

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06237

DER SOTN IN GORAY

Isaac Bashevis Singer

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

0-657-06237-5

D:\YIDDISH\TITLES\9780657062378T.PS

THE STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY PROVIDES
ON-DEMAND REPRINTS OF MODERN YIDDISH LITERATURE

ORDERS MAY BE PLACED BY PHONE AT (413) 256-4900 X155; BY FAX AT
(413) 256-4700; BY E-MAIL AT ORDERS@BIKHER.ORG; OR BY MAIL AT
NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER, 1021 WEST STREET,
AMHERST, MA 01002-3375 U.S.A.

©1999 NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust

Arie & Ida Crown Memorial

The Seymour Grubman Family

David and Barbara B. Hirschhorn Foundation

Max Palevsky

Robert Price

Righteous Persons Foundation

Lief D. Rosenblatt

Sarah and Ben Torchinsky

Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE

National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist

Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

BOOK DESIGN BY PAUL BACON

PRINTED IN THE U.S.A. ON ACID-FREE PAPER

א מעשה פון פֿאַרְצִיַּטְנָס
אוֹן אַנְדָּעָרָע דֿעַרְצִיַּלְוָגָעָן

פֿוֹן
יעַחַק בּֿאַשְׁנוּוֹס

פֿאַרְלָאָג נְיַזְּגָג

1943

ארויסגעעגן פון
פארלאג מנתנות
באים
שלום עלייכם פאלק אינסטיטוט

SATAN IN GORAY

and other stories

By ISAAC BASHEVIS

Copyright, 1943
By Isaac Singer
New York, N. Y.

Published by
Farlag Matones
22 East 17th St., New York, N. Y.

Printed in U. S. A.

פִוּטְרוֹאָ פַרְעֹס
476 בְּרָדוֹויִי
נִירִיאָרָק, ג. ג.

200

שطن אין גארדיי פון יצחק באשוויס.

דאס דז'ויקע ווערך אין מען נישטא צו קרייגן. דורך
מיר איבער "דען שטן אין גארַיִי" און גיבן צו נאָר
פֿינַף דערצ'ילונגנָען. דריי פּוֹן זַי: "דען חורבן פּוֹן
קרועשעוו", "אָ טאגְ-בּוֹךְ פּוֹן אָ נישט געבוירענעָם" און
צַוְויִי מִתְים גַּיְעַן טַאנְצֶן" זענען פריער אין ערצע
נוֹנִישְׁט דערשנָען. די פֿינַף דערצ'ילונגנָען זענען טַעֲמָאָ
טִיש אָן סְטַילִיסְטִיש אָין גַּיְסְט פּוֹן דעם "שְׂטָן אָין
גַּארַיִי".

פון די פינט דער צילונגען, וואס גיעגען אריין אין דעם
בורך, איז נאָר אײַנע, "עדער ייך פון בבל", געשריבן
געוווארן אין פוילן. די אַיבערליך פיר זעגען געשריבן
געוווארן אין אַםעריקע, אין 1942.

פְּפָרֶר דַּעַר אִצְטִיקָעָר אֹוִיסְגָּאָבָע פָּוָן דָּעַם "שָׁטָן אֵין גָּאָרִי" האָט דַּעַר מַחְבָּר גַּעֲמָאָכָט אַ צָּאָל עַנְדַּעַרְנוּגָעָן אָוְן אוֹיסְבָּעַסְטָרְנוּגָעָן.

פארלאג מותנות

אַיְנָה אַלְטָן :

דָּעֵר שָׁטוֹן אִין גַּאֲרִי

עֲרֵשֶׁת בָּוָךְ

פֿאַרְוּאָרָט — אַהֲרֹן צִיְּתָלִין	7 .....
א. שָׁנַת תֶּהָחֶן אִין גַּאֲרִי	15 .....
ב. ר' בִּינּוֹש אָוָן זִין הוַיּוֹגְעַזְיָנָד	21 .....
ג. אַוִּיסְטָעָרְלִישָׁע שְׁמוּעוֹת	27 .....
ד. גַּאֲרִי פֿאָר גּוֹיְרָת תֶּהָחֶן	33 .....
ה. דִּי עֲגֹנָה אָוָן דָּעֵר שְׂדָ"ר	39 .....
ו. ר' מְרַדְּכַי יִסְפַּ	45 .....
ז. ר' אַלְעֹזֶר בָּאַבָּא אָוָן זִין טָאַכְטָעָר רַעֲכָלָע	51 .....
ח. רַעֲכָלָע אִין לוּבְּלִין	57 .....
ט. ר' אַיְתָשָׁע מְאַטָּעָס דָּעֵר פֿאַקְנְטָרְעָגָעָר	63 .....
י. ר' אַיְתָשָׁע מְאַטָּעָס שִׁקְטָשְׁדָּכָנִים צָו רַעֲכָלָע	69 .....
יא. אָ בְּרוּיו פָּוָן לוּבְּלִין	75 .....
יב. ר' בִּינּוֹש בְּרוּיֶיט זִיךְ צָו דָּעֵר מְלֻחָּמָה מִיטָּדָע כָּת	81 .....
יב. שְׁבָתִי צְבִי	81 .....
יג. יְעַנְעַ לִיְּטָן גַּעֲמָעָן נְקָמָה	87 .....
יד. ר' בִּינּוֹש פֿאַרְלָאָזָט זִין עַדָּה	93 .....

צְוַיְוִית בָּוָךְ

א. דִּי חַתּוֹנָה	101 .....
ב. דִּי שְׁבָע בְּרִכּוֹת	107 .....
ג. ר' גְּדַלְיָה	113 .....
ד. דִּי שְׁמָחָה אִין גַּאֲרִי	119 .....
ה. רַעֲכָלָע זָגָט נְבִיאוֹת	125 .....
ו. אָ חַתּוֹנָה אוִירָא בָּאַרְגָּ מִיסְטָ	132 .....
ז. דָּעֵר זָמָן פָּוָן יְחִידָה	138 .....
ח. גַּאֲלֹעָנָע זְשִׁפְצִילָעָךְ אָוָן מַאֲרַצְעַפְּאָנוּס	144 .....
ט. דִּי סְטָרָא אַחֲרָא גַּעֲוּלְטִיקָט	151 .....

ג. זי בני הימנותא און די מתנגדים	157
יא. די קדושה און די טומאה	163
יב. רעכעלע איי מעוברת פון שטן	169
יג. דער דיבוק פון גאַרי	174

דער ציילונגגען

דער חורבן פון קראָשעוו

א. ר' גימפל קומט קיין קראָשעוו	193
ב. ליסע	197
ג. די תנאים	202
ד. די ליבשאָפֿט	207
ה. די חתונה	210
ו. אַ קְרֹום פִּירֶעֶץ	214
ז. סוות פון חדר	217
ח. שלמהלע און ליבל שמישער	221
ט. אַדְוָנִיהוּ בֵּן חֲגִית אָוֹן אַבִּישָׁג השונמית	225
י. די חשובה	231
יא. די שטראָף	237
יב. דער חורבן פון קראָשעוו	244
אַ טָּאָגְדּוֹךְ פּוֹן אַ נִּישְׁתַּגְּדִּילָה גַּעֲבִירְעָנָם	253
זִיִּידּוֹס דָּעַר עַרְשְׁטָעֶר	273
צּוֹויִי מִתִּים גַּיְעַן טָאנְצָן	289
דָּעַר יִדְּ פּוֹן בָּבָל	309

שער-בלאט געציינט פּוֹן י. טִיקָּאָטְשִׁינְסְּקִי, וּאַרְשָׁע

פָּאָר וּ אַרְט

"די לופט ווערט בלוי ווי בלעטער פון אלטער ספרים, די שטובן קוקן ואכעדייקע, האלב-חרובע, אונס' שמעקט מיט שנות ת"ה. די עמערט וואסער, וואס מיידליך טראגן און, דער מאנגען אין טהרה, אונס' שפירט זיך אומעטום אַנְגַּעֲרֶנֶט אַוְן טוכלע ווי נאך אַ שְׁרָפָה".
אייך רעד נישט פון דער בילדעלעקייט — שווין דעם רייטס אַלְיִין זאלט נישט אינן לידער-שריבער געמעטג מקנא זיין דעם פראזהאיךער יצחק באשעוויס.

אויף און אנדערארט :

"דער טאג פון ראש-השנה איז אַ קילער אונס' פֿיכְטָעֶר. דער הייל, וואס איז אַ גאנצֵן זומער געווען בלוי זוי אַ פרוכת פון יְמִינְ-נוֹרָאִים אונז עפָעַס בריטער און העכער זוי גּוּוּיְנָלָעַ, איז אַיְבָּעָדָנָאָכָט גּוּוּאָרָן נִידָּעָדִיק, פֿאַרְצִיזְגַּן מיט טוֹנְקָלָעַ גּוּוּנָדָעַר, אַז איז גּוּבְּלִיבָּן הַעֲגָנָעַן אַיְבָּעָרָן שְׁטָעָטָל אַ גּוּלָאָטָעָטָעָר, אַטְ-אַטְ צָוֵם צְפָאָלָן זִיךְ, ווי אַ גּוּצְעָלָט. די בערג אַרוּם, וואס האָבָן גּוּהַיְעָרָט גּוּרְנָעַ, הוּיְקָעָדְדִּיקָע, אַרְץ-יִשְׂרָאֵל-דִּיקָע, זְעָנָעַן גּוּוּאָרָן פֿאַרְהָוִילָן פֿאַרְהָוִילָן בְּלִיק, ווי מיט אַיְנָמָלָל אַפְּגָעָוִישָׁט פון דער ערָה. דער-רוֹיךְ ווַיְלָמָר נִישְׁט אַרוֹיסְטָדָרָךְ דִּי קְוִימָעָנָס אַז אַעְשְׁפִּירִיט זיך אַיְבָּעָר די שטובָן, ווי ס'זָּאָלָט אַים עַגְגָּוָרָן דער חַלְלָה".
אוֹזָא סָאָרָט ריִיטָס פֿאַרְמָאָגָט די פֿרָאָזָעָ פון אַ טְוָרְגָּעָנִיעָוּ. אוֹזָא ריִיטָס האָט גּוּהָאָט פֿלְאָבָעָר.

"דער שָׁטָן אַז גַּאֲרִיִּי" איז אַ פְּאָעָמָע. אַז נִשְׁטָן נַאֲר דַעַרְפָּאָר, ווַיְלָל דָא דַעַרְפָּסְטָ דָא קִיְּן ווְאָרָט נִשְׁטָן צְגָעָבָן אַז קָאָנָסְטָ קִיְּן ווְאָרָט נִשְׁטָן אַרְוִיְסְטוֹאָרָפָן, נַאֲר דַעַרְפָּאָר, ווַיְלָל דָעַרְ שָׁטָן פון גַּאֲרִיִּי" אַז, ווי יַעֲדָע אַמְתָע שְׁאָפָונָג, פְּרִיעָר פְּאָרָלָץ מְזֻוִּיק. גַּאֲרָנִישָׁט ווּעָט דָא אַרְוִיְסְהָעָרָן דָאָס בְּאַגְּנָאָלָעָ גּוּהָעָר. וְעַלְתָן אַנְצְוָרָעָפָן אַ וּוּרָק, וואס זָאָל פֿאַרְמָאָגָט אַ רִיטָס פון אוֹזָא קָאָנָסְעָקָוּעָנָץ, וואס זָאָל קָאָנָעָן אוּסְוִיְיָוָן אוֹזָא אוּסְגָּעָי הַאלְטָעָנָע, ווּרְבָּאָלָעָ אַינְסְטְּרוּמְעַנְטָאָצִיעָ, אַ דַעַרְגְּרִיכְטָעָ נִשְׁטָן דָוָרָךְ שְׁפָרָאָךְ-פֿאַרְגָּוּאָלְטִיקָוָגָג, ווי מִיד זְעָן דָאָס אָפָט בֵּי פְּסִיְדָא-מוּיְקָאָלִישָׁע לִירִיקָעָר, אַז אַוְיךְ נִשְׁטָן דָוָרָךְ יִנְגְּלִישָׁר פֿאַיְצְעָרִי, ווי ס'אַיז דָעַר שְׁטִינְגָּעָר פון האַלְבָטָאַלְאָנָטָן.

און דאס מערקווידיקסטע : די מזוויך האט זיך דא רעדטליאן צונזיגעגאַסן מיטן בילד, די פֿאָזּוּיעַ מיט דער פרָזּעַ.
וי וואַלט דא געקאנט אַריינֶפָּאלַן אַין צְשֻׁוּאָמְעַנְקִיטַי, די מזוויך, ווען
דער קִינְסְטְּלָעַר זָאָל אַיר אַינְגָּרְלָעַכְּ עַרְאַמְּאַטְּשִׁיקִיטַי נִישְׁתְּ צְוִימְעַן, נִישְׁתְּ
אַנְקְלִיְּזַן אַין אַ לְּבָשׂ פֿוֹן שְׁטוּרְנְגָּעַר עַפְּקַי, אַן אַן עַפְּקַי אַין עַס אָזָּא
וְאַס לְאַזְּטַ נִישְׁתְּ אַדוֹרְךְ דָעַם מִינְדְּסְטַן קִנְיְּתַשְׁ אַן הָרְטַ נִשְׁתְּ אַוְיףַ
צּוֹ שְׁילְדָעַרְן אֲפִילּוֹ דָאָרְט, וְאוֹ וְשְׁוִידְעַרְטַ אַוְיףַ פֿוֹן אַקָּשְׁמָאַרְקִיעַר
גָּאַכְּטְּשְׁרָעַק.

“דער שְׂטָן אַין גָּאַרְיִי, וְאַס גִּיסְטַ צְנוּיִיתַ, לוֹיִטְ עַפְּסַ אַן אַיְגָּעַנְעַם
כְּעַמְּשֵׁן סָוד, דָעַם לִרְיִישַׂן, עַפְּשִׁיוֹן אַן דְּרַאַמְּאַטְּשִׁין עַלְעַמְּעַנְטַ, וְעַטְ פָּאָרְן
בָּאַנְאָלָן גַּעַהְעָר אָפְּשַׁר הָאָבָן אַ צּוֹ-“גָּלְאַטְּיקִין” טָאָן, די בָּאַנְגָּלִיטָעַט וְעַט
נִישְׁתְּ חַוְּשִׁידַ זִין, אַזְּ גַּרְאַד אַטְּ דָאָס וְוּרְקַ — אַין פָּלוֹג אַזְּוִי פְּלִיסִיקַ,
אַזְּוִי אַין אַוְיעַר-אַרְיְינֶפָּאלְגִּידִיק, — אַין פּוֹל מִיט יָעַנְעַ שְׁאַרְעַפַּ, טָוְנְקָעַלְעַ
קָאָגְּנְטִיקִיטַן, מִיט יָעַנְעַר שְׁאַרְכִּיקָּעַרְ קָעַלְעַדְקִיקִיטַ, וְאַס אַיְזִי כָּאַרְאָקָּ
טְּעַרְיוֹרְן אַ פָּאַרְצִיְּתִישַׁ גַּעַטְאַלְעַבָּן, אַיְזִי זָעַנְעַן כָּאַרְאַקְטְּעַרְיסִיטִישַׁ פָּאָרְן
וְעַלְטַ-גַּעַפִּילַ פֿוֹן דָעַם קִינְסְטְּלָעַרְ גַּופָּא, וְאַס הָאָט דָאָס דָאַיְקַעְעַ לְעַבָּן
גַּעַמְּאַכְּטַ צּוֹ דָעַר טָעַמְעַ פֿוֹן זִין וְוּרְקַ.

טָעַמְעַ ? שְׂוִין פֿוֹן דָעַם עַרְשְׁתִּיגְעַזְוָגַן אַין גַּעַדְרָוְנְגַן, אַזְּ דָא אַין
גַּעַטְאָ נִשְׁתְּ בְּלוּזָן אַ טָעַמְעַ, נָאָרָ אַמְּטִיוֹן אַזְּ אַינְגָּרְלָעַכְּ, אַזְּ אַיְמָאָ
גַּעַנְטָעַר. פָּוְנְקָט וְוִי מְעַרְגָּנָג, דָעַר אַקוּלִיסְטַ, הָאָט דָאָס אַלְטָעַ פְּרָאָגַ
נִישְׁתְּ אַוְמִיסְטַ גַּעַמְּאַכְּטַ צָוָם קִינְסְטְּלָעַרְשַׁן עַקְסָפָאַגְעַנְעַטַּ פֿוֹן זִין וְעַלְטַ
גַּעַפִּילַ (אַיךְ מִין זִין “גּוֹלָם”). אַזְּוִי הָאָט בְּאַשְׁעָוָוִיס — דָעַם פָּאַעַטְ פֿוֹן
אַ וְעַלְטַ אַין דָעַר פְּינְצְטָעַר, דָעַר דִּיכְטָעַרְ פֿוֹן גְּרָאַטְעַסְקַן שְׁוִידְעַר —
דוֹרְכוֹיסְ נִשְׁתְּ צְוּפְעַלִיקַ אַוְיְסְגָּעַלִיקַ בְּלִין פָּאָר דָעַם טְרַעְגָּעַרְ פֿוֹן זִין
שְׁטָאָחָ אַ פָּאַרְצִיְּתִישַׁדְּיקַ שְׁבַּתִּיְּצְבָּאִישַׁ שְׁטָעַטַּל. די טָעַמְעַ אַין — אַין
דָעַם פָּאָל — אַ גְּלִיקְלָעַכְּ דָאָמַ פָּאָר דָעַם שְׁרִיבְעָרָסַ וְעַלְטַ-בִּילַ, בְּפֶרְטַ
אוֹ אַין גָּאַרְיִי אַין דִּי צִיְּטַן פֿוֹן שְׁבַּתִּיְּצְבָּאִישַׁ אַין דָעַר שְׁטָן דָעַר
זְעַלְבִּיקָּעַר, וְאַס אַין צִיְּטַן אַנְדְּרָעַ אַן אַנְדְּרָעַ מְקוּמוֹת. אַוְמָעָטָם
זְעַלְבִּיקָּעַר, וְאַס אַין צִיְּטַן אַנְדְּרָעַ אַן אַנְדְּרָעַ מְקוּמוֹת, די
אוֹנְזִיםְדָּעַטְ עַד זִינְעַ קְרָאָנְקָעַ רַעְבְּלִיעַד, די דִּיְבוֹקְמַעְנְטָשָׁן, די נִשְׁתְּ דָעַרְ
גַּעַגְנַטְ עַד זִינְעַ קְרָאָנְקָעַ רַעְבְּלִיעַד, די גְּרוֹיְסָעַ שְׁרִיפָה, דָעַם לְעַבְעִידְקָן גַּלְגָּולְ פֿוֹן
בְּרַעַנְטָעַ הַאַלְאָוּשָׁקָעָס נָאָרָ אַ גְּרוֹיְסָעַ שְׁרִיפָה, דָעַם לְעַבְעִידְקָן גַּלְגָּולְ פֿוֹן
אַ וְעַלְטַ-בְּעַנְקָשָׁפְטַ, וְאַס אַין מְשׁוֹגָעַ גַּעַוְאָרָן אַן אַין אַרְוִיסְ פֿוֹן שְׁפָאָן.
תְּמִידְ טְרַעְפַּט עַר זִינְעַ בִּיּוֹעַ דָעַלְעַכְּ מְרַדְכִּיְיּוֹסְפַּס, וְאַס לְוִיפָּן צּוֹ אַיְם
אוֹיְףַ דִּי קְלִיעַס (אוֹן וְעוֹרָן בִּיטָּעַ אַנְטִוִּישַׁ). אוֹן אַיְףַ אַלְעַ ערְטָעַר,
אַין אַלְעַ דְּרוֹתַ, הָאָט עַר — בִּיזְ אַציְטַ — זִיךְ אַונְטְּעַרְטָעַנְיקַ גַּעַמְּאַכְּטַ

אָפִילוּ זַיִן, דֵי אִיטְשָׁע-מַאֲטָעֶסֶס, וּוֹאָס דֵי עַולְמַ-הַזָּה וַיְיַעַר אֵין אָ
שְׂטִיקָל קָנָבָל אָוֹן אַכְזִית בְּרוּיט, אִינְגָעַטָּוֹנָקְט אָיוֹן זָאלָץ.
אט דָעַר אִיטְשָׁע-מַאֲטָעֶס אָוֹן דָעַר קָאנְטָרָאָסְט זִינְעָר, גְּדִילָה שְׁוֹחָת,
— נִיט לְיִכְתָּב אָיוֹן צַו גַּעֲפִינְעָן אִין דָעַר יִדְישָׁעָר פְּרָאוֹזָע פִּיגּוֹרָן, וּוֹאָס
זָאלָן זַיִן אַזְוִי אָנוֹיְוָעָרְסָל גַּעֲפִילָט, אַזְוִי יִדְישָׁ גַּעֲמָלָט. אָוֹן צְוִוִּישָׁן
זַיִן בִּידָן — רַעֲכָלְעָ, דֵי וּוֹלְדָעָ אָפְעַלְאָס פָּוָן קְהִילַת-קָדוֹש גָּאָרִי. דֵי
לִירִיק, וּוֹאָס אָיוֹן אַין בָּאַשְׁעוֹיָסֶס וּוֹעֲרָק גַּעֲוָאָרָן עֲפִיק, וּוֹעֲרָט דְּרָאָמָע
— זָוֶר אַיר.

וזא פאר א קינסטער דארך מען זיין, צו קעגען אויסחלומען איז
קאמעראלע דרייעקדראמע (דראכטלע, גדליה, איטשע-מאטעס) און זי
אויפשטעלן אויף די חורבות פון שבת'-צבייאשן גאנדי.

אט איז אינע פון די סצענעם :

"ר' גדליה איז גראד געועזן אינגעער אלילין איז הוי. איז א זיל-
בערגען ליעיכטער האט געברענט א זאקסון LICHT; אויפן טיש איז גע-
שטאנען אן ערעדנע פלאש ווין; אויך א זילבערגען טאץ איז געלעגן
א געבראטען הון. נאך איז עיד רעכעלע האט געפנטן די לעפצען עפיט
צו זאגן, איז ר' גדליה אויפגעשטאנען איז זיין גאנצער גודויס, איר
אונטחטונגלאפּוּ מיט אונשפְּרִיטָאָן אַרְעָם אָז אַוְסְגָּרוּפּוּ:

— סבאצל קומט, צדיקת ! פארוואר, איד וויס פון אלז'ן :

מער גארניישט. וויפל פוטש שורות וואלאט דא אונ אנדערער פאלידיון
אויפן וועג ! די געבראטגען הון אויף דער זילבערגער טאץ זאגט
אויס, דאכט זיך, אלין, אלין, באולד אין אנהויב.

אויף איזא סוגעסטיטוון שטיגעגעד איז געשרייבן די גאנצע זאָר. אַ פָּאָר צייטאָטן, צופעליק אַרויסיגעכָּאָפְּטָע, ווועלן דָא אָפְּשָׁר זִין אויפָּן אָרט. אַט אַזִּין — אַין געציילטע שׂוֹרוֹת — די גאנצע רעכְּבָּלָע:

"טילמאל געמען איר פון דער העלער הויט קאפען די טראנון פון די אויגן, ווי פון א בוים נאכן רעגן. און אנדער מאל צעלאלכט זי זיך פלאצינג איזוי הייך. און ס'הילכת אפ איין אלע חרובע שטובן און גענג פון דער אלטער מוייער. ביגאנקט, פארן שלאלַף, פארהונגט זי דאס פונצעטער מיט אלערלי אלטער קליעדר, ואארום זי האט פורכט פאר דער שיין פון דער לבנה. אבער די העלע נעצט קווקן ארײן דורך די שפאלטן. אויף די אגונעךראבעגע ווענטו הויידען זיך ליכטיקע פלאען און ס'צייטערן לאנגע שנירלעך בערל. רעכעלע קרייכט אראפ פון בעט אין בלזין העמד, הערט זיך צום קראצן פון מײַז און צום סקריפען פון טרוּ קענעט האלן. טילמאל וועקט זיך אויף אינדרויסן אָ קראָ מיט א געדייכט קראָקעניש.

פָּאַרְשְׁנִיְּטוּעַ קָאַטְשְׁטָאָן־בִּימָעַר אַקְעַגְּנוֹאַיבָּעַר הַאֲבָן אִינְמִיטָּן וּוִינְטָעַר אַנְגָּעָה־
הַוִּיבָּן צָו בְּלִיעָן".

אֵין אַיִּין זָאַץ, כְּלָאַחְרִיד, וּוּרְטַ פָּאַרְבִּילְדְּלָעַכְטַּ דַּעַר קָאַשְׁמָאָר פָּוָן
אַלְטַ-וּוִיְּבָעַרְישְׁקִיטַּ:

«עַס הַאֲטַ זִיךְ גַּעַשְׁפִּירַט פָּוָן אַיְּרַ (פָּוָן דַּעַר זְקָנָה — אַ. צ.) מִיטַּ
אַנְגָּעַבְּרַעַנְטַּע פָּעַדְעָרַן אָוֹן מִיטַּ מִיּוֹן".

אוֹן אַטְ אַיְּזַ דִּי גַּאֲנַצְעַ מַעֲטָאַפְּיוֹשִׁישַׁע „טִיקָּעַ דָּעַס אַבְּיַעַטְסַ" — אַיְּן
אַ זָּאַץ מִכּוֹחַ דָּעַם, וּוּ דָעַם רְבָּס סְפָּאַדְעַק אַיְּזַ אַיְּסַ פָּוָן קָאַפְּ אַרְאַפְּגָעַפְּלוֹגִין:

„דַּעַר סְפָּאַדְעַק הַאֲטַ זִיךְ אַפְּגָעַרְטַּן, אַ פְּלִי גַּעַטְוָן אַיְּן דַּעַר הַיְּיךְ וּוּי
אַ שְׂוֹאַרְצָעַר פִּוְּגָלַל, קָרוּם אַרְאַפְּגָעַפְּלוֹגִין אוֹיף דַּעַר עַרְד אָוֹן מְשֻׁנְהָגִיךְ
זִיךְ גַּעַנוּמָעַן קוֹיְלָעַרְן צָוּם בְּרוֹגָעַם. וּוּי אַ לְּץ".

אוֹיִ דַּעְרְצִיְּלַט בָּאַשְׁעוֹוִיס. דוֹ זְעַסְטַ דָעַם סְפָּאַדְעַק דָעַם לְךָ, דִּי
זְקָנָה, וּוּאָס שְׁמַעַת מִיטַּ מִיּוֹן, דִּי קָאַטְשְׁטָאָן־בִּימָעַר, וּוּאָס בְּלִיעָן אַיְּן
מִיטָּן וּוִינְטָעַר.

וּוּעַן מַעַן פְּרַעָגַט מִיךְ : וּוּאָס אַיְּזַ דִּי גְּדוֹנְטַ-אִידְיִיעַ פָּוָןָם וּוּעַרְקַ ? —
וּוְאַלְטַ אַיְּדַ גַּעַזְגַּט : אַסְקָעְטִים .

דַּעַר שִׁינְגָּעַר מַעֲנַטְשַׁ אַיְּזַ נִישְׁתַּ דַּעַר בְּעַלְ-מוֹצְלָה אָוֹן סְאַגְּנוּוֹנִיקָעַר
רַיְּ גַּדְלִיהְ, דַּעַר, וּוּאָס הַאֲטַ עַולְמַיְהָבָא אָוֹן מִשְׁיחַ גַּעַפְּרוֹאָוֹת צְנוּנִיפְּבִּינְדַּן
מִיטַּ עַולְמַיְהָה אָוֹן אַיְּזַ גַּעַבְּלִיבָן בְּיַיְם עַולְמַיְהָה אַלְיִין (בָּאַשְׁעוֹוִיס
פִּירְטַ אַיְּסַ בְּיַיְם שְׁמַדַּ), נַאֲר אִיטְשַׁ-מְאַטְעַס דַּעַר וּוְאַלְקְנִידְקָעַר אָוֹן שָׁאַטְנַ
דִּיקָעַר. עַר אַיְּזַ אוֹיִ הַיְּלִיקַ, אָוֹן עַר אַיְּזַ אֲפִילּוּ קִיְּין הַיְּלִיקָעַר נִשְׁתַּ
אַסְקָעַט, וּוּי הַיְּלִיקַ עַר זָאַל נִשְׁתַּ זִין, אַיְּזַ קִיְּנַמָּאַל נִשְׁתַּ דָּסַ וּלְבָעַ.
וּוּאָס דַּעַר צְדִיקַ. דַּעַר צְדִיקַ (זַעַר פְּרַצְעַס רַיְּ שְׁלָמָה) דַּאֲרַף אַלְקַן, דַּעַר
אַסְקָעַט דַּאֲרַף גַּאֲרַנִּישַׁטַּ.

אִיטְשַׁ-מְאַטְעַס אַיְּזַ וּוּיִיטַ אֲפִילּוּ פָּוָן קָוְלְבָאָקָס גַּרְוִיעַ לְמַדְ-וּזְאָוָנוֹנִיקָעַס.
וּוּאָס אַיְּזַ פְּלוֹגַ קָאַן זִיךְ דַּאֲכַטְן, אָז עַר הַאֲטַ צָו זִיךְ אַגְּעַנְטַע שִׁיכָוֹת. עַר
אַיְּזַ גַּיְכָר דַּעַר פְּרַאֲטָאֲטַיַּפַּטַּ פָּוָן דָעַם אַזְוִיְּגָעַרְפָּעַנְעַם גַּעַטְאִיְּדַיְּ, וּוּאָס
אַלְעַ הַאֲבָן אַיְּסַ פִּינְטַ — אַ סְּבָרָא, אָז יִיְדַן אַוִּיךְ — אָוֹן וּוּאָס טְרַאְגַּט
פּוֹנְדְּעַסְטּוֹעַגְן אַוִּיךְ זִיְנַעַרְן קְרוּמַעְ פְּלִיאַצְעַס דִּי וּוּלְטַ. עַר אַיְּזַ דִּי אַוְמְפָרְרַ
זְעַנְלָעַכְקִיְּתַ, דִּי פְּאַרְלָאַשְׁנִקִּיְּתַ, וּוּאָס וּוְאָרטַ אַוִּיפָּן נָס, דִּי פְּאַרְקָעַרְפָּעַרְוָנְגַ
פָּוָן „אָפַק עַל פִּי שִׁיתְמָהָה — חַכְּמָה אַחֲכָה“. אַוְעַק מַקְבְּלַ-פְּנִים זִיְן דָעַם
גּוֹאַל, אַנְטְּוִישַׁט גְּעוֹוֹאַרְן — דִּי פְּאַרְלָאַשְׁנִקִּיְּתַ וּוְאָרטַ גַּעַדְוָלְדִּיקַ וּוּיִטְעַרְ.
אוֹיִ וּוּי דָסַ פָּאַלְקַן. אוֹיִ וּוּי דִּי אַיְבִּקִיְּתַ. עַס קָאַכְטַ זִיךְ מְרַדְכִּיְיִוסְפַּת,
דַּעַר כְּעַסְןַ, דַּעַר שְׁלַעַגְעַר, דָסַ רְוִישְׁקַע גְּעוֹוִיסַ, דַּעַר אַוְמְרוֹאַיְקָעַר
דָּקְטְּרִינְגַר. נַאֲר זִיְטַ בְּיַיְ וִיְטַ מִיטַּ דִּי מְרַדְכִּיְיִוסְפַּס וּזְאַנְדָלַט דַּעַר
אַוְמְפָרְזְעַנְלָעַכְעַר, דַּעַר שָׁאַטְנִידְקָעַר, דַּעַר וּוְאַרְטְּנִידְקָעַר אִיטְשַׁ-מְאַטְעַס

מייטן געבעיגענעם רוקן, דער מקובל, וואס איז פָּרָאָרֶן און נישט פָּרָאָרֶן. און באשעווייס, כאטש ער רוקט אים מיט א כיוון נישט אַרוֹס אַוְיכָן אַן, האט דאס ציטערדייקסטע געפיל גראָד פָּאָר אַט דעם האַרְבָּסְטָן גַּרוּיָּעָן גִּיעָר אַוְיכָן וַיְיָתֵן וּוְעַג צַו אַוְיסְלִינוּג. אלדאָס אַיבָּעָרִיקָע אַיז פָּאָר באַשְׁעוּווִיסן — שָׂטָן. דער שָׂטָן אַין גַּאֲרִיָּי אַין דער וּלְעָלָט; דער שָׂטָן אַין דער פָּרוּי (עַכְּבָּלָע); דער שָׂטָן אַין דער טָאט (ר' גַּדְלִיה). אַט דאס אַיז דער אַינְגָּרְלָעְכָּר זַיְן פָּוּן דער טְרָאְגִּישָׁעָר פָּאַעֲמָע וּוְעַנְּג דָּעַם, וַיְיָזֵי מִשְׁיחָ אַיז נִשְׁתַּחַת גַּעֲקּוּמָעָן.

די אַנְדָּעָרְעַ דָּעַרְצִילְוָגָעָן, וואס קּוּמוּן אַרְיִין אַין דָּעַם בָּוֹךְ, זַעֲנָעָן אַינְגָּרְלָעָר — לֹוִיט שְׁטִימָנוֹגָה לֹוִיט אַטְמָאָסְפָּעָר, לֹוִיט קִינְסְטָלְעִירִישָׁן צַוְּגָאנְג — פָּאַרְבּוֹנְדָן מִיטָּן «שָׂטָן אַין גַּאֲרִיָּי». זַיְן אַלְעָ אַטְעָמָעָן מִיט דָּעַר אַיְגָּנָאָרֶט פָּוּן אָ קִינְסְטָלְעָר, וואס זַיְן גַּרְוָנְטָטָעָמָע אַיז דאס יַזְאָדָפְנִידָקָע, אַוְמָהִימְלָעָכָע, גַּעֲפִינִינִיקָטָע אַיז גַּאֲטָמְבָּאַדְעָרְפִּיקְטָע.

דָּעַרְבִּי אַיז אַלְעָ גַּעֲזָעָן אַוְנְגָּשְׁטָלְטִיקָט יִזְדִּישׁ. די שְׂדִים באַשְׁעָעָן וּוְסְעָסְעָן זַיְינְעָן פָּוּן דָּעַם מִין «שְׂדִין הַיּוֹדָאִין». דער אַלְטִיְּדִישָׁעָר לְעַבְנָסְן שְׁטִיגְגָּעָר דִּינְט וַיְיָ אַרְאָם פָּאָר טִיפְוִינִיקָע אַזְן שְׁוּזְעָרְמָטִיקָע בִּילְדָעָר, וואס וּוּרְעָן אַוְסְגָּעָמָלָט מִיט אַוְמָהִימְלָעָכָע פָּרְטִיטְוִידִיקִיט. ס' אַיז דָּעַר רְעָאָלִיּוֹם פָּוּן אָ פָּאָגְטָאָיוּעָ, וואס וּוְילְ נִשְׁתַּחַת דָּוְרְכָלָאָן קִיְּין שָׁוָם פָּרֶט — יַעֲנָעָר רְעָאָלִיּוֹם, וואס שְׁטְרִיכְכָּט בְּלוֹזָן אַוְגָּטָר, פָּאַרְגְּרָעְסָעָרָט אַיז פָּאַרְשְׁטָאָרָקָט דאס וּוְיִזְאָנְגָּרְלִישׁ.

דער חַוְּבָּן פָּוּן קְרָעְשָׁעָוּוּ דָּעַרְצִילְט, וַיְיָזֵי דָּעַר יִצְרָאָרָעָ מַאֲכָט חַרְבָּ אַ שְׁטָاطָט. די אַטְמָאָסְפָּעָר פָּוּן דָּעַר גַּעֲשִׁיכְטָע אַיז פּוֹל מִיט עַפְעָס אַדְיָנְגָּרְלָעָמָע יִמְמָרְגָּרְיָאָדִיקָעָר מְרָהָשָׁחָרָה, וַיְיָ כְּמַעַט אַלְעָ בְּאַשְׁעָעָסְן, אַוְן וּוּעָן דִּי שְׁטָاطָט וּוּרְעָט פָּאָרוּוִיסָט צּוֹלִיב דָּעַם זַיְנְדִּיקָן דָּרְיִיךָק פָּוּן אַנְשָׁתִיאָישׁ, אַ שְׁבָּתִיאָצְבָּאָישׁ מְקוּבָּל אַיז אַיְגָּג אַ שְׁמִינִיסָּעָר — דָּעָרִי פִּילְט אַיז דָּעַם קִינְסְטָלְעָר שְׁעָמָעוֹדוֹיָק, טִיףְבָּאָהָאָלָטָעָנָעָ רַעֲלִיגְיּוּזְעָט, וואס אַיז בָּאַלָּאָדָן מִיט שְׁוֹלְדִּגְעָפָיל אַיז זַעַט צַוְּיִי תּוֹךְ-זָאָכוֹן: עַבְרָה אַיז שְׁטָרָאָפָּ.

די זַיְנְדִּ פָּוּן דָּעַם גָּאוֹנוֹתְדִּיקָן זַיְדָל (איַן דָּעַר גַּעֲשִׁיכְטָע «זַיְדָלוֹס דָּעַר עַרְשְׁטָעָר») אַיז גָּאוֹהָ, פּוֹגְקָט וַיְיָתָהָ אַיז דִּי זַיְנְדִּ פָּוּן דָּעַם עַלְויָ שְׁלַמְהָלָעָ אַיז דָּעַם «חַוְּבָּן פָּוּן קְרָעְשָׁעָוּוּ». דָּעַר גַּעֲשְׁטָרְאָפְטָעָר זַיְדָל וּוּרְעָט אַבְעָר צּוֹם סָאָמָע סָוִף בָּאַלְוִינָס מִיט אַעֲכָרָן אַרְיִינְבָּלִיק. זַיְנְעָ סְפִּיקָהָת הַעֲרָן אַיְף, וּוּעָן דָּעַר דָּעְרָגִיָּט, אוֹ עַס אַיז דָּא אַ גִּיהְנוּם. אַיְבָּ אַזְוִי זַגְטָ עַר — אַיז פָּרָאָרֶן אַלְעָ. אַיְבָּ ס' אַיז דָּא אַנְטִיכְיָגָּט, אַיז דָּא

דא גאט אלין. ארט אים שוין נישט, זידלען, צו גיין אין גיהנום, אבי ער האט זיך סוף-כל-סוף דערקליבן צום אמת. ס'ארא טיפער אויסקלאנגן! "דאס טאג'יבוד פון א נישט-גבוירענעם" שלידערט לעבן פאראלעל מיט געשפונסט. א זינדייקע מוחשבה האט דעם שרעטל, דעם נישט-גע' בווירענעם, געגעבן שדיישן קיומ. ער איז נישט געבורין — און האט א טاطן. ער איז א "חכם להרע". ער איז פאראן און טוט אן צרות. די פואנטע מכוח דער שדיישקייט פון דעם שכלהישר (צום סופי פון דער דערציילונג) איז נישט וויניקער טיפ ווי דער פינאל פון דער געשיכטע מיט זידלוס דעם ערשותן.

עס לאקט באשוויסן דאס געשפונסטיקע. תמיד יידיישע, תמיד איגענע, נישט קיין אויסגעבערגט בעי דער גוישער ראמאנציפ, זונגען די געשפונסטער וואס ער מאלט. יא ער מאלט זיך, געמט דעם "יעד פון בבל". אויב א שאטן קען זיין קאלירפל, איז דאס א מאדען קאליר- פולער שאטן.

פונקט אוזי יידייש, כאטש שוין נישט יידייש-עקזאטיש, ווי דער ייד פון בבל, זינגען אועלכע געשפונסטער ווי די צוויי לעבעדיקע בר-מייננס. איטשע-גאדל און פינקל, אין דער דערציילונג, "צוווי מתים גיען טאנצן". די אלע שאטנס זינגען אוזי סוגעטען געמאלאט, איז דאס געשפונסטיקע ווערט אומהיימלעך דעהל. און פון די אלע בילדער, טענער, געשטאלטן, פון דעם אלעם, וואס שאפט די אטמאספער פון דעם "שטן איז גארדי" און פון די פינף דערציילונגגען, ואקסט איזס די פיגור פון דעם קינסטלער גופה — די פיגור פון א פראוע-דיבטער, וואס גראבט איז דער טיף, זעט דעם שטן און שרעקט זיך פאר אים, פילט דאס פארארגענע און רופט צו גאט אויך זיין איגענעם שטייגער, רופט צו אים, א דערשראקענעך, פון דער פינצעער ארייס.

שריבער, וואס זאלן זיין בכוח צו פארבינדן די מעלות פון גוטער פראוז מיט די איננסzapטן פון גוטער פאוזיע, זינגען איז יעדער ליטע- רاطור א יקר-המציאות. איז שרייבער איז דער אויתאר פון דעם דזויין בוד.

אהרן ציימלין.

ניידיעך, דעתכם בער 1942.

ערישט בוד

שנת ת"ח אין גארדי

שנת ת"ח, אין דער צייט ווען דער רשי כמעלניצקי און ויינע מהנות האבן באלאגערט די שטאטס זאמאשן און זי נישט געקאנט אייבּן- נעמען צוליב דער שטאָרְקָעֶר פֿעַסְטוֹנֶג, וואָס האָט זי אַרְמְגַעֲרִינְגְּלַט, האָבָּן די הַיְדָאַמְאָקָן גַּעֲמַכְּטָס גַּרוֹיסְעַשׂ שְׁחִיטָות אֵין טָאַמְעָשָׂאָו, בִּילְגָּאַרְיִי, קְרָאַשְׁנִיק, טּוֹרְבִּין, פְּרָאַמְפָּאַל אָוִיךְ אֵין גָּאַרְיִי, דָּעַרְעַק וְאָס לִיגְט צְוִישָׁן בְּעָרָג. מַעַן האָט גַּעַשְׁאַכְּטָן, גַּעַשְׁוְנְדָן די הוּאַט לְעַבְּדִיקְעַרְהִיט, גַּעַרְצָהָנָט קְלִיְּנָעַ קִינְדָּעַר, גַּעַזְוָאָנוֹגָעַן וְיִיְבָּרַע זָוְנוֹת אָוּן דָּעַרְנָאָךְ אַוְיפּ גַּעַטְרָעָנָט זַיְעָרָעַ בִּיכְעָר אֵין פָּאַרְנִיָּט אֵין זַיְעָץ. אַסְּד זַעַנְעָן אַנְטְּרוֹנָעַן קִין לּוּבְּלִין, פִּילְזַעְנָעַן גַּעַוְאָרָן אַפְּגָעָשְׁמָדָט אַדְעָרְפָּאַקְוִיפּט פָּאַרְקָוּפּט. גָּאַרְיִי, וְאָס האָט גַּעַהָּאָט אַגְּמָעָן מִיטְ אִירָּעַ וְאוֹלְלָעָרָבָּרָס אָוּן רַעְבָּטְ פָּאַרְטִּיקָּעַ לִיְּטָי, אֵין גַּעַוְאָרָן אַיְגָאָנָצָן אוֹיסְגָּעָלָעָרט. דָּעַרְעַדְיִיקָּעַ מַאְרָק, וְאוּס פְּלָעָגָן אַמְּאָל זַיְדָן צְוִונִיְּפָאָרָן יָאַרְיִידִים, אֵין גַּעַוְעָן בָּאַוְאָקָסָן מִיטְ אַוְמְקָרוֹתָן, די שָׁוֹל אָוּן דָּאָס בִּיתְ-מְדָרְשָׁ — פּוֹל מִיטְ מִיסְטָ פּוֹן פֻּרְדָּ, וְאָס די זַעַלְנָעָרְהָאָבָּן דָּאָרְטָ גַּעַהָּאָלָטָן. סְרוּבְּ הַיְּזָעָרְ זַעְנָעָן אַוְעָקָ מִיטְ אַמְּנָצָן פְּלָעָגָן זַיְדָן חַרְבָּהָן הָאָבָּן זַיְדָן גַּעַוְאָלָגָעָרט טַוִּיטָעָ אַיְבָּעָרְ די גָּאָסָן, אָוּן עָס אֵין נִישְׁטָ גַּעַוְוָעָן וְעוֹרָעָס זַאְל זַיְדָן צָו קְבוּרָה בְּרַעְנָגָעָן. בְּלִיוּן הַפְּקָרְדִּיקָּעָה הַינְּטָהָאָבָּן אַרְמוֹגָעָשָׁלָעָפָּט אַיְנָצָלָנָעָ גַּלְדִּיעָרָ אַוְעָקָגָעָוָאָנְדָעָרט. עָס האָט אוֹיסְגָּעָוָיָזָן, דָּאָס פָּאַרְלָאָזָט דָּאָס אַרְטָ אָוּן שְׁפָאָרְכָּעָרָס מִיטְ קְרָאָעָן הָאָבָּן זַיְדָן גַּעַנְעָרָט פּוֹן דָּעַם פְּלִישָׁ. די גַּעַד צִילְטָעָ לְאָכָּן, וְאָס זַעְנָעָן לְעָבָן גַּעַבְּלִיבָּן, הָאָבָּן אַרְמוֹגָעָשָׁלָעָפָּט אַיְנָצָלָנָעָ גַּלְדִּיעָרָ אַוְעָקָגָעָוָאָנְדָעָרט. עָס האָט אוֹיסְגָּעָוָיָזָן, דָּאָס די שְׁטָאט אֵין אוֹיךְ אַיְבָּקָ גַּעַוְאָרָן אַפְּגָעָוָיָשָׁט. עָרְשָׁת אֵין כְּמָה יָאָרְן אָרוֹם הָאָבָּן אוֹיךְ קִין גָּאַרְיִי אַגְּוָעָהָוִיבָּן זַיְדָן אַוְמְצָוקָעָרָן די פָּאַרְוָאָגָלָטָעָ בְּעַלְיְ-הַבְּתִים. פּוֹן צָאַרְיִיכָּעָ משְׁפָחוֹת זַעְנָעָן צְוִירָקָגָעָומָעָן אַיְנָצָלָנָעָ יְוָגָעָלִיטָ זַעְנָעָן גַּעַוְאָרָן גְּדוּיָּהָ וְיִיְאַלְטָעָ אַלְוִיפִּים זַעְנָעָן גַּעַוְעָן אַגְּגָעָלִילִידָט אֵין זַעַק אָוּן הָאָבָּן מִיטְ

געבראָקט זייַרע טָאָרבעס. טִיל זענען אַראָפּ פֿון גְּלִיכִין וּועג, אַנדערע זענען אַריינְגְּעַפְּאָלֶן אֵין מְרָה שְׁחוֹרָה. אַבעָּר דָּעָר שְׂטִיגְגָּר פֿון דָּעָר וּוּלְטָן. אֵיז, דָּאָס מִיט דָּעָר צִיטָּק קָעָרֶט זִיךְּ אַלְּצָּה וּוּידָעָר אָסְטָּום צָוָּם גְּעוּזְעַנְעָם. לְאָדָּנָס, וּוּאָס זענען לאָגָּג גַּעֲשְׁטָאָנָעָן פָּאָרְהָעָמָרָט הִינְטָעָר פָּאָרְאָסְטָעָט שְׂטָאָבָּן, האָבָּן זִיךְּ אַיְּנְצִיקְּוִיְּזָּה צְעַפְּנָטָן; עַצְמָות זענען גְּעוּזָּאָרָן אַוּזָּקָּה גַּעֲפִירָט אַוְּפָּן פָּאָרְשָׁוּכְּטָן בִּתְּעִילָּמִין אֵין מְהָאָט זִיךְּ בָּאָהָלָטָן אֵין אַיְּן בְּרִידְעָרְ-קְּבָּרָ; אֵין קָרָאָמָעָן האָבָּן שְׁעַמְעוֹדוֹדָק זִיךְּ אַוְּפִיגְעַמְאָכָּט האַלְּבִּיטִירָן, אַרְבָּעָט-גְּעוּזָּלָן האָבָּן צְרוּכָּט גַּעֲמָאָכָּט דִּי צְעַבְּרָאָכָּעָן דָּעָכָּעָר, אַיבְּרָגְעַשְׁטָעָלָט קוּיְמָעָן-אוּוֹן, אַוְּסָגְעַשְׁמִירָט דִּי וּוּנְטָן, וּוּאָס עַס זענען גַּעֲבְּלִיבָּן אוּפְּזָּה צִיכְּנָס פֿון בְּלָוְט אֵין מָאָרָךְ. יְוָגָּעָן האָבָּן מִיט לאָגָּג שְׂטָאָגָּעָן אַרְמָגְעַנְיִשְׁטָעָרָט אֵין דִּי אַוְּסָגְעַטְּרִיקְּנָטָעָ ברָרוּ נְעַמְעָר, וּוּאָס האָבָּן זִיךְּ גְּעוּזָּלְגָּעָרָט בִּינְגָּרָט פֿון הָרוֹגָּים. בִּסְלָעְכּוֹויִזְׁ אָבָּן דִּי לִיְּפָעָר אַנְגָּהָוִיבָּן צֹו גִּינְזָּבָּן פֿון דָּאָרָף צֹו דָּאָרָף אֵין גַּעֲבְּרָעָנְגָּט מִיט זִיךְּ קָאָרָן, וּוּיְיָן, גְּרִינוֹזָּאָרָג אֵין פָּלָאָקָס. דִּי פְּוּעָרָן אַרוּם, סְרוּבָּ יוֹנוֹנִים, וּוּאָס האָבָּן בֵּיו אַיצְטָן זִיךְּ גַּעֲפָאָרָט אַרְיִינְצְּוּשְׁמָעָקָן קִיְּינָן גָּאָרִי, וּוְיִילָּעָס האָבָּן דָּאָ גַּעֲשָׁפָעָט דִּי שְׁדִים, זענען וּוּידָעָר אַנְגָּעָפָרָן אֵין זִיעָרָעָ פּוֹרְלָעָד, אַיְּנְגָּעָקוֹיפְּטָן זַאלְצָן אֵין לִיכְטָן, סִיצְּזָּאָרָף זִיעָרָעָזָּעָן קְּלִיְּדָעָר אֵין קָאָפְטָלָעָד, וּוּאָטָעָנָעָ שְׁפָעָנְצָעָרָס אֵין לִימְעָנָעָ טָעָפָן, אַלְעָרְלִיְּ קְּרָעָלָן אֵין פָּאָטְשָׁעָרָקָעָס. גָּאָרִי אֵין פֿון אַלְעָמָל גְּעוּזָּן אַפְּגָּעָרָיסָן פֿון דָּעָר וּוּלְטָן. אַרוּם האָבָּן זִיךְּ מִילְּזָּוִוִּיתָן גְּעַזְוִיגָּן בָּעָרָג אֵין גַּעֲדִיכְטָעָ וּוּלְדָעָר. וּוּנְטָעָר-צִיטָּה האָבָּן אוּפְּזָּה זִיךְּ גְּעַלְוִירָט בָּעָרָן, וּוּלְעָף אֵין וּוּלְדָעָ חֹוְרִים. זִינְט דִּי הָרִיגָּת האָבָּן דִּי בִּיּוֹזָה חַיָּה זִיךְּ גַּעֲמָרָט.

די לעַצְטָעָ, וּוּאָס זענען אַנְגָּעָקוּמוֹן קִיְּינָן גָּאָרִי, זענען גְּעוּזָן: דָּעָר אַלְטָעָר רָב, דָּעָר גָּאוֹן רָ' בִּינְשָׁ אַשְׁכּוֹן, אֵין דָּעָר אַמְּאָלִיקָעָר גְּבִּירְ-אַדִּיר אֵין פְּרָנְסְ-הַקָּהָל רָ' אַלְעָזָר בָּאָבָּאָד. רָ' בִּינְשָׁ הָאָט צְרוּקְגַּעֲפִירָט מַעַר וּוּי אַהֲלָפָט פֿון זִין מְשָׁפָחָה. עָרָהָאָט גְּלִיכְּ זִיךְּ אַרְיִינְגְּעַזְיָגָן אֵין זִין הוּיוֹ נָעָבָן שְׁוֹלְ-הַוִּיתָּה, בָּאָגָּוָן אַכְּטָן צֹו טָוָן אוּפְּזָה דָּעָר שְׁחִיטה אֵין כְּשָׁרוֹת, גַּעַהְיִתָּן, אֵין דִּי וּוּיְבָעָר זַאלְן צֹו דָעָר צִיטָּה גִּינְזָּבָּן אֵין מְקוֹה אֵין דִּי יְוָגָּעָלִיָּט זַאלְן צְרוּקָה אַנְהָוִיבָּן לְעָרָנוֹן תּוֹרָה. צְוֹוִי טַעַכְטָעָר אֵין פִּינְזָּ אַיְּנְיקְּלָעָךְ הָאָט דָעָר רָב אַיבְּרָגְעַלְאָזָט אַוְּפָּן בִּתְּהָחִים אֵין דָעָר שְׁטָאָט לְבוּלִין, וּוּאָס עָר אֵין אַיבְּרָגְעַזְוּסָן דִּי גָּאנְצָעָ צִיטָּה; פָּוּנְדָּעָסְטוּוּגָן הָאָט עָר זִיךְּ נִישְׁטָּ פָּאָרְעָנְדָּעָרָט אֵין זִין פִּירָוָג. עָר אֵין אַוְּפִיגְעַשְׁטָאָנָעָן

פארטאָג, האט געלעַרנט ש"ס און פוסקים קעגן דער שיין פון אַ חלבן
לייכט, געטוביילט זיך אַין קאלט וואָסער און געדאוונט שחרית אַין דער
שול גלייך מיט זונ-אייפֿאנְג. ר' בִּינּוֹש אַין אַלט געווען עטלעכע אַון
זיבעツיך יאָר, אֲבעָר זיין געשטעלט אַין נאָך געווען גלייך, די ווייסע
האָר אוֹף זיין קאָפּ זענען נישט אוֹיסגעַרְאָן אַון די ציַין זענען אַים
ニישט אַרוייסגעַפְּאָלָן. וווען ער אַין צום ערשותן מַאל נאָך יַאֲרָן אַיבָּערְגָּעַי
טרעטען די שווועל פון בִּיתְמְדְרָשָׁה — אַ הַוִּיכָּר, בְּרִיטְבִּינְיקָּר, מִיט
אַלְגָּעָר פָּאָרְרוֹנְדִּיקְּטָעָר גַּעֲרְוִיזְלְטָעָר בָּאָרְדָּה, אַין אַ סָּאמְעַטְּעַטְּעַם
טוֹזְלִיק בֵּינוֹן צוֹ דער ערְדָה, דער סְפָּאָדִיק פָּאָרְרוֹקְטָעָר צום נאָך — זענען
אַלְעָאָוִיְּגַעְשְׂטָאָגָעָן פון די ערְטָעָר אַון גַּעֲמָכָט די בְּרִכָּה מַחְיהִ-מַתִּים,
דעָן סְ'זָעָנָעָן געווען שְׁמוּוֹת, דָּאָס ר' בִּינּוֹש אַין אַומְגָעְקָמָעָן אַין לְבָלִין
בְּשַׁעַת די שְׁחִיטָה עֲרָב סְכוּמָה שְׁנַת תְּתִיְּזָה. די צִיצִית פון זִין טָעַרְקִישָׁן
טְלִיתְ-קְטָן האָבָן זִיךְ גַּעֲבָאָמְבָלָט בֵּי דִי קְנַעַלְעָן. ער האָט גַּעֲטְרָאָגָן קְוִיצָעָ
וַיְיסָע הַוִּיזָּן, וַיְיסָע זַאֲכָן אַון האָלְבָעָשָׁן. ר' בִּינּוֹש האָט אַיְגָעְהַוִּיבָן
מִיט דָּעָם וַיְזַעְדִּיגְנָגָעָר אַון דָּוִימָעָן די גַּעֲדִיכְטָעָר בְּרֻם אַיבָּער זִין רַעַכְט
אוֹיג, כְּדִי בַּעֲסָר צוֹ זָעָן, אַ קּוֹק גַּעַטְוֹן אוֹף די פָּאָרְשָׁוֹאָרְצָטָעָ אַפְּגָעָ
רִיסְעָנָע וּוֹעָנָט. אוֹף די לִידְיִקָּעָר סְפָּרִים-פָּאָכָן, אַין הוֵיךְ גַּעַזָּגָט :
— פָּאָרְפָּאָלָן . . . עַס אַין גַּאֲטְ-בְּרוֹדְ-הָוָס וּוַיְלַן מִיד זַאֲלָן אַנְיָן
פָּאָנְגָּעָן פָּוֹנְסָנִי . . .

ר' בִּינּוֹש אַשְׁכָּנוֹי האָט גַּעַרְשָׁנֶט זִין שְׁטוֹל אַין גַּאֲרִי פון דָוָרוֹת
רְבָּנִים. ער אַין געווען אַמחָּר פון חַקְּרִיהִ-סְפָּרִים אַון שְׁאָלוֹת וְתְּשׁׁוּבוֹת,
הָאָט גַּעַהְעַרְטָעָר צום בִּיתְדִּין פון וּוּדָע אַרְבָּעָ אַדְצָות אַון מַעַן האָט אַים
גַּעַרְעַכְנֶט צְוִישָׁן די שאָרְפָּטָעָר פּוֹסְקִים. פְּרִיעַרְדִּיקָּעָ צִיְּתָן פְּלַעְגָּן נִישְׁטָ
אַיְינְמַאל אַהֲרֹוֹן-אַנְדָּעָרָן אַין פָּאָרְוֹאָרְפָּעָנָעָם גַּאֲרִי עַגְוָנוֹת. אַרְיוֹסְצּוּקִירִין
בֵּי ר' בִּינּוֹש אַ הִתְהָרָה. וּוֹאָרָן מַחְמָת זִין שאָרְפְּקִיט אַין לְעַרְנָעָן אַין
ער געווען אַ מקְיָל. וּוֹפְּלָל מַאל זַעֲנָעָן גַּעַקְוּמָעָן בֵּי זִי דָאָס רְבָּנוֹת. אַון זענען
שְׁטַעַט בֵּי אַים צוֹ פּוֹעַלְעָן ער זַאֲלָגְנָעָן שְׁלִיחִים פון בָּאַרְיְמָטָעָ
אַוּזָּק מִיט לִידְיִקָּעָה העַנְטוֹן. דָּעָן ר' בִּינּוֹש האָט גַּעַוָּלָט אַוְיסְלָעָבָן די
יאָרָן אַין דָּעָם אַרטָּה, אוֹף וּוּלְכָן ער האָט גַּעַהְעַט אַ חַזְקָה פון עַלְטָעָרִי
עַלְטָעָרִי-זִידָעָס. אַיצְט אַין ער וּוִידָעָר געווען אַין זִין הַיִּם. עַל פִּינְס
זענען די שָׁדָּנוֹס אַין וַיְיַיְנָה געווען קְלִינְנָה. עַס זענען גַּעַבְלִיבָן די
צְוַיִּי דַּעַמְבָּעָן שְׁעַנְקָמִיט סְפָּרִים אַון כְּתִבְיִידָה, די פָּאָרְצִיְּתִישָׁ פָּאָטָעָרִי

שטלון איבערגעציזונג מיט געלן אטלאס, די קופערנע הענגליכטער, וואָס זענען איבערגעגאנגען צו אים פון אורעלטערן. אויף דעם בוידעם זענען געלעגן אַנגעהויפט שמוט און כתבים אויף אָן אַיל די טיף, אָן מען האָט אָפִיל גערעדט, אָז עס איז דארט פֿאָרְבָּאָרגָן אַ לִימְעָנָעָר גּוֹלָם, וואָס האָט אַמָּאל גַּעהַלְפָן די יַיְדָן אֵין גַּאַרְיִי אֵין אַ צִּיטָּט פון בִּיאָז גּוֹרוֹת.

ר' אלעוז באָבאָד איז צְרִיקְגַּעֲקוּמוּן בלוייז מיט אַיִּין מoid. די עלטערע טאָכטער, די אַשְׁתָּאַישׁ, האָבוֹן קָאָזָקָן גַּעהַאָט מאָנס גַּעוּוּן אַיִּין דערנָאָךְ זַי דּוֹרְכְּגַּעַשְׁטָאָכְּן מיט אַ שְׁפִּין. דָּאָס וַיְיִבְּ אַיִּין גַּעַשְׁטָאָרְבָּן בשעת אַן אַנְטְּעַרְגָּאָג אָנוֹ דָּעָר בּוֹן יַהְיֵה אַיִּין פֿאָרְפָּאָלְן גַּעוּוֹאָרָן אָנוֹ מען האָט נִישְׁט גַּעוּוֹאָסָט, וּאוֹ זַיְן גַּעַבְּיִין אַיִּין אַהֲנְגַּעַקְמוּן. אָן דָּעָר מַוְיֵּר, וואָס האָט גַּעהַרְט צו ר' אלעוזן, זענען די אַנְטְּעַרְגָּשְׁטָע דִּירְהָוָת גַּעוּוֹן חָרוֹב אָנוֹ ער האָט זַי אַרְיְינְגְּעַצְּיזָוּן אֵין אַ שְׁטוּב אַרְיֶפְּן גַּאֲרָן. אַמָּאלִיקָע צִיטָּן האָט ר' אלעוז באָבאָד גַּעהַאָט אַ נָּאָמָען וַיְיִת אַרְוּם מיט זַיְן פֿאָרְמָעָן. דָּעָר יַיְד אַיִּין גַּעוּוּן אַנְגְּעַטְוֹן אֵין זַיְן צְוִירָן דִּי כְּלִיזְמָר האָבוֹן אַ חַתּוֹנָה פְּלָעָגָט מעַן צְוִירָן דִּי כְּלָה צו זַיְן הוֹי אָנוֹ דִּי כְּלִיזְמָר האָבוֹן אַוְיְגְּעַשְׁפִּילְט פֿאָר זַיְן כְּבֻוד וּוּעָגָן. אָנוֹ שָׁוֹל האָט מעַן גַּעַגְּעָסָן בַּי זַיְן טִיש פון זַיְלָבָּרָן גַּעַפְּעָס. נִישְׁט אַיְנָמָאָל פְּלָעָגָט דָּעָר פֿרִיצָן פון גַּאַרְיִי צוֹ פֿאָרָן אֵין זַיְן קָאָרְעָטָע צו ר' אלעוזן אָנוֹ פֿאָרְמָשְׁכָנָעָן דָּעָר פֿרִיצָהָס צִירָנָג פֿאָר גַּאֲלָדָעָן דּוֹקָאָטָן. אַיצְט אֵין ר' אלעוז באָבאָד גַּעוּוּן נִישְׁט צו דּוֹרְקָעָנָעָן. די הוֹיכָע שְׁמָאָלָע גַּעַשְׁטָאָלָט האָט זַיְן אַוְיְסְגַּעְבָּוִיגָּן וַיְיִאָלִיכְתָּ, די בָּאָרְד — אַ שְׁפִּיצְיָקָע, וַיְיִאָלְקִין — אַיִּין גַּעוּוֹאָרָן אֲשֶׁר נָרוֹי, דָּאָס אַיְנְגַּעַדְאָרָטָע פְּנִים האָט גַּעַרְגִּינָּן פֿוֹן בִּידָע זַיְטָן פֿוֹן צִיגָּל. די אוֹיגָן, וואָס זענען גַּעַזְעָסָן צְוִינָאָעָט פֿוֹן בִּידָע זַיְטָן בִּינְעַרְדִּיקָעָר אַפְּגַּעַשְׁיְלָטָע נָאָי, זענען גַּעוּוֹאָרָן אַרְוִיסְגַּעְבָּאָלָט, אָנוֹ עַס האָט אַוְיְסְגַּעְוּזָן, דָּאָס זַיְן עַפְּעָס אוֹיף דָּעָר עָרְד. ער האָט זַיְן אַרְוִמְגַעְדָּרִיט אֵין אָזָלָטָן הָוֶט פֿוֹן שְׁעַפְּסָן-פְּעָל, אֵין אַ צִּינְגָּעָנָעָם כָּאֵן לָאָט, די לעַנדָן אַרְוִמְגַעְגָּאָרְטָלָט מיט אַ שְׁטְרִיכָל, די פִּס אַרְוִמְגַעְוּוִיקָלָט מיט שְׁמָאָטָע, וַיְיִסְעַד זענען אַנְגְּעַקְלִידָט פֿרָאָסָטָע לִיְּט, אַדָּעָר גַּאֲרָה היְיָוָר-גַּיְיעָר. ער אֵין נִשְׁט גַּעַקְמוּן דָּאוֹנוֹנָעָן, האָט אַלְיָין גַּעַשְׁאָפָט אֵין שְׁטוּב, אַוְיְסְגַּעְקָעָרט צַוְּגַּעַבְּרִית גַּעַקְעַכְּטָס פֿאָר זַיְן אָנוֹ דָּעָר אַיְנְצִיקָעָר

טאכטער, און איז אפילו געגנגען צו די מאָרקי-זיצערינס קויפֿן פֿאָר אַ פרוטה קאָפֿער. וויפֿל מַאל עַמִּיך האָט געפֿראֹוֹת אַים אוּסְפֿרְעָגָן, ווֹאָס עַד מַאֲכָט אָנוּ זַוי עַס אַיְם צַוְּגָעָגָנָגָעָן אַין דַּעַר פֿרְעָמָד, האָט ר' אלְעֹזֶר אַ צִּיטָּעֶר גַּעַטְוֹן זַוי פֿוֹן אַ בֵּין גַּעַדְעַבְּנִישָׁן, אַיְן זַוי אַיְנָגָעָן שְׂרוּמָפֿן גַּעַוְאָרָן, גַּעַקְוֹקָט עַרְגָּעָץ אַיבָּעָר יַעֲנָעָם אַקְסָל אָנוּ אַפְּגָעָן עַנְטְּפֿערְט :

— עַט נָו... צַו ווֹאָס די רַיְיד?... פֿאָלָג מִיד אַ גַּאנְגָּן!...

טייל האָבוֹן גַּעַזְגָּט, אָנוּ דַּעַר יַיְד טַוְתְּ תְּשֻׁבָּה אוּפְּ אַמְּאָלִיקָע זַיְנָד. טַעַמְעַ רְחַל די פֿרְוּמָע האָט נַאֲכְעַרְצִילְט, דָּאַס אַיְנָמָל שְׁפָעַט אַין דַּעַר נַאֲכָט, ווֹעָן זַי אַיְן פֿאָרְבִּי זַיְן פֿעַנְצְּטָעָר, האָט זַי פֿאָרְנוּמָעָן זַוי ר' אלְעֹזֶר שְׁפָגָוָן אָהִין אָנוּ צְוִירִיק מִיט שְׁוּעָרָע טְרִיט אָנוּ זַאְגָּט עַפְּעָס מִיט אַיאָמְעַדְּקִין נִיגּוֹן. אַנְדְּעַרְעַ האָבוֹן זַיך אַיְנָגְעָרְוִימָט אַ סּוֹד, דָּאַס ר' אלְעֹזֶר באָבָּאָד אַיְן צְעַרְדוּעָרָט, טַוְתְּ נִישְׁתְּ אַוִּיס זַיְנָעָ קְלִיְּדָעָר צּוֹם שְׁלָאָפָּן אָנוּ לִיגּט זַיך אַונְטָעָר אַ לאָגָג מַעַסְטָר צּוֹקָאָפְּנָס, זַוי אַ קִּינְפְּעָז טָאָרָן. די מַוִּיד, רְעַכְּבָּלָע, אַ בְּתוֹלָה פֿוֹן זַיְבָּעָצָן יַאֲר, האָט גַּעַשְׁלָעָפְּט דַּעַם לִינְקָן פֿוֹס אָנוּ אַיְן דְּעָרָוָם זַעַלְטוֹן אַרְוִיסְגָּעָקוּמָעָן אַיְנָדְרוּסָן, נַאֲר זַיך פֿאָרְבָּאָרגָן אַיְן אַיר חָדָר. זַי אַיְן גַּעַוְוָעָן אַ הוּבְּכָע, אַ גְּרִינְלָעָכָע, אַ יְפָת תְּוֹאָר, מִיט לְאַגְּגָע שְׁוֹאָרְצָעָה האָר בֵּין צַו די קְנִיעָן. אַיְן אַנְהָוִיב, ווֹעָן ר' אלְעֹזֶר אַיְן אַגְּגָעְקָוְמָעָן, האָבוֹן לִיטְזַיך אַרְיִינְגָּעָלִיכָּט אַיְן אַ שִּׁידָּךְ, ווֹאָרָן עַס אַיְן גַּעַוְוָעָן אַ שָּׁאנְד, דָּאַס אַזָּא בְּאַיְאָרְטָעָ מַוִּיד זַאְל זַיְצָן אָנוּ אַמָּאָן. אַבָּעָר ר' אלְעֹזֶר האָט נִישְׁתְּ גַּעַנְטְּפֿערְט די שְׁדָכָנִים נִישְׁתְּ אָנוּ נִישְׁתְּ נַיְן אָנוּ זַיְיָ זַעַנְעָן מִיד גַּעַוְוָרָן אַוְמִיסְטָ אַוִּיסְטָוּרְעָנָגָעָן רַיְיד. דַּעְרָצָוּ האָט רְעַכְּבָּלָע גְּלִיְּךְ אַגְּגָעְפָּאָגָנָגָעָן אַרְוִיסְצָוְוִיְּיָזָן אַוִּיסְטָעְרְלִישָׁע גַּעַגְּגָן. ווֹעָן עַס האָט גַּעַדְוָנְעָרָט, האָט זַי גַּעַשְׁרִיגָּן גַּעַוְוָאָלָד אָנוּ זַיך בְּאַהֲלָלָטָן אַוְנְטָעָרָן בְּעַטָּמָן. מִיט די יַוְגָּגָע וְיַיְבָּלָעָךְ אָנוּ מַוִּידָן, ווֹאָס זַעַנְעָן גַּעַקְוּמָעָן זַי בְּאַשְׁוִינְגָּעָן, האָט זַי נִישְׁתְּ אַוִּיסְטָעְרְעָדָט קִיְּין וְוַאֲרָט אָנוּ זַיך פֿאָרְיָ טְרִיבָּן. פֿוֹן פֿרִימְאָרגָן בֵּין אַוְונָט אַיְן זַי גַּעַזְעָס אַפְּגָעָזְנוּדְעָרָט, האָט גַּעַשְׁטְּרִיקָט זַאְקָן אַדְעָר גָּאָר גַּעַלְיִיעָנָט אַיְן לְשׁוֹן-קְוּדְשָׁדִיקָעָ ספרְמִילָעָר, ווֹאָס זַי האָט מִיטְגָּעָרְעָנָגָט פֿוֹן דַּעַר פֿרְעָמָד. צַוְּמָאָל האָט זַי פֿאָרְפֿלָאָכָטָן די צַעַפְּ אָנוּ זַיך אַוְעַקְגָּעָשְׁטָעָלָט בְּיִם פֿעַנְצְּטָעָר. די גְּרוּיְסָע טְוָנְקָעָלָע אַוִּיגָן האָבוֹן גַּעַקְוֹקָט אַיבָּעָר אַלְעָ דַּעְכָּעָר — בְּרִיטִית-צַעַפְּנָטָע, שָׁאָרְפְּ-צַעַפְּ בלִיצְטָע, גְּלִיְּךְ זַי וְוַאֲלָט גַּעַזְעָן זַאְקָן פֿוֹן אַלְעָמָעָן פֿאָרְהָוִילְעָנָע, זַויִּ

וואויל זי האט געהאט א מומ, זענען מאונסלייט דורך איר געקומען צו
וינדייקע געדאנקען. וויבער האבן אויף איר געשאקלט מיט די קעפ, זיך
איינגעראומייט אין די אויערין :

— און עלנטע יתומה נבעער, און א שלאפע . . .

— אָ מְרַחֵה־שְׁחוּרָה־נִיצָע . . .

ר' בינו ש און זיין הויזגעויזנד

אין לובליין אייז ר' בינוש געוווען פאָרגנומען טאג און נעכט. טויזנַ
טער וויבער זענען נאָך תִּיח וְתִּיט גַּבְּלִיבָּן עֲגֹנוֹת אָן דָּאָס בֵּיתְיִדְין
הָאָט. נִשְׁתַּת אַיִּינְמָאָל גַּעֲמוֹת אַוּוּקְקוּקָן פָּוּן דִּין אָן זַי אַוְּפִּיבִּינְדָּן.
איַן דַּי פָּאָדָעָרְשָׁטוּבָן פָּוּן דָּעַם קְהַלְ-הַיּוֹן, וְאוּרָאָרְאָן דִּין אָן גַּעֲזָעָן
צְרוֹאָמָעָן מִיטָּן נָאָך גְּרוּוּסָרְבָּנִים, הָאָט זַיְךְ אָן אַוְּפִּהְעָרְטָה דָּאָס
גַּעֲזָעָן פָּוּן נְקֻבּוֹת. טִילְיָה זענען אַוְּמַגְעַגְעַגְעָן צְפוּסָרְ פָּוּן שְׁטָאָטָה
אוּן נַאֲכְגַּעַקְקָטָה אַיְן דַּי פְּנָקְסִים פָּוּן דָּעַר חַבְּרָהְקְדִּישָׁא אַוְּבָּעָס זענען
דָּאָרְטָן נִשְׁתַּת פָּאָרְצִיכְנֶטֶן דַּי נַעֲמָעָן פָּוּן זַיְעַרְעָן מְאָנוֹן. אַנְדָּעָרָעָה אַבָּן
גַּעֲמוֹת נַעֲמָעָן חַלִּיצָה אָן אַבָּן גַּעֲקָלָגָט אַוְּףְּ דַּי שְׂוֹאָגָעָרָס, וְאָס
הָאָבָּן פָּאָרְלָאָגָנט בָּאַלְיוֹנוֹגָן. אַסְּקָמָל הָאָט זַיְךְ פָּאָרְלָאָפָּן, דָּאָס אַ
אַשְׁהָהָאָט חַתְּנוֹה גַּעֲהָאָט אָן דָּעַרְנָאָךְ אַיְן צְוֹרִיקְגַּעַקְמָעָן אִיר עַרְשְׁטָעָר
מָאָן, וְאָס הָאָט זַיְךְ אַרְוִיסְגָּעָרִיסָן פָּוּן קְנַעַטְשָׁפָט בֵּי דַּי טָאָטָעָרָן, אַנְדָּעָר
דַּי קְהַלָּה פָּוּן סְטָאָמְבָּול הָאָט אִים אַוְּסְגַּעַקְוִיפָּט פָּוּן גַּעַפְּעַנְקָעָנִישָׁ אָן
צְוֹרִיקְגַּעַשְׁקָט קִיְּן פּוֹלִין. עַס אַבָּן זַיְךְ דָּאָרָט, אַרְוֹם דָּעַר גַּעַבְּיִידָּע
פָּוּן וּוֹעֵד אַרְבָּעָהָרָצָהָה. אַרְוּמְגַעְדָּרִיטָה שְׂדָכָנִים, וְאָס אַבָּן צְנוּוֹנִיגָּעָ
פָּאָרָטָה פָּאָרָלָעָד אָן גַּעַשְׁלָעָפָט אַדְרוֹיְפָן; שְׁנָאָרָעָרָס אַבָּן אַפְּגָעָרִיסָן דַּי
פָּאָלָעָס; הַאֲלָבָע אָן גַּאנְצָע מְשׁוֹגָעִים אַבָּן גַּעַלְאָכָט, גַּעַזְוִינְט, גַּעַזְוִינְגָּעָן;
קִילְעָכִיקָּע יְתָוִמיָּה אַבָּן זַיְךְ אַרְוּמְגַעְוּוֹאַלְגָּעָרָט אָן הַוִּיתָה, פָּאָרוֹאָרָלָאָוָטָע
אוּן קְרוּצְיִיקָּע, גַּעַבְּעַטְלָט אָן גַּעַרְעַטָּה עַזְוְתְּקִיְּיָהָן. יְעַדְןָה טָאָג אָן גַּעַקְמָעָן
אָן אַנְדָּעָרָעָה שְׁלִיחָה פָּוּן אַיִּדְיִישְׁעָרָה קְהַלָּה אָן דָּעַרְצִילָּת וְעוֹגָן אַלְעָרְלִי
גַּעַנְכּוֹיְיעָן, וְאָס זענען גַּעַבְּלִיבָּן פָּוּן כְּמַעְלָנִיצְקָיָן אָן פָּוּן דַּי שְׂוּוּדִישָׁע
זְעַלְנָעָרָה. גַּאנְצָע אַפְּטָהָאָט ר' בִּינּוֹשָׁ גַּעַבְּעַטָּה גַּטָּה, עַר זַאל אִים צְנוֹעָמָעָן
פָּוּן דָּעַר וּוֹעֵלָטָה, מְחַמֵּת עַר הָאָט מַעַר קִיְּן כּוֹחָה נִשְׁתַּת גַּעֲהָאָט אַוְּיִסְצְּהָעָרָן
אַזְוִיפִּלְלָהָרָהָרָה. דָּאָ אָן גַּאֲרִיָּה, אַיְן גַּעַוְוָעָן מְנוֹתָהָה. קִיְּן דִּיְוַתְּרָהָס זענען

ニישט געוווען, שאלות — וויניק. פֿרְנָסָה האט געפֿעלט, נאָר דערפֿאָר האט דער רב געהאט גענוג צייט. די גרויסע בִּתְהִידִין-שְׁטוֹב אַיִן געוווען אָפְּגַּעֲטִילָט פֿוֹן די אַבְּעָרִיקָע שְׁטוֹבָן דָּוָרָךְ אֶפְּאַדְּעָרְהֵיָּוֹן די שְׁטִילָּה קִיְּטָה האט דָּא גַּעַהוּיְרָט אַיִן אַלְּעָ וַיְנַקְּלָעָן. אָן אַיְנְצִיקָע פְּלִיגָה האט אָרוֹמְגַּעַשְׂמָעַט, זִיךְ אַנְגַּעַשְׁלָאָן אָן פְּעַנְצְּטָעָר; אֶ מִיּוֹלָה האט געטָן אַ קְּרָאָץ אַיִן דִּיל; די גְּרִיל הִינְטָרָן אַרְיוֹן האט פֿוֹן צִיְּטָה צָו צִיְּטָה אַ נְּאַגְּנְדִּיקָן גְּרִילָץ געטָן, לְאָנָּגָן זִיךְ צַוְּגַּעַהָעָרָט צָו אַיְרָאַיְגָעָנוּם וַיְדַעַּרְקָול אַיִן אַנְגַּעַהָיְבָן פֿוֹנְסְּנִי, וַיְיַזְּרָאֵל אַזְּטָה זִיךְ נִישְׁתְּפָאַרְגָּעָסָן. דָּעָר בָּאַלְּקָן אַיִן גַּעַוְּעָן שְׁוֹאָרָץ פֿוֹן רַוִּיד; די וּעְנָטָה האָבָּן גַּעַשְ׀מִילָט אַיִן סְפָּלָעָגָן אַבְּעָרָנָאָכָט אַוִּיףְּ זִיךְ אַוְיְגָיִן שְׁוֹאָמָעָן, וַיְיַזְּרָאֵל גְּרִינְגָעָ, אַן מִשְׁוָּתָה, וַיְיַזְּרָאֵל פֿוֹן דָּעַרְזָוּלָט. אַוְיְפָן טִישָׁ עַנְעָן גַּעַלְעָגָן אָוְמְגַעְוִירָטָע בְּוִיגְנָס פָּאָפִיר אַיִן גַּעַנְדוֹעָנָעָ פְּעָנָעָס. רְ' בִּינְוָשָׁ אַיִן שְׁעַהְן-לְאָנָּגָן גַּעַזְעָסָן אַיִן גַּעַטְרָאָכָט זִינְעָן מַחְשָׁבָות, גַּעַקְנִיטָשָׁט דָּעָם הַוִּיכָּן שְׁטָעָרָן, יַעֲדָס מָלָא בְּלִיק געטָן אַבְּעָרָדִי גַּעַלְעָדָ פָּאָרָדָהָן גַּעַלְעָדָ פְּעַנְצְּטָעָר, וַיְיַזְּרָאֵל וּאַלְּטָה עַמְעָצָן אוִיסְגָּעָקוּקָט. הַגָּם מַעַר וַיְיַזְּרָאֵל הַאֲלָב שְׁטָעָטָל אַיִן בָּאַשְׁרָעָטָ גַּעַזְעָרָן אַיִן צְוִירָקָעָקוּמָעָן. האָט מַעַן פֿוֹן דְּרוֹיְסָן זַעַלְטָן גַּעַהָעָרָט רַיְיד אַיִן קִינְדָּעָרִ-שְׁפִּילָ. סְחָאָט אַוִּיסְגָּעָזָן, וַיְיַזְּרָאֵל דָּאָס בִּיסְלָן יִדְן וּזְאָלָט זִיךְ אַרְיְנְגָעְגָּבָעָט אַהֲרָן אַיִן מַעַן הַאֲלָט אַיִן צְוָהָאָרָכָן זִיךְ אַוִּיב דָּעָר פִּינְגָט קוּמָט נִשְׁתָּחָת נַקְמָה נַעַמָּעָן. רְ' בִּינְוָשָׁ האָט גּוֹט גַּעַקְעָנָט זִינְעָן עדָה. הַגָּם דָּעָר יַד אַיִן שְׁטָעָנְדִּיק פָּאָרָנוּמָעָן גַּעַוְּעָן מִיט זִינְעָן הוֹיכָע רְעִינוֹתָה, האָט עַר גַּעַהָאָט אַלְּעָ אַוְיְפָן קָאָפָּ, יַעֲדָע אַשָּׁה אַנְגַּעַרְוָפָן בְּיִתְּ נַאֲמָעָן, גַּעַוְּאָסָט וַיְיַזְּרָאֵל אַוְיְיָ אַיטְלָעָכָר אַיְנְעָרָ קָוָקָט אַוִּיסָּ. וַעֲן רְ' בִּינְוָשָׁ אַיִן אַנְגַּעַקְוָמָעָן — זְוּמָעָרִ-צִיְּטָה — האָט אַיִן גַּאֲרִי אֶ בִּיסְל זִיךְ גַּעַרְדָּעָרָט. מַעַן האָט גַּעַפְּרִיט גַּעַהָילָץ פֿוֹן וּוֹאָלָד, זַעַגְן האָבָּן גַּעַסְקְּרִיפְּטָעָט, הַאַמְעָרָת האָבָּן גַּעַקְלָאָפָּט, קְלִינְיוֹאָרָג אַיִן אָרוֹמְגַּעַלְאָפָּן. מַיְדָלָעָק זַעַגְעָן אַוְעָקָעָן די וּוּלְדָעָר אַיִן אַנְגָּעָ טְרָאָגָן פּוֹלָעָ עַמְעָרָס מִיט שְׁוֹאָרָצָע אַיִן רְוִיטָע בְּעַרְעָלָעָר, שְׁוּעָרָעָ בְּוֹנְטָן צְוִיְּגָן, קְוִיְּשָׁן שְׁוֹאָמָעָן. דָּעָר פְּרִיצָה האָט דָּעַלְוִוִּיבָט מְזַאַל פְּאַגְּגָעָן פִּישָׁ אַיִן זִינְעָן אַיִן אַלְּעָ שְׁטוֹבָן האָט מַעַן גַּעַטְרִיקָנָט אַוִּיבָטָ, עַס זַאַל זִינְעָן אַוִּיףְּ אֶ גַּאנְצָ יָאָר צִימָעָס. פָּאָרָנוּאָכָט, וַעֲן רְ' בִּינְוָשָׁ פְּלָעָגָט גִּינְזָילְקָעָנָעָר מִילָּךְ, רַיְיד פֿוֹן קְוִיְּמָעָן אַיִן אַמְּאָלִיקָעָר אַיְנְגַּעַזְעָסָקָיִיט. רְ' בִּינְוָשָׁ פְּלָעָגָט

דעמאָלט אויפֿהויבּן די אויגַן צום הימל און דאנקען גאטַ, ווֹאָס ער
האט געלאָזט און אַיבְּערבלִיבְּעַנִּישׁ פֿון זִינְגַּשְׂאָפּ אָן זַי נִישְׂטְּפָאָרְ-
טְּלִיקְּס אַינְגְּאַנְצְּן, ווַיְיַסֵּס האָט גַּעֲטְרָאָפּ מִיטַּ אַנדְרָעַ קְהָלוֹת. אַיצְטַ-
נָאָד סְכוּמָה, ווְעַן די קְעַלְתַּן האָבָּן זַיְד אַנְגְּהַוְּבּּן, אַיְזַי דָּעַר חַוְּרָבָּן גַּעֲוּעָן
מעָר נִיכְרָה. סְרוּבָּס דְּרָעָמָן פֿון די פְּעַנְצְּטָרָזְעָן זַעְנָעָן פְּאַרְקְּלָאָפּּט
מִיטַּ בְּרַעְטְּלָעַךְ, אַדְעַר פְּאַרְשְׁטוּפּּטַּ מִיטַּ גַּעֲוָאָנְדָּן. קִין וּאַרְעָמָעַ זְשֻׁפְּצִילָּעָד
פָּאָר. די קִינְדָּעָר זַעְנָעָן נִישְׂטְּ גַּעֲוּעָן אָן זַי זַעְנָעָן גַּעֲזָעָסְאָן אַיְזַי דָּעַר
הַיִּם אָן נִישְׂטְּ גַּעֲגָנְגָעָן אַיְזַי חַדְרָה. פֿון די רְעַנְגָּס זַעְנָעָן אַיבְּערָן שְׁטָעַטָּל
גַּעֲשְׁטָאָגָעָן בְּרִיטִיכְעָ גַּרְיְּבָעָר מִיטַּ טְּרִיבָּ וּוֹאָסָעָר, אָן די הַיְּזָלָעָד האָבָּן
זַיְד גַּעֲשְׁפִּיגְלָט אַיְזַי זַיְד מִיטַּ אַלְעָ לְאַטְעָס אַיְזַי דָּעַרְכָּעָר.
דָּעַר שְׁנִית אַיְזַי גַּעֲוָאָן מַאָגָּעָר. האָט מַעַן באַקְוּמָעָן אַ בִּיסְלָ קָאָרִין, אַיְזַי
נִישְׂטְּ גַּעֲוָאָן וּאוֹ צַוְּמָאָלָן, וּאוֹרָן דָּעַר אַרְעָנְדָאָר פֿון פְּרִיצָּס וּאַסְעָרְמִיל
אַיְזַי אַומְגָעְקוּמָעָן צְוֹזָאָמָעָן מִיטַּ זַיְן הַוִּיזְגָּעָזִינְד. די שְׁלִוְיָזָן זַעְנָעָן גַּעֲוָאָן
צְעַבְּרָאָכְן, דָּעַר דָּאמָ — צְעַטְרָעָטָן אַוְן אַפְּגָעְוִוִּישְׁתָּ. כְּדִי צַוְּ האָבָּן אַ
שְׁטִיקָּל בְּרוּיטִיכְעָ, האָט מַעַן מִיטַּ די הַעַנְטָ גַּעֲשְׁטוּסָן קְעַרְגָּעָר אַיְזַי דָּעַמְבָּעָנָעָ
שְׁטָאָמָפּּוֹן אַוְן גַּעֲבָאָקָן שְׁוּעוּרָעָ פְּלָעָץ קְעַגְּנוֹן פְּלָאָם. בֵּי אַסְמָחָה
הַאָט מַעַן אַינְגְּאַנְצְּן נִישְׂטְּ פְּאַרְזּוּכָּט קִין שְׁטִיקָּל בְּרוּיטִיכְעָ.
צַוְּ אַלְעָלָ צְרוֹתָה, האָט אַיְזַי ר' בִּינְגָעָשׁ הוֹיִין קִינְמָאָל נִישְׂטְּ אַיְפִּ-
גַּעֲהָרֶט דָּאָס מַחְלִיקָּת, שְׁטָעְנְדִּיקָּ גַּעֲטְלִיעָט, גַּעֲזִיְּגָן זַיְד פֿון יָאָרָן, גָּאָד
פֿון פָּאָר שְׁנָת תְּהִ.

דָּעַם רְבָּס עַלְטְּסְטָעָר זַוְּן, ר' עַזְוָה, אַיְזַי גַּעֲוָאָן נִישְׂטְּ קִין לִיטְּ, אַ
קְּנָאָפְּפָר לְעַרְגָּעָר אַוְן אַ לִידְיִקְּגִּיעָר. דָּעַר יַיְד אַיְזַי שְׂוִין אַלְטָ גַּעֲוָאָן
בָּאָלָד פְּוֹפְּצִיךְ יַאֲר אָן אַיְזַי גָּאָד אַלְיָזְגָּעָזָן אַוְיְפָן פְּאַטְעָרָס קָעָסְטָ צַוְּ
אַזְמָעָן מִיטַּ וּוֹיִבָּ אָן קִינְדָּעָר. עַר אַיְזַי גַּעֲוָאָן אַ הַוִּיכָּעָר, אַ דָּאָרָעָר, אַ
גַּעֲבִוְיְגָעָנְעָר, — אַ גִּיבְּעָר אָן אַ הַיְּזָקָאָפָּ. דָּעַר צְעַקְנִיְּשְׁטָעָר סְפָאָדִיקָּ
אַיְזַי אַלְעָמָאָל גַּעֲוָאָן פְּאַרְדוּקָט, דָּאָס הַעַמְדָּ צְעַכְרָאָסְטָעָט, דָּעַר טְוּזָלִיק —
צְעַקְנְּעָפָל אָן פּוֹל מִיטַּ פְּלָעָקָן. עַר האָט גַּעֲהָאָט אַ נָּאָ אַ גַּעֲבִוְיְגָעָנָעָ
וּוְיַי אַ שְׁנוֹאָבָל, צְוַיְיַי גַּרְוִיטָעָ פְּוִילְשָׁעָ אַוְיְגָן אָן אַ בָּאָרְד פֿון שְׁטוּרִי קָאָלָרָ,
וְאָס אַיְזַי שְׁטָעְנְדִּיקָּ גַּעֲוָאָן צְעַפְּלָאָסָן, וּוְיַי אַיְזַי וּוֹיְנָטָ. פָּאָר שְׁנָת תְּהִ אַיְזַי
עַר אַפְּגָעְזָעָן גַּאנְצָעָ טָעָג אַיְן שְׁעַנְק אַדְעַר אַיְזַי אַיְנְמָאָרְדִּיהָוָיָז, גַּעֲשְׁפִּילָטָ
אַיְזַי שָׁאָד אַדְעַר גַּאֲר אַיְזַי בִּינְדָּלָעָ מִיטַּ מְבּוֹהָדִיקָּעָ לִיטָּ. פְּאַרְגָּעָנִיגָּן
גַּעֲהָאָט צַוְּ הַעֲרָן אַלְעָרְלִי נִיעָס אַוְן לְשׁוֹן־הָרָעָ. אַיְזַי וּוֹיִבָּ אַיְזַי קִינְדָּעָר

האט ער נישט געדענקט, זועגן קיין תבלית נישט געזארגט, תמיד גע-
האלטן א שטיקל קרייד צוישן די פינגער און אויפֿ אלע שרענק און
טישן געציינט השבונות, געמאכט שטראיכעלעך און דריידעלעך ... ער
אייז געבליבן אוזי א מבהול ווי ער אייז געווען. דער רב האט אים פינט
געהאט, זעלטן צו אים אויסגערטט א ווארט. צו אלע מעלה פלאגט
עוור אפט זיצן אין קיך צוישן די וויבער, וואראמען זיך ביים אויזוּן
און קווקו אין די טעפֿ. די רביצין, די מוטער, פלאגט אים טריבין מיט
א בעוועם און שריעען:

— חמור־אייל! ס'אייז דאך א שאנד פאָר לײַט! ... דוֹ
גבוזה! ...

לוֹי, דער יינגעטער, איז אלט געווען עטלעכע און דרייסיק, געווען
דער הייפֿוך פֿון זיין ברודער. ער אייז געווען א נידעריקער, שווארץ זוי
א ציגינינער, א זיבערער, א יהסן בי זיך און א גרויסהאלטער. דאס
רוזנדיקע בערדל איז געווען צעקעט, די פאהלעך — וואוילעריש גע-
קריזולט. ער האט מיטגעבראכט פֿון לובלין שיינע מלבושים און זיך
אַרוםגעדריינט איז קבצנישן גארדי איז א זיידן, געבלימלט שלאָפראָקל מיט
סָגְמָעַטָּבָעַ זוּמָעַן, אַין ווּבָרִישׁ שְׂטָעַקְ-שֵׁיךְ מִיטְ טְרָאָלְדָּן אַין אַין
א פֿונְקְ נִי סְפָּאָדְיקְל, אַ גָּאָנוּגְ האַט ער געהאט אַ גָּעָלָסָעָנָעָם, מִיטְ די
שְׁטוּבְ-מְעֻנְתָּשָׁן האַט ער זיך וויניק געמיישט, צומְ טָאָטָן זעלטן אוּרִינִי-
גַּעֲקוֹמָעָן. די רביצין האַט אַים גַּעֲשִׁיקְט אַין זיין לעצט שטיבל אוּרִפְן
הוֹיף פֿון פּוֹיגְלְ-מִילְךְ, אַים גַּעֲשְׁטָאָפְט אַן גַּעֲקָעָלֶט אַין מְחַמְּתָ דָעַם
דערוועקט קְנָאָה בַּי עוֹווֹן אַין זיינע קִינְדָּעַר. דערצְוָה האַט לוֹי געהאט
א ווּבְלָאָר אַרְיכְעַטְאָטָר אַין אַתְּהִיחְדָּה. אַיר פָּאָטָעָר האַט מְעַן
גַּעֲקוֹלָעָט אַין נָאָרָאָל בשְׁעָת דָעַר שְׁחִיתָה אַין זי, נָעָכָלָעָ, האַט זיך אוּרִפְן
געהאדְעוּעָט אַין לְוָלִין בַּי גַּיְדִּישׁ קְרָובִים. דָאס ווּבְלָאָר האַט זיך
גַּעֲפִירֶט ווי אַמְּאָל, אַין די גַּוְטָעַ צִיטְעַן, פְּלָעַגְטָ לִיגְן אַין בָּעַט בַּיּוֹ שְׁפָעַט
אַין טָאג אַין גַּעֲוָאָרֶט די שְׁוֹגְגָעֶר זָאָל אַידְ צְוִישְׁקָוּן מִילְךְ מִיטְ אַהְיִיטָ
אֲפִילּוּ דָאָט, ווֹאָס זַי אַין גַּעֲוָעָן אַן עֲקָרָה, האַט זַי זיך גַּעֲרָעָנֶט פָּאָר
אַ מְעַלָּה, נָעָכָלָעָ די שְׁנוֹרָ. זַי פְּלָעַגְט אַינְדָּעָרוֹאָכוֹן אַנטְוָן אַ זַּיְדָן קָאָפְּ
קָעָלָע אַין אַנְהָעָנָגָעָן אַין די אוּיְעָרָן גְּרוּיסָע גַּלְדָּעָרָנָע אוּיְעָרָינָגָן. די
מַאְגָעָרָע פְּינְגָעָר זַעֲנָעָן גַּעֲוָעָן באַשְׁטָעָקָט מִיטְ רִינְגָלָעָ. אַ דָּאָרָע, מִיטְ
אַ קְרָאָנְקָעָר בְּרוֹסְטָן, אַיְדָל גַּעֲבָאָדָן, מִיטְ אַומְגָעָזָנְטָדוּרְיוּטָעָ בְּעַקְלָעָ אַין

אויסגעויניגטער איגיגעלעך — האט זי נישט אויפגעעהרט צו האבן טענות. דאס איז זי אריינגעפאלן אין א גראב הויה איביך עפעס געמורמלט מיט אירע דיבע ליפֿן, געקריםט די נאָז, ווי זי זאל שטענדיק שפֿירן אַ רִיחַ. דאס חֶדְרַ, וואָס מ'הָאַט אַיר אָפְּגַעַבָּן, האט זי אויסגעפֿוצַט מיט אלערהאנט תכשיטים. ס'יענען דָא גַּהֲאנְגַּעַן אַלְעָרְלִי צְרוֹת אַיסְטַּ גַּעֲנִית אַוִּיפְּ קָאָנוּעַ: יְצַחֵק אַוִּיפְּ דָעַר עַקְהָה, מְשַׁה מִיטַּ דִּי לְחוֹחָה, אַהֲרֹן הַכֹּהֵן מִיטַּן חָוָשָׁן אָוֹן אַפְּוד אַוִּיפְּ דָעַר בְּרוֹסְטַּ. אַוִּיפְּ דִּי בָּעַטְנַן זַעַנְעַן גַּעֲלָגָן קִישְׁעַלְעַד. דאס פָּעַנְצְּטָעַר אָזְנַעַן פָּאַהֲאנְגַּעַן מִיטַּ אַגְּדִיכְטַּ אוֹיסְגַּעַהְאַפְּטַעַנְעַר פָּאַרְהָאָגָן אָזְנַעַן דָעַר פָּאַרְפָּאַלְקִישַׁן שְׂטִיבָל אַלְעָמָל גַּעֲשְׁטָאָגָעָן אַהֲלָבָעַ טּוֹנְקָלִיקִיטַּ. נַעֲכָלַע האט זִיךְרָוִישַׁ אַרְומְגַעְדָּרִיטַּ אָזְנַעַן גַּעֲהָאָפְּטַן שִׁירְצַלְּ, ווי אַפְּרִיצְהָלָעַ, מִיטַּ אַפְּלַעְדָּרוֹוִישַׁ גַּעֲזָוָכָט שְׁטוּבָ אָזְנַעַן שְׁפִינְגּוּבָסַּ, גַּעֲרָעַדְטַּ מִיטַּ אַקְרַעְצְּנִידְקַן נִיגּוֹן צַו אַיר מאָן לוֹין, אָזְנַעַן פָּוֹן דָאָגָן גַּעֲזָוָדַן דאס פִּיעַר פָּוֹן צָאנְקָעַרְיַּ.

עוֹורָס ווַיְבָ אָזְנַעַן קִינְדָּעַר זַעַנְעַן גַּעֲגָנְגַּעַן אַנְגָּעַטְוֹן אָזְנַעַן פְּרָאַסְטָעַ קְלִיְּדָעַר, האָבָן גַּעֲוָוָיְנַט עַנְגַּה, גַּעֲגָעַסְטַּן אָזְנַעַן דָעַר גְּרוֹוִיסְטַּר קִיךְ צְוָאָמָעַן מִיטַּ דָעַר דִּיְנְסְטָמוֹידַ, אַחֲזַיְזַי זַעַנְעַן נַאֲךְ דָאָגָן גַּעֲוָוָן עַטְלָעַכְעַ תְּוִימִים נַאֲךְ דִּי טְעַכְטָעַר, וואָס זַעַנְעַן גַּעֲשְׁטָאָרְבָּן אָזְנַעַן לְוָבְלִין בְּשַׁעַת דָעַר מְגַפְּתָה. בַּיִּם רַב אָזְנַעַן אַוִּיךְ גַּעֲזָוָס אַטְאַכְטָעַר אַגְּרָוָהָה. אַלְעַ צְוָאָמָעַן האָבָן גַּעֲפִירַט אַטְאַכְטָעַר מְלָחָמָה קַעַגְן לוֹין אָזְנַעַן זִיךְרָוִישַׁ פִּינְטוֹ שְׁאָפְּטַדְעַר רְבִיצְין, הַלְמָאִי זִיךְרָוִישַׁ אַיְמָדַן נַאֲךְ. סְהָאָבָן זִיךְרָוִישַׁ אַוִּיךְ אַרְוָמִי גַּעֲרִיסְטַּן אָזְנַעַן גַּעֲגָרָבָן אַוִּיךְ זִיךְרָוִישַׁ: נַעֲכָלַע מִיטַּ דָעַר רְבִיצְין; נַעֲכָלַע מִיטַּ אַירָעַ שְׁוּעָגְרָדִינְסַּ; בַּיִּידְעַ רְבִידָעַר צְוִיְּשַׁן זִיךְרָוִישַׁ; דִּי יְתּוּמִים מִיטַּ דָעַר בְּאָבָעַן, מִיטַּ דִּי פָּעַטְרָס אָזְנַעַן מְוּמָעַס אָזְנַעַן אַיְינְגָּעַר מִיטַּן אַנְדָּעָרָן. וְעַגְן נַעֲכָלַע הָאַטְמַעַן גַּעֲרָעַדְטַּ, דאס זִיךְרָוִישַׁ אַטְמַעַן שְׁבַתְ-צְוָנָאָכְטָס אַנְצָוִרְיַּה קְלִיבָן קְרִיטְעַכְטָרְיַּה. מְ'הָאַט זִיךְרָוִישַׁ אַמְּאָל גַּעֲטָרָפְּן אַרְיִינְגִּינְיַּן צַוְּעַדְעַרְיַּה. מְכַשְּׁפָה קְנוּנְגְּנְדָּעַ, וואָס ווָאַינְטַה הַינְטָרָן שְׁטָעַטְלַ, נַעַבְנַד דִּעְם צְוִינְטָעַר. אַמְּאָלִיקָעַ יָדוֹן פְּלַעַגְטַּ רְ' בִּינְוֹשַׁ פְּרָאוֹוֹן זִיךְרָוִישַׁ אַרְיִינְלִילִינְיַּן אַיְן שְׁלָוָם. דָעַר יִיךְרָאָטְמַעַן זִיךְרָוִישַׁ פָּאָרְדָּעַר זִינְדָּפָּוֹן קְרִינְגְּרִיעִיָּעָן, גַּעֲוָוָסְטָמַן. דאס אַלְעַ שְׁטָרָאָפְּן קְוֹמָעַן אַוִּיךְ אַהֲיוֹן צְלִיבָדָעַר דָזְזִיקָעַר עַבְרָהָה. אַיְצָטְהָאַט דָעַר אַלְטָעַר רַבְמַעַר נִישְׁתַּגְעָאָט קִין כָּוחְ דָעַרְצָוּ. דִּי

יאָרֶן זענען געווּן געציילטַע אָוּן צַו פֿאָרְרִיכְבֶּן אַיז גַּעֲוּן אַסְׂדַּ. עַד
הָאָט גַּעַדְאָרְפַּט פֿאָרְעָנְדִּיקְן עַטְלָעְכְּעַ סְפִּירִים. אַ חֹזֵץ דַּעַם הָאָבָּן דַּי
בִּיטְעָרָע גּוֹיְרוֹת פָּוּן תְּחִי וְתְּחִי דַּעֲרָפִירְט דַּעֲרָצְזָו, דַּאַס בַּיִּ אִים זָאַלְן
אוּפְּסָנִי זִיךְ אַוְיפּוּעָקְן דַּי אַלְטַע קְשִׁיוֹת וּוּגָן אַמּוֹנוֹ, יִדְיעָה וּבְחִירָה,
צְדִיק וּרְעָלָו. רַ' בִּינּוֹש אַיז גַּעֲוּסָן אַפְּגַעַשְׁלָאָסָן, מַעַר נִישְׁתַּגְּקָומְעָן
נַעֲטָנִיקְן צַו דַּעַר רְבִיצְיָן אַין אִיר שְׁלָאָפְּ-חָדָר. פְּלָעָגָט אַמְּאָל עַמְּעַצְּמָן
דַּעַר מְשֻׁפְּחָה זִיךְ אַרְיִינְקְרִיגְן אַין בִּיתְ-דִּינְ-שְׁטוּב אָוּן אַנְהָוִיבָן מִיט אַפְּ
זַעֲגָנִישָׁן אָוּן מִסְּרוֹת, אַיז רַ' בִּינּוֹש אַוְיפּגַעַשְׁתָּאָנָעָן אַיז זִיךְ גַּאנְצָעָר
גְּרוּיסָן; דַּי בָּאָרְדָּ הָאָט זִיךְ גַּעֲוָרְפָּן וּוּי לְעַבְעָדִיק, אַין הָאָגָּט הָאָט
גַּעַלְאָפְּט אַין דַּעֲמְבָעָנָעָם טִיש אָוּן דַּי אַנְדָּעָרָע הָאָט אַנְגָּעוּווֹיז אַוְיךְ
דַּעַר טִיר.

— אַ-רוֹיס! — הָאָט עַר גַּעַשְׁרִיגָן. — אַיךְ וּוַיְלַי מַעַר נִישְׁתַּגְּקָומְעָן
הָעָרָן! ... פְּלִיגָן! ...

אויסט ערלישן שמענות

שווין עטלעכע יאר צייט, ווי מען האט אין פוילן דערציגילט אויסט ערלישע מעשיות.

נאך זווען ר' ביגוש איז גזועסן אין לובלין, זיינען דערגןגען צו זיינע אויערן וואנדערלעכע זאכן. אלע האבן גערעדט וועגן דעם ירושלמער שד"ר ברוך גד, וועלכער איז גיענדיק דורך דער מדבר פאראואגלט געווארן אויף יונגער זייט פון טיך סמבעטיוון און געבראלקט א בריוו אויף פארמעט פון די עשרה השבטים. דעם בריוו זאל האבן געשריבן דער יידישער מלך אהיכטוב בענעריה און עס איז דארט געווען אנגעוזאגט, דאס צום קץ איז שווין נאנעט. אפשריפטן פון דעם כתוב האבן מיט זיך אַרומגעפֿירט עטלעכע ארץ-ישראל-יידן, וואס זענען אַרומגעפֿארן איבער אלע מדינות זאמלאן געלט.

די גראפעטן מוקבלים פון פוילן און אנדרען לענדער האבן אנט-פלעקט אלערלי רמזים אין זהר און איז פארצייטישע קבלה-ספרים, או די טאג פון גלות זענען געציילט. כמעלניצקיס שחיתות זענען געווען די געברטיזויען פון משיח. על פי סוד האבן זיך געמוות זיך אנהרבין שנת ת"ח און זיך פארציען ביז סוף פון היינטיקן יאר התכ"ו, ווען ס'זעט זיין די גאולה שלמה.

שטילערהייט האט מען גערעדט וועגן די אלע זאכן, פון אויערד צו אויער, נישט אַרוייסצ'ורופּן אַ צערודערונג צוישן ווייבער און געמיינע לייט, וואס זיינער פארשטיינדייט איז קלין. פונדעסטעונג האט אויך דער המון אויף זיין שטיגער געשמיינט וועגן אַ הילך אויף יידן.

כמעט איז יעדער יידישער שטאט האט זיך געפונגען אַ פארשויין, וואס איז אומגעלאפּן און האט אַנגעוזאגט די בשורה, איז גאר אַינגיינן וועט מען ווערן אויסגעליזט. טיל האבן געשריגן, דאס זיך הערן בלאון מיטן

גרויסן שופר, אנדערע האבן געוועקט צו תשובה, אויסגעראכטן זיערע
אייגענע און אלעמענס זינד; נאך אנדערע האבן געטאאנצט אין די גאסן
פונן גרויס פריד און געפוקט אויה פיקלעד.

פשוטע וויבער האבן געזען חלומות אומגעוינילעכע. אין שלאָר זענען צו זיי געקומען טויטע קרובים און דערצ'ילט וועגן די וואנדער, וואס וועלן בקרוב געשן. מ'האט געזען אין שלאָר און אויף דער וואָך דעם אַרְיָמָאן, וואס רײַיט-אן אויף אָן אייזול; מ'האט געהרט אליהו הנבִיאָס דָּרָפֶּן: גאֹלה באָה להעלום. אָ גְּרוֹיסְעֶר ווֹאלְקָוּן האט אַראָפְּגָעָן נידערט אָן אלע יידָן מיט וויבער אָן קִינְדָּעָר האָבָן זיך אויף אַיִם אַרְוִיפְּגַעְזָעַט, אַוּעֲקַצְוְפְּלִיעַן קִין יְרוּשָׁלָיִם. פָּאָרוֹיס האָבָן געשוועבט דֵי שָׁלוֹן אָן בְּתִי-מְדֻרְשִׁים. אָ דִינְסְטוּמִיד פָּוֹן בעכּוֹן האט דערצ'ילט, אָן דָּרְיְמָלְעָנְדִיק האָט זי געזען אָ פִּיעְרָדִיק גָּעְבִּי, הוֵיך בֵּיז צוֹם הִימָּל, לִיכְטִיק ווי די זוֹן. אָרוֹם אִיר האָבָן יִידָּז, אַיִן זִיְדָּעָן מלְבוּשִׁים, מִיט שְׁטְרִימְלָעַן אויף דֵי קָעָפֶן, גַּעֲנִינִית אָן גַּעֲזָנְגָעָן זְמִירָות. אִיר בעל-הַבִּית, אָ לְמָדָן, האָט גַּלְיִיך פָּאָרְשְׁטָאנָעָן, דָּאָס די מּוֹיד האָט די זְבִּיה גַּעֲהָאָט צוֹ זעַן דָּאָס בִּית-הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מְעָלָה מִיט די לוֹוִים, אָן אַיִן מִיט אִיר גַּעַפָּרָן אַיבָּעָר אלע קְהָלָות אַרְוּם, זַי זָל נַאֲכְדָּעְצִילְן אִיר חַלּוֹם. אַלְטָע גִּוְיִים, וואָס קָוְקָן אוֹיתָהּ די שְׁטָעָרָן, כְּדֵי וּזְאַרְצָוָאָגָן, האָבָן גַּעַלְאָזָט ווִיטָן, אָן מְזֻרָּח בָּאוֹיוּיִט זַי יַעֲדָע נַאֲכָט אַשְׁטָעְרָנְדָל, וואָס פִּירְט אַשְׁטָרִיט אָלע אַנְדָּעָרָע מְזוּלָות, שְׁלִינְגַּט זַי אַיִן אָן ווּעָרָט אַלע גַּרְעָסָעָר, בֵּין מִיט באַקְמוֹט אַ גַּעַשְׁטָאָלָט וַיִּפְּזַע דָּעָר לְבָנָה. עַס האָט גַּעַלְאָלָט זַיִן צִיְּכוֹן, דָּאָס די קְלֻעַּנְסָטָע אָן פָּאָרְשְׁעָמְטָסָטָע אָוֹמָה ווּעַט זַי שְׁטָאָרָקָן אַיבָּעָר די פֿעַלְקָעָר אָן הַעֲרָשָׁן אַיבָּעָר זַי. עַס זענען אוֹיך גַּעַוְעָן גַּלְחִים, וואָס האָבָן עֲדוֹת גַּעַזְאָגָט, דָּאָס זַי הַאָבָן גַּעַזְעָן אָין הִימָּל די מְלָחָמָה מִיט גַּגְוָן וּמְגָגָן אָן דָּעַם נַצְחָוָן פָּוֹן יִשְׂרָאֵל.

ואכן נישט צום באגרייפן זענען פאראלאפן אויף דער וועלט. ארכהי- פרהחי, הייזער-גייער, וואס ווAngelען פון שטאטן צו שטאטן און פון לאנד צו לאנד, האבן דערציילט. און איין בעהמען איין געפאלן אַ האגל פון קיילושטינגער און אָנגעמאכט אַ חורבן. איין טערקיי איין בשעת אַ דעגן אָראָפֿגעפֿאָלן אַ ריזקע שלאָנוּ, וואס האט צוועדעקט עטעלעכע שטעת און געטהייט אַ סך יידז-פֿיניינט. און שעברעשיין האט אַ וואָסער-טּוּנְגָּעֵר גַּע- הערטע אַ בת-קּוֹל, און אין פִּילְעָוָה האט אַ פִּיש גַּעֲשִׁירְגָּן שֶׁמֶעֶן יִשְׂרָאֵל, ווּעַן

מ'האט אים אפגעשאָבן לכבוד שבת. מ'האט אויך גערעדט אַסְט וועגן דעם, וואָס דאָ און דאָרט פֿאָרנעםט מען פֿלוּצִים ממש מיט די אויערין דאס קול, וואָס קומט פֿון באָרג חורב : שובו בנימ שובבים. אַ זינדייקער רופא, וואָס האָט פֿאָרנוּמען דאס דזֿוּקָע אַגְּנָגְוָוָט אַ זַּאֲק אַוִּיכָּד די לענדן זיך אַפְּגַּעַשְׂיִידַט פֿון וַיְיִב אָון קִינְדָּעֶר, אַגְּנָגְוָוָט אַ זַּאֲק אַוִּיכָּד די לענדן אָון אַיז אַרְוָאָק אֵין גָּלוֹת. אַיִּן יַעֲדֵר שְׁתָּאָט, וְאָוָר עַד אַיִּז גַּעֲקוּמָעָן, האָט עַד זיך גַּעֲלִיגַּט אַוִּיכָּד דַּעֲרָעָל פֿון בִּיתְמָדְרָשָׁא אָון יַעֲדֵר אַיִּינְעָר, וְאָס אַיז אַרְיִינְגַּעַקְומָעָן, אַדְעָר אַרְיִינְגַּעַגְגָּעָן, האָט גַּעֲמוֹזָט אַוִּיכָּד אַים אַגְּנָטָעָן אָון אַים אַשְׁפִּיצָה אֵין פְּנִים. דֻּעְרְבִּי האָט עַד אַוִּיסְגַּעַרְעָכְנָט מיט גַּעֲוִין אָון גַּעֲיָאמָּעָר אַלְעָז וַיְיִנְעַל שְׁלַעַכְּטָעָ מְעַשִּׁים. מ'האט אויך אַסְט גַּעֲרוּדָט דַּעֲרָפָן, וְאָס גַּרְאַד הַיְנְטִיקָּע צִיְּטָן, וַיְיִדְן וַיְעַרְן גַּעֲפִינְיִקְט אָון גַּעֲטְרָעָטָן, האָבָּן זיך אֵין אַלְעָז לַעֲדָעָר גַּעֲנוּמָעָן מַעֲרָן גְּרִים. אַלְעָז אַפְּטָעָר האָט גַּעֲטְרָאָפָן, אָז גּוֹיִם האָבָּן שְׁטִילְעָרְהִיט גַּעֲלוֹזָט זיך מֶל זַיִן אָון אַוִּיכָּד זיך גַּעֲנוּמָעָן דָּעַם יַאֲך פֿון תּוֹרָה, וּוְיִוְּאָוֵל דַּי שְׁטָרָאָפָן בַּיִּילְוָה אֵין גַּעֲנוּמָעָן אַלְעָז גַּעֲנוּמָעָן אַלְעָז גַּעֲנוּמָעָן סִימְנִים, דָּאס צַו דַּעֲרָלְאָגָּר פֿינְצְטָעָרְהָרָעָ נַאֲכָט פֿון קַנְעַכְּשָׁאָפָט נַעֲמָט אַסְט אָון דַּי צִיְּטָן פֿון אַוִּיסְלִיּוֹנָג אֵין נַעֲמָט.

אַבְּעָד אַמְּמִינְגָּטָן האָט מען גַּעֲרוּדָט וַיְעַגְן אַיִּינְעָם אַגְּרִיסְטָן אָון הַיְלִיקָּן מָאוֹן, שְׁבָתִי צְבָי, וְאָס עַד זַאֲל זַיִן יַעֲנָעָר, וְאָס אַוִּיכָּד אַים וְאָרט מַעַן שַׁוִּין זִיבְעָצָן הַוְּנְדָעָט יַאֲר אָון וְאָס זַאֲל אַנְטְּפָלָעָט וַיְעַרְן אַיִּינְגִּיכָן. טַיְלָה האָבָּן גַּעֲהָאָלָטָן, אָז עַד אַיִּז מַשִּׁיחָה בֵּין יוֹסֵף, וְאָס דַּאֲרָף, וְיִעַשׂ שְׁטִיטִיט גַּעֲשָׂרְבָּן אַיז הַיְלִיקָּע סְפָרִים, גַּעֲהָרְגָּעָט וַיְעַרְן ; אַנְדָּעָרָעָה האָבָּן גַּעֲטָעָהָט, דָּאס מַשִּׁיחָה בֵּין יוֹסֵף קִידּוּשַׁהָשָׁמָן, אָז שְׁבָתִי צְבָי וַיְעַט זַיִן מַשִּׁיחָה בֵּין טִישְׁעוֹוֵיךְ אַוִּיכָּד קִידּוּשַׁהָשָׁמָן, אָז שְׁבָתִי צְבָי וַיְעַט זַיִן מַשִּׁיחָה בֵּין דָוד. אַלְעָרְלִי שְׁמוֹעֹות זַעֲנָעָן אַוְמַעְגַּנְגָּעָן וַיְעַגְן אַים. טַיְלָה האָבָּן גַּעֲזָגָט, אָז עַד וְאַוְיָנָט אֵין יְרוּשָׁלָם אַיז אַפְּלָאָצָן, אַנְדָּעָרָעָ — אָז עַד פְּאַרְבָּאָרְגָּט וְזַיְעַרְגָּעָץ אֵין אַטְּפָפָרְהָרָה הַיְל צְוָאָמָעָן מיט זַיְעַנְעָתָלְמִידִים ; טַיְלָה האָבָּן גַּעֲוָאָסָט, אָז עַד רִיאִיט יַעֲדָן טָאג אַוִּיכָּד אַפְּעָרְד מִיט אַפְּעָרְד מִיט אַזְּטָל אָון פְּפָצִיק קַנְעַכְּט לוֹפְּטָן פָּאָר אִים, אַנְדָּעָרָעָ — אָז עַד פָּאָסָט פֿון שְׁבָת צַו שְׁבָת אָון פִּיבִּיקָט זַיִן גּוֹף מִיט די שְׁוּעָרְסָטָעָ פִּין. יַעֲדָר מְשֻׁלָּח האָט גַּעֲרָעָנְגָּט אַנְדָּעָרָעָ מְעַשְׁיוֹת. אַפְּרָעָנָק, וְאָס האָט זַיִן פְּאַרְוּוֹאַלְגָּרָט קִין לַוְּבִּילָן, האָט גַּעֲשָׁוֹאָוִירָן, דָּאס שְׁבָתִי צְבָי אֵין הוֹיךְ וְיִ

א צעדערבים, אָנְגַעַטָּוֹן אֵין גָּאלֶד, זִלְבָּעָר אָנוֹ טִיעָרָע שְׂתִיְגָּעָר, אָנוֹ אָנוֹ
מען קָאָן נִשְׁתַּת קָוָקָן אָנוֹ וַיַּן פְּנִים אָרְיִין — אֲזֹוי לִיכְבַּט עַס. אַ יִשְׁבָּהָ
בָּחוֹר, וּוֹאָס אִינוֹ אַחֲרָר פָּאָרוֹאָגָלָט גַּעוֹאָרָן פָּוָן יַעֲנָעָ מְקוֹמוֹת, הָאָט גָּאָר
זִיךְ אַרְוִיסְגַּעַכָּפָטָ, דָּאָס שְׁבָתִי צְבִי פִּירָט מְחֻלְוקָת מִיטָּ דִּי רְבָנִים אָנוֹ
זַיְהָאָבָן אִים גַּעַלְיָאָט אֵין חָרָם, וַיַּילְלָעָר הָאָט גַּעַלְסְטָעָרטָ. מִ'הָּאָט אַוִּיךְ
אָסָךְ דָּעַרְצִילָט וַוְעָגָן דָּעָם פּוֹלִישָׁן מִידָּל שָׁרָה, וּוֹאָס אִינוֹ אָנְגַעַטָּוֹן פָּוָן
דִּי קָאָזָאָן, הָאָט מִיטָּ אַיְנָמָאָל בָּאָגָנוּן נְבָיאָוֹתִיזָאָגָן, אָנוֹ זַיְהָ וַוְעָטָ זַיְהָ
מִשְׁיחָס וּוַיְיבָ, אָנוֹ הָאָט חַתְּנוֹה גַּעַהָאָט מִיטָּ שְׁבָתִי צְבִי, אָזְזָיְהָ אַנְגַעַטָּוֹן פָּוָן
וַוְעָן אַיְנָקָעָ הָאָבָן דָּעַרְצִילָט וַוְעָגָן אַירָ, אָזְזָיְהָ אַזְנוֹעָה אַוְן זַיְעָר
אַגְּטָפָאָרְכָּטִיקָעָ, הָאָבָן אַנְדָּעָרָעָ זִיךְ גַּעַסְדוּעָטָ, דָּאָס זַיְהָ אַזְעָזָעָן אַיְן
אַחֲרַן-הָוָיָן.

ר' בִּינּוֹשְׁ הָאָט וַוְעָגָן אַלְעָ גַּעַהָעָרטָ, אָבָעָר עַר הָאָט גַּעַהָאָלָטָן פָּוָן
דָּעָם פּוֹסָק אַיְן דְּנָיאָל : וּהַמְשָׁכֵל בְּעַת הַהִיא יִדּוֹם — אָנוֹ עַר הָאָט
נִשְׁתַּת גַּעַרְעָדָטָ. דִּי גַּאנְצָעָ צִיְּטָ, וּוֹאָס דִּעָרָ יִדָּ אַיְן גַּעַזְעָסָן אַיְן לוּבְּלִין,
הָאָט עַר אָנְגַעַגָּבָן, וַיַּעֲרָ וּוֹאָלָט פָּוָן גַּאֲרַנִּישָׁת גַּוּוֹאִיסָטָ. — גַּאֲךְ מִיטָּ
אָסָךְ יַאֲרַן פָּאָר שְׁנַת תְּחִי הָאָט ר' בִּינּוֹשְׁ אַשְׁבָּזִי אַיְנָגָזָעָן, דָּאָס
פּוֹלִישָׁעָ יַדְעָן גַּיְעָן אַוִּיךְ אַפְּאָלְשָׁן וַוְעָגָן. צּוֹפִילָהָאָט מַעַן זִיךְ גַּעַרְאָבָן
אַיְן פָּאָרְבָּאָרְגָּעָנָעָ זָאָכָן, צְוִיְּוִיְּנִיקָהָאָט מַעַן גַּעַטְרָוְנְקָעָן פָּוָן אַפְּעָגָעָם
קוֹאָלָפָן הַוָּרָה. תְּנָאָךְ אָנוֹ לְשָׂוֹן-קוֹדֶשׁ וַוְעָגָן גַּעַוּוֹן טְרִיףָן. דִּי פָּאָרְ
צִיְּתִישָׁעָ פּוֹסְקִים הָאָט מַעַן זַעַלְטָן גַּעַלְעָרָנטָ. שַׁוְאָכָעָ קַעְפְּלָעָרָ הָאָבָן
זִיךְ פָּאָרְדָּרִיטָ אַיְן דִּי גַּעַדְיכְּטָעָנִישָׁן פָּוָן פְּלָפְּלוֹלָ, פָּאָרְעָנְטָפְּרָטָ הַוְנְדָרָעָטָ
קְשִׁוָּתָ מִיטָּ אַיְן תִּירְצָ, גַּעַוְוִיגָן פָּוָן דִּי פִּינְגָּעָר אָנוֹ גַּעַמְאָכָטָ פָּוָן לְעַרְבָּעָן
אַשְׁפְּלָעָכָלָ. יְוָנְגָּעָלִיטָ פָּאָר דִּי צְוָאָנִיצָקָ, וּוֹאָס וַוְעָגָן גַּעַנְעָן נַאֲךְ נִשְׁתַּת
רָעָכָט גַּעַקְוּמָעָן צָוָם שְׁכָלָ, הָאָבָן שְׁוִין גַּעַלְעָרָנטָ עַזְהָהָחִים אָנוֹ רְזִיאָלָ
הַמְּלָאָכָ, זַהָּר אָנוֹ מַעְשִׁיְּמְרָכְבָהָ. מַאֲנָעָן הָאָבָן גַּעַלְאָזָט זִיכְן זַיְעָרָ וּוַיְיבָעָר
עֲגָנוֹת אָנוֹ אַוְעָקָ וּוֹאַנְדָּעָרָן אַיְבָּעָר דָּעָר וּוֹעָלָטָ, זִיךְ צַוְּזָוְ לִיטְעָרָן ; יְנָגְלָעָ
פָּאָר דִּי דְּרִיכְזָן הָאָבָן זִיךְ גַּעַטְוֹקָט אַיְן קַאֲלָטָעָ מְקוֹוֹתָ. צּוֹפִילָ פְּרוֹשִׁים
הָאָבָן זִיךְ אַרְוִמְגַעְדָּרִיטָ צְוִיְּשָׁן יַדְעָן, צּוֹפִילָ קַמְיָעָ-שְׁרִיבָעָר אָנוֹ בָּעָלָ
מוֹפְּתִיםָ. אַ חֲוֹקָרָ, אַ קַּעַנְעָרָ פָּוָן מוֹרָה-גְּנוֹבִים אָנוֹ כּוֹרְדִּיָּ, פָּוָן
הַאֲמָנוֹתָ וְהַדּוֹעָות אָנוֹ עִיקְּרִיםָ, הָאָט ר' בִּינּוֹשְׁ אַיְן דִּעָרָ שְׁטִילָ גַּעַטְרָאָגָן
אַהֲרֹץ אַוִּיךְ דָּעָרָ קְבָּלהָ פָּוָן אַרְיִיָּ, וּוֹאָס אַיְן, לְוִיטָ זַיְהָ דָעָהָ, גַּעַוְוָן פּוֹלָ
מִיטָּ זַיְדָעָרְשָׁפְּרוֹכָן אָנוֹ אֲפִילָוּ מִיטָּ נִיכְוָלְ-פָּהָ. בַּיְיָ זִיךְ, אַיְן גָּאָרִיָּ, הָאָט

ר' בינוי פאר שנת ת"ח געהיטן מיט און אפּן אויגַ אָז דִּי מְכָה (וֹוי עֶד האט דאס טילמַאל גערופּן בי זיך אַיז געדאנק) זאָל זיך נישט צו שטראָק פֿאָנָאנְגְּדָעָרְדוֹאָקְסָן. די קְבָּלה-סְפָּרִים מיט די הַילְצָעָרְנוּ טָאָוָלָעָן האט עֶד שְׂטִילְעָרְהַיִת אַרְוִיסְגָּעָנוּמָעָן פָּוּן בִּיתְמְדָרְשָׁן אָזָן באַהֲלָלָן בי זיך. עֶד האט גַּלְיוֹן גַּעַזְאָגַט שְׂיָוּר פָּאָר די בְּחוּרִים אָזָן אַכְּטַ גַּעַטָּן, זַי זַאָלָן פָּאָרְשְׁטִין, וּזְסַס זַי לְעָרְנָעָן אָזָן נִישְׁטָן דְּרִיעֵין מִיטָּן גְּרָאָבָן פִּינְגְּנָעָר. עֶד האט זַי באַפְּוּילָן צַוְּרוּן אוּפְּרִיסְנוּיִינִיק נְבִיאִים אָזָן כְּתוּבִים אָזָן אַפְּיָלוּ אַלְיוֹן גַּעַלְעָרָנְטָן מִיטָּן זַי דְּקָזָק, זַי וּוֹאַילְ דָּס אַיז שִׁיר נִישְׁטָן פָּאָרְדְּעָכָנְט גַּעַוּעָן אַיִן פּוֹילָן פָּאָר אַפְּיָקוֹרְסָות. זַוְּאָלָט אַזְוִינָס גַּעַטָּן אַזְוִינָס רְבָּל, זַוְּאָלָט מַעַן אַיִם אַרְוִיסְגָּעָטְרִיבָּן פָּוּן שְׂמָטָט מִיטָּן שְׂטָעָנָס. אַבְּעָר פָּאָר ר' בִּינוּשָׁאַשְׁכּוֹן האט מַעַן דְּרָאָרְץ גַּעַהָאָט. די עַלְטוּעָעָבָּלְיְהָבִים — יִדְּן מִיט הַוִּיכָּעָה הַיְּטָן אָזָן פְּעַלְעָנָעָטָלִיתְיָעָק, יְסֻטָּעָגְדִּידִים, וּזְסַס — האָבָּן לִיב גַּעַלְאָסְנִיקִים אָזָן גַּלְיִיכָּן שְׁכָל — האָבָּן גַּעַהָאָלָטָן מִיטָּן ר' בִּינוּשָׁן, גַּעַהָאָלָפָן יִאָגָּן די זְדָקָתָס, וּזְסַס מִהְאָט זַי גַּעַרְפָּן. האט אַיְנְגָעָמָאָן גַּעַנוּמָעָן צּוֹפִיל זַיְךְ אַפְּוֹנוּנְדָעָרָן פָּוּן לִיטָּן אָזָן זַי אַרְיִינְטוּן אַיִן באַהֲלָלָעָנָעָן עֲנִינִים, האט מַעַן אַיִם אַפְּגָעָשִׁיםִין, אַדְעָר גַּאֲרָ אַיִם נִישְׁטָן אַרְיִינְגָּעָלָאָוט אַיִן אַזְמָקְדָּשׁ, בֵּין עֶד האט גַּעַמוֹתָן קְומָעָן אַיִן די זַאָקָן צַוְּהָל אָזָן צַוְּגָן, דָּס עֶד וּוּעָט זַיְךְ מַעַר נִישְׁטָן אַפְּשִׁיְידָן פָּוּן צִיבָּוָה. צּוֹמָאָל פְּלָעָגָט זַיְךְ בָּאוּיָין אַיִן גַּאֲרִי אַזְמָגָן, וּזְסַס האט זַיְךְ פָּאָרְנוּמָעָן מִיטָּן קְבָּלה מְעַשְׁתָּה, גַּעַצְאָפָט וּוַיְיָן פָּוּן דְּעָרְ וְאָנָט, גַּעַהָיִילָט שְׁלָאָפָעָן אַיִן פָּאָרְשְׁפָּרִיטָט אַלְעָרָהָאָנָט פְּרָעָמְדָעָה הַעֲרָוָנָגָעָן. אַבְּעָר ר' בִּינוּשָׁאַשְׁכּוֹן האט גַּעַלְאָזָט, עֶד זַאָל לְאָגָּג זַוְּמָעָן. וּזְסַעְן עֶד אַיִן נִישְׁטָן אַלְיוֹן אַזְוָּעָק, האט מַעַן אַיִם אַרְוִיסְגָּעָגָט מִיט בְּזִוְּגָהָת, דִּי פָּאָרְגּוּבְּטָעָהָאָבָּן גַּעַמְרָמָלָט. די שְׁוֹנָאָים האָבָּן גַּעַטְעָנָהָת, דָּס ר' בִּינוּשָׁאַשְׁכּוֹן גַּלְוִיבָּט נִשְׁטָן, אַזְמָעָר וּהְרִיא אַיִן פָּוּן ר' שְׁמָעוֹן בְּן יוֹחָאי. עַס האט גַּעַטְעָנָהָת אַזְמָעָקָאָנְטָעָה לִיטָּן האָבָּן אַרְוִיסְגָּעָהָאָגָעָן אַזְמָעָקָאָלְטָל מִיטָּן רְכִילָות אַזְמָעָקָאָלְטָן. דְּעָרְ רְבָּ אַיִן פְּוֹנְדְּעָסְטוּוֹעָגָן גַּעַבְּלִיבָּן פְּעַסְט אַיִן זַיְנָ פִּירְוָנָג אָזָן עֶד פְּלָעָגָט טְעָנָהָן:

— אַזְוִי לְאָגָּג אַיךְ לְעָבָּר, וּוּעָט גַּאֲרִי קִיְּן עַבְּדָהִזְוָה נִשְׁטָן דִּגְעָן!...

די אַוְמָגִילִיקָן פָּוּן תְּחָחָת האט ר' בִּינוּשָׁאַשְׁכּוֹן מִיטָּן פָּאָר אַזְטְּרָאָףָהָן הַלְמָאִי יִדְּן זַעַגְעָן אַרְאָפָט פָּוּן גַּלְיִיכָּן וּוּעָג אָזָן עֶד אַיִן גַּעַוּעָן זִיכְבָּר. דָּס וּי נַאֲר די גַּזְוָהָת וּוּלְזָן אַרְבָּיבָר — אַזְוִי וּוּעָט מַעַן זַי אַוְמָקָעָרָן זִיכְבָּר צּוֹמָאָלָן. אַיצְט, וּזְסַעְן די צִיְּת אַיִן גַּעַקְוּמָעָן אָזָן ר' בִּינוּשָׁאַשְׁכּוֹן פָּאָרְוִיסְזָוָן

איו נישט דערפֿילט געווואָרג, האָט דער רב אַנגענוּמען אַ פֿול מוַיל ווָסֶער.
 דער ייד האָט אַינְגַּזְעַן מיט אָונְטָעַטָּעַנִּיקִיט, דאס די השוגהָה לענטק
 גאָר אַין אַנדָּעַרָּעָר זִיְּת אָון מְחַמֵּת עַר האָט נִישְׁת גַּעֲוָוָסֶט באַשִּׁיד, ווָאָס
 מעַן ווַיְל אַין הִימָּל, האָט עַר אַינְגַּאנְצָן אַרְאַפְּגַּעַלְאֹזֶט די הענט. יעדער
 טָאגָה האָט גַּעַבְּרָאָכָּט נִיעַ שְׁמוּעוֹת, קִינְמָאָל נִישְׁת גַּעֲנָטוּ, אַינְגָּעָ פַּאֲרַקְעָרָט
 פֿוֹן דער אַנדָּעַרָּעָר, אָפְּט אַין סְתִּירָה צֹ די רִיאִיד פֿוֹן די פַּאֲרַצִּיטִישָׁע.
 יִידָּן האָבָּן אַלְץ מַעַר זִיךְ גַּעַטְיִילָּט אַין כְּתוֹת. אָפְּלוּ די גַּרוֹיסְטָע לִיטָּט
 וַיְיַעַן נִישְׁת גַּעַיְינִיקָּט גַּעַוְועָן אַין זַיְעָרָע דָּוֹתָה. עַס אַיְזָק נִישְׁת
 גַּעַוְועָן די צִיְּת צֹו שְׁטָרָאָפָּן דָּעַם המָנוֹן, דָעַן עַס זַעַנְעַן אַומְגַעְגַעְגַע
 שְׁוֹעָרָע שְׁלָאָפְּקִיְּתָן, אַוְן רַ' בִּינְוָש אַיְזָק פֿוֹן לוּבְּלִין צְרוּיק אַוּעָק קִין
 גַּאֲרִי, אַיְזָק צְוִישָׁן בָּעָרָג, ווָאָס אַיְזָק הַאלָּב חַרְוב אַוְן אַפְּגַּעַרְיָסָן
 פֿוֹן דער וּעְלָטָן. דָא האָט דער זְקוּן זִיךְ אַפְּגַּעַלְאֹזֶן צְוִישָׁן פִּיר וּזְעַנְטָן,
 וּוַיְיַעַן אַ תְּבָה, כְּדִי אַינְגָּעָר אַלְיָין אַיבְּרַצְוּקָוּמָעָן די צִיְּתָן פֿוֹן בִּין.
 בְּלוֹיזָן זַעַלְטָן פְּלָעַגָּט רַ' בִּינְוָש אַרוֹיְסָגִין פָּאָר דָעַר שְׁוֹעָל פֿוֹן הוֹיִן, זִיךְ
 אַוְמָקָוָן אַיְזָק לְעַזְתָּן, אַפְּשָׁטָעַלְזָן ? . . . טְרַדְעָגָעָר אַדָּעָר אַחֲרִיְינְגָל

אוֹן פְּרָעָן :

— ווָאָס וּוְעַט זִין דָעַר חַכְלִית, אַ ? . . .

— ווָאָס וַיְל עַר, דָעַר אוּבְּרַשְׁטָעָר ? . . .

גָּרְיוֹן פָּאֵר גִּזְיָרָת תַּ"ח

חשון שנות התקב'ו. שיין א זואך ווי עס האט געגאָסן אַ שלאָקס רעגן אוון איין די בעכט האט געברוייזט אַ שטראָעט-זווינט, גלייך זיבן מאשפּות וואָלטן זיך אויפֿגע האָנְגָּעָן. דאס געויסער האט פֿאָרפלִיצְט קעלערט, אָפֿגֿעַשׂ וועַנְקַט דעם טינְק פֿון די ווענט, אויסיגעלָשָׁן דאס פֿיעַר איין די אוֹיְוָןָס. איין די וועלְדֶּעֶר זעַנְעַן פֿיל בְּיִמְעָר אוֹיסְגַּעֲרִישָׁן גַּעֲוָאָרָן מיטן וואָרְצָל. דער נאָעַנְטָר גִּידְשְׁטָרָמִיקָּעָר טִיךְ האט אָרוֹפָּן וועַג באָקוּמָעָן אַ פֿאָרְשְׁטָאָפָּנוֹג אָנוֹן פֿאָרְגָּאָסָן די טָאָלָן אָרוֹם. די פֿלְיגָּל פֿון די ווַיְנְטְּ-מִילְּן האָבָּן זיך אָפֿגֿעַרְיָסָן פֿון די קִיטְיָן — אָנוֹ מעָל איין דערום גַּעֲוָאָרָן בְּיוֹקָר. די גַּעַצְיְּלִיטָּעָגְּרִיעָר גַּעַרְיִידָּן גַּנְדִּים, ווָאָס האָבָּן צוּגְעַבְּרִיטָּעָט עַסְנוֹאָרג אֵין זָמָעָר, זעַנְעַן גַּעַזְעַטָּן אָפֿגֿעַשׂ לְאָסְעַנְעַ אֵין די דִּירָות אָנוֹן פֿאָרְמִיטָּן צוּ דָאָונְגָּעָן בְּצִיבּוֹר, נִישְׁתָּאָנְצְּוּקָּוֹן די גַּעַמְיִינָּעָ לִיטָּ אָנוֹן נִשְׁתָּאָוִצְּזָהָרָעָן זַיְעָרָעָ לְלָאָגְּרִידָּק. זַיְ אָבָּן גַּעַדְמִילְּטָן, די בעַלְּיִ-הַבְּתִים, אָוָנְטָר פּוֹכְעַנְעָ אַיְבָּרְבָּעָטָן, זיך גַּעַקְוִיקָּט מִיטָּ הַיְסָרָ גַּרְיָיך, גַּעַרְיוֹכְעָרט טָאָבָּאָק אָנוֹן גַּעַדְעַנְקָט אֵין אַמְּאַלְיכָּעָ יַאֲרִידָּים אָנוֹן אֵין משׁוֹגְעַנְעָ פְּרִיצִים, ווָאָס האָבָּן גַּעַוְאָרְפָּן מִיטָּ דָוָקָטָן. זַיְ אָבָּן נִשְׁתָּאָנְצְּזָוְדָּן בִּינְאָכָּט קִין לִיכְתָּמָת מַוְרָא פָּאָר גַּזְלִיבִּים, תָּמִיד גַּעַוְעָן גַּרְיִיט צוּ בָּאָגְרָאָבָּן האָבָּאָזְגָּוָטָס אָנוֹן צוּ אַנְטְּרִיבָּעָן. אָנוֹן אַרְעָמָעָ שְׁטוֹבָן זעַנְעַן די טָעַפָּ גַּעַשְׁתָּאָגָּעָן לִיְדִיק אָנוֹן קָאָלָט. די וועַגְן זַיְנְעַן גַּעַוְעָן צְעַשְׁתָּעָרט אָנוֹן קִין פּוֹר האָט זיך נִשְׁתָּאָבְּוִוִּין. זַעַלְטָן האָט אָוִיפֿגעְטוּכִיט אַ פֿוֹיעַר מִיטָּ אַקְלִין זַעַלְקָל אַוְפָּן דָּוָקָן. עָר אָינוֹ גַּעַזְנְקָעָן אַיְבָּרָעָ די קַנְעַלְעָד אָנוֹן זָמָט, גַּעַנְיִשְׁתָּעָרט צוֹוְשָׁן די קַלְיִיטְלָעָד אָנוֹן גַּעַקְוּוֹנְקָלָט זיך לאָגָג, בֵּין ער האָט פֿאָרְקוּיפָּט דאס הַיְיָלָל קָאָרָן. ווַיְיָבָעָ אָין גַּרְוִיסָּע מַאנְסְבִּילְשָׁע שְׁטוֹוֹל, אָין צְעַרְיסָעָנָעָ שָׁאָלָן אוֹפָּח די קָעָפָּ, זעַנְעַן אַרְוִיסְגַּעְרָאָכָּן צוּ אִים, ווי וועַרְעָם פֿון די לעַכְּרָה, גַּעַרְיָסָן פֿון די העַנְטָן אָנוֹ גַּעַדְוָנְגָּעָן זיך אָזְוִי לאָגָג בֵּין די אַנְצִיְּנִיקָּעָ מִילְּלָעָד זעַנְעַן גַּעַוְאָרָן בְּלוּיָּ פֿון קָעָלָט.

— דראָהאָ, האָספֿאָדוֹ! — האָבָּן זַי גַּעֲרָעֶט האָלָּב יִדְיִישׁ האָלָּב
יוֹנוֹנִישׁ — טֻעַמְנִי ווַיֵּקְנַא טַעַבָּע . . . פְּרַעַתְּסַמְּכוֹת נַא טַוָּאִי האָלָּב
וּוֹאוֹ! . . . *)

אין גאָרי אין געוּעַן נִישְׁטַשְׁטֵיל. אַ לִיפְעָר, ווֹאָס אַיְזַרְזַּגְּגַן
סָכוֹת אַרוּקָן אַין דָּאָרָף, אַין מַעַר נִישְׁטַשְׁטֵרְקָעְמוֹן אָוּן מַעַן האָט
גַּעֲרָעֶט, דָּאָס דִּי גּוֹיִם האָבָּן אִים גַּעֲרָצָהָנְט אָוּן צַוְּגַעַרְבִּיט דָּעַם האָלָּב
שָׁאָק גַּרְאָשָׁוּס. אַ יְוָנָג אָן אוּפְּקַוְיִפְעָר, ווֹאָס האָט גַּעֲנָכְטִיקְטַּט בֵּי אַ
היִמְישָׁן עַרְלָאָן אַ שִּׁיעָר, האָט אַיְנָמִיטָן דָּעַר נַאֲכַט דַּעְרָהָעֶט וּוּי
יעַנְעַר שְׁלִיְּפַט דִּי האָק אִים צַו הַרְגָּעָנְעָן אָוּן נַאֲרַדְוָךְ אַ נַּס אַיְזַר
בַּאֲשִׁירָעָט גַּעַוָּאָרָן. דִּי שְׁלַאְפָעַן זַעַנְעָן גַּעַוָּאָרָן פַּאֲרָצְעָרָט אָוּן בַּיְסַלְעָכְוָיִי
אוּסְגַּעַשְׁטָאָרָבָן. גַּרְוָנָם שְׁמַשְׁ האָט. זַיְדָן דָּאָזְנַעַדְעָרְטַּט פַּאֲרָטָאָג
אוּן גַּעַקְלָאָפְט אַיְזַרְעַן צַוְּיִי מַאֲלַמִּיט זַיְינַן הַיְלָצְעָרְנָעַם האָמָעָר,
צָוּמַ צִּיכְּנָן, דָּאָס מַעַן זַאֲלַ אַוְיסְגִּיסְטַּן דָּאָס וּוֹאָסְעַר פָּוּן דִּי טַוָּנָעָן אַיְזַר
גַּרְיִיטָן צַו דַּעַר לוֹיה. רַ' בִּינְוָשְׁ האָט זַיְדָן בַּאֲמִיטַּי בַּיְצְוָשְׁטִיַּן דִּי אַרְעָמָעָן
לִיְתָא אַיְזַר נַוִּית. עַר האָט אַיְנְגַעְפִּירָט אַתְּקָהָן, דָּאָס דִּי פַּאֲרָמְעָגְלָעָכְבָּעָן
זַאֲלַן גַּעַבְּן מַעַשְׂרַ פָּוּן גַּעַבְּקָעָס אָוּן גַּרְוִיְּפָן, בַּוְיָנָעָן אָוּן אַרְבָּעָס, אַיְלָן אָוּן
שִׁיטָּן האָלָּץ. יְעַדְן דִּינְגְּסְטִיךְ זַעַנְעָן אַוְמְגַעְגַּגְגָּעָן צַוְּיִי גַּבְּאִים מִיטַּ
אַ זַּאֲקָן; אַבְּעָרְפָּוּן וּוֹעָגָן דָּעַם יִקְרָות זַעַנְעָן דִּי לִיְתָא גַּעַוָּאָרָן קָאָרָג אָוּן
הַאָבָּן אַוְיִסְבָּאַהָאָלָּטוֹן דִּי שְׁפִּיִּי. קִיְיַן פְּלִיְּשַׁ וּוֹאָלָט נִשְׁטַשְׁ גַּעַוָּעָן אַוְיִסְגָּעָן
פָּעָלָט, וּוֹאָרָן קָעַלְבָּעָר זַעַנְעָן גַּעַוָּאָרָן פַּאֲרָקְוִיפְט בּוֹוָל. אַיְזַר אַבְּעָר דַּעַר
אַלְטָעָר שָׁוֹחַט נַהְרָג גַּעַוָּאָרָן אָוּן קִיְיַן נַיְעָרְ האָט זַיְדָן נַאֲדָן דָּא נִשְׁטַשְׁ
בָּאַזְוֹעָצָט. האָט מַעַן גַּעַוָּאָלָט קוּלְיָעָן אַ רִינְד — האָט מַעַן גַּעַמְוֹת דָּאָס
טְרִיבִּין מִילְנוּוּיִת בֵּי אַ שְׁעַכְתָּהָוִין.

נִשְׁטַשְׁ צַו דַּעְרָקָעָנְעָן אַיְזַר גַּעַוָּעָן גַּרְיִי, דִּי אַלְטָע יִדְיִישׁ שְׁטָאָט.
אַמְּאָל אַיְזַר אַלְעַ צַוְּגַעַגְגָּנְגָּעָן מִיט אַ סָּדָר. דִּי מִיִּסְטָעָרָס אָוּן זַיְעָרָע
גַּעַזְעַלְן הַאָבָּן גַּעַרְבָּעָט אָוּן דִּי סָוְחָרִים הַאָבָּן גַּעַטְרִיבָּן האָנְדָלָן; דִּי
שְׁוּוּעָרָס הַאָבָּן גַּעַגְבָּעָן קָעָסְט אָוּן דִּי אַיְדָעָמָס הַאָבָּן גַּעַלְעָרָנָט; דִּי
יִנְגָּלָעָךְ זַעַנְעָן גַּעַגְגָּגָעָן אַיְזַר אָוּן צַו דִּי מוֹיְדָן זַעַנְעָן גַּעַלְמָעָן
רַבִּיצִינְס. אוּפְּ אַלְעַ שְׁטָאָטִישׁ זַאֲכָן הַאָבָּן אַכְטִיגָּעָטוֹן רַ' אַלְעָזָר באַבָּאָד

*) טַיְעָרָר בְּעַלְהָבִית . . . אַ פִּינְצָטָר יָאָר אוּפְּ דִּיר . . . פְּרַעַתְּסַמְּכוֹת
אוּפְּ דִּין קָאָפְּ . . .

און די שבעה-יטובי-העיר. האט עמץ אפגעטונג א זינד, האט מען אים גערופן צו ביהידין; האט ער נישט געפאלגת דעם פסק, האט מען אים געלאגן מלכות, אדער צוגעבונדן צו דער קונגע אין פאליש. דאנערשטייך און פריטיך פלעגן די נויטבאדערפיטיקע גיין מיט טארבעס איבער די לוייער; שבת האבן באיתטס צונזיפגעגענו מען חלה און פלייש, פיש און אויבסט. האט געטראָפֿן בי' א געמיינעם מאן א בתולה איבער די פופצן יאָר, האט קהּל זיך צונזיפגעגעט, געמאָכט אָן אויסטיטייער און וַי אַיסְטְּגַעֲגַעֲבָן פָּאָר אַ יהּוֹם, אַדְעָר אָן עַלְתְּעָרָן יִד אָן אלמן. בלוייז פָּוּן דרש-הגעשאנק האט דאס פָּאָר גַּעַחַט עַטְלַעַכְּעָן יִאָר אוּסְצָקוּמוּן. שפָּעַטָּעָר האט דער מען געטונג אַ מלְאָכָה, אַדְעָר ער אַיְזָעָק אוּף דער מדינה אָן מְהָאָט אַיְם אַרְיסְטְּגַעְגַּבָּן אַ כְּתָב. אַזְׂדָּאי האבן אוּיך גַּעַטְרָאָפֿן אַלְעָרָהָאנְט שְׁטוּרְיִיכְלְוָנְגָעָן. צומאָל פָּלָעַגְט אַוְיסְטְּרָעָכְן אַ קְרִיגְ צְוִישָׁן מְאַנְּדוּזְוִיבָּב אָן מְהָאָט גַּעַמּוֹת פָּאָרָן גַּטְזִיךְ קִין יַאֲגָעָוּ, דעַן דער טַיְיךְ אָן גָּאָרִי האט גַּעַחַט צְווֵי נְעָמָן אָן מְהָאָט נִישְׁתְּגַעַּט גַּעַוְאָסֶט וּוּי אָזְוֵי צְוֵוֵי שְׁרִיבָּן אִין גַּט. סְפָּלָעַגְט גַּעַשְׁעָן, דאס אַ מְאַנְסְבִּיל אַיְזָעָק אָן אַיבָּרְגְּעָלָאָזֶט אָן עַגְ�וָה, אַדְעָר רַאֲיָן דַּעֲרַטְרוֹנְקָעָן גַּעַוְאָרָן אִין אַ מִים שָׁאַיְן לְהַמְּסֹוף, אָן זַי האט נִישְׁתְּגַעַּט חַתּוֹנָה-הָאָבָּן. יַעֲדָן פָּאָר-פָּסָח פָּלָעַגְט וּוּעָרָן אַ צָּאָנְקָעְרִי אִין גָּאָרִי צּוֹלִיב דֻּעַם יּוּמִיטְבוּדִיקָן וּוּיְזָ, וּאָס קַהְלָן פָּלָעַגְט פָּאָרְפָּאָכָּט צְוֵא תְּקִיף, אָן יַעֲנָעָר האט גַּעַגְעָבָן מַעַל גַּעַמִּישָׁט מִיטְ קְלִיּוֹן. סְרָובְ פָּלָעַגְט מַעַן אַיְם פָּאָרְשָׁעַלְטָן אָן עַר האט נִישְׁתְּגַעַּט אַוְיסְגַּעַלְעַט דאס יִאָר. פָּוֹנְדָּעַסְטָוּוּגָעָן אִין אַיבָּרְאִיאָר אַ צְוִוִּיטָעָר לְחוֹתְ גַּעַוְוָעָן נַאֲךְ דֻּעַם פָּאָרְדִּינְסָט. שְׁמַחְתִּתְוָרָה האט מַעַן אִין דֻּעַר שְׁנִינְדְּעַרְשָׁעָר שָׁוֹל זַיךְ גַּעַשְׁלָאָגָן צּוֹלִיב הַקְּפָות, אָן חַבְרָה-קְדִישָׁא האט זַיךְ אַנְגְּשִׁיכְוָרֶט בַּיְיַיְדָר סְעוֹדָה אָן גַּעַבְרָאָכָן גַּעַפְעָס. אַ פָּאָר מַאֲלָי אִין יִאָר פָּלָעַגְט וּוּעָרָן אָן אַוְנְטָרְגָּאָגָן אָן מַעַנְדָל בַּאֲגָרְעָבָר האט אַפְּגַעַשְׁפָּאָרט עַטְלַעַכְּעָן גִּילְדִּין. אַבְעָר דאס אַיְזָעָק דֻּעַר שְׁטִיגְגָּעָר פָּוּן דֻּעַר וּוּלְטָט. מִיטְ דַּי דָּאָרְפִּגְגִּים האט מַעַן גַּעַלְעַט אִין פְּרִידְן, אִין שְׁטַעַטְל האט בלוייז גַּעַוְאָיִנט אַ שְׁבָתִיגְגִּי, אַ בָּאָדְגָי אָן נַאֲךְ אַיְנִיקָעָן וּאָס זַעַנְעָן גַּעַוְעָס אִין וַיִּטְיקָע גַּעַסְלָעָה, אַרְוּמְגַעְרִינְגָּלְט מִיטְ הוַיְכָעָן צְוִימָעָן, זַיךְ נִישְׁתְּגַעַּט צְוֵוָרָפָן אִין דַּי אַוְיָגָן . . . פָּאָר חַגָּאות, וּוּעָן סְזַעְנָעָן פָּאָרְבִּיגְגָּאָגָן גַּעַרְיִי גַּרְוִיסְעָה המונִים גּוּיִים, האבן יַיְגָלָעָךְ גַּעַהְאָנְדָלָט מִיטְ פָּעַסְעָר זִיס וּוּאָסָעָר. אוּףְ דַּי יַאֲרִידִים זַעַנְעָן זַיךְ צְוַנְיִיפְ

געפֿאָרֶן פּוֹיעָרֶן פּוֹן אַלְעָ דָּערְפָּּעָר אָרוּם. פָּעָרְדּ הָאָבָּן גַּעֲהִירְזָעַט, קֵי
הָאָבָּן גַּעֲבָּלְעַטּ, צִיגּוֹן הָאָבָּן גַּעֲמַעְקָעַטּ. פָּעָרְדּ הָעַנְדָּלָעָר — יִידְזְגְּבוּרִים,
זּוּמְעָר אָוּן וּוַינְטָעָר אַיְן וּוְאַטְעַנְעַ שְׁפָעַנְצָעָרָס אָוּן שְׁפָסְעַנְעַ הַיִּתְּנָן — הָאָבָּן
זִיךְ גַּעֲיאָגָט נַאֲךְ צְעַבְּרִיקְעַטְּעָ אַגְּעָרָס, גַּעֲשָׂרָגָן מִיטּ גַּרְאָבָּעָ קָוְלוֹת, וּוי
עַרְלִים; קְצִיבִּים, מִיטּ שְׁפִּיצְיָקָעּ מַעֲסָרָס אַוְיףּ דִּי לְעַנְדָּן אָוּן מִיטּ
פָּאַרְבְּלוֹטִיכְטָעָה הַעֲנָטָה, הָאָבָּן גַּעֲשָׂלְעַטּ פָּאָרְדּ הָעַרְבָּנָר אַיְינְגַּעַשְׁפָּאַרְטָעּ
אַקְּסָן, וּאָסּ הָאָבָּן מַעְרָ נִישְׁתְּ גַּעֲטוֹגָטּ צּוֹם אַקְּעָרָה. בִּיְיִי תְּבוֹאָה-סּוֹהָרִים
זּוּנְעַנְעַן דִּי שְׁפִּיכְלָעָרָס שְׁטָעַנְדִּיקּ פּוֹלּ גַּעֲוֹעָן מִיטָּן אַוְיגּ אָוּן סְחָאָבָּן זִיךְ
דְּאַרְטָן גַּעֲפִּיטְעַרְטָה מִין מִיטּ פְּעַטָּעּ וּוַיְסְלָעְכּ בִּיכְעָרָה; אַיְן דִּי שְׁעַנְקָעָן
הָאָטּ מַעְן דָּעַם אַקְּאוֹיִטּ גַּעֲמִישָׂת מִיטּ גַּאנְצָעּ עַמְּדָס וּוְאַסְעָה. וּוי לאָנְגָּ
דָּעַרְ יִאָרְיִד הָאָטּ גַּעֲדוּיְעָרָטּ, הָאָבָּן דִּי כָּאמָעָס זִיךְ פְּרִילְעָדּ גַּעֲמָאָכָּט אַוְיףּ
זְיִיעָרּ שְׁטִיגְגָּעָרּ. זִיךְ הָאָבָּן גַּעֲמָאָנְצָטּ מִיטּ גַּוְיָעָטּ, גַּעֲזָעָטּ מִיטּ דִּי פִּיסּ
אָיְן דִּילּ, גַּעֲפִּיכְפָּטּ אָוּן גַּעֲזָנְגָּעָן מַגְוַשְׁמַדְיקָעּ לִידְעָה. דִּי שִׁקְסָעָסּ הָאָבָּן
גַּעֲקוֹוִיטְשָׁעָטּ אָוּן זִיךְ גַּעֲוֹיָגָטּ אַוְיףּ דִּי הַיְּפָטָן, דִּי שְׁקָצִיםּ הָאָבָּן זִיךְ גַּעְ
שְׁלָאָגָן מִיטּ מַעְכְּטִיקָעּ פּוֹיסְטָן. מִיטּ וּאָסּ הָאָבָּן יִדְזָן אַלְץָ נִישְׁתְּ גַּעֲהָאַנְדָּלָטּ!
מִיטּ גַּעֲבְּלִימְלָטָעּ וּוַיְבְּעָרִישָׂעּ סִיצְּנָן אַיְן קָאָפְּטִיכְלָעָדּ; מִיטּ אַיְירְבִּיגְלָ
אָוּן לאָנְגָּעָ קְוִילְעַטְשָׁלָעָדּ; מִיטּ קִינְדָּעָרִ-שִׁיכְלָעָדּ אָוּן טְוִיכְעָרָ
שְׁטִיוּוֹלָלָן; מִיטּ בְּשָׁמִיםּ אָוּן נִיסְטָן; מִיטּ אַקְּעָרָאיְיָזָן אָוּן נַעַלְן; מִיטּ
גַּעֲגִילְעַטָּעּ כְּלָהּ-גַּעֲשָׁאָנְקָעָן אָוּן פָּאָרְטִיכָעּ קְלִיְּדָעָרּ; מִיטּ גַּרְעָעָרָסּ פָּאָרְ
גַּאֲכָטְ-זְוּעָכְטָעָר אָוּן מִיטּ מַאֲסָקָעָס אַוְיףּ זִיךְ צּוֹ פָּאָרְשָׁטָעָלָן אָיְן נִיטָּלָן.
וּוַיְפָלָל מַאְלָהָאָטָה רְאַיְן בִּינְשָׂ אַרְוִיסְגַּעֲגָבָן אַיְן אַיְסָוָרּ נִישְׁתְּ צּוֹ הַאַנְדָּלָעָן
מִיטּ זָאָכוֹן, וּאָסּ גַּעֲהָעָרָן זִיךְ אַיְן מִיטּ תִּפְלָהָאָן גַּעֲנָחוֹתָן. פּוֹנְדְּעַסְטוּוֹעָגָן
הָאָבָּן יִדְזָן שְׁטִילְעָרְהָאִיטּ פָּאָרְקִוִּיפּּטּ טְרִיפּּ-פְּסָולָעָן מִיטּ גַּעֲלִישָׁטָעּ טְעוֹוּלָעָדּ
אָוּן גַּעֲגִילְדָּטָעּ זְוִימָעָן, וּוְאַקְּסָעָנָעָ לִיכְטָן אָוּן אַפְּיָלוּ הַיְּלִיקָעּ בִּילְדָּעָרּ
מִיטּ רְיִיפְּלָעָדּ אָרוּם דִּי קָעָפּ. עַרְגָּעָץ פָּאָרְרוֹקָטּ אַיְן אַיְיטּ מַאֲרָקּ זּוּנְעָנָעָן
גַּעֲשְׁטָאָנְעָן דִּי עַטְלָעָכּ גַּאֲרִיעָרּ גַּוְיִיםּ, הָאָבָּן פָּאָרְקִוִּיפּּטּ בְּרוֹנִינָעּ וּוּוֹרְשָׁטָן
אָוּן וּוַיִּסּ חֹזְרָ-פְּעָטָסּ, וּאָסּ זְעַטְ-אָוִיסּ וּוי חַלְבָּ. אַיְן אַמְּאָלּ פָּאָרְבִּי אַ
יְוָגְגָרְמָאָן אַמְּפָוָנָק — הָאָטּ עַר זִיךְ אַנְגָּעָכָאָפּטּ בִּיְיִדְעָרָ נָאָזָן
אַיְבָּלָ אָוּן דָּעְרָנָאָד גַּעֲטָעָנָהָטּ :

— עַשְׂיוּ וּוַיִּסּטּ וּוָאָסּ צּוֹ פְּרָעָטָן . . . סְשִׁטְיָנָקָטּ אַוְיףּ אַמְּיָיל ! . . .
פָּאָרְגָּאָכָטּ זּוּנְעָן דִּי בָּאַלְעָבָּאָטִישָׂעּ פּוֹיעָרָן זִיךְ צְעַפְּאָרָן ; דִּי אָנְגָּעָ
זּוּיְפָטָעּ הָאָטּ מַעְן אַרְוִיסְגַּעַוְאָרְפָּוּן אַיְן דָּעַרְ בְּלָאָטָעּ אָוּן דִּי דָּעְרָצָרָנָטּ

באגבעס האבן זיין אהיימגעשלעפט בי די אויערטן. דער גראיסער קילעכיקער מאירק איז געווען פול מיט פינצעטערניש. מיסט און היימישע גוייאישע ריחות. אין יידישע שטובן האט מען אונגעאנדן אייל-לעטעלע, ליכט, שטיקער קין. וויבער, אין בריטיע פארטוכער מיט טיפע קעשענעס, האבן געשפיגן אין די הענט קעגן אַ שלעכט אויג, מיט ברען געציילט קופער-געלט אין טעפ אריין, און דארטן, וואו מ'האט נישט געציילט, אין אריינגעקומען די ברכה. גאַרייער יידן זענען געווען גראיסע באַדערפער. מ'האט געמוות געבן קעסט דֵי אַידעמס און קוּפֶן מְתֻנוֹת פָּאָר די חתנים; מ'האט געדאָרפֿט האבן אַטְלָעָסְעָנָעָז שׂוֹפְּצָעָס אָזָן סָאָמְעָטָעָנָעָז שׂוּבָעָס אויף יומ-טוב, שטרײַםלאָן אָזָן הויבָָן, אַתְּרוֹגִים אָזָן מצָה שָׁמָרָה, טערקיישע טליתים אָזָן בּוּלְּשָׁמְנוֹתְּצִיָּה, קעלבערנע בתים אָזָן זילבערנע חנוכה לאָמְפָּן, עטרות אָזָן בּשְׁמִים-בּיְקָסְלָעָד, כַּדִּי צוּ באַשְׁינְעָן די מצוות. יידן האבן געברוקט געלט אויף אַוּעָקְצְּלִיְּעָן בִּיּוֹזָר פריצִים אָזָן אויף צו באַשְׁיצָן זיך פָּוּן בלובלִים. נישט אַיְנָמָל האט מען געמוות אַוּעָקְשִׁיקָן אַ שְׁתְּדִלָּן קִיּוֹן לוּבְּלִין. הִינְנָת קְהִלִּישָׁע זָאָכָן! מ'האט אַוּסְגָּעָז אַ בְּלִינְצָן קִיּוֹן זְאָכָן!

האלטן אַ וְּרַב אָזָן אַ דִּין, שְׁמַיִם אָזָן תְּלִמְדִידָה-מְלִמְדִים, אַ שְׁוֹחֵת אָזָן עַשְׂרָה בְּטָלְנִים, אַ בְּעַדְעָר אָזָן אַ טִּיקְעָרִין, נַאֲמָנִים אָזָן דֵי קְרִיפָלָעָן אַיִן הַקָּדְשָׁה. וויפֵל מָאָל האט גָּאָרִי, די הַעַק, געמוות שִׁיקָּן געלט פָּאָר אַנדְרָע קְהָלוֹת, וּזְאָס זענען פּוֹלְצְלִינְגָּן בָּאַרְוִיבָּט גְּעוֹזָרָן, אַדְרָע גָּאָר — פָּאָר אַפְּגָעְבָּרְעָנְטָעָז.

יענע צִיְּתָן אִיז רַ' בִּינְשָׁ גְּעוֹזָן וְיַ' אַ מֶּלֶךְ אִין גָּאָרִי. מִיט לִיְכְּטָע שְׁאַלּוֹת אִיז מַעַן גַּעֲנָגָעָן צּוֹם דִּין. צוּ רַ' בִּינְשָׁ פְּלָעָגָט מַעַן קוּמָעָן בְּלוּזָה מִיט הַאֲרָבָּע — אָזָן מִיט דִּין-תּוֹרָהָם. רַ' בִּינְשָׁ פְּלָעָגָט פָּאָרִ שָׁאָרֶצָן די זִיְּדָעָן אַרְבָּל פָּוּן זִיּוֹן טוֹלִילִק, פְּסָקָעָנָעָן לוּטִין רִינְגָּעָם דִּין, זיך נִישְׁטָרְעָנָעָן מִיט קִיְּנָעָם. נִישְׁטָאַיְנָמָל פְּלָעָגָט גְּרוֹנוֹם שָׁמֶשׁ פְּרִיטִיקָן צְוִינְגָּאָכָטָס אַוְמָגִיאָן פָּוּן לאָדוֹן צוּ לאָדוֹן אָזָן אַנְקָלָאָפָּן דָּאָס די מִקוֹּה אִיז פְּסָוָל אָזָן מַעַן טָאָר זִיך נִישְׁטָדְרָעָנְטָעָן צוּ די וּוֹיְבָּהָה, וּזְאָס זענען הִיְנִינָת גַּעֲנָגָעָן טְבִילָה. נִישְׁטָעָן הַעַט גַּעַטְרָאָפָּן, דָּאָס רַ' בִּינְשָׁ הַעַט עַרְשָׁת שְׁפָעְטָעָר זִיך אַוְמָגָעָזָן, אַוְעַרְעָה, אַזְעָטָה אַוְיָחָד אַ בְּהָמָה. אַ האַלְבָע שְׁטָאָט בּוּלְּהַבִּיתְתּוּסָה הַעַט גַּעַמּוֹת צְעַבְּרָעָן די עַרְדָּעָן כְּלִים, גְּלִיעָן די אַיְזָעָרָנָע, אַוּעָקְגִּיסָּן אַוְיָפָן מִסְטָבָאָרָג די יוֹיכָן

און דאס פלייש. פרונסה איז געווען ביזן האָלדוֹן און יידישקייט איז געווען בחשיבות.

אייצט איז גאַרי געווען פֿאַראָרערט. די שענסטע בעלייבתים האָט מען געקוילעט און עס זענען איבערגעבליבן דער עיקר יונגעלייט און א סך נקבות. באָטש אין לאָנד האָט געהערשט روֹן, האָט די שרעיך פֿאָר ניע בעגעגענישן קיינמאָל נישט אויפֿגעעהרט. צום עריגסטן איז געווען וואָס גראָד אייצט, ווען מען האָט געדאָרט זיך האָלטן בייזאָמען, איז יעדער געגאנגען זיין וועג און האָט מער נישט געוואָלט טראָגן דאס ערבות פֿאָר אלע. וויפֿל מלֶר' בִּינּוּשׁ האָט צוֹנוּפֿגעָרוֹפָן אַן אַסְּיפָה, האָט דער עולם געדריימלט, אַדער גענָאָפָט אויף די ווענט. מען איז אויף אלע איינגעגענָאָגָעָן און גָּרְנִישָׁט אוּסְגָּעָפִּירְט. עס איז בּמַעַט נִשְׁתְּ גַּעֲוָעָן מיט וועמען אַ וָאָרט אוּסְצָרוּדָן. ר' בִּינּוּשׁ האָט געדענָקָט אַין זִינָע זִין, אַבָּעֵד ער האָט זִין נָאָך קיינמאָל נִשְׁתְּ אָזְוִי פִּינְט גַּעַתָּאָט, ווי אַיְצָט. עוֹזֶר דער פְּלִיְקָאָפָט איז גַּאנְצָע טָעַג גַּעֲזָעָסָן אַין קִידָּך, אַן אַפְּגָעָלָאָזְעָנָעָר אַן פָּאָרְפָּעָדְעָרְטָעָר גַּעַשְׁפִּילָט מִיט די אַיְינָעָן קִינְדָּעָר אַין צִיגְּאָנוּזְוָאָלָּפָט, זיך אַרְוָמָעָקְרִינְט מִיט דער מַוְטָּעָר, הַלְמָאִי זִי גִּיט אִים נִשְׁתְּ דִּי שְׁפִּיְזָן, וואָס ער האָט לִיב. לְוי מִיטָּן וּוּיְבָזָעָן גַּעֲזָעָסָן שְׂטָאָקְ-בְּרוֹגָע אַן אַפְּגָעָזָנוּנְדָעָרטָע אַין זִיעָר טָוָנְקָל חָדָר, זיך גַּעַהָאָלָטָן פָּאָרְהָאָגָעָן אַן פָּאָרְשָׁלָאָסָן, אַן עס האָט אַיְסְגָּעָדָוכָט, אַז זִין וועבן צְזָאָמָעָן, ווי צְזָוַיִּי גַּרְוִיסָע שְׁפִּינְעָן, אַ בִּיאָזָע, כְּדִי עַמְעַצְּן אַרְיִינְצּוּכָּאָפָן אַן אַיְסְצָנוֹאָגָן . . .

די עגונה און דער שד"ר

די שמוות, דאס משיחס ציון זענען נאענט, האבן ביסלעכויין אויפגעוועקט אויך דאס פארווארפנע גاري, די העק צווישן בערג.
 אוון עגונה א החובה, וואס פארט שווין כמה יארן זוכן איר מאן אין קליבן געלט, האט דערציילט, או אינן גאנץ מדינת פולן רעדט מען דאס צומ גלות איז געקומען א סוף. אויף דער וויסטער עריד פון הייליקן לאנד האבן אנגעההיבן צו וואקסן ביימער מיט זיער גרויסט פירוט און אין געאלצענעם ים האבן פלאצים זיך באזיז גאלדענע פיש. פון הויז צו הויז איזו די עגונה געאגנונג. איר פנים איז געוען געכניתש ווי א בלאט קראיט, אבער די שוואצצע אויגן האבן געקווט יונג און בוילדייך. די אטלייסענע בענדער, וואס האבן אראפעהאנגען פון איר הויכער יחסנישער הויב, האבן געפלאטערט, די לאנגע אויערינגען אין אירע לעפלהך האבן זיך געבאמלט און דאס מoil — א דינס און גע שליפנס — האט אנגוואנט ישועות ונחמות. אין יעדר שטוב האט זי פארזוכט פון דעם איינגעמאכט, וואס פלייסיקע בעלהיביתטע האבן אנגעהפרעגלט זומער-צייט; הוייך געשמייצט די קראום רבנישע נאזו;
 מיט דיאלע פאטשערקעס אויף דער בריטער סאמעטגענער שובע. עס האט פון דער עגונה געשמיינט מיט לעקעך און שמחה, מיט זויטע יידישע שטעת און מיט גוטע בשורות. וועגן ארץ ישראאל האט זי געשמעסט. גלייך ווי זי וואלט ערשות פון דארט צוריינגערט, פאר-צילט, או די עריד, וואס איז געוען איינגעשרומפֿן ווי די פעל פון א הריש, ציט זיך אויס און ווערט פון טאג צו טאג גערוימע. די מע-טשעטן זינקען איזו די טערקן אנטלייפֿן, אדער זענען זיך מגיר

ווײַנג עס איז צייט, דען שפערטער וועט מען קיין גרים נישט אונַ
געמען. אפילו איז פולן וויאן די פריצים אָרוּיס זײַער גענְאַד צוּ יידַן
אונַ פֿאָרוֹוָאָרְפַּן זִי מִיטַּמְתָּנוֹתַ, וְאָרְן זִי האָבָּן שְׁוִין גַּעֲהָרְטָה, דָּאַס אַיְּנַ
גִּיכַּן וְעוֹלָן די בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דַּעֲרָהָבִן וְעוֹרָן אַיבָּעָר אֶלְעָל פְּעַלְקָעָר.
גַּאנְצָע מְתָנוֹת וְוַיְיַיְבָּעָר זְעַנְעַן אִיר נַאֲכַגְּעַגְּאַגְּעַן, נִישְׁט מִיד גַּעַזְאָר זִי
אוַיסְצּוֹפְּרַעַגַּן, אַונַּן זִי האָט גַּעֲנְטַפְּרַעַט מִיטַּל לְשׂוֹן-קוֹדְשַׁ-זְוֻעָרְטָה, וְוַיַּ
אַ מאָנְסְּבִּילַ, אַיִן דַּעַר וְוַיְיַבְּרָשָׁול האָט זִי גַּעַדְאָוָונַט הוֵיךְ אוּפַּן קוֹל
אונַ מעַן האָט זִיךְ אָפְּלָע גַּעַסְדָּעַטַּע, דָּאַס זִי האָט גַּעַקְוָשַׁת צִיצִּיתַ, נְגִידִים
הָאָבָּן אִיר גַּעַשְׁאָנְקָעַן רַעַנְדְּלָעַד אַונַּן זִי האָט זִי פָּאַמְּעַלְעַד אַונַּן פְּרוּם פָּאָרַ
בוֹנְדַּן אַיִן אַ טִּיכָּל, וְוַיַּ זִי וּוֹאָלָט גַּעַזְאָמְלָט פָּאָר פְּרַעְמָדָע. וּוֹעֵן רַ' בִּינְוָשַׁ
הָאָט זִיךְ דַּעְרוֹוָאָסְטַ פּוֹן אִיר, האָט עַר גַּעַשְׁקִיטַ, זִי זָאַל זִיךְ שְׁטָעַלְ
פָּאָר אִים, אַבָּעָר עַס אַיְּזַ גַּעַוּעַן צְוִיְּשָׁפָעַט, וְוֹאָרוּם דִּי עַגְוָה אַיְּזַ שְׁוִין
גַּעַזְעַן אַיִן שְׁלִיטַן, גְּרִיטַ אַוְעַקְצּוֹפָאָרַן, מְהָאָט זִי אַרְמוֹגְעַהְלָט מִיטַּ
מִיטַּ וְוַיְיַנְשָׁלִ-אָפַט, אַונַּן שְׁבַּתְדִּיקָן קוֹכָן. אִיר שַׁוְּפַרְ-נָאָזַן אַיְּזַ גַּעַוּעַן דָּוִיטַ
פּוֹן קָעַלְטַ אַונַּן גַּאֲטַפְּרַכְטִיקִיטַ, אַונַּן זִי האָט גַּעַנְטַפְּרַט דַּעַם שְׁמַשַּׁ:

— זָאַגְּטַ דַּעַם רַבַּ, אֹזְ מִיר זָוָעַן זִיךְ שְׁוִין, אַם-יַרְצָחָהָשַׁם, באַ
גַּעַגְעַעַן אַיִן אַרְץ-יִשְׂרָאֵל . . . בַּיִּ דִי טַוְיעָרַן פּוֹן בִּתְהַמְּקָדֵשׁ . . .
אַ מְדִינָה-גִּיגְיָעַר, וְוֹאָס פְּלַעַגְטַ קּוֹמָעַן קִיְּינַ גַּאֲרִיִּין יַאֲרִיָּוִיס
נַאֲךְ פּוֹן פָּאָר שְׁנַת חַ"ה, האָט אַיְבָּעָר גַּעַגְעַעַן, דָּאַס אַיִן וּוֹאָלִין טָאנְצַן
יַיְדַּן אַיִן דִּי גָּאָסַן פּוֹן פְּרִידַ, מִעַן קוֹיפְּטַ מַעַר נִישְׁטַ קִיְּינַ הַיְּתָעָר אַונַּן
מִעַן נִיטַּטַּ קִיְּינַ טּוֹלִיפְּעַטַּ, וְוֹאָרוּם אַיִן אַרְץ יִשְׂרָאֵל אַיְּזַ סִיְּדָוִי
וְוֹאָרוּם. מְחוֹתְנִים לִיְגַּנְ-אָפַט דִּי חַתוֹנוֹתַ, צַו קָאָגָעַן שְׁטָעַלְן דִּי חַופּוֹתַ
אַיִן יְרוֹשָׁלַיִם. אַיִן גַּאֲרָאֵל הָאָבָּן דִּי בְּחוֹרִים אַגְּגָהָוִוִּין צַו לְעַבְרָעַן דַּעַם
תַּלְמוֹד יְרוֹשָׁלַיִם אַונַּן אַיִן מַזְלַ-בָּאָזְשִׁין האָט אַ גַּבְּרַ צְעַטְיָלַט זִיַּן
פְּאַרְמָעָגַן אַרְעַמְּעַלְיִיטַ.

אַ פְּרוֹשַׁ, וְוֹאָס עַסְטַ נִישְׁטַ קִיְּינַ פְּלִישַׁ, טְרִינְקַטַּ נִישְׁטַ קִיְּינַ וּוֹיַּן,
שְׁלָאָפַט אוַיַּף אַ האָרְטָעַר בָּאָנָק אַונַּן גִּיטַּ צְוֹפָס אַיְבָּעָר דַּעַר וּוֹעַלְטַ, האָט
דַּעְרְצִילָטַ, דָּאַס אַיִן קְלִינְ-פְּיִילַן אַיְּזַ אַרְיְפְּגָעַשְׁתָּאָגָעַן אַ נְבִיא מִיטַּן נְאָמָעַן
רַ' נְחַמִּיהַ הַכֹּהֵן. עַר קְלִיְידַט אַיִן אַ האָרִיקַן מַאֲגַטְלַ אַוְיַפְּן נְאָקָעַטַּן לִיבַּ
אַונַּן בָּעַת עַר זָאַגְּטַ נְבָואָה, פָּאָלַט עַר מִיטַּן פְּנִים צַו דַּעַר עַרְדַּן לְאָזָטַ
הַעֲרָן קְוּלוֹת אַיְבָּעָר דִּי כּוֹחַותַ פּוֹן אַ מעַנְטָשַׁ. עַר זָאַגְּטַ פְּאָרוּיסַ, דָּאַס

און נאענטן וועלן זיך צווניפזאמלען די יידן פון אלע עkn און עס
וועט זיין תחית המתים. די גראטסע רבנים און גאנטס גלייבן אין
אימ און טווען אים און כבוב.

אבל גריילעך האט געמערט דעם רעש אין גארוי אינגעַר א
שדער, א ספּרדי.

עס איז געווען אינגייטן ווינטער, טבת-צ'ו, אין א פֿאָרגאנַכט. אַ
גאנצֶן טאג האט געללאָן אַ ווינט, אַנְגַּעַיָּאָגַט פֿאָר די היילעַך בערגלעַך
שנִי — בליע, גלאֹיַע, שטוביַע, ווי אַין מיטַן פֿעלַד. שאָרָן קְרָאָעָן
זענען געגאנַגַּען וואָקְלַדִּיק אוֹיף די קְרוֹצָעַ פֿיס, גַּעֲפִיקַט אַרְוָם אַ גַּעַד
פֿרְוִירְעַנְדֶּר קָאָז, שְׂטִיל גַּעֲרָאַקָּעַט דּוֹרָךְ די קְרוֹמָע שְׂנוֹאַבָּלָעַן, נִידְעַרְיךָ
עַפְלוֹיגַן אַן גַּלְוְפְּטַעַט די פֿלְגַּלְגָּל. אוֹיף די גַּעֲצִילְטַע שְׂוִיבָן, וואָס
זענען געלְבִּין גַּאנְצָן אַין די פֿעַנְסְּטַעַר, זענען אוֹיסְגַּעַוּזָקָסָן דִּיקָעַ פֿרְאַסְטָן
בִּימָעָר, אַיבְּרַעְגְּעַקְעַרְטָע ווי פֿוֹן שְׂטוּרָעָם. מִיט צְעַבְּרַאַכְּעַנְעָן שְׁטָאַמְעָן.
די דּוּכְלַעַך זענען געלְעַנְגָּן נִידְעַרְיךָ, האָרט בֵּי דּוֹר עַרְדָּה, אַן פֿוֹן יְעַדוֹ
קוּרְמַעַן אַיז אוֹיפֿגְּעַגְּאַנְגַּעַן אַ רְוִיד, ווִיס ווי מִילְך אַן גַּעֲרְיוֹזָט, ווי עַר
זַאַל זַיךְ אַרְיִינְבּוּירְעָן אַין הִימְלָה. לִיכְטִיקָעָר אַן גַּרְעַסְטַעַר אַבָּן גַּעֲצִיטַעַרְט
גַּאטָּס שְׁטָעָה, גְּרִין אַן בְּלוּי צְעַפְּנְקָלָט אַין חַלְשָׁעָר קָעַלְתָּ. אַרְוָמְגַעַן
דִּינְגָּלָט פֿוֹן דְּרִי פֿעַרְלְמוֹטְעַרְנָעַ רְעַדְעָר, ווָסָּה אַבָּן אַפְּגַּעַשְׁלָאָגָן אַלְעָ
פְּאַרְבָּן פֿוֹן רְעַגְּנוֹבִוְיגָן, אַיז גַּעַשְׁטָאַנְגָּעָן אַ גַּעַלְעָ לְבָבָה אַן אַרְאַפְּגַּעַוקָּט.
ווי אַן אוֹיבְּרַעְשָׁת אַוְיגָן אוֹיף יְידָן, ווָסָּה אַיְילָן דְּאוֹעַנְגָּן מְנַחָּה. פְּלַצְיִים
הָאָט מְעַן אַיז מַאְרָק פֿאָרְנוּמָעָן דָּס שְׂאַרְפָּעָ קְלִינְגָּעָן פֿוֹן אַ גַּלְעַלְקָל אַן
עַס אַיז אַנְגְּוַעַפְּאָרָן אַ לְאַנְגָּעָר שְׁלִיטָן. פֿוֹן שְׁלִיטָן אַיז אוֹיסְגַּעַוּסָן אַ
יְדָ מִיט אַ פֿאָרְשָׁנִיטָעָר בָּאָרֶד, מִיט לְאַנְגָּעָ פֿיאָוָת, אַין אַ דְּוִיטָעָר פֿעָז
אוֹיפֿוֹן קָאָפָּ אַן אַין אַן אוֹיבְּרַעְגְּעַקְעַרְטָן פֿעַלְעָ מִיט וּוִידְלָעָן. עַר הָאָט
זַיךְ אַומְגַעְקָט מִיט אַ פֿאָרְ צְעַבְּלִיצְטָעָ שְׂוֹאַרְצְאַפְּלָעָן אַן אלָעָ פֿיר זִיטָן
און גַּעַפְּרָגָט :

— ווי גִּיטְמַעְן צָוָם בִּיתְהַמְּדִרְשׁ ?

ווען דּוֹר אָרוֹחָה האָט זַיךְ באָוַוִּין אַין מְלָקָם קְדוּשָׁה, האָט מְעַן גַּעהַאלְטָן
צְוִישָׁן מְנַחָּה אַן מְעַרְיבָּה. זִין קוּמָעָן אַיז אַלְעַמְעָנָס אַוְיגָן גַּעַוְועָן
אַ וּוְילְדָעָר חִידְשָׁה. אוֹיף דּוֹר שְׁוּעָל אַין עַר גַּעַבְּלִיבָן שְׁטִינָן, אַרְאַפְּ
גַּעַצְוִיגָּן די פֿילְצָעָן שִׁיר אַן גַּעַבְּלִיבָן בָּאָרוּוּס. דּוּדְנוֹאָךְ האָט עַר
אוֹיסְגַּעַטָּן זִין אוֹיבְּרַעְמְלָבוֹש אַן עַס האָט זַיךְ אַנְטְּפָלָעָט אַ לְאַנְגָּעָ

ושופיצע מיט שווארצע פאָסן, ווי אַ טליַת, און אַרומגעגּוֹרט מיט אַ ברײַטַן ווַיִּיס-זַיְדָעָנוּם באָפְּרִיאַנוֹזֶן גַּאֲרָטֶל. דער אוֹרֶה האָט לאָנֶג גַּעַז וואָשֶׁן די הַעֲנֵט אָוֹן די פִּס בְּיִם קַוְּפָעָרְגַּעַם האַנְטַפָּאָס אָוֹן גַּעַזְגַּט אַ תְּפִילָה אוֹיפָה תְּרֻגּוֹם-לְשׁוֹן. דער נַאֲך אַיְזָה עַר מיט גַּלְאָסְטָעָנָה טַרְיט אַרְזִיף אַוְיפָּן בָּאַלְעָמָעָה, גַּעַזְעַנְדָּט זַיְן פְּנִים צַו דער מַזְרַחְיוֹגָאנָט אָוֹן גַּעַרְפָּן מיט אַ צִּיטְעָרְדִּיק קָוָל:

— יהודים, אַ בשורה טובָה קָוָם אַיך אַיְיך אַנְזָאָן! פֿוֹן יְרוּשָׁלַיִם דער היְלִיקָעֶד שְׂטָאָט! ...

גַּלְיִיך האָט מעַן זַיְד דַּעֲרוֹוֹאָסֶט אַין שְׂטָאָט פֿוֹן דַּעַם גַּאֲסָט, אָוֹן עַס אַיְזָ גַּעַזְעָרָן אַ גַּעַדְרָאָגָן אָוֹן אַנְגַּעַלְיוֹף. נַשִּׁים האָבָּן זַיְד אַוְיסַּט גַּעַמְישַׁט מיט מאָנְסְּלִיַּת, בָּחוֹרִים מיט בָּתוֹלוֹת זַעַנְעָן אַרְזִיגְעָקָרָאָכוֹן אַיְיף שְׁטַעַנְדָּעָרָס אָוֹן טִישָׁן. אַלְעַה האָבָּן אַוְיְגְעַשְׁטָעָלָט מוֹיל אָוֹן אוַיְעָרָן. דער פְּרַעַמְדָּעָר האָט גַּעַרְעָדָט מיט אַ גַּעַרְאָכְעָנָעָר שְׁטִים, ווי זַיְן קָעַל וּוְאַלְט פּוֹל גַּעַזְעָנָעָן מיט טְרָעָן.

— יהודים, — האָט עַר גַּעַזְגַּט, — אַיך קָוָם אַצִּינָד פֿוֹן אַונְדוֹעָר היְלִיק לאָנד ... אַיך בֵּין אַ סְּפְּרִידִיתָהָוָר אָוֹן בֵּין גַּעַשְׁקָט פֿוֹן מִינְיָנוּ בְּרִידָעָר אַין גָּלוֹת אַרְיָן, אַיך אַגְּזוֹזָגָן, דַּאֲסָ דַּעַר גַּרְוִיסָּעָר תְּנִיָּה, וּוָאָס הַוַּיְעָרָת אַין טִיךְ נִילָּס, אַיְזָ גַּעַזְעָרָן אַונְטוּרְטָעָנִיק אַונְטָעָר די הַעֲנֵט פֿוֹן שְׁבִּתִּיְּצָבִי, אַונְדוֹעָר מִשְׁיחָה, דַּעַר היְלִיקָעֶד מלְך ... אַינְגִּיבָּן וּוּעָט אַונְטְּפָלָעָקָט וּוּעָדָן זַיְן קַעְנִיגְרִיךְ אָוֹן עַר וּוּעָט אַרְאָפְּנָעָמָעָן די קָרְוִין פֿוֹן סְוַלְטָאָן ... די יִידָּן פֿוֹן יְעַנְגָּר זַיְטָה סְמְבָטִין וּוּאָרָטָן שְׁוִין אָוֹן זַעַנְעָן אַנְגַּעַבָּרִיָּת צַו דַּעַר מַלְחָמָה פֿוֹן גָּוָגְוָגְוָג... אַרְיָה דְּבִיה עַילָּה וּוּעָט נִידָּעָרָן פֿוֹן הַיְמָל אָוֹן די צְוִים אַיְזָ זַיְן מוֹיל וּוּעָט זַיְן אָוֹן עַקְדִּישָׁ מִיט זַיְבָּן קָעָפָ... אַ פִּיעָר וּוּעָט גִּיאָן פֿוֹן זַיְבָּן נַאֲזָלָעָכָר אָוֹן מִשְׁיחָה גַּרְיִיט אַיך צַו! ... וּוּאוֹיל וּוּעָט זַיְן יְעַנְגָּם, וּוּאָס וּוּעָט דַּאֲס דַּעַרְיָה לְעַבָּן! ...

איַן בִּיתְמַדְרָשָׁ אַיְזָ גַּעַזְעָרָן אַזְוִי שְׁטִים, דַּאֲס מַעַן האָט מיט אַיְזָ מַאל דַּעַרְהָעָרטָ, ווי אַן אַיְנְצִיקָּעָ פְּלִיגָּה האָט גַּעַזְשָׁוּמָעָט אָוֹן זַיְד אַנְגַּעַדְיָה שְׁלָאָגָן אַזְוִי, וּוּבִעָדָה האָבָּן פָּאָרְבָּאָכָן די הַעֲנֵט, אַוְיסְגָּעָרִימָט די פְּנִימָעָר אַזְוִי, דַּאֲס עַס אַיְזָ שְׁוֹועָר גַּעַזְעָנָעָן צַו וּוּיְסָן, צַי לְאָכָן זַיְד, אַדְעָר זַיְיִוְינְעָן. יִידָּן האָבָּן פָּאָרְרִיסָּן די קָעָפָ, אַרְוִיסְגָּעָזָעָצָט די אוֹיגָן, צַעַפְנָט

די מיילער. אַ ליכט בָּרוּמְעַנִּישׁ אֵין אַדְוֹרֶךְ צוֹישָׁן עַולְם, וְויַ רָאַשׁ־הַשָּׁנָה בֵּי דָעַר שְׂטִילָעַר שְׁמוֹנָה־עֶשֶׂרָה, וּזְעַן מַעַן בְּלָאָט שְׁוֹפֶר. דָעַר מְשׁוֹלָחַ האַט זִיךְ אַומְגָעַקְוַת אֵין אַלְעַז וַיִּתְן מִיט אַ פָּאָר בְּרֻעַנְדִּיקְעַ דָּוְרְשְׁטִיקָע אָוִיגָן, וְויַ ערַז וְאַלְטַע עַמְעַצְן גַּעֲזָכְט.

— נְסִים וּנוּפְלוֹת טָוט דָעַר גַּעַכְפְּעַטְעַד אֵין יְרוּשָׁלַיִם . . . אֵין מִרְוָן אֵין גַּעַזְעַן גַּעַוְאָרְן אַ פִּיעַרְדִּיקְעַר זַיְל פָּוּן דָעַר עַרד בֵּינְוּ צָום הַיָּמָל . . . עַס זַעַגְעַן אוּףַ אִים אַוִּיסְגְּעַרְקִירְצַט גַּעַוְעַן מִיט שְׁוֹאַרְצָע אַוְתִּיוֹת דָעַר שְׁמַ-הַוִּיה אֵין שְׁבָתִי צְבִי . . . די וַיְיִבְעַר, וּזְאָס זָאגָן וְאַלְרָפָנָס בּוּימָל, האָבָן גַּעַזְעַן אוּףַ שְׁבָתִי-צְבִיס קָאָפֶד די קְרוּיַן פָּוּן דָוד הַמֶּלֶךְ . . . אַ סְּךְ אַפְּקִירְסִים לִיְקַעְגַּעַן אֵין וַיְילַן זִיךְ נִישְׁתָּאָמֵר קָעָרָן בֵּי דָעַר שְׁוּעַל פָּוּן גִּיהְנוּם . . . וְויַ אִיז צָו זִיךְ! . . . זִיךְ וּזְעַלְן פָּאָרְפָּאַלְן וּוּרָן אֵין שָׁאָל תְּחִתִּית ! . . .

— יַדְעָן, גַּעַוְאָא—אַ-אַלְדַּד ! יַיְדָעָן ! — האַט פְּלֹצִים עַמְעַץ אַ גַּעַשְׁרִי גַּעַטְוּן — אָוֹויַ, גַּלְיִיךְ מַעַן וְאַלְטַע אִים גַּעַשְׁטִיקָט אֵין דָעַר עַגְשָׁאָפָט.

דָעַר עַולְם האַט אַ צִּיטְעַר גַּעַטְוּן. עַס אֵיז גַּעַוְעַן דָעַר לְאַמְעֵר מְרַדְכִּי יּוֹסְט, אַ מְקוּבָּל, מִיט אַ גַּעַדְכְּטַעַר פִּיעַרְדִּיקְעַר בָּאָרֶד, מִיט לְאַנְגָּעַ ברַעְמָעַן וְוי בָּאַרְשָׁטָן, אַ פָּאַסְטָעַר, אַ וַיְיִנְעַר אֵין אַ כְּעָסָן. בֵּים דְּאַוְעַגְעַן פְּלֹעַגַּט עַד קְלָאָפָן דָעַם קָאָפֶד אֵין דָעַר וְאַנְטָן ; בֵּי תְּחִנּוּן אֵיז עַר גַּעַפְּאַלְן צָו דָעַר עַרד וְוי די פָּאַרְצִיטִיקָע אֵין גַּעַקְלָאָגַט אַוְיִפְּנָן קוֹל. עַר האַט גַּעַמְאָכָט הַסְּפָדִים אוּףַ טְוִיטָע אֵין פְּלֹעַגַּט עַרְבִּי-יּוֹם-כְּפֹר שְׁלָאָגָן מְלֹקָת אַיְלִישׁ. וּזְעַן עַר אֵיז אַרְיִינְגַּעְפָּאַלְן אֵין גַּרְמִיצָאָרָן, האַט עַר גַּעַיְהַ פָּאַטְשָׁט נִשְׁתָּאָבְלִיּוּט, נָאָר אַוְיךְ אַלְטַע יַדְעָן, אֵין מַהְאַט דָעַרְוּם פָּאַרְמִיטִין אִים צָו דָעַרְבִּיּוּרָן. עַר אֵיז גַּעַוְעַן אַ בְּרִיטְעַר, אַן אַחְמָגָעַיְהַ פָּאַרְמִיטִין אִים צָו דָעַרְבִּיּוּרָן. עַר אֵיז גַּעַוְעַן אַ בְּרִיטְעַר, אַן אַחְמָגָעַיְהַ לְוַמְפְּעַטְעַר, מִיט צַעְפְּלָאָסְעַנָּעַ דְּרוּיטָע פָּאוֹת אֵין מִיט גַּרְיְנָע אַיְגָן. אַיְצָט האַט די קָאָלִיקָע מִיט אַיְנָמָל גַּעַנוּמָעַן קָלְעַטְעָרָן אַוְיִפְּנָן טִיש אֵין אַרְוִיסְלָאָזָן שְׁוּעָרָעַ זִיפְצָן. עַטְלָעַכְעַ לִיְתָהָבָן אִים אַ הַוִּיב גַּעַטְוּן אֵין אִים אַרְוִיפְגַּעַשְׁטָעַלְטָן. דָ' מְרַדְכִּי יוֹסְט האַט אַ זְעַזְעַז גַּעַטְוּן מִיט זִיְן קוּלִיעַ. די צַעְפְּלִיקְטָעַ זְשִׁופְיִצְעַזְעַז האַט זִיךְ צַעְקָנְעַפְלָטָן, די קָאָלְטָעַגְעַס זַעַגְעַן זִיךְ צַעְפְּלִוִּיגָן, וְוי אִין וַיְינְטָה, אֵין עַד האַט פָּוּן הַתְּלָהָבָות גַּעַנוּמָעַן שְׁלוֹכָצָן מִיט אַ כָּאַרְכְּלִידִיק קוֹל :

— יידן, וואָס שווייגט עז, יידן! גאּולה באָה לעולם! . . . ישועה
באה לעולם! . . .

ער האָט מיט דער לינקער האָנט אַ שלָאָג געטָוּן אִין קאָפֶ אַרְיֵין,
און מיט אַיִינְמָאָל גענומען טאנצָן. דאס שׂווערע דעֲמְבָעָנוּ קְרִיקְהָאָלִי
אונטערן אַרְעָם האָט גַּעֲלָאָפֶט אַיבָּעָרָן בְּרָעָט וּזְיַד אִין אַ פּוֹיְקָי, דַּי
פֿאָרְקִירְפְּלָטָע פִּסְמִיס, אִין גְּרוּיסָע שְׁטִיוֹלָה, האָבָּן זִיךְ וּזְיַד פֿאָרְפְּלָאָכְטָן, אָוּן
ער האָט קִיְּבָדֵיךְ גַּעֲרָופָן אָז אוּיפְּהָעָר אָז אַיְּזָאָזְנִיצִיךְ וּזְאָרטָט, וּזְאָס
קִיְּנָעָר האָט נִישְׁתְּפָחָת אַזְמָעָטָן. דער מְשֻׁלָּח האָט זִיךְ אַומְגָעָרָטָט
און אַנְגָּעָשְׁתָּעָלָט אוּיף אִים דַּי צַעְלָאָנְצָטָע אַוְיגָן. בַּיְּ רַ' מְרָדְכִּי יוֹסְפָּן
הָאָבָּן דַּי פָּאָלָעָס זִיךְ גַּעֲהָוִבָּן אִין דַּעַר לְוֹפְטָמָה, דַּעַר טְלִיתְהָקָטָן האָט זִיךְ
אַנְגָּעָבָלָאָזָן; דַּעַם קָאָפֶ, וּזְאָסָאָזָן גַּעֲזָעָסָן אַ צַּעְקָנוּדְעָרָטָע יָאָרְמָלְקָעָ
הָאָט עַד פֿאָרְרִיסָן אוּיף הַינְּטָרְוִיְּלָעָכָן, דַּי הָעָנָט האָט עַד אַוִּיסְגָּעָ
שְׁטְרָעָקָט אִין בִּידְעָ זִיְּתָן, אַוִּיסְגָּעָרְקָרָמָט דַּי פֿינְגָּעָר אָזָוִי, גְּלִיכִיךְ וּזְיַד
וּזְאָלָט גַּעֲפָרָאוֹת אִין עָפָעָס זִיךְ אַנְקָלָאָמָעָרָן. מִיט אַיִינְמָאָל הָאָבָּן דַּי
וּזְיַבָּעָר אַנְגָּעָהָוִבָּן קוּוִיטְשָׁעָן, פָּוּן אַלְעָזִיךְ זִיְּתָן הָאָבָּן זִיךְ גַּעֲרִיסָן הָעָנָט
אִים אַנְצָכָאָפָן. אִין דַּעַר רָגָע האָט זִיךְ דַּעְרָהָעָרָט אַ טְוִיבָּעָר זַעַם. רַ'
מְרָדְכִּי יוֹסְפָּן אִיז אַ פָּאָל גַּעֲטָוּן מִיט דַּעַר גַּעֲנְצָעָר מְשָׁא אָוּן אִיז אַנְטָט
שְׂוִיגָּן גַּעֲוָאָרָן. דָּאָס גַּאנְצָע בִּיתְ-מְדִרְשָׁה האָט זִיךְ אַ וּזְיַגְּגָעָטָן צְוֹאָמָעָן
מִיטָּן עַולְמָן אָוּן מִיט דַּי פֿאָרְשָׁוּזְיִצְטָע וּזְעָנָט. עַמְּעַץ האָט גַּעֲטָוּן אַ הוֹיל:

— גַּעֲוָאָלָד! עַר חַלְשָׁט! . . .

ר' מרדכי יוספֿ

ר' בינויו פלעגט דאועגען מנהה-מעדריב פאריזיך, אין בית-ידיין שטוב. ווען עס איז דערגאנגען צו זיין אויערן דאס. וואס איז היינט פארלאפּן, האט ער געאליט איז בית-מדריש. אבער ס'אייז דארט שיין געווען לויידיק. נאך דער דרשא פון דעם משולח איז דער עולם ניד ער בער בשורה. איליניקע זענען אוועק מיטן משולח איז גאסט-הייז; אן- דערע זענען מיטגעגןגען צו ר' מרדכי-יוספֿן איז הויז, וואו מהאט אים לאנג געומזט ריבין מיט שניוי, שטען מיט שפֿילקעס און קנייפּן, בייז ער איז געקומען צו זיך. דער ייד איז געלעגן אין די מלובשים אויף זיין צעבראכעגעם באנק-בּעט, אングעשפֿארט אויף ביידע הענט און ער האט מיט א זוינענדיק קול דערצילט, דאס ווען ער איז פריער געווען איז הינערפלעט, איז צו אים געקומען שבתי צבי און גערופּן: מרדכי יוסף בן חנינה הכהן, פאל נישט בי דיר! ... דו וועסט נאך געגעשטופּט קרבנות! ... אין דעם ענגן שטיבל און א דיל האבן זיך אונגעשטופּט צענדייקער מאנסלייט און נקבות; קיין ליכט איז דארט נישט געווען און די אלטער, מרדכי-יוספֿס וויבּ, האט אングעליגט עטלעכע טרוקענע צווייגלעך אויפּן דרייפּס אונטער דער קאפע און זיך אונגעצונדן. דער פלאם האט גענאנקט, געשאָסן, רויטע שאטנэм האבן געטאַנט איבער די קromoּע געקאָלטער ווענט און איבער די באָלקנס, וואס זענען גע- לעגען איז דער לענג און איז דער ברײַט, געהויערט נידעריך. איז א ווינקל אויף א הויפּן שמאָטעם איז גיעזען מרדכי-יוספֿס איינציגיע טאָכטער, א פֿאָרוּעָנִיש מיט א וואָסער-קאָפּ און קעלבערנע אויגן. קעגן אָפְשֵׁין פון די גליינדייק קוילן האט מרדכי-יוספֿס נאָסע באָרד געלוויכטן ווי צענאָסן גאלד, די גריינע אויגן-אָפְלָען האבן געבענט

וואו בי א וואלף אוון ער האט אנטפלעקט סודות גיט א ניגון פון א שכיב-
מרע, וואס רעדט צום לעצטן מאל פאר זיינע נאענטע.
— א גרויס ליכט ווועט אראפ אויף דער וועלט! ... מיליאסן
מאל שטארקער פון דער זונ! ... די רשעים אוון די שפערעטערס וועלן
גלאיך דערפון בלינד ווועגן... בלוייז אויסדערוילטע וועלן ווועגן אנט-
ריינען...

יענע נאכט איז ר' ביגוש אינגעאנצן נישט געשלאפֿן.

די לאדן אין ביהדות-דינ' שטוב זענען געווען פאראהעמערט, אין צוויי געבוייגגען מעשעגע לעיכטער האבן געברענט דיקע ליכט. ר' ביגוש איזו אומגונגאנגען אהילן-און-צ'וריק מיט שווערע טרייט, פון מאל צו מאל געבליבן שטיין און אנגעשטעלט די אויערין, ווי ער זאל זיך איינהארכן אין א שארכעניש היגטער די ווענט. דער ווינט האט געריסן דעם דאך, יעדעם מאל געטן א זיפז, ווי א מענטש. פון פראסט האבן גען קנאקט צויגן, היגט האבן געביילט לאנג און אויסגעצ'ויגן, שטיל גען וווארן און אלע מיט איינמאל אָנגעההובין אויפסני. ר' ביגוש האט אַרויס-געצ'ויגן פון שראנגק איזין ספר נאכן אנדערן, געקוקט, געבלעטערט, געוווכט צייננס פון בייאת המשיח. דער הויכער שטערן האט זיך גען קנייטשט פון צער, וויל איזין פוסק האט ווידערגעשפראכן דעם צווייטן. יעדער האט אָנגעהבען אנדערע סימוניים. פון צייט האט ר' ביגוש זיך אָוועקגעוצט בימי טיש, אָנגעשפארט דעם שטערן און א שליסל, כדי נישט אָנדדרימלט צו ווערן, און פונדעסטוועגן באָלד גענומען שנארכו שועער, ווי ער זואלט געשלאָפּן. דערנאָז האט ער מיט איינמאל זיך אויפגעריסן, מיט אָרויטן שראָם קרום צוישן די אויגן. ער האט געשפאנט אהילן-און-צ'וריק, אָנגעשטויסן זיך אין די ווינקלען, און דער טאָפלעטער שעטן זינגער איזו פאָקרראָכּן אִיבערן באָלקוּן, זיך געליטשט אִיבער די ווענט, זיך געשאָקלט ווי אין בישט-דער-וואּעלטיש ראנגלעניש. הגם דער אויזון איזו געווען היהיס און אָנגעגלאָט, איזו אִיבער דער שטוב אומגענגאנגען אָ קלט. פאָרטאג ווען גראָם שמש איזו געקומען צו צו, לייגן האלץ אין אויזו, האט ר' ביגוש אויף אים אָ קוֹק געטן אויזו, ווי ער זואלט אים רעכט נישט דערקענט, און באָפּוילן:

— ג'י ברענָג מאיר דעם שד"ר ! ...

בדעד שדר אין גשלאָפּו אַין דער הַכְּנֶסֶת-אֲוֹרָחִים-שְׁטוּב אָוּן גְּרוּנוּם

האט אים געמווט ווועקן. ס'אי נאך געווען גאר פרוי, ואָרוּם אַין הימל זענען נאך געשטאנען שטערן. אַ טְרוֹקָעָנָעָר שְׁבִי, וַיֵּזְלִיז, האט גע' שיט, געפֿאלן אין פְּנִים, וַיֵּגְעַוְאָרְפָּן מִיטְפּוֹלֶעָה הוֹפְּנָס. ר' בִּינּוּשׂ הָאַט אַנְגָּעָתָן זַיִן טוֹלֶפֶת, אֲרוּסִיס פָּאָר דָּעַר שּׁוֹעֵל בַּאֲגָעָגָעָן דַּעַם מְשֻׁלָּח, אוֹיפֿגְּשָׁתָעָלָט דַּעַם בַּיְבָרְגָּנָעָם קָאָלְנָעָר, פָּאֲרָשְׁטָעָקָט אַין אַרְבָּל אַין צְוַיְּתָן. פּוֹן קָעַלְתָּה האט עַד נִישְׁתָּאָוְפְּגָעָה עַרְתָּא אַוְנְטָעָרְצָוְטָעָנְצָלָעָן, וַיַּד גַּעֲדְּרִיטִיט אַוְיִיךְ אַין אַרְטָה. עַרְגָּעֵץ פּוֹן צּוֹוְשָׁן אַנְגָּעָיָאָגָטָעָן שְׁנִיְּבָרְגָּעָר, וַיַּד אַמְּדָבָּה, האט אַוְיִפְּגָעָטוּיכְּט אַפְּאַרְוּוַיְּטָעָר יִיד, זַיְךְ גַּעֲהִידָּעָט, אַוְבָּדָטָעָרָט אַזְּן צְרוּיקָא אַוְיִפְּגָעָקוּמוּן, וַיַּד עַד זָאָל שְׁוּוּמָעָן. ר' בִּינּוּשׂ

האט אַ בְּלִיק גַּעַטָּוֹן צּוֹם פָּאַרְטָאָגִישָׂן הַיְמָל אַזְּן פָּאַרְגְּלִיּוֹט דִּי אַוְיִגְּן :

— רְכֻבוֹו שֶׁל עַולְמָן, הַעַלְפָּה ! ...

ニישט עמצע האט שפערטער זיך דערזוואסט, וואס ר' בִּינּוּשׂ הָאַט גַּעֲדְּרִיטִיט, אַזְּן נִישְׁתָּאָוְפְּגָעָה עַרְתָּא אַוְנְטָעָרְצָוְטָעָרָט. בְּלִיאָן אַיְינָס אַזְּן מְעַן גַּעֲוָאָרְ-גַּעֲוָאָרָן : דָּאָס דָּעַר שְׁדַּיְרָא אַיְזָה בְּאַלְד אַינְדָּרְפְּרִי אַוְמְגָעָזָגָנָט אַזְּוּקָגָעָפָּאָרָן, מִיטְן אַיְגָעָנָעָם שְׁלִיטָן, וואס עַד אַזְּן אַוְיִיךְ שְׁמוּעה האט זיך פָּאַרְשְׁפְּרִיִּיט, דָּאָס דָּעַר מְשֻׁלָּח אַזְּן נְעַלְמָן גַּעֲוָאָרָן. גְּרוֹנוֹם שְׁמַשׂ האט זיך פָּאַרְשְׁפְּרִיִּיט, דָּאָס דָּעַר מְשֻׁלָּח אַזְּן בִּית־מְדָרְשָׁה, כְּלָמָרְשָׁטְמָעָה תְּמָם, מִיטְ אַגְּבָהָשׁ שְׁמִיכְעָלָעָן אַזְּן זַיִן לִינְקָשְׁקְלִידִיק אַוְיִגְּן. ר' מְרָדְכִּיִּיט אַגְּבָהָשׁ שְׁמִיכְעָלָעָן אַזְּן זַיִן מִיטְן מְאָרְגָּנָה יִסְפָּה, וואס אַזְּן יְעַנְעָם טָאגָה, וַיַּיְאַלְמָאָל, גַּעֲקָומָעָן צַו גַּיְינָה מִיטְן מְאָרְגָּנָה שְׁטָעָרָן צּוֹגְלִיךְ אַזְּן זיך אַוְעָקָגָעָזָעָצָט אַזְּן אַוְיִינְקָל לְעַרְנָעָן סְפָּרִיְּצִירָה, אַזְּן שְׁטָאָרָק בְּלָאָס גַּעֲוָאָרָן. עַד האט גַּלְיִיךְ פָּאַרְשְׁטָאָגָנָעָן, וַיַּעַר ס'אי דָּעַרְיָן שְׁוֹלְדִּיךְ, אַזְּן זַיְנָעָה בְּרִיטָעָה הָאָרִיךְ נַאֲלָעָכָר הַאָבָן זיך אַנְגָּעָה בְּלָאָזְן פּוֹן כָּעֵס.

— יִדְגָּן, ס'אי בִּינּוּשׂ מְלָאָכָה ! — האט עַד אַגְּשָׁרִי גַּעַטָּוֹן אַזְּן אַוְיִפְּגָעָה בִּין דִּי קְוִילִיעָה, וַיַּד עַמְעָצָן צַו דָּעַרְלָאָגָעָן — בִּינּוּשׂ האט אַיְם פָּאַרְטָרִיבָּן ! ...

ר' מְרָדְכִּיִּוסְפָּה אַזְּן גַּעַוְעָן דַּעַם רְבָּס אַשְׁוֹגָא פּוֹן אַלְטָעָ צִיְּטָן. עַד האט פִּינְגְּטָ גַּעַהְאָט דַּעַם רְבָּס פָּאָרְטָה זַיִן לְוִדוֹתָה, אַיְם נִישְׁתָּאָוְפְּגָעָה זַיִן גְּרוּיִיסָן נָאָמָעָן, אַזְּן קִינְמָאָל נִישְׁתָּאָפְּרָעָלָט אַוְיִסְצְּרוּעָדָן אַוְיִיךְ אַיְם בִּיְגָן, בִּיְגָן מְחַלְקָתָ פָּאָרְטָפְּסָה האט עַד גַּעַהְעָצָט דַּעַם עַולְמָן, מִזְאָל אַוְיִסְתְּלָאָגָן בִּיְגָן בִּינּוּשׂ דִּי שְׁוִיבָה, גַּעַשְׁרִיגָה, דָּאָס דָּעַרְיָן

האט אין זינען בלזין דעם איגענען כבוד, גיט נישט אקט אויף דער שטאטן. דער עיקר האט ר' מרדכי-יוסף גענומען פאר איבל, פאַרוֹואָס ר' בינוש דעללייבט נישט צו לעדרנען קבלה, און ער האט אים דערום אַנגערופּן בײַם בלזין נאמען, און דעם רב. איצט האט ר' מרדכי-יוסוף געקלאָפּט מיט דער פויסט אין שטענדער און גלייד אַנגעצונדוֹ אַ פִּיעַר פון מחלות.

— בינויו איז א כופר בעיקר ! — האט ער געשריגן. — א פושע
באקלוי ישראל ! ...

או אלטער בעל-הבית, דעם רבס א מענטש, אוין צוגעלאָפַן צ
מרדי-ייספּן אוון אים דערלאָגט צוויי פֿעטש. דערפּון האט יונעם
גלאַיך זיך א לאֹז געטּוֹן דאס בְּלוֹט פֿון דער נאָז. עטלעכּ יונגעלייט
זונגען אויפֿגעשפֿרונגען פֿון די ערטרער, זיך געכְּאָפַט צו די גָּאָרטלען. דער
חוּזן האט געקלאָפַט אִין עָמוֹד, מֵזָאַל לאָזֶן דָּאָווענָען, אַבָּעָד קִינְעָר האט
זיך אוֹחֶה אִים נִישְׁתַּחֲוָה קָמָת. יִידְּן מִיטְּרוֹיסָע שׂוֹאָרְצָע שְׁלָרָאַשְׁוּ
אוֹחֶף די קָעֶפֶּן. די הענט אַרוֹמְגֻּוְיִיקָּלָט מִיטְּבָּרִיטָע רְצָעוֹת, הָאָבָּן זיך
געשטּוֹפֶּט. אוֹיסְגָּעָרְעַדְט אִין מִיטְּן די תְּפִילָות. אַ הְוִיכָּר יִיד, שִׁיר
ニישט בוֹ צומ בָּאַלְקָן, אַ שׂוֹאָרְצָעָה מִיטְּ אַ קלְיָין אוֹיסְגָּעָרְעַדְט בָּעַרְדָּל,
האָט גַּעֲנוּמָעָן שָׁאַקְלָעָן זיך וַיְיָ אַ בּוּם אִין וַיְיָנָט, אוֹן שְׁרִיעָן:

האט גענומען שאקלעו זיך ווי א בוים אין זוינט, אוון שרייען:
— א חילול-השם! בלוט אין בית-מדרש! זוייזוי! . . .

— בינויו איז אונ אפיקורס ! — האט מרדכי-יוסף א בריל געטן,
אויסגעבעיגן זיך פארויס איזו גענומען משוגה-גיך האצקען אויף זיין
קוליעע, ווי ער וואלט עמעצען אקעונגעלאלפן. — אויסגעדריסן זאל ער
ווערן ! ... ביין ווארכץ ! ...

אולטן צייטן, האט מיט אינטמאל אויסיגערופן :
אלטע צייטן, האט מיט אינטמאל אויסיגערופן :

— ר' ביגוש קאו זיך נישט שטעלן קעגנו א וועלט! ... ער
אייז אלעמאָל געווען פון די קטניע-אַמְּנָה! ...

= שִׁינְגָּאָז ! = הַאֲט עַמְצָא גַּעַשְׂרֵיָא אַז סְ'אַז שְׁוֹעָר גַּעַוְוָא

זינרבן רינגראלן

— חוטא ומחטיא את הרבים!

— רשות מרושע!

— טמא!

— געוואָלד, יידַן, ס'ברענט! — האט מרדכייוסף נישט אויפֿ-
געעהָרט צו פֿאָכּעַן מיט די פֿוֹיסְטֶן. — בִּינְשׁוֹ כְּלֵב לִיקְנֶט אַין מְשִׁיחַן! ...
— שבתי צבי איז אַ פֿאָלְשָׁעַר מְשִׁיחַ! — האט עַמְּצַץ אַ דָּרוֹף גַּעֲטָ�ן
מייט אַ דִּין, יִנְגְּלָעַרְישׁ קְוֹלָלָה.

אלע האבן זיך אָומְגָעָקוּקְטַּת. עס איז גַּעֲוָעַן חַנִּינָא בְּטַלְּן, אַ יִנְגְּעַר
גרוש און אַ פֿרְעַמְדָּעָר, וואָס איז אַין גַּאֲרִיכִי גַּעֲזָעָסְן אַוְן גַּעֲלָעָרְטַּן אַוְן
דעַרְפָּאָר בְּאַקְוּמוּן טָעָג. ער איז גַּעֲוָעַן אַיְנְגָעָר פֿוֹן דִּי בִּינוּשָׁעָס עַלְוִישָׁע
תַּלְמִידִים — אַ הַוִּיכָּעָר, אַן אוַיסְגַּעַוְאָקְסָעָנְעָר, אַ קְוַרְצְזִיכְטִיקָּעָר, מִיט
אַ לָּאָגָן בְּלָאָס פְּנִים, דָּעָר קִין פֿוֹל מִיט וּאוֹרְצָלְעָן גַּעֲלָעָהָר. דִּי וּשְׁוֹפְעָצָע
זַיְנָע אַיְזַי אַלְעָמָל גַּעֲוָעַן צְחַעְקָלְטַּת, דָּעָר שְׁפַנְצְּעָר — אָפָּן, אַוְן מְהַאֲטַּת
אַרְוִיסְגַּעַוְעָן אַ דָּאָרָעָה אָרְדִּיקָּעָה בְּרוֹסְטַּת. אַיצְט אַיְזַי ער גַּעֲשְׁתָּאָגָעָן אַיְנְגָעָן
בוֹיָן אַיְבָּעָר זַיְן שְׁטַעְנְדָּעָר, גַּעֲבְּלִינְגְּצָלְטַּמַּת דִּי קְלִינְגַּעַדְעָבָּעָ אַיְגָעָן,
נַאֲרִישָׁ צְגַעַשְׁמִיכְלָת אַוְן גַּעֲוָאָרְטַּת, עס זָאָל עַמְּצַץ קְוּמוּן פֿירְוֹן מִיט אַיְם
אַ וּוֹיכָה אַוְן ער זָאָל קְעַבְּנָעָן אָרְוִיסְוַיְזָן זַיְן וּוּאוֹלְקָעְנְוּדוּקִיְּתַּת.
מְרַדְכִּיְּוֹסְף, וואָס האט אוּפִיךְ אַיְם אַלְעָמָל גַּעֲהָאתָ אַ הַאֲרַץ פָּאָר דִּי
הַוְּנְדָּעָטָר בְּלָעְטָר גְּמָלָא, וואָס ער האט גַּעֲקָאנְטַּ אַוְיסְנוּוַיְינִיק, אַוְן
פָּאָר זַיְן מִישָׁן זַיְךְ, וּוּאוּ ער דָּאָרָעָה נִישְׁתַּחַת, האט פְּלוֹצִים אַ שְׁפְּרוֹנְגְּגִיגְעָטוֹן
קָעָגָן אַיְם מִיט יַעֲגָר גִּיכְיָית פֿוֹן הַיְגָעָנְדִּיקָּעָה וּוּעָן זַיְ צַעְקָאָכָן זַיְךְ אַוְן
פָּאָרְגָּעָסְן אַיְן זַיְעָרְ מַוְּם.

— דו אַוְיכָה, פְּאָרְשְׁטוֹנְקָעָנָעָ נְבָלָה? — האט ער אַ קוּוִיטָשָׁ גַּעֲטָ�ן.

— נַעַמְתָּ אַיְם, יִדַּן! ...

עַטְלָעָכָעָ יִנְגְּעַלְיִיט פֿוֹן מְרַדְכִּיְּוֹסְפַּס אַז זַעְנָעָן צְגַעַלְאָפָּן, אַ כָּאָפָּן
גַּעֲטָ�ן חַנִּינָאָן בְּיִם לִיְבָּסְעָדְדָּק אַוְן גַּעֲנוּמָעָן אַיְם שְׁלָעָפָּן. חַנִּינָא האט
גַּעֲפָנְטַּ דָּאָס מוֹילָאָ גַּעֲשָׁרִי צַוְּן, זַיְד גַּעֲרִיסָּה, גַּעֲדָרִיטָּ מִיטָּן לְאַנְגָּן
חַאֲלָזָ אַוְן גַּעֲפָאָכָעָט מִיט די הַעֲנָטָה, וּוּעַמְּצַץ, וּוּאָס טְרִינְקָטָ זַיְךְ. דִּי וּשְׁוֹרִ
פְּעַצְעָ האט זַיְךְ אַיְם צְעִירִין אוּפִיךְ שְׁטִיקָאָר, דִּי יַאֲרִמְלָקָעָ אַיְם
אַרְאָפְגָעָפָאָלָן. פֿוֹן גַּעֲגָלְטָן, טְרַעְפִּיקָן קָאָפָּה האָבָן זַיְךְ נַאֲגָעָבָאָמְבָלָט
צַוְּיִי לְאַנְגָּעָ צְעִשְׁוִיבָעָרְטָ פָּאוֹת. ער האט גַּעֲפְרָאוֹוֹת זַיְךְ וּוּרָוָה, אַבָּעָר
קָעְסְטָקִינְדָּעָר האָבָן אַיְם שַׁוִּין מִיט גַּעֲנִיטְשָׁאָפָט גַּעֲהָלָטָן בְּיִם קָאָפָּה,

געפָאַטשֶׁת אִין אִם מֵיט זַיְעַרְעַז וַיַּכְעַד הַעֲנָטָה, וֹי אִין טַיְגָה. מַרְדְּכַיְיָסֶף
אלְיַיְן הַאֲטָה אַויְיךְ גַּעַלְפָן טַרָּאָגָן בֵּי אִין פָּום, נִישְׁתַּגְוָאָלָט הַיּוֹקָ
הַאֲבָן דַּי מַצּוֹּהָ, גַּעַשְׁפִּיגָן אַויְיךְ אִם אָוִיסְגַּעֲלְנִיפְטַּ שְׂטִיקָעָר פְּלִישָׁ.
בַּאֲלָל אִין חַנִּינָא גַּעַלְעָגָן אַוְיפָּן טַיְשָׁ. מַהָּאָט פָּאָרוֹבִין דַּי פָּאָלָע. מַרְדְּכַיְיָסֶף
יַוְסֶף אִין גַּעַוּעַן דַּעַר עַרְשְׁטָעָה, וּזְאָסְ הַאֲטָה אִם מַכְבִּיד גַּעַוּעַן.
— זה כְּפָרְתָּי! — הַאֲטָה עַר גַּעַזְגָּט, פַּאֲרַשְׁאָרְצַט דַּעַמְּ אַרְבָּל, וֹי
אַ שְׁוֹחָט, אָוּן דַּעַרְלָאָגָט מִיט אֹזָא כּוֹת, דַּאָס חַנִּינָא דַּעַר שְׁלִים-מַזְלָה הַאֲטָה
מֵיט אַיְנָמָאָל זַיְךְ צְעֻוִיְינָט, וֹי אַחֲרִיְינָגָל, מֵיט אַ קְוִוִּיטְשָׁל.
— זה חַלְפָּתָי! — הַאֲטָה מַרְדְּכַיְיָסֶף גַּעַרְוָפָן מַיט אַ זִּיפְצָ אָוּן
אַ פְּלָעָם גַּעַטְוָן נַאֲכָמָאָל.
— זה הַתְּרָנְגָּוָיל לְךָ לְמִתְחָה! — הַאֲטָה עַמְּעַץ אַפְּגַעַעַנְטָפְעָרָט, אָוּן
מֵיט אַיְנָמָאָל הַאֲבָן אַויְיךְ חַנִּינָא בְּטַלְן גַּעַנוֹמָעָן פָּאָלָן פְּעַטְשָׁ, וֹי אַהֲגָל.
חַנִּינָא הַאֲטָה גַּעַטְוָן אַ כָּאָרְכָּל אָוּן זַיְךְ פַּאֲרִיקִיכְט.
וּוֹעֵן מַהָּאָט חַנִּינָאָן אַרְאַפְּגַעַעַנְמוֹעָן פָּוּן טַיְשָׁ, אִיזְׁ זַיְן פְּנִים גַּעַוּעַן
בְּלוּי, דַּאָס מוֹיל — פַּאֲרָהָאָקָט. גַּלְיַיךְ הַאֲטָה אַ בְּחוֹר גַּעַבְרָאָכָט אַ קְוּוֹאָרָט
וּוֹאָסְעָר אָוּן אִים אַפְּגַעַעַאָסָן פָּוּן קָאָפְט בֵּי דַּי פִּיס. חַנִּינָא הַאֲטָה זַיְךְ גַּעַטְוָן
אַ זָּאָרָף וֹי אִין נְכָפָה אָוּן אַיְן גַּעַבְלִיבָּן לִגְנָן אַויְיךְ דַּעַר עַרְד אָוּן אַיְסָ
גַּעַצְוִיְגַעַעַנָּוָר, אַ צְעַבְלּוֹטִיקְטָעָר, וֹי אַהֲרָוָג. אַ שְׁרַעַק הַאֲטָה אַלְעָ אַרְוּמָי
גַּעַנוֹמָעָן. דַּי אַיְנְצִיקָע יַדְעָנָע, וּזְאָסְ הַאֲטָה גַּרְאָד גַּעַדְאוֹנָט אָוּן וּוּיְבָעָרָ
שָׁוֹל, הַאֲטָה גַּעַנוֹמָעָן רַיִיסָן דַּי קְרָאָטָע אָוּן יַאֲמָרָן. מַרְדְּכַיְיָסֶף הַאֲטָה
צְוִיקָעַהָוּנְקָעָן הַיְנְטָעַרְוִיְילְעָכָץ, אַ קְלָאָפְט גַּעַטְוָן מִיט דַּעַר קוֹלִיעָ, אָוּן
דַּאָס שְׁטִיקָל פְּנִים, וּזְאָסְ הַאֲטָה זַיְךְ אַרְוִיסְגַּעַוְיָזָן פָּוּן דַּעַר האַרְיקָעָר גַּעַי
דיַכְטָעַנִּישָׁ, אִיזְׁ גַּעַוּעַן וּוּיְסָ וֹיְסָן קָאָלָךְ.
— שָׁם רְשָׁעִים יַרְקָבָ! — הַאֲטָה עַר גַּעַזְגָּט. — זַאָל עַר וּוּיְסָן
אוּ סְאִיזְׁ דַּאְגָּט אַויְיךְ דַּעַר וּוּלְטָ! ...

ר' אלעוז באבאד און זיין טאכטער רעכעלע

ר' אלעוז באבאד איז זעלטן געוזען אין דער הימ. דער ייד האט זיך געמאכט א פירעכץ אַרומצזיגין איבער דִּיעָרְפֵּעֶר. ער טוט אָן זיין אלטן וואָטענעם אַיבָּרְצִיעֶר, שטופט אַרְיִין שטוריין אין די שיך, נעמט אַין אַין האנט אַזָּק, אַין דער אַנדערער — אַ שטעקָה, אָן וואָנדערט אַיבָּר וועגן אָן שטעגן. ער טרייבט פֿוֹן זִיךְ דִּי הִינְט, ווי אַ בעטלער, אָן נַעֲכְתִּיקְט בִּי דִי פּוּרְעָן אַין דִי שִׁיעָרָן אָן אוֹיפְּךְ הַיְּדִיעָמָם. לִיטָּזָגָן, אָן ער מאָנטָאוֹיפְּךְ אַלְטָעָשָׂוְלְדָן נָאָדָפְּן פֿאָר שְׁנָת תְּחִ; אַנדערע ווַיְיָסָן צָו דָּעֵרְצִילָן, אָן ער ווַיְיָסָן אַרְוּם אַפְּקוּמָעָן פָּאָר אַ באַהָאַלְטָעָנָעָר וַיְיָנָד, ווָאָס מַאָטָעָרָט זִין נַשְׁמָה. רַעֲכָלָע, זִין אַיְצִיקָּעָטָעָר, בְּלִיבְּט אַיְנָעָאָלִין אָן דִּער הִימ. גַּאנְצָע טָעָג זִיכְט זִי אוֹיפְּךְ אַ פּוֹסְן-בְּעַנְקָעָלָע קַעְגָּן קוּמָעָן אָן לִיעְנָט אַין דִי סְפָּרְמָלָעָךְ, ווָאָס זִי האָט מִיטְגָּעָרָאָכְט פֿוֹן דָּעֵרְפָּרְעָמָד, אָן מְאָגָט וועגן אַיר, דָאָס זִי אַיְזָן זַאלְהַאֲבָן אָין אַיְזָן לשׂוֹן-קוֹדֶשׁ. מַעַן דָּעֵרְצִילָט אַפְּיָלוֹן, אָן דָאָס מִידָּל זַאלְהַאֲבָן אָין לְבָלִין גַּעֲלָרָנְט לְאַטְיִינִישׁ בִּי אַ דָּקְטָאָר. גַּאֲרִיעָר בְּעַל-הַבִּיתְטוּס הַאֲבָן שְׁוִין גַּעֲפָרוֹאָוָת דָּעְרָנְגָּטָעָרָן זִיךְ צָו אַיר אָנוּ גַּעֲקָוּמָעָן צְוָגָאָסָט, אַיבָּר זִי האָט נִשְׁתַּחַט גַּעֲזָגָט סְקָאָצְלָ-קָוָמָט, נִשְׁתַּחַט גַּעֲבָעָטָן זִיכְט אָן עַפְעָס באָרְהַאֲלָטָן פָּאָר וַיְיָ אָן בּוֹזָם. יְוָנָגָע וַיְיָבָלָעָךְ אַין גַּוְרָה-קָאָפְּקָעָלָע, — סְרוּבָּמִיט פָּאָרְרִיסְעָנָעָט פָּאָרְטָוְכָּעָר אַיבָּר דִי מְעוֹבָרְהַדְיִיקָּעָ בְּיְכָלָעָךְ — זַעְגָּעָן גַּעֲקָוּמָעָן אַיר פְּרִילָעָךְ מַאֲכוֹן, שְׁפִילָן מִיטָּאַר אַין צִיכְיָן אָן רַעְדָן וועגן שִׁידְכִּים, ווי עַס אַין דָעֵר שְׁטִיגְגָּעָר פֿוֹן יוֹגָּפְרָוִיָּעָן. אַיְנִיקָּעָהָבָן מִיטְגָּעָנוּמָעָן אַין שְׁקָעְטָעָלָעָךְ דָאָס צִירָנָג אַוִּיחָזָה בְּאַרְיִמְעָן זִיךְ, אַדְעָר גַּאֲרִיךְ קְנוּילָן זַאלְ אָן דִי שְׁפִילָעָן, צָו בָּאוֹיְין זַיְעָר טְוִינְגְּוֹדִיקִיט אָין שְׁטָרִיקָן. נָאָר רַעֲכָלָע אַיְזָן גַּעֲלִיבָן זִיכְט בִּים קוּמָעָן, ווי נִשְׁתַּחַט אַקְעָגָנִי גַּעֲגָנָגָנָעָן אָן נִשְׁתַּחַט אַפְּגָעָוִישָׁט פָּאָר זִיךְ נַאֲסָע בָּאנָק. זִי האָט פָּאָר-

טוישט זיינער בעמען און זיך אויפגעפֿרט אָזֶן שטאלץ, אָז די וויבעלעך האָבן אַנגעההויבּן לאָכְנָן אָון שפֿעטן. אִידיער זיי זיינען אַזועקגעאנגען, האָэт די לעצטַע צו אַיר אַ רֹּפְּגָעָטָן הַינְטָעָר דָּעֵר טִיר:

— זיי נישט אַזְוִי תְּקוּתָה, רַעֲכָלָעַ! . . . . דיין טַאטָע אַיז מַעַר נִשְׁטָה
קיין אלּוֹת, נַאֲר אַ קְבִּצָּן! . . . .

רעכָלָע אַיז, נישט פָּאָר קִינְגָּם גַּעֲדָאָכְט, אָז שְׁלָאָפָּע, אָון דָּעֵרְבָּעָר
מוֹזְמָעָן אַיר אַ סְּךָ פָּאָרְגָּעָבָן. דָּאָס קְלִינְגָּעָן ווַיְיְבָלָעָל, די עֲגָנוֹת, ווָאָס גִּיטָּ
אוֹם יְעָדוֹן דָּאַגְּנָעָרְשָׁטִיךְ אַיְבָּעָר די תְּיוּעָר קְנָעָטָן די מְוֹלְטָעָרָס מִיט טִיגָּ
דָּעֵרְצִילָט, אָז רַעֲכָלָע עַסְט ווַיְיְנְקָעָר פָּוָן אַ פְּלִיגָּן אָון האָэт די צִיְּטָ
איַינְמָאָל אַין דָּרְיִי חֲדַשִּׁים. זַי שְׁלָאָפָּט בֵּין שְׁפָעָט אַין טָאָג אַרְיָין אַיז
פָּאָרְשָׁפָּאָרָט בִּינְאָכְט די טִיר מִיט הַעֲלָצָר מְחַמְּתָה פּוֹרְכָּט. די אלְמָהָה,
וּוָאָס ווֹאַיְונָט הַינְטָעָר רְ' אַלְעָזָר מַוְיָּעָר אַיז אַ האַלְבָּאַיְנְגָּלִיגָּט הַיּוֹלָ
רוּיְמָטְ-אַיז אַיז די אוּיְעָרָן, אָז רַעֲכָלָע קְוָמָט קִינְמָאָל נִשְׁטָה אַרְאָפָּ אַיז
הוַיְף צוֹ טָוָן אַיר באַדְעָרְפָּעָנִישׁ . . . .

רעכָלָע אַיז גַּעַקְוּמָעָן אוֹיֶף דָּעָר ווּעָלָט שְׁנָת תֶּחָם, אַין גָּאַרי, עַטְלָעָבָע
וּוְאָכְנָן פָּאָר די שְׁחִיתּוֹת. וּוְעַן די הַיְדָאָמָאָקָעָס האָבָּן בְּאַלְגָּעָרָט זָמָאַשְׁטָש,
אַיז די מוֹטָעָר אַנְטָלָאָפָּן פָּוָן גָּאַרְיִי מִיט דָּעָם פִּיצְעָלָע אוֹיֶף די העַנְטָ אַיז
איַז נַאֲך לְאַגְּנָעָן ווְאַגְּלָעָנִישׁ אַגְּקָוּמָעָן קִינְיָן לְוָבְּלִין. פִּינְפִּינְ יָאָר אַיז די
קְלִינְגָּעָן אַלְטָ גַּעַוּעָן, וּוְעַן די מָאָמָעָה האָט אַוְיסְגָּהִיכְטָן די נְשָׁמָה. רְ'
אַלְעָזָר מִיט דָּעָר מְשֻׁפְּחָה זְעַנְעָן גַּעַוּעָן אַיז ווְלְאַדְאָזָעָן אָוּן בְּלוּזָן רַעֲכָלָע
איַז גַּעַבְּלִיבָּן אַיז לְוָבְּלִין בֵּין אַ פָּעָטָעָר אַ שְׁוָחָט — אַז אלְמָן. עַד אַיז
גַּעַוּעָן אַ הוַיְכָעָר, מִיט גַּעַדְיכְּטָעָ בְּרַעְמָעָן אַיְבָּעָר די רַוְיְטָע בִּיאּוּז אַיְגָּן,
מִיט אַ שְׁוֹאַלְצָעָר בָּאָרְד בֵּין די לעַנְדָן, אַז אַפְּגָעָזָוְנְדָעָרָטָר אַיז אַ
שְׁוַיְיגָעָר. אַיז דָּעָם קְלִינְגָּם קַעְמָעָרָל אַיז הוֹף, וּוְאָוּר פְּלִיגָּט שְׁעַכְּטָן,
איַז שְׁטָעָנְדִּיק גַּעַשְׁטָאָגָעָן אַ בָּאַלְעָיָה מִיט בְּלָוֶת אָוּן סְזָעָנָן אַרְמָגְעָפְּלִיָּגָן
פָּעָדָעָן. בִּיאְתָּאָג אַיז דָּאָרָט גַּעַוּעָן טְוָנְקָל וּוְיְפָרְנָאָכָט, אַיז אַוְנוֹתָה
גַּעַרְבָּעָנְטָן אַ קְלִין אַיְלָלְעָמְפָּל. קְצָבְּ-יְוָגָעָן אַיז רַוְיְטָ-פָּאָרְשָׁפְּרִיכְצָטָ
שְׁפָעָנְצָעָרָס אַיז מִיט מְעַסְעָרָס אוֹיֶף די לעַנְדָן האָבָּן זַיך דָּאַלְעָמָל גַּעַי
דָּרְיִיט, גַּעַשְׁרִיגָּן מִיט גַּרְאָבָּע גַּוְיָאִישָׁע קְוָלוֹת. גַּעַשְׁאָכְטָעָנָע הַינְעָדָה
זַיך גַּעַוְאָרְפָּן אוֹיֶף דָּעָר דָּוְרְכָּגְעָוְוִיְקָטָעָר עַדְ, האָסְטִיךְ גַּעַפְּאָטָשָׁת מִיט די
גַּעַפְּעָנְטָעָטָע פְּלִיגָּל, וּוְיְאַזְעָקְצָוְלִיעָן גַּעַקְוִילְעָטָעָרְהִיאִיט, אַיז גַּעַפְּאָכָעָט
מִיט די אַיְבָּעָרְגָּעָשָׂנְטָעָנָע הַעַלְדוֹזָעָר. קְעַלְבָּעָר — די פִּס גַּעַבְּגָדָן מִיט

שטרוי — האבן פארלייגט די קעפֿ אײַנעָם אוַיְפּן אַנדערָן אָן אָווִי לאָנוֹג געלקלאָפּט מיט די כְּשֶׁרֶע טְּלָאָעָה, בֵּין וַיְיַעֲרָע אָוִינָן זְעַנָּעָן פָּאָרָ גְּלִיזֶׂת גְּעוּוֹאָרָן. אָן אַנדְּרָע מַאל הָאָט רַעֲכָלָע גְּעוּזָן, וַיְיַזְּוִי אַוְיסְגָּעָד שְׁמִירְתָּע קִילְעָרְדִּיוֹנָגָן האָבָן אַפְּגָעָשָׂוָנָדָן אַ צִּיג אָן זַי גַּעַלְאָזָט לִיגָּן אַפְּגָעָשְ׀יַלְטָעָרְהַיִיט, מִיט אַרְוִיסְגָּעָזְעָצָטָע פָּאָרְחִידָוָשָׁטָע שְׁוֹאָרְצָאָפָּלָעָן אָן מִיט אַרְוִיסְגָּעָשְׁטָעָלָטָע וַיְסַע צִיָּן, וַיְיַזְּזַע אַמִּין טְוִיטָן שְׁמִיכָל.

ר' זִידְלַ-בָּעָרָה אָט גַּהְיִיסָן דָּעָר פָּעַטָּר, אָן רַעֲכָלָע הָאָט מוֹרָא גַּהְאָט פָּאָר ר' זִידְלַ-בָּעָרָן. קִיְּין צְוִוִּית וּוּבָה אָט עַר נִישְׁתָּעַגְמָעָן, קִיְּין קִינְדָּרָעָר הָאָט עַר נִישְׁתָּעַגְהָאָט. די שְׁטוּבָה אָט עַקְפִּירָת זִיְּן שְׁוִיגְעָר, אַ זְּקָנָה פָּוָן קְנָאָפָּעָה הַוְּנְדָּרָתָאָר, אַ טּוּבָעָ, מִיט אַ גַּעַל פְּנִים וַיְיַזְּזַע, אַיְנְגָעָשְׁרוֹמָפָן אָן פּוֹל מִיט וּוּרְצָלָעָן אָן בִּינְטָלָעָ אַיְבָּלְדִּיקָ-גַּעַלְבָּלָעָכָע הָאָרָה. די מְוִיעָר, וַיְיַזְּזַע זִיְּן האָבָן גְּעוּאוֹאַינָּטָה, אַיְזָן גְּעוּזָן זַיְעָר אָן אַלְטָעָ, מִיט דִּיקָעָ וּוּנָעָט אָן מִיט קְלִינְיָעָ פָּעַנְצָטָעָלָעָד אַיְדָעָרְהַוִּיךְ, בִּים גְּעוּוּלְבָּטָן בָּאַלְקָן. זִי אַיְזָן גְּעַשְׁתָּאָגָעָן עַרְגָּעָץ אַיְזָן עַק שְׁטָאָטָה, נִשְׁתָּעַגְמָעָן, פָּוָן זִידְרָיקָס אָן אַ פִּינְצָטָעָרָס וַיְיַזְּזַע אַ עֲולָם. דָּאָט טִיפָּע טַוִּיעָר אַיְזָן גְּעוּזָן אַ נִּידְעָרְקָס אָן אַ פִּינְצָטָעָרָס וַיְיַזְּזַע אַ הִילָּה, מִיט אַ שְׁמָאָל טִירָל אַרְוִיסְצָוְגָּיִין אַיְזָן אַ בְּלִינוֹד גַּעַסְלָה. די עַרְד אַיְזָן טַוִּיעָר אַיְזָן גְּעוּזָן בָּעָרְגָּלִיךְ אָן טָאָלִיךְ, פּוֹל מִיט לְעַכָּרָה, אָן סְאָבָן זִיךְרָאָרְמָעָלָעָרָט אַלְעָרְלִיָּה שְׁמָאָטָעָ, פָּלְעָדְרוֹוִישָׁן אָן פָּאָרְפּוֹלִיטָעָ זַעַק. ר' זִידְלַ-בָּעָרָה אָט בָּאַוְאַיִינָה צְוִוִּי הָדָרִים, מִיט אָן אַרְיִינְגָּאנְגָּפָן אַ שְׁמָאָלָעָרָ נִשְׁתָּעַ. אַיְזָן אַיְזָן שְׁטוּבָה אַיְזָן גַּעַלְלָאָפָן ר' זִידְלַ-בָּעָרָה. עַר הָאָט דָּאָרָט גַּהְאָט שְׁטִיְּין : אַ בְּרִיאָת הַיְמָלְבָּעָט, בָּאַהָאָגָעָן מִיט פּוֹרְהָאָגָעָן פָּוָן אַפְּגָעָקְרָאַפְּגָעָן סָאָמָעָ, אַ שְׁטָעְנָדָעָר אָן אַ סְפִּירִים-אַלְמָעָר. וּוּנְעַן דָּעָר פָּעַטָּר אַיְזָן נִשְׁתָּעַגְמָעָן אַיְזָן קְעַמְעָרָל מִיט דָּעָר שְׁחִיתָה, פְּלָעָגָט עַר דָּאָ זִיכְנָן אַוִּיףָ אַ קִּילְעָלָכְדִּיךְ בָּעַנְקָל, וַיְיַזְּזַע אַ שְׁוֹסְטָעָר, שְׁלִיְּפָן די חַלְפִּים מִיט די גְּרִינְלָעָכָע שָׁאָרָפָן אַוִּיףָ אַ גְּרוּזָן פָּלְאָטְשִׁיקָן שְׁטִיְּין, פְּרוֹאוֹזָן זִיךְרָאָרְמָעָלָעָט אַיְזָן אַיְזָן שְׁפִּיצִיךְן נָגָל פָּוָן רַעֲכָתָן וּוּיְיַזְּפִּינְגָּעָר אָן צְוֹהָעָרָן זִיךְרָאָרְמָעָלָעָט לְאַגְּגָן הַאֲרִיקָן אַוִּיעָר, אַוְבָּסָאִין נִשְׁטָאָק קִיְּין פָּגָם. וּוּנְעַן נִשְׁתָּעַ — הָאָט עַר אַרְיִינְגָּעָבָרָומָט אָן אַ סְפָּר אַדְעָר אַנְגָּעָשְׁפָּאָרָט דָעַם שְׁטָעָרָן אָן אַפְּוִיסָט אָן אַזְוּזְאָרָום גַּעַדְרִימָלָט. אַיְזָן דָּעָר עַרְשָׁטָעָר שְׁטוּבָה אַיְזָן גְּעוּזָן דָּאָס בָּאַלְעָבָטִישָׁקִיטָה. דָאָ זְעַנָּעָן גַּעַע שְׁטָגָנָעָן : אַ וּוּסְעָרְטָן אָן אַ שְׁאָפָּצָן צְוִוִּי בָּעַנְקָ, אַ מִּילְכִּיק אָן אַ פְּלִישִׁיקָעָ, אָן אַ בְּזָים אַיְבָּעָר אַ קְוּפָּ מִיסְטָה. די

זונגה האָט דאָ געַקָּאַט אַין אָ טִיפָּן באַקָּאַוִוָּן, אָ פָּאַרְרִיסְטָע גַּעֲסְקָט וֵיךְ מִיט לְאַנְגָּע קָאַטְשָׁעָרָעָס אֹנוֹ אַיְבִּיק עַפְעָס גַּעֲמָרְמָלֶט. וּוַיְפַּל מַאל רֻעְכָּלָעָה האָט בָּאַגָּעָרָט אַרוֹיסְצָוְגִּין אַינְדְּרוֹיסִין זִיךְ שְׁפִילָן, האָט דֵי אַלְטָע זִיכְ אַנְגָּעַכְאָפָט מִיט אִיר קָנָאַקְעָרָה האָנָט, גַּעֲרִיסָן אַירָעָה האָר אָנוֹ גַּעַצְשָׁעָט, וּוּי אָ שְׁלָאָגָג.

— זִיךְ-אַיִין, נְכַפְּהַנִּיצְעָ ! . . . — האָט זִיךְ אִיר אַיְנְגַּעַרְוִימָט אֹנוֹ אַוִּיסְגַּעַקְנִיְּפָט שְׁטִיקָעָר פְּלִישָׁ. — וּוַאֲרָפָן זָאַל עָס דִּיךְ הַיּוֹעָרְ-הַוִּיד ! אֹז טְרָאָגָן זָאַל עָס דִּיךְ אַיבָּעָר אַלְעָעָו וַיְסָטָע וַעֲלַדְעָר ! . . .

רֻעְכָּלָעָה אַיְזָ גַּעֲוָעָן אֹנוֹ אַיְנְגַּעַשְׁפָּאָרָט קִינְד אָנוֹ אָ וַיְדַעַּשְׁפָּעָנִיקָע. זִיךְ האָט נִישְׁתַּחַת גַּעַוְאָלָט לִיְדָן, דֵי בָּאַבָּע זָאַל וְלִוְיָוָן אָנוֹ יְעַנְעָה האָט זִיךְ דָּעָרָום גַּעַשְׁלָאָגָן מִיט אַשִּׁיטָלָה האָלָזָן. אַין דָּעָם הַילְצָעָרָנוּם עַמְּדָר מִיט שְׁוּעַנְקָעָבָץָן האָט אַלְעָמָל גַּעַוְיִקְתָּזָן זִיךְ אַרְתָּל, וְאָס דֵי זְקָנָה פְּלָעָגָט דָּעָרְמִיט שְׁמִיסָן דֵי מָוִיד פָּאָר אִיר שְׁלַעַכְטָעָר אַוְיְפִּירָוָגָג. יְעַדְן פְּרִיטִיקָעָט פְּלָעָגָט דֵי זְקָנָה אַיְבָּוְדָאָנָק אַרְיְנוֹעָצָן רֻעְכָּלָעָס קָאָפָ אַיְזָ אָמָלְעָדָר מִיט הַיִּסְׁוּזָעָר אָנוֹ רֻעְכָּלָעָה אַיְזָ הַיּוֹעָרְ-קָעוֹדָרָן פָּוָן שְׁרִיעָן. כְּדֵי זָאַל וּוּעָרָן אָשְׁטוּבְּ-זִיכְעָרָין אָנוֹ נִשְׁתַּחַת אַרְוּמְלִוִּיפָּן, האָט דֵי אַלְטָע אַוִּיפָּאָרָפָן אַלְעָרְלִי פְּחָדִים.

זִיךְ האָט אִיר אַיְנְגַּעַרְעָדָט, אֹז אַיְזָ לְאַגְּנָן טְוִיעָר זְעַנְעָן פָּאָרָאָן-קְבָּרִים אֹנוֹ אֹז נִשְׁמָוֹת פְּלִיעָן דָּאָרָטָן אָרוֹם אֹן אַוִּיפָּהָעָר אָנוֹ לְאַקְעָרָן אַיְזָ עַמְּצָן מַגְוָלָל צָו וּוּעָרָן. זִיךְ האָט אִיר אַנְגָּעָטָן אַגְּנָעָטָן אַגְּנָעָטָן קִיּוֹן דִּיבָּוקָן, אֹנוֹ אִיר אַנְגָּעָה-אַנְגָּעָן סְאַלְעָל צָו אִיר זִיךְ נִשְׁתַּחַת בָּאַהֲעָפָטָן קִיּוֹן דִּיבָּוקָן, אַיְזָ אַנְגָּעָה-אַנְגָּעָן לִיְנָעָן טָאַרְבָּעָלָעָמִיט אָ צָאָן פָּוָן אַ וְאַלְףָה. וּוּנְעָן דֵי אַלְטָע אַיְזָ אַמְּלָל אַוְוּקְגַּעַגְּנָגָעָן, האָט זִיךְ פָּאַרְשָׁפָּאָרָט דֵי טִיר פָּוְנְדְּרוֹיסִין מִיט אַ פְּלָאָקָן. דָּוָרָךְ דָּעָם קְלִינְגָּעָם פָּאַרְשְׁטוּבָּטָן פְּעַסְטָעָר אַנְדְּעָדוֹהִיךְ אַיְזָ אַרְיְנְגָּעָן דָּרוֹנְגָּעָן וּוַיְנִיק לִיכְטָן אֹנוֹ סְ-הָאָט דֵי אַלְעָמָל גַּעַלְוִיכְטָן אַגְּנִיטָל, אַיְנְגָּעָן-טוֹנְקָט אַיְזָ אַ לִיְמָעָן שְׁעַרְבָּעָלָעָמִיט אַיִּל. אַיְזָ עַגְּגָן אַנְגָּעָמוֹשָׁבָטָן שְׁלָאָףָה חָדָר האָבָן שְׁטָעָנְדִיק גַּעַרְאָצָט מִינְיָן אֹנוֹ סְ-הָאָט זִיךְ גַּעַהְעָרָט פָּוָן דָּאָרָטָן אַשְּׁאַרְכָּעָנִישָׁ אֹנוֹ אַ רְוָדְעָן, גְּלִיָּךְ וּיְיָ אַהֲנָט וּוָאָלָט זִיךְ גַּעַפְּאָרָעָט אַיְזָ דָּעָר גַּעַדְיְכָטָעָנִישָׁ. אַיְזָ דָּעָר עַרְשָׁטָעָר שְׁטוּבָה, הַוִּיךְ בִּים קְוִימָעָן, אַיְזָ גַּעַוְעָעָן אַ פָּאַרְטִּיפָּוָגָן, וּוּאוֹ סְ-הָאָט זִיךְ גַּעַפְּוָנָעָן דֵי לְוָפָט. וּוַיְפַּל מַאל סְ-הָאָט גַּעַרְוִיכָעָרָט, אַיְזָ גַּעַקְוּמָעָן אַ קְוִימָעָן-קְעָרָעָר, האָט אַרְיְפָגָעָלְעָטָעָר, זִיךְ גַּעַפְּאָרָעָט אֹנוֹ אַרְאַפְּגָעָשָׁרִינָן צָו דָּעָר זְקָנָה. זִינְעָ אַוִּיגָן זְעַנְעָן גַּעֲוָעָן.

פול מיט וויסל, ווי איבערגעדרייט, דאס פנים — שווארץ און אויס-
געקרימט, ווי ביי א טיוול. אונטן איז געשטאנען די באבע און געפֿאכעט
מייט איר קלין פויסטעל.

— וויזשי! — האט זי גערופן אויף פּויליש-לשון מיט א סקרי-
פענדיק קול. — וויזשי! וויזשי! . . . *

ווען דער קוימענקערער איז אנגעקומען, האט רעכעלע זיך באהאלטן
אונטערן בעט, איינגעגראָזן זיך איזן קלידער. זי האט געהאט פֿחד פֿאָר
זיין בעדים, וואס האט אַרְוִיסְגֶּשְׁטָאָרט פֿון אָז אַיְזָעָרְנָעָם בְּאַלְעָם; זי
האט זיך געשראָקָן פֿאָר די פּאַרְרוֹיכְבֶּרְטָע גְּרָאָבָע שְׁטוּרְקָה, וואס ער האט
אויפֿגּוּווּיקְלָט; זי פֿלְעָגָט בְּלָאָס וּוּרָעָן, ווען זי האט געהרט, ווי דער דָּוָס
פְּאָלָט אַיְבָּעָר דָּעַם אוּוּוֹן. טִילְמָאָל פֿלְעָגָן קְוּמָעָן צְוּוֵי קוימענקערערט:
אַ הְוִיכָּעָר, מיט אויפֿגּוּשְׁפּוּטָע וּוּאָנָּסָן, ווי ביי אַ שְׁרָץָן, אָז אַ קְלִינְגָּרָן.
איינעדר איז אַרְוִיסְגֶּרְקָרָאָן אוּפְּפָן דָּאָז אָז דער אַנְדָּעָרָע האט אַרְיִינְגָּעָן
שְׁטוּקָט דָּעַם קָאָפָּה הַיְגָטָר דָּעַר קָאָפָּע אָז אַרְוִיסְגֶּשְׁרָיגָן הַוִּיל, ווי פֿון
אַ גְּרוּבָּ. נָאָךְ זְיַעַר אַוּוּקְגָּיִין זְעַנְעַן גַּעֲבְּלִיבָּן אוּפְּפָן דִּיל שְׁוֹאָרְצָעָן צַיְכָּנָס
פֿון בָּאַרְוּעָסָע פִּס. דָּעַר שְׁוֹחָתָט פֿלְעָגָט אַרְיִינְקְוּמָעָן מִיטָּן מַעֲסָעָר אִין אַ
וּינְקָל מַוְיל. די שְׁטִיףָע, פּאַרְפֿעְדְּעָרְטָע זְשְׁפִּיצָע האט זיך גַּעֲבְּרָאָקָן בְּעַת
עָרָהט אַיְנְגְּבוּגָן זְיַין חַוְיכָע גַּעַשְׁטָאָלָט אַרְיִינְצָוּגָיִין אִין דָּעַר טִיר. עָר
האט אַ ברָוּם גַּעַטָּן:

— וויפֿל האָסְטוּ זְיַי גַּעַנְתָּנָט, די כלְבִּים?

— אַ פרְוָתָה אָז אַ הוּפְּפָן קְלִיְּעָן . . . — האט די אַלְטָע גַּעַדְשָׂאָמָּד
דוּשָׁעָט אָז אַרְוִיסְגֶּזְעָצָט דָּעַם אַונְטָעָרְשָׁטָן קִין. אִין אַיר אַיְנְגְּשָׁרְמוּפָן
מוּל אַיְזָעָנְשָׁט גַּעַוּעָן קִין אִין צָאָן.

מוֹרָאָדִיק אַיְזָעָנְשָׁט, ווען רַעֲכָעָלָע פֿלְעָגָט מוֹזָן לְיִגְּנָן זיך
מייט דער זְקָנָה אִין אַיְזָעָנְשָׁט. אַיְזָעָנְשָׁט אַיְזָעָנְשָׁט האט דָּעַר פֿעַטָּע
שְׁוֹוּרָע גַּעַשְׁנָאָרְכָּט, גַּעַכְּאָרְכָּט, ווי ער וּזְאָלָט זיך גַּעַשְׁטִיקָט, אָז גַּעַזְוִיפֿצָט פֿין
שְׁלָאָףָט. די זְקָנָה האט שְׁעוֹהָרְלָאָגָן גַּעַזְאָגָט קְרִיאָתְ-שְׁמָעָן, זיך גַּעַשְׁלָעְנְדָעָרָט
פֿון זְוִינְגָּל צּוּ וּוּנְקָל. עַס האט זיך גַּעַשְׁפִּירָט פֿון אִיר מִיט אַנְגְּעַבְּרָעָנְטָע
פֿעַדְעָרָן אָז מִין. טִילְמָאָל פֿלְעָגָט זְיַי בְּיַי דָּעַם מִידָּל אַוְיְהָוִיבָּן דָּאָס
הַעַמְּדָה, אַרְוָמְטָאָפָן אַיר הִיָּס לִיבָּן מִיט טְוִיטָע הַעֲנָט אָז פְּרִיכִיכָּן מִיט
עַפְּעָס אָז אַוְרִיְּנָעָר פְּרִידָה.

*) העכבר.

— פיער! פיער! ... זי ברענט, די מoid! ...
 אונטער דעם איבערבעט, אין השכות, האט זי דערצילט מעשיות פון
 בייזע חיוט און פֿיעַרְנָאַטְעֶרְס : פון גולנים, וואס וואוינען אין גראַבער
 צוֹזָמָעַן מיט מאַשְׁפּוֹת ; פון מענטשן-פֿרְעָסְעֶר, וואס בראָטן קִינְדָּעֶר אוֹיפּ
 שְׁפִּיּוֹן, און פון אַ ווַילְדָן מאָנְסְבִּיל מיט אַיִן אוִיג אַיִן שְׁטָעָר, וואס גִּיטְּ
 אָוָם מיט אַ טְּעַנְעֲנוּבִּים אַיִן די הענט אַזְזֵט אַ פֿאָרְלוּרְעָנָע בְּתְ-מֶלֶכה.
 צומָאָל פֿלְעָגָט זי אִינְגְּמִיטָן אַרְיִינְמִישָׁן אַוִּיסְטְּרָלִישָׁע וּוּרְטָעָר, אַפְּגָעָ
 האָקְטָע, אַוּזְוִינְיקָע, ווי פון שלָאָה. בי רַעְכְּעַלְעַן האָבָן די האָרוֹאָרְצָלָעָן
 גַּעַנְוָמָעָן שְׁטָעָכָן פון שְׁרָעָק אַזְזֵט זי האָט זי גַּעַוּעַקְט, גַּעַטְרִיסְלָט מיט אלָעָן
 כּוֹחָות אַז גַּעַרְוָפָן :

— באָבָע, וואס רַעְדְּסָטו, באָבָע? ...

— כ'הָאָב מָוְרָא! ...

רַעֲכָעֶן אֵין בְּבִין

ווען רעכעלע איז אלט געווען צוועלף יאָר איז די אלטע געשטערבּוּן.
 דריי טאג איז זי געלעגן אין פֿאַדערישטן חדר אויפּן באָנְקֿיבּעַק און
 האָט געגוסט. דער קלײַנְעַר קאָפּ איז געווען אַרְוֹמְגַּעְבּוֹנְדַּן מיט אָ
 רִוְּתִיעַר פֿאַטְשִׁילַע, דאס אַוְיסְגַּעְזְּוֹאַרְטַּע פֿנוּם — פֿאַרְשְׁטִיפּט וּבַיִ
 אַמְתָּה, דער אַונְטְּעַרְשְׁטַעַר קִין — אַוְיסְגַּעְזְּפֿיצַּט אַרוֹפִּית, די אַפְּעַנְעַ אַוְיגַּן
 — מִיאָס אַבְּעַרְגַּעְדְּרִיטַּמִּיט, פּוֹל מִיט וּוַיסְּלַע. סְאַיז גְּרַאַד גְּעוּעַן אַין
 עַשְׂרַתִּיְּמִיתְשֻׁבָּה, פָּאַר יוֹמְכְּפּוֹה. פּוֹן שְׁעַכְּטַקְּעַמְּעַרְלַע אַין הוַיַּחַד האָט
 זיך געהרט אַ קוֹוָאַקְעַרְיִי פּוֹן הִינְעָר, גַּעַשְׁרִיּוּן פּוֹן וּבַיִּבְעַר אַוְן דִּינְסְטִי
 מִידְגַּן. זעלטן אָז עַמְצָץ אַיז גַּעַקְמַעַן אַ קוֹק טָוּן וּוי די אלטע גַּיְיטַ
 אַיסְס, דעַן אַלְעַז זעַנְעַן טְרוֹד גְּעוּעַן. בְּלוֹזִי רַ' זִידְל בָּעָר, דַּעַר אַיְדָעַם,
 אַיז פּוֹן מַאל צַו מַאל אַרְיִינְגַּעַלְאַפְּן הַעַנְדוּמִים-פְּעַנְדוּמִים, אַינְגַּאנְצַן אַיז אַוְיסְ
 גַּעַשְׁמִירְטַעַר אַין בְּלוּט. די באָרְד האָט זִיד גְּעוֹאַרְפַּן, די
 רִוְּתִיעַר וּוַיִּס הִינְטַעַר די צְעוֹאַקְסַעַנְעַ בְּרַעְמַעַן האַבָּן גַּעַפְּינְטַלְטַ
 אַרְיִינְגְּצִוְּגַן פּוֹן בּוֹזָעַם אַ גַּעַנְדוֹעַנְעַ פְּעַדְעָר, צְוַגְּעַלְיִיגְטַּעַר דַּעַר שְׁלַאַפְּעַר
 צַו די נַאֲזַלְעַכְעַר, צַו זָעַן אַוְיבַּ זִי אַטְעַמְטַ נַאֲךְ, אַינְגַּעַקְקַט זִיד מִיט
 גַּעַנְּיִשְׁאָפְטַ, אַוְן יַעֲדַעַס מַאל אַ זִּיפְּצַ גַּעַטְוֹן :
 — מנָעַ... אַ מעַשָּׂה אַוְן אַ סּוֹף ! ...

ער איז דערצערנט גְּעוּעַן, דער פֿעַטְעַר רַ' זִידְל בָּעָר, וּוי אַלְעַ
 מַאל פָּאַר דַּעַם הִילְיָקָן טָאָג, וּוֹן ער קוֹוַילַעַט כְּפָרוֹת אַוְן די נְקָבוֹת
 באַלְעַסְטִיקָן אִם מִיט זִיעַר אַיְלָעַנְישַׁ אַוְן הוַיְלַע רִיְיד. דערצַו האַבָּן
 בַּיִּי דַּעַר יְוָנְגַעַר רַעֲכָעַן אַנְגַּעַרְבַּעַנְטַד די גַּעַקְעַטְסַן, וְאָס זִי האָט גַּעַ
 קָאָכְטַ, וּאָרִים זִי אַיז גְּעוּעַן שְׁטָאַרְקַ פֿאַרְמַאְטַעַרְטַ

. פּוֹן פְּחַד האָט זִי אַ
 גַּאנְצָעַ נַאֲכַט גַּעַלְאַזְטַ בְּרַעְגַּעַן דָּאַס קְבִּיטַל, אַיז גְּעוּזָעַן אַוְיפּ דַּעַר באָנְקַ
 אַיְנְגַּעַהְיַלְט אַיז אַ שָּׁאַל אַוְן האָט גְּעוּוֹאַט. נַאֲגַדְּקַעַר וּוי גַּעַוּוַיְנַלְעַד
 האָט די גְּרִיל גַּעַגְּרִילְצַט הִינְטַעַרְן פֿיְעַקְעַלְיקַ, וּוי זִי וּוֹאלַט אַוְינְפְּהַעַר
 עַפְּעַס גַּעַמְאַנְטַ

. דַּעַר פֿעַטְעַר אַיז אַלְקַאַוּעַ האָט אַלְעַמְאַל אַ הַוְּלִין בְּרוּם
 גַּעַטְוֹן אַוְן יַעֲדַעַס מַאל פּוֹנְסְנִי אַנְגַּהְיִיבַן צַו רַעַדְן פּוֹן שְׁלַאַפְּ, וּוי ער

ווארלט זיך דורךגעש מועסט מיט א פאַרְהוֹילָעֶנֶם. רעכעלע האט וואויל געוואויסט, דאס די שטוב איז פול ביזן באַלְקוּן מיט נישט-גומע. אין די זוינקלען האבן די שטובי-זאָבן זיך גערירט, אויף די ווענט האבן דורך' געשוועבט לענגלעכע שאָטנס. ווי אָפְשִׁינְגְּעָן פֿון יַעֲנוּוּעַלְטִיקָע פֿאָרְ-בִּיגְיִידָר. צומאל האט די זקנה אויפֿגעהוֹיבָן די אויבְּעַרְשְׁתָּעַ לֵיפָ אָזָן געטען אָ מאַיְמְדִיקָן שְׂמִיכָל. אָן אַנְדְּעַר מָאֵל האט זיך אַרְוִיְסְגַּעַשְׁטָרְעָקָט אַיְר וּוְאַקְסְעָנָעָ האָגָט פֿון אַונְטָעָרָן אַיְבְּרָבָעָט, גַּעֲפָאָכָעָט מִיט אַיְר, וּוְזַוְּיַוְּ וּוְאַלְטָעָט עַפְעָס גַּעַזְוָצָט אָין דָעַר לוֹפְטָ, אָזָן צָוְנוּיְגַעַךְ רָאָמָפָט די פֿינְגָעָר, וּוְזַיְוִי זיך זאל דאס אַנְכָּאָפָן. גַּעַשְׁטָאָרָבָן אָיז די זקנה ערְבָּ יָם-כּוֹפּוֹר אָזָן דָעַרְפְּרָי. גַּלְיִיךְ זַעַנְעָן אַגְּנְעָקְוּמָעָן פֿלִיסְיִקָּעָ חַבְּרָה-קְדִישָׁא-זְוִיְבָעָר אָזָן בְּרִיטִיעָט פֿאָרְטּוֹכָעָר פֿון פְּאָרָנְט אָזָן פֿון הִינְטָן. מַהָּאָט גַּעַזְוָאָרָעָמָט גַּרוֹיסָע טָעַפְט מִיט וּאַסְעָר אַיְיךְ טָהָרָה, די שטוב אָיז פֿול גַּעַזְוָאָרָן מִיט גַּעַדְיכְּטָעָר פֿאָרָעָ, נַאֲסָע שְׁמָאָטָעָס אָזָן שְׁטוּרָי. אָן אַשְׁהָ האט גַּעַעְפָּנָט דָעָם קְוֻפָּעָט אָזָן אַרְוִיְסְגַּעַשְׁטָיְגָן פֿון דָאָרט אָפָר לְאַגְּנָעָ בְּרִיטִיעָט מִיטְיִקְעָס, צָוְנוּיְגָעָ נַיְשִׁית אָיז מַתִּים-שְׁטָעָפָט, אָזָן אָ לִיְנָעָן מִיצְלָ, וּוְאָס די זקנה האט זיך גַּעַהְאָט פְּרִיעָר אַגְּנְבָּרִירִיט; אָן אַנְדְּרָעָה האט אַרְיִינְגְּעַטְרָאָגָן אָ שְׁוֹאָרָץ גַּעַהְאָט גַּעַדְיכְּטָרָגְ-בְּרָעָט. רַעַכְעָלָעָן האט מַעַן אַוּוּקְגַּעַשְׁקִיט צָוָרָ ' זִידְלְ-בָּעָרָס אָזָן וּוְיִתְעָרָר קְרוּבָה. די לְוִיה אָיז אַיְגְּנָעָרִיכְט גַּעַזְוָאָרָן אַיְנְדָעָרִיךְ אָזָן רַיְדְ-בָּעָרָס אָזָן גַּעַזְוָאָגָט קְדִישָׁ. פְּאָרָאנְכָּט האט דָעַר פְּעַטְעָר גַּעַשְׁקָט רַוּפָן רַעַכְעָלָעָן צְרוּיקָ אַהֲיָם. דָעַר נַאֲסָעָר דִיל אָיז שְׁוִין גַּעַזְוָעָן צְגוּעָ רַוְיִמְט אָזָן בָּאַשִׁיט מִיט זָאָמָד. אָין אָקָעְסְטָל מִיט עַרְדָּ האָבָן גַּעַשְׁמָעָקָט דְּרִיְר בְּרַעַנְגְּדִיקָעָ נַשְׁמָה-לִילִיכָט. דָעַר פְּעַטְעָר אָיז גַּעַשְׁטָאָנָעָן אַיְגְּנָעָה-ילִילָט אָין אָוַיְסָן קִיטָל, אָין גַּעַזְוָאָנְטָעָנָעָ שִׁיךְ, אָזָן דָעָם קָאָפְט האט בָּאַדְעָקָט וּוְיִסְעָר הַוִּיבָה, אַוְיִסְגַּעַה-אָפָטָן מִיט גַּילְעָדָרָנָעָ פְּעָדִים אָזָן בָּאַהֲגָגָעָן מִיט אָ שְׁוֹאָרָץ בָּאַרְד אָיז גַּעַזְוָעָן צַעְקָעָמָט אָזָן פִּיכְטָ פֿון דָעַר פְּרָאנְזָן. די שְׁוֹאָרָץ בָּאַרְד אָיז גַּעַזְוָעָן צַעְקָעָמָט אָזָן פִּיכְטָ פֿון דָעַר מִקְוָה, די פָּאוֹת, לְאַגְּנָעָ זַוְּיִ צַעְפָּ, האָבָן זַיְד גַּעַזְוָאָרָפָן אָזָן גַּעַטְרִיפְט. עַר האט אַיְגְּנָאָנָצָן גַּעַהְאָט דָאָס גַּעַשְׁטָאָלָט וּוְיִאְיִנְעָרָ פֿון יַעֲנוּ הַיְלִיקָע אָזָן פְּוֹרְכִּטִיקָע תְּנָאִים, וּוְאָס וּוְעָגָן זַיְיָ האט רַעַכְעָלָעָ גַּעַלְיִיעָנָט אָזָן סְפָרִימְלָעָד אַיְיךְ עַבְּרִי-תִּיטִּישָׁ. עַר האט אַרְיִינְגְּעַלְיִיגָט בִּיְדָע הַעֲנָט אַיְיךְ קָאָפְט אָזָן מִיט אָ וּוְיִגְּבָנְדִיקָקְול גַּעַזְוָאָגָט:

—ישימך אלהים כשרה. רבקה, רחל, לאה... זי' געבענטשט און געליטזעליךט. קינד, און גיב אכט אויף דער שטוב... למעונ'השム!...

דעכעלע האט געעפנט די לעפצען עפעם אַפְצָוּנְטֶפְּרֹעָן, אֲבָעָר דָּעָר
פעטער האט האסטייק אויפגעפראָלט די טיר, איז אַרוֹיס אָזֶן שִׁיר נִשְׁתָּ
פָּאָרְלָאַשָּׁן די לִיכְטָ. רַעֲכָעַלָּע אַיז גַּעֲבָלִיבָן שְׂטִיָּן אַינְמִיטָן שְׁטוּבָן, זִיךְ
אוֹמְגַעְקָוָקָט דָּעַרְשְׁטוֹינָט, וַיְיַזֵּר וַיְזַלֵּט זִיךְ דָּא גַּעֲפָנוּן צָוָם עַרְשָׁטָן מָאָל
איַז אִיר לְעָבָן. דָּוְרָכָן קְלִינְעָם פָּעַנְצָטָעָר אַינְדָּעָרְהָוִיךְ האט אַרְיְינְגַעְקָוָקָט
אַ שְׂטִיךְ הַימָּלָה, רְוִיט וַיְיַזְלָוָת, אָזֶן ס'הָאַט זִיךְ אַרְיְינְגַעְרִיסָן אַ לִילְתָּ
וַיְיַזְלָוָת פָּוָן אִין גְּרוּיס שֻׁכְּטָהָוָיָן. — לַבְּלִינְעָר שְׁמָאָלָעָ גַּעֲסָלָעָ, בָּאַלְיוֹיכְ
טָעַנְעָ פָּוָן דָּעָר אַוְנְטָעְגִּיעַנְדִּיקְעָר זָוָן, זָעַנְעָן אִיצְטָ פּוֹל גַּעֲוָעָן מִיטָּ
יִידָן אִין קִיטְלָעָן, וַיְיַזְלָוָת מַתְּהִים אִין תְּכִרְכִּים. וַיְיַזְבָּעָר זָעַנְעָן גַּעֲוָעָן אַנְזָ
גַּעַטְוֹן אִין וַיְיַזְלָוָת שְׁלַעְפִּיקְלִידָר, אִין זִידְעָבָעָ שָׁאָרְפָּן, בָּאַהֲנָגָעָן מִיטָּ
פָּעָרָל אִין גְּרָאָבָעָ חַאַלְדוּקִיְּתָן, מִיטָּ צִיטְעַרְשְׁפִּילְקָעָס אִין אַרְעָמְבָעְנְדָרָ,
מִיטָּ בְּרָאָשָׁן אִין לְאַגְּגָעָ אַוְיְרָנָגָה, וַיְיַזְלָוָת זִיךְ אָזֶן פִּינְקָלָעָן וַיְיַזְלָוָת
גַּעַלְיוּוּרְטָס. דִּי יַעֲנִיקָע, וַיְיַזְלָוָת זָעַנְעָן הַיְּדָאָרָגָה גַּעֲוָעָן אלְמָנוֹת אַדָּעָר
הַאָבָן פָּאָרְלוֹרִין קִינְדָּעָר, זָעַנְעָן אָמְגָעָלָפָן מִיטָּ אַוְיסְגָּעְשְׁפְּרִיטָעָ אַרְעָמָסָ,
וַיְיַזְלָוָת זִיךְ גַּעַיְאָגָט נָאָךְ עַמְצָן, גַּעַיְאָמָעָרָט אָזֶן הַיְּזָעָרִיךְ אַוְיסָ
גַּעַשְׁרִינָגָן אַלְץָ דִּי אַיְגָעָנָעָ וַיְזַעַטְהָרָה, וַיְיַזְלָוָת זָעַנְעָן אַ
גַּאנְץָ יַאֲרָגָעָנָעָ צְעָקְרִיגָט, הַאָבָן זִיךְ אַרְוָמְגָעָכָפָט, צְוֹגָעָלָעָפָט זִיךְ
אַיְינָעָ צָוָדָעָרָר, גַּעַשְׁקָלָט זִיךְ אַין דָּעָרָ בְּרִיטָ, וַיְיַזְלָוָת
בִּישְׁתָּ גַּעַקְאָגָט זִיךְ פָּאָנְגָדְעָרְשִׁידָן... יַוְגָגָעָ וַיְיַזְלָוָת הַאָבָן גַּעַשְׁפְּרִיזָט
גַּיךְ אִין הַאַפְּעָרְדִּיךְ, אִין אַיְינָהָנָט גַּעַטְרָאָגָן דִּי גַּאַלְדְּ-גַּעַלְיִישְׁטָעָ מַחְזָוִרִיםָ,
מִיטָּ דָּעָר צְוֹיְוִיטָר אַוְנְטָעְגָה הַאָלָטָן דָּעָם שְׁלָעָ, גַּעַלְאָכָט מִיטָּ טְרָעָרָן
אוֹזֶן זִיךְ גַּעַוְאָרְפָּן אַיְינָעָ דָּעָר אַנְדָּעָר אַוְיְפָן הַאַלְדָּגָן. פִּיר מַוִּידָן הַאָבָן
אוֹיפָךְ אַ רְוִיטְ-גַּעַבְעָטָר שְׁטוֹל גַּעַטְרָאָגָן אַ הַוְנְדָעָרְטִ-יְעָרְקָעָ זְקוֹנָהָ, וַיְיַזְלָוָת
הַאָטָמָעָר נִשְׁתְּגַשְׁתָּ גַּעַקְאָנָט גַּיְינָ. אִיר גַּאַלְדָּן קְלִיְידָהָאָט קַעְגָּן זָוְןְזָעְמָנוֹגָן
אַפְּגָעְלִוִיכָטָן וַיְיַזְלָוָת הַוִּיבָּ, דִּי הַוִּיכָּעָ הַוִּיבָּ, פּוֹל בָּאַזְעָצָט מִיטָּ קְרָעָלָן אָוָן
אַיְידְלָשְׁטִינְעָרָ, הַאָט גַּעַבְלִיכְטָ מִיטָּ אַלְעָ גַּעַבְלִירָן פָּוָן רַעֲגָנְבָוִיגָן, אָוָן
אַיְרָעָ לְאַגְּגָעָ אַטְלִיעָסָעָנָעָ בַּעַנְדָעָר הַאָבָן גַּעַפְּלִיאָגְעָנָעָר בָּאַרְדָּ,
קְלִיְינָרָ זְקוֹנָ, גַּעַבְוִיגָן אִין דְּרִיעִין, מִיטָּ אַ וַיְיַזְלָוָת צְעָפְּלִוְיְגָעָנָעָר בָּאַרְדָּ,
אִיז גַּעַשְׁטָאָגָעָן אַנְגָעָשְׁפָאָרָט אַוְיָף זְיַינָעָ קְוִילִיעָם, הַאָט אַוְיסְגָּעְשְׁפְּרִיטָ
בְּלִוְיָעָ צִיטְעָרְדִּיקָעָ הַעַנְטָ. וַיְיַזְלָוָת אַלְיָן אַגְּבָעָנְטָשָׁט דִּי לִיְיטָ, וַיְיַזְלָוָת
זָעַנְעָן פָּאָרְבִּיְיְגָעָנְגָעָן — גְּרוּיס אָזֶן קְלִיָּן. דִּי גַּאנְצָ שְׁוֹלְגָאָס אִיז
בָּאַשְׁטָעָלָט גַּעַוְאָרָן פָּוָן נִידְעָרִיקָעָ טִישָׁלָעָ מִיטָּ קָעָרוֹת. אַרְעָמְעָלִיטָ

— קְרוּמָע, שְׁטוּמָע, גַּעֲלִימֶטָע — זְעַנְעַן גַּעֲזָעַסָּן אוֹיפָ פִּיסְנַ-בְּעַקְעַלְעַד אָוּן גַּעַצְיִילָט וַיְלַבְעַרְנוּ אָוּן קוֹפְעַרְנוּ מַטְבָּעוֹת, מִיט וּאָס דָּעַר עַולְםַה האָט זִיךְ אַוְיסְגָּלְיוֹזֶט פָּאָרָן הַיְלִיקָּן טָאג. יַרְחָם, דָעַר לוּבְלִינְעֶר בְּעֵלְ-תְּשׁוֹבָה, אִיז גַּעַשְׁטָאַגְעַן, וּוי אַלְעַ יָאָר, בַּיְיַי דָעַר טִיר פָּוּן שְׁוּלִ-הַוִּיחָדַה, אָנָּו אַ צְעַכְרָאַסְטָעַטָּעָר. דָעַר האָט גַּעַוְוִינְגַּט מִיט אַ גְּרָאָב קָוֵל אוֹיפָ זִיןְגַּע זִינְדָה, גַּעַבְרָאָכָן דִּי פִּינְגְּעֶר :

— יַדְךָ, זִיְתָ מַוחָל, ייְ-דָן! .. רָחַ-מִים! ..

נָאָר דָא, אִין דָעַר פָּאָרָוָאַרְפָּעָנָעָר גָּאָס, צְוִישָׂן דִי דִיקָע וּוּעָנָט, האָט רַעֲכָעַלְעַד גַּעַהְעָרְטַס פָּוּן דָעַם אַלְעַם בְּלִיּוֹן אַ וּוּידָעָרְקָוּל. רַעֲכָעַלְעַד אָוּן לְאָנְגָע גַּעַשְׁטָאַגְעַן אַוְיפָ אִיזְנַטְעַל, אַוְיסְגָּלְיוֹזֶט דִי אַוְיעָרָן אָוּן אַיְרָעַ שְׁוּוֹאַרְצָאַפְלָעַן זְעַנְעַן אַלְעַץ בְּרִיטְעַר גַּעַוְוָאָרָן. עַס אִיז גַּעַוְוָעַן צָום עַדְשָׁן מְאָל, דָאָס זַי זַאָל יְוָמִיכְפּוֹר בִּינְאָכָט אַיבְּעַרְבְּלִיבְּנָן אַלְיָין. יַעֲדָעַס יָאָר פְּלַעְגַּט דִי בָּאָבָע צְוּבְּרִיטִין חַבְּרְטָעַס זַי זַאָל זַוְּצָן אָוּן פָּאָרְבְּלִינְגְּעַן מִיט דָעַר מְוִיד. מְעַן האָט אַיְבָע דָעַר אַנְדְּרָעָר גַּעַפְלָאַכְטָעַן דִי צָעַפְ, גַּעַרְעַדְטַס מִיט פְּלִיסְטְּרָעְנִישָׁ אָוּן גַּעַהְאַלְטָן זִיךְ בִּיְזָאָמָעָן, אִין אִין בִּינְטָל בְּיִם טִיש. דִי נָאָכָט פָּוּן יְוָמִיכְפּוֹר אִיז אַ מְוֹרָדְיִקְעַ, נִישְׁתָּאַיְינְמָאָל האָט זִיךְ פָּאָרְלָאָפְן, דָאָס פְּרִיצִים זְעַנְעַן אַרְיִינְגְּעַפְלָאָן אִין יִדְיִישָׁ שְׁטוּבָן אָוּן בָּאַצְוּוֹאַגְעַן דִי בְּתוּלוֹת. טִילְמָאָל פְּלָעַגְן דִי לִיכְטָזְזִיךְ אַוְיסְבִּיגְן אָוּן מְעַן האָט גַּעַמּוֹת לִיְפָן זַוְּצָן אַ גּוֹי, עַר זַאָל זַי וּוּידְעַר אַוְיסְגִּילִיכְן. אָפְט זְעַנְעַן פָּוּן גְּרוּוֹס עַנְגְּשָׁאָפְט דָעַרְשְׁטִיקָט אָוּן צָעַטְרָאָטָן גַּעַוְוָאָרָן פִּילְמָאָנְסַ נְדָרִי אִיז דִי לְוַפְט אַנְגְּעַפְלִיט מִיט נְשָׂמוֹת פָּוּן גַּעַשְׁטָאַרְבָּעָנָעָ, וּוּאָס קְרִיגָן נִישְׁתָּאַיְין תִּיקְוָן אוֹיפָ יַעֲנָדָר וּוּלְטָ. רַעֲכָעַלְעַד אָוּן אַיְרָעַ חַבְּרְטָעַס האָבָן אָנוּמָלָט אַלְיָין גַּעַוְוָעָן, וּוי אַ נְשָׂמָה אִיז אַרְבִּיגְגָּעַפְלִינְגָן פָּאָר דִי לִיכְטָזְזִיךְ אָוּן פָּאָרְשָׁוֹאָנְדָן גַּעַוְוָאָרָן אִין קְוִימָעָן ... דִי פְּלָעַמְלָעַד האָבָן לְאָנָגָן נָאָכְדָעָם זִיךְ גַּעַשְׁאָקְלָט אָוּן גַּעַרְוִיכְעָרָט ... אִיצְט אִיז רַעֲכָעַלְעַד גַּעַוְוָעָן יְוָמִיכְפּוֹר בִּינְאָכָט אִינְגָע אַלְיָין, עַטְלָעַכְעַ שְׁעה נָאָכְדָעָם וּוי מְעַן האָט אַרְוִיסְגָּעַטְרָאָגָן דָאָס מְתָ.

רַעֲכָעַלְעַד האָט גַּעַוְוָאָלָט אַרְוִיסְגִּיָּין אִיז גָּאָס אָוּן אַרְיִינְרוּפָן מְעַנְטָשָׁן,

אבער זי האט מורה געהאט צו עפנען די טיר אין פינצעערן דורךגאָג.
זי האט אויסגעקרימט די ליפֿן צו שריינען, נאר דאס געשרי איז געלבן
שטעקן איז איד קעל. פון פחד האט זי זיך אַזְאָרְךָ געטן אויפֿן באָנקָ
בעטל, זיך איינגעדרײַט איז אַ קנויל, צוגעשלאָסן די וויעס און אייבערִ
געדעקט זיך מיט דער אַיבערדָעַ. פון הינטער די ווונט איז דערגאנגען
זו אַר אַ שטיל ברומעניש. דאס קול איז אַפְּרַעַגְּקָומָעַן ווי פון אונטער
דער ערְד און אַר האט זיך געדוכט, דאס מען זינגט קלַנְדָרִי. רעלען
האט גַּרְילַעַךְ פַּאֲרַשְׁתָּאָנָעַן, דאס זי הערט דאס דַּאַוְוָעָנָעַן פון טויטע
אוֹן זי האט געוואָסָטָה, אָז נאָכְדָעַם לעַבְטָמָעַן מֵעַד נִשְׁתָּאָסָטָה דאס יָאָרָה.
רעלען איז איינגעשלאָפָן. אַיְן חַלּוֹם אַיְן גַּעֲקוּמָעַן צו אַר די
בָּאָבָּעָ — אָן אַפְּגָעָרִיסָעָנָעַ, אַ צַּעַשְׂיַבְּרָעֶטָּעַ, ווי מעַן ווֹאָלָט זי נַאֲכָעָ
יאָגָט. די פָּאָטְשִׁילַעַ אַוִּיךְ אַר קָאָפְּ אַיְן גַּעֲווּן אוּסְגַּעַטְרִיכָּט מִיט בְּלָוְטָן.
זי האט אַר אַ רַּיְבָּ גַּעֲטָן אַיבָּרָן פְּנִים מִיט אַ הַיְלָל שְׁטוּרִי אַן גַּעֲטָן
אַ גַּעַשְׁרִי :

— רעלען ! ... רעלען ! ...

רעלען האט אַ צִּיטָּעַד גַּעֲטָן מִיטָּן גַּאנְצָן לִיְבָּ אַן זיך אַיְנְגָעָרִיסָן,
אַ בָּאָגָאָסָעָנָעַ מִיט אַנְגָּסָטָן. אַיְן רַעֲכָתָן אַוִּיכָּר האט גַּעֲלָנוּנָעַן אַן גַּעַד
רוּישָׁתָן, אַן זי האט דָּעַרְשִׁיפְּרִיט אַיְן דָּעַרְ בְּרוּסָט אַ שְׁטָאָרְקָעַ וַיְיִתְּקָעָ. זי
האט גַּעוֹאָלָט וַיְיִנְעַנְעַ, אַבָּעָרְ דִּי טְרָעָן זַעַנָּעַ גַּעֲוּוּן אוּסְגַּעַטְרִיכָּטָן.
די שְׁרָעָק האט זיך בִּסְלָעָכוּיוֹ אַפְּגָעָטָן פָּוּן אַרְדָּה. זי האט גַּעַהְעָרָט ווי
מעַן גַּיְתָּ אַרְוֹם אַיבָּרָ דָּעַרְ שְׁטוּבָ, מעַן יָאָגָט זיך, מעַן רַעֲדָט אַפְּגָעָהָאָקָטָעָ
וּוּרְטָעָרָ. די טָעַפְּ אַוִּיךְ דָּעַרְ הַרְבָּעָ אַן אַוִּיךְ די בעַנְקָהָבָן זיך גַּעַד
רוּקָט, זיך אַוִּיפְּגָעָהָוִבָּן אַיְן דָּעַרְ לוֹפְּטָן. דאס קַעַסְטָלָל מִיט די לִיכְתָּהָאָט
זיך גַּעַדְרִיכָּט אַן אַוְנְטָעָרְגָּעָטָעָנְצָלָט. אַ שָּׁאָרְלָאָדְרְוִיְּטִיכָּט אַיְן גַּעַשְׁטָאָנָעָן
צְוִוִּישָׁן די ווֹעָנָטָן. אַלְּאָרָוּם האט גַּעַזְאָטָן, זיך גַּעַבְּרָאָכָּן, גַּעַקְנָאָכָּט, ווי
דאָס הוּוּזָן. ווֹאָלָט גַּעֲוּוּן אַרְוּמָגָנוּמָעָן מִיט פְּלָאָמָעָן ... שְׁפָעַט בַּיִּהְיָה
נַאֲכָטָה, ווֹעָן דָּעַרְ פָּעַטָּרָ רְ' זִיְדְּלִיבָּרָ אַיְן אַהֲיָמְגָעָקָומָעָן, האט עַד
גַּעַפְּנוּנָעָן רַעֲכָלָעָן לִיגָּן אַ צְוָנוּיְפְּגָעָנוּיְדָעָרָטָעָ, מִיט פָּאָרְגְּלִיזְטָעָ אַיְגָן
אוֹן מִיט אַ פָּאָרְהָאָקָט מַוְילָהָ, רְ' זִיְדְּלִיבָּרָ האט גַּעַמְאָכָט אַ גַּעַשְׁרוּיָה, לִיְתָּ
זַעַנָּעָן זיך צְוָנוּיְפְּגָעָלָאָפָּן. מעַן האט דָּעַרְ מַוְיד אַוִּיפְּגָעָרִיסָן די צִיְּן אַן
אַרְיִינְגָּעָאָסָן אַיְן גַּוְעָן זַוְּעָרָן וַיְיִן. אַ יְיִדְעָנָעָן, אַ קַּעַנְעָרָן אַיְן מִינְטָעָרָן
פָּאָרְחָלְשָׁטָעָ, האט צְעַשְׁטָאָכָּן אַרְ פְּנִים מִיט די נַעַגְלָ, אוּסְגָּרִיסָן פָּוּן

אייד קאָפּ גאנצע הויינס האָר. צום סוף האָט רעכעלע צוריינגע זוֹ אונגען דעם אַטעם אוֹן באָגונען צוֹ קְרָעֵצָן, אֲבָעֶר קִין לִיְתָ אַיְזָן זַיְמָעָר שְׁוִין קִינְמָאָל נִיט גְּעוֹזָרָן.

די ערשות ציַיט אַיְזָן אַינְגָּאנְצָן אַפְּגָּעָנוּמָעָן גְּעוֹזָרָן פֿוֹן אַיְדָר דָּבָר. דָּעֲנָאָר האָט זַי צּוּרִיקְגָּעָרִיגָּן דָּאָס לְשֻׁוֹן, אֲבָעֶר אַלְעָרְלִיְּן קְרָעֵנָק האָבָּן זַיְד אַיְזָן אַיְדָר גְּעַלְמָעָרט. ר' זִיְדָלְ-בָּעָר האָט באָגָעָרט חַתּוֹנָה צוֹ האָבָּן מִיט רַעֲכַעַלְעָן, וּזְאָרוֹם זַי אַיְזָן גְּעוֹזָר אַיְזָן מִיחָסָת אַנְעָמָעָן זַי גְּעַרְאָטָעָוָעָט זַי אַנְעָגָעָן טַאָכְטָעָר. עַר האָט צּוֹגָעָן אַנְעָמָעָן אַדְּינְסְּטָמוֹיד, וּזְאָס זַיְל זַי בָּאָדִינְגָּן. עַר האָט באָנְגָּזָט אַלְעָרְלִיְּן רְפָאוֹת אַנְעָמָעָן סְגָּלוֹת. מְהָאָט צוֹ אַיְדָר אַרְוִיסְגָּעְבָּרָאָכָט אַנְעָמָעָן אַפְּשָׂרְעָבְּרָעָרִין גְּעַפְּסָלָט אַיְר לִיְבָּר מִיט השְׁתָּהָה, גְּעַשְׁטָעָלָט אַיְר פִּיאָוּקָעָס. רַעֲכַעַלְעָן אַיְזָן גְּעַלְעָגָן בִּיְזָאָמָעָן, נִישְׁתְּ גְּעַקָּאָנָט זַיְד אַוְיְפָשְׁטָעָלָן, אַנְעָמָעָן זַי גְּעוֹזָט אַוְיְפָזָעָן אַנְעָמָעָן אַוְנְטָעָרְשָׁפָּאָר. כְּדַי זַי צוֹ מָאָכוֹן פָּאָגָעָס אַיְזָן אַרְעָפִין, האָט ר' זִיְדָלְ-בָּעָר אַיְר גְּעַקְּוִיפָּט סְפִּרְיְּמָלְעָךְ אַנְעָמָעָן שְׁטִילְעָרְהִיָּט אַפְּיָלוֹ גְּעַלְעָרָנָט מִיט אַיְר תּוֹרָה. דָּעָר פּוֹיְלִישָׁעָר דָּאָקְטָאָר, וּזְאָס פְּלָעָגָט צוֹ אַיְר קְוֹמָעָן אַדְּעָרְ-שְׁלָאָגָן, האָט צּוֹמָאָל מִיט אַיְר גְּעַלְיָעָנָט פֿוֹן אַלְטִינִיָּשׁ בּוֹך. מִיט דָּעָר צִיְּטָא דָעָם מִידָּל בְּעָסָעָר גְּעוֹזָרָן אַנְעָמָעָן זַי אַיְזָן אַוְיְפָגָעָשְׁטָאָנָעָן, אֲבָעֶר דָּעָר לִינְקָעָר פּוֹס אַיְזָן גְּעַלְיָבָּן אַפְּגָּעָנוּמָעָן אַנְעָמָעָן זַי הָאָט אַיְם נַאֲגָעָשְׁלָעָפָּט. ר' זִיְדָלְ-בָּעָר אַיְזָן פּוֹלְזִים גְּעַשְׁטָאָרָבָּן, אַנְעָמָעָן רַעֲכַעַלְעָן אַיְזָן צּוּרִיךְ אַיְבָּרְגָּעָנָגָעָן צוֹ אַיְר פָּאָטָעָר ר' אַלְעָזָר בָּאָבָּאָד, וּזְאָס הָאָט דָּעָרוֹיְלָ פָּאָרְלוֹיְרָן סִיְּ דָאָס וּוּבָּ, סִיְּ דָעָם זַוָּּ ...

פֿוֹן דָּעַמָּאָלָט אַנְעָמָעָן אַיְזָן רַעֲכַעַלְעָ גְּעוֹזָעָן נִישְׁתְּ גְּעוֹזָרָעָן זַי האָט גְּעַהָאָט אַוְיסְטָעָרְלִישָׁעָ קְרָעֵנָק אַנְעָמָעָן זַיְד אַרְוָמְגָעְטְּרָאָגָן מִיט פָּאָרְבָּאָרְגָּעָנָעָן שְׁלָאָפְּקִיטָּן. טִילְיָל האָבָּן גְּעַרְעָדָט, אַז זַי האָט דָאָס שְׁוּוּעָרָעָ חַלָּתָה, אַנְדָּרָעָ האָבָּן גְּעַשְׁמָוּסָט שְׁטִילְעָרְהִיָּט, דָאָס אַשְׁדָּגְעָוָלְטִיקָּט אַיְבָּעָר אִיר. אַיְזָן גְּאַרְיִי האָט ר' אַלְעָזָר אַיְגָּאנְצָן זַי גְּעַלְאָזָט אַוְרָחָ הַפְּקָר אַנְעָמָעָן אַיְזָן אַלְזָן זְעַלְטָעָנָעָר אַהֲיִמְגָעָקוּמָעָן צוֹ אַיְר פֿוֹן דִּי דָעָרְפָּעָר. האָט מַאֲנְכָעָר גַּעַגְעָוָתָרָוָאָט רַעְדָּן מִיט אַיְם וּזְעָגָן זַיְן בְּתִ יְהִידָה דִי יְתּוֹמָה, האָט דָעָר יְדָיָ שְׁוּלְדִּיק אַרְאָפְּגָּעָלָאָזָט דָעָם קָאָפּ אַנְעָמָעָן גְּעַעְנְטָפָּעָר וּזַי אַמְבָּהָלָ : — עַמְּ, גּוֹ, לְאֹזֶט מִיךְ גַּעַמָּאָר ... אַיְזָן עַצָּה וְאַיְזָן תְּבֹוֹנָה ! ...

ר' איטשע מאטעס דער פאָקונטראָגענָּר

אי געקומען קיין גארוי אַ פֿאָקּוֹנְטֿרָעָגָעָר מִיט אַ פֿוֹלֶן זַאֲק אָמָגָעָז
בּוֹנְדֿעָגָעָסְפֿרִים אָזָן לֵיבּעָדָאָקָלָעָךְ, תְּפִילִין אָזָן יָאָרָמְלָקָעָם, שִׁירָ-
הַמְּעוֹלָתָן פְּאָרָקִינְפּֿעָטְאָרִינְס אָזָן עִינְהָרָעָ-בִּיגְעָלָעָךְ, מְזוֹזָות אָזָן גָּאָרְטָלָעָן.
פֿאָקּוֹנְטֿרָעָגָעָר זַעַנְעָן בְּטַבּוּ בִּיְזָעָ לִיטָּט אָזָן זַיִן לִידָּן נִישָּׁטָּן, וּזְעָן מַעַן דִּירָטָ-
זַיְעָרָה, אָז אַמְּיָין צָו גַּעַבְן-צּוֹלִיְיָן. דִּי בְּחָרִים הָאָבָן זַיִן דְּעָרְנוּנָּ-
טָעָרָט צָו אִים פְּאָמְלָעָץ אָז אַיְנְצִיקְיוֹיָן, גַּעֲקוֹקָט מִיט גְּרוֹיסָחָקָץ צָו דָּעָרָ-
קְרָאָם, וּזְאָס עַר הַאֲטָט צְעִילִיגָּט אַוְיָפָן טִישָּׁ, גַּעֲשְׁפִּיגָּן אָרִיךְ דִּי פֿינְגָּעָר אָזָן
גַּעֲמִישָׁט דִּי בְּלַעַטָּעָר מִיט אַפְּגָּעָה-תְּנָקִיתָן אָזָן שְׁטִילָ, אִים נִישָּׁטָּן צָו דָּעָרָ-
צְעָרְנוּנָּן. אַבְּעָרָ דָּעָר יִיד אָזָן, אַפְּנוּיָם, גַּעַוּוּנָּן אָבְּלָמְדוֹתָן. עַר הָאֲטָט
פֿאָרְשָׁעָטָקָט אַיְן אַרְבָּל אַיְן אַנְדָּעָן, דָּעְרָלִיבָּט דִּי יִנְגָּלָעָץ אַרְמוֹצָטוֹאָפָּן
אָזָן אַרְמוֹצָנוֹנִישָׁטָעָרָן וּוַיְפָל זַיְעָרָהָאָטָט אַבְּגָעָרָט אָזָן גַּעַשְׁוִיגָּן. אָ-
פֿאָקּוֹנְטֿרָעָגָעָר קָוָמָט פּוֹן דָּעָר וּזְעָלָט אָזָן זַוִּיסָּט גַּעַוְוִינְגָּלָעָץ פּוֹן אַלְעָרְלִיָּי
שְׁמוֹוּתָן. יִדָּן הָאָבָן זַיִן צְגָעָרוֹקָט, אַרְיִינְגָּעָשְׁטָעָקָט דִּי הָאנְט אָוִיךְ שְׁלָמָ-
עָלִיכָם אָזָן גַּעַפְּרָעָגָט :

— וּזְיִיסְט אַיר, ר' יִיד ?

— אִיטְשָׁע מאטעס.

— וּזְאָס הָעָרָט זַיִן עַפְּעָס, ר' אִיטְשָׁע מאטעס, אָוִיךְ דָּעָר וּזְעָלָט ?

— גַּעַלְיָיבָּט הַשְּׁמִיְתָּבָּרָךְ.

— רָעַדְתָּ מַעַן עַפְּעָס וּזְעָגָן הַילָּפָּח אָוִיךְ יִדָּן ?

— אָוְדָאִי, אָוְמָעָטָוָם, בְּרוֹדְ-הַשְּׁמָ . . .

— אַיר הָאֲטָט אָפָּשָׁר, ר' אִיטְשָׁע מאטעס, מִיט זַיִן בְּרִיוּ אָזָן
קְוָנְטָרְסִים ?

עַנְטְּפָעָרָט ר' אִיטְשָׁע מאטעס נִישָּׁט קִיְּין וּוְאָרָט, גַּלְיָיךְ דָּעָר וּזְאָלָט
פֿאָרְהָעָרט, אָזָן יִדָּן פֿאָרְשָׁטִיעָן גְּלִיָּךְ, אָז וּזְעָגָן אַוְלָכָעָץ זַאֲכָן רָעַדְתָּ מַעַן
נִישָּׁט אָפָּן. מַוְרָמְלָט מַעַן עַפְּעָס אַוְנְטָעָר דָּעָר נָאָזָן מְזָאָגָט :

— איר בליבט דאך נאך דא, ר' איתשע מאטעס, הא?

ער איז א נידעריקער, מיט א רונדייך שטרוייגעלבלעך בערדל, און זעט אויס אלט צו זיין א יאָר פערציך. דאָס אַפְגַּעֲרָאַכְּעָנָע פֿוֹטְעָרְנָע היטל, ווי אַ שְׁטְּרִיְּמָעָלָע, איז פֿאַרְרוֹקָט אַיבָּעָר די פֿיַּכְּתָּע אַוְיסְגָּעוּווִינְטָע אוּינְגָּן, די דָּאָרָע נָאָז אַיְּזָה רְוִיטָּפּוֹן קָאַטְּאָר. אַנְגָּעָטוֹן אַיְּזָה ער אַיְּזָה לְאַגְּגָעָר וּזְאַטְּעָגָעָר זְשֻׁופְּצָע, וּזְאָסָלְעָפְּטָזִיךְ נָאָךְ אַוְיפּ דָּעָר עֶרד, אַזְּנָעָמָן זְעָנָעָן אַרְוְמָגָעָגָרְטָלָט מִיטָּאַרְוְיטָעָר פְּאַטְּשִׁילָע. בְּחוּרִים גְּרָאַבְּלָעָן שְׁוִין אַיצְטָאַז אַיְּזָה זְיִינְעָסְפָּרִים, ווי אַיְּזָה זְיִיעָרִיקָן, רִיסְזָאַוְיפּ די בְּיִגְּנָס מִיטָּאַרְפְּינְגָּעָר, טְוֹעָנָאַז שְׁאַדְנוֹס. ער זָאָגָט זֵי, פֿוֹנְדְּעָסְטָוּזָעָגָן, נִישְׁטָאַקְּיָין קְרָוָם וּזְאָרָט. יְיִנְגְּלָעָד שְׁטִיפָּרָעָס שְׁפִּילְזְ-זִיךְ מִיטָּאַרְוְיָהָאַפְּטָעָנָע אַרְבָּעָה כְּנַפְּוֹתָלָעָד, מְעַטְּסָרָאַז די גְּגַיְּלָדָטָע קָאַפְּעָלָעָן. מְהָאָט אַפְּיָילְוָאַז אַוְיסְגָּעָעָז פְּנוּעָה, אַז טִיף אַיְּזָה לְיִגְּזָע — אַמְגִילָּה אַיְּזָה הַילְּצָעָרָנָעָר שִׁידָּה, אַצְּיָּה נִיקָּעָר שְׁוֹפָר אַזְּנָעָמָן אַז עַזְּקָעָלָע מִיטָּאַרְוְיָה אַרְצִ-יְּשָׂרָאֵל-עֶרד. זְעָלָטָן עַמְּעָץ זָאָל עַפְּעָס קְוִיפָּה, נִיעָרָתָאַל עַלְפָּרָעָז יִזְּקָעָט דָּעָר סְחָוָה, אַזְּנָעָמָן סְדָוכָת זֵיךְ, אַז מְעָן טָוָט אַלְעָרְלָיִי תְּחִבּוֹלָות דָּעָם יִזְּקָעָט אַרְיִינְצָוְרָנָגָעָן אַיְּזָה צָאָרָן. אַבָּעָד ער שְׁטִימִיט פְּאָרָזִין סְחָוָה, ווי אַז אַוְיסְגָּעָטָאַפְּטָעָר, רִירָת זֵיךְ נִישְׁטָאַפְּנָעָר. זָאָגָט מְעָן קְדוּשָּׁה, נִעְמָט זֵיְן שְׁטְּרוּיְעָנָע וּזְאָנָסָע זֵיךְ קְוִימִיךְיָהָמָעָן. פְּרָעָגָט מְעָן אַיְּזָה אַוְיפּ אַמְּקָח, שְׁטָעָלָט ער אַז אַוְיעָר, ווי אַטְּוִיבָּעָר, קְלָעָרָט לְאַנְגָּא אַז קוּקָט יְעָנָעָם נִישְׁטָאַפְּנִים אַרְיָין.

— זָאָגָט ער מִיט אַשְׁטִיל, הַיְּזָעְרִיקְלָעָד קוֹל. —

וּוְיִפְּלָאַיְּרָעָנָט — גִּיט . . .

אוֹן ער שְׁטָעָלָט-אַז אַבְּלָעָכְנָעָ פּוֹשְׁקָעָ, נִישְׁטָאַפְּנָעָ ווי ער זְאָלָט גַּעַד האַנְדָּלָט, נָאָר גְּזָאַמְּלָט אַוְיפּ ר' מַאיָּר בְּעַלְ-נָס. אַיְּזָה אַוְונָט רְוֶפֶט אַיְּזָה לְיִזְּבָּס אַוְיפּ נְאַכְּטָמָאָל. לוֹי אַיְּזָה שְׁטִיְּלָעָה אַוְרָהָיִת אַוְיפּ דָּעָר וּזְיִתְּפָן דָּעָר כְּתַ שְׁבָתִ-צְבָּי, זֵיְן פְּאַטְּעָרָס מְתַנְגָּדִים. זְאָמָלָעָן זֵיךְ צְוֹנוֹנִיךְ יִדְןְּ מְקוּבָּלִים, גַּעֲקְלִיבָּעָנָעָ מְעַנְטָשָׁה, וּזְאָרָזְן אַלְעָזָר שְׁפִּירָן באַשְׁיִינְפְּעָרְלָעָךְ, אַז דָּעָר פְּאַקְוּרְטָרְעָגָעָר הָאָט עַפְּעָס אַבְּרָצָוּגָעָן, סְאַיְּזָה דָּאַ צְוִישָׁן זֵיךְ אַוְיךְ ר' מְרָדְכִּי יוֹסֵף, ר' בְּינָשָׁעָס שָׁוֹנָא. פְּאַרְמָאַכְּט נְעַכְּבָּלָעָ, לְיִסְתְּוִיבָּ, דָעָם לְאַדְן אַזְּנָעָמָן פְּאַרְשָׁתָאַפְּט דָעָם שְׁלִיסְלָלָאָךְ פּוֹן דָעָר טִירָה, עַזְוָרָס קִינְדָּעָר זְאָלָן נִישְׁטָאַרְיָיןְקָהָן, ווי זְיִיעָר שְׁטִיגָּעָר אַיְּזָה דָעָר עַולְם זְעַצְט זֵיךְ אַרְוָם טִישָׁ. נְעַכְּבָּלָעָ דָעָרְלָאַנְגָּט דָעָר פְּלָעְצָלָעָ מִיטָּאַרְוְיָה.

ציבעלעס און שטעלט אוועק אביסל משקה. ר' איטשע מאטעס עסט בלויין אין כוית ברויט, שלינגט אים אָרְגַּנְטָעֵר נישט צעקייטערהייט, און הייסט די פֿאָרוֹאַמְלָטָע אָנוֹטָעֵרְלָעֵןְןִי די הָעֶרֶצְעָר אָנוֹ טְרִינְקָעֵן לְחִיִּים. זעט מען שוין, אָנוֹ ר' איטשע מאטעס אַיז אַכְלִי מְפֹאָר, הארכט מען אַים. ווערט שטערנס פֿיַיכְט אָנוֹ אין אוֹיגַן צִינְדָּן זִיךְ אָנוֹ האָפְּנוֹגְּנָגְּעָן אוֹיף גְּרוֹיסְעָ צִיטִין, וואָס דְּעַבְּגַעַטְעָרְזָן זִיךְ קְנָעָפְּלָט אַוְיכְּ ר' איטשע מאטעס דעם טוֹזְלִיךְ אָנוֹ נְעַמְתָּ אָרוֹיסְ פֿוֹן הִנְּטָעָרְשָׁלָאָק פֿאָרְמָעְטָעָנָע בְּרִיוֹו, גְּעַשְּׁרִיבָן מִיט סְוּפְּרִישָׂ שְׁתַּב אָנוֹ מִיט תְּגִין, וַיְיַ אַסְפְּרִיתְהָרָה. די בְּרִיוֹו זְעַנְעָן פֿוֹן אַבְּרָהָם הִיכְיָנוּ אָנוֹ שְׁמוֹאֵל פֿרִימָו אַין אַרְץ-יִשְׂרָאֵל. הַוְּנָדְעָרְטָעָר רְבָנִים זְעַנְעָן אוֹיף זַי גַּעַתְמָעָטָה, סְרוּבָ — סְפְּרִידִים מִיט אַוְיסְטָעְרִישָׂעָ נְעַמְעָן, וואָס דְּעַרְמָאָגָע אָין תְּנָאִים וְאָמוֹרָאִים אָנוֹ אַין תְּרָגּוֹם-לְשׁוֹן. ווערט אָזְוִי שְׁטִיל, אָזְעוֹרָס יִנְגָּלָעָךְ, וואָס לְגַן דְּרוֹיסְן הִינְטָעָר דָּעָר טִירָה, פֿאָרְנָעָמָעָן נְיַשְׁט קִיְּין שָׁאָרָךְ. דָּאָס קִנְיִיטָל אָין דָּעָם שְׁעַרְבָּעָלָעָ קְנָאָקָטָ, שְׁפְּרִיצָטָ, לְאָגָע שְׁאָטָנָס צִיטָעָרָן אוֹיף די זְעַנְעָן זִיךְ אָין דָּעָר בְּרִיאַתָּ, גִּיסְן זִיךְ צְוֹנוֹתָ. נְעַכְעָלָעָ די מִיחְשָׁתָ שְׁטִיטָה בַּיְּ דָּעָר הַרְבָּעָ אָנוֹ בְּרָעָנֶט קִינְדָּלָעָ. די קְרָאנְקָע בְּעַקְלָעָן, וַיְיַ שְׁמַחְתְּ-תּוֹרָה עֲפָעָלָעָ, זְעַנְעָן הִיסְיָס אָנוֹ צְעַפְּלָאָמָטָ; זַי קוּקָט צִיטִיק צַוְּ דִי מָאנְסְלִיָּט אָנוֹ שְׁלִינְגָּט יַעֲדָעָס זַוְּאָרטָ.

ר' איטשע-מאטעס זִיצְט אָנוֹ אַיְנָגָעָשְׁרוֹמָפְּעָנָעָר אָנוֹ רְעַדְתָּ זַיְעָר שְׁטִילָ, כְּמַעַט מִיט פֿאָסְטָעְרָנִישָׂ. דָּעָר יַיְד דְּעַקְטָ-אוֹיף רְזִין דְּרוֹין, עָר דָּעָר-צִיְּלִיטָ, אָזְ גַּאֲר זַוְּיִינִיק נְיַצְׁוִין דְּקָדוֹשָׂה זְעַנְעָן נָאָר גְּעַבְּלִיבָן צַוְּיִישָׂן די קְלִיפָּות. די סְטְּרָא-אַחֲרָא קְלָאָמָעָרָט זִיךְ דְּרִיעָן, וַיְיַיל אָן דָּעָם הָאָט זַי נְיַשְׁט קִיְּין אַנְהָאַלְטָעָנִישָׂ. אַבְּעָר שְׁבַּתִּי צְבִי פֿירָט אַמְּלָחָמָת דִּ צְבָאות אָנוֹ בְּרָעָנֶט זַי אוֹיף צָום שְׁוֹרֶשֶׂ. וּזְעָן דָּעָר לְעַצְטָעָר נְיַצְׁוָץ וּזְעָט צְוָרִיקָיָ קְעָרָן צָום מְקוֹרָ, וּזְעָט אַנְטָפְּלָעָט וְוּרָן מְלָכָא-קְדִישָׂא. די מְצֻוּתָ מְעַשְׂיוֹת וּזְעָלָן דְּאָמָּלָס אַיְנָגָנֶצְן בְּטָל וְוּרָן, די גּוֹפִים וּזְעָלָן פֿאָרְעָנְדָעָרָט וְוּרָן אַיְן הַוְּיִלְעָר דְּרוֹחַנִּיות אָנוֹ סְוּעָלָן אַרְאָפְּנִידָעָרָן נְיַע נְשָׂמוֹת פֿוֹן עוֹלָם-הָאֶצְבָּילָה אָנוֹ פֿוֹן אָוֹנְטָעָרָן כְּסָא-הַכְּבָדָה. עָסָן אָנוֹ טְרִינְקָעָן וּזְעָט אוֹיפְּהָעָרָן, אַגְּשָׁטָאָט פְּרִיה וּרְבִיה וּזְעָט מַעַן מִיחְד זַיְן יְהָוִדִּים אָנוֹ מְצִרְפָּה זַיְן הַיְּלִיקָע שְׂמוֹת. קִיְּין גַּמְרָא וּזְעָט מַעַן נְיַשְׁט לְעַרְנָעָן. פֿוֹן דָּעָר תּוֹרָה שְׁבַּכְתָּב וּזְעָלָן אַיְבָּרְבָּלִיבָן בְּלֹויִי די סְוּדוֹתָ. יַעֲדָעָר טָאג וּזְעָט זַיְן אַזְוִי גְּרוֹיסָ זַי אִיאָר אָנוֹ די לְוַיְטָעְרִקִּיטָ פֿוֹן דָּעָר שְׁכִינָה וּזְעָט אַנְפְּלִין דָּעָם חָלָל

פֿון דער וועלט. כרוביים און אוֹפְּנִינְהָקּוֹדֵשׁ וועלן זינגען שירה און כביבול
אלין וועט זאגן שיעור פֿאָר צְדִיקִים און צְדִקָּיות. דער תענגז דערפּוֹן
וועט גאָר קִין גְּרוּנְעַץ נִישְׁתְּהָבֵן . . .

ער שיט מיט מדרישים און זוהרֶס, ר' אַיְתְּשָׁע מְאַטְּעָס דָּעָר פְּאָקוֹן
טרעגער; ער רופּט אָן גַּעֲמַעַן פֿון מְלָאָכִים אָן שְׁרָפִים; ער זאגט
אוֹיסְנוֹווַיְנִיךְ שְׁטִיקָעָר פֿון סְפֶּרְהָגָלְגָּוְלִים אָן רְזִיאָלְהָמָלָךְ; ער קָעָן
אלע היכלות אַין הִימָּל אָן וַיִּסְטָה, אוֹףְּ וּאָס יְעַטּוּדְעָר שָׂר אַין גַּעֲזָצְטָן.
ווערט שוֹין קְלָאָר, אָן מְהָאָטָּדָא צְוָוָן מִיטָּא גְּרוּסִין צְדִיקָּה, אָפָּארְאָרְךְ
בָּאַרְגָּעָנָם. בְּלִיבְּט, אָן דִּי מְעַשָּׂה זָאָל דָּעָרְוַיְיל גַּעֲהָלָטָן ווערטן בְּסָוד
אָן אָן אַיְבָּעָרְנָעָטִיךְ זָאָל ער בְּיַי ר' גָּאָדָל חָסִיד, וּאָס זִיכְטָדָא בְּיַי עַקְטָשָׁיָּה.
אַיְנְדָעָרְפָּרִי וועט מעַן שוֹין זָעָן, וּאָס מְהָאָטָּדָא צְוָוָן. גַּעַמְט אִים
ר' גָּאָדָל חָסִיד בְּיַי דָּעָר הָאָנְטָא אָן פִּירְט אִים אַוּעָק צְוָוָן זִיךְרָאָהָיִם. ער
וַיַּל אִים אַפְּגָעָבָן זִיךְרָאָן בעַט, וּסְפָּאָסְטָה פְּאָר אָ גְּרוּסִין מָאָן, אַבָּעָר ר'
אַיְתְּשָׁע מְאַטְּעָס וַיַּל דָוָקָא שְׁלָאָפָן אוֹפְּנָן פְּיַעַקְעָלִיךְ. לִיגְטָרְךְ ר' גָּאָדָל
חָסִיד אַוּעָק דָּאָרְטָן אָ פְּעַלְצָן אָן קִישְׁוֹן, אָן אלְיָזָר גִּיטָּע אָרָאָן צְוִוִּיתָן
חוֹדָר, וּאָוּסְפָּה סְפַּתְּיִעָן דִּי בעַטְן. אַבָּעָר ער קָאָן קִין אוֹיגָן נִישְׁתְּהָבֵן.
אָ גַּאנְצָע נָאָכָט הָעָרֶט מעַן פֿון פְּיַעַקְעָלִיךְ אָ ברְוּמְעַנִּישׁ וּוְיַי פֿון אָ בִּין.
ר' אַיְתְּשָׁע מְאַטְּעָס לְעַרְנְטָן תּוֹרָה אָן סְאָיָן לִיכְטִיק אוֹפְּנָן פְּיַעַקְעָלִיךְ,
גָּלִידָךְ דִּי לְבָנָה וּוְאָלָט אַהֲן אַרְיִינְגְּעָזִינְט, וּוְאוֹלֵל סְאָיָן דָּא אַיְגָאנְצָן
וַיִּשְׁטָא קִין פְּעַנְצָטָעָר. פְּאָרְטָאָג קְרִיכְטָר' אַיְתְּשָׁע מְאַטְּעָס אַרְאָפְּ, גִּיסְטָה
אָפְּ נְעָגְלִי-וּאָסָעָר אָן וַיַּל שְׁטִילָעָהָיִיט אַוּעָק אַיְן בִּיתְ-מְדָרֶשׁ. אַבָּעָר
ר' גָּאָדָל חָסִיד האָט זִיךְרָאָן הַיְנָטָן נִישְׁתְּהָבֵן. ער שָׁאָרְט זִיךְרָאָן צְוָוָן
ר' אַיְתְּשָׁע מְאַטְּעָסָן, רִירְט אִים אָן בְּיַי עַלְבּוֹיגָן אָן דָוִימָט אַיְן:

— כְּהָאָבָּא אַלְיָזָר גַּעֲזָעָן, ר' אַיְתְּשָׁע מְאַטְּעָס . . .

— עַטְּ-נָו, וּאָס-גַּעֲזָעָן, וּוְעַגְּ-גַּעֲזָעָן! — מְוֻרְמָלֶט ר' אַיְתְּשָׁע מְאַטְּעָס
אָן בְּוִיגְט זִיךְרָאָן, וּוְיַי אָונְטָאָר אָ שְׁוּעָרְדָּר מְשָׁא. — יִפְּה שְׁתִּיקָה
לְחַכְמִים . . .

אַיְן בִּיתְ-מְדָרֶשׁ צְעַלְיִיגְט ר' אַיְתְּשָׁע מְאַטְּעָס וַיַּדְעַר זִיךְרָאָן
וּוְאָרְט אַוְיִף אָ קָוָנה. נָאָכוֹן דָאָונְגָעָן שְׁטָעָלֶט ער אַוּעָק דָעַם זִיךְרָאָן אָן
וּוְינְקָל אָן לְאַזְוָת זִיךְרָאָן גִּינְעָן אַיְבָּעָר גַּאֲרִי פֿון שְׁטוּב צְוָוָן, אַיְבָּעָרְצָוקָן
די מְזוּזָות, וּוְיַי סְאָיָן דָעַר שְׁטִיגְגָּעָר פֿון דִי פְּאָקוֹן-טְרָעָגָעָר, וּאָס זַעַנְעָן
סְרָוב אַיְיךְ סְוּפְרִים. גַּעַפְּינְט ער אָן אָ מְזוּזָה אָ גְּרִיִּי, פְּאָרְרִיכְט ער

אויפֿן אָרט מִיט אַ גַּעֲדֹזְעָנָעָר פָּעָן, נַעַמֶּת דַּעֲרְפָּאָר אַ פְּרוֹתָה אָוּן גִּיט וּוּיִיטָעָר.

גִּיט עָר אָזֵי לְאָנוּגָּו, בֵּין עָר קְוֹמֶט אָזְזַו רַעֲכָעַלְעָן, בֵּין רַעֲכָעַלְעָן אַיזְזַוְהָ אָן אַלְטָעָ, בָּאוֹאָקְסָן מִיט וּוַיִּסְן שִׁימָלָ. ר' אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס נַעַמֶּת אָרוֹיסָט פָּוּן קַעַשְׁנָעָ אַ צְוָעָנְגָּל, צִיט אָרוֹיסָט דַּי נַעַגְעַלְעָן, וּוַיְקָלְט אַזְיָּחָדָה אַיזְזַוְהָ אָוּן גַּעֲנָעָנְטָ צָוָם פָּעַנְסְּטָעָר, כְּדַי צַו קְוֹקָן קַעַגְן לִיכְטָן, צִיט דַּי אַזְיָּחָדָה אַיזְזַוְהָ אָוּן גַּעֲנָעָנְטָ צָוָם פָּעַנְסְּטָעָר, כְּדַי צַו קְוֹקָן קַעַגְן לִיכְטָן, צִיט שְׁמַ-הַחִיה אַיזְזַוְהָ אַינְגָּאנְצָן אַפְּגָעָמְעָקָט אָוּן אָז אַיְן דַּעַר שִׁין פָּוּן שְׂזִי פָּעַלְעָט דַּאָס רַעֲכָטָעָ קַעְפָּל. הוֹבִין אָז בֵּין דַעַם יִיד צַו צִיטָעָרָן דַי הַעַנְטָ אָזְזַו אַזְגָּט מִיט גְּרוּוּיסָ הַקְּפָדָה :

— וּוּעָר וּוּאוִינְט דָּא ?

— דָּא וּוּאוִינְט מִין טָاطָעָ, ר' אַלְעָזָר בָּאַבָּאָד — עַנְטְּפָעָרָט רַעֲכָעַלְעָן.

— ר' אַלְעָזָר בָּאַבָּאָד ? — זָגָט ר' אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס אָוּן רַיְבָּט דַעַם שְׁטָעָרָן, זִיךְרָא צַו דַעַרְמָאָגָעָן. — עָר אַיזְזַאָר, דַוְכָּת זִיךְרָא, רַאַשְׁ-הַקָּהָל פָּוּן שְׁטָאָט ?

— אָמָּאל — זָגָט רַעֲכָעַלְעָן, — אַיזְזַוְהָ גַּעֲוָעָן רַאַשְׁ-הַקָּהָל אָוּן הַיִּנְטָ אַיזְזַוְהָ אַשְׁמָאָטָעָ-קְלוּבָּעָר . . .

אוּן זִי צְעַלְאַכְטָ זִיךְרָא אָזְזַוְהָ אַיזְזַוְהָ אַזְגְּוִיטָשׁ.

אַיְדִּישָׁע טָאַכְטָעָר זָלָל לְאָכְנָה חַוִּיךְ — דַאָס הַעֲרָט ר' אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס צָוָם עַרְשָׁתָן מָאָל, אָזְזַוְהָ עָר גִּיט אַקְוֹק אַזְיָּחָדָה זִינְעָן וּוּיִיטָן פָּאָנְגָּאַנְדָּעָרְגָּרְקָטָעָ פָּאָרְגְּלִיוּעְרָטָעָ אַוִּיגָּן, אַומְגָעָרְבָּרְעָמְטָעָ אָזְזַוְהָ קִילְגְּרִיבָּנִיָּהָ לְעָכָע, וּוּבֵין אַפְּיָשָׁה. בֵּין רַעֲכָעַלְעָן זָגָעָן דַי לְאָנוּגָּעָ פָּלְעַכְתָּן צְעַלְאָזָט, וּוּבֵין אַמְכָּשָׁפָה, פּוֹל מִיט פָּעַדְעָרָן אָזְשָׁטוּרָיָה. אַיְין חַאְלָב פְּנִים אַיזְזַוְהָ רַוִּיט, וּוּאַפְּגָעַלְעָגָן, דַאָס אַנְדָּעָרָהָאַלְבָּעָ — בְּלָאָס. זִי אַיזְזַוְהָ אַזְרָאָגָט אַזְיָּחָדָה אַזְגְּדָעָתָן, אַזְזַוְהָ אַזְרָאָגָט פָּוּן אַיר לִיְּבָה. אַיְין דַעַר לִינְקָעָר הַאֲנָטָהָאַלְטָ זִי אָזְזַוְהָ אַדוֹרִיסָטְקָעָר פָּוּן אַיר לִיְּבָה. אַיְין דַעַר לִינְקָעָר הַאֲנָטָהָאַלְטָ זִי אַזְזַוְהָ עַרְדָּעָגָעָם טָאָפָּה, אַיְין דַעַר רַעְבָּטָעָ — אַשְׁרְיוֹוִישָׁ מִיטָּאָשׁ. פָּוּן צְוִישָׁן אַיזְזַוְהָ פָּאָסָן הָאָרָקָוּן קְרוּם אָרוֹיסָט אַפְּאָרְצָאַפְּלָעָן, צִעְנָשָׁמִיְיכָלָעָן, וּוּבֵין אַמְטוֹרָפָת. פָּאָרְשָׁטִיטָ שְׁוִין דַעַר יִידָּה, אָזְזַוְהָ אַזְמָעָה אַיזְזַוְהָ נִישָׁתָּפְשָׁוּט, אָזְזַוְהָ אַזְעָר פְּרָעָגָט :

— זָגָעָט אַיר אָז אַשְׁתְּ-אִישָׁ, אַדְעָר אַבְּתוֹלָה ?

— אַ בָּתְוָה ! — עַנְטֶפֶרֶט רַעֲכָלָעַ מִיטַּעַזְתָּ — אַ קְרָבָן פָּוּן
גָּאָט, וֹוי יִפְתְּחֵס טַאַכְטָעֵר . . .

בַּיְּ רַ' אִיטְשָׁע מַאֲטָעֵסָן פָּאַלְטָ אַרְוִיסָּ דִּי מַזְוָה פָּוּן דָּעַרְתָּ האָנְטָן.
זִינְטָ עַר שְׂטִיטִיט אַוִּיףָ דִּי פִּיסָּ הַאָטָרָן עַר נַאֲךָ אַזְעָלָעַ וּוּעָרְטָעַ נִישְׁתָּ
גַּעַהְעָרְטָן. עַר שְׁפִירְטָ בְּחוֹשָׁן, אָזָּ עַס וּוּעָרְטָ אִים קִיל צְוִישָׁן דִּי רִיפָּהּ
גַּלְיִיךְ מַ'וָּאַלְטָ אִים דָּאָרָטָ אַנְגָּעָנוּמָעָן מִיטָּ אַיְזָקָאַלְטָ פִּינְגָּעָר. זִינְגָּעָ
פִּיסָּ גַּעַמְעָן זִיךְ וּוּאַקְלָעָן וֹוי אַוִּיףָ אַרְוִיסְצָוְלִיפָּן פָּוּן דָּעַרְתָּ
גַּלְיִיךְ פָּאַרְשְׁטִיטָן עַר, אָזָּ דָּאָס אִין נִישְׁתָּ קִיןְ וּוּגָּ. זַעַצְטָ עַר זִיךְ
אוּוּעָק אַוִּיףָ אַ קְעָסְטָל, גַּעַמְטָ אַרְוִיסָּ אַ וּוּרָעָ, אַ פָּלָעָשָׁל גָּאַלְשִׁיטִינְטָן,
פָּאַרְשְׁנִיצְטָ דִּי פָּעַן מִיטָּ אַ שְׁטִיקָל גָּלוֹן, טִינְקָטָ אָזָּ אָזָּ — וּוּיְשָׁטָן זִיךְ
צּוּרִיךְ אָפְּ אַין דָּעַר יַאֲרְמָלְקָע.

— מִיְּדָל, דָּו רַעְסָט נִישְׁתָּ גַּלְיִיךְ ! — זַאֲגָטָ עַר צָו אֵיר הִינְטָעָרָ
וּוּילְעָכָץ אָזָּ נַאֲךָ לְאַגְּנָגָן קוּוּנְקָלְעָנוּשָׁ. — הַשְּׁמִיתְבָּרֶךְ פָּאַרְלָאַנְגָּט נִישְׁתָּ
קִיןְ קְרָבָנוֹתָן פָּוּן מַעֲנְטָשָׁן . . . אַ יִדְיָשָׁע טַאַכְטָעָר דָּאָרָףָהָבָן אַ מאָן
אוּנָה הִיטָּן יִדְיָשְׁקִיְּתָן . . .

— קִינְגָּעָר וּוְילְ מִיךְ נִישְׁתָּ ! — זַאֲגָטָ רַעְכָּלָעַ אוּנָה הִינְקָטָ צָו אִים צָו
אוּוִי נָאָעָנָטָן, אָזָּ סְגִּיטָ אַוִּיףָ אִים אַ וּוּיְעָ אַ וּוּבְּעָרִישָׁעָרָ רִיחָ. — סִידְזָן
כְּזָאָל חַתּוֹנָהִהָּאָבָן מִיטָּן שְׁטָן ! . . .

אוּנָה זִיךְ צְעָלָאָכָט זִיךְ שְׁפִיצִיקָ, מִיטָּ אַשְׁלָוקָעָכָץ צָום סְוָתָּ גְּרוּוּסָ
גָּלְאָנְצִיקָעָ טְרָעָרָן גַּעַמְעָן רִינְגָן פָּוּן אִירָעָ אָוִיגָן, דָּעַר טָאָפָ פָּאַלְטָ אַרְוִיסָן
אִירָעָ הָעָנְטָ אָזָּ צְעָבָרָעָכָט זִיךְ אַוִּיףָ שָׁאָרְבָּנָס. רַ' אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס וּוְילְ
עַפְעָס עַנְטֶפֶעָרָה, אַבְעָרָדָי צְוָנָגָ אָזָּ מַוְילְ וּוּעָרָטָ אִים שְׁוֹעוֹרָ אָזָּ הָאָרָטָ
וּוְיָ אַפְּרָעָמְדָעָ. אַלְיָזָרְ דָּרִיְיטָ זִיךְ אִים פָּאָרָן בְּלִיקָ : דִּי אַלְמָעָרָ, דִּי וּעָנָטָ
דָּעַר דִּילָ. עַר פְּרוֹאוֹוֹטָ שְׁרִיבָהָ, אַבְעָרָדָי הָעָנָטָ וּוּאָרָפָטָ זִיךְ אָזָּ אַ קְלָעָ
שְׁטִיעָלָטָ זִיךְ אַוִּיכָן פָּאַרְמָעָטָ. בּוּגְגָטִיְאָזָן רַ' אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס דָּעַר מַקוּבָלָ
נִידְעָרִיךְ דָּעַם קָאָפָ, פָּאַרְקְנִיְיטָשָׁטָ דָּעַם שְׁטָעָרָן, פִּינְטָלָטָ מִיטָּ דִּי וּוּיְעָ
אוּנָה בָּאָגְרִיְיפָטָ מִיטָּ אַיְנָמָאלָ דָּעַם סּוֹדָ, וּוָאָסָ שְׁטָעָקָטָ הִינְטָעָרָ דָּעַם אַלְעָמָעָן.
גִּיטָּ עַר אַ קְוָקָ אַוִּיףָ דִּי בְּלָאָסָעָ נַעַגְלָ פָּוּן בִּיְדָעָ הָעָנָטָ, וּוְיָ מַ'טוֹתָ נַאֲךָ
הַבְּדָלָה, אוּנָה זַאֲגָטָ שְׁטִילְעָרְהִיאִיטָ צָו זִיךְ אַלְיָןָ :

— דִּי זַאֲךָ אִיזָּ מִןְ השָׁמִים . . .

ר' איטשע מאטנס שיקט שדכניות צו רעכעלען

האט ר', איטשע מאטעס דער מקובל געשיקט איגענע מענטשן צו רעכעלען, מען זאל איבערענטפערן איזו און איזו : אן אלמן איז דער חתן און א געמיינער מאן. דאס אונצע דאבר-ימול זיין איז : א וואטען שופיצע סי אויף שבת, סי אינדערוּאָכָּן, אַ טְּלִיתְּ-קְטָּן אויפּֿהן הַוֵּילָּן לְיִבְּ, א פאר צייגענע פּֿלוֹדְעָרָן אָוּן אַ טְּלִיתְּ מִיטְּ צְוַויִּי פּֿאָרְטְּפּֿילְיִין. אַבְּעָר דַּעַר באשעפער איז דער באָרָעָמְדָּק אָוּן עַר טָוָט שְׁפִּיאָזָן פּֿוֹן אַ וְזִוְּלְטִידְרִיךְ בַּיִּזְדִּי אַיִּיעָרְ פּֿוֹן אַ לְוִיְּזָן. פּֿעֲרָצִיךְ טָעַג אַיִּידְעָרְ רַעֲכָעָלְ אַיִּזְגְּוֹאָרְן הַאַטְּ מַעַן אַוְיסְגָּעָרְפּוֹן וּוּגָעַן דַּעַם טְרָאָפְּן וּוּמָעַן : דִּי טְאַכְּטָעָרְ פּֿוֹן רַיְּ אַלְעָזָר צו אִיטשע מאטעסן. הַיִּנְטְּ וּוּאָס וּוּלְן אַיִּיר הַעֲלָפְּן רַיְּ ? זָאָל זַאָגָן יָאָ, וּוּעַט מַעַן צְנוּיְרָפּוֹן אַ קְגַּסְ-מָאָל, אָוּן אָוּן גָּאטְ וּוּעַט באַשְׁעָרָן אַיִּן אַרְצִ-יְשָׂרָאֵל, וּוּעַט עַר אִיר מְסֻלְּקִ-זִיִּין דִּי כְּלַהְ-מְתָנוֹת אָוּן אַוִּיטְצָאָלָן חַתִּימה-גַּעַלְט . . .

זָעָנָעָן אַוּעָק צו רעכעלען ר', מְרַדְּכִ-יְוֹסֶף דַּעַר מִקְוָבָל, לְוִי דַעַם רְבָּס אָוּן נַעֲכָעָלְ זַיְּן וּוּיִבְּ. ר' מְרַדְּכִ-יְוֹסֶף הַאַטְּ, וּוּיִזְן שְׁטִיגָעָר אַיִּן, גַּעֲקָלָאָפְּט מִיטְּ דַעַר קְוִילָעְ אַיִּן דִילְ, גַּעֲוָאָרָנְט, אָזְ ר' אִיטשע מאטעס אַיִּן אַ הַיְלִיקָעָר מַעֲנָטָשָׁ, פְּאָסָט פּֿוֹן שְׁבָת צו שְׁבָת, אָוּן אָזְ סְאִים אַ זְבִּחָה אִים צו הַאָבָן פּֿאָר אַ מאָן. סְעוּט אַזְדִּי זַיְּן אַ בְּאַשְׁיזָוָגְן פּֿאָר דַעַר שְׁטָאָט, וְאוּ ער וּוּעַט זַיְּן אַוִּיפְּהָאָלָטָן. לְוִי זַעַם רְבָּס הַאַטְּ גַּעֲבִיסְן דִּי אַוְנְטְּעָרְשָׁטָע לְלִפְּ אָוּן נִישָׁט אַרְאָפְּגָעָנוּמָעָן זַיְּן בְּלִיקְ פּֿוֹן דַעַר בְּתוֹלה. נַעֲכָעָלְ הַאַטְּ דִי מְאַגְּסָלִילִיט צְוִירִיק. אַרְוִיסְגָּשִׁיקְט, אָוּן אַלְיִין גַּעֲנוּמָעָן זַיְּן אַוִּיסְפִּירְן דִי זַאָר מִיטְּ וּוּיְבָעָרְשָׁעָרְ פְּאַרְשָׁטְעָנְדִּיקִיטָן. אַיְרָעְ אַקְסָלָעְן זָעָנָעָן גַּעֲוָעָן אַיִּיגָעָן הַילָּט אַיִּן אַ טְּעָרְקִישָׁרְ שְׁאָל, אַוִּיפּֿן קָאָפְּ הַאַטְּ זַיְּ גַּעֲתָאָט זַיְּ וּזְיִדְעָנָעָ פְּאַטְּשִׁילְעָ, וּוּי אַיִּין שְׁבָת, אָוּן פּֿוֹן דִי פְּלִימָאָל דּוּרְכְּגָעָרִיסְטָעָנָעָ אַוִּיעָרְ לְעַפְּלָעְ, וּוּי סְטְּרָעָפְּט אָפְּט בַּיִּ נְגִידִישָׁעְ טְעַכְּטָעָר, הַאָבָן זַיְּ נַאֲכָגָעָן

באמבלט צוויי גראיסע גילדערנע אויערינג. זי האט מיט חשיבות זיך אוועקגעזעצעט אויף דער פליישיקער באנק, אונגעשפארט די פיס אויף א פיסן-בענקלע און אונגעוויזן דער מoid און ארט אונגענאייבער, אויף דער מלכיקער באנק. דערנאָך האט זי אויסגעשניצט די נאָז מיט אַ פאנט, אונגעווישט די פינגער אָן דער בריטער פֿאַלע פֿון אִיר קָאָרטְן-קָלִיאַד, און געזאגט אָזֶן צו זאגן:

— זיי נישט בי דיר גראיס, רעכעלע, וויל דיין טאטע אין אַ גע-
מיינער מאָן אָן ער האט דיך געלאָזט אויף גאָטס באָראָט . . . דערצּו
ביסטו נּעֲבֹעֵך אַ שְׁלָאָפָע, נִשְׁתְּ פָאָר קִינְעָם גַּעֲדָאָט . . . לִיְתְּ בָּאָרְעָדוּן
דיך אָן דּוֹ וּוּסְטַּט צַוְּשָׁאָנְד וּוּרָנוּ . . . הָאָסְטוּ אַ בָּעָלוֹן, דָּעַקְצּוּ דּעַם
קָאָפָּה . . . וּוּטְעַט עָרְגִּישְׁתְּ וּוּאַוְלְגַעְפָּלְעַן אִין דִּינְעָ אָזִיגָּן, זַעַנְעָן דָּאַ בַּיִּ
יַיְדְּן צְוּעָלָף שָׂוָרוֹת . . .

האָט רעכעלע, די האָלְבְּ-צְעָרְדָּעָרְטָע, פָּאָרְשְׁטָעָלְטָ דָּאָס פְּנִים מִיְּטָ
איַרְעָ אַיְדְּעָלָעְ הָעָנְטָ, אַיְנְגַעְבָּוִינְטָ זַיְדָ אָן אַנְגַעְהָוִינְטָ העָשָׁעָן אָן בָּאוּיְנְעָן
איַרְמָזָל — אַיְנְגָאנְצָן וּיְ אַמְיְשָׁבָעָ. די לאָנְגָעָהָאָרְ רִיןְשְׁרִיןְ גַּיְשְׁתְּ אָן
דּעַם דִּילְ, די מִידְלָשָׁע אַקְסָלָעְ צִיטָעָרְ. נּעֲכָלָעְ רָעְדָט אָן רָעְכָלָעְ
שְׁלָוְכָצָטְ. איַרְבְּרוּסְטְּ טְרִיסְטְּ זַיְדָ אָן זַיְקָאָן קִיְּינְ וּוּאָרְטְּ גַּיְשְׁתְּ אַרְוִיסְ
ברָעְנְגָעָן. לאָזְטְּ נּעֲכָלָעְ דָּעַרְ מְוִיד יָאָמָעָן זַיְ לָגָנָגְ זַיְ וּוּילְ — אָן
שְׁטִיטְ אַוִּיךְ. זַיְ אַיְזְ גְּעוּוֹאַיְנטְ סִיְּ צַוְּ דִּי וּוּיְגַעְשְׁרִיְעָן פֿון האָבָרְדִּינְסָ,
סִיְּ צַוְּמָקְלָאָגָן פֿון כְּלוֹתָן. אַ קָּלוֹגְ-גַּעַשְׁלִיפְן שְׁמִיכְעָלָעְ שְׁפִילָטְ זַיְדָ אַוִּיךְ
איַרְעָ לְעַפְצָן, בָּעַת זַיְ אַגְּמָטָשְׁפָעָרְ צַוְּ דִּי מְאָנְסְלִיטְ :

— נִשְׁקָשָׁה, זַיְ אַיְזְ גַּאֲרְנִישְׁטָ מְשֻׁוָּגָעְ . . . זַלְגָּאָרְ דִּי אַלְעָזָר
קוּמוּן, זַעַטְמָעָן זַיְ פָּאָרְשְׁלִיְעָרְ . . .

געמעָן-צְוָנוֹנִית יַיְדְּן מְקוּבְּלִים, רִיןְ אִיטְשָׁע מְאָטְעָסָסָ לִיְתְּ, אַבְּיסָל
מִינְץָ, אָן מְעָן שִׁקְטָ אַרְוִיסְ אַיְבָּרְ דִּי דָּרְפָּעָרְ אָן עַמְּ-הָאָרְצָ אַ לְוִיפָּעָרְ,
ער זַלְאַוִּיפְוּכְן דִּי אַלְעָוָרְ אָן אִים בָּרָעְנְגָעָן. זַוִּימָט זַיְדָ דָעַרְ שְׁלִיחָ
שְׁוִין עַטְלָעָכָעְ טָעָג אָן לְאָזְטְּ פֿוֹן זַיְדָ נִשְׁתְּ הָעָרָן. רָעְדָט מְעָן בָּסְוָד אָן
מִיט אַנְגָסְטָ, אָזְ סִיְּ רִיןְ אַלְעָזָרְ, סִיְּ דָעַרְ שְׁלִיחָ זַעַנְעָן, נּעֲבָעָרְ, נְהָרָגְ גְּעוּוֹאָרָן,
וּוּאָרִים אַיְן דָּאָרְפְּ קָאָצִיאָ וּוּאָוִינְטְּ אַ גּוֹיְ, אָן אַכְוָרְ אָן אַ כִּישְׁוֹ-מְאָכָעָרְ,
וּוּאָסְ וּוּעַנְזָלָט טְוִיטָעְ קָעָפְן. רִיןְ אִיטְשָׁע מְאָטְעָסָ זִיכְטָ דָעַרְוִילָיְ אָן טְוָנְקָלָעְ
חָדָרְ בַּיִּ רִיןְ גָּאָדְלָ חָסִידָ אָן וּוּאָרָטְ. אַ גָּאָנְצָן טָגְ שְׁקָלָטְ עָרְ זַיְדָ אַיְבָּעָרְ

תיקוני-זהר און אייז ערוצק אין שםות. בײַנְאָכֶט, זונע אלע שלאָפּוֹן-איין, שאָרט ער זיך בגנבה אָרוּיס פֿון שְׁטוּב אָון לאָזֶט זיך צָום מְרַחֵץ, וואָס גַּעֲפִינֶט זיך צוֹוישַׂן הקְדַש אָון דָעַם אָלְטָן בַּיתְהַעֲלוּם. פָאָר דָעַר טִיר פֿון הקְדַש שְׁטִיטַת אַנְגַּעַשְׁפָּאָרֶט דָאָס טַהָּרָה-בְּרָעַט אָון וּוְאָרט אוּף אַ בְּרִימִינֶן. קעָגָן לִיכְתַּבְּ פֿון דָעַר לְבָנָה זְעַנְ-אוּס די האָלְבָּאַיְנְגָעַזְוָנְקָעַנְעַז מְצָבָות וּוְיָוִילְדָע שְׁוֹאָמָעַן. אַיְן באָד צִינְדֶט אָן ר' אִיטְשַׁע מאטעס אַ שְׁטִיק קִין אָון הָאלָט עַס אַיְנְדָעָה-זִיךְוָן וּוְיָאַשְׁטְוּרְקָאָן. די זְוַעַנְט אַיְן באָד זְיַינְעַן שְׁוֹאָרֶץ וּוְיָאַיְן אַ קוּיְמָעַן. אוּף די הַילְצָעַרְבָּנָע בענְק שְׁפְּרִינְגְּעַן קָעַז, יָאָגָן זיך אָרוּס שְׁוֹיְגָנְדִּיקָעָרְהִיט אָון מִיט צְעַפְּיִיעַרְטָע אָרוּגָן, וּוְיָנִשְׁטַי גּוּטָע. קָאָלָט אָון צְעוֹוָאָרֶפְּן לִיגְן די אַיְבָּרְעַבְּרָעַנְטָע שְׁטִינְגְּעַר נְעַבְּן אָוּיוֹן, וּוְיָגָאַד אַ שְׁרָפָה. ר' אִיטְשַׁע מאטעס טָוָט זיך אוּס. דָאָס דָאָרָע לִיבְאָיַז גַּעֲדִיכְתַּבְּ אַאוֹאָקְסָטָן מִיט גַּעַלְעַה האָר, צְעַשְׁטָאָכָן פֿון וּוְאַלְגָּעָרָן זיך אָיַז בְּרִיעָצָן, וּוְאָס דָאָס אַיְן זְיַינְעַן פֿון זְיַינְעַס פֿון אָוּנוֹן צְעַבְּסַן פֿון פְּלִיאַי. שְׁטִיל גַּוְיִיט ער אַרְוֹנָטָר מִיט די קְרוּמָע שְׁטִינְגְּעַרְנָע טְרָעָפָה, לְאָזֶט זיך אַרְאָפְּן אָן אַ זִּיפְּצָאָן אַיְזְוַ-קָאָלְטָן וּוְאָסָעָר, טְוָקָט זיך אַוְנְטָעָר אָן אַ פְּלִיאָסָק אָון וּוּרְטָנָה גַּלְלָם אוּף עַטְלָעָכָע מִינּוֹת. דָעַרְגָּאָר שְׁטָעָקָט ער פָּאָר מְעַלְעָד אָרוּסָי זִין גַּעַלְעַן אַפְּגָעָזְוָאָנְגָעָנָעָם קָאָפְּ, וּוְיָעָפָס אַ וּוְאָסָעָרְ-חַיָּה. צְוַיְיָ אָון זְיַבְּעַצְיָק מָאָל אַיְזָע דָעַר זיך וּדְרָאָטָבָל, לִוְיטָן מְסָפָר פֿון שְׁמָעַבָּ. נְאָכְדָעָמָע טָוָט ער זיך אָן אַיְטָא אַהֲיָם אַפְּרִיכְטָן חַזְוָתָה.

בֵּין טָאג דְּרִיְיט זיך ר' אִיטְשַׁע מאטעס אָרוּס אַיְן דָעַם חָדָר, וּוְאָס ר' גָּאָדֵל חָסִיד האָט פָאָר אִים אַפְּגָעָזְוָנְדָעָרָט. כְּדִי נִיְשְׁטַי צַו דָעַרְיַעַנְעַן די בַּעַלְ-הַבִּיתְתִּיעַ, צִינְדֶט ער נִיְשְׁטַי אָן דָאָס קְנוּיְטָל אַיְן אַיְלָעָמְפָל. ער בָּאַשִּׁיט דָעַם קָאָפְּ מִיט אָש, שְׁפְּרִיְזִיט-אָרוּס אַיְן דָעַר פִּינְצְטָעָר פֿון וּוְאָנָט צַו וּוְאָנָט, רִיכְכַּט אָפְּ חַזְוָתָא אָון זְיַגְּטָא אַוִּיסְנוּוּיִינִיק תִּקְוָנוֹת: וּוְיִינְט אַוְיָפְּ דָעַם חָרְבָן פֿון בַּיתְהַמְּקָדְשׁ, אָון בעַטָּה, אוֹ קְוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הָאָזָל צְוַיְיָנָעָמָעָן די שְׁכִינָה, וּוּלְכָעָ ער האָט פְּאַרְטְּרִיבָן פֿון זיך. צְוַיְיָן אַיְן תְּפִילָה אָון דָעַר אַנְדָעָרָר וּוּרְטָנָה גַּעַלְעַטְלָמָעָן זְאָכָן, וּוְיָעָפָס אַיְנִי גַּעַלְעַטְלָמָעָן זְאָכָן, וּוְאָסָטָן זְאָכָן וּוְאָסָטָן אַיְנִי וּוְאָסָטָן דָעַר וּוּגְנָט, טְרִיסְטָלָט די לְאָדוֹן, בְּרָעַנְגָּט מִיט זיך אַ רִיסְעַנְיָשָׁ פֿון אַ קְרָאנְק קִינְד אָון דָאָס גַּעַוְיָין פֿון אַ מְאָמָעָן. ר' גָּאָדֵל חָסִיד כָּאָפְּט זיך אוּף, וּוּקְטָט זִין פְּלָוְנִית אַיְן הַיְמָלְ-בְּעַט אָון הוּיְבָט אַן מִיט אִיר אַ שְׁמוּס.

— זי האָט אַ גָּרוֹיסָע זְכִיהָ, רַעֲכָעַלָּע . . . ר' אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס אֵין
אַ קְדוּשָׁ . . . אָפָנים אוֹ רַעֲכָעַלָּע אַלְיָוָן אֵין אַוְיךָ אַ צְדִיקָת . . .

וּאוֹרֶט מַעַן שְׂוִין מַעַר וּוְיַאֲכֵט טָעַג אָוָן מַהְעָרֶט נִישְׁתְּ סִי פּוֹן ר'
אַלְעַזְוָן אָוָן סִי פּוֹן דָּעַם שְׁלִיחָה, יַעֲדָן גּוֹי, וּוְאָס קּוֹמֶט קִיּוֹן גָּאָרִי, פָּאָרֶשֶׁט
מַעַן אַוְיסָט : — הָאָסְטוֹ נִישְׁתְּ אַמְּלָא גַּעַהְעָרֶט, אַיּוֹאָן, וּוְעָגָן אַלְעַזְוָן, דָּעַם
בְּעַלְהַבִּית פּוֹן דָּעַר מַיְעָר ? אָוָן אַפְּשָׁר הָאָסְטוֹ בְּאַגְּעָגָנֶט לִיבָּן אַנְאָר,
וּוְאָס פְּלָעָגֶט אַוְיפְּקוּפֶן פְּעַרְדִּישָׁע וּוְיַדְלָעָן ? נַאֲרָ דָּעַר גּוֹי פָּאָרֶקֶט
זִין שֻׁעְפָּסְעָגָנָם הָוָט אַיְבָּעָר דִּי קְוָדְלָעָס, רַיְבָּט דָּעַם שְׁטָעָרָן, קּוֹקָט הָעָטָה
וּוְיִיט, זִיךְ צָו דָּעַרְמָאָגָעָן, פִּינְטָלָט מִיטָּדִי אַוְיגָן, אָוָן טָעָנָה :

— וּוְאָט, נִשְׁתְּ גַּעַזְוָן, נִשְׁתְּ גַּעַהְעָרֶט . . .

אוֹזֶן עַר שְׁפָאָנֶט אַוְוקָעָק אַין דָּעַר טִיפְּפָר בְּלָאָטָע.

אוֹזֶן צְוָגָעָקְוָמָעָן אַין גָּאָרִי אַ נִּיעָעָגָנָה אָוָן נַאֲרָ אַיְן יְתָוָה. קְרָאָעָן
קְרָאָקָעָן שְׂוִין וּוְעָגָן דָּעַם אַוְיףָּדִי דָּעַכְעָר ; בְּלוֹיזְר' אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס
דָּעַרְצִילָט מַעַן נִשְׁתְּן, וּוְילְמָזְוִיְּסָט, אוֹזֶן וּוְעַט דָּעַרְפָּרָוָן הָאָבָּן גְּרוּיסָ צָעָר.
לִיבָּן בְּאַגְּאָכָס, דָּעַם שְׁלִיחָה, וּוְיַיְבָּחָט אַהֲטָט זִיךְ גַּעַזְוָעָצָט
וּוְיִינְטְּ-אַוְיסָט דִּי אַוְיגָן אָוָן עַס דָּרְיִיעָן זִיךְ שְׂוִין אַרְוָם אַיְרָ גְּבָאִיטָטָס. מַעַן
קְאָכֶט פָּאָר אַיְרָ עַסְנוּ אַיְן קְלִיְּנָעָ טַעַפְלָעָן, מַעַן נִיְּטָ פָּאָר אַיְרָ אַיְבָּעָר אַלְטָע
מְלָבוֹשִׁים אָוָן מַעַן קּוֹמֶט זִיךְ טְרִיטִיסָן אָוָן אַיְרָ אַוְיסְרָעָדָן. כִּינְקָעָלָעָ דִּי
פָּרוֹמָעָ נַעֲכְטִיקָט מִיטָּדִי אַיְרָ צְוָאָמָעָן, שְׂדִים זָלָן זִיךְ צָו אַיְרָ נִשְׁתְּ
בְּאַתְּעָפָטָן.

רַעֲכָעַלָּע אַיְן קְרָאָנָק. פּוֹן דִּי גַּעַקְעַכְעָר, וּוְאָס מַעַן בְּרַעְנָגֶט אַיְרָ
אוֹ טְרָאָגָן, פָּאָרְזוֹכָט זִי כְּמַעַט נִשְׁתְּ, דָּעַם שְׁטִיגְגָּעָר פּוֹן וּוְיִבְּרָר פִּירְט זִי
נִשְׁתְּ. לְאָגָגָע שְׁעוֹהָן דְּרִיְּתָזִי זִיךְ אַרְוָם אַיְבָּעָר דָּעַר שְׁטוּבָ אַהֲיָן אָוָן
צָוְרִיק, וּוְיַיְ אַיְן אַ שְׁטִיְּגָא, אָוָן חָאָלָט אַיְן אַיְין זָכוֹן אַיְן אַלְעָ שְׁפָאָלָטָן אָוָן
לְעַכְעָר. טִילְמָאָל, פּוֹן דָּעַר הַעַלְעָר הָוִיט, גִּיבָּן זִיךְ אַגְּסָ לִיכְטִיקָע
טְרָאָפָּגָס פּוֹן אַיְרָ אַוְיגָן, וּוְיַיְ פּוֹן אַ בּוּיָם נַאֲרָ אַ רְעָגָן. אָוָן אַנְדָּעָר מַאְלָ
צְעַלְאָכָט זִיךְ אַזְוִי הָוִיךְ, אָוָן סְאַהְלָכָט אָפָּ אַיְן אַלְעָ חַרְבוּ שְׁטוּבָן אָוָן
גַּעַגְגָּוָן פּוֹן דָּעַר אַלְטָעָר מַיְעָר. בִּינְאָכָט, פָּאָרָן שְׁלָאָט, פָּאָרָהעָנָגָט זִיךְ דָּאָס
פָּעָנָצְטָעָר מִיטָּ אַלְעָרְלִיָּי אַלְטָעָ קְלִיְּדָעָר, וּוְאָרָן זִיךְ הָאָטָ פָּוּרְכָּט פָּאָרָ דָּעַר
שְׁיַיְן פּוֹן דָּעַר לְבָנָה. אַבְּעָרָ דִּי הַעַלָּעָ נַעֲכָט קּוֹקָן אַרְיָיָן דָּוָרָקְ דִּי שְׁפָאָלָטָן.
אוֹיְףָ דִּי אַפְּגָעָקְרָאַכְעָנָעָ וּוְעָנָט הָוִידָעָן זִיךְ לִיכְטִיקָעָ פְּלָעָקָן אָוָן סְצִיטָעָרָן

שנירלעך פערל. רעכעלע קרייכט אראפ פון בעט אין בלויין העמד, הערט זיך צו צום קראצ'ן פון מיין און צום שארכן אין טרוקענעム האלץ צוישן אויזן. טילמאָל וועקט זיך אויף אינדרויסן אַ קרא מיט אַ געדיכט קראקעניש. אַנוּמלט פֿאַרטאָג האט זיך רעכעלען אויסגעדעכט, אַז די פֿאַרשניטע קאַשטאָז-בִּימער אַקעגנאַבער האָבן אַינמייטן ווינטער אַנגעה-הויבן צו בלויין . . .

שווין עטעלע טאג ווי זי הערט אַינמייטן דער נאָכט אַ מאָנסבליש געלעכטער אַז אַ כְּיבעניש. וויפֿל מאָל כִּינְקָעַלְעַד פֿרּוּמָע שלאָפְּט-איין וועקט זיך רעכעלע, טאָרעדט זיך בַּיִם אַקסל.

— כִּינְקָעַלְעַד, זִיְתְּ נִשְׁתְּ בְּרוֹגוֹ, — זָאָגֶט זֵי אַ שׂוֹלְדִּיקָּעַ. — עֲפָעַס קָאָן אַיךְ נִשְׁתְּ אַינְרוּן . . .

— וווארט, ווועסט חתונת-האָבן מיט ר' איטהש מאטעסן — ווועט אַלְדָּאָס שלעכטס דִּיךְ מִידָּן, — זָאָגֶט כִּינְקָעַלְעַד. — עָר אַז אַ הייליקער מאָן . . . מְהָאָט אִים גַּעֲשִׁיקָּט פּוֹן הִימָּל, עָר זָאָל דִּיךְ רַאֲטָעוּן . . .

— כִּינְקָעַלְעַד-קרוֹין, כְּהָאָב אָזְוִי מַוְרָא פֿאָר אִים ! — טענָהָט רעכעלע אַזְוִוָּן אַיר קוֹל ברעכט זיך. — עָר האָט טוּיְטוּ אַוְיגַּן . . .

— פּוֹי, פּוֹי, משׂוֹגְעַנְעַ! — גִּיט זֵיך כִּינְקָעַלְעַד אַוְאָרָף, אַזְוּן עַס גַּעַמְט זֵי אַז בַּי דָּעַר זִיבְעַטָּר רִיף. — ווֹאָס סְהָאָט זֵיך מִיר גַּעַהְלָומָט הִינְטִיקָּעַ נאָכְט אַזְוּן אַלְעַגְעַט, זָאָל אַוְיסְגַּיְזָן צֵוּ שׂוֹנְאִים קַעַפְעַ אַזְוּן צֵוּ זִיעַר לִיְבָּדָאָזְלַעַבָּן . . . קָוּם, לִיְגַּדְעַךְ נַעַבְנָן מִיר, ווּעָל אַיךְ מִיט דִיר זָאָגָן אַ שְׁפָרוֹד . . .

רעכעלע לִיְגַּט זֵיך נַעַבְנָן כִּינְקָעַלְעַד אַז יַעַנְעַ זָאָגֶט מִיט אַיר אַ לְחַש. דָּעַרְנָאָד גַּעַמְט כִּינְקָעַלְעַד דִּיךְ פֿרּוּמָע שְׁנָאָרְכָּן אַזְוּן פִּינְפִּין מִיט אַיר דָּאָרָעָר שׂוֹפְּרַדְנָאָג. מִיט אַיְנָמָאל טַוּן דִּיךְ קְלִידִיכָּר אַיְבָּרָעָן פֿעַנְצְּטָעָר אַ פָּאָל אַראָפְעַ אַזְוּן אַשְׁטָוּבְעַ וּוּרְטַט לִיכְטִיק וּוּי בִּיטָאָג. רעכעלע זַעַט אַיְצַט יַעַטְוּעַדְעַ זָאָךְ : דִּיךְ טַעַפְעַ אַוְיפָּן קְוִימָעַן, דָּאָס שְׁפִינְוּוּבָס אַוְיָחָדָה וּוּעַנְטָן, דִּיךְ לִיְבָּן אַוְיפָּן מִזְרָחָ מִיט דִּיךְ אַוְיסְגַּדְרִיְּטָעָ קַעַפְעַ אַזְוּן אַרוּסְגָּעָן שְׁטַעַקְטָעָ צְוֹנְגָּעָן. בַּיִּי כִּינְקָעַלְעַד אַיְזָן אַוְיגָה הַאַלְבָּ אַפְּנָן אַזְוּן פֿאָרָי גְּלִיאָזָט, דָּאָס אַנדְעָרָעָ — צְוֹגְעַקְוּעַטְשָׁת אַזְוּן אַיְגְּגָעַשְׁרוּמָפָן, וּוּי עַס וּוּאַלְטָ גְּעוּוּנָן אַוְיסְגַּדְרָוּנָן. אַיְזָן דִּיךְ וּוּינְקָלְעַן זַעַנְעַן דִּיךְ קְנִיטְשְׁעַלְעַד אַנְגְּעַצְיָגָן, וּוּי זֵי זָאָל לְאָכוֹן אַיְן שְׁלָאָפְעַ. רעכעלע זַעַט זֵיךְ אוּפְּה, לעַנְטָ-אַזְוּן דָּעַם קָאָפְעַ

אָז דִּי קְנִיעַן אָזֶן וּזְאָרֶט אֹיְפֵן קְרִיעַן פָּוֹן הָאָזֶן. דִּי בִּינְגָעַר טְוֹעַן יוֹיִ, דִּי גַּעֲהִירָן אִין שִׁידָּל זְעַנְעַן זְאָמְדִיק, אָזֶן דִּי טְרָאכְטָעַנִּישָׂן זְמַעַן דָּאָרֶט גְּרוּם וּוֹיִ פְּלִיגָּן. זַי הוּאַבְּטַ-אָוִיף דָּעַם בְּלִיק, קוּקָט מִיטָּ צַעֲגָסְעַנָּעָ שְׂוֹאָרְצָאָפְּלָעָן עַרְגָּעָץ אִין שְׁנִיאָיָקָן, גְּרִינְלָעָךְ-צַעְהָעָלָטָן דְּרוּיסָן, צִיטְעָרְטַ-אָוִיף יְעֻדָּעָס מְאָל, וּוֹיִ פָּוֹן אַ בִּיס, אָזֶן מְוּרְמָלֶט :

— אַיְיךְ הָאָב מַעַר קִיּוֹן כּוֹחַ נִישְׁתָּ! . . .

— גַּאֲטַ גַּעֲכְפָּעַרְטָעָר, נָעַם מִיךְ צֹו! . . .

א בְּרוּנוֹ פָּוּן לֶובְלִין

איו געקומען א שליח פון לובלין און האט געבראכט צו ר'BINOS
אשכנזי א בריוו. דער בריוו איו געשריבן געווען אין לשז'וקודש, מיט
קלינגע פערלדיקע אותיותלעך אויף א בויגן פאפר, און געהצמעת מיט
א שווארצער קילעכיקער חתימה. ער האט זיך געליענטט בות הלשן:

צום כבוד פון האר פון דער תורה, דער צדיק די גראונטפערסטיקיט
פון דער וועלט, יכין און בוועז, די זילן, אויף וועלכע דאס הויז איו
אנגעלענטט, די טירן פון גאטפֿאַרכֿטֿיקֿיט און קלוגשאפט זענען פאָר
אַים קיינמאָל נישט געשלאָסָן, די שינקֿיטֿ פון דר און זין צירונגָגָג, דער
שטאָרְקָעָרָה האָמָּעָר, וואָס רִיסְטָאָסָּים בערג און צערְבִּיבְּטָה זֵי אַיִּינָהָם אָוּן
אנדעָרָן מיט שְׁטוּרָם, אָוְנְזָעָרָה רְבִּי אָוּן פִּירְעָרָה, דער געטלעכָעָר מאָן, דאס
איו ר'BINOS אשכנזי, וואָס זֵין שֵׁין זָאַל לִיכְטָן אויף שטענדִיק אָוּן
אייבֿיךְ, אָוּן ער זָאַל לעַבְנָן יָאָרָן גּוּטָעָן, לאָנְגָעָן אָוּן פרידָן אָמָּן.

א הערוגג האָבָּאָב געהערט אָוּן מֵיָּן אִינְגְּוּווּידָאָיָן דערציטטערט
געוואָרָן, אָוְיִיטָאָגָה האָטָמָּמִיךְ אַנְגְּעַכְּאָפְּטָה זֵי אָגְעַוְּנְדָרִין אויף דער
ברוכשטוּלָה, אָוּן אַיךְ האָבָּאָב גַּעֲשָׂרִין אָגְרִוִּיס גַּעֲשָׂרִי אָוּן אָבִיטָעָס, וּוְילָעָ
עס זענען אויפֿגְּעַשְׁטָאָנָעָן לִיטָּט זִינְדִּיקָעָן אָוּן מַוְתוּוּילִיקָעָן זֵי האָבָּן
געטען זָאָגָן: לאָמִיר אָפְּרִיסְּן פון זִיךְ די גְּרָאָבָעָ שְׁטָרִיק אָוּן דָּעַם יָאָרָה
פון דער מִילְּיקָעָר תורה אָוּן גָּאָט, גַּעֲלוּבִּיטָה אָיָה עָרָה. אָוּן זֵי זָעָנָעָן זִיךְ
אויף דָּעַם צְעַבְּרָאָכְּעָנָעָם רְוִירְ-שְׁטָעָקָן, דָּעַם זִינְדִּיקָן, וּוְאָס מַאֲכָתָ זִינְדִּיקָן
אנדעָרָעָה, וּוְרְבָּעָם בָּן בְּבָטָה, שְׁבָתִי צְבִּי אִין זֵין נָאָמָעָן, אוּסְגָּעָמָעָט
זָאַל עָרָה וּוְרָעָן פון בּוֹךְ פון לְעָבָן. זֵיין כְּבָדָה האָטָ שֵׁין אַוְדָאָיָ פָּאָרְנוּמָעָן,
דאָס שֵׁין אָלעְגָּעָרָעָ צִיְּיטָ וּסְעָסְעָה האָטָ זִיךְ פָּאָרְשָׁפְּרִיטָ אָקָול אָיָן אָלָעָ
גרענעצָן פון יהָודָה, אָזְ די צִיְּטָן פון מִשְׁיחָ דָּעָרְגָּעָנְטָעָרָן זִיךְ אָוּן נִיעָז
נְבִיאָים האָבָּן אוּפְּגָעָשִׁינָּטָ, זָעָרָ פָּוּן חָלּוּמוֹת אָוּן שְׁטָעָרְן-קָוָקָעָרָה, וּוְאָס

הابן אויסגערטן אָזוי צו זאגן: אין יאל התכ"ו וועט קומען אונדזער אויסלייזער און וועט אָוועקגין אין יאנגער זיט פון טיך סמבעוין, ואו ער וועט נעמען פאר זיין וויב דִּרייכֶּן-יעַרְיךָ טאָקטער פון משה רבינו, און דערנאָך וועט ער קומען צו רײַטען אָויף אַ לֵיב אָון וועט אַנְרִיכְטֶן גְּרוֹיסָע מְלָחָמָה מִיט דִּי פָּעַלְקָעָר אָון וועט אָוִיפְשָׁטָעָלְדִּי סֻכָּה פון דוד, וואָס אָיו אַיְנְגָעָפָלָן. אַיךְ אַלְיִין, דער יונגער צוישן דִּי טוֹיְזָנָטָר, בֵּין מודה, דאס אַיךְ האָב קִינְמָאָל נִישְׁתַּת אַנְגָּעָנִיגָּט קִין אָוַעֲרָא אָון נִישְׁתַּת גַּעֲגָבָן קִין גַּלוּבָן צו דִּיאָזְיקָעָר פָּרָעַמְדָע רִידָה, וּוְעַלְכָּעָה האָב נִישְׁתַּת קִין אַנְשָׁפָאָר אָין דִּי רִידָה פון אָונְדָזָעָרָעָה חַכְמִים, זַיְעַר גַּעֲדַעְכָּנִישׁ זַאַל גַּעַזְבָּעָט זַיְינָן, אָון זַעַנְעָן גַּעֲשָׁעָט גַּעַוָּאָרָן פון רַמּוֹזִים אָון זַהָּר אָון אָין אַנְדָעָרָעָה קְבָּלה-סְפָּרִים, וואָס וועָגָן זַיְיָ וְיִיל אַיךְ לִיבְעָרָשָׁת שְׂוִיגָן אָון טַוָּן אַצְוִים צו מַיִּין מוֹיל, נִשְׁתַּת אַפְּגָעָבָרִיט צו וּוּרָא אָין זַיְעַר קְוִיל, דָעַן זַיְעַר בֵּיס אָין דָעַר בֵּיס פָּוָן אַפְּוקָס אָון זַיְעַר שְׁטָאָךְ אָין דָעַר שְׁטָאָךְ פָּוָן אָן עַקְדִּישׁ וּכְבוֹן. אַ גְּרוּסָאָט צַעְטוּמָלְעָנִישׁ האָבָן דִּי דִּיאָזְיקָעָר שְׁמוּעוֹת פָּוָן אָן עַקְדִּישׁ וּכְבוֹן. אַרְיִינְגָּעָבָרָאָכָט אָין דִּי גַּעַצְעַלְטָן פָּוָן יִשְׂרָאֵל אָין פּוֹלִין, וְיִיל דִּי שְׁלָעָגָן וואָס מִיר האָבָן גַּעֲקָרִינָן דָוְךְ דָעַם רַוְצָחָה בְּמִיעָלְנִיצְחָה, זַיְינָן נַאֲמָעָן זַאַל פָּאַרְפּוֹיִלְט וּוּרָאָן, אָון דָוְךְ דִּי אַיְבָּרִיקָעָר אַכְּוֹרִים, זַעַנְעָן נַאֲךְ פָּרִישָׁ אָון טְרִיפְּנְדִּיקָה, אָון דאס אַיְבָּרְלִיְּבָּעָנִישׁ פָּוָן יִשְׂרָאֵל אָין שְׁטָאָרָק פָּאַרְאָרָעָמָט גַּעַוָּאָרָן אָין זַיְינָן כְּבָוד אַיְזָעָמָלָן צו דָעַר עַדְךְ, וואָס אַזְוִינָס אָין נַאֲךְ פָּאַרְפּוֹיִלְט וּוּרָאָן, אָון דָוְךְ דִּי אַיְבָּרִיקָעָר אַכְּוֹרִים, זַעַנְעָן נַאֲךְ פָּרִישָׁ אָון גְּרוּנְגָּעָן, וואָס האָבָן אָון יַעֲדָעָר פָּאַרְשָׁוָגָן אָון זַוְּבָּעָנִישׁ אַנְגָּעָנוּמָעָן דִּי קָעָרְנָעָרָעָה צַוְּאָמָעָן מִיטָּן שְׁטָרוֹי אָון זַיְיָ האָבָן זַיְיָ גַּעַלְאָזָט בְּאַגְּנָעָן אָין דָעַר גַּעַזְבָּעָט, וואָס דָעַר רְשָׁעָהָט אָוִיפָּהָגָן אָון זַוְּבָּעָנִישׁ אָון קָלוּגָּע אָון פָּאַרְשָׁטְעַנְדִּיקָעָר האָבָן זַיְיָ בְּאַהֲעָפָט אָין זַיְיָ, אַדְעָרָה מְחַמְּתָה פָּרָכָת עַפְעַנְעָן זַיְיָ נִשְׁתַּת דִּי מַיְילָר אָון עַנְטָפָרָן אָמָן אַיְבָּרְדָּאָנָק. אַיְעַרָה כְּבָוד וּוּיסָט דָאָךְ וּוּאָוִיל, אָוָאָךְ לְאַנְגָּעָ צִיְּתָ מָזָה דּוּעָרָן בֵּין עַס דָּעַרְגִּיָּעָן צו אָונְדָזָעָר אָוִיעָרָן יְדִיעָות פָּוָן דִּי לְעַנְדָעָר, וואָס גַּעַפְּנִינָן זַיְיָ אַונְטָעָר דָעַר קָעְבָּיגָן לְעַכְעָר רֹות פָּוָן טְעָרָק, אָוָן סְרוּבָּ אָין אָין דִּיאָזְיקָעָר יְדִיעָות נִשְׁטָא קִין מַשָּׁ, אָון וּוֹאָר מִיטָּן לִגְנָן גַּעַוְעָלְטִיקָן צְנוּוֹפְּגָעָמִישָׁת. אַבָּעָר פָּוֹנְדָעָסְטָר וועָגָן קומעָן אָון פָּוָן טָאָג צו טָאָג נִיעָה הַעֲרָוָנְגָעָן, נִשְׁתַּת רַיְנָע אָון דָעַרְגָּעָנְדִּיקָעָר, פָּוָן וּוְעַלְכָּעָה דִּי הַעֲרָצָעָר טָוָעָן צְעָגִין וּוּי וואָקָס אָון דִּי

קניען ווערן געשטרויכלט. און צוויי ווערט עדות געזאגט, דאס שבתי צבי זאל אַרוֹוִיסָאנָן דעם שם-הוויה מיט די אַותִינָה אָן אוּ ער זאל זיך אוּך בְּאָנוֹצָן מֵיט שְׁמוֹת הַטוֹמָהּ, כַּדִּי כִּישֻׁפְּ צָו טְרִיבִּין אָן צָו פָּאֶרֶעֱנֶדֶרֶן דעם שְׂטִיגְגֶּעֶר פָּוּן דָּעֵר טְבָעָן, פָּוּן וּוּגָן מַעַן זָאַל גְּלוּבִּין אָן אַים אָן אַין זַיְן לְעַרְבָּונָגָן. ער זאל אַיך אַנְדוֹפָן זַיְק אַין זַיְנָע בְּרִיוֹו — אַיך אַיְעַד גַּאטְשְׁוַת צְבִי. וּוּי אַיז צָו דִּי אַיְיעַרְגָּן, וּוּסָס הַעֲרָן דָּסָם, אָן וּוּי צָו דִּי אַוְיגָן, וּוּסָס זַעַעַן דָּסָם, דַעַן דָּסָם אַיז דָּאָךְ לְעַסְטְּרָדְרָוָן אָן דְּעַרְצְעַרְעָנוֹגָן, וּוּסָס וּוּגָן דִּידְאַיְיקָע לִילְיָט וּוּרְטָט גַּעַזָּגָט : דָּס גַּהְנָוָם וּוּטָט פָּאֶרֶלְעָנֶדֶט וּוּרְן אָן זַיְיָ וּוּלְעָן נִישְׁתָּפָרְלָאַשָּׁן וּוּרְן אָן זַיְיָ וּוּלְעָן זַיְן אַשְׁאַנְד צָו יַעַדְן לִיבָּ. אַיך, דָעָר קְלִינְגֶּעֶר צְוִישָׁן דִּי קְלַעַנְסְּטָעָן, הַאָב גַּעַפְּרָאוֹת נַאֲכְפָּרָשָׁן וּוּגָן דָעָם וּוּאַצְּרָלָל פָּוּן דָעֵר זַאַךְ, אַבְּעָר וּוּרְ קָאָן אַנְגְּוָרָטָן זַיְנָע לְעַנְדָן קָעָן הַמָּוָן, וּוּסָס וּוּלְ אַיְינְשְׁלִינְגָּעָן לְעַבְּדִיקְעָרְהִיתָּ יַעַדְגָּה, וּוּסָס וּוּאַרְפָּט אַסְפָּק אַין זַיְעַר פָּאֶרֶדָאַרְבָּעָנָם גְּלוּבָן, אָן וּוּלְ אַרוֹוִיסָּפָן מִיט אַזְיַעַפְּ דִּי פָּעָרְלָט פָּוּן זַאַמְּד ? וּוּרְ וּוּיסְטָן, צִי שבתי צְבִי טְרָאָכָט נִישְׁתָּפָרְלָאַשָּׁן רַיְדָן אַן פָּאֶרֶוּמְרִינְקָט דִּי וּוּלְטָן. אָן וּוּלְטָן מִיר, דִי חַכְמִים פָּוּן פּוּלִין, דִי הַיְרָטָן פָּוּן דָוָר, גַּעַקְאָנְטָן דָעָם מָאוֹן זַיְנָע רַיְדָן, וּוּלְטָן מִיר אַרוֹוִיסָּפָן מִיט דָעָם פְּיַילְיָאָזְנְבָוִיגָן פָּוּן תּוֹרָה אָן מִר וּוּלְטָן מִלְחָמָה גַּהְעָלָטָן דִי מִלְחָמָה פָּוּן גַּאטְשִׁ בֵּין ער וּוּלְטָן פָּאֶרֶדְטְּלִיקָט גַּעַוָּאָרָן. אַבְּעָר צָוָם וּוּיְטָאָג פָּוּן אַוְנוֹזָר הָאָרֶץ קָאָגָעָן מִר נַאַךְ דָעְרוּוֹיָל נִשְׁתָּפָרְלָאַשָּׁן אַרוֹוִיסָּפָן מִיט זַיְכָרָע טְעָנוֹתָן קָעָן אַים אָן מִר מְזָוָן וּוּלְטָן, וּוּסָס דָעֵר טָאָג וּוּטָט גַּעַבְּרִין. אָן וּוּי וּוּאָוִיל אַסְכָּרְגָּעָן זַיְק אַין אַים, שַׁוּעָר אַיך בִּים לְעַבְּדִיקָן גַּאטָם, אַוְ שבתי צְבִי אַיז נִשְׁתָּפָרְלָאַשָּׁן, צְוִיְתָה אַוְנְדוּזָעָרָן אַוְיִגְּן גִּיְעָנְדָאָוִיס שָׁוִין קָנְאָפָע צְוּוִיְתָוִוִוָן יָאָר, נִיעַרְטָן פָּאֶלְשְׁקִיטָן אָן אַפְּנָאַרְעָרִי טָוּן טְרִיפָן זַיְנָע לְעַפְצָן. אַן אַפְּרָעְדָעָר אָן אַפְּרָשְׁטוֹיסָעָר אַיז ער, וּוּסָס הַאָט גַּעַזָּגָט : אַיך וּוּלְ פָּאֶרֶלְעָנֶדֶן יַעֲקֹב אָן פָּאֶרֶוּסְטָן זַיְן וּוּאַיְנָגָג, אָן ער וּוּטָט זַיְכָרָע אָרְבָּן אַגְּרוּסָע מְפָלָה, וּוּלְ וּוּרְ אַיז דַעַן אַוְיְגָעְשְׁטָאָגָעָן קָעָן דָעֵר אַיְבִּיקִיָּטָן פָּוּן יְשָׁרָאֵל אָן אַיז גַּעַבְּלִיבָן בָּאַשְׁטִין ? בִּיטָע וּוּטָט זַיְן זַיְן סּוֹפָן אָן אַלְעָ פָּלוּכָן פָּוּן דָעָר תּוֹכָה אָן דִי קְלָלוֹת, וּוּסָס יְהֹוָשָׁ הַאָט גַּעַשְׁאָלָטָן בֵּי יְרִיחָוָן וּוּלְעָן אַרוֹדָיְיָ פָּאָלָן אַזְיַעַפְּ זַיְן קָאָפְּ, אַמְּן בָּן יַהְיֵי רְצָוָן.

און איך וואָלט דאס אלץ נישט געשַרְבִּין, דען די צייט איז נאָך נישט געקוּמעָן און מיר מזון זיך דערוויל אַנְלַעֲגָן אוֹף געפֿעלשְׁטָע בְּרוּיָו אָן אוֹיף די שפֿינְגְּרִינְסֶס קעגן דער לבנה כְּנִילָה, אַבְּעָר דָּרָךְ אַ טְּרָאָפּ אַיִּז דער גַּאנְגָּעָן צוֹ מִיר די יִדְעָה, אָז אַיִּיעָר הַיְּלִיקָעָר קְהָלָה אַיִּז גַּעַקְוּמעָן אַ מאָן, אַיְּטָשָׁע מְאַטָּעָס אַיִּז זַיִּין נַאֲמָעָן, נְבֵל הַיִּסְטָע עַר אָן די אָמוֹרִידְּסֶס אַיִּז מִיט אִים, אָן דער דָּזְיִיקָעָר פָּעַלְשָׁעָר אָן בָּאַטְּרִיגָּעָר מְאַכְּטָע דָּעַם אַנְשְׁטָעָל פָּוּן אַ גְּרוּיסָן, וְעַס אַיִּז דער שְׂטִיגְגָּעָר פָּוּן אַלְעָ, וְאַס טּוּעָן אַוְמְרָעָכֶת, אָן אַ גְּרוּב טּוֹט עַר גְּרָאָבָן פָּאָר אַלְטָא אָן יְוָגָּג, זַיִּיז צוֹ פִּירָן אַיִּן גַּעַפְּאַגְּגָעָנְשָׁאָפּ דָּרָךְ זַיִּין גַּאֲטְּפָאַרְכָּטִיקִיט אָן זַיִּינְעָ פְּרָעָמְדָע וְעוֹגָן, וְאַס אַזְוִינָס האַט נַאֲך קִין אַוְגָּנִישָׁט גַּעַזְוָן. לְוִית זַיִּינְעָ רִידְּסֶס פָּאָסֶט עַר פָּוּן שְׁבָת צָו שְׁבָת, טּוֹבָלָט זַיִּיךְ פִּילְמָאָל (אַבְּעָר דָּעַר שְׁרָץ אַיִּז אַיִּין האַנטָּט), פִּינְגִּיקְט זַיִּין לִיבָּמִיט אַלְעָרְלִיְּסֶן, אַפְּצָנוֹנָרָן אָן אַרְאָפְּסֶס צּוֹפִּירָן רַעֲכְטָפָּרְטִיקָעָר פָּוּן גּוֹטָן שְׁטָעָג אָן זַיִּי אַרְיִינְצָאָוָאָרְפָּן אַיִּין דָּעַם אָוָנְטָעָרְשָׁטָן גְּרוּבָן פָּוּן לִיְּקָעְנוֹגָן, וְאַס וְעוֹגָן דָּעַם האַט שְׁלָמָה הַמְּלָךְ גַּעַזְאָגָט : אַלְעָ, וְאַס קּוּמָעָן דָּאָרְטָן אַרְיָין, וּוּלְעָן מַעַר נִישְׁטָעָן צְרוּיקְקָעָרָן אָן זַיִּין וְעוֹלָן נִישְׁטָעָן דָּרְגָּרִיכְן דִּי וְעוֹגָן פָּוּן לעָבָן. אַבְּעָר נִישְׁטָעָן מִיט דָּעַר קְרָאָפּט פָּוּן גַּאֲטָוּ וְוִירְקָט דָּעַר דָּזְיִיקָעָר מָאָן, נִיעָרְטָמִיטָן כּוֹה פָּוּן דָּעַר סְטוּרָאָחָרָא, דָעַן כִּישְׁוּפָט עַר טְּרִיבָּן, צָו מַתִּים טּוֹט עַר פָּאָרְשָׁן, דָעַר שְׁטָעָקָן זַאֲגָט אִים אָן מִיט שְׁדִים אַיִּין זַיִּין בּוֹנְדָּפָּאָרְשָׁנִיטָן, וְס'הָאָבָן דָּאָס אַוְיְּפָגְּעָדָעָקָט דִּי גְּרוּיסָעָר פָּוּן דָּעַר וּוּלְטָ, וּוּרְדָּעָן זַיִּינְגָּנָן — רְבָנִים. אוֹיפּ יַעֲדָן אַרְטָט, וְאוֹיְדָי זַוְּלָ פָּוּן זַיִּין פָּוּס האַט נַאֲר גַּעַטְרָעָטָן, האַט עַר גַּעַנְעָבָן רְפָאוֹת אָן קְמִיעָות צָו הַיִּלְן שְׁלָאָפָע אָן אַרְיוֹסְצּוֹרְטִיבָּן דִּיבָּוקִים, וְעַס פִּירָן זַיִּיךְ דִּי בְּעַלְיִשְׁמָן אָן דִּי יַעֲנִיקָע, וְאַס האָבָן אַרְיָין-גַּעַקְוּקָט אַיִּין זַיִּינְגָּאָרָטָן אָן זַעַנְגָּן נִישְׁטָעָן גַּעַשְׁעָדִיקָט גַּעַוּאָרָן. אַבְּעָר קַעְנָעָרָן פָּוּן קְבָּלהָ, דִּי וּוִיסְעָרָן פָּוּן רַמְנוֹ אָן סֹודָה, האָבָן זַיִּינְעָ קְמִיעָות נַאֲכָר גַּעַפְּאַרְשָׁטָמִיט זַיִּבְּנָן נַאֲכְפָּאַרְשָׁוֹגָגָעָן אָן זַיִּי האָבָן אַוְיְּסָגְּפָּוּנָעָן, אָן עַר בָּאָנוֹצָט זַיִּיךְ מִיט נַעֲמָעָן פָּוּן שְׁדִים אָן שִׁידָּותָ, פָּוּן בִּיּוֹזָרָה וּרְחוֹתָ אָן חַזְפְּהַדְּקָעָה הַיִּנְטָה, זָאָל אָונְדוֹז גָּאתָה הַיִּטָּן אָן בָּאַשְׁרָעָמָעָן. נִישְׁטָבְּלוּזָוָן זַיִּינְעָ קְמִיעָות האָבָן נִישְׁטָעָן גַּעַהְאָלְפָן, נַאֲרָן פָּוּן וְעוֹגָן אָונְדוֹזָעָרָעָ גְּרוּיסָעָזָבָן האָבָן זַיִּיךְ נַאֲך גּוֹרָם גַּעַוּוֹעָן, דָּאָס אַוְמְשָׁולְדִיקָעָר קִינְדָּעָר, וְאַס האָבָן נַאֲך נִישְׁטָעָן גַּעַפְּיִילָט דָּעַם טּוֹמָ פָּוּן חַטָּא, אָן דִּיְיָנָע לִיטָּה זָאָלָן שְׁטָאָרָבָן מִיט אַוְיְּסָטָעָרְלִישָׁע טּוֹיְטָן אָן שְׁוּעָרָעָ קְרָעָנָק. דִּי הָאָרָן קָאָפּ שְׁטָעָלָן זַיִּיךְ

אויף, ווי די נעהל, ווארכט די קליפות האבן אַ שליטה אויף יונגע, ואָס באָנוצֶן זיך מיט זיי אונז ענגען זיך נוקם אויף דער ווועלט אונז אויך שפֿעטער, וויל זיי באָהעפְּטן זיך מיט דער נשמה אונז טווען זיי פֿאָרָאָמִי רײַנִיקָן מיט אלעלְלִי אָוּרְיִינְקִיט. נישט אַיְמָאָל האָבָן דֵי רבְּנִים, גַּאטְפָּאָרְכְּטִיקָע אָונְ גַּאנְצָע, גַּעֲוָאָרְנָט דֻּעַם אִיטְשָׁע מְאָטָע, וויל מְתָאָר נישט שְׁטְרָאָפָּן, נָאָר פְּרָעִיר וּאָרְעָנָעָן, אָבָעָר עַד שְׁפָעַט אַיְן זַיְן הָאָרֶץ אויף דֵי רַיְד פּוֹן דֵי צְדִיקִים. מִיטָּן מוֹיל טוֹט עַד שְׁפָעַט אַיְן זַיְן הָאָרֶץ אָונְ עַד פְּרוֹאָוֹת רַיְנִיקָן דֻּעַם שְׁרַץ מִיט הָונְדָעָרָט אָונְ פּוֹצְצִיק טָעָמִים, אָונְ עַד שְׁטִילְעָרְהִיט טוֹט עַד זַיְך באָהעפְּטן צוֹם שְׁטָן דֻּעַם פְּאָרְדָּאָרְבָּעָר אָונְ צוֹ זַיְן לִילִית, אָונְ גַּעַנְעַט צוֹ זַיְן קְרָבָנוֹת. צוֹ שְׂדִים שְׁעַכְטָן עַד, נִישְׁט צוֹ גַּאְטָן. זַיְן בּוֹזּוּם-קְעַשְׁעַנְעָ אַיְזָ פּוֹל מִיט גַּעֲפָלְשָׁטָע בְּרִיוּ פּוֹן דֵי גְּרָעָסְטָע אָונְ זַיְנָע לְעַפְּצָן טְרִיפָּן מִיט פְּאָלְשִׁקִּיט. דַּעַן מִיט אַ גְּלָאָטִיק צִינְגָּל טוֹט עַד רַעַדְן אָונְ דַּעַר דָּזְקִיעָר פְּאָלְשָׁעָר נְבָיא אַיְנְגָּעָטָן צוֹ מַעַרְן דָּאָס שְׁלָעָטָס, אַיְזָ דַּעַר דָּזְקִיעָר עַד אַיְזָ פְּאָרְדָּאָרְבָּעָט אַיְן מְרָה-שְׁחוֹתָה, זַוְּאָס אִיר וּזְאָרְצָל אַיְזָ אַיְן נִיאָוָת, ווי עַס וּוּרְטָ גַּעַרְאָכָט אַיְן הַיְּלִיקָע סְפָּרִים. אַיְן יְעַדְעָר שְׁטָאָט רַעַדְטָ עַד אַיְזָ פְּאָרְדָּאָרְבָּעָט אַיְן חַתְּנוֹהָ אָבָעָר זַיְן מִין אַיְזָ צוֹ זַיְן אַיְזָ אַרְיִינְצּוּבְּרָעָנָעָן אַיְן בּוֹנְדָן פּוֹן חַתְּנוֹהָ אָבָעָר זַיְן מִין אַיְזָ צוֹ זַיְן פְּאָרְאָוְמִינִיקָן אָונְ אוּרִיךְ אִיר אַרְיִיסְצּוּזִיעָן אַ שְׁלָעָטָן נְאָמָעָן. דַּעַן נָאָר דַּעַר חַתְּנוֹהָ דְּעַרְוִיְּטָעָרָן זַיְך פּוֹן אִים דֵי וּוּיְבָעָר מְחַמת זַיְנָע מַיְאָסָע אַיְפָּיָר פְּרָעָכְּזָע, וויל פּוֹן צּוֹפְּלִיל עַזְּקָע זַיְן אַיְן בִּשְׁוֹחָ, אַיְזָ עַד אַלְיִין אוּרִיךְ פְּאָרְוּוּעָבָט גַּעַוָּאָרָן אַיְן אִיר נַעַץ אָונְ עַד הָאָט מַעַר נִישְׁט דֵי גְּבוֹרָה פּוֹן אַ מאָן: עַד וּוּעַט בּוֹיְעָן זַיְן הָוִיָּן, אָבָעָר עַס וּוּעַט נִישְׁט שְׁטִינָן . . . פּוֹנְדָּעָסְטוֹעָגָן זַוְּיל עַד זַיְיִן נִשְׁטָה גַּטָּן, אָונְ לְאֹזֶט זַיְיִן זַיְנָע עֲגָנוֹת, אָונְ דֵי טְרָעָרָן זַעַגְעָן אוּרִיךְ זְיִידָרָעָ קִינְבָּאָקָהָן, אָונְ קִין הַילְּפָ אַיְזָ נִישְׁטָא צַיְזִי. ווי אַיְזָ צוֹ אִים שְׁפָאָלָטָן דֵי הַיְּמָלָעָן, אָונְ קִין הַילְּפָ אַיְזָ נִישְׁטָא צַיְזִי. ווי אַיְזָ צוֹ אִים ווי אַיְזָ צוֹ זַיְן נְפָשָׁ, וואָס טְרוּיָעָט אַיְזָ דֵי פְּאָרְבָּאָרְגָּעָנִישָׁן. זַאָלָן אִים שְׁעַלְתָּן דֵי שְׁעַלְתָּעָר פּוֹן טָאגָ, וואָס זַעַגְעָן אַנְגָּעָבָרִיטָן צַוְּ דְּעַרְוּוּקָן דֻּעַם לוֹוִיתָן.

אָונְ אַיְצָט בְּעַט אַיְך זַיְן כְּבָוחַ, קוֹק נִישְׁט אוּרִיךְ דַּעַר קְרוֹגָ, נָאָר דַּעַרְיָן, וואָס אַיְן אִיר אַיְזָ, אָונְ לְאֹזֶט נִישְׁט צַוְּ, דַּעַר רְשָׁע זַאָל שְׁלָאָגָן אַ וּזְאָרְצָל אַיְן דִּין הַיְּלִיקָע דֵהָה, וואָס הָאָט אַ נְאָמָעָן, ווי גּוּטָעָר בּוּיָמָל, בְּשָׁמְיָם אָונְ נְעַגְעָלָעָן. נִיגְּ נִישְׁט דֵי אַיְזָעָר צַוְּ זַיְנָע רְמִיזָם אָונְ פְּאָלָשָׁ-

קייטן. ריס אים אויס מיטן שורש. שלאג אים, בייל אים, מאך אים צו שאנד און צו שפאת, און דו זאלסט אויסרוימען דאס שלעכטע פון צוישן דיר, ווי מען האט דאס מיט גאטס הילפ געטן אין אלע אנדערע הייליקע קהילות. דען פון קאפ בייז די פיס איז נישטא אין אים קיין גאנצקייט, פול מיט בילג, ואונדן און פיכטע מכות. טואָפ דאס פאַרשטעלונג פון זיין פנימ, צו הייליקן דעם נאמען פון אויבערשטיין און צו באָצָלָן דעם זינדייקער זיין לוין, און דאס בלוט, וואָס ער האט פָּאָרגָאָסָן, זאל פאָלָן אויף זיין קאָפ. אויסמעקן זאלסטו אויסמעקן דעם אַנדענָק פון עמלק פון אונטערן הימל, און דו זאלסט דיך דערוֹיְטָרָן פון אַ שלעכטן שכן און נישט באַטאָפְּטָן ווערְן צו פֿוֹרְעָנִיות. פָּאָרטְּרִיבָּאָס מיט גְּרוּס פָּאָרְשְׁעָמָּגָּג, ווי ס'האָבָּן גַּעֲטָזָן אַלְעָ גְּרוּסָע אֵין זַיְעָרָע שְׂטָעָט, און דעַק אויף זיין שאָנד, כדַּעַר זַאַל זַוִּיסָּן, אָז עַס אֵין דָא אַ שַׁופְּטָ אַוְּיפָּט דַּעַר וועלט אָזָן יְשָׁדָאָל אֵין נִישְׁתָּאָן קַיִן אַלְמָן, דעַן דָּאָס וּוְאָסָעָר דֻּרְגְּרִיכְטָ שְׁוִין בִּזְוֹן האָלְדוֹן אָזָן עַס אֵין מַעַר נִישְׁתָּאָן קַיִן כֹּוחַ צַו לִידְזָן פָּוּן דַּי צְבָעִים אָזָן נְבוֹאָה-זָאָגָעָר, וּוְאָס וּוְילָן אוּסְרִיְּטָן אַ צְוִיְּגָ פָּוּן יְהָוָה, דַּי תְּלִמְדִידִיָּחָמִים, אָזָן זַיְ פָּאָרטְּרִיבָּן פָּוּן דַּעַר וועלט נִישְׁטָן אַלְץ אֵין גַּעֲגָבָן גַּעֲזָגָט צַו ווערְן. גַּיב דעם חַכְמָה אָזָן ער וועט קליגער ווערְן אָזָן ער וועט פָּאָרטְּשִׁין אַ זַּאַךְ פָּוּן אַ זַּאַךְ אָזָל זַיְן אֵין אַונְדְּזָעָר הַילְּפָן אָזָן רִיְּנִיקָן דַּי וועלט פָּוּן שְׂוִים פָּוּן דַּעַם נְחַשָּׁ אָזָן פָּוּן גִּיפְּטָן פָּוּן פִּיעָרָנָטָעָר, אָזָן דַּעַרְמִיט טַו אַיך אַ סּוֹף צַו דַּי רִיד אָזָן עַנְדִּיק מִיט אַ צְעָרָאָכָן אָזָן אַ צְעָשְׁטוּיסָן הָאָרֶץ אָזָן מִיט שְׁטוּרְוִיכְלָעָנִי.

דיקע קנייען —

פָּוּן מִיר דַּעַם קְלִינִיעַם צְוִישָׁן דַּי קְלִינְסְּטָעָ, דַּעַם פּוֹקָס צְוִישָׁן דַּי פּוֹקָסָן, אַ שְׁוּעָל צַו טְרָעָטָן פָּאָר דַּי פִּיס פָּוּן חַכְמִים, אַ וּוְאָרָעָם בֵּין אַיך, נִישְׁטָן קַיִן מַעֲגַטָּשָׁ, דַּי חַרְפָּה פָּוּן לִיְּטָ אָזָן מַבּוֹזָה בַּיִּם פָּאָלָק, יַעֲקָב דַּעַר זַוְּן פָּוּן הייליקָן רַ' נְחָומָ, דַּעַר אַנדענָק פָּוּן צְדִיק זַאַל גַּעֲבעַנְטָשָׁת זַיְן, אַמְּאָל בֵּין אַיך גַּעֲוֹעָן אַבְּכִיתְ-דִּין פָּוּן דַּעַר הייליקָר קְהָלָה פִּינְטָשָׁוּ אָזָן הַיִּנְטָט לְאָגָעָר אַיך אֵין דַּעַר הייליקָר קְהָלָה לְוּבְּלִין גַּט זַאַל זַי הַיִּטָּן אָזָן בָּאַשְׁרָעָמָן.

ר' בינוי ברית זיך צו דער מלחמה מיט דער
כת ש בת זבי

ר' בינוי ברית זיך צו דער מלחמה מיט דער כת שבתי-צבי.
 ער האט געשיקט גראונמען, ער זאל אויספֿאַרשן דעם פֿאָקְעַן-טרענער
 אַיטְשָׁע-מְאַטָּע אָז וַיְיִנְعַגְעַן, אָז האט אַרְוִיסְגָּעָה אַגְּגָעַן אוֹיף דער צוַיָּם
 פֿוֹן שָׁוְלְהַזְּפִּיךְ אָז אִסְּטוֹר נִישְׁתְּ צַו לַיְעַנְעַן דֵי קְוָנְטָרְסִים, וּזְאָס קְוָמָעַן אָז פֿוֹן
 דער פרעמאָד. ער האט אַוְיסְגָּעָרְפָּן, דָאָס אלְעַ, וּזְאָס האָבָן קְמִיעֻות, זָאָלְן
 זַיִּי בְּרוּנְגָּעַן דְּרוּכְצָוּקָהּ, דָעַן סְ/הָאָבָן זַיִּיךְ פֿאָרְשְׁפְּרִיטָה שְׁמוּעוֹת, דָאָס
 אַיְן אָ סְדַּעַנְעַן אַיְינְגָּעָשְׁרִיבָן שְׁמוֹת הַטוֹמָאָה אָז דער נִאמְעַן פֿוֹן שבתי^{צָבִי}. שבת האט דער רב צוֹוִישָׁן שְׁחָרִית אָז מּוֹסְפֶּט גַּעֲדרְשָׁנוֹט אָז שָׁול
 אוֹיף דעם פֿוֹסְקָהּ אַל תַּעֲרֹדוּ וְאַל תַּעֲרֹדוּ אֶת האָהָבָה עַד שְׁתַחְפֵּץ אָז
 אוֹיפֿגְּעָוּזְּזָן דֵי זַיְנְדָּפָּן צָוְאִילְּן דַּעַם קָז. ער האט אוֹיךְ דְּעַרְצְיִילְּט
 וּזְעַגְן דֵי פֿאָלְשָׁעָ מְשִׁיחִים, וּזְאָס זַעַנְעַן אוֹיפֿגְּעָשְׁטָאנְגָּעַן פֿאָרְצִיְּטָנָס, אָז
 וּזְעַגְן דֵי גּוֹרֹת, וּזְאָס זַיִּי הָאָבָן גַּעֲבָרָאָכָט אוֹיף יִזְנָן. כְּדֵי יְוָנְגָּעָלִיט,
 דֵי מְקוּבָּלִים, זָאָלְן זַיִּיךְ נִישְׁתְּ קָאָנְגָּעַן צְוּנוֹפֿנְעָמָעָן אָין מִיטָן דער נִאָכְטָה
 וּזַיִּי הָאָבָן גַּעֲטָוּן בֵּין אַיצְטָה, האט ער באָפְּוִילְּן צַו שְׁלִיסָן שְׁפָעַט אָין
 אָוָונְטָה דָאָס בִּיתְ-מְדָרָשָׁה אָז דָאָס באָד. ר' אַיְטְשָׁע מְאַטָּעָס קָאָן זַיִּיךְ מַעַר
 פְּאָרְחָזָה נִישְׁתְּ טְוּבָלָעָן אָין מְקוֹוָה אָז ער גִּיטָּט צָוָם טִיקָּה הַינְטָעָר דֻּעָר
 שְׁטָאָט אָז נְעַמְתָּ מִיטָּזִיךְ אָז הַאָקָ אַוְיפֿצּוּבָרָעָן דָאָס אַיְיזָן. צְוּוֵי בְּחוּרִים
 פֿוֹן דער חַבְּרִיאָה שְׁפָאָגָעָן פְּאָרָ אִים מִיטָּ הַילְצָעָרָגָעָן לְאַמְתָעָרָנָס צַו בָּאַלְיכְּטָן
 דַּעַם וּזְעַגְן, דָעַן ער אַיְזָן פּוֹל מִיטָּ גַּרְבִּיבָּר אָז לְעַכָּר. ר' אַיְטְשָׁע מְאַטָּעָס
 טְרָאָגָט אָ סְפָר יִצְרָאָה צַו פֿאָרְטְּרִיבָן דֵי דְּרוֹחָות רְעוֹתָה. שְׁטִילָה, אָז
 קְרָעָכִי, טּוֹטָה עַס אַוְיסָ זַיְנְעַגְעַן קְלִילִידָעָר אָז טִיקָּת זַיִּיךְ אַונְגָּטָרָה. כְּדֵי ער זָאָלְן
 חַלְילָה, נִישְׁתְּ פֿאָרְלִידָן דֵי שְׁמַאְלָעָ עַפְעַנְגָּגָ, גִּיטָּט מַעַן אִים צַו הַאלְטָן
 אָ שְׁטָרִיקָה. נָאָךְ דֵי טְבִילָות דַעַטָּט ער נִישְׁתְּ גַּלְיִיךְ צַו זַיִּין גַּעֲפְּרוֹוִירָן

לייב, ניערט ער וואָלגערט זיך אין שני, קוילערט זיך באָרג-אָרוּיף און באָרג-אָראָפ און רעכנט אויס זיינע עוננות. ער איז זיך אָפִילו מותודה אויף דעם צער, וואָס ער האָט אָנגעטען ער מוטער, זוען ער איז געלעגן אין אַיר שויס . . . ר' בִּינּוֹשׁ רֻופֵת אִים :

— חסיד שוטה . . .

דער אלטער רב געפיגט נישט קיין رو פאר זיין געמייט. זינט די כת האָט זיך געשטארקט איז גאַרי, שרייט ער אָפֶט אויף די שטובליליט און בייערט זיך אויף די זוייבער, וואָס קומען מיט שאלות ; ער האָט אויפגעהערט צו זאגן ברוך-הבא די לִיטָּט, וואָס באָזוכן זיין הויז, און מיידט אויס צו דאָזונען מיט מנין, זוי ער וואָלט זיך אַיסבָּאהַאלְטָן, זיין הויכע געשטאלט האָט זיך אויסגעבעיגן זוי אָונטער אַ לאָסט. ער האָט זיך געמאָכֶט אַ פִּירְעָצֶץ צו דְּרִימְלָעָן בִּיטְאָג, נישט ווי זיין שטיגער אִיז און ווּקְט אַיְף אַינְגִּיטָּן ער נאָכֶט דָּאָס בְּנִיְּבִּיה, מען זאל אִים פָּאָרְדִּיכְטָן דָּאָס געלענער, מיחמת ער קאָן נישט שלאָפָּן אָז די בִּינּוֹר טוּעָן אִים וויי. גלייך ווי ער אָוונְט פָּאָלְטְּצָו, הייסט ער פָּאָרְמָאָכָּן די לאָדָן. ער שְׂרִיבְּט אַ סְּךְ בְּרוּוֹ, זיי זוערן אֶבְּעָר נישט אָוּוּקְגָּעָשְׂקָט אָז וואָלְגָּעָרָן זיך אויפָּנְטָיש אָז אַיְפָּנְטָילְדָּה. ווּפְלָמָּל מען ברענְגָּט אִים פָּוּן קִיךְ מָאָלְצִיְּט, לאָזֶט ער דָּאָס קָאָלָט ווּעָרָן אָז מַעַן טְרָאָגֶט עַס אַרְוִיס נישט גַּעֲרִירְטָעָרְהִיאִיט. ער לערטְנַט מַעַן נישט מִיט די תַּלְמִידִים קִין שְׂיֻוּר אָז גַּעֲהִיסְן אַרְיוֹסְנְעָמָן זיין בעט פָּוּן שלְאָפְּשָׁטוּבָּן, ווי אלְעָלָעָן מַל אָז צִיְּטָן פָּוּן באָדְרָעְנְגָּנִיש : אַ הַונְגָּעָר אֶדְעָר אָז אָונְטָרְגָּאנְג.

זיין פְּנִים אִיז גַּעֲוָאָרָן גַּעַל אָז גַּעֲרָוְנְצָלָט אָז דִּי עַלְתָּעָר אִיז אויף אִים אַרְיוֹפְּגָּעָשְׂפָּרוֹנוֹגָעָן. אַיְנְמָל אִיז ער גַּעֲזָעָסְן בֵּין טָאג אָז האָט צַוְּאָמָעָן גַּעֲשְׁטָעָלָט אַ צוֹּאָה. פָּאָרְטָאָג האָט ער זִי פָּאָרְבָּרְעָנְט אָז אַיְוּן. אָז אַנְדָּעָר מַל האָט ער גַּעֲשִׁיקָּט דָּוּפָּן צָעֵן פָּוּן זִינְעָן לִיטְאָט אָז פָּאָר זַיִּם מַוסְרָר מַודְעָה גַּעֲוָעָן, דָּאָס ער בְּלִיבְּט בַּיִּזְיָּין אַמְוָנה, אָז דָּאָס די רַיִּיךְ, וואָס ער ווּעָט רַעַדְן פָּאָר דָּעָר פְּטִירָה, האָבָּן נִישְׁט קִין האָפֶט אָז אַנְּזָהָלְטָעָנִיש. ער האָט אויך מִיט דָּעָר גַּעֲנְדוּעָנָר פָּעָן אַרְיוֹפְּגָּעָשְׂרִיבָּן די זַאְךְ אויף פָּאָרְמָאָט אָז גַּעֲהִיסְן די עֲדוֹת חַתְּמָעָנָן. אַ סְּךְ טָעָג האָט מַעַן דָּעָרְבָּעָר זַיִּךְ גַּעֲסְדָּעָט אָז שְׂטָאָט, דָּעָן מִהְאָט נִישְׁט פָּאָרְשָׁטָאָנָן דַּעַם מַיִּין דָּעָרְפָּוּן. צָוּם סְוִּיף האָט מַעַן אַיְסְגָּעָפָּוּנָן אָז מַעְבָּר יְבָקָ, דָּאָס צָוּם גּוֹסֶט קוּמֶט סְמָאָל מִיט אַ בְּלוּזְעָר שְׂוּעָר אָז דָּעָר האָגָּט אָז רַעַדְטָאָצָו

צו לוייקענען אין גאט און עס איז דערום גלייך אלץ פארויס מבטל צו זיין. דערפּון האט מען אַרוּסְגָּדְרָוּנְגָּן, דאס ר' בינויו ריכט זיך אויפּן סוף.

דערויל טוען זיך אַפְּ אַין גָּאָרִי זָאָכָּן נִישְׁתְּ-גָעוֹוִינְלָעֶבֶעֶ.

מ'זאגט, איז מרדכי יוסף דער מקובל קנעט אויפּן בית-מדרשי-בוידעם אַ גָּוֹלֵם, זואָס זאל צוהילפּ קומען יידן בי דִּ גָּעֲבָרְטִ-זְוִיְעַן פֿוֹן קְזַז. עַמְּעַץ האט אלין גָּזְעָזָן, ווי דער ייד האט צְזָאָמָעָן מִיט אַ בָּחוֹר אַרוּפְּגָעַשְׁלָעַפּ אַהֲיָן אַזְקָמִיט לִימָן. וועגן ר' אַיְתְּשָׁע מַאֲטָעָסָן רְעַדְתָּ מַעַן, דאס ער האט יְעַדְעַ נַאֲכָט עַלְיתְּ-שְׁמָה אָוֹן דער אַרְדִּי הַקְדּוֹשָׁ קָוָמָט צו אַים אָוֹן לְעַרְנָת מִיט אַים קְבָּלה. זִינְטָ ער אַיז אַנְגָּקְוָמָעָן, האָבָן דִּי לִיְתָ גַּעַטָּן זַיִעַר הָאָרֶץ צו תְּשׁוֹבָה. דִּי מַאֲגָסְבִּיל שְׂתִּיעָן אוֹיףּ פָּאַרְטָאָג תְּהָלִים אַגָּן, ווייבָּעֶר פָּאַסְטָן מַאֲנָטִיק אָוֹן דָּגְנָעָרְשִׁטִּיק אָוֹן שִׁיקָּן גַּעֲקָבָץ אַיִן הַקָּדֵש. אַיְינָע אַן אַשָּׁה האט שבָּת אַ קלָּאָפּ גַּעַטָּן אַיז שְׁטַעַנְדָּעָר אָוֹן זַיִד מַתּוֹדָה גַּעַוּעָן, דאס זַי אַיז גַּעַלְעָגָן מִיט אִיר מַאְן אַיז דִּי נִידָּה-טַעַג. יְוָגְעָלִיט נַאֲך דער חַתּוֹנָה קָוָמָעָן נִישְׁתָּ צו זַיִעַר ווייבָּעֶר אַין דִּי נַעַכְתָּ פֿוֹן טְבִילָה. גַּעַצְיְּלָטָע לִיְתָ גַּעַמְעָן זַיִד צְנוֹנִיָּה יְעַדְעַ נַאֲכָט בַּיִּי ר' גַּאֲדָל חַסִּיד, אָוֹן ר' אַיְתְּשָׁע מַאֲטָעָס אַנְטְּפָלָעָט זַיִד רְזִין דָאָרוּיִתָּא.

יְזַיְתָּ אַין אַוְונָן ווּרְטָ אַינְגָּרְלִיכְטָ בַּיִּי רַעֲכָלָעָן אַין שְׁטוּב אוֹיפּן אַגָּרְן דָּאָס קְנָס-מַאְלָצָוּשָׁן אִיר אָוֹן ר' אַיְתְּשָׁע מַאֲטָעָסָן. מִהְאָט אַרְיִינְגָּעִ שְׁטַעַלְטָ אַין דָעַם חַדְרָ בְּעָנָק אָוֹן טִישָׁן, בָּאוֹנְדָעָר פָּאָר מַאֲנָסְלִיטָ אָוֹן פָּאָר נְקָבָות. דִּי לְעַצְטָע מִינְיוֹתָה האט דִּי מוֹיד זַיִד בָּאוֹנְקָטָ אָוֹן גַּעַוְוִינְטָ אַז זַי ווַיְלָ נִשְׁתָּ דָעַם חַתּוֹן. נַאֲרָמָה אַיז זַיִד צְנוֹנִיָּה גַּוְעַטָּ רִידָּ אָוֹן אִיר גַּעַשְׁאָנְקָעָן מְתֻבָּתָה, בֵּין זַי אַיז ווִידָעָר בָּאַשְׁטָאָנָעָן. אַיְצָט זַיְצָט אָוֹן אִיר גַּעַשְׁאָנְקָעָן מְתֻבָּתָה, בֵּין זַי אַיז ווִידָעָר בָּאַשְׁטָאָנָעָן. אַיְצָט זַיְצָט זַי צְנוֹנִיָּה גַּעַדְרִיקָט צְוּוֹשָׁן דִּי וויְבָּעֶר, אַנְגָּעָטָן אַין אַז זַיִדְן קְלִיָּד, אַין אַשְׁטָרְעָלְטִיבְּלָאָן אָוֹן אַיְיָן כִּינְקָעָלָעָס אַ בְּעָרְטָל פְּעָרָל. אִיר פְּנִים אַיז אַיְסְגָּעְבְּלִיכְטָ, דִּי גְּרוּסָע צְעַבְּלִיצְטָעָ אַוְיָגָן קְלָקָן קְרוּסְ-צְעַשְׁמִיכְלָט אָוֹן פּוֹל מִיט טְרוּדָן. כְּדִי זַי צַוְּ פָּאָרְרָעָדָן אָוֹן אַוְיְפְּצָוְרִיכָּטָן אִיר נִידָּעָר גַּעַשְׁלָאָגָן גַּעַמִּיט, שְׁמוּעָסָן דִּי וויְבָּלָעָד זַיְעָגָן אִיר שִׁינְקִיטָ, גַּלְעָטָן אַרְעָא הָאָר אָוֹן דָעְרָקוּיָקָן זַי מִיט לְעַפְּעַלְעָךְ פָּאָרְשִׁימְלָטָן אַתְּרוֹגִים-אַיְנְגָעָמָכָטָס. ר' אַיְתְּשָׁע מַאֲטָעָס אַיז אַנְגָּעָטָן אַיז אַז זַיִדְעָנָם קְאָפְּתָאָן אָוֹן אַיז גַּעַדְיכְט אַרוּמְגָעְרִינְגָּלָט פֿוֹן זַיִן חַבְּרָא בִּים מַאֲנָסְבִּילָשָׁן טִישָׁ. אַין שְׁטוּב אַיז שְׁטָאָרָק גַּעַהְיִצְטָ, דִּי זַוְּעָנָט שְׁוֹוִיצָן, דִּי חַלְבָּנָעָ לִיכְט אַיז דִּי עַרְדָּעָנָע

לייכטער שמעלצן, און יעדעס מאל שנוציאט מען אפּ די קנויטן, ס'זאל זיין
העלעד. ר' איטשע מאטעס איז אויגערוימט. זיין פנים איז דערהייצט,
די אויגן טווען אים ליכטן. ער זאגט רמזים זועגן סוד הזויוג, מאכט
נוטריקון און גימטריאות, טילט יי"ש און מאשלאשניזוינן. ער האט
אפלילו געגען אנטזהערן, איז די ווייבער זאלן טאנצן, כדֵי צו דער-
פריען די כלה. כיבקעלאָד די פרומע שטיטיאויף און היסט אפרוקן דעם
טיש. די יידענע שטאמט פון בעהמען און איז געוואוינט צו די דאר-
טיקע מנהגין. די יונגע וויבלאָד שפֿעטן פון איר און כיינען, אבער
זי הערט זיי נישט. זי שפריט אויס אירע דארע העטנלאָד אין די
בריטיע געפֿאלבע ארבּל, באַרוואָראָפּט דאס קלינע קעפל, דרייט זיך
קיילעכט ארום און זינגעט איז אויף עבריידיטישן :

בашירעס, ארגאט, חתונ-כליה פארוואר,

ממשיח מעכט קומעטן אין זיערטע יאר

אוון מעכט די שכינה הקדושה אַנטשפויין,

גָּלִילִיק יְעַצּוֹנֵד דִּיזָא פֿרּוֹמָע פֿאָר.

כינקעלע די פֿרּוּמָע אַיז אִיצְט אֵין דָעַר מְדֻגָּה. זֶה בְּאֲגַעַרְתָּן
טָאנְגָּז אַ רְאֵד, אַבְּעָר דִּי נְשִׁים שְׁעַמְעָן וַיֵּךְ אָונְ שְׁטוֹפָן וַיֵּךְ צְנוּנִיףּ אַרְוֹם
דָעַר טִיר. זֶה וּוְילָאַרְיִינְגִּיזָּעַן דִּי כְּלָהָה, אַבְּעָר מְעַן רִיסְטָן זֶה אַפְּ, וּוְילָאַ
הָאָט אַ מּוּם. דָא שְׁטִיטִית אַוְיָףּ פָּוּן זִין אַרְטָה דָעַר חַתְּן, רַ' אִיטְשָׁע מְאַטָּעַס,
וּוְיִשְׁתָּחַט אַפְּ מִיטָּן אַרְבָּל דָעַם נָאָסָן שְׁטָעָרָן אָונְ גַּעֲנָעָנָט צָו אַיר. עָרְ צִיטָט
אַרְוִיסָּס פָּוּן בּוֹזִים זִין נָאָזְדָּפְטָאַטְשִׁילָע, הַאלָט זֶה בַּי אָונְ עַק אָונְ זָאָגָט צָו
אַהֲרֹן זְוִיטִיק :

— נצמט אן! . . . ס'אייז ניחא פאר גאט ברוד-הוא . . .

ר' איתשע מאטעס פארשאָרט צי שפֿיצַן פּוֹן זִינְעַ פֿאָלֶעָס, אָז מְזֻעַט
אָרוֹיסָס די וַיּוֹסֵעַ לַיְנָעָנָה פְּלוֹדָעָרָן אָזְן די צִיצִיתָ, פֶּאָרְשְׁטָעָלָט מִיטָּ דָּעָר
לַיְנָקָעָר הָאנְטָן די אוֹיגָן, וּוֹי צָו שְׁמַעַיְישָׁרָאָל, אָזְן גַּעֲמַתָּ שָׁאוֹן מִיטָּ די
פִּיסָּ. בַּיְנָקָעָלָעָ פֶּאָרְהוֹבִיטָ דָּעָם שְׁלַעַפָּ פּוֹן אִיר צַעְטָעָפָעָט אַטְלָעָסָן חַוְּפָהָ
קְלָלִידָ אָזְן האָפְּסָטָאָונְטָעָרָ מִיטָּ די שְׁפִּיצְיָקָעָ שִׁיךְ אַהֲיָן-אָזְן-צָוְרִיקָ, אַהֲיָן-
אָזְן-צָוְרִיקָ, וּוֹי בַּיִּ אַמְצָוְה-טָעַנְצָלָ. די צַעְפִּינְקָלְטָעָ קְרָעָלָן פּוֹן אִיר
הַוִּיבָּ שְׁאָקָלָעָן זִיךְ, די אַוְיסְגָּעָה-וִילְטָעָ בָּאָקָן וּוֹעָרָן בָּאָדָעָקָט מִיטָּ אַרוּטָ-
קְיִיטָן, אָזְן פּוֹן די וַיּוֹסֵעַ רַיְנָעָן אִיר לִיכְטִיקָעָ טְרָעָרָן. אַיְן אַנְהָוִיבָ קְוָקָן

אלע דערשטיינט. טיל פורכטן זיך אפילו, צי איז דאס נישט א ליבט פירעכץ און א זינד. נאר באילד ווערט מען פארשטוומט, און מ'דערא' שפירט, און דאס אלץ איז נישט פשט: גרויסע זאכן טויז זיך דא אפ. ס'ווערט איז שטילשויגעניש, און מ'דערארט דאס שפריצן פון די פעלמלעך. יידז רוקען זיך געדיכט צוזאמען, גלאצן מיט בווית-בעגעטונגסער אויגן, פיבכט פון יראת-شمמים. א הוייכער יונגערמאן א מקובל, הויט-אונ-ביבין, מיט א שפיציקן גאנגל, שאקלט זיך האטאָטיך ווי ביים דאָזונען, ברעכט די פינגער, און ס'קנאקט, קריימט זיך אויס און בלינצלט ווי פון צופיל לייכט. ר' מרדי כייספ שטיט איז א ווינקל אַנגעשפֿאָרט אויף זיין קוליע. זיין ווינט קאלטנדיקע באָריד ברענט ווי פיעער, די אַפְּלעַן פְּלַאֲקָעָרְן גְּרִין, אַגְּסָטָן גִּיסְן זיך פון אַיס אָן ער וואָרְפְּט זיך אַינְגָאנְצָן ווי אֵין קְדָחָת. שעהן לאָנגְטָאָנְצָן אָזֶן בִּידְעָן אָן וועָדָן נִשְׁתָּמָּד. מְזֻעָּט בָּאַשְׁיָּינְפְּרָלְעָך, אָן זַיִּשְׁפָּאָרְזָן אֵין דַי הַרְכָּע עַולְמָוֹת. רַעֲכָעַלְעַ שְׂטִיטַה דַי גָּאנְצָעַ צִיְּטַ אַנְגָּעַלְעַנְטַ אָן קָאנְטַ פָּוֹן בָּעֵט אָן פָּאַרְשְׁטָעַלְט דָאס פְּנִים מִיט די חָעֵט, ווי זַי וּוֹאָלְטַ שְׁטִילְעָרְזָן הִיִּתְגָּוְוִיְּנָמָּט. פְּלוֹצִים גִּיט זַי אַשְׁלַעַפְּ אַיר גַּעַלְיִמְּטַן פָּוֹס, ווי צַו מָאָכוֹן אַטְרִיט, וְעַצְטַ זַיִּיךְ אַרְאָפְּ אָן צָעַלְאָכְטַ זַיִּיךְ אָזֶן אוּסְגָּעָלָאָסְן אָן שְׁפִיצִיקַן, אַזְאָלְעַ שְׁפִירְגְּגָעַן אויף פָּוֹן די ערְטָרָר. אַיְידָעָר נָאָךְ מְלוּיפְּטָצָו זַו אַיר, פָּאָלְטַ זַי אַוְעָק הִינְטְּרוּוֹיְלְעָמָּץ אָן נָעָמָט אַרְוִיטָלָאָן אַפְּגָעָה אַקְטָעַ קוּוִיטִישָׁן, ווי שְׁלוּקְעַצְּן. די אַפְּעַנְעַ אַוְיָגָן ווּרְעָן פָּאַרְגְּלִיאָוּס אָן פָּוֹל מִיט ווּוִיסְלָן. הָעַנְטָמְ-אָוָן-פִּיסְ קְרִימָעָן זַיִּיךְ אָוִיס אָן אַשְׁוִים נָעָמָט אַיר לִיְּפָן פָּוֹן אוּסְגָּעָדְרִיטָן מוֹיל, ווי בֵּי אַנְכְּפָהָנִיצָּע. בִּינְקָעַלְעַ דִּיסְטַ זַיִּיךְ, כָּאָפְּט אַקוּוֹאָרְט ווּאָסְעָר פָּוֹן טָוּן אָן גִּיסְטַ זַיִּיךְ. די מַוִּיד גִּיט זַיִּיךְ וּוֹאָרָף, ווּעְרָט אַינְגָעְקָרָאָמָּפְּט אָן סְגָעָמָט זַעַצְן פָּוֹן אַיר אַפְּרָעַ, ווי פָּוֹן אַפְּרָלָאַשְׁעַנְדָּר קוּיל . . .

ר' אַיְתָשָׁע מָאָטָעַס מַעֲרָקָט גָּאָרְנוּשָׁט, טָאָנָצָט ווּיְתָעַר מִיט דַעַר פָּאָטְשָׁיְלָעַ אֵין דַעַר הָאָנָט, פָּלָאָנְטָעַרְטַ מִיט דַי פִּיס ווי אֵין שִׁיכְרוֹת. דָאס פְּנִים אֵין צָעַגְלִיט פָּוֹן תְּהִלְבָות, דָאס זַיְדָעָנָעַ מְלָבָשַׁ אֵין פִּיטְשְׁנָאָס; שְׁנִירְעַלְעַךְ שְׁוּוִיסְ רִינְגָן פָּוֹן דַעַר בָּאָרְדָה, גְּלִיטְשָׁן זַיִּיךְ אַיְבָּעָר דַעַט אַפְּעָנָעָם הָאָרִיקָן הָאָרֶץ. דַעַר גָּאָרְטָל אֵין פָוֹן אַיִּם אַרְאָפְּגָעָפְּאָלָן, אֵין פָּאָלָעַ שְׁלַעַפְּט זַיִּיךְ נָאָךְ אַיְפָּן פָּאַרְגָּאָסְעָנָעָם דִיל, דַעַר קָאָפְּ אֵין פָּאַרְרִיסְן אַרְוִיתַ גְּלִיכִיךְ עַד וּוֹאָלְטַ דַי גָּאנְצָעַ צִיְּטַ אַפְּעָס גַּזְעָן אַיְבָּעָרָן נִידְעָרִיקָן פָּאָרָ-

רויכערטן באָלכון. ד' מרדכי יוספּ קאנַן זיך מעֶר נישט אַינְהַאלְטָן, הויבט
און שווועד צו קראָעכָן, גיט אַ זעַץ מיט זײַן קוליעַ אָונַ נעמֶט מיט אַיִבָּן
מַאֲלֵיכָה אַזְקָעָן, שלוכָן אָונַ יָאָמָעָן:
— יידָן, לאָמֵיר טָאנְגָן! . . . לאָמֵיר נִישְׁט פָּאָרְשְׁפָעְטִיקָן!
— די גָּאנְצָע פָּמְלִיאַ-שְׁלִ-מְעַלָּה וּוֹאָרְט אַוִיפּ אָונְגָן! . . .

יענו לוויט נומען נקמה

ס'אייז געווען נאך האלבער נאכט. אין דער העלער נאכט האט איבער גאררי געללאזון א שטארקער ווינט, ווי זיבן מכהפות ואלטן זיך אויפגעהאנגען, האט אויסגעקרט דעם טורךענען שניי, ווי מיט א בעזים. אונ אים אנגערטראגן אין היכע קופפעס. אנטבליזיט איז געווארן די געפרירענע ערדר, ביימער האבן זיך אויסגעטן נאכטן, צויגן האבן זיך געבראכן, וויסע דעלכילד זענצען מיט איינמאל געווארן גראין-באמאכט אין האבן אין העלן מיטן ווינטער א קוק געטן אויף דער ווילט פאר- איאריך-געפלעפטע, מיט אלע זיערע פוילע שנידלען אונ לאטעס. קראען האבן זיך אויפגעוואקט, געדיכט געראקט ווי אויף אן אוומגערכטער צראה. אין געוירבל זענצען אומגעפלוינן שטיקער שניי ווי ווילדע גענדז. צוישן טונקעלע צעאקרטרע ואלקנס. פול מיט גרייבור אונ לעכער, האט גיך געיאגט א קלינע לבנה, א בלענדיקע אונ א פנים. ס'האט געקאנט אויסדוכטן, אונ א פלווצימדקע פארענדערונג איז אנגעהשריבן געווארן איבער דער שטאט אונ אונ זיך דארף אויפקומען אין איילעניש, איידער ס'וועט אויפשינען דער מארגנשטען.

ר' בינויו האט היינטיקע נאכט שפערטער ווי געוינילען זיך געליגט אויף דעם באנק-בעט, וואס איז געתטאנען איז בית-דיין-שטוב. ער איז געלעגן אין די וויסע הויזן אונ איז תלית-תקטן, אנגעהלען אויף דריי פוכיקע קישנס אונ צוגעדעקט מיט אונ איבערבעט. פונדעסטוועגן האט דער ייד נישט געקאנט איינשלאפען. אין קוימען האט געפייפט, גע- הווילט, אונ ס'האט זיך יעדעס מאל דערהערט פון דארטן א זיפז, ווי פון א נפש, וואס פינייקט זיך איז דעם ענגן חל. דער בוידעם, וואס איז געווען באלייגט מיט שמוט פון עטלעכע הונדערט יאר, האט גע- ציטערט אונ ס'האבן זיך דערטראגן פון אים טעמאפֿע קלעט, גלייך עמץ

וואלט אויבן איבערגעשלעפעט משאות פון ארט צו ארט. כאטש דער לײַמענער אויען איז געווען געהיצט, טיר-אוּ-פֿונְצָטֶעֶר — פֿאַרְמָאַכְט און אַרְזִימְגָּזְוִימְט מִיט שְׁטוּרִיְּדִ-צְעֵפֶן אָן וּזְטָעָן, האט אָן דער לוֹפֶט אַרְזִימְגָּזְוִימְט אֲ-קָעַלְט, זִיךְ אַדִּינְגְּכָאַפֶּט אָן בָּעַט, גַּעֲקִילְט דִּי אַלְטָע גַּלְידָעָר.

ר' בִּינּוֹש האט געפרואוות טראכטן וועגן דברײַתורה, ווי ער פֿלְעַגְט זִיךְ אַלְעַמְּאַל פִּירְזַּן בעה דער שלְאָף אִיז אַים אַפְּגָּנוּמְעָן גַּעַוָּאָרָן, אַבָּעַד דָּאַסְמָאַל זַעַנְעָן דַּי גַּעַדְאַנְקָעָן גַּעַלְאָפַן צְוִיְּגִין, מִיט אַיְמָפְּעַט אַיבְּרָעָגְעִיאַגְט אַיְנָעָר דֻּעַם אַנְדָּעָרָן, זִיךְ פֿאַרְפָּלְאַגְּטָעָרָט. ער האט צַוְּגָּעַדְרִיקְט דַּי וּיְעַס, נָאָר זִיךְ האַבָּן אַלְיִין צְרוּרִיךְ זִיךְ גַּעַפְּגַּנְטָן. אַין האַלְבָּן שְׁלְאָף האַבָּן זַיְנָע אַוְיָרָן פֿאַרְנוּמְעָן אֲ-חַלּוֹמְדִיק גַּעַרְדָּעָרִי, ווי ער וּוֹאַלְטַּג גַּעַקְוּמְעָן פָּוּן עַטְלָעַכְעַמְּיִילָעָר. אֲ-וּכוֹחַ האַבָּן דַּי קָוְלוֹת גַּעַפְּרִיט צְוּוֹישָׁן זִיךְ, אָן עַקְשָׁנוֹתָדִיקָן, אֲ-הִיסְּן. עַס אַיְזָעָן דָּאָס אַיְבָּיקָע שְׁפָאַרְעָנִיש אַרְוֹם שְׁבָתִי צְבִי אָן קְזִמְשִׁיתָה, וּוָאָס האט גַּעַרְדָּעָרָט אִין ר' בִּינּוֹשָׁס מָוח אַנְ-אַוְיָהָעָר, באַטָּאג אָן בָּאנְאַכְט. פֿלוֹצִים האט ער זִיךְ אֲ-וּאָרָף גַּעַטְוֹן צְוָאַמְעָן מִיטַּן בָּעַט, זִיךְ אַוְיָפְּגָּעָרִיסָן. דַּי רַיְדַּה האַבָּן בִּיסְלָעַכְוּיָה אַוְיָפְּגָּעָהָעָרָט, פֿאַרְשָׁטוּמָט גַּעַוָּאָרָן. אַנְשָׁטָאָט דֻּעַם, האט ער רַב פֿאַרְנוּמְעָן אֲ-קָלָאָפַן אַיְן לְאָדָן. ער האט זִיךְ אַפְּגָּעָשָׁאַקְלָט, אַוְיָפְּגָּעָז עַזְּאָט זִיךְ אָן מִיט פֿלְאַטְעָרָנִיש גַּעַפְּרָעָגְט :

— וּוֹעֵר אִיז דָּאָרְטָן, אָ ? . . .

— אַיְךְ, רַבִּי . . . זִיְתְּ מַוחְלָל . . .

— וּוֹעֵר בִּזְוּתוֹ ? . . .

— אַיְךְ, גְּרוֹנוֹמָן.

ר' בִּינּוֹש אַיְזָעָן אוּיפְּט אֲ-וּיְלָעָטָן גַּעַוָּאָרָן אַיְן דַּי גַּעַהְיָרָן. ער האט דַּעְרָפְּלָט, אָז אֲ-שְׁלָעַכְטָעַ בְּשָׂוְרָה בְּרָעָגְטָט מַעַן אַים, אָן ער האט באַקְוּמָעָן אֲ-גַעַנְזָעָנָעָהָוִיט. באַלְדַּה האט ער אַפְּגָּעָנְטָפְּרָט :

— וּוֹאָרָט צְוִ ! . . .

דַּעְרַ רְבָּ אַיְזָעָן אַרְאַפְּגָּעָלָאָכְן, אַגְּגָעַשְׁטָעַקְט אַיְזָעָן דַּעְרַ פֿינְצָטָעַר דַּי שִׁיחָן אַרְוִיְּפֿגְּנְצָיוֹגָן אוּיפְּט זִיךְ דֻּעַם וּוֹאַטְעָנָעָם שְׁלָאַפְּרָאָק. דַּעְרָנָאָד אַיְזָעָן צְוִ אַרְוִיְּפֿגְּנְצָיוֹגָן עַפְּגָּעָנָעָן דַּי טִיר. פָּוּן צְעַמְּיְשָׁטְקִיט האט ער זִיךְ אַגְּגָעַשְׁלָאָגָן אָן בִּישְׁטִידָל אָן גַּעַרְגִּיגָן אֲ-זַעַם, אָז עַס אַיְזָעָן גַּלְיִיךְ אַרְוִיְּפֿגְּנְצָיוֹגָן אֲ-בַּיִּיל. ער האט בְּלִינְד אָן מִיט אֲ-צִיטְעַרְנְדִיקָעָרָהָאָנָט אַרְוִיְּפֿגְּנְצָיוֹגָן

דאס קיטל, אויפגעריגלט דעם ריגל און צוויי מאל איבערגעדרייט דעם
שלאָס אין לאָר. גראָט האָט זיך אַלְינְגַעֲרִיסִין מיט אַ קעלט אָן אַ שׂוועֶר
סַאַפְּעָנִישׁ, ווֹי מַעַן ווֹאלְט אִים נַאֲכָגְעִיאָנט.

— רבַּי ! — האָט ער געַכְּרָכְּלַט — זִיְּתָ טַוְזֵנְטָ מַאַל מַוחַל ! . . .
— אַ גַּאנְצָעַחְ בְּהָרָה מַאַנְסְּבִּיל אָן וַיְיִבְּרָהּ הַאָבָּן זיך צַוְנוּפְּגַעַנְמָעָן ! . . .
בי' ר' אלְעֹזֶר באָבָּאָד אַיְפָּן גַּאֲרָן ! . . . זְכָרִים טַאנְצָן מַיט נַקְבָּות . . .
מעשִׁים תַּעֲתֻעִים וּוּרְעִים אַפְּגַעַטָּן ! . . .

ר' בִּינְוּשָׁה האָט נִישְׁטָ גַּעֲלוּבִּיטָ דִּי אַיְגְּעַנְעָן אַוְיְרָן. אַזְּוִי וַיְיִטְּ
אַל עַס שָׁוֹן האַלְטָן אַין דַּעַר הַעַק גַּאֲרִי ? . . . פַּונְדְּעַסְטוּוֹגָן האָט ער
אַומְגָעוֹזִימָט אָן שַׂוְיִינְגְּדִיקְעָרִיהִיט גַּעַנְוּמָעָן אַנְטוֹן דִּי מַלְבּוֹשִׁים. ער
הַאָט אַין דַּעַם חַשְׁכָּתָ אַוְיִגְעָזְוָכְּטָ דִּי הוֹיְזָן, זיך אַיְנְגַעַהְלָט אָן סַגְּמָעָזְ
טַעַנְעָם טַולִיפְּ. אַפְּיָלוּ אַוְיִגְעָפְּנוֹגָן דַּעַם גַּרְאָבָּן גַּאֲרָטָל. עַטְלָעַכְּ מַאַל
איְזָאָן אַומְגָעַפְּאָלָן אַ שְׁטוֹלָ; ער האָט זיך אַזְּיך אַנְגַעַשְׁלָאָגָן אַיְזָאָזְ
פָּוֹן טִישָׁ. דִּי פִּיס זַעַוְעָן אִים גַּעַוְעָן נִישְׁטְּגַעְוִינְלָעָךְ שׂוּעָר, אַיְזָאָזְ
איְזָאָן אַיְמָאַגְּעַלְאָפְּן אַ שְׂוִידָעָר. גַּעַשְׁטָאָפְּן אַיְזָאָזְהַשְׁדָרָה, ווֹי אַזְּ
איְזָיְקָעָהָר. ר' בִּינְוּשָׁה האָט אַפְּיָלוּ צָוָם עַרְשָׁתָן מַאַל זַיְנְטָ יַאֲרָן שְׁטָאָרָק
זיך צַעְהָוָסְטָ. בִּיְמָה אַלְטָן גַּרְוְנְמָעָן הַאָבָּן דִּי אַפְּלָעָן גַּעַלְוִיכְּטָן אַיְזָאָזְ
פִּינְצְּטָעָר ווֹי בַּי' אַ קָּאָז.

— רבַּי, זִיְּתָ מַוחַל . . . — האָט ער וַיְיִדְעָר אַנְגַעַהְוִיבָן.

— קָוָם ! — האָט ר' בִּינְוּשָׁה כָּמַעַט אַ גַּשְׁרִי גַּעַטְוָן. — גַּיד ! . . .
ר' בִּינְוּשָׁה האָט אוּפְּגַעַשְׁטָעַלְטָ דַּעַם קָאַלְבָּעָר, גַּעַשְׁפִּירָט אַ שְׁטוֹרִיכְ
לְעַנְיִשְׁתָּ אַיְזָאָזְ דִּי קְנִיעָן, ווֹי בַּעַת מַשְׁטִיטִיְ-אַזְּיךְ נַאֲדָר אַ שְׁלַאֲפְּקִיטָּ. ער
הַאָט זיך גַּעַרְיכְּטָ, אַזְּ אַינְדָּרוֹיסְּן וַעַט זִיְּן אַ פִּינְצְּטָרְנִישְׁ, אַבְּעָר עַס
איְזָאָזְ הַעַל גַּעַוְעָן ווֹי תְּחִילַת-הַלִּילָה. אַזְּ אַיְזָיְקָעָ קַעַלְטָ האָט אִים גַּלְיִיךְ
אַרְוְמַגְעַכְּאָפְּטָ, פַּאֲרַשְׁטִיקָט דַּעַם אַטְעָם. דִּינְעָן נַאֲדָלָעָן — סַפְּקָ דַּעַגְּן,
סַפְּקָ שְׁנִיָּי — הַאָבָּן גַּעַנְוּמָעָן שַׁטְעַכְּן דַּאָס פְּנִים אָזְעָס אַיְזָאָזְדָּרְפָּוּן גַּלְיִיךְ
אַנְגַעַדְרָאָלָן גַּעַוְאָרָן. שְׁטָעָרָן אָזְזִיעָס זַעַנְעָן גַּעַוְאָרָן פַּאֲרַשְׁטִיפָּט אָזְ
אוּפְּגַעַלְאָפְּן. ר' בִּינְוּשָׁה האָט זיך אַרְוְמַגְעַקְוָקְטָ, גַּלְיִיךְ ער זַאֲלַ נִישְׁטַ דָּרְרִיְ
קְעַנְעָן דַּאָס שַׁטְעַטָּל, גַּעַוְאָלָט אַנְגַעַמָּעָן גַּרְוְנְמָעָן בַּיְיָ דַעַר הַאָנָט, זיך
ニישְׁטַ אַוְיִסְצּוּגְלִיטְשָׁן. מִיט אַיְנְמָאָל אִיזְ אַנְגַעַלְאָפְּן פָּוֹן הַיְנָטָן אַ בְּרִיְיָ
טַעַר הַיְזָעְרִיקָעָר וַיְוָוָתָ, אַפְּגַעַשְׁטָוָפְּטָ ר' בִּינְוּשָׁן עַטְלָעַכְּ טַרְיטָ אָזְ גַּעַר
נוּמָעָן אִים יָאָגָן אַיְזָאָזְ רָוקָה, בָּאַרְגְּזִיאָרָאָפְּ. ער סַפְּאַדִּיקָהָר זיך אַפְּגַעַרְיסָן,

אַ פְּלי געטונָ אַינְ דָּעֵר הַוִּיךְ וְוי אַ שוֹוָּרְצָעֶר פּוֹגֶל, קְרוּם אַרְאָפְּנָעָפָּאַלְוָן
אוּיפֿ דָּעֵר עַרְד אָוּן מְשׁוֹנוֹה-גִּינְךְ גַּעֲנוּמָעָן זִיךְ קוֹילְעָרָן גַּלְיִיךְ צָוָם בְּרוּנָעָם,
וְוי אַ לְּזָ. רְ' בִּינּוֹשְׁ האָט זִיךְ אַנְגָּעָכָאָפְּט מִיטְ בִּידְעַ העַנְתְּ בְּיַיְדְעַ
יאַרְמְלָקָעַ. דִּי עַרְד אַונְטָעַר זִינְעַ פִּסְטָ האָט זִיךְ גַּעֲוָאָקָלָט.

— גְּרוּנוֹם! — האָט רְ' בִּינּוֹשְׁ אַ רְוַף גַּעֲטָוָן נִישְׁטָ מִיטְ זַיְן קוֹל.
רְ' בִּינּוֹשְׁ האָט שְׁפָעַטָּעָר אַלְיָין נִישְׁטָ גַּעֲוָאָסְטָ, וְוי אָזְוִי עַס אַיְן
פְּאַרְלָאָפָּן, גְּרוּנוֹם האָט גַּעֲנוּמָעָן אַיְלָן נִאָכוֹן סְפָאָדִיק, אַיְן גַּעֲלָאָפָּן אַרְאָפָּ
מִיטְ דָּעֵר מְשׁוֹפְּעַדְיִקְעָר גַּאֲסָ. יְעַדְעַס מָאָל אַ פָּאָל גַּעֲטָוָן אוּיפֿ דָּעֵר עַרְד,
וְוי עַרְד וּוֹאָלָט גַּעֲפְּרוֹאָוֹת צְוּדָעָקָן דָּעַם סְפָאָדִיק מִיטְ זַיְן גּוֹחַ, גַּעֲקִיְּקָלָט
זִיךְ. מִיטְ אַיְינָמָאל אַיְזָן עַר אַיְנָגָאנְצָן פְּאַרְשָׁוֹאָנְדָן, וְוי עַר וּוֹאָלָט אַוּעָקָ
גַּעֲטָרָאָגָן גַּעֲוָאָרָן. רְ' בִּינּוֹשְׁ האָט מִיטְ שְׁרָעָק אַ בְּלִיקְ גַּעֲטָוָן אוּיפֿ צְרוּדִיק,
גַּלְיִיךְ פְּאַרְשְׁטָאָגָעָן, אָזְ דִּי גַּאֲנָצָעָ מְעָשָׂה אַיְזָן נִישְׁטָ קְיִינְ רִיבְנָעָ, גַּעֲפְּרוֹאָוֹת
זִיךְ אַוְמְקָעָרָן אַזְן צְרוּדִיקָאָילָן צָוָם הַוִּינְ. אַבְעָר אַיְן דָּעֵר רְגָעַ זַיְנָעָן
זַיְנָעָ אַוִּיגְן פְּאַרְשִׁיט גַּעֲוָאָרָן, וְוי מַעַן וּוֹאָלָט אִים אַ וּוֹאָרָף גַּעֲטָוָן אַיְן
פְּנִים אַ הוּפְּפָן זַאְמָדָ. דִּי יַאֲרָמְלָקָעַ אַיְזָן אַרְאָפָּן, דִּי פְּאָלָעָס פָּוָן טְוִלִּיפָּ
הַאָּבָן זִיךְ אַנְגָּעָבָלָאָגָן, גַּעֲנוּמָעָן אִים רִיבְיסְן הַיְנָטוּרְוּיְילְעָכָן, גַּלְיִיךְ הַיְנָטָ
וּוֹאָלָטָן זִיךְ אַנְגָּעָכָאָפָּט. דָּעֵר קָאָפְּ האָט זִיךְ אִים אַ פְּאַרְדָּרִי גַּעֲטָוָן אַזְן עַר
הַאָט זִיךְ גַּעֲוָאָרָגָן. פְּלוֹצִים האָט אִים דָּעֵר שְׁטוּרָם אַ כָּאָפְּ גַּעֲטָוָן, וְוי
אוּיפֿ פְּלִילְגָּל, אַפְּגָנְטוֹאָגָן אַ שְׁטִיקָן וּוּעָגָן אַזְן אִים אַ שְׁלִידְעָר גַּעֲטָוָן מִיטְ
אַזְאָ כּוֹחַ, אָזְ דָּעֵר יִדְעָה אַיְזָן דָּעֵר בְּהַלְלָה דְּעַרְהָעָרָת וְוי זַיְנָעָ בְּיִנְעָר
בְּרָעָכָן זִיךְ אַיְבָּעָר. מִיטְן לְעַצְמָן רְעַשְׁתָּל שְׁכָל האָט עַר נַאֲךְ בְּאַיוֹזָן אַ
טְרָאָכָט צָוּ טָן :

— דָּעֵר סּוֹף... .

די גַּאֲנָצָעָ זִיךְ האָט גַּעֲמוֹזָט דְּוִיעָרָן סְדַ-הַכְּלָ עַטְלָעָכָעָ רְגָעָס. גְּרוּנוֹם
איַזְן אַיְלָעָנִישְׁ אַנְגָּעָקָוּמָעָן מִיטְן סְפָאָדִיק, נַאֲרָר עַר האָט דָּעַם רְבָּ
מַעַר נִישְׁטָ דְּעַרְוּוִישָׁתָ. עַר אַיְזָן זִיכְעָר גַּעֲוָוָן, אָזְ דָּעֵר רְבָּהָר האָט זִיךְ אַוִּימָ
גַּעֲקָעָרָת, גַּעֲנוּמָעָן קְלָאָפָּן אַיְזָן לְאָדוֹן, רְוָפָן, אַבְעָר קְיִינְעָר האָט נִישְׁטָ
אַפְּגָעָנְטָפָעָרָת. דֻּעָמָלָט האָט גְּרוּנוֹם בְּאַנוּמָעָן, אָזְ עַס האָט גַּעֲטָרָאָפָּן עַפְּעָס
שְׁלָעָכָטָס, אַזְן עַר האָט זִיךְ צְעַשְׁרִיגָן מִיטְ אַלְעָ כּוֹחוֹת :

— גַּעֲוָאָלָד, רְבִי! גַּעֲוָאָלָד!

די עַרְשָׁטָע אַיְזָן אַוִּיפְּגָעָשְׁפָּרוֹגָעָן דִּי רְבִיצְיָן, בָּאָלָד הַאָבָן זִיךְ אַוִּיפֿ
גַּעֲרִיסָן דִּי שְׁנוֹר אַזְן דִּי אַיְנְיקָלָעָד. מְאַיְזָן אַרְוִיסְגָּעָלָאָפָּן אַיְנְדָרָוָן

האלב נאכעת. די געוואלדז האבן אויפגעוועקט דאס שטעהט. אין אונהייב האט קיניגער נישט געקאנט דערזיגן, וואס עס טוט זיך. פון פחד איז בי גראונמען אפגעונומען געווארן דער דיבור; ער האט געמאכט מיט די הענט, געוואונקען ווי א שטומען. פון אלע זייטן האבן זיך געפענט טירן. א סך האבן זיך געשראקן, דאס רוייבער האבן געמאכט א געלוויך איבערן שטעהט, אנדערע האבן געמיינט, או עס ברענט. ערשת נאך א גוטער האלבער שעה האט מען געפונגען ר' ביבושן ליגן האלב-פארשיט, א צוואנציק טרייט פון זיין הויז, בי א קאשטאַנְ-בוּוּם. די רביצין איז פארשלאלפט געווארן, ווען זי האט דערזען וואס ס'האט גע-טראָפּן, די ווייבער האבן גענווען ווינגען אלע אויף אין מאל, ווי איבער א מות. ר' ביבושן איז נישט געוווען טויט. ער האט שטיל גע-קרעכצט. עטלעכע מאגסלייט האבן דעם רב אויפגעהויבן אוֹן אַרְיִינְ-געטראָגן איז בית-דיינְ-שטוב. דעם רבס פנים איז געווען בלויילד און געשוואָלֶן, די רעכטע האנט — אויסגעלאָנקט אַדער צבעראָבן, אין אויג — געללאָסֶן, ווי צוגעקלעבט. פון זיין פארשנְ-נְ-יטער באָרד איז אויפ-געגאנגען אַ פָּרָע אָן דער גאנצעער שׂוׂועָר גָּוָף האט זיך געטְ-רִיסְלְט ווי אין פיבער. לייט האבן אויסגעפרעגט, געשריגן דעם זקו אין די אויערן אַרְיִין, ווי אַ טִּיבָּן, אַבער ער האט נישט געענטפֿערט. ס'איו שׂוׂועָר אַגְּעָקְ-ומען בֵּין מְהֻקָּמָה אַרְאָפְּגָעָצְ-וַיְגָן פָּון אַים די מלובשים אָן אַרְיִינְ-גְּלִילִיגְט אִין בעט. פָּון יִסְוָרִים זַעֲנָעָן בֵּין רב וויס געווארן די ליפּן, אָן עַזְּרָס ווַיְיָבָּ, טִשְׁוָעָשָׂעָר, האט זַיִן בַּאֲשִׁמְרִת מִיט עַסְּגָּה. עַמְּעַץ אַנדערש האט אַגְּעָקְ-ומען זַיְנָעָן שְׁלִיפָּן אָן אוּפָּה אַים גַּעֲבָלָזָן, אַפְּצִיאָגָן דאס חִשְׁוָתָה. כְּדִי לִיכְטִיקְעָר צַו מַאֲכָן, האט אַיְנָעָר פָּון די גַּעֲגָלָאָפּעָנָע אַרְוִיסְגַּעַנוּמָעָן די גַּעֲפָלָאָכְ-טָעָנָה הַבְּדָלָה, ווי אַגְּעָצְ-וַיְגָן אָן זַיִן האט גַּעֲפָלָקְעָרט מִיט אַרוּכִּיק פִּיעִיעָז.

אויפּן קנס-מאָל האט מען זיך באָלֶד דערוואָסֶט, וואס עס האט געטראָפּן. ס'רוֹב פָּון די פַּאֲרַזְאַמְּלְטָע זַעֲנָעָן זיך גַּלְיִיד צַעְלָאָפּן, די ווייבער האבן זיך אַרְוִיסְגַּעַשְׂאָרָט בְּגַנְבָּה אָן אַיְנְצִיקְוַיְוַיִּי. די לִיכְט זַעֲנָעָן דָּא שָׁוֵין גַּעַהְאָט אוּסְגַּעַגְּנָעָן. בְּלוּזָאָפּעָט פִּיכְטָע סַאֲסְנָעָי צַוְּיִיגְלָעָךְ האבן גַּעַטְלִיעָט אוּפּּוֹן קוּיְמָעָן, פַּאֲרַשְׁפְּרִיְּט אַ צִּיטְעָרְדִּיקָע רְוִיטְלְעָכָע שִׁיְּן. אויפּן דִּיל אִין גַּעֲבָלִיבָּן אַ נְּעִזָּה, בְּעַנְק אָן טִישָׂן זַעֲנָעָן גַּעַוּעָן צָעְרוֹקָט אָן אַמְּגַעְלִילִיגָּט, פָּון בָּאַלְקָן האט גַּעַטְרִיפּּט אָן

ס' איז געשטאנגען א גערוד פון בראנפֿן און א טשאָד ווי נאָך אַ שריפֿת.
 רעכעלע איז נאָך אַלץ נישט געהאט געקוּמען צו זיך, געלעגן אויפֿן בעט
 אַ נאָסע, מיט צעפלאָסענע האָר און פֿאַראָהאָקְטָע ציִין. כיבוקעלע די פרומֿע
 האָט זֵי נישט אוַיְפֿגֿעַהערט צו מִינְטָעָן, מיט דָאָרָע קָנָאַכְּקָע פֿינְגֿעַר
 אוַיְפֿגֿעַקְּנָעַפְּלָט בַּיִּי אַיר דָאָס קָאָפְּטָל, בְּלִינְדְּעַרְהַיִּיט גַּעֲפַנְתְּ הַעֲקָלָעַר,
 אוַיְפֿגֿעַקְּנָעַפְּט בְּעַנְדְּלָעַד, גַּעֲגָסָן אַיר זָאָפְּט אַין מוֹילַ, זֵי אַיְנְגַּעַנוּמָען מִיט
 גַּוְטוּעַ רַיִּיד אָן גַּעַבְעַט. רֵי אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס אַיְזָ גַּעַשְׁטָאָגָעַן אַיְזָ אַ וַיְינְקָל
 מִיטָּן פְּנִים אוַיְסְגַּעַדְרִיִּיט צו דָעַר וּזְאַגְּט, אָן האָט עַפְּס שִׂיכְרוּרְהַיִּיט
 גַּעַמְוָרְמָלֶט צו זֵיךְ אַלְיַין, וּרְזַאְלְטָוּן זַיְינְס אַ בְּאַדְעַרְפָּנִישׁ ...
 רֵי מְרַדְכִּיְּוִיסְתָּה וּוָאָס האָט גַּעַהָאָט אוַיְסְגַּעַדְרְוָנוּקָעַן אַ האַלְבָּן טָאָפְּ
 אַקְאָוּיט, האָט אַיְם גַּעַשְׁטוּיסְן בַּיִּים עַלְנְבוּיגַן, עַר וְאַל מִיט אַיְם אַחִימְגִּיאַן,
 גַּעַכְרָאָקְעָט פָּוּן הַנָּהָה, וְאַס זִין שָׁוָּנָא בִּינְרוּשְׁ האָט גַּעַהָאָט אַ מְפָלָה, אָן

געטענהט :

— קְוָמָט, רֵי אִיטְשָׁע מַאֲטָעָס ... די מְזִיקִים חָבָן זֵיךְ שְׁוִין גַּעַ
 נּוּמָעַן צו אַיְם ... יְמָח שְׁמוֹ וּזְכָרוּ!

ר' בינווש פאָרלֿאָזֶט זַיְוִן עֲדָה

אין ביהדותן-שטוּב, וואו מען האט אַרְיַנְגָעַשְׁטַעַלְט ר' בינושעס הימליך, איז אַזְוֵי שטַאָרָק אַנְגָעַהִיכְצָט, אָז ס'פְּלַאָצְט דער טינְק פֿוֹן קְוִימְעַן-אַוִוּן, אָז דִּי הַיִּזְ בְּרִיט אִין פְּנִים. דִּי טִיר אִין הוֹזֵן אַרוֹס האט מען פְּאָרְשְׁלָאָסֶן, אָז דִּי לִיטֵי, וואָס קְוּמָעַן, מְזֻזָּן דּוּרְכְּגִין עַטְלַעַכְעַ חדְרִים, כְּדִי נִישְׁתַּאֲגַנְצְּטוֹרָאָגָן קִיְּן קְעַלְתָּ. פֿוֹן פְּאָרְטָאָג אָז האַלְטָ מעַן אִין אַיְזֵן מְבָקְרַ-חַוָּלה זַיְינַן. דער דִיל אִין נָאָס אָז באַדְעַקְטָ מִיטָּ בלְאַטְעַ, ס'שְׁמַעַקְטָ מִיטָּ שְׁלַאָפְּקִיְּטָ אָזָן דְּפָאוֹתָ. יִידְן בְּעַלְיַהַבְּתִים דְּרִיעַן זַיְדָ אַרוֹס פְּאָרְזָאָרְגַּטְעָ אַהִין-אַזְוִינְ-צְרוּרִיק, בִּיסְיָן דִּי שְׁטַעַרְנָס אָזָן שְׁפָאָרָן זַיְדָ אַוִיפָּן קָוָל — וואָס מְדַאָּרָף צָו טָוָן. רַעַלְעַךְ וַיְיַעַבָּר, מִיטָּ פְּאָרְאָוּמְעַרְטָעָ פְּנִימְעָר אָזָן מִיטָּ קוּיטִיכְעָ פְּאָטְשְׁיַילְעָס אַוִיףָ דִּי קְעָפָ. שְׁטִיעַן אִין דִי וַיְיַקְלָעָן, רַעַן שָׂאָרְכְּנָדִיךְ אַלְעָ אַוִיףָ אַיְינְמָאָל, שְׁנִיְינָן דִי נָעָז אִין דִי פְּאָרְטָוּכָר אָזָן זַיְפָּצָן הַוִּיךְ. דער טִישָׁ, וואָס דער רבָ לְעַרְנְטָ בִּי אִים תּוֹרָה שְׁווִין אַיְבָעָר פּוֹפְּצִיךְ יָאָר, אַז אַפְּגַעַרְוקָטָ ; דִי טִירָן פֿוֹן דִי סְפָרִים-אַלְמָעָרָס זַעַנְעָן צְעַפְּרָאָלָט, דִי דִינָעָ גַּעַשְׁנִיצְטָעָ פִּיסְ פֿוֹן דִי פְּאָטְעַרְשְׁטָוָן קְנָאָקוָן אָזָן בְּרַעְכָּן זַיְדָ אַונְטָעָר דִי זַיְגְּנִידִיקָעָ, אָזָן ס'זְעַט-אָוִיסָמָ, וַיְיַאַלְעַץ וַיְאַלְטָ דָא מִיטָּ-אַיְינְמָאָל גַּעַוּוֹאָרָן הַפְּקָר. דער קרָאנְקָעָר לִיגְט צּוֹגְעַדְקָט מִיטָּ צְוַויִּי אַיְבָעְרְבָעָטָן אָזָן אַוִיףָ דִי פִּיסְ האַט מְעַן נָאָר אַרְיִיגְגָּלִיגְט דָעַם סָגְמָעַטְעַנְעָם טָוִילִיפָּ. אַוִיךְ זַיְינַן הוֹיכָן צְעַקְלָאָפְּטָן שְׁטִיעַן טְרָאָפָּנָס שְׁוּוֹיָס, דִי אַוִיגָּן זַעַנְעָן צּוֹגְעַשְׁלָאָסֶן, דִי בָּאָרְדָ אַיְזֵן גַּעַוְאָרָן צְנוֹנוֹפְּגַעַנְוִילָט וַיְיַפְּלָאָסָס. דָאָס גַּאנְצָעָ פְּנִים אַזְוִינְ פְּאָרְעַנְדָעָרטָ וַיְיַפְּן אַרְוֵי.

אַיְזֵן רְבָס הַוִּזְנָן אַזְוִינְ אַז חַוְרָבָן. דִי דְבִיצְיָן גִּיטָּ אַרוֹס בּוֹנְדָעַנְעָם קָאָפָ אָזָן מִיטָּ רְוִיטָעָ אַוִוָּגָן, גַּעַשְׁוֹוָאַלְעַגְעָ פֿוֹן וַיְיַעַנְעָן. אַיר הַוִּיכָעָ פְּלִיעַצָּעָ האַט זַיְדָ נָאָר טִיפְּעָר אַיְנְגַעְבּוּיָגָן, דער קְלִינְגָר בָּאַהֲרָטָעָר

קין הערט נישט אויף זיך צו שאקלען, ווי זאל בסדר עפעס מומלען, און פון גרים צעמישטקייט טראגט זי זיך ארום מיט א טעלט, וואס זי לאזט נישט ארויס פון די הענט. דעם רבעס טאכטער, די אלמנה, צווזמען מיט טזשיזען דער שנור, לוייפן יעדע עטלעכע שעה אינדריסן אין בית-מדרשה און אנטיגן ליכט. זיי שפאנגען ביידע צווזמען ארויף אויף די טרעפּ צום ארזונ-קדוש, פראלן אויף די טירלעך צו די דיביניקיטן און מאכן אזעלכע געשריינען, אzo בי די בחורים און יונגעליט גיעינען איבער די אויגן. פראסטע ליט זאגן תהלים, וויבער מעסטן דאס בית-הקרבות. אפילו לוי דער שבתי צביבnik, וואס פירט מחלוקת מיטן פאטער, האט פארגעסן אין אלע חשבונות און פלאנטערט זיך ארום צוישן עולם. בלוייז עוזר, דער עטלטען, זיצט אין קיך, ווי זיין שטיינ גער איז, גנבעט פון די טעפּ, שליגט — מהמת מורה — נישט צעקליטערהייט און קראקט זיך. פון מאל צו מאל קומט ער אַרײַנְצָאַילַן און אויסגערטיסטר אין בית-דינ-שטוב, שטוויסט מיט די עלבוייננס, איז מ'זאל אים דורךלאן, און פרעגת אַזטומלטער בי אלע און בי קינעם נישט:

— וואס-זשע הערט זיך, א ? נישט בעסער, א ?

וואס פאר א רפואות האט מען אלץ שוין נישט געטן ! מ'האט גען פרואווט וויקן די שלאפעּ האנט אין היס וואסער, כדיז זי וויך זי מאכן, אבער מ'האט זי אַפְּגָעַבְּרִיט. מ'האט צוגעליגט קאכעדיק זאלץ, איז דערפּון נאך ערגרער געוואָן. די הקדש-יידענע, א מומחהטע אין אַרְוָמְגִּין בי שלאפעּ, האט געטענהט, אzo די האנט איז בלוייז אויסגענטק. און זי האט געפרואווט זי צוריק אַרְיַינְזָעַן, אבער ד' בינווע האט פון וויטאג געהלשת. די אַיְינְקָלֶעָד לוייפּ אַרְוָם איבער אלע הייזער פרעגן עצות. זיי האבן שוין אַנְגָּעַבְּרָעַנְגַּט אַלְעָרְלִי האַנְיִיק-טִיגְּלִעָך, וואס מ'לייגט-צו צו מכות, הונט-شمאלץ צום שמייזן, געל-גרינע שטינקנדיקע זאלבן און צעריבענען זונפה. בייס בעט פֿאַרְעָן זיך צוויי בריהשדייקע יידענעס, די טיכלעך פֿאַרְוָוקט איבער די שטערנס, די אַרְבָּל פֿאַרְי שארצעט, אין בריטיע פֿאַרְטּוֹכְּעָר. מען גִּיסְטְּ-אַיְבָּעָר הֵיס וואסער פון טעפּ און שיסלען, אzo די שטוּבָּוּ וווערט פֿוֹל מיט פֿאַרְעָע ; מען זיט מיט זיינעלעפל און מ'לעשט ברענאנדייק קוילן, ווי ערְבָּסְחָ בְּיִים כְּשֶׁרֶן, ס'שמעקט מיט דויך, אַנְגָּעַבְּרָעַנְגַּט און טהרה. וויפּל מאל עמצע פרעגת

דעם חולה, וואס ער מאכט, עפנט ער בלוייז א שפעלטל פון איין אויג, גיט א פרעמדן קוק ווי א מסוכנ-קראנקער אוון פארזינקט גלייך צורייך איין זיין פארשמאכטקייט.

נאך באגינען, באולד מיט זונ-אויפאגאנגע, זענען צוויי שליחים אוועק איין א דארף ברענגגען א פויער, וואס האט א נאמען איין ער גאנצעיל גענגנט פאָר א קענער אין אַריינשטעלן אויסגעוויכבענע גליידער. מ'חאט זיי מיטגעהבען געלט אוון אַFLASH אַקָּוּיט, אוון זיי אַגְּזָאָגָט, זיי זאלן ברענגגען דעם ערל בי דיאויען. זיי דארפֿן שוין ווין צורייך, זוארום ס'איין אַינְגָאנְצָן אַקָּאָפֿער מיל וועג. אַבער מען זעט זיי נישט. ינגלאָד גיעין אַרוֹיס אַיסְקוֹן, צי זיי קומען נישט אוון. יעדר ברענגנט אוֹן אַנדְרָעָרָעָר תְּשׁוּבָה. ערְגָּעֵץ זוּיְתָּאָפֿן בָּאָרֶגֶן זעט זיך אַפִּינְטְּעָלָעָ, נאָרָמָקָעָן נישט זוּיְתָּ, צי זענען עס דיאַשְׂלִיחִים, אַדְרָעָר אַשְׁלִיטָן מיט האָלָע. זינט ר' אליעזר אוון ליב באָנָּאָך זענען פָּאָרָפָּאָלָן גַּעֲוָאָרָן, אוֹן מעַן אַיבְּרָעָגְּעָשְׂרָאָקָן, דיאַוְּיְבָעָר פָּוֹן דיאַשְׂלִיחִים זִיצְׁנָשׁוּי, מיט רְוִיטָע פְּנִימָעָר, בי דער רבְּיִצְׁחָן איין קִיד, גְּרִיטָט צוּ זַעֲנָעָן אוֹן צוּ שְׁרִיְעָן. זיי עַסְן בְּרוּיטָט גְּרָאָב באַשְׁמִירָט מיט פּוֹטָעָר אוֹן זִיפְּצָן ווּיְאַלְמָנוֹת. כָּאַטְשָׁ דַּיְעַלְתָּ אַינְדְּרוּיסָן שְׁטָרְקָט זיך, זעט מעַן דָּאָ אוֹן דָּאָרָט אַין מָאַלְקָבָעָן וְיִבְּעָר. זיי שְׁטִיעָן אַיְנְגָעָהִילָּט אַין שָׁאָלָן, אַיְנְגָעָטוּלִילִעְטָע אוֹן פְּאָרָאָמְעָרְטָע, זוי זיי זאלָן אַפְּוֹאָרְטָן אַ מִיטָּה. דִּי פִּסְסָן, אַין גְּרוּיסָע מָאָנוּסְבִּילְשָׁע שְׁטִיוֹלָן, הָעִזָּן נִשְׁתַּחַת אַרְיָף אַונְטְּעָרְצָוּתְעָנְצָלָעָן. דִּי פְּרִיְיךְ גַּעֲלַתְעַרְטָע פְּנִימָעָר זענען בלָאָס פָּוֹן פְּרָאָסָט אוֹן פָּוֹן נִיעָרְפָּה, וואָס רָזְקָן זיך אוֹן אַיבְּרָעָן שְׁטָעָטָל. אַלְעָט טָעַנְהָן דָּאָס אַיְגָעָנָע :

— ס'איון פָּוֹן יָעַנְעָ לִיְּטָ ... דִּי שְׁדִים ...

— זַיְעָרָה אַגְּנָט ...

מ'רעדט, אוֹ גַּעֲכָלָעָ, דִּי שְׁנוֹרָה, האָט אַגְּעָטָן ר' בְּנִוְשָׁן כִּישָׁוֹת, אַ יְדָעָנָעָה האָט אַלְיָין גַּעֲזָעָן, ווי גַּעֲכָלָעָה האָט זיך גַּעֲטָדוּעָט מיט דער אלְטָעָר מְכְשָׁפָה קוֹנְעָגָנְדָע, מ'זְוִיְיסָט, אוֹ זַיְעָנָה לִיגָּן צוּ טְרִינְקָעָן דָּאָס קָאָלְטָה, כִּישָׁוֹפָה צוּ טְרִיבָה, אוֹן אוֹ זַיְעָנָה אַיר מָאָה, לִוְנָן, צוּ טְרִינְקָעָן דָּאָס ווֹאָסָעָר, וואָס זַיְעָנָה דְּעָרִין אַירָעָ בְּרִיסְטָן, כְּדִי אִים צְוִצְבִּינְדָן צוּ אַיר שְׁוִיסָה. גַּלְיָקָע דִּי גַּבְּאִיטָע שְׁוּעָרָט, אוֹ זַיְעָנָה אַ גַּעֲזָעָ נְאָכָט זַיְעָנָה צְוִגְּעָטָן קִיְין אוֹיג, אַיְינָה זַיְעָנָה אַ גַּעֲהָלָט אַ גַּעֲרָעָדָעָרָיִי פָּוֹן נְקָבוֹת אוֹן זַיְעָנָה פְּאָרָשְׁטָאָנָעָן, אוֹ דִּי רָוחָהּ הָאָבָן אַנְסִיפָה. שְׁפָעָטָר, אַיְינָה

דער איגענער צייט וואס ר' בינויו איז געניזוקט געווארן, האבן די רוחות געטן לאבן אוון שפערן אוון פאטשן מיט די הענט. דאס איז געווען פון פריד, וואס זיַ האבן זיך נוקם געווען איז די מענטשן אוון זיַ אָנְגָעָטָן אֲשָׁדוֹן ...

פאָראָנאָכְטִיךְ אַיז דער גוּי דער רופא סופֿ-כלֿ-סּוּפֿ אָנְגָעָקְמָעָן. די שליחים האבן דער צילט, או ער האט פֿאָר קִין פֿאָל נִישְׁתְּ גַּוּאָלֶט מִיטְגִּין אוון זיַ האבן אַים פֿרִיעָר גַּעֲמוֹת שְׂטָאָרָק אָנְטְּרִינְקָעָן אוון אַים שלעָפָן אַיְפָן גַּאנְצָן וּוּגָג. עַס אַיז גַּעֲוָעָן אוון אָלֶט קְלִין גַּוְיִיצֵל אַיז שְׁטוּרְיוּדִיךְ אוון אַיז אָשְׁאָפָעָנָם פֿעַלְץ מִיטְ דָּעָר וְאָלְ פֿוֹנְדְּרוֹיסְן. דער מַעֲכְטִיקָעָר הָוֶת אַיז גַּעֲוָעָן וְאוֹלְעָרִישָׁ פֿאָרְרוֹקָט אַיבָּעָר זִיְּנָעָ וְוִיסְעָ קְוּדָלָעָס, די קְלִיןְיָעָ אַיְגָעָלָעָךְ זַעַנְעָן גַּעֲוָעָן רָוָטָה, אוון זיַ האבן נִישְׁתְּ אַיְפָגָעָהָרֶט אָוּנְטְּרָצְוָשְׁיָכְלָעָן. מְהָאָט אַים אָרִינְגָעָפְּרָט אַיז בִּיתָה דִּיןְשָׁטוּב אוון פֿאָר אַים צַעְפָּנָט בְּרִיאָתְ די טִירָה, וְוִי פֿאָר אָ גְּרוּיסְן רְוָפָא. דער אלְטָעָר האט מִיט שְׁמָחָה אֲרִיב גַּעֲטָנוֹן די הענט אַיְנָעָ אַיז דער אַנדְרָעָר, גַּעֲנוּמָעָן אָוּנְטְּרָכְיָיכָעָן אוון זיך אָפְשָׁאָקָלָעָן. דאס אַנְ צִינְיִיקָעָ מַוְיל האט עַפְּסָ גַּעֲרָעָפְּלָט נָאָרִישָׁוּוֹאָטָעָ אַיז הַיְנְטָרְלִיסְטִיק. — עַר וּלְ נָאָךְ אֲכוֹסָעָ! — האט אַיְנָעָרָ פֿוֹן די שליחים אַיְנָגָעָ

רוּימַט דָּעָר רְבִיצְיָן.

מְהָאָט דָּעָם גוּי אָנְגָעָאָסָן אֲהָלָב שְׁעַלְכָל. ער האט אָרִיסְגָּעָ גַּעֲנוּמָעָן פֿוֹן קְעַשְׁעָנָעָ אֲשְׁטִיקָל דָּאָרָן קְעָזָה, צְוָעָבִיסְן — אוון די טְרָעָרָן זַעַנְעָן אַים אַזְשָׁ גַּרְוָנָעָן אַיבָּעָר די באָקָן פֿוֹן הנָהָה. דָעָרָנָאָךְ אַיז ער אַיְפָגָעָשְׁטָאָנָעָן אוון אַיז צְוָעָגָעָנָעָן צָוָם קְרָאָנְקָנָס בְּעַטָּה, צָוָבָאָוִיָּזָן, וְוִאָסָרָקָן. ער האט אֲקוֹק גַּעֲטָנוֹן אַוִּיפָּרָה, וְוִי יְעַנְעָרָזָל בְּלוֹזָיָה מָאָכָן דָּעָם אָנְשָׁטָעָל, אוֹ סְאָזָ אַים עַפְּסָ. גְּלִיךְ וְוִי ער האט אַנְגָעָנוּמָעָן די האָטָן, האט דָעָר יִדְזִיךְ צְעָשְׁרִינָגָן אוון אָנְגָעָהָוִין קְלָאָזָן, מַעְרָן זִיךְ אַיז בְּעַטָּה, וְוִי ער וְאָלֶט זִיךְ גַּעֲוָאָלָט אָרוּסְרִיסְטָן. ער פֿוּיְעָר האט מִיט כּוֹחַ גַּעֲשְׁטוֹפָט די האָטָן אוֹיף צְרוּרִיךְ, אוֹ מְהָאָט גַּעֲהָעָרט וְוִי ער בִּיןְ קְנָאָקָט. זִין שְׁיכָוָר פְּנִים אַיז בְּלוֹזָיָה גַּעֲוָאָרָן פֿוֹן אָנְשָׁטְרָעָנָזָן גַּעֲנִישָׁ אַיז פֿוֹן פְּלִיצְיְמִידִיקָן כּעָס. ר' בִּינוֹשָׁה האט זִיךְ פֿאָרְקִיכְטָ, פֿאָרְדָּ שְׁלָאָפָט גַּעֲוָאָרָן אוֹן מְהָאָט אַים קוֹם אָפְגָעָמָנוֹנְטָעָרט. ער גוּי אַיז אָרִינְגָעָפְּאָלָן אַיז אָזָא רְצִיחָה אוֹ ער האט אֲכָפָגָעָן אֲכָלָן זִיךְ אַיז אָנְגָעָעָפְּאָלָן אַיז שְׁמַעְטָעָר גַּעֲטָנוֹן אַיז ער עַרְדָּה.

— טַיְיוֹלָגִים הַינְטִישׁוּ! — הָאָט עַר אַ גַּעֲשֵׁרִי גַּעֲטָוּן אָוֹן דַּי
פּוֹסְטוֹן הַאָבָּן אִים גַּעֲצִיטָעֶרֶת. סְהָאָט אַוְיסְגַּעֲזָנָה, דָּאָס עַר וּוַיְל זִיךְּ
וּוְאָרְפָּן אַוְיפָּן קְרָאנְקָן.

מַהָּאָט אִים קוּם אַרוֹיְסְגַּעֲפִירֶט פּוֹן בִּיתְ-דִּינְ-שְׁטוֹב אָוֹן גַּעֲפּוּלֶט
בֵּי אִים, עַר זָאָל צְרוּקָא אַהֲיָמִינָא אֵין דָאָרָה. מַהָּאָט זִיךְּ גַּעֲפּוּרְכֶּט,
עַר זָאָל אַמְּאָל נִישְׁתָּמָחָת שִׁיכְרוֹת אַוְעַקְלִיגַּן זִיךְּ אֵין מִיטָּן פּוּלֶד
אָוֹן גַּעֲפּוּרְוִן וּוּרְוָן; דָּעַן דֻּעַמְּאָלֶט וּוּלְאָלָט בָּאָפְּאָלוֹן דָּאָס שְׁטָעָטֶל. מַהָּאָט
אוֹ יִדְּן הַאָבָּן אִים גַּעֲטִיעָא, אָוֹן זִיךְּ וּוּלְאָלָט בָּאָפְּאָלוֹן דָּאָס שְׁטָעָטֶל. מַהָּאָט
דָּעַרְוִילְיָא אֵין צְגַעְפָּאָלוֹן דַּי נָאָכָט. אַ בְּרַעְנְגְּדִיקְעָרָפָרָאָסְטָה הָאָט
וּוְעָגָא. דָּעַרְוִילְיָא אֵין צְגַעְפָּאָלוֹן דַּי נָאָכָט. אַ בְּרַעְנְגְּדִיקְעָרָפָרָאָסְטָה
זִיךְּ גַּעֲשְׁטָעַלְטָה, אַזְעַלְכָּעָרָה, וּוּסָאָסָלְטָה לִיטָּה הַאָבָּן נִישְׁתָּמָחָת זִינְט
יִאָרָה. אֵין בְּרוֹנוּם אֵין דָאָס וּוּסָעָרָפָרְוִוְרִן גַּעֲוָאָרָה, דָעַרְוִילְיָא
הָאָט גַּעֲפְּלָאָצָט. דָאָס אַרְוּם אֵין אַנְגַּעַוְאָקָסָן בֵּין צָוָמָאָל, וּוּי אַ
בָּאָרְגָּא אָוֹן סְאָיָן גַּעֲוָעָן אַ סְכָּנָה צְזָוְגִּין, וּוְיִילְסְאָיָן גַּעֲוָעָן אַיְיָן
פָּאַלְשָׁעָרְשָׁרִיט, גַּעֲשְׁטְרוֹכְלָטְצָו וּוּרְוָן אָוֹן אַרְיִינְצּוּפְּאָלָן. כָּאָטָשָׁ דַּי
אַיְוּנוֹס זַעַנְעָן אַוְמָעָטָם גַּעֲוָעָן גַּעֲהִיצָּת, הַאָבָּן דַּי קְלִינְעָ קִינְדָּעָר
אַיְוָן דַּי וּוְיָגָן גַּעֲוִיְינָט פּוֹן קָעָלָט. וּוּי אַלְעָמָל אַזְעַלְכָּעָרָפָרְוִוְרִן, זַעַנְעָן
פָּאַרְלָאָפָּן אַלְעָרְלִילִי טְרַעְפְּעָנִישָׁן אֵין בִּיּוֹעָגְעָנִישָׁן. פִּצְלָעָךְ הַאָבָּן
פּוֹן דָעַרְוִילְיָא הָוִית גַּעֲנָמָעָן זִיךְּ רַיְיסָן, פָּאַרְקִיכְטָזְזָעָן זִיךְּ אָוֹן בְּלָוִי
גַּעֲוָאָרָה. מַהָּאָט צְוָגְעַלְיִיגְטָזְזָעָן זִיךְּ דַי בִּיכְלָעָךְ בְּרָאָנְפָן מִיטָּפְּעָרָעָר, גָּאָר
דָעַרְפָּוָן אֵינוֹ נָאָד עַרְגָּעָרָגָעָר. מִידְלָעָךְ הַאָבָּן אַנְגַּעַטָּוָן מָאָנְסְבִּילְשָׁעָ
שְׁפָעְנְצָעָרָה, אַיְגְּגָהְיִילָט זִיךְּ אֵין טָאָפְּלָטָעָשָׁלָן אָוֹן גַּעֲגָנְגָעָן זַוְּכוֹ
עַיְן-הָרָעָ-אַפְּשָׁרְעָכָרָה. אֵין אַנְדָּעָרָעָ שְׁטוּבָן הַאָבָּן דַי הָרוּבָעָסְטָ פְּלוֹזִים
גַּעֲנוּמָעָן אַזְוִי שְׁטָאָרָק רַזְעָכָרָן, אֵזוֹ דַי לִיטָמָעָן שִׁיר נִישְׁתָמָחָת דָעַרְ
שְׁטִיקָתָק גַּעֲוָאָרָן אָוֹן מַהָּאָט גַּעֲמוֹזָט אַרְיִינְגִּיסָּן וּוּסָעָרָעָ, צָוָ פָּאַרְלָעָשָׁן
דָאָס פִּיעָרָעָ. עַרְגָּעָץ הָאָט אַפְּיָלוֹ אַנְגָּהְוִוְיָבָן בְּרַעְנָעָן דָעַם רָוָס אָוֹן דָעַרְ
לוּפָטָה, אָוֹן מַהָּאָט גַּעֲמוֹזָט אֵין אַיְלָעְנִישָׁ אַוְיסְגַּעְפָּיָנָעָן אֵין לִיְּתָעָרָ, אַרְוִיְּפָ
קְרִיכָּן אַוְיפָּן קְרִוְמָעָן גַּלְיְתְּשִׁיקָּן דָאָר אָוֹן אַרְיִינְשְׁטוֹפָן אֵין קְוִימָעָן נָאָסָעָ
זַעַק אָוֹן שְׁמָאָטָעָסָה. אַלְעָמָל הַאָבָּן גַּעֲהָוָסָט. עַס זַעַנְעָן זִיךְּ גַּעֲוָעָן אַזְעַלְכָּעָרָ
וּוּסָאָסָלְטָה זִיךְּ אַפְּגַּעְפְּרִוְּרִין אַבְּרִים.

בֵּי ר' בִּגְוּשָׁן אֵין שְׁטוֹב אֵין דָעַרְוִילְיָא אַלְעָמָל שִׁיטְעָרָעָה,
בֵּין עַר אֵין אַיְגָנָצָן אַזְעָק — אַיְבָּרְגָּעָלָאָזָט נָאָד זִיךְּ אַ בָּאַשְׁתָּאָנָד,

ווײַ אין אָן אַרְיִינְפּֿאַרְהַוִּין. זִבְּטוֹ דָּעֵר גּוֹי האָט גַּעֲפְּרוֹאוֹת אַרְיִינְזָעַצְּן
דאָס גַּלְּד אַיְן גַּעֲלַעַנְק, זַעֲנַעַן רַ' בִּינְשָׁעַס יִסְׁוּרִים גַּעֲוֹאָרֶן שְׁטָאָרְקָעֶר
פּוֹן מִינְוּט צַו מִינְוּט. דָּאָס פְּלִישָׁ אַוִּיךְ דָּעֵר האָנט אַיְן גַּעֲוֹאָרֶן הוֵיכְ
אַנְגַּעַשׂוֹוָאלָג, אוּפְּגַּעַיְוִירָן, האָט באַקְוּמָעָן אַמִּיאָוָסָע פָּעַטָּע גַּלְּאָטְקִיט
אַוְן אַושָׁ גַּעֲדָאָמְפָּט פּוֹן גְּרוֹיס הַיְּז. שְׁפָעַט בִּינְאָכְטָהָאָט רַ' בִּינְשָׁעַן
גַּעֲהַוִּיבָּן רְעַדְנוּ פּוֹן וּוֹעַג. עַר האָט גַּעֲמָאנְטָן בַּיְּדָ דָּעֵר רְבִּיצָּהָן, זַי זָאָל
אִים צַוְּצָאָלָן דַּי קַיְּזָן גַּילְּדָן נְדָן, וּוֹאָס דָּעֵר שְׁוֹועָר האָט נִישְׁטָּמָסָלָק
גַּעַוְּעַן . . . דָּעַרְנָאָךְ האָט עַר מִיט אַיְינְמָאָל אַפְּרָעָג גַּעַטָּן וּוֹעַג זַיְּן
טוּוִיטָן אַיְדָעָם, צַי עַר האָט שְׁוֹין אַפְּגַּעַעַסָּן נַאֲכָטְמָאָל . . . מַהָּאָט דָּאָס
אַנְגַּעַנוֹמָעָן פָּאָר אַשְׁלַּעַבְּטָן סִימָן אַוְן סְאַיְן צַוְּשָׁיָן דַּי שְׁטוּבְּ-לִיטָּ
גַּעַוְּאָרֶן אַגְּוֹיִין. רַ' בִּינְשָׁעַס האָט אַוְן עַפְּנָג גַּעַטָּן אַיְן אוּיגָג אַיְן אוּיפָּ
אַוְיִילָע גַּעַקְוּמָעָן צַו זִיךְרָאָן גַּעַזְוָגָט :

— פִּירְט מִיד אַזְוֹעַק קִיְּן לְוָלְבִּין . . . לְמַעַן הַשָּׁם . . . כְּזַוְּיל נִשְׁתַּחַת
ליְגַן אַיְן גַּאַרְיִי . . .

גַּאנְץ פְּרִי אַיְן שְׁוֹין פָּאָרָן רְבָּס הַוִּיּוֹן גַּעַשְׁתָּאָנָעָן אַשְׁלִיטָן אַיְינְגָּעָן
שְׁפָאָנְט אַיְן צַוְּיִי פְּעָרָד. מַהָּאָט רַ' בִּינְשָׁעַן אַנְגַּעַטָּוָן, אַוְן אִים
צַוְּגַּעַדְעָקָט מִיט אַיְבָּרְבָּעָטָן אַוְן מִיט גַּאנְצָעָ בּוֹנְטָן שְׁטָרוֹוי. גְּרוֹנָם אַוְן
די רְבִּיצָּהָן זַעֲנַעַן מִיטְגָּפָּאָרָן, אֲפִילּוּ דַּי שְׁוֹנָאִים זַעֲנַעַן זִיךְרָאָן
קוּמָעָן אַוְן מַאִיּוֹן נַאֲגַעַגְאָנָגָעָן בֵּין צַו דָּעֵר בְּרִיק. וּוּיְבָרָעָהָאָבָּן גַּעַוְּיִינְט,
גַּעַבְּרָאָכוֹן דַּי הַעֲנָט, וּוּנְאָךְ אַלְוִיה. אַיְנָעָ אַיְדָעָנָעָהָאָט זִיךְרָאָן גַּעַוְּאָרְפָּן
פָּאָר דַּי פְּעָרָד, אַהֲיַזְעִיקָּעָ נִישְׁטָּאַפְּגַּעַהָעָרט צַו שְׁרִיעָן:

רְבִּי ! . . .

(סֻוּפָּן עַרְשָׁתוֹ בּוֹדָ)

צזיזיט בוד

די חתונה

דער טאג פון ר' איטשע מאטטעסעם חתונה. דער ייד — קוים וואס ער לעבט נאר. שווין דריי טאג ווי ער האט נישט גענומען אין מול אריין קיין לעפל ואָרֶעַם וואָסְעָר אָוּן אוֹסְק אִין סִיגּוֹפִים. בִּינְגָאַכְט טוט ער זיך נישט אויס, ברומט אָוּן אוֹפְּהָעָר, אָוּן כְּדֵי נִשְׁתַּחֲוָת אַגְּטְּדִירִימְלַט צו ווערדן, האַלְטַע ער די באָרוּעוּסָע פִּס אִין עַמְּדָר מִיטְּקָאַלְט וְאָסְעָר. גאנצע טאג גִּיטַע ער אָרוּסָע עַרְגָּעָץ צוֹוִישָׁן די בערד, זינקט אִין שְׁנִי בֵּין צו די לענדן אָוּן סַ'עַט אויס, ווי ער וואַלְט עַמְּצָעָן אַרְוָמְגָעָזָבָט אוֹיף די וויסטע פֿאַרוּוּיְעַטָּע פֿעַלְדָּעָר. פָּוּן די קָאַלְטָעָמָקָוֹת אִין זַיִן קוֹל גְּעוּאוֹרָן שְׁטָאָרָק הַיּוּדִיקָּה, די אוֹיגָן זַעַנְעָן טְרִיבָּא אָוּן אוֹיסְגָּעָלָשָׂן ווי זַיִן בֵּין אַ בְּלִינְדָּן. הַיּוֹנְט, אִין טָאג פָּוּן דער חתונה, לִיגְטַע ער אוֹיף דער באָנק בי' ר' גָּאַדְלַחְסִיד אִין חדַר, די חַבְרָה זִיצְט אָרוּסָע אָוּרָט וְאָרָט זַיִן אַ וְאָרָט, וְיַיְלָה מְהַאֲלָט אִים פָּאָר אַ בְּעַלְ-רוֹחַ-הַקּוֹדֶשׁ. סָאַיְן אַפְּילָו דָא אַ יְוָגָעָרְמָאָן אַ מְקוּבָּל, וואָס פֿאַרְשָׁרִיבָּט ר' אִיטשע מאטטעסעם רייד.

— מיט רעכעלען גִּיבָּן זַיִן אַפְּ דִי ווּיבָּעָר.

זינט מְהַאֲט אַוְיפָּגָעָרְפָּן ר' אִיטשע מאטטעסן דָעַם חַתּוֹן צו דער תורה, ווּיוֹזֶט רַעֲכַעַלְעַע נִשְׁתַּחֲוָת אַרוּסָע אַיְרָעָ קְרוּמִיקִיטָן אָוּן הַאֲרָכָת אַוְנְטְּעַרְטָעַנִּיק אַלְצָן, וואָס די עַלְטָעַרְעַ וְיַיְבָּעָר לְעַרְגָּעָן זַיִן. זַי קָאָן שַׁוִּין וְזַוְּאַילְדִּי דִּיבְּרִים פָּוּן רַיְּזַהְאַלְטָן זַיִן צָום מָאוֹן, האַט דּוּרְכְּגַעַלְיִינְטָן אַלְעַסְפָּרִימְלָעָד וְזַעַנְגָּן טַהְרָה אָוּן צְנִיעָות. אוֹיף אַיְרָעָ בְּלִיכְבָּעָ באָקָוּן האַבָּן זַיִן אַוְעַקְגַּשְׁטָעַלְט צְוּוֹיָהָרָע פְּלָעָקָן, ווי פָּוּן קְנִיפָּהָן, אָוּן טְרָעָטָן נִשְׁתַּחֲוָת אַפְּ. כִּינְקָעַלְעַד זַאֲגָט אִיר יַעֲדָן טָאג שֻׁעְהָנְלָאָגָן מוֹסָר, גַּלְעַט אִיר קָאָפָּן אָוּונָט זַי מִיט די קָאַלְטָעָמָקָוֹת לִיפָּן ווי אָוּן אַיְגָעָן טַאַכְטָעָר. נִעְכְּטָן אִין אַוְונָט האַט מַעַן רַעֲכַעַלְעַע גַּעֲפִירָט צָום עַרְשָׁטָן מָאָל אִין מִקְוָה אַרְיָן. ווי דער מַנְהָגָה אִיְן בֵּין בְּתוּלוֹת, האַבָּן די כְּלִיזְמָר זַי בְּאֶגְלִיָּת בֵּין צָום מְרַחְץ אָוּן נַאֲכַגְעַשְׁפִּילְט אַ פְּרִילְעָבָס. גָּאנְצָע חַבְרוֹת וְיַיְבָּעָר זַעַנְעָן אִיר נַאֲכַגְעַי.

איצט איז ערבע דער חתונה. רעבעעלע זיצט אויף דער באָנק, שפֿאָרט
און די פִּיס אָן אַ פִּיסְנְדְּבָּעְנְקָעְלָעַ אָנוֹ קוֹקֶט אַרְיֵין אִין אַ סְפָּר. זַי פָּאָסְט
הַיִּנְט אָנוֹ ווּעַט בַּיְּמָנָחָה זָאָגָן עַל-חַתָּא, דַעַן אַין כּוֹהַ-הַתָּאָג ווּרְעַן פָּאָרְגָּעַבָּן
אַלְעַז וַיְיַד וַיְיַד אִין יוֹם-כְּפֹורָה. אַירַע דִּינָע לִפְנֵן זָעַנָּע ווַיְיַסְלָעָד, די אוּגָן
פָּאָרְקוֹקֶט עַרְגָּעַץ אוֹיפָּע יַעֲנָעָר זַיִת פָּעַנְצָטָעָר. דָאָס פְּנִים אִין אוֹיסָס —

געצערט און גריינלאך, און עס דוכט זיך, ווי זי וואלט ערשות-נאר אויפגען שטאָגען נאר אַ לאָנגער שלאָפְּקִיט. צוֹווִי קעכִינֶס באָקוֹן דָא חַלוֹת אָנוֹ לעקעַד, שנײַדָּן אָוִיס קִיכְלָעַד, טוֹנְקָעַן פְּלָעַדְרָוּוֹשָׁן אֵין אַיִל אָנוֹ אַיִן גַּעֲלַעֲכָעָר, גִּיסְן האַנִּיק, שְׁטוֹוִסְן מַאנְדְּלָעַן. מַהָּאָט אַיִינֶס גַּעֲרַעְנֶט צוֹפִּירְן פִּיש אָנוֹ פְּלִישָׁ פָּוֹן אַ נָּאוּט שְׁטוּטָל. פָּוֹן די גְּרוֹיסְעַ טֻפֶּפֶג וַיִּטְאַזְבְּנַת אָוִיף אַ פָּאָרָע, מְשֻׂוִיםְטַמֵּיט הַילְצָעַרְנָעַ קָאָרְדְּלָעָפֶל אָנוֹ מְהַאלְט אִין אַיִן פָּאָרָוּכוֹן, צִי ס'הָאָט אַ טָּעַם. מַהָּאָט אַוִיס גַּעֲפָלָאַכְטָן פָּוֹן בִּידְעַ יִיטְאַזְבְּנַת אַ לאָגָן קוֹילְעַטְשָׁ, מִיט וּוּלְכָן מְטַאַנְצָטְאַקְעָגָן נָאָר דָעַר הוֹפָה, אָנוֹ מַהָּאָט אַוִיף אִים אַרְוִיְּפָגְעַלְעַבְטָט טַיְגָעָנָעַ לְיִטְעַרְלָעַד, פִּיגְעַלְעַד, רַעַד דָעַלְעַד — אַלְצָ פָּוֹן מַזְוְוּעָגָן. אַוִיפָּן בָּעַט זִיצְנָן נִיטָּאָרִינָס אָנוֹ מַאֲכָן פָּאָרָטִיק דָּס וּוִיסְעַ זַיְדָעָנָעַ חַוְּפָהַקְּלִיָּד אָנוֹ די וּוֹעַשׂ. אָנוֹ וּיְעַרְעַ צְעַד שְׁטָאַכְעָנָעַ דִּינָעַ פִּינְגָּעָר בְּלִיצְנָן דִּי נָאָדָלָעַן, די בְּלִיקָּן זַעַנְגָּן אַרְאָפְּגָלְאָזָט צְוָה דָעַר אַרְבָּעַט, נָאָר די גַּעֲשִׁלְפָעָנָעַ מִילְעַר הַעֲרָן נִישְׁתָּאַזְבְּנַת שְׁמַיְיכְלָעַן אָנוֹ זִיךְרָן מְעַמְּנָעַן פָּוֹן אַלְעָדְלִי אַנְצָהַעַרְעָנִישָׁן, וּזְאָס עַס שִׁיט דִּי עַלְטָסְטָעַ פָּוֹן זַיִי אַן אַלְמָנוֹה. עַס וּוּאַלְגָּעָוָן זִיךְרָן דָא לְאָנְגָּעָה הַעַמְּדָעָר אַרְוִמְגָעָזָוִימָט מִיט רְוִיטָעַ צִיְנְדָלָעַד, אַוִיס גַּעַתְּפָעָנָעַ אַיְנִישְׁטָן אַוְן צִיכְלָעַד, מִיטְקָעָס מִיט אַסְטָקְדָּה-שְׁפִּיצְעַלְעַד. די נִיעַ לִיְוָונָט קְנָאָקָט אַיִן די הַעַנְטָ, בְּלִעְנְדָט אַיִן די אַוִינָן, וּזְאָרָדָרְשָׁיָּסָן, עַס שְׁטִיטָט דָא אַ רִיחָ פָּוֹן צִימְרִינְגָּ, רַאֲוִינְקָעָס אָנוֹ תָּעַנְתָּה.

פָּאָרָנָאָכָט הוֹיבָן אָנוֹ בַּיִּרְכְּבָלְעָן אִין שְׁטוּב זִיךְרָן כְּנוּנִיפְּצָוקְמָעַן די מִידְלָעַד. דָעַר דִּיל אַיִזְאָוִיס גַּעַשְׁתִּיט מִיט גָּעַל זָאָמָד אָנוֹ סְבָּרְעָנָעַ עַטְלָעָכָעַ חַלְבָּגָעַ לִיבְכָּט. דָעַר רְוֵפָא אָנוֹ זִיךְרָן זָוָן שְׁפִּילְאָן אַוִיף צַוְּיִי פִּידְעָלָעַד, גְּרִימִיָּ פָּלָעָן אָנוֹ מָעַן דָּעַרְלָאָגָט זַיִי פָּאָפְּרָעָנָעַ פְּרוֹטוֹת. רַעְכְּבָלָעַ זִיכְט אַוִיף אַיר כְּלַחְ-שְׁטוֹלָ, אַנְגָּעָתוֹן אַיִן וּוִיסְעַן זַיְדָעָנָעַ קְלִיָּד, בָּאַתְּאָגָעָן מִיט אַנְגָּעָבָאָגָט צִירָוָגָ. אַוִיפָּן הַאָלְדוֹן טְרָאָגָט זַיִי אַרְאָבָע גַּלְדָּעָנָעַ קִימִיט אַ קְוַרְצָעָן אָנוֹ אַ שְׁוּעָרָעַ. אַיִן די פְּרִישָׁ-אַיְבָּרְגָּעָשְׁטָאָכָעָנָעַ לְעַפְּלָעַד פָּוֹן די אַוִיעָרָן בָּאַמְּבָלָעָן זִיךְרָן צַוְּיִי לְאָנָגָעָ אַוִיעָרִינְגָּ, שְׁוֹוָאַרְצְלָעָכָעַ פָּוֹן אַלְטָקִיטָ, מִיט טְרִיבָּע שְׁמִינְגָּרָ. צַוְּיִי מִידְלָעַד, כְּמַעַט נָאָר קְנָדָעָר, זִיכְרָן אַיִן בִּידְעַ זַיְטָן. זַיִי דָאָרְפָּן זִיךְרָן די יְוָגָעָזְלִינְס, וּזְאָס טְרָעָטָן פָּוֹן אַיר נִישְׁתָּאָפָּ אַוְן הַיְּטָן זַיִ. קְיִינְן בְּדָחָן אַיִן גַּאֲרִי נִשְׁתָּאָ אָנוֹ עַס פָּאָרָנָעָמָט זִיךְרָן אַדְטָ דּוֹדִיעָ, אָנוֹ אַרְעָמָעָר שְׁוֹסְטָעָה, בְּלִינְגָד אַוִיף אַיִן אַוִיגָּ. עַר שְׁטִיטָ בַּיִּרְכְּבָלְעָן אַ דָּעַרְשָׁאָקָעָנָעָר אָנוֹ אַ בְּלָאָסָעָר, זָאנָט אַוִיף אַוִיסְנוּוִינִיק

און הייזעריך עפֿעס אָזעלכע אָויסטערלישע ווערטעד אויף עברײַ-טײַיטש און ס'איַז שׂווער צו וויסן, צי אייז דאס אויף פרילעַץ צו מאָן אָדער צו דערזוועקן טרייעַר. דאס זעענדיקע אויג אייז אָפּן אָן גִּלווערדיַק, דאס בלנְדַע אייז פֿאַרְצַוְינְגַן מִיט אַ בְּלֵמֶע אָן הַעֲרֵט נִישְׁתָּאָפּ גִּידְגִּידַ צַו פֿינְטַלְעַן, ווי עס וואָלֶט גַּעוֹאוֹנְקַעַן. ער מאָכְטַ-נַּאֲךְ ווי אַ יִדְעַנָּע ווַיַּגְּנִינְט. ער האַט צַוְּגַלְיִיגַט צָוּם פְּנִים זַיְנַע הַעֲנֵט — שַׁוְּאַרְצַע ווי פַּעַד — אָן מעקעט ווי אַ צִּיגַּר. די מִידְלַעַץ שְׁטוּיסַן זַיְד אָן כִּיכּוּן. זַיְיַי טַאנְצַן דַּאֲ אַ בְּרוֹגְ-טַאנְצַן אָן דַּאֲ אַ שְׁעַר, פֿאַרְהַוִּיבָן דַּי קְלִידְעַר, ווי זַיְיַי זַאֲלַן גִּין אַיְבָּעַר אַ וָאַסְעַר, קָוָקוּן זַיְד אָן פְּרַעַם אָן שְׁטִיפְלַעַךְ, ווי זַיְיַי וּזְאַלְטַן זַיְד קִינְמַאל נִשְׁתָּגַעַנְתָּ. זַיְיַי קוּונְקַלְעַן זַיְד לְאַנְגַּב בֵּין זַיְיַי נִעְמַעַן די שְׁטִיקְלַעַץ לְעַקְעַד, ווֹאָס מַעַן באַשְׁוִינְט זַיְיַי דֻּרְמִימִיט, אָן פֿאַרְ-זַוְּכוּן בְּלוֹיזַן אָן אַיְנְצִיקַע קִירְשַׁ פָּוּן דַּעַם אַיְנְגַע-מַאֲכָטַס, ווֹאָס ווערט גַּעַד שְׁטַעַלְטַ פָּאַר זַיְיַי. טַיְלַ פָּוּן זַיְיַי קִרְיַגְּן זַיְד מִיטַּן בְּדַחַן, הַלְּמַאי ער זַאֲגַט נִשְׁתָּאָפּ קִיְּין גַּלְיְיכּוּוּרְטַלְעַךְ, אַנְדְּעַרְעַ וּזְאַרְפַּן אַיְגַּן צָוּם רַופָּאַס זַוְּן, דַּעַם כְּלִיזְמַר, ווֹאָס טַרְאַגְּטַ אַיְיףַּ זַיְד אַ מִּין וּוּיְבַּרְעַשְׁ יַוְעַפְּ אָן אַ פְּלִישַׁן הַיְתָל מִיטַּ לְאַפְּן אַרְוֹם די אוּירַן. ער מַאֲכָט שְׁטִילְעַרְהַיִת אַלְעַרְהַאַנט לְצִנּוֹת. די מִידְלַעַץ שְׁלַטְנַן אִם, דְּרַאַעַן בְּגַנְבָּה מִיטַּ די פֿינְגַּעַר אָן פֿאַרְגִּיעַן אַיְן גַּעַלְעַכְתָּר.

— אָאָ מְבוֹזה ! — זַאֲגַן זַיְיַי וּזְאַרְפַּן זַיְד אַיְינַע דַּעַר אַנְדְּעַרְעַר אַיְן די אַרְעַםַס.

רעכְּעַלְעַ פֿאַרְשְׁטַעַלְטַ די אַיְגַּן מִיטַּ אַ שְׁנִיפְ-טִיכְלַ, זַי גַּעַדְעַנְקַט אַיצְטַ אַיְן פְּאַטְעַר אַיְרַן, רַ' אַלְזַוְּר, ווֹאָס אַיְזַנְגַּנְגַּן אַוְיְפַּן וועַג אָן אַפְּיַילְוַ נִשְׁתָּאָפּ גַּעַקְוּמַעַן צַו קְבָּרְ-יִשְׂרָאֵל. זַי אַיְזַנְגַּרְט, ווֹאָס זַיְיַי הַעֲטַנְתַּ גַּעַקְאַנְטַ פֿאַרְן קִיְּין וּוּלְאַדְאַוּעַ אַיְוףַּ אַיְרַ מַוְטַעַרְסַ גַּרְוּב אָן זַיְיַי פֿאַרְבַּעַטְוַ אַיְוףַּ דַּעַר חַתְּנוֹה, ווי עַס פֿירְט זַיְד. גַּאנְצַ פֿוֹצְלִינְגַּן ווערט אַ טּוֹמְל אָן אַ גַּעַלְיוֹתַ. די מַאֲנְסְלִיטַיַּת קּוּמְעַן אָן מִיטַּן חַתְּן צַו בְּאַדְעַנְקַס אָן מְהַעַרְטַ זַיְיַיְרַע קּוֹלָות אָן טְרִיאַט אַיְוףַּ די טְרַעַפְּ. די מִידְלַעַץ פֿרְאוֹוֹן זַיְד פֿאַרְ-שְׁפָאַרְן אָן זַיְיַי נִשְׁתָּאָרִינְגַּלְאַזְן. אַבְּעַר די טִיר ווערט אַוְיְפְּגַעְפְּרַאַלְט מִיטַּ כּוֹה. יִדְיַן קּוּמְעַן-אָן מִבּוֹשַׁם אָן הַאַפְּרַדְיַק. בָּאַלְדַּ ווערט פּוֹל מִיטַּ זַיְיַי דַּי שְׁטוּבַּ. כְּדַי דַּעַר חַתְּן, רַ' אַיְתְּשַׁע מַאֲטַעַס, זַאֲלַ נִשְׁתָּאָרְפַּן דּוּרְכְּגַיִן צַוְּיִשְׁן נִקְבּוֹתַ, שְׁטוּיסַט מַעַן זַיְיַי אַפְּ מִיטַּ די עַנְבּוֹיְגַנְס אַיְן אַזִּיט אָן מְמַאֲכָט אַ וּזְאַרְעַ. מְשִׁרְיִיטַ מִיטַּ תְּקִיפּוֹת :

— וויבער, אן א זייט! . . . לאזט אדרוד! . . .
— מיידן — אהיהם!

עטלעכע יונגע וויבלעך קויטשען, ווי אלעמאָל אויף חתונות, זוען
מ'קאן אַרויסויזן הפקרות. ר' איטשע מאָטעס קומט אַריין אַ גע-
ליינעם טולופ, וואָס שלעפֶט זיך נאָד אויף דער ערְד, אַן אַן אַ סויבלען
היטל, וואָס פֿאלט אַים אַריבער אַיבער דִי אויגן. זיין באָרד אַין פּוֹן
פראָסַט געווארן וויס, ווי בֵּי אַ זקן, אַן אַיצַּט רִינְגָּן אַראָפֶּן פּוֹן אַיר
טראָפֶּנס. אַידְעָר ער דעקט-צָו דער כלְתָּ דעם קָאָפֶּן, זאגט ער אַ לְגָנְגָּן
היידְצָוָן. רַעֲכָלָע גִּיט מִיט אַינְמָאָל אַן אַיְנְצִיקָּן ווִיזָּן. זוען מעָן
דַּעַט אַיר צָו דעם קָאָפֶּן, נַעַט מַעַן פּוֹן אַלְעָלָן זַיְטָן ווּאָרְפָּן מִיט דָאָזְיְינְקָעָס
אַן מַאנְדְּלָעָן. אַלְעָוָן וויבער הייבּן-אָן מִיט אַינְמָאָל צָו שְׁלוּכָּן אַן צָו שְׁנִינְצָוָן
די נְעָז. דַּאָּס קְלִינְגָּן שָׂוּסְטָעָרְלָע בֵּי דער טִיר שְׁטָעָלָט זיך אויף די
נעָגָל, מַזָּאָל אַים אַרוּסְעָעָן, אַן זָאָגֶט מִיט אַ תשְׁעָה-בָּאָבִּינְגָּן:

זַיְהָבָן אַונְז גַּעַטְוָן שְׁעַכְּטָן אַונְז מַאטְעָרָן אַן אַשְׁיָּוּרָה,
די הַיְדָאָמָּקָעָס הַאָבָן גַּעַטְיִיטָטְלָעָן קְלִינְגָּן קִינְדָּעָר אַון מַאנְס גַּעַוּעָן ווּוּבָרָר,
בִּיכְעָר הַאַט כְּמַעְלְנִיצָּקָעָס גַּעַעַפְּנָט אַונְז קָעָץ פָּאָרְנִינִיט אַין דִּי לְיִבָּרָר,
דַּעַרְום שְׁרִיְעָן מִיר בִּיטָּעָר אַונְז טְוּעָן בְּעָטָן:
נקומָן נְקָמָת דִּם עַבְדִּיךְ הַשְּׁפּוֹךְ! . . .

זַיְגַּוּוּיְנִילְעָךְ אויף חתונות, הויבָט אַן אַ יְדַעְנָעָ פְּלוֹצִים צָו חַלְשָׁן
אַונְז מְגִיסָּט אויף אַיר ווּאָסָעָר. אַ יְנָגָל שְׁרִיְעָט גַּעַוְאָלָד, ווּאָרִים ער
ווערט שִׁיר נִישְׁתַּדְעַתְּקָט אַין דער עַנְגָּשָׁפֶט. עַמְעַץ שְׁטוּסָט זִיךְ
אַן אַין דער טָוָן. אַ כְּלִי ווּוּעָרָט צְעַבְּרָאָכָן. בָּאָלְד ווּעָרָט דער חַתָּן אַוּעָקָ
גַּעַפְּרִירָט צָו דער חַוְּפָה צְוִישָׁן דער שְׁוֹלָן אַונְז דָעָם אַלְטָן בִּיתְ-עוֹלָם. דער
גַּאנְצָעָר שְׁוֹלְ-הַוִּיךְ אַיְן פּוֹל מִיט בְּעַרְגָּלָעָךְ. דָאַ האָבָן דִּי יוֹנִים אַונְז
טַאָטָעָרָן שְׁנַת תְּיִיחָה בָּאָגָרָבָן חַדְרִי-קִינְדָּעָר, וואָס האָבָן זִיךְ אַבְּעַרְגָּעָעָנְטָ
פָּערְט אויף קִידְוָשָׁהָשָׁם, אַבְּיִ נִישְׁתַּט צָו טּוֹישָׁן זִיךְ אַרְמוֹנוֹה אַונְז פָּאָרְקִיְּפָט
צָו ווּעָרָן פָּאָרְ קִנְעָכָט. דער חַתָּן טָוָט אַן אַ קִּיטָּל אַונְז אַ וּוּיְיסָעָ הוּאָבָר, ער
אַל זִיךְ דַּעַרְמָאָגָעָן אַיְן טָאָג פּוֹן טּוֹיטָט, זוען מַהְילָט אַיְן אַין תְּכִרְכִּים.
דער קָאָפֶּן, אַוְיפָּן אַרְטָט פּוֹן שְׁלִידָאָש, אַיְזָבָאָשָׁט מִיטָּאָש. ער שְׁטִיטָט
אוֹנְטָעָר דער חַוְּפָה אַן אַיְנְגָּעָנוֹי-דָּעָרָטָעָר, דִּי אוֹיגָן פָּאָרְשָׁטָעָלָט מִיטָּאָ
פָּאָטְשִׁילָעָ. דִּי פִּיר לְיִיט, וואָס האָלָטָן דִּי שְׁתָאָגָעָן, טַעַנְגָּלָעָן-אוֹגָטָעָר
אַונְז בְּלָאָזָן אויף די גַּעַפְּרִירָעָנָה הענט. עַס אַיְזָוָנְקָל אַונְז אַומְעָטִיקָעָן.

א יונגע א שטיפער פראואוט הינטז-אָרומ א שטאָך טוּן ר' איטשע מאטטעסן
מייט א שפיזל, וואָס ער האָט אַרוייסגעגעבעט בי זיין באָבען. ער פֿאָרְ
קריכט דערמיט טיף דעם חתּן אין לֵיב, אַבער ר' איטשע מאטטעס שפֿירט,
אָפּנִים, נישט. ער גיט אָפּילו נישט קיינּ צִיטּעָר, אָוּן בִּים בְּחוֹר פֿאָלְזַ-אָפּ
די הענט. מְזֻאָרט לאָנג. פּוּן דער צְבָרְאָכְעָנָעָר צִוּים אָרוּם בְּיִתְעָולָם
קוקּן אָרוּס רַעַשְׁתְּלָעַך פּוּן פֿאָרְצִיטִישׁ מְצֻבּוֹת, וואָס קְלַעַטְעָרָן מְשׂוֹפּעָ
איינּע אַיבָּעֶר דער אַנדְעָרָרָר. באָלְד וּוּעָרָט פֿרְיִילָעָר. רַוִּיטָע שְׁפִּרְנָּ
גַּעֲנְדִּיקָע פִּיעָרָן פּוּן הַבְּדּוֹלָה דַּעֲרַנְטָעָרָן זִיךְ. דער רַוְּפָא אָוּן זִיךְ זָוָן
שְׁפִּילָן אַחְוָה-מְאָרָשׁ. מעָן פִּירָט דֵּי כְּלָה. מִידְלָעָך אָין וּוַיְיסָן, מִיטָּ
וּוְאָקְסָעָנָע לִיכְט אָין דֵי הענט, שְׁטָעָלָן זִיךְ אָוּס אָין צְוִיּוּתָו זִיךְ דָּוְרָכָצָרָ
לָאוֹן. רַעַכְעָלָע אָין אַינְגָאנְצָן פֿאָרְדָּעָקָט מִיט אַשְׁלִיעָר. זִי הַינְקָט
שְׁטָאָרְקָעָר וּוְגַעְוַיְינְלָעָך. דֵי אָונְטָעָרְפֿרְעָרְנָס שְׁלַעַפְּן זִיךְ כְּמַעַט. דער
מְסְדָּרְ-קִידּוּשָׁן אָיוּ לֵוִי, ר' בִּינְגָעָס יִנְגָּסְטָעָר זָוָן, דער שְׁבָתִּ-צְבִּינִיקָ
ער אָיוּ בְּלִיְיךְ פּוּן קָעַלְת אָוּן מְחַמְּת מָוָרָא, ער זָאָל נִישְׁתְּגַעַשְׁטָאָפְּט
וּוּעָרָן דְּרַפְּאָר, וואָס ער, דער יִנְגָּעָרָר, נִשְׁתְּ עָוָר, אָין מְמַלְאָ-מְקוֹם
דָּעַם פֿאָטָעָר. דָּאָס שְׁמַאְלָע גַּלְעָזָל אָין זִיךְ הַאנְטְּ צִיטְעָרָט, דער וּוַיְין פֿאָרְ
גִּיסְט זִיךְ אַיבָּעֶר דֵי פִּינְגָּעָר אָוּן מִיט אַוְיְנְגְּדִיקָן נִיגּוּן זָאָגָט ער :

... אַשְׁר אָסָר לְנוּ אֶת הָרְאֹסּוֹת וְהַתִּיר לְנוּ אֶת הָנְשָׁוֹאֹת לְנוּ
על-ידי חֹוףְּה וּקְידּוּשָׁן ... בְּרוֹךְ אַתָּה ה' — יִצְחָרָה אָדָם . . .

די שבט ברכות

שווין דריי נעצט ווי מען פירט חותנ-בללה ליגן, און רעכעלע אויז נאצ אלץ נישט אויפגעבענדן געווארן. יען פרימארגן, ווען ר' איתטעס מאטעס פעדערט זיך אין בית-מדרש אריין, קומען צו גיין צו דער יונגעפּרַוי ביידע אונטערפֿרַערַינָס צוֹאַמְעַן מיט נאך עטלעכּע היימישׁע וויבער, אויסצּוּ פֿאַרְשָׁן, צי זיך האט זיך שווין שאגענט מיט איר מאן. רעכעלע שעטט זיך און באהאלט זיך אונטערן איבערבעט, נאך זיי טווען נישט קיין אבט דערויף, וואָרַן זיך איז אַתְּהַמֵּה און האט נישט קיין מוטער, וואָס זאל אויף איר האלטן אויג. מען דעקט זיך אויף, מען באקוקט מיט איפער איר העמד און דאס לילעך. מען בויגט זיך איבער דעם גאטפֿאַרְכְּטִיק, ווי איבער אַמְצָה-זאָך. די פֿנִימָעַר זענען צעפּלאַםַט. מען פרעגט זיך יען מאָג פֿוֹנְסְבִּינִי:

— איז ער צו דיר קיין שליטה נישט? . . .

— האט ער צו דיר קיין שליטה נישט?

קראען קראקען שווין אויף די דעכער וועגן דעם. די גראינגע ליט פֿון גאַרי טווען לאָכְנָן און שפּעטן. מהומת גראַוִס שאָנד דאָונֶט ר' איתטעס אַיִן בית-מדרש הינטערן אַרְיוֹן אַוְן הילט אַיִן זיין פֿנִימָע טלית, די עכברושים און געזעלַן-יונגען זאלן אַים נישט פֿאַרְוִירַן מיט זיערע נאָכְרִימַעכְצָעַר. די ליט פֿון דער כת זוכּן אלעַרְלִי עצות. ר' גאָדֶל חסִיד געטט אֲהַיִם ר' איתטעס מאטעסן צו זיך און גיט אַים צו עסַן געבראַטְעַנְעַם קַנְאָבָל אַוְן אַרְבָּעַס אַן זָלָץ, וואָס דאס אַיז אַסְגּוֹלָה צו מערן זוימען. רעכעלע לערטנט רעכעלען ווי אווי צו דערוואָען אַין אַיר מאָן גלוּסְטוּנָג. לויטן מנהג פֿירט מען דאס פֿאַרְפְּאַלְקַעַט ליגן אווי לאָנג, ביז זוֹאנְגַּעַן די יונגעפּרַוי זוּרט נישט קיין וויב. אַיִן אַוְונֶט, אויף דער מאָלְצִיכְתַּפְּן שבע-ברכות, געטט זיך צוֹנוֹיַה די גאנְצָעַ חַבְרַיאָה. עס

קומוּן אויך זויבער. רעכעלע זיצט אַ פֿאָרְשַׁעְמַטַּע אָוֹן וְיֵאָן אוִיסְגָּעַ
פֿאָטְשַׁטַּע אוִיף דער שְׂטוֹל, אָין אַירָע וְיִיטָּע חֻופָּה-קְלִידָעָר אָוֹן אָין צִירָונָג,
דָּעַן זֵי אָין נָאָך אֶלְעָץ אַכְלָה. דער שְׂסְטַעַר דער בְּדָחָן מָאָכָט פֿרִילָעָר
אָוֹן דָּעַט אֲפִילָו צַו בִּסְלָעָר נִבְּולְ-פָּהָה, כְּדִי אוּפְּצָחָה-תִּימְעָרָן דַּי גַּעֲמִיטָעָר.
ר' אִיטְשָׁע מָאָטָעָס אָיָן אָנְגָּעָטָוֹן אָיָן אָן אַטְלָעָס-עַנְעַד זְשָׁוְפִּיצָּעָג. רַוִּיטָע
פְּלָעָקָן שְׁטִיעָנָן אִים אוִיף דַּי בָּאָקָן אָוֹן אוּפָּן שְׁטָעָרָן, אָוֹן עַר הַעֲרָט נִישְׁטָע
אוִיף צַו זְוִישָׁן דָּעַם שְׁוֹוִיָּס מִיטָּזִין קָעַשְׁעַנָּע-פְּאָטְשִׁילָעָ. עַר פֿאָרוֹצָט
קוּוִים פָּוֹן דַּי גַּוְטָעָמָכָלִים, וְאָסָס מְשַׁטְּעַלְתָּ פָּאָר אִים אָוֹעָקָ, שְׁלִינְגָּטָ
אֲרָאָפָּ מִיטָּזִין זְוִישָׁן דָּעַם מִיטָּזִין אָוֹן מִיטָּזִין אֲשִׁינְבָּן
פֿערְלָעָן וְיִעְדָּעָר בִּיסְנָן בְּלִיְּבָט אִים שְׁטָעָקָן אָיָן האָלָדָן. וְיִפְּלָל מַאל זְיַינָעָ
לִיטָּמָעָן מִיטָּזִין אִים אַיבָּעָרְעָדָן וְעָגָן עַנְיִינִיזְיוֹג, הַוִּיבָּט עַר אָן שְׁאָקָלָעָן:
מִיטָּן קָאָפָּ, פֿינְטָלָט דָּעַרְשָׁאָקָן מִיטָּזִין זְיַינָעָ פֿיְשָׁ-אָוָגָן אָוֹן שְׁטָמָלָט :

— יָא, נָו . . . אָוֹדָא . . .

בִּיטְאָג שִׁיקָּט מַעַן צַו אִים יְוָגָעְלִיטָ, קָעַסְטָ-קִינְדָּעָר, זַיִן זָלָן מִיטָּ
אִים פֿאָרְבָּרְעָנְגָּעָן אָוֹן אִים אַרְוִיְשָׁלָאָגָן פָּוֹן עַצְבָּותָ. מַעַן פֿרָעָגָט אַיְינְגָּעָר
דָּעַם אַנְדָּעָרָן דָּעַטְעָנְגָּשָׁן, מְשַׁפְּלָט אָיָן צִיגְּאָזְ-זָאָלָה, אָיָן שָׁאָךְ אָוֹן
אֲפִילָו אָיָן זְוָרָפָלָ. טִילָּו וְיִינְ-אָרוֹיָס זְיִינָר וְאַוְילְקָעְנָוְדִּיקִיטָ אָיָן שְׁרִיבָּבוּ
מִיטָּזִין אֲגַעְצִיקְטָעָר שְׁרִיפָּטָ, אַנְדָּעָרָן קָנְעַטְזָ-אָוָיס פָּוֹן וְיִיךְ בְּרוּטָלָעָלִיָּ
חַיָּות אָוֹן פֿיְגָלָ. יְעָנָעָ, וְאָסָס הַאָבָּן אֲשִׁין קָוָלָ, יְוָגָעָן נִגְוָנוּמָן. דַּי
שְׁאָרְפָּעָ מְחוֹホָות קָלְעָרְזָ-אָוָיס חִידָׁזִים אָוֹן פְּשָׁטְלָעָר. עַס זְעָגָעָן אוִיךְ
פָּאָרָאָגָעָן אָזְוִינָעָ, וְאָסָס פְּלִיאָסָן זִיךְ אָיָן זְוָעָלָט-זָאָכָן. מַעַן דָּעַרְצִילָטָ פָּוֹן
פֿאָרְצִיְּטִישָׁע מְלָחָמוֹתָ, פָּוֹן זְוָעָלָכָעָ מְהָאָטָ גַּלְעִינָט אָיָן יְוִסְיָפָוָן, זְוָעָגָן
אוִיסְטָעְרָלִישָׁע פֿירָעְכָּעָרָ פָּוֹן רִיכָּצִים פְּרִיכָּצִים אָוֹן רִיטָּעָרָ, זְוָעָגָן דָּעַם
פּוֹלִישָׁן שָׁר וְוִישְׁנִיעְוִוִּיצְקִיָּ, דָּעַם יְדָן-פְּרִינְגָּטָ, וְאָסָס הַאָטָ גַּעֲזָעָטָ דַּי
הַיְדָאָמָאָקָעָס אוִיךְ פְּלָאָקָנסָ. גָּרְעָן שְׁמוּעָסָטָ מַעַן וְזְעָגָן דַּי גְּרוּסִיעָ יָאָרִידִים
אָיָן לוּבָּלִיןָ, וְאָוֹ מַעַן קְרִיגָּטָ צַו קְוִיפָּן דַּי זְעַלְטָנְסָטָעָ סְפָרִים אָוֹן כְּתִבְ-יִדָּןָ,
גִּילְדָּעָנָעָ אָוֹן זְילְבָּעָרָנָעָ תְּכִשִּׁיטִיםָ, אָוֹן וְאָוֹסְ-פָּאָרָן זִיךְ צְנוּנִיָּ דַּי
גְּרָעְסָטָעָ אֲדִירִים פָּוֹן פּוֹלִיןָ, לִיטָּעָ, אַשְׁכָּנוּ אָוֹן בְּעהָמָעָן אַוִּיסְצָוָוָן חַתְּנִים
פָּאָר דַּי טְעַכְּטָעָרָ. אַיְינְגָּעָר הַאָטָ אֲפִילָו מִיטְגָּעְבָּרָאָכָט מִיטָּזִין זִיךְ פְּדִילָ אָוֹן
אוּפְּגָעְשָׁפִּילָטָ אֲוֹלָאָ. ר' אִיטְשָׁע מָאָטָעָס זִיצְטָ צְווִישָׁן זֵי אֲמִידָעָר
אָוֹן אֲפֿרָעְמָדָעָרָ, קוּקָט עַרְגָּעָץ קְרוּםָ, אַיבָּעָר אַלְעָמָעָן קָעָפָ. פָּוֹן מַאל
צַו מַאל צִיפְּטָ עַר אָוָיס אֲהָרָ פָּוֹן זִין בָּאָרָדָ, שְׁטָעַלְתָּ זֵי צָוָם אָוִיגָ,

גאנט אויף איר לאנג, און ליגט זי באדעתיק אריין צוישן די בלעטער פון זוהר. צום סוף לאזט ער אראפ דעם קאפ צוישן די אקסלען און דריימלט-איין זיצנדיקערהייט. די הענט הענגען אראפ אונמעטיק, די באלאס נאו איז צוגעלעטעט און טויט. די געסט שטייען-אויף און כיבען אין די פויסטן. אין אונטן, פארן ליינ-פֿירן, רופע אים די חשובע ליאט פון דער חביבא אויף אַ טוד. מען טעהט צו אים:
 — היכן, ר' איטשע מאטעס? ! . . . פריה ורביה! . . . דאס איז דאך דער עיקרי-העקרים! . . .

די בעטן פון דעם פארל געפינגען זיך אי אַ האלב-חרובער שטוב פון ר' אלעוז באבאדס מוייער, און קיין אויעון איז דארטן נישטא. איזידער ר' איטשע-מאטעס טוט זיך אויס, לייענט ער פריער די קרייאת-شمע פון אר"י, וואס דוויירט מער ווי אַ שעה צייט. ער זאגט וויזוי, קלאפט מיט זיין דערער פויסט אין הארץ אריין, איז עס הילכת אַפּ הוויל, ווינט און גיטט מיט טרען. דערנאך נעט ער אומגיין קיילעכיך אַרום אַ בענקל, מאכט הקפות און עיגולים. רעכעלע ליגט שוין דעמאלאט אין בעט און ווארט אויף אים, באויליקט אים אויפצונגעמען מיט גוטע רייד און ליבשאפען, ווי די וויבער האבן זי געלערנט. אינדרויסן ביילן כלבים מיט געהויל, וווען פֿאָרְשְׁטוּם, הויבּן-אן אויפּסּוּי, ווי אויף אַ גרויסער עוללה, וואס איז אַפְּגַעַתּוֹן גַּעֲוֹאָרְן זִיְעַרְעַטְּ הַיְנִיטִישׁ נְפּוּשָׁתְּ, און רעכעלע וויסט, דאס דער מלאר-המות איז אין שטאט. דער ווינט רייסט דעם לאdon, אַ קעלאט וויעט. דאס קליגע חלבנע ליכטן צאנקט אַזְוֵי לאנג, בייז אין שטוב וווערט פֿינְצְטָעָר און אַנְגְּוָרְיוּכְּרָט. ר' איטשע-מאטעס הערט נישט אויף צו מומלען און אַרְוָמְצּוּקְרִיכְן מיט וויכע שלעפְּדִיקְע טרייט פון ווינקל צו ווינקל, ווי ער וואלאט עפְּטַס גַּעֲזָוֶת. טילמאַל דוכט זיך רעכעלען, דאס אַ חוץ אַיטשע מאטעס איז דא פֿאָרְאָגְעָן גַּאֲרִינְעָר, אַ לוּפְּטִיקְעָר און פֿוּרְכְּטִיקְעָר. די האָרוּאָרְצְלָעָן גַּעֲמָעָן אַיר שטען פון פְּחַד און זיך אַיבּער. צום סוף קומט צו אַיר ר' איטשע מאטעס שוויגענדיקערהייט. זיין ליב איז אַיְזְ-קָאָלָט אַון סְשָׁפִּירְט זיך דערפּוֹן מיט מקוּתָּה-זְאָסָעָר אַון מַתָּ. ער וואָרְעַמְט זִינְעָן פֿאָרְשְׁטִיפְּטָעָן הענט אַין אַירע בריסטן, שטעכט זי מיט זיינע האָר אַון האָלָט אַין האָקָן מיט די ציִין אַון טְרִיסְטָעָן זיך, אַז דאס בעט וואָרְפְּט זיך מַיט. זיינע קניינע זענען ביינעריק-שפֿיצְק אַון עפְּטַס ווי הוּאַיל, די רִיפְּעַן שְׂטָאָרְצָעָן אַרְוִיס

ווײַ רײַפֿן. מיט אַיָּנָמָל גִּיט עֶר אַ זָּג הַיְזָעֵרְקָלְעָךְ-שְׂטִיל אָוֹן מִיט
קיינדיישער חיימישקייט :

— זַעַסְטַּע עַפְעַם, רַעֲכָלָע ?

— נִין ! . . . וְאַס זַעַסְטוּ, אַיְתְּשָׁע מַטְעָס ? . . .
לִילִית ! — זָגָט ר' אַיְתְּשָׁע-מַטְעָס, אָן רַעֲכָלָע דָּכְטַּזְיךְ, אָוֹ
עֶר פְּרִיטַּזְיךְ וּוּגַן אַיר. — קָוק זִי אָן . . . מִיט לְאַנְגָּעַה האָר, וּוֹי
דו . . . אַיְנָגָאנָצְן נַאֲקָעַט . . . בְּלוֹזַן עַרוֹתָה . . .
עֶר רַעְדַּט אַוִּיסְטָעְרְלִישָׁע וּוּרְטָעָר, אַפְּגָעָה-אַקְטָע, נִישְׁטַצְום פָּאָרָה
שְׂטִין אָוֹן וּוֹי אַוִּיפְחָזָק . . . דָּעָרְבִּי שְׂנָאָרְכָט עֶר הוּיךְ אָוֹן מִיט
אַלְאָגָאנָם דִּינָעַם פִּיףְ. רַעֲכָלָע שְׁפִירָט וּוֹי מִילְבָּן נַעֲמָעַן אַיר לוּפָן
איַבְּעָרָן רַוְּקָן.

אַיְתְּשָׁע מַטְעָס ! — זָגָט זִי מִיט אַ פָּאָרְשָׁטִיקָט קוֹל אָוֹן מִיט
וּוּרְעָנִישׁ.

— יָא, נָו . . .

— דו שְׁלָאָפְסָט ?

— עַט, וּוִיסְעַד . . .

— וּוּרְזָעַשׁ שְׂנָאָרְכָט אָזְוי ? — פְּרָעָגַט רַעֲכָלָע אָוֹן שְׁפִיצְטָאָוִס
די אוּזָעָרָן.

אַיְתְּשָׁע מַטְעָס וּוּרְטָע שְׂטִיל אָוֹן הַעֲרָט זִיךְ צָו. זִין נָאָוּ שְׂנָאָרְכָט
אָוֹן זִין וּוֹסָן, וּוֹי זִי וּוֹאָלָט גַּעַשְׁלָאָפְן אַוִּיפְחָזָק אַיְגָעָנָעָר אַחֲרָיוֹת אַ טִּפְנָן מִיטָּנָה
נַאֲכָתִישָׁן שְׁלָאָפְן . . . בַּיְ רַעֲכָלָע שְׁטָעָלָט דָּאָס האָרָץ זִיךְ אָפְן.

אַיְתְּשָׁע מַטְעָס ! — רַופְט זִי אָוֹן רַוקָט זִיךְ פָּוֹן אִים אָפְן. — הַעֲרָט
אַוִּיפְחָזָק צָו שְׁרוּקָן ! . . . כְּבִין סִידְיוֹוִי קְרָאנָק . . . אַיְתְּשָׁע מַטְעָס !
אַגְּנָצָע נַאֲכָט רֹות עֶר נִישְׁטָאָין. עֶר גִּיט אַרְוִיס פָּוֹן אִיר בְּעֵט
אָוֹן לִיְגָט זִיךְ אַין זִינָעָם. עֶר שְׁטִימְטָאַוִּיפְחָזָק אָוֹן פָּאָרָעָט זִיךְ אַרְוִיס, וּוֹאַשְׁט
די העֲנָט, פָּאָרְגִּיסְט אַוְיָפָן דִּיל, הַאָלָט כְּסָדָר אַין אַיְין זָגָן אָוֹן בְּרוּמָעָן.
פָּאָרְטָאָג שְׁטָעָלָט עֶר זִיךְ אַוּוּק בִּים פָּעָנְצָטָעָר אָוֹן קוּקְטָאָוִיס דָּוָרָךְ דִּי
לְאָדָן-שְׁפָאַלְטָן, צִי סְגֻּעָמָט שְׁוֹין טָאגָן. גָּלִיָּיךְ וּוֹי אַיְנָדְרוֹיִיסְן בָּאֲגִינְטָן צָו
בְּלוּיָעָן, טָוט עֶר זִיךְ אָוֹן גִּיט אַרְוִיס. עַרְשָׁת דָּאָמָּלָס שְׁלָאָפְט רַעֲכָלָע
אַיְין. שְׁלָעְכָּט חָלוּמוֹת פִּינִיקָן זִי. זִי זַעַט דָּעַם טָאָטָן אַירָן לִיגָּן אַוִּיפְחָזָק
אַ פָּעָלָד מִיט אַוִּיסְגָּעְפִּיקָטָע אַוִּיגָן אָוֹן אַרְוֹמְגָעָרְגָּלָט מִיט אַ מְחַנְתָּה קְרָאָעָן.
דָּעֶר פָּעַטָּעָר ר' זִיְדָן-בְּעֵד קוּמָט צָו אִיר. עֶר אַיְן אַנְגָּעָטָן אִין פָּאָרָה

בלוטיקטש חכרייכים, מאכעט מיט א לאנגן חלפֿ אין דער לופט און שרײַט
מייט גריםצָאָן :

— דײַנע יָאָרֶן זעגען אונטערגעהאָקט ! נידער, רעכעלע, אין
פִּינְצְּעָרָן גָּרוֹב ! . . .

זַי שטיט אָוֵיפֿ יְעָדָן פְּרִימְאָרְגוֹן אַ פָּאָרְעָנְדָעָרטָע, וַיְיָ פָּוֹן אָן אַיְנָעַ
וּוִינְיְקְסְּטוּר פָּאָרְבָּאָרְגְּעָנְעָר קְרָעָנָק, אָן סְקְוּמָט אַיר פָּאָר, אָוְ דִּי נְאָכְטָ
איְזַי גְּעוּגָעַן לְעַנְגָּעַר וַיְיָ נְעַכְתָּ קְאָנָעָן גְּעוּווִינְגָּלְעָד זַיְן. זַי קָאָנוּ פָּאָר קִין
פָּאָל זַיְן נִישְׁתַּחֲוֵת דֻּרְמָאָגָעָן, וַיְאָסֵז זַיְהָט גְּעוּזָעַן אַין חָלוּם אָוְן וַאֲסֵס אָוֵיפֿ
דָּעַר וּוֹאָר. דָּעַר קָאָפּ אַיְזַי אַזְמְדִיק אָן שָׁוּעָר; דִּי הָאָר טָעוּן וּוְיִי,
מְזֹאָלָט זַיְיָ גָּוְרִיסְן; בְּלוּיעַ רָעַנְדָעַר שְׂטִיעָן אַונְטָעָר דִּי אַיְגָן, אָן
דָּאָס לִיְבָּא אַיְזַי פּוֹל מִיט פְּלָעָקָן אָן טּוֹיטָן-קְנוּפָן. מִיט שְׂטִיףָעַ פִּיס גַּיְיָ
זַי אַרְיָן אַיְזַי אַיר וּוּאוּינְיְהָדר, רִיבְּבָּט לְאָנָג אַיְזַי קִיּוּשְׁתִּין אַיְזַי אַנְדָּעָרָן,
בְּיוֹסְצְּיְנְדָּט זַיְיָ אָן דִּי קְנוּיָּתָן. זַי שְׂטָלְטְּ-צָוָּזָם קָאָכוּן, נָאָר זַי פָּאָרָ
גַּעַסְטָ אָן לְעַנְדָּן אָן מִיט אַגְּרִיסְן טְלִיתְ-זָאָק אַונְטָעָרָן אַרְעָם. עָר נְעַמְטָ
אַלְיָין אַרְיָיס אַ שְׂטִיקָל דָּאָר בְּרוּיטָ פָּוֹן קְנוּטְ-שְׁעָפָל, וּזְאַשְׁטָ זַיְיָ, וּוַיְשָׁטָ
לְאָנָג אַיְזַי דָּעַר פָּאָלָעָ פָּוֹן זַיְיָ קְאָפְּטָאָן. דָּעַם כּוֹיְתָ בְּרוּיטָ טִינְקָט עָר אַיְיָ
זַיְיָ זָאָלָעָ, שְׁאָקְלָט אָפּ, טִינְקָט וּוּידָעָר אַיְזַי — אַזְוִי דָּרִיְמָאָל. דָּעַנְאָרָ
צִיט עָר אַרְיָיס פָּוֹן קְעַשְׁנָעָ אַ קְנָאָבָל אָוְן רִיבְּבָּטָ-אָגָּן. נָאָכוּ בְּעַנְשָׁן
שְׁפָאָרָט עָר אָן דָּעַם שְׂטָעָרָן אָן קָאָנָט פָּוֹן טִישָׁ אַיְזַי דְּרִימְלָט אַ פְּעַרְטָל שָׁעה.
דִּי אַקְסָלָעָן גַּעַבָּן יְדָעָס מָאָל אַ צִיטָעָר וַיְיָ פָּוֹן אַ בִּיסָּ, אָוְן עָר שְׁאָקְלָט
זַיְיָ אָפּ. פְּלוֹצִים רִיסְטָ עָר זַיְיָ אָוֵיפּ. אַוְיְפּ שְׂטָעָרָן שְׂטִיטִים אַ רְוִיטָעָר
שְׁוָאָם, דִּי פָּאָרְשָׁלָאָפְּעָנָעָ אַוְיָגָן גַּאֲפָן פָּאָרְחִידְוָשָׁט. רָעַכְּלָעָ רְעַדְתָּ צָוָּ
אִים, נָאָר עָר עַנְטָפָעָרָט נִישְׁתָּ, אָן סְיֻעָט אַרְיָיס, וַיְיָ עָר וּזְאָלָט נִישְׁתָּ
גַּעַמְעָרָקָט, דָּאָס זַיְיָ גַּעַפְּנָט זַיְיָ מִיט אַיְם אַונְטָעָר אַיְזַי בָּאָלָקָן. בָּאָלָד
שְׂטִיטָ עָר אָוֵיפּ, קַוְשָׁת דָּרִיְמָאָל דִּי מְזוֹזָה אָוְן גִּיטָּ צְוִירִקָּ אַזְוּעָק —
בְּיוֹסְצְּיְנְדָּט . . .

דָּעַר זְיַבְּעָטָעָר טָאגּ פָּוֹן דִּי שְׁבָעָ בְּרָכּוֹת אַיְזַי שְׁוִין אַרְיְבָעָר אָוְן
רָעַכְּלָעָ אַיְזַי נָאָר אָלָעָ אַ בְּתוֹלָה. דִּי יְוָנָגָעָ וּוּיְיְבָלָעָ רְעַדְוָן אַיְזַי שְׁוָלָד, דָּאָס
מַעַן חָטָט רָעַכְּלָעָן אַפְּגָעָתָאָקט דָּעַם קָאָפּ אָן אַ מְעַסְעָר. אָלָעָ וּוִיסְטָן שְׁוָיָן,
דָּאָס מִ'הָּאָט דָּעַם פָּאָרָל אַנְגָּעָטָן אַ כִּישְׁוֹפָן, זַיְיָ זָאָלָן זַיְיָ מִשְׁתַּחַת קְאָנָעָן

באהעפנטן. מ'האט שוין געזוכט בי רעכעלען, צי ס'זענען נישטא קיין
קניפון אין די פראנזון פון איר שאל אוון צי ס'אייז עפער נישט פארבאָרגן
אין די פאלדּן פון אירע קליידער. מ'האט אויסגערומיט אלע בעזעטס
און פארברענט. מ'האט אויסגערובייכערט דאס בעט-געוואָנט אוון אַנגָעַ
האַנגָּעַן קמייעות איין אלע ווינקלען, צו פֿאָרטֿרִיבֿוֹן די רוחות-דרוּת. ר'
אייטשע מאָטצען האָט מען באָזונדער אוועקגעperfֿט אין באָד אוון בודק
געוווען, צי ער האָט אלע סימנים פון אַ זְכַר . . .

ר' גדל יה

נאענט צו פורים איז געומען קיין גאררי אַ שליח און האט איבער-
געגען זאכן, פון וועלכע אליע זענען געווארן נבהל ונטוומט.

שבתי צבי דער מישיח — האט ער דערציאלט — איז שווין מיט גאטס
הילפ אנטפלעקט געווארן, און ער איז אועוק קיין סטאambil אַראָפֿצְנוּנֶעָן
די קרוין פון קאָפּ פון דעם סולטאָן, וואָס געוועטליקט אַיבער אַרְץִיְשָׁרָאֵל.
ニישט מיט חיילות גיטט ער, נאָר עס באַלְיטַן אַים שרים און נבאים
פון יונער זיטט סמְבָּטִיּוֹן, אויף די רוקנס פון העלפֿאנֶטּן, לְעַמְפּעַרְטָן אָוּן
ויזלטירן. שבתי צבי, זיין נאָמען זאל געגריסט זיין, דִּיט פָּאָרוּס
אויף אַ ווילדן לְיבּיבּ, און ער איז אַנגָעָטָן אַין קלידער פון פּוּרְפּוֹרְ, גִּינְגָּאלְ
אָוּן אַלְעָרְליִי טִיעָרְעַטְ שְׂטִיעָרְ, וואָס לִיכְטַּן אַין דער פִּינְצְטָעְרְ. דער
אַנְגָּוָרְט אַרְוּם זִינְגַּעַ לְעַנְדָּן אַין אַיְמָל פְּעָרְלָ. אַין זִין רַעֲכָטָרְ הַאֲנָטְ
הַאֲלָט ער אַקְּנִיגְלְעָכְעַ רָוט אָוּן עַס שְׂמַעְקַט פון דער רִיחַ פון גַּנְּדָעַן.
דער יַם האָט זִיךְ גַּעַשְׁפָּאַלְטָן פָּאָר אַים, ווי פָּאָרְצִיתָן פָּאָר מָשָׁה רְבִּינוּ
עלְיוּ הַשְּׁלוּם, אָוּן ער גִּיטְטָזְהָמָעָן מִיט זִינְגַּעַ לִיטְ אַין דער טְרוּקָעָנִישְׁ.
אַ פִּיעָרְדִּיקָעַר וַיְלִצְתִּיט פָּאָרוּס צַו וַיְזִוְּנָ דֻּעַמְ וַיְזַעְגַּ אָוּן מְלָאָכִים פְּלִיעָנִידָר
אָוּן זָגָן שִׁירָה. אַין אַנְהִיבְ הַאֲבָן די קִינְגַּן אָוּן פִּירְשָׁטָן אַרְוִיסְגַּעַשְׁיקָט
קָעָגָן אַים מְחַנּוֹת רִיזְן מִיט בְּלָאַנְקָעַ שְׁוּוּרְדָן, אַים צַו פָּאַנְגָּעַן. נָאָר פון
הַיְמָל אַיז אויף זַיִ גַּעַפְּאָלָן אַ רְעָגָן פון גְּרוּסְעַטְיִינְעַר, ווי עַס שְׂטִיטָ
גַּעַשְׁרִיבָן וּזְעָגָן גּוֹגְ וּמְגּוֹגְ, אָוּן זַיִ זְעָנָעָן אַלְעַ פָּאָרְטִילִיקָט גַּעַוָּרָן. דער
רְשָׁעָ אויף דער וּזְעָלָט אַיז שְׁטָאָרָק. די יְהָוִדִּים זְעָנָעָן אַין גְּרוּסְ חִשְׁיבָתָה.
די מְעַכְּטִיקְסְּטָעָ הַאֲרָן קָוְמָעָן אַונְטְּעַרְטְּעַנְיָיךְ אַפְּגָעָן זַי כְּבָוד אָוּן זַי בְּקוֹן
צַו זִיעָרָעָ פִּיס. גְּלִיְיךְ ווי שבתי צַבִּי וּזְעַט אַנְקָוְמָעָן קַיִן סְטָאָמְבָּול,
וּזְעָן פָּאָרְקָוְמָעָן גְּרִילְעָכָעָ פָּאָרְעַנְדְּרָוְנְגָעָן אויף דער ערְד אָוּן אַין הַיְמָל.
אויף שְׁבוּזָות וּזְעָלָן אַלְעַ יְדָן אַוְדָאי שְׁווִין וִיְיָן אַרְץִיְשָׁרָאֵל. דָּאָס

ביהת-המקדש ווועט וווערן אויפגעשטעלט, די לוחות ווועלן צוריקקערן אין אָרוֹן, אָנוּ ס'וועט געועצט וווערן אַ כהֶן-גָּדוֹל. שבתי-צְבִּי, אָונְדוֹזְעֵר אָוִיסְטַּר לִיְזָעֵר, ווועט זַיִן מֶלֶךְ פּוֹן אַיִּזְעָךְ ווועלט בֵּין צְוִוִּיטָן . . . נישט אַ בְּרָאַסְטָעֵר יִיד, אַן אַרְחִיךְ-פְּרָחִי, האָט גַּעֲבָרָאַכְטַּע דַּעַם אַנְזָאָג, נָאָר ד', גַּדְלִיה שַׁוְחָתַּע פּוֹן זַאְמָאַשְׁטָש, אַ מאָן אַן אַגְּזָעָעוֹדִיקְעָד אָנוּ אַ מְכֻובָּד, אַ הַוִּיכָּעָר, אַ דִּיקְלִילְבִּיקָּעָר, מִיטַּא גַּעֲפָאַלְדָּעָטַּן נָאָקָן אָנוּ אַ גַּרְוִיסְוָן בּוֹיךְ. זַיִן טְוּלוֹפַּע אַיִּזְעָנָן פּוֹן בִּיבְּעָרְדְּוִוִּידְלָעָן אָנוּ בְּאַצְיוֹגָן מִיטַּזִּיד, דַּעַר הָוֶת אַוִּיףַּע זַיִן קָאָפַּע — פּוֹן סְוִיבָּל. זַיִן שְׂוֹאַרְצָעַ בְּרִיאַיטָּע בָּאָרֶד, וּוי אַ פְּעַבְעָר, האָט גַּעֲגִירִיכְטַּבְּיַזְעָן צּוֹם נָאָפָּל, אָנוּ זַיִן גַּעֲלָקְטָעַ הָאָרֶד זַעֲנָעָן גַּעֲפָאָלַע אַיְבָּעָד דַּי אַקְסָלָעַן, וּוי עַס אַיִּזְעָךְ דַּעַר שְׂטִיגְגָּעָר בַּיִּיחְשָׁבוּעַ לִיְיטַּה. די חַבְרִיא אַין גַּאַרְיִי האָט וּוְאוּיל גַּעֲקָאנְטַּע זַיִן נָאָמָעָן, דַּעַן עַר אַיִּזְעָנָן מְפּוֹרָסַּע גַּעֲוָעָן פָּאָר אַ מְקוּבָּל, אָנוּ בְּלוֹיזַּן וּוּעָגַן זַיִן גַּלְוִיבָּן אַין שְׂבָתִי צְבִּי האָט עַר גַּעַמּוֹת עַוְker זַיִן פּוֹן זַיִן שְׂטָאָט. קִיְּינַן גַּאַרְיִי אַיִּזְעָנָן ר', גַּדְלִיה גַּעֲקּוֹמָעָן צַו דָּעַרְוּעָקָן דַּי מְאַמְּנִינָּמָן אָנוּ אַפְּשָׁר אוֹדֵק אַיְבָּעַרְצָוֹנָמָעָן דַּי שְׁחִיטה, וּוְאָרִים זַיְנָט שְׁנָתַּה תְּחִי אַיִּזְעָנִי קִיְּינַן שַׁוְחָתַּע זַעֲנָעָן דָּעַרְבִּי זַעֲנָעָן בְּהַמּוֹת אָנוּ עַופּוֹת אַיִּזְעָנָן דַּי דָּעַרְפָּעָר אַרוֹם גַּעֲוָעָן בּוֹלָן אָנוּ אַלְעַ אַהֲבָן גַּעַגְאָרֶט נָאָךְ אַ שְׁטִיקָל פְּלִישָׁה. לֹוי, וְאָס האָט אַיְצָט גַּעַפְּרִיט דָּאָס רְבָנָות אַוִּיףַּע זַיִן פְּאַטְעָרָס אַרטַּט, האָט ר', גַּדְלִיה אַוְיְגָעָנוּמָעָן מִיטַּא סְךָ כְּבָוד אַיִּזְעָנָן בִּיתְ-דִּין-שְׁטוּבָּה, אִם אַוְיְקָגְעָזָט אַיְבָּנַן אַוִּיףַּע אַ גַּעַע-בְּעַטְעָר פְּאַטְעָר-שְׁטוֹלָן אָנוּ צְוּנוֹיְפְּגָרְפָּוֹן זַיִנְעַל לִיְיטַּה, צַו אַנְטָפָנָגָעָן דַּעַם גַּאַסְטָן צַו מָאָכוֹן פָּאָר אִים אַ סְעָדָה. דַּעַר בְּלִי-הַבִּית פּוֹן שְׁעָנָק, אַיְינָעָר פּוֹן דַּעַר כַּת, האָט אַיְגָנָס גַּעַבְרָעָנָגָט אַ פְּעָסָל זַיִעָרָן וּוּיָן, וְאָס האָט זַיְד אַוְיְפָגְעָה-אָלָלָטָן אַיִּזְעָנָן קָעַלְעָר פּוֹן מַעַר וּוּי מִיטַּפְּזִיכְקַּי יָאָר צְוָרִיק. נַעֲכָלָע האָט גַּעַשְׁטָעָלָט קוֹכָן, וּוּלְשָׁעָנָע נִיס אַיִּזְעָמָאָכָּסָט. מַהָּאָט גַּעַוְנָגָעָן דִּי נִיְּיעַ נִיגּוֹנִים, וְאָס שְׁטָאָמָעָן פּוֹן הַיְלִיקָן שְׁבָתִי צְבִּי אָנוּ וְאָס עַר אַלְיַין האָט גַּעַהְעָרֶט אַיִּזְעָנָן גַּיְעָדָן. ר', גַּדְלִיה האָט מִיטַּגְּנוּטְשָׁאָפָּט זַיְד אַגְּגָעָי גַּאֲסָן אַ הַוִּיכָּן זַיְלָבְּעָרָנָם בְּעַכְעָר, פְּאַרְשָׁטָעָקָט זַיִנְעַל דִּיקָעַ הַאֲרִיקָע הַעֲנָט אַיִּזְעָנָן דַּעַם בְּרִיאַיטַּן סָאַמְעָטָעָנָם בְּאַפְּרָאַנְזָוָן גַּארְטָל, אָנוּ אַנְגָּזָאָגָט אַיִּזְעָנָן גַּוְטָע בְּשָׂוְרָה נָאָךְ דַּעַר אַנְדָּרָעָר.

ער האָט דָּעַרְצִילַּט, אָוִיפָּע גַּרְוִיסְוָן יִם פּוֹן אַשְׁכָּנוּ הַאֲבָן יְהוּדִים אָנוּ נַזְכָּרִים גַּעַזְעָן אַ שִּׁףָּה, וְאָס אַירָעָזְגָּלְעָן אָנוּ שְׁטְרִיךְ זַעֲנָעָן גַּעֲוָעָן פּוֹן וּוּיְסַן זַיְד. די מָאַטְרָאָזָן הַאֲבָן גַּעַרְעָדַט לְשׁוֹן-קוֹדֶשׁ אָנוּ אַוִּיףַּע דַּעַר

פלאטערנדיקער פאן איז געוווען אויפגעשריבן : שנימ-עשר שבטי ישראל. אין איזמיר האט מען דריי טאג דורךאנאנד געהערט א בתיקול פון הימל : אל תגעו במשיחי שבתי צבי. דער תענית פון ערחה בטבת איז אפגעשאפט און געוואָרן פֿאַרְקָעֶרט אויף אַ טָּאג פֿוֹן יּוֹמְטָבוֹ אָן פֿרִיד. אין אלע ערטרער, וואָר דאס געבעאָט פֿוֹן מִשְׁיחָ אָן דערנָאָגָּנָּעָן. האט מען דאמאלס געגעסן פֿלִישָׂ, געטְרוֹנְקָעָן ווַיְיָן אָן גַּעֲבָלָזָן שְׁוֹפֵר. אין די גְּרוֹיסְעָ קְהָלוֹת פֿוֹן האַמְּבּוֹרָג, אַםְּסְטָעֶרְדָּם, פֿרָאָג — האָבָּן יִדְּוָן, מאַנְסְּלִיט אָן זַיְבָּעָר, גַּעֲטָאנְצָט אָן די גָּאָסָן מִיט די סְפָּרְטוֹרָהָס, וואָס זענען באַהָאנְגָּעָן גַּעֲווּעָן מִיט קְרוֹינְגָּעָן אָן צִידְוָגָּג. קלִיזְמָרָה האָבָּן גַּעַד שְׁפִילָּם, גַּעֲפִילָּקְט, גַּעֲקָלְנוֹגָּעָן מִיט גַּלְעָלָעָן, אָן מְהָאָט גַּעֲטָרָאָגָּן פֿאַרְדָּוִיס אָ וַיְסִיעָּ חֻופָּה. שבת דּוֹכְנָעָן די כְּהָנִים וַיְיִפְּאָרְצִיְּתָנָס, אָן דְּרִי מָאָל אָן טָאג זַיְגָּט דּוֹר חֹזֶן צְוֹאָמָעָן מִיטָּן גָּאָנָצָן פֿאָלָק דָּס קָאָפִיטָּל : הַ בעזְן יִשְׁמָחָה מלָך. אין אלע לענדער פֿוֹן דּוֹר וּוּלְטָ שְׁטִיעָן-אוֹרָף נִיעָזָבָאָים. פֿשְׁוֹטָעָ לִיְּט, אַדְרָעָ גַּאֲרָ בְּתוּלָה אָן נְזָרִים, פֿאָלָן צַו דּוֹר עַרְבָּד אָן רָפָּן מִיט קְוִילְ-קְוָלוֹת, דָּס שְׁבָתִי צְבִי אָיז גַּעֲזָלְבָּט פֿוֹן גַּאָטָר בְּרוֹר-הָאָוָא אַוִּיסְצּוֹלִיאָן די אוֹיסְדּוֹרְוִילְלָעָט בְּנִי-יִשְׂרָאֵל. זַיְנְדִּיקָע, וואָס האָבָּן בֵּין אִיצְטָ אָפָּן גַּעֲלִיקָּנָט אָן אוּבְּעָרְשָׁתָן אָן אִים דְּעַרְצָרָנָט, טְזַעַן תְּשׁוּבָה מִיט אָ בִּיטָּעָ גַּעַווּיָּן, קְלִידְזָן זַעַק אָן וּוּאַנְדָּרָן-אָום פֿוֹן שְׁטָאָט צַו שְׁטָאָט, אַפְּצָוקְמוֹעָן פֿאָר זַיְעָרָעָעָן עֲוֹנוֹנוֹת אָן צַו דְּעַרְוָעָקָן דָּעַם הָמוֹן. מְשׂוּמְדִים גְּרוֹיסְעָ לִיְּט וּוּאַרְפָּזָאָוּק יִיעָרָ רִיכְתָּוָם אָן פֿאָלָן צַו די פֿיָּס פֿוֹן די רְבָּנִים, מעַן זָאָל זַיְ צְוָרִיק אַרְיִינְגְּנָעָמָעָן אָן כָּל יִשְׂרָאֵל. יְרוּשָׁלָיִם האָט זַיְ שְׁוִין אַגְּגָהוּבָן בְּוַיְעָן אָן גְּרוֹנְטְּפָעָסְטִיקָן אָן אַיר גַּאנְצָעָר פֿרָאָכְט. אָן אַסְטָעָטָה האָט מעַן אַיְגָּגָנָצָן אוּפְּגָּעָה עַרְטָט צַו שְׁמָאָרְבָּן . . .

עד האָט נָאָך אַסְטָעָט גַּעַרְעַטְט, ר' גַּדְלִיה. וואָס לענְגָּעָר עד האָט גַּעַד דְּרָשָׁנָט, אַלְצָן מַעַר צְעַפְּלָאַקְעָרָט זענען גַּעַווָּרָן בְּיִם עַולְם די פְּנִימָעָר, אָן אַלְצָן עַנְגָּעָר אָן יּוֹם-טוּבְדִּיקָעָר אָיז גַּעַווָּרָן אָין בִּיתְ-דִּין-שְׁטוּבָה. נַעֲכָלָעָ די רְבִּיצָּין אָן די אַיְבָּרְקָעָז וּוּיִיְּבָּר, וואָס האָבָּן צְוָגְעַטְרָאָגָּן דָּעַם כְּבָוד צָוָם טִישָׂ, האָבָּן פֿוֹן פֿרִיד גַּעַנוּמָעָן גִּיסָּן מִיט טְרָעָן, זַיְ גַּעַקוֹשָׂט אָן גַּעַפְּאָלָן זַיְ אָין די אַרְעָמָס. די מאַנְסְּלִיטָה האָבָּן דְּרָוְשְׁטִיקָע אַגְּגָעָ אַשְׁטָּעלָט זַיְעָרָע אַוְיְרָעָ נִישְׁטָע צַו פֿאַרְהָעָרָן קִיְּינָן אִין וּאָרטָ, אַגְּגָהָאָלָטָן זַיְ אַקְסָל בֵּי אַקְסָל, גַּעַבְרוּמָט אָן גַּעַשְׁאָקָלָט זַיְ, וַיְיָ אַצְּטָעָרְבִּישָׂ וּאַלְטָט

זוי אָלע אַרומגעכָּפֶט פָּאָר דִּי גְּרוֹיסָע טָעַג, וּאָס דֻּרְבָּגְעַנְטָעָרָן זַיְק. ר' גָּאָדֵל חַסִּיד הַאָט גַּעֲפְּרוֹאוֹת זַיְק דַּוְרְכְּשָׁטוֹפָן דָּוְרָךְ דָּעַם גַּעֲדָרָאָנֶג, כָּדי אַנְצּוּקוֹקָן ר' גַּדְלִיהָן פְּנִים-אַלְ-פְּנִים, נָאָר מַחְמָת עַנְשָׂאָפֶט אַיְזָה עַר גַּעֲלִיבָן הַעֲנָגָעָן וּיְאַיְזָה דָּעַר לְוֹפֶט. אַ בָּחוֹר אַיְזָה פַּאֲרַשְׁלָאָפֶט גַּעֲוָאָרָן אָוֹן מַהָּאָט אִים גַּעַמּוֹת אַרְוִיסְטָרָאָגָן אַנְדָּרוֹיסָן. בִּי יְוָגְעָלִיט הַאָבָּן דִּי אַוְיגָן גַּעֲפִינְקָלֶט פָּוֹן הַתְּלָהָבוֹת, פָּאוֹת הַאָבָּן זַיְק גַּעֲוָאָרָפָן, וּיְלַעֲבְּדִיקָע, אָוֹן פָּוֹן דִּי צַעְהִיצְטָע שְׁטָעָרָנָס זַעַנְעָן גַּעֲרוֹנוֹעָן טְרָאָפָּנָס שְׁוֹוִיסָס. כָּאָטָשׁ לְוִי הַאָט זַיְק גַּעַמִּיט, דָּאָס דִּי סְעוֹדָה זַאֲלָ אַרְבִּיבָּר אָן דַּעַשׁ אָן בְּלוּיָּה פָּאָר אַיְגָעָנָעָן, הַאָט מָעַן זַיְק דַּעְרוֹוָאָסָט פָּוֹן דָּעַם גָּאָסָט אָוֹן עַס אַיְזָה פְּרָאָסְטָע לִיְּטָה הַאָבָּן פָּוֹן נִיְּגָיר אַרְוִיגְעָרִיסָן דִּי טִירָן, גַּעֲטָרָעָטָן אַיְנָעָר אַנְדָּרָעָן, אַבְּיָי וּוֹאָס גִּיכְעָר גַּעֲוָאָוִיר צַו וּוֹעֲרָן דִּי נִיעָ שְׁמוּוֹתָן, וּוּלְכָעַ דָּעַר פְּרָעָמְדָעָר הַאָט גַּעֲבָרָאָכָט מִיט זַיְק. ר' גַּדְלִיהָן הַאָט זַיְק אַנְגָּעָשְׁפָּאָרָט אַוִּיפָּאָרָט אַוִּיפָּאָרָט דִּי אַקְסָלָעָן פָּוֹן צְוּוֵי בְּחוֹרִים, אַרְוִיגְעָרְקָלְעָטָעָר אַוִּיפָּאָרָט, אַוִּיפָּאָרָט זַיְק מִיטָּן פְּנִים צַו דָּעַר טִיר, וּוֹאָוּס' הַאָט זַיְק פָּאָרְזָאָמָלָט דָּעַם הַמּוֹנִיםָּם, אָוֹן עַר הַאָט גַּלְיָיךְ גַּעֲפָנוֹעָן לִיְּטוֹעָלִיקִיט אַיְזָה אַלְעָמָעָנָס אַוְיגָן מִיט זַיְק שִׁינְגָּעָר גַּעֲשְׁטָאָלָט אָוֹן מִיט זַיְנָעָן זַיְסָע אָוֹן פְּאַרְשָׁטָעַנְדִּיקָע רִידָּ.

— שְׁטוֹיסְט אַיְיךְ נִישְׁט, לִיבָּעָ בַּרְיְידָעָ! — הַאָט עַר גַּעֲרוֹפָן פָּאָטָעָר — לְעַךְ, מִיט אַ וַיְיךְ בּוּמְלִידָק קָוָל. — אַיְיךְ בְּלִיבָּעָ נָאָךְ דָּא צְוּוֹשָׁן אַיְיךְ . . . מִיר וּוּלְן זַיְק נָאָךְ, אַם יַרְצָה הַשָּׁם, גַּעֲנוֹגָ פְּרִיעָעָן . . .

עַס אַיְזָה הַיְּמַלְעַכָּר גַּעֲוָאָרָן אַיְזָה גַּאַרְיִי מִיט זַיְן אַנְקּוּמָעָן. דָּעַר טָאָג אַיְזָה גַּעֲוָעָן פְּרָאָסְטִיק, נָאָר פּוֹל מִיט זַוָּן. אַיְרָ שִׁין הַאָט זַיְק אַפְּגָעָשָׁלָאָגָן אַיְן דִּי פְּאַרְשָׁנִיטָע בְּעָרָג אַרוֹם, גַּעֲבָלָעָנדָט דִּי וּוּעָס, אָוֹן זַיְק זַיְן נָס צְוּנוֹפְּגָעָמִישָׁט עַרְד מִיט הַיְּמָלָ. ס' הַאָט אַ שְׁמַעַק גַּעֲטוֹן מִיט פָּסָח אָוֹן מִיט יְשֻׁועָתִיזְנוֹחָמוֹת. דָּעַרְהָעָרט, אֹזֶן עַס אַיְזָה פְּאַרְהָאָנְדוֹן אַ שְׁוֹחָטָה, הַאָבָּן דִּי דָּעַרְפָּעָר דָּאָרְ-לְוִיְּפָעָר נִישְׁט גַּעֲזִוִּימָט אָוֹן זַיְק אַרְוִיסְגָּעָלָאָזָט אַיְבָּעָר דִּי דָּעַרְפָּעָר אַוִּיפָּצְקָוִיְּפָן קַעֲלָבָעָר אָוֹן הַיְּנָעָר. מַהָּאָט בְּאַלְדְּ צְוָמָאָרָגָנָס דָּעַרְהָעָרט פָּוֹן אָלָע זַיְטָן אַ מַעְקָעְנִישָׁ, אַ קּוֹאָקָעְנִישָׁ אָוֹן אַ גַּעֲקָרִי. אַוִּיפָּקִיכָּוּ גַּעֲנוֹמָעָן פָּוֹן דִּי קַאְמָעָרָן דִּי פְּאַרְשָׁיְמָלָטָע זְאַלְזִ-בְּרָעְטָלָעָד אָוֹן וַיְיךְ-כָּלִים,

די שיימלעפל און די האק-מעסערס. אrome די צעשפאלטענע יאטקען קליעצער, וואס זונגען געשטאגען אַרְזִילָאָגֶג הפקר און פֿאָרוֹאָרְלָאָזֶט, האבן זיך ווינדער באויאין בינטלאיך וויבער און אַכְבָּאָט האט צוישן זיין מיט אַשְׁרְפָּעָר, האק געשפאלטן מאָרְקִיבִּינְעָר, געשניטן לונגען-אוּלְעָבָר און געדערים. ערגען אוּף אַזְוִים האט שוין געהאנגען אַפְּאָרְבָּלְטִיקְט פֿעלְכָּל און זיך געטריקנט קעגן ווינט. אַפְּילו דִּי גּוֹיִים זונגען לְוִסְטִיקְעָד געווארן, דען מְהַאֲט זיין פֿאָרְקִיפְּט וְאַלְלוֹל דָּס חֵלֶב אָנוּן דִּי זָאְדִּיקְלָאָד, ווועלבע מְקָעָן נִשְׁתַּחַת אַוְיסְטְּרִיבְּעָדָן, אַיִן בִּיתְמְדָרְשָׁן, זָאוּ ר' גְּדַלְתָּה אִין געקומען דָּאָוָונָעָן אוּפְּפָן דְּרִיטָן טָאגָן, האט עַר אַרְוִיסְגּוּווּזָן, דָּס עַר האט זִיְּן אַיְּגַעְנָם גּוֹסָת. דִּי תְּפִילָות האט עַר נִשְׁתַּחַת גּוֹזָאגָט, נַאֲרַ גּוֹזָגָעָן מִיט אַ נִּגְוָן. זִיְּן טְעַרְקִישָׁעָר טְלִיתָה האט גּוֹהָאָט דָּרְיִי עַטְרוֹת, אוּבָן, אַוְגָטָן אָוּן אַינְדָּעָרְמִיטָן, דָּס קָאָפְּלָא אַיִן גּוֹעָזָן גּוֹלִילִישָׁט מִיט גָּאָלָד, וְזִי דִּי יָאָרְמָוְלָקָעָס פּוֹן יְמִינְרוֹאִים. טָאָבָאָק האט עַר גּוֹשְׁמָעָקָט פּוֹן אַ בִּינְעָרָן שְׁקֻעְטָעַלְגָּא. זִיְּן לוֹלְקָע האט גּוֹהָאָט אַ בּוֹרְשְׁטִינְגְּעָנָעָם קָאָפָּא אָנוּ דָעַם טִיטָּוָן האט עַר גּוֹהָאָט אַיִן אַ זְּלָבָעָרָן בִּיקְסָל. עַר האט אַלְעָז יְינְגָלָעָךְ מִיט לִיבְשָׁאָפָּט אַוְיסְגָּעְקָנִיפְּט דִּי בָּאָקָן אָנוּ זִי גּוֹלְוִיבָּט פָּאָר דִּי טָאָטָעָס. פָּאָר דִּי לְעַרְבָּרָס האט עַר נַאֲכָגָזָגָט שְׁאָרְפָּעָץ חִידְשִׁים, אָנוּ דִּי פְּרָאָסְטָעָז לִיְּמַט האט עַר פְּרִילְעָז גּוֹמָאָכָט מִיט אַ הְלָצָת. נַאֲכָן דָּאָוָונָעָן האט עַר גּוֹשְׁקָט נַאֲך אַ קוֹאָרָט יִיְּשָׁ אָוּן אַהֲנִיקְלִיעָקָעָר. עַר האט אַלְיִז אַבְּגָעָנִיט דִּי פְּעַנְעַצְלָעָךְ מִיט זִיְּן מַעְסָעָרָל, וְזָס האט גּוֹהָאָט אַ פְּעַרְלָז מַוְתְּעָרָנוּ שְׁטוּל, גַּעֲטִילָט יְעַדְן לְוִיטָן זִיְּן עַלְטָעָר אָוּן שְׁטָאנָד, גּוֹרְפָּוּן אַלְעָז בִּי דִּי נַעֲמָעָן, אַיִן קִינְעָם נִשְׁתַּחַת פֿאָרְגָּעָסָן. עַר האט דּוּרְלָאָגָט אַוְיִחְלָהָיִם אַ גְּרִיסְעָס פְּעַטָּע וְאַרְעָמָעָה האָנָט אָנוּ גּוֹוָאָגָטָשָׁן:

— בְּקָרְבָּ אַיִן יְרוּשָׁלָמִים . . . בִּי דִּי טְוִיעָרָן פּוֹן בִּיתְזְמָקְדָּשׁ . . . אַחֲדִיש אַיִן גּוֹעָזָן ר' גְּדַלְתָּה אַיִן גָּאָרִי אָוּן אַ דּוּרְקָוְוִיקָּעָנִישׁ פָּאָר דִּי בָּאָטְרִיבְּטָעָז גּוֹמִיטָעָר. עַס אַיִן גּוֹעָזָן אַ סִּימָן, דָּס דִּי שְׁטָאָט וּוּעָט צְוָרִיק אַוְיפְּגָעָרִיכָּט וּוּרָן. דִּי חְבָרִיא צְוֹזָעָמָעָן מִיט לְוִין האָבָן גְּלִיְיךָ פֿאָרְגָּעָסָן אָוּן אַיְּטְשָׁעָמָטָעָסָן דָעַם מְרָהָשְׁחָוְרָהָנִיק אָנוּ פְּאָרְטְּרוּוּט ר' גְּדַלְתָּה, עַר זָאָל וּוּרָן זְיִינָרָמְגָהָגָג. נַעֲכָלָעָז דִּי רְבִיצָין האט אַיִם גּוֹלְוִיבָּט אָוּן דּוּרָז וְיִבְּרָעָרְשָׁול אָנוּ גּוֹהָיִיסָן אַיִם שִׁקְוָן אוּפָּה שְׁבָתָ קּוֹגְלָעָן, אַפְּילו דִּי אַלְטָעָז בְּעַלְיָהָבָתִים, דִּי מַתְגָּדִים, זונגען נִשְׁתַּחַת אַרְוִיסְגָּעְטָרָעָטָן

אָפָּן קעגן אִים, מְחַמֵּת זַיְהָבָן נוֹיטִיךְ גַּעֲהָאָט דָּאָס בִּיסֶּל יוֹיךְ אָוּן דְּרוּיבּ,
אוּן זַיְהָבָן גַּעֲמָאָכָּט, דָּאָס זַיְהָבָן זְעַזְעַן נִישְׁטָן אוּן הָעָרָן נִישְׁטָן. ר' מְרַדְּכַּי
יְוָסְפָּה הָאָט אִין בִּיתְ-מְדֻרָּשׁ גַּעֲקָלָאָפָּט מִיטָּדָעָר קוֹלִיעָאָן דִּילָן, גַּעֲפָאָכָעָט
מִיטָּדָעָר לִינְקָעָר פּוֹיסְט אָוּן גַּעֲשְׁרִיגָּן:

— ר' גְּדַלְיָה אִיז אָ קְדוּשָׁ!

— אָ צְדִיקָּ יְסָוד עַולְםָ! . . .

די שמחה אין גאָרי

ר' גדליה באַווײַזט מופתים. אַין אלע הייּער רעדט מען זועגן זיין חפֿחה אָון זיינע סגולות. ער האַט מיטיגעראָכט אַ פֿאַטשִׁילָע, וְאָס ס'איַן געווּען אוּיף אַיר אוּיסגעַהָאָפְּטָן דער נָאָמָעָן פֿוֹן שבתי צְבִי. זועַן מעַן לִיגַט זַי אָזְעָק בֵּי שׂוּעָרָה האַבעָרִינָס אוּיף די בִּיכְעָר, וְעוֹרַן זַי גַּלְיךְ אוּיפְּגַעְבּוֹנְדָן. ער האַט אַפְּגַעַשְׁפְּרָאַכְּגָעַע פֿערֶל אָון גַּלְאַטְיקָע מְטוּבָות, וְאָס שְׁתָאָמָעָן פֿוֹן דָעַם קְדוּשָׁ ר' מִיכְעָלָ נְעַמְּרָאוּרָה. ער קָאָן מְאָכָן זָלְבָן צַו פְּאָרָךְ אָון פְּלִין אַיִּנְצָהָאַלְטָן דִּסְנָדָה. זִינְט ער אַיְזָן גַּעֲקוּמָעָן, האַט ער כָּמָה מְעַנְתָּשָׁן אַפְּגַעַשְׁפְּרָאַטְ�עוּוּט. ער האַט מִיט זַיְנָע קְמִיעָות פֿאַרטְּרִיבָן נִישְׁטְּגָוָעָט פֿוֹן אַ הְוִיָּן, וְאָוַז זַיְיָן האַט אָון זַיְךְ גַּעֲפְּרוֹכְפָּעָרָט, אָון צְוִירְקָעָרָט דָעַם דִּיבְּרָ אַ קִּינְדָּה, וְאָס האַט זַיְךְ דָעַרְשָׁרָאָקָן פְּאָרָ אַ שְׁוֹאָרָצָן הוֹנְטָן. זַיְנָע חִסְדָּות אָון לוּמְדוֹת וְעוֹרַן גַּעֲרִימָט.

לוֹי אַיְזָן יְוָגָג נִישְׁטָן גַּעֲנִיט צַו טְרָאָגָן דָעַם יָאָד פֿוֹן אָן עדָה, אָון ר' גַּדְלִיה אַיְזָן גַּעֲוָאָרָעָן דָעַר וְאַרְעָרָ פֿירָעָר פֿוֹן גָּאָרִי. ער פֿסְקָנָט אָלָעָה האַרְבָּעָ שְׁאָלָות אָון פֿאַרְגָּעָמָט זַיְךְ מִיט דִי באַדְעָרָפְּעָנִישָׁן פֿוֹן דָעַר קְהָלָה. ער אַיְזָן גַּעֲפְּאָרָן צְחָזְמָעָן מִיט לְוִיָּן כְּשָׁרָן די מִיל אוּיף פֿסְחָה, דָוְרְכְגָעָקוּקָט פֿרְדוֹאָוָלָעָךְ וְוִיִּיצְ, באַצְיָינָס צְגָוְרִיאִיט די שְׁטָרְמָכִירָה, אַוְמְגַעְגָּנוּגָעָן מִיט אַ טְאָרְבָּעָ נָאָךְ מְעוֹתִיחָתִין, זִינְט גָּאָרִי אַיְזָן אַ שְׁטָאָטָה, האָבָן די רִיכְבָּעָ לְיִיטָן נָאָךְ נִישְׁטָן אַזְוִיפְּלָיל גַּעֲמָרָט צַו גַּעֲבָן פְּאָרָ אַרְעָמָעָ וְוִי הַיִּיאָרָה. ר' גַּדְלִיה האַט זַיְגְּרִילְיָעָךְ אַיְבְּרָגְעָרָעָט מִיט זַיְנָע גַּעֲשְׁלִיְפְּעָנָעָרָ צְוָגָ אָון פֿאַרְבְּלִיפְּט מִיט זַיְנָע הַדְּרָתְ-פְּנִים. צְוַיְיָ וְאָכָן פְּאָרָ יְוָמָ-טָוב האַט מעַן זַיְךְ שְׁוֹן גַּעֲשְׁטָעָלָט באָקָן מְצֻוֹת. ר' גַּדְלִיה האַט אַלְיָיָן אַנְגְּעָשָׁעָפְּט מִימָ-שְׁלָנוּ, גַּעֲלָרָנָט די וּוּלְגָעָרִינָס אָון קְנָעַטְעָרִינָס וְוִי אַזְוַיְיָ זַיְךְ צַו באַגִּינִּין, אַכְטָוָנָגָן גַּעֲטָוָן אוּיף די שְׁטָעָכָרָס אָון גִּסְעָרָס. ער האַט אַפְּיָלוּ עַטְלָעָבָעָ מָאָל

פֿאָרְשָׁאָרְצֶט דִּי אַרְבָּל פֿוֹן זִין טּוֹלִיק אָוֹן אַ פֿאָרְמָעְלִיקְטּוּר זִיךְ אָוּעָקֵן
גַּעֲשְׁטָעַלְט בִּים טִישׁ צְוֹאָמָעָן מִיטָּ דִּי נְקָבוֹת, אַדְעָר אַלְיַין גַּעֲנָמָעָן דִּי
לְאַפְּגָעָטָע אָוֹן גַּעֲשִׁיבָט בִּים פְּלָאָם פֿוֹן אַוְיָוָן, נִישְׁטָמָט צָאָרָן אָוֹן
קְפָּדָנוֹת, וַיְיַד ר' בִּינּוֹשׁ, הַאֲטָט ר' גַּדְלִיה זִיךְ גַּעֲפָאָרָעָט בִּיְ מְצֻוֹת, נָאָר
מִיטָּ שְׁמָחָה אָוֹן גַּלְיְיכּוּעְרְטְּלָעְדָּךְ. עַר הַאֲטָט אַוִּיפְּ קִין אִין מִינְטוֹט נִישְׁטָמָט
אַרוֹיסְגַּעַלְאָזָט דָּעַם לְאַנְגָּן לְוּלְקָעְצִיכּוֹק פֿוֹן צְוִישָׁן דִּי פֿלִישְׁקָעְ לִיפְּן,
אוּמְעַטּוּמָם גַּעֲהָאָלָטָן אוּיָגָן. דִּי עַטְלָעְכָּע יְדַעְנָעָס הַאֲבָן אִים רָק גַּעֲבָעַנְשָׁטָט,
גַּעֲטָעַנְהָט, אָז דִּי שְׁכִינָה רֹוט אַוִּיפְּ אִים. דִּי וַיְיַבְּלָעְד אָוֹן דִּי מְוִידָן
הַאֲבָן זִיךְ שְׁטָאָרָק גַּעֲרוּטִילָט אָז זִיךְ גַּעֲפְּלִיְיסָט מַעַר וַיְיַמְּדִיד. ר' גַּדְלִיה
הַאֲטָט גַּעֲשְׁמִיכְלָט, גַּעֲוִוָּזָן אָ פְּולָ מְוִיל גַּעֲלָעְ שְׁטָאָרָקָעְ צִין אָוֹן גַּעֲרוּפָן:
— אַיִּילָט אַיִּיךְ, קִינְדָּעָר... אַיְבָּעָרְ-אַיִּיאָר וּוּעַט מְעַן שָׁוֵין בָּאָקָן

מְצֻוֹת אִין אַרְצִ-יְשָׁרָאֵל! ...

— מְלָאָכִים וּוּעָלָן פֿאָר אַיִּיךְ טָוָן! ...

שְׁבַּתְּ-הַגְּדוֹלָה, נָאָךְ לְוִיס פֿשְׂטָל, הַאֲטָט ר' גַּדְלִיה גַּעֲהָאָלָטָן אַ דְרָשָׁה
פְּולָ מִיטָּ שְׁטָרָאָפְּ-דִּירִידָא אָוֹן טְרִיסְטָט. עַר הַאֲטָט דְּעַרְמָאנְטָט, דָּאָס דִּי טָעָג
פֿוֹן גְּלוֹת וּעְגָּעָן גַּעֲצִילְטָעָ, גַּעֲוָאָרָנְטָ, אָז דִּי לְעַצְטָע נְשָׁמוֹת וּוּאָרָטָן
אוֹנְטָעָרָן כְּסָאָ-הַכְּבָדָה, מִזְאָל זִיךְ בְּרַעְגָּעָן אַוִּיפְּ דָעָר וּוּלְטָ, גַּעֲהָאָט
תְּרָעָומָה, פֿאָרְוֹאָס מְטוֹתָוֹת וּוּיְנִיקָּאָן עַנְבִּינְ-זִיוּג אָזָן מְלָאָזָט אַרוּמָגִינָן
בְּחוֹרִים אָוֹן בְּתוּלוֹת, דָעַן דְּעַרְמָיטָה הַאֲלָטָט מְעַן אַוִּיפְּ דִי גָּאוֹלָה. עַר הַאֲטָט
אוֹיְפְּגָעָוָיָזָן עַל-פּֿיְ-קְבָּלָה, דָּאָס אַלְעָ דִּינְגִּים פֿוֹן דָעָר תּוֹרָה אָוֹן שָׁוְלוֹחָן עַרְוָד
זְעָנָעָן רְמָזִים אַוִּיפְּ פֿרְיָה-יְוָרָבִיה אָזָן אָזָן קָץ וּוּעַט נִשְׁטָמָט בְּלוּזָן
אַרְאָפְּגָעָנוּמָעָן וּוּרָעָן דָעָר חָרָם דְּרִבְּנָו גְּרָשָׁוֹם, נָאָךְ אַוִּיךְ אַלְעָהָרְבָּע
לְאָזָן וּוּעָלָן בְּטָל וּוּרָעָן, וַיְיַסְּטִיטָט גַּעֲשָׁרְבָּיָן: תּוֹרָה חֲדָשָׁה מְאַתִּי תְּצָא.
יעַדְעָ פְּרוּמָע אַשְׁהָ וּוּעַט זִין אַזְוִי שִׁין וַיְיַאֲגִיל אָזָן קִין יִמְיַנְּדָה וּוּעָלָן
אַיְנָגָאנְצָן נִשְׁטָמָט זִין. דָעַן דָּאָס אַוְרִינְגָּעָ בְּלָוֶט שְׁטָאָמָטָט פֿוֹן דָעָר סִטְרָאָ-
אַחֲרָא. מְעַן וּוּעַט מְעַגְּן קְוֹמָעָן אַוִּיפְּ עַרְיוֹת, אַוִּיפְּ פֿרְעָמְדָע וּוּיְבָעָר. פֿאָרְ-
קְעָרָט, דָּאָס וּוּעַט נָאָךְ פֿאָרְדָּעְכָּנְטָ וּוּרָעָן פֿאָר אָמְצָה, וּוּאָרָום וּוּפְלָל
מְאָל אָ זְכָר אָזָן אַ נְקָבָה בָּאַהֲעַפְּטָן זִיךְ, זְעָנָעָן זִיךְ מְצָרָף אָ שָׁם אָזָן זְעָנָעָן
גּוֹרָם צָו אָ יְחִידָה צְוִישָׁן קְוֹדְשָׁא-בְּרִיךְ-הָוָא אָזָן דָעָר שְׁכִינָה. ר' גַּדְלִיה
הַאֲטָט דָּאָס אַלְעָ גַּעֲרָעְדָּט מִיטָּ טָעָם אָזָן מִיטָּ מְשָׁלִים, גַּעֲזָגָט אַוִּיפְּ
אַוְיָנוּיְנִיקָּגָאנְצָע שְׁטִיקָעָר פֿוֹן זְוָהָר אָזָן אַנְדָּעָר קְבָּלה-סְפָרִים, אָזָן
בְּאוּוּרִצְטָ זִינָעָן וּוּרָעָטָר מִיטָּ נּוֹטְרִיקָן אָזָן גִּימְטְרִיאָות. עַטְלָעְכָּע מְאָל

האט ערד אפילו אויפגעהויבן דעם בליך צו דער ווייבער-שול, וואס איז געוווען אנגעפארפט מער ווי יעדעס יהא ס'אייז געוווען וואויל באקאנט צו אלע, דאס ר' גדליה האט געפונען גראיס ליטזעליקיט אין די אויגן פון די נשים ...

עלעלעכ טאג פאר פסח האבן די דארפ-לייפער אングעברענget זיער א סך בהמות און ערופות. דער זול איז געוווען גראיס און ר' גדליה האט באפויילן, מ'זאל נישט שפארן, וויל דער איצטיקער פסח ווועט זיין דער לעצטער פאר דער אויסליזונג. ערד איז פון פארטאג בייז שפעט אין אוננט געשטאנגען פאר א גרוב מיט בלוט, און זיין לאנגער חלפ האט נישט אויפגעהערט צו שנידין אין ואערעמע אングעקוואלענע העליזער. ערד האט געקילעט קעלבער און שעפסן, הינער, גענדיז און ענטלאעד זיער פיל. דער חודש-יניסן האט זיך גליק געשטעלט א לינדר און א זוניקער. אויף די בערג ארום האבן געשמאצן די לעצטער רעשטעלעט שניי. די לאנגע טיפע דיוון, וואס ציען זיך לענגאים דעם שטעהט בייז צום טיך, זענען אייבערגעגןגען, האבן פארגאSEN אלע זינדריקע ערטער, געוואשן די דילן. בלוי שטיקער הימל האבן זיך געשפיגלט אין די קאלוושעס. פון מינדסטן ווינטל האבן זיך גאלדייך צעפאלאטן טרייב געווארן, ווי טיפע וואסערן. חדריינגלעך האבן זיך אויסגעטען בארוועס. די פויירטעס, וואס זענען געלומען פון די דערפער פארקופן אייער און כריין, האבן פארהויבן די קלידער בייז ארכוף און אריומ- געפלעטשרט אינמייטן מארך מיט זיער נאקטע פיס. דא און דארט האבן שיין אויסגעשפראצט די ערשות גראוליך. אין היה, זואו ר' גדליה האט געשאכטן, איז געוווען אין גענשאפט און א טומל. די בעיל-הביטטע און אירע טעכטער, פאריריסטע, מיט פארשאראצטע ארבָּל, האבן לכבוד יומתוב געריבן טישן און בענק, געשיערט מיט אש, און סקריפעדיק געקראצט מיט מעסערס, איז די אויערן האבן ווייד-געטען. מ'האט אויפגעקאכט א קעסל און געכשרט אין אים געפצע. מ'האט מיט בלוייז פארבריטע פינגר געטראגנו גליינדייק קוילן און זיך געווארפן איז צעוזאנעם וואסער, איז ס'האט געציישט. ר' גדליה איז געוווען געדיכט אַרְמוֹגָעָרִינְגָּלֶט פון ווייבער און מoidן. די פעדערן זענען געד פלויגן אייבער זיין קאָפּ, ווי שניי, געטראגן זיך אין די קניילן פארע. די נקבות האבן זיך געשטיפט, געלריגט. פון אלע זיטן האבן זיך גע-

הויבן הענט מיט געפֿגעטטע עופות. פְּליגל האָבן געפֿאָכעט אָון געֶן פָּאָטשְׁט, בלוט האָט געפֿריצט, אויסגעַשְׂמִירַט פְּנִימָעַר אָון קְלִידָעַר. ר' גָּדְלֵיה האָט זִיךְ אַנְגָּעָלָעַט אָן אַ שְׁטָאמַס פָּוֹן אָן אַלְטָן בּוּם, פְּלִינְק אָון מיט גענִיטשְׁאָפְּט צַוְּגָעָנוּמָעַן דִּי פְּרוֹטָות פָּוֹן אַלְעָמָעַס הָעַנְט. קַיְין אַיְין מִינּוֹת נִישְׁתַּחֲווּ אַוְּפִּגְעָהָעָרֶט צַוְּרִיבְּבָן לִיכְזָנוֹת, דָעַן עַר האָט פִּינְגְּט גַּעַחְאָט עַצְבּוֹת אָון זִין וּוֹעַג אַיְין גַּעַוְעַן צַוְּדִינְגָּן גָּאַט מִיט לּוּסְּטִיקְיַּת. דָעַם סְדָר האָט ר' גָּדְלֵיה אַיְינְגַּרְיךְ אַיְין בִּיתְמַדְרָשְׁ צַוְּזָאָמָעַן מִיט דָעַר חַבְּרִיא. עַר אַיְין גַּעַוְעַן אַוְּבִּזְׂזָאָן אַיְין אַגְּוִיסְׂטִילְּ מִיט אַ הַוְּכָעָר הוּאָבְּאָבְּ אַוְּפִּזְׂקָאָפְּ, בָּאָרְד אָונְ פִּיאָוָת — צַעַקְעָמָט אָון פִּיכְבַּט פָּוֹן דָעַר מִקּוֹהָ. דִּי פְּלָעַמְלָעַךְ פָּוֹן דִּי לִיכְטָה אָבָּן זִיךְ גַּעַשְׁפִּיגְלָט אַיְין דִּי גַּעַלְיִשְׁטָעַ יָאָרְמָלְקָעַס, אַיְין דִּי סָאָמְעַטְעָנָעַ זַוְּמָעַן פָּוֹן דִּי אָרְבָּל, אַיְין דִּי גַּעַשְׁלִיפְעָנָעַ אָון גַּעַגְלָדְטָעַ וּוּיְזַ-גַּלְעָזָעַר אָון אַיְין דָעַם צִירָוָגָן פָּוֹן דִּי וּוּיְבָעָר. זִיךְ זַעַבְעָן גַּעַוְעַן צַוְּזָאָמָעַן מִיט דִּי מַאְנְסְּלִיטְּ — אָזְׂוִי האָט ר' גָּדְלֵיה גַּעַבְאָטָן. מְהָאָט צְוּנוּפְגַּעַמְיִשְׁטָדְטָה אַיְין דִּי מַצּוֹּת אָונְ דִּי פְּלִישָׁן, דִּי קְנִידָלָעַךְ אָונְ דִּי כְּרָעְמָלָעַךְ, גַּעַגְעָסָן אָונְ גַּעַטְרוֹנְקָעַן צַוְּזָאָמָעַן, וּוּיְ אָלָעַ וּוּאָלָטָן גַּעַוְעָן אַיְין מִשְׁפָּחָה. ר' גָּדְלֵיה, וּוֹאָס אַיְין גַּעַוְעָן אָונְ אַלְמָן נָאָכָן פְּרָעָגָן דִּי קְשִׁיוֹתָה, אַוְּסְגַּעַפְגָּעָן אַ הִתְרָה, מְזָאָל מַעַן טְרִינְקָעַן מַעַר וּוּיְ פִּיר כּוֹסָתָה אָון זִיךְ אַנְשִׁיכְרָן. צְוּוֹשָׁן יָעָנָעַ, וּוֹאָס האָבָּן גַּעַפְּרִיטָט דָעַם סְדָר אַיְין בִּיתְמַדְרָשְׁ, אַיְין אַוְּדָק גַּעַוְעָן ר' אִיטְשָׁע מַאְטָעָס, מִיט זִיךְ אַשְׁה דָעְכָּלָעַ. ר' גָּדְלֵיה האָט דָעְכָּלָעַן אַנְגָּעוֹזָוָן, זִיךְ זָאָל זִיךְ זַעַצְנָן פָּוֹן זִיךְ רָעְכָּטָעָר האָגָּט. עַר האָט אַיְר דָעְרָצְיָילָט וּוּעָגָן מַשִּׁיחָס וּוּיְבָרָה, וּוֹאָס האָט פָּאָרְבָּלְעָגָדָט מִיט אַיְר שִׁינְקִיְּטָה קִינְגָּן, אַיְבָּרְגָּעָגָבָן בְּסָודָה, אַזְׂזִיךְ זִיךְ אַיְן אַיְין אַיְין צַוְּגָעָן אַיְין דָוִים צַוְּשָׁן זָנוֹת. עַר האָט גַּעַרְעָדָט צַוְּרָכָעָלָעַן דָעְרָהוּבָעָנָעַ רִידְ, וּוּיְ צַוְּאַיְינָמָעַ פָּוֹן דָעַר חַבְּרִיא.

— דָעְכָּלָעַ — האָט עַר גַּעַזְגָּט — דו האָט אַגְּרִוִּיסְׂעַ נְשָׁמָה...
מְלָאָכִים אָון שְׁרָפִים זַעַגְעָן דִּיךְ מַקְנָא... דו בִּזְוָתָ מְשֻׁרָשָׁ רְחָל...
תְּפָאָרָת שְׁבָהָד...
פָּוֹן דָאָמָגָלָס אָן האָט דִּי שְׁמָחָה אַיְין גָּאַרְיִי מַעַר נִישְׁתַּחְוָה אַוְּפִּגְעָהָעָרֶט.

בִּידְיעַ טָעַג פְּסָח האָט יְעַדְעַר אַיְנָעָר, וּוֹאָס האָט עַולָה לְתוֹרָה גַּעַוְעָן,
גַּעַמּוֹזָט מָאָכָן אַגְּמַנְדָּרְקָה שְׁבָתִי צְבִי, אָון דָעַר חַזְוָן האָט גַּעַזְגָּט : הַנּוֹתָן

תשועה למלכימ, הוא יברך וישמור וינצור ויעזר וירומם ויגדל וינשא
למעלה את אדוננו הרב הקדוש צדיק ונושא, שבתי צבי, משיח אלהי
יעקב ... ר' גדליה האט צווישן ושחרית און מוסף געדראנט פארן עולם,
געהייסן, מען זאל אויסטרוימען פון די הייזער הינט, קעץ און אלע אנדערע
טמא באשעפענישן, ביטאָג נאָך דער סעודה האט מען געטאנצט אין
בית-מדרש און אויפֿן שלוחה. מאנסלייט און ווייבער האבן זיך אַנְבָּן
גענוּמָעָן אין אַ רָאָד. חדר-יונגלאָע זענען געפֿרונגען ווי די ציגן און
געזונגען: עס טוֹעָן טוֹיבָּן ברומען — משיח אין געקומוּן! ... פראָטטע
לייט האָבָּן אוֹרְוִינְגְּעָזָעֶטֶן ר' מַרְדְּכָיְיִסְפָּן אוֹיףֿ די אַקְסָלָעָן; יונגעלייט
האָבָּן גַּעֲמָאָכֶט קָאָזְשָׁעַלְקָעָס אָוֹן אַלְעָרְלִי שְׂטִיףְּרִיעִין. אָפִילוּ גּוֹיִים
זעַן גַּעֲקוּמָעָן צְוֹצְוֹעָן די שְׁפִילְעָרְיִיעָן פָּוֹן די יִידָּן. גְּלִיכִיךְ די עַשְׁתָּע
נאָכֵט חֹלְחַמּוּד האָט מען אין יעדער שְׁטוּבָּה, וואָוּס אַיְזָה גַּעֲוָעָן אַ בָּתוֹלָה
על-טער פָּוֹן זַעַקְסִים יָאָרָה, גַּעֲשָׁרְבִּין תְּנָאִים אָוֹן גַּעֲבָרָאָכָן טַלְעָר. נִישְׁטָּ
לאָגָג נאָך יָוִם-טָוָב האָט מען זיך דערוֹאָסָט אין גַּעֲבָרָאָכָן די מעָשָׁה מִיט
מַגְדָּלָעוֹה. מַהָּאָט אַיְבָּרְגָּעָבָּן, אָוּ שבתי צְבִי האָט אין סְטָאָמְבוֹל
אוַיסְגָּהָרְגָּעָטָלָעָט טָעָקָן, וואָס האָבָּן גַּעֲפְּרוֹאָסָט וּוּידָעָרְשָׁפְּעָנִיקָן אין
אִים, אָוּן זיך בָּאָזְעָצָט אין אַ פָּעָסְטוֹנָגָם, וואָס שְׂטִיטִיָּת צְוָגְּגִירִיטָט פָּוֹן שְׁשָׁתָּ
יְמִי בְּרָאִשְׁתָּה. עַד האָט גַּעֲשָׁאָכָטָן דָּעַם קְרָבְּנִידְפָּשָׁה אָוּן אִים גַּעֲבָרָאָטָן
אוּפֿן חַלְבָּ. שְׁרָה, מַשִּׁיחָס וּוּבָה, האָט זיך אַוּוּקְגַּעְזָעָטָט אוֹיףֿ דָּעַר שְׁטוֹלָ
פָּוֹן סְלוֹטָאָן אָוּן עַס בָּאָדִיגָּעָן זַי קָאָלְפִּין אָוּן פָּאָשָׁאָס. גָּאוּנִים אָוּן צְדִיקִים
קוּשָׁן אַיְרָעָ פִּס אָוּן הָעָרָן פָּוֹן אַיְרָ מַוְיל סְדוּדָות-הַתּוֹרָה. שבתי צְבִי
איָ אַגְּגָעָטוֹן אָיָן דָּעַר קְרָוִין פָּוֹן דָּוד הַמֶּלֶךְ אָוּן עַס רִינְגְּלָעָן אִים אַרְוָם
די אָבָּותָ, וואָס זעַנְעָן אַוּפְּגַּשְׁתָּאָנָעָן פָּוֹן דָּעַר מַעֲרָתָה המְכֹבָּלָה. יְעַדָּן
טָאָגָג גַּיִיט עַד אַרְוִיס צָוָם יִם מַקְבִּלְפָנִים זַיִן די אַלְפִּים, וואָס קּוּמְעוֹן-אָוּן
מִיט זַעְגָּלִישִׁפָּן פָּוֹן יְעַנְעָרָ זַיִיט סְמְבָטוֹן אָוּן בָּרְעַנְגָּעָן מִיט זיך צָעַנְטָנְעָרָס
מִיט גָּאָלָד אָוּן אַיְדְּלָשְׁטִינְגָּעָר, וּוּלְבָעָ עַס שִׁיקְטָ דָּרְךָ זַיִעָרָ האָנטָן דָּעַר
מֶלֶךְ פָּוֹן די עַשְׁרָתָה השְׁבָטִים. פּוֹפְּצִיקָה רִיטְוּעָגָן פָּאָרָן פָּאָרָס, מַחְנוֹת
מְשֻׁוְרִים גִּיאַעַנְדָּאָךְ אָוּן זַיְגָעָן לִידְעָרָ פָּוֹן לוֹיָבָה אָוּן אַכְפְּרָוָנָגָ צָוָם אַלְכִּיְתִּקְן.
די עַרְדָּ וּוּרְטָ גַּעֲשָׁפְּאָלָטָן פָּוֹן זַיִעָרָ קָוָל ...

פָּאָרְשְׁטוּמָט זעַנְעָן גַּעֲוָאָרָן דִּי מַתְגָּדִים. טִילָה האָבָּן אַגְּגָעָהוּבָן צָו
גְּלִוְיבָּה, אַנְדָעָרָעָ עַפְּנָעָן נִישְׁטָה דָּאָס מַוְיל מַחְמָת פּוֹרְכָּטָ פָּאָרָ דְּדִיפְּתָה.
אין בית-מדרש חַוָּן די בחורִים די דִינִים פָּוֹן בְּנִיןְבִּיתְהַמְּקָדְשָׁה, די

כהנים לערגען זיך גענענען קרבנות און שפערעגען דאס בלוט אויפֿן מזבּח. תיכָּפָּה ווי ס'ווערט נאָכְּטָה, באַווײַזּוּן זיך אִין הימל פִּיעַרְדִּיקָּע צַיִּיכְּנָס. אָנוּמָלֶט אִין אָוָונֶט האָט רַעֲכָלָע דַּעֲרוֹזָען אִין דָּעָר יְוִיךְ זִיבָּן יְוָנְגָּפְרוּעָן מֵיטַּ גִּילְדָּעָרָנָע קְרוּינָעָן אוּפִּיךְ דַּי קָעָפֶן, אָוּן זַי האָט דַּעֲרָהָעָרָט פָּוּן דָּאָרָטָן אַ זִּיס גַּעַזְאָגָג פָּוּן יְעַנְּדַּרְזָוּעָלָט. זַי האָט קִינְגָּעָם נִישְׁתְּ אַנְטְּפָּלָעָקָט אִיר גַּעַהַיְמָנִישָׂ, נָאָר אִיז גַּלְּיִיךְ אָוּוּקָץ צַו רַ' גַּדְלִיהָן, אִים אַלְצָץ צַו דַּעְרָצִיְּלָן. רַ' גַּדְלִיהָן גַּרְאָד גַּעַוּעָן אִינְגָּעָר אַלְיִין אִין הוּוּן. אִין אַ זַּילְבָּעָרָנָעָם לִיְכְּתָּרָה האָט גַּעַבְּרָעָנָט אַ זַּוְאָקָסָן לִיכְּטָה; אָוּפָן טִיש אִיז גַּעַשְׁטָאָנָעָן אָז עַדְעָנָע פְּלָאָשׁ וּוּיְן; אָוּפָךְ זַילְבָּעָרָנָעָר טָאָז אִיז גַּעַלְעָגָן אַ גַּעַבְּרָאָטָעָנָע הוּן. נָאָר אִידָּעָר רַעֲכָלָע האָט גַּעַפְּנָט דַּי לַעֲפָצָן עַפְּסָעָץ זָאגָה, אִין רַ' גַּדְלִיהָן אִוְּפָגָעָשְׁטָאָנָעָן אִין זִין גַּאנְצָעָר גְּרוּיס. אִיר אַקְעַגְּגָעָלָאָפָּן מֵיטַּ צַּעַשְׁפְּרִיטָּע אָרָעָמָס אָוּן אַוְּסָגָעָרָוּפָּן:

— סְקָאָצָל קוּמָט, צְדִיקָת ! . . . פָּאוֹרְזָאָר, אִיךְ וּוִיס פָּוּן אַלְצָץ ! . . .

אוּן עָר האָט פָּאָרְשָׁלָאָסָן הִינְטָעָר אִיר דַּי טִיר . . .

רַעֲכָעַלְעַ זָאָגָט נִבְיאוֹת

י"ד סיון אין האלבער נאכט, ווען רעכעלע אין נאך א' חענית גען-
לעגן אין איר הימליך (ר' איטשע מאטאַס האט גראָד גענצעטיקט אין
בית-מדרש), האט זי אין דרייל דערהערט א' פלאָטערן זי פון ווינט
אוּן א' פאָכָעַנְישׁ פון פֿלִיגֶל. אַרוּם אַיר האט אוּפֿיגָעַבְּלִיכְזֵט א' שאָרָאָךְ
רוּיטְעַ שֵׁין, זי פֿלְאָמָעַן וּוואָלְטַן אַרוּמְגָעַכְאָפְט דָאַס הוּוִין, אוּן זי האט
פאָרְנוּמָעַן א' רָוֶף :

— רעכעלע, רעכעלע ! ...

— רעד, דין דינסטמויד אוּן אַנגָעַבְּרִיךְ ! — האט געענטפֿערֶט
רעכעלע די וּוואָילְקָעַנְעַרְיוֹן, וּואַס האט גַּעַלְעַרְנַט תנ"ך אוּן האט גַּעַדְעַנְקַט
אין דער מעשה פון דעם יונגן שמואָל אוּן עלי דעם כהן.

— רעכעלע, שטָאָרָק דִּיךְ ! אַיךְ בֵּין דער שֶׁר סְנָדְלָפָן ! — האט
א' זִינְגָּנְדִּיךְ אוּן פֿאָרְכְּטִיךְ קֹול גַּעַשְּׁפְּרָאָכְן. — הנה, נוּן האב אַיךְ
געטָוֹן צְנוּנְיוֹפֿזְאָמָלָעַן דִּינְעַן טְרָעָן אַין אַלְגָּל אוּן זי אוּפֿיגָעַבְּרִיכְאָפְט
פֿאָרָן כְּסָא הַכְּבָוד ... דִּינְעַן תְּחִינוֹת וּבְקַשּׁוֹת הַאֲבָן גַּעַטָּוֹן שְׁפָאָלָטָן דִּי
שְׁבָעָה רְקִיעִים ... גַּי אוּן לְאֹזְהָעָרָן בָּאָזְנִי הַחֲרָדִים עַל דָּבָר הַ/, דָאַס
אוּפֿיךְ רָאַשְׁׂה השָׁנָה וּוּטַע זַיְן דִּי גָּאֹלה שְׁלָמָה ... אוּן צַו ר' גַּדְלִיהָן דֻּעָם
קְדוּשָׁ זָאָלְסָטוּ אַיבְּעַרְעַנְטְּפָרָעָן : אַלְעַ עֲוֹלָמוֹת עַלְיוֹנוֹם טְעוֹן צִיטָעָרָן פון
זִינְעַץ יְהָוִדִּים . . . בֵּין צָום הַיכְלָקָן צְפָוָר גְּרִיכְתַּעַדְתַּעַד כּוֹחַ פָּוֹן זִינְעַץ
שְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים . . . שְׁרָפִים וּאֹפְנִי הַקְּדוֹשָׁה קְנִיפָּן פָּוֹן זי קְרוּינְגָּן צַו
דֻּעָר שְׁכִינָה . . .

א' גָּאנְצָע נַאֲכַט האט דָאַס קֹול גַּעַרְופָּן, אַן אוּפֿהָעָר, אוּן מִיטָּן
טְרָאָפּ, צְוָמָאָל אוּפּ לְשִׁוְן-קְדוּשָׁ אַן צְוָמָאָל אוּפּ עַבְּרִית-תִּיטְишׁ. דֻּעָר
חַלְל אַין פּוֹל גַּעַוְאָרָן מִיט גַּעַדְיְכָטָן דָּוִיךְ אַן מִיט אַגְּלִינְגְּדִּיךְ פּוֹרְפּוֹרָן
לִיכְטַמְּ פָּוֹן יְעַנְעַר-זּוּלְטַט. רעכעלע האט באַשְׁיַּנְפְּעַרְלָעַךְ גַּעַשְּׁפִירָט, דָאַס

די ווענט האָבן זיך פונגענדער גערוקט, דער באַלען איז אוועקגעגענו מען געווארן און דאס גאנצע הווי האָט זיך אויפגעהויבן און פלייט-אָרומ ערצע אַבער די וואַלקנס. פון חד איז די אַשה פֿאָרְשִׁלְאָפֶט געווארן און געליבּין מיט ביטול-אָברִים : די אַוְיגַן — פֿאָרגַלְיוֹזְט, הענט און פֿיס — אויסגעשטראָקט און פֿאָרְשִׁטְיִינְעֶרט, ווי בי אַמת. מיטן אוּפְגַּאנְג פֿון מאָרגַנְשְׁטָעָן, ווען דער האָט גַּעֲקְרִיעַט, איז דאס קָוֵל אַיבְּער-עַרְסִין געווארן, אַבער רעכְּבָּלָע איז נאָך אַלְצָ גַּעֲלָגָן אַין אַיר פֿאָרְשִׁ שְׁמָאָכוֹג בְּיוֹ זָוִנְשְׁפָּרָאָן. ערשות דָּאָן אַיז די אַשה דערוועקָט געווארן פֿון אַיר פֿאָרְחַלְשְׁטִיקִיט און געעפְּנַט די ווּיעַס. אַין די אוּיעַרְן אַיז נאָך גַּעֲשְׁטָאָנוּן דער דָּוִישָׁ, די קִינְבָּאָקָן זעַנְעַן נָאָס גַּעֲוָעַן פֿון טְרָעָרָן אַון אַיר לִיבָּ אַיז גַּעֲוָעַן פֿאָרְעַנְדָּעָרט אַון קָאָלָט, ווי זַי וּאָלָט אוּפְגַּעְוָאָכָט פֿון הִינְעַרְ-פְּלָעַט. פֿוֹנְדְּעַסְטְּוֹעַגְן האָט זַי מִיט שְׁטוּרְיִיכְלְעַנְדִּיקָע פֿיס אַרְאָפֶט גַּעֲנִידָעָרט פֿון בעַט, אַן אַנְטְּבָּלוּזְוֹטָעָז זַי גַּעֲוָאָשָׁן בְּיַם פּוֹלְן טָוָן, לאָנג גַּעֲשְׁוֹעָנְקָט די ברִיטָן אַן די שְׁעַנְקָלָעָן אַין וּזְאָסָעָר, ווי זַי זָאל טָוָן אַהֲילְיקָע דִּינְסָט. נאָך דָּעַם האָט זַי אַנְגְּעַקְלִיְּדָט די שבְּתִדְקָע בְּגָדִים, אַנְגְּעַהָאָגָּנָגָן אוּיף זַי דאס צִירָוָג, פֿאָרְדָּעָקט אַיר גַּעֲזִיכָּט מִיטָּן שְׁלִיעָר אַון אַיז אַרוּסְגַּעַנְגָּגָן מִיטָּן וּוּגָ צָום שׂוֹלְ-הַוִּיף. די לִיטָּ אַין דָּרוּיסָן זעַנְעַן גַּרְיְילְעָד פֿאָרְוָאָנְדָעָרט געווארן, ווען זַי הָאָבָן דָּרְזָעָן די אַשה אַין אָזְוִי אַ טְרָאָכָט. אַיְינְיקָע הָאָבָן גַּעֲדָאָכָט, דאס אַ רְוחָ רָע האָט זַי באַהְאָפָּטָן אַן אַיר. אַנְדָּעָרָה הָאָבָן נַאֲכַעַפְּאָלָגָט אַרְיעָ טְרִיטָ צָו וּוּיסָן וּאָס ס'וּוּט פֿאָרְלוּפָן, דעַן זַי הָאָבָן זַי שְׁוִין גַּעֲכָאָפָט, דאס די זָאָך אַיז נִישְׁטָ פְּשָׁוֹט. גַּלְיִיךְ ווי רַעֲכְּבָּלָע האָט אַיְבְּרָעָטָרָעָטָן די שְׁוּעָל פֿון בִּית-מְדֻרְשָׁ, אַיז זַי גַּעֲפָאָלָן מִיטָּן פְּנִים צָו דָּעַר עַרְדָּה. דָּעַר עַלְמָן האָט גַּעֲהָאָלָטָן אַין מִיטָּן די תְּפִלָּהָה, אַבער אַלְעָ האָבָן פֿאָרְנוּמָעָן דָּעַם פָּאָל אַן עַס אַיז גַּעֲוָאָזָן אַ רְעָשָׁ. די דָּאוּנוּרָה הָאָבָן מְפִסְקָ גַּעֲוָעָן שְׁמוֹנָה-עָשָׂרָה. ד' גַּדְלָהָה, וּאָס האָט גַּרְאָד אַנְגָּעָתוֹן די זְיַלְבָּעָרָנָה שִׁיטְלָעָן אוּיף זִיְנָעָ תְּפִילִין, האָט מְחַמָּת בְּלָבְּוָל אַרְאָפְגַּעַלָּאָזָט דָּעַם שְׁלִידָאָשָׁ. עַטְלָעָכָע לִיטָּה הָאָבָן גַּעֲנָעָנָט צָו דָּעַר אַשה מִיט דָּעַר כּוֹנָה זַי אַיְפְּצָהוּבָן אַון אַפְּצָוּמִינְטָעָרָן, וּאָרוּס זַי הָאָבָן גַּעֲמִינְטָ, דאס עַס אַיז סְתָמָ אַ טְרָעָ פְּעָנִישָׁ. אַבער אַיז דָּעַם אַוְינְגְּבָּלִיק אַיז פֿון רַעֲכְּבָּלָע אַפְּרִיגְעָקְומָעָן אַ קָּוָל, וּאָס האָט אַפְּגַּעַהְיִיכָּט פֿון וּאָנָט צָו וּוּאָנָט. — יְהָוִדִּים, וּאוֹיְלָ צָו אַיְיךְ אַון פְּרִידָ צָו אַיְיָרָעָ נְשָׁמוֹת... אַ

גרוייס ליכט האָב אַיך גַּעֲזָעַן... בְּלִילָה אֵיז צו מִיר אַנְטְּפָלָעַט גַּעֲזָאָרָן
הַשְּׁר הַגְּדוֹלָה וְהַנוּרָא סַנְדָּלְפָּוּן... אַ בְּשָׂוֶרֶה טֻוְבָּה האָט עַר אַנְגָּקִינִי
דיַיקְט... אוּיפָּךְ רַאַשׁ הַשְּׁנָה הַבָּא עַלְינוּ לְטוּבָה וּוּלְעָן דִּי יַרְאָים זִיךְ
איַינְזָאָמָלָעָן קַיְינַן יְרוּשָׁלָם... שְׁטָאָרָקְט אַיךְ, יְהָוָדִים, וּקְרָאוּ צָוּם...
אוֹן וּוּעָגָן דַּעַם קְדוּשָׁה רְ' גְּדָלָה האָט עַר גַּעַרְעַדְט... דַּעַן עַר אֵיז אַ גַּעַטְלָעַכְעַדְר
גְּרִיכְיכְט דִּי צִיטְטַע עַר זָאַל נַתְּגָלָה וּוּרָעָן... דַּעַן עַר אֵיז אַ גַּעַטְלָעַכְעַדְר
מַאַן וּבָעַל גִּילּוּי אַלְיהּוּ... אַונְ עַר אֵיז זָוְחָה צָוּן זָוְחָה פְּנֵי הַשְּׁכִינָה...
אַירְעַה דִּיְיד זָעָגָן גַּעֲזָעַן אַפְּגָהָאָקְט, וּיְ זָאַל דַּעַן אִין שְׁלָאָף,
נָאָר אַזְּעַלְכָּעָ שְׁאַלְדִּיקְעָן, דַּאָּס מַעַן האָט פָּאָרְנוּמָעָן זַיִעַר אַפְּהַילְךְ אִין
דָּעַר שְׁטָאָט אָונְ עַס אֵיז גַּעֲזָאָרָן אָזְ אַנְגָּלְוִיךְ. קְרָעָמָעָר האָבָן מַפְּקִירִי
גַּעֲזָעַן זַיִעַרְעַה קְלִיְיטָן, בְּעַלְמָלָאָכָהּ זָעָגָן אַנְגָּקָעָמָעָן מִיטּ דִּי זָעַק אַרְוּם
דִּי לְעַנְדָּן, נְשִׁים האָבָן אַיְבָּרְגָּעָלְאָזָטּ דִּי זַיִגְּקִינְדְּעָר אִין דִּי וּיְגַזְּן אָונְ
אַנְגָּעָפְּלִיגְּן בְּפְחִידְנֶשֶׁפֶשֶׁ. בְּחוּרִים אָונְ בְּתֻולּוֹת זָעָגָן אַרְוִיְּגָעָשְׁפָּרָנוֹגָעָן אַיְיךְ
דִּי טִישָׁן, אַנְגָּהָאָגָּגָעָן זִיךְ אִין דִּי סְפָּרִים-פָּאָכָן, גַּעַלְאָמָעָרְט זִיךְ אִין
דִּי גְּלִיכְעָן וּזְעָנָטָן צָוּן וּוּאָס עַס טָוּט זִיךְ אִין גַּעַרְעַנְגָּעָנִישָׁ האָט מַעַן
אַיְגָעָלְיִיגְּטּ דִּי צָוִים אַרְוּם שְׁוֹלְ-חוּתָה. גְּרִינְגָּעָן לִיְתָה האָבָן אַרְיִינְגָּעָן
קְלָעְטָעָרְטּ דָּוְרָכָן פְּעַנְצָטָרָה. אַיְינְגָּרָה האָט אַוְמָגָּעָרָן זִיךְ אַנְגָּשְׁטוּיָּסָן אִין קוֹרָ
פָּעָרְנָעָם הַעֲנָגְּלִילִיכְטָעָר אָונְ עַס אֵיז גַּעֲזָאָרָן אַ גַּעַשְׁרִי אָונְ אַ לְלָהָה.
דַּעַן סְ'אַיז גַּעֲזָעַן אַ סְכָּנָה עַר זָאַל אַרְאָפְּפָאָלָן אָונְ סְ'זָאָלָן חַלְילָה אַוְמָ
קוּמָעָן נְפָשָׁות. אַ זְקָנָה מַיטּ גַּעַלְיִמְטָעָ פִּיס, וּוּאָס אֵיז גַּעַזְעָסָן בַּיְ אִירָּ
שְׁפִינְ-רְעָדָל, האָט, דָעַרְהָרְנְדִיקּ דִּי שְׁמוּעהּ, גַּעַכְאָפְּטּ אַיְיךְ זִיךְ דִּי
יְוִיצְצָעָ אָונְ אַיְזָוְסְגָּעָלְאָפְּן אַנְצְׁוּקָוּן דִּי נְבִיאָהָתָעָ. דִּי צְעַרְדָּעָרְנוֹגָ
פָּוֹן דַּעַם גַּעַזְעָמָל אֵיז גַּעֲזָעַן אַזְוִי גְּרוּוּם, דַּאָּס קִיְּנָעָרָה האָט נִישְׁתָּחָטָן
זַיְן הַאָרֶץ צָוּ דַּעַם דְּזָוִיקָן וּוּאַנְדָּעָרָ. רְעַכְעָלָעָ אַיְזָ דָעַרְוּוֹיָלָ נָאָךְ אַלְצָ
גַּעַלְעָגָן בְּפִשְׁוֹת יְדִים וּוּגְלִילִים אָונְ האָט אַוְפְּגָעְדָּעָקָט רְזִוְנִידְרָזִין, וּוּאָס
אַזְוִינָס האָט נָאָךְ קַיְיָן בְּרוּאָדָם נִישְׁתָּחָטָן דִּי זְכִיהָ גַּעַהָאָט מַגְלָה צָוּ זַיִן, וּבְפִרְטָ
אָנְ אַשְׁהָ. זִיךְ האָט אַנְגָּעָרְפָּן שְׁמוֹת פָּוֹן מְלָאָכִים אָונְ שְׁרָפִים, אַוִּיסְגָּעָרְעָנְטָן
הִיכְלוֹת אָונְ זַיִעַרְעַמְמוֹנִים, גַּעַזְגָּטָט פְּשָׁט אַיְיךְ דִּי פָּאָרְהָוִילְעָנָעָ פְּסָוִיקִים
פָּוֹן דְּנִיאָלָ, וּוּאָס עַס אֵיז גַּאֲרָ אַיְבָּרְעָ דָעַרְהָשָׁגָה פָּוֹן בְּלָוָת אָונְ פְּלִיאִישָׁ, אָונְ
אַלְעָ האָבָן דָעָרָמָ גַּעֲזָעָן, דַּאָּס אַ רְוָהָ נְבוֹאָה אֵיז אַרְיִין אַיְרָ. אָוִיס
מוֹרָא אָונְ אַיְיךְ מַחְמָת עַנְגָּשָׁאָפְּטָזָעָן אַיְנִיקָעָ פָּאָרְחָלִישָׁת גַּעֲזָאָרָן.
אַ צִיטְעָרָנִישָׁ האָט אַנְגָּעָנוֹמָעָן, וּוּאָרָוּם אַזְוִינָס האָט נָאָךְ קִיְּנָעָר אַיְן גַּאֲרִי

ニישט בײַגעווארינט, און עס איז געועען אָ וואָרכִיצִיכִין, דאס גאט האָט זיך דער באָרערעט אַיבָּער זיין עדָה און דער טאג פון קץ איז נאָעָנט. די גאנֶצעַ צִיט, וואָס דאס קול האָט גערופֵן, איז ד' גָּדְלִיה גַּעַד שטָּאנֶעָן אַינְגָּעָבוֹיגַן אַיבָּער דער אַשָּׁה אָן מְחֻמָּת פּוֹרְכָּת אָן זִין שְׂעוּרַ לִיְּבִיקִיָּת האָט עָר גַּעֲמוֹת זיך אַנְלָעָנֶעָן אוּף צְוַיִּים שְׂטָּאָרָקָעַ לִיְּטַ, דָּעַן די פִּיס זְעָנֶעָן אִים ווי אָונְטָעָרְגָּעָהָאָקט גַּעֲוָאָרָן אָן וַיְיַגְּעַ גַּלְדִּידָעַ האָבָּן גַּעַצְּיָטָעָרט, ווי אַין קְדָּחָת. עַרְשָׁת וּוּעָן זִי אַיְזָן פֿאָרְשָׁטוּמָט גַּעֲוָאָרָן אָן גַּעַבְּלִיבָּן לְגַן נִיעָרָת ווי טָוִיט, האָט עָר גַּעֲגָּבָן אַ צִּיכְּן דָּס מַעַן זָאָל דָּעָרְלָאָגָּעָן אַ טְּלִיתַ, אָן עָר האָט מִיט אִים אַיְגָּהָילָט די אַשָּׁה. דָּעָרְגָּאָךְ האָט עָר זִי גַּעַנוּמָעַן אוּף די העָנָט אָן זִי אַוּוּקָגָעָטָרָאָגְּן אוּפְּן בָּאַלְעָמָעַ.

דָּס בִּיתְ-מָדְרָשָׁה אַיְזָן גַּעֲוָעָן פּוֹל, דָּס מַעַן האָט נִישְׁתְּ גַּעַקָּאנְט אַרְיִינְשְׁטָעָן קִיּוֹן שְׁפִּילְקָעַ-קְעָפָל. פּוֹנְדָּעָסְטוּעָגַן האָט מַעַן מִיט אַלְעַ כּוֹחוֹת זיך פּוֹנְאָנְדָּעָרְגָּעָרָקְט, ווי מַעַן זָאָל טְרָאָגַן אַ רִיְּנִיקִיָּת. טִילַּ האָבָּן אַפְּיָילַּוּ אַנְגָּעָרִירָט די אַשָּׁה מִיט די שְׁפִּיצְּזְ-פֿינְגָּעָר אָן זִי צְוַגְּעָטָרָאָגְּן צַו די לְפָגַן, ווי מְשָׁוֹטַט דָּס מִיט דָּעַם סְפָּר בִּים אוּסְנָעָמָעָן. אוּפְּן וּעְגַּן אַיְזָן בִּי רַעְכָּעָלָעַן אַרְאָפְּגָּעָפָּאָלָן דָּעַר לִינְקָעָר שָׁוֹר, האָט אִים ד' גָּאָדָל חַסִּיד אוּפְּגָּעָהָיָבָן ווי אַ דְּבָר שְׁבָקְדוֹשָׁה, ד' גָּדְלִיה האָט דָּעָרוֹוַיִּל אַוּוּקָגָעָלִילַּגְט. רַעְכָּעָלָעַן אוּפְּן שְׁוֹלְחָן אָן בָּאָפְּיָילַּן אַנְצִוְּנָדָן לִיכְטָ אַיְזָן דָּעַר מְנוּרָה. ווי מַעַן האָט אַנְגָּעָזָנָדָן — האָט עָר זִיךְ צְוַעֲנִיגְט צַו אַירַּ אַ קּוֹשְׁ גַּעַטָּוּן אַין אַירַּ שְׁטָעָרָן פָּאָר אַלְעָמָעָן אַוְיָגַן, אָן גַּעַזְאָט מִיט אַ גַּעַרְאָכָעָנָדָר שְׁטִים, וּוּאָרוּם זִין הַלְּדוֹןָ אַיְזָן פּוֹל גַּעֲוָעָן מִיט טְרָעָן: — רַעְכָּעָלָעַן, מִיּוֹן טָאָכְטָעָר, שְׁטָאָרָקְטָ דִּין זִיךְ גַּעַמִּיט! ... וּוְאַיְלָ אַיְזָן צַו אַונְדָּזָה, וּוָאָס די שְׁכִינָה הַקְּדוּשָׁה האָט צְרוּקָגָעָקָעָרט, אָן וּוְאַיְלָ אַיְזָן צַו דִּירַ, וּוָאָס זִי האָט דִּיךְ אַוְיסְדָּעָרוֹוַיִּלְט! ... .

אַיְזָן בִּיתְ-מָדְרָשָׁה זִיךְ דָּעָרְהָעָרט אַ שְׁלוֹצָן פּוֹן נְשִׁים אָן אַ ברְוָמְעָנִישַׁ. אַלְעַ האָבָּן אַיְגָּהָאָלָטָן דָּעַם אַטָּעָם, גְּרִיטִיט אַיְנְצּוּשְׁלִינְגָּעָן יְעָדָעָס וּוְאָרטַ, וּוָאָס וּוָעָט אַרְוִיסְקּוּמָעָן פּוֹן מַוְילַ פּוֹן דָּעַר נְבִיאָה. רַעְכָּעָלָעַן האָט אוּף אַ וּוְיִלְעַ גַּעֲפָנָט די אוּגָּן. אַירַּ שְׁמָאָכְטִיקָּעָר גַּוְף האָט זִיךְ גַּעַטְרִיסְלָטַ, ווי פּוֹן קָעָלָטַ, אָן זִיךְ האָט גַּעַלְאָפְּטַ מִיט די צִיְּן. .. האָט, אַפְּנִים, בָּאָגָּרָט עַפְּעַס צַו זָאָגַן, נָאָר די כּוֹחוֹת האָבָּן זִי תִּכְפַּחַ וּוְיִדְעַר פָּאָרְלָאָזָט אָן זִיךְ זְיךְ פָּאָרְגָּאָגָּעָן אַיְזָן אַ דִּין אַפְּגָּעָרִיסְן יְאַמְּעָרָן,

וֵי א גַעֲוִינְעַרְדֵין אֵין אִירַע וַיְיַעַן. בָּאַלְדַ האַט זַי א זִיפְצַ גַעַטַן אָונַ אַיּוֹ
צָוְרֵיק פָאַרְשׂוֹיְגַן גַעֲוַאַרְגַן, וֵי עַס וּוְאַלְטַ אֵין אִיר מַעַר נִשְׁתַ גַעֲוַעַן
קִיְיַן נְשַׁמַה. דָאַמְאַלְסַ האַט ר' גַדְלֵית זַיְך אַוְיְפְגַעְהַיְבֵן דַי
הַאַגְט. צָוַם סִימַן דַאַס עַס זַאַל שְׁטַיל וּוְעָרְנוֹן. דַעַר זִידַעַנְעַר טּוֹזְלֵיק האַט
זַיְך צָעַפְנַט, דַעַר וּזְעַרְך פָוַן זַיְין סְפָאַדְיק האַט זַיְך אַוְיְפְגַעְהַיְבֵן אָונַ
זַיְין גַאנְצַע גַעַשְׁטָאַלְטַ האַט זַיְך גַעֲוִיגַט פָוַן יְרַאַתְשִׁמְיַם. עַר אַיְן פָאַרְגַן
גַעֲקְומַעַן וֵי אַיְנְעַרְדֵר פָוַן דַי פָאַרְצִיטִישַׁע גַרְוִיסַע לִימַט, אַ מַנְהָיג יִשְׂרָאֵל.
— יַיְדָן! — האַט עַר גַעַרְופַן — אַ גַרְוִיסַ נְסַ האַט גַאַט בְּרוֹן
הַוָא גַעַטַן מִת אָונְדוֹ! . . . סְנַדְלְפַן דַעַר שַׁר האַט הַיְינְטִיקַן טָאַג גַעַרְעַדְט
דוֹרְךְ רַעַכְעַלְעַס לַעַפְצַן! . . . דַי נְבוֹאַה האַט צָוְרִיק גַעַקְעַרְט! . . . לְאַמְיר
מַאַכְן אַ שְׁחַחְיַנוּ!

— בְּרוֹךְ אַתָה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁהַחְיָנוּ וּקְיָמָנוּ וְהַגְּיָנוּ
לְזֹמֶן חֹזֶה! — הָאַבָן אַפְגַעַעַטְפָעַרְטַ אַלְעַ מִילְעַר בְשֵׁם וּמְלֻכּוֹת. פָוַן
וּוְיְדַעְרְקּוֹל הָאַבָן גַעַצְיְטַרְטַ דַי וּוְעַנְטַ אָונַ עַס האַט זַיְך אַוְיְפְגַעְדְכַט וֵי
דַי זַיְילַן פָוַן בָּאַלְעַמְעַר וּוְאַלְטַן זַיְך אַשְׁקָל גַעַטַן.
— יַיְדָן, לְאַמְיר פָוְנָאַנְדְעַרְשִׁיקַן שְׁלִיחִים! לְאַמְיר אַנְזָאנְגַן דַי
בְשָׂוְרָה אֵין אַלְעַ יְשּׁוּבִים! . . .

— אַיְך וּוְיל גַיַן! — האַט עַמְעַץ אַ גַעַשְׁרֵי גַעַטַן; עַס אַיּוֹ
גַעֲוַעַן מְרַדְכִיְיְסַפְךְ דַעַר הַיְבָקְעַדְיַקָּה. — אַיְך וּוְעַל צָעְרִיְבַן מִינְעַ פִּסְטַ
אוֹן וּוְעַל אַוְיְפְוּעַקְן דַי גַאנְצַע וּוְעַלְט! . . .
— גַיִי, מְרַדְכִיְיְסַפְךְ! — האַט ר' גַדְלֵיה גַעַרְופַן — אָונַ נְעַם מִת
אִתְעַשׁ מַאַטְעַן, דַעַם מַאַן פָוַן דַעַר נְבִיאַהְתָע! . . . פָאַרְזִוִימַט נִשְׁתַ אָונַ
טְרַאַגְטְ־פְרָוָנָאַנְדְעַר דַי שְׁמוֹעה! . . .
— וּוְאוֹ אַיּוֹ אִיטְשַׁע מַאַטְעַס?

— בְּרוֹנוֹגַט אִיטְשַׁע מַאַטְעַס! — האַט ר' מְרַדְכִיְיְסַפְךְ גַעַכְאַרְכְלַט
אוֹן זַיְך אַגְעַכְאַפְטַ מִת בִּידְעַ העַנְטַ בִּים קָאָפְךְ, וֵי עַר וּוְאַלְטַ
דוֹל גַעֲוַאַרְן. דַי קוֹלְיַע האַט עַר אַוְעַקְגַשְׁלִיְיְדַרְטַ וֵי אַנְאַבְעַרְקַע
זָאַר.

אַלְעַ יַאֲרַן האַט ר' מְרַדְכִיְיְסַפְךְ דַעַר מַקוְבֵל אָונַ בָּלְעַמְוֹסְרַ אַוְיַסְךְ
גַעַקְוַקְטַ דַעַם טָאַגְךְ וּוְעַן עַס וּוְעַט אִים גַעַגְעַבְן וּוְעָרְן רִשְׁתַ זַיְך אַוְעַקְךְ
צָוְלָאַזְן אַיבְעַר דַעַר וּוְעַלְטַ. עַר האַט אַבְעַר פּוֹרְכַט גַעַהְאַטְטַ, דַאַס אָונַ דַעַר
פְרַעְמַד וּוְעַט מַעַן זַיְך נִשְׁתַ אַיְנָהָאַרְבַן צַו זַיְנַע שְׁטְרַאַףְרִידְךְ אָונַ דְבָרִיְךְ

סוד, דען אַ חוץ אֵין גָּרְרִי אָיז זַיִן נָאָמָעַ נִשְׁתַּגְּוֹעַן בָּאֲקָאנַט. אִיצְטַהָּט ר' מְרַדְכִּיְיָסָף גַּעֲקָאנַט וַיֶּךָ לְאֹזֶן הָעָרָן אַיְבָּעַר גַּאנַצְּ מִדְינַת פּוֹילַן אָזֶן אַוְיְפָרוֹדוּעָן אַלְעַ יִדְיְשָׁע קְהָלוֹת. עַר האָט שְׂוִין פָּאַרְגָּוּעָזָן אֵין דְּמִיּוֹן וַיַּעַר שְׂטִיטִים אֵין לְבוּלַין אַוְיָפָן יַאֲרִיאָרִיד בְּעַתָּן צְוָאַמְעָנוֹפָאָר פָּוֹן וּוּעָדַיְאָרְבָּעַיְאָרְצָות אָזֶן רַעַטְמַיט זַיִן לִיְבָּנְקָול פָּאָר המִנוּנִים יַיְדַּן — רְבָּנִים, צְדִיקִים, עֲשִׂירִים, לְומָדִים, שִׁיט פֿעַךְ־אָזְנְשׁוּעָבָל אוֹיף די לִיְקָעַנְעָר פָּוֹן שְׂבָתִי צְבִי, באַפְּעָלָט צַו שְׁלָאָגָן זַיִן מְכוֹת־דְּרָצָח אָזֶן זַיִן צַו בְּינַדַּן מִיט שְׁטָרִיךְ, זַיְעַרְעַז קוֹנְטְּרִיסִים אָזֶן בְּרַיוּוּ בְּרַעַנְטַמַּעַן אַוְיָפָן שִׁיטְעָר אָזֶן דָּאָס פְּיִיעָר גִּיטְ-אַיִּוף בֵּין צָום הַיּוֹלֵד. פָּוֹן התְּפָעָלוֹת האָט עַר גַּעַנוּמָעַן דְּרַשְׁנוּן שְׂוִין אִיצְטַהָּט, אֵין בִּיתְ-מְדָרְשַׁ פָּוֹן גָּרְרִי.

— יַיְדַּן, אִיךְ שְׂוֹעֵר בֵּין מִשְׁיחַ אֱלֹהִי יַעֲקֹב, דָּאָס רַעַכְעָלָעַ אֵין אַ נְבִיאַת־אָמָת! ... וַיַּיְיָ צַו דִּי כּוֹפְרִים! וַיַּיְיָנְדַּ אָזֶן וַיַּיְיָ צַו זַיְעַרְעַז נְשָׂמוֹת! ... אַ פְּלוֹד אַוְיָפְךְ זַיִן! ... מְמַעַג זַיִן הַרְגָּעָנָעָן! ... אַיְרַה הַעֲרַתְּ, יַיְדַּן? ... מְמַעַג זַיִן אַוְיָסְרִיסִן! ... אָזֶן אַיְרַה, מַאֲמִינִים, שְׁמַחוּ בָּה! ... עַר האָט זַיִן פָּאַרְקִיכְטַה, ר' גְּדִילַה האָט מִיט אַיְינְמַאל אַוְיָפְגַּעַהֲבוּבַן רַעַכְעָלָעַן, גַּעַוְעַנְדַּט זַיְנָעַ טְרִיבַּט צַו דָּעַר טִיר, צָום פָּאַלִישׁ. אַ גַּעַזְאָנוּגַּן האָט זַיִן אַרוּסְגָּעָרִיסַן פָּוֹן אַלְעַ הַעֲלֹדוֹעַר. וַיַּיְיָבָעַר אָזֶן מַאֲנְסָלִיטַה האָבָן זַיִן גַּעַהְאַלְדוֹזָט אָזֶן גַּעַקְוּשָׁט, זַיִן אַגְּגָנוּמָעַן אַקְסָל בֵּין אַקְסָל, אַרוּסַיְתַּן גַּעַטְאַנְצָט פָּוֹן בִּיתְ-מְדָרְשַׁה. עַס זַיְנָעַן אַרְאַפְּגַּעַלְוִיְינַן פָּוֹן די קַעַפְּ סְפָאַדְיִקְעָס אָזֶן הַוִּיבָּן, נַאֲרַקְיִנְגַּר האָט נִשְׁתַּגְּוֹעַן קִין אַכְטַה דְּעָרוֹתִיְתַּן. די גּוֹיִים, וּוֹאָס האָבָן בַּאַלְאָגָעָרט דַּעַם שְׁוֹלְ-הַזְּהִיפַּת, האָבָן זַיִן אַפְּגַּעַרְוּקַט הַיְנְטוּרַתְּ וּוּילְעַכְיַי, וַיַּיְיָ אַשְׁרַעַק פָּאָר די יַיְדַּן וּוֹאָלָט אַגְּגָעָפָאָלַן אַוְיָפְךְ זַיִן, אָזֶן זַיִן הַאָבָן זַיִן גַּעַבְוקַט אָזֶן אַנְיְדָעָרְגַּלְקִינִּיט, אָזֶן עַס אַיְזַיְגָוּעַן אַקְיָדוֹשׁ הַשֵּׁם בְּרַבִּים. בְּחָורִים האָבָן אַרוּסְגָּעָצְיוֹגַן די סְפָרִיתְרוֹהָס פָּוֹן הַיְכָל. פִּיר לִיְתַּט האָבָן אַרְאַפְּגַּעַנוּמָעַן דָּאָס פְּרַכְתַּפְּוָן אַרוּזְיָקְוָשׁ, דָּאָס אַגְּגָהָאַגְּגָעַן נַאֲרַזְאָא שְׁמָהָה נִשְׁתַּגְּוֹעַן. אַפְּיָלוּ די שְׁלָאָפָעַ אָזֶן די בְּאַנוּמָעַן פָּוֹן הַקְּדָשָׁה זַיְנָעַן אַרוּסְגָּעָפְּרִירַט גַּעַוְאָרַן זַיִן זַאֲלַן צַוְּעַן דַּעַם יֻמְּטוֹב. עַטְלָעַכְעַ גַּעַזְעַלְזִיְנָגָעַן האָבָן אֵין זַיִעַר אַיְפָעַר גַּעַבְרָאָכַט צַו טְרָאָגַן דָּאָס טְהָרָה־בְּרַעַט אָזֶן עַס פָּאַרְבָּרָעַט אֵין מִיטַּן מַאֲרַק, אַסְיָּמַן דָּאָס פָּוֹן הַיְנְטַ-אָן וּוּטַ אַוְיָפָהָרָעַן דָּעַר טְוִיטַ צְוִישַׁן יַיְדַּן. נַאֲרַזְאָא דַעַם

אייגענעם טאג האבן ר' מרדכי יוספ און ר' איתשע מאטעס ארכמגען גאדרטלט זיינדע לענדן, מיטגענו מען פארמעטענע בריוו, געשריבן פון ר' גדליהן און לויין און געתהמעט פון כמה עדות, אונגעהאנגען טארבעס אויף די ארעמס, און זענען אוועק פונאנדערכזטראגן די בשורה איבער אלע עקו וועלט — אויפזוהיטערן די הערצער פון די גלויביקע אין גאט און אין שבתי צבי זיין משיח.

אַ חֲתֹונָה אָוִיפָּא בְּאָרֶג מִיסְט

אוועק איז ר' מרdeckי יוסף אוועק איז ר' אייטשע מאטעס. אין וויטע מקומות שפערן זי און זאגנֿאָן גוטע בשורות. אין גاري דרייניגט מען ארוייס, דאס זי זענען שיין אַרְיבּעַרגּעַגְגָּעָן בְּשָׁלִים די גראוניעץ פון פולין אווע געפינען זיך ערצעז אַין טיטשלאָנד אַדער אין בעהמען. אַנדערע שמוועסן, דאס בִּידֵעַ מְשׁוֹלְחִים האָבָן זיך געלאָזט מיט אַ שִׁיף אַיבּעַרְן יִם קִיּוֹן סְטָמָבוֹל, צו זען משיחן. גاري דִ שטאט וווערט געפֿירט פון ר' גְּדִילְהָן. נײַע תקנות האָט עַר אַוְיפֿגָעָד ברעננט, אין ווִידְעַרְשְׁפּוֹרָךְ צָוָם שׂוֹלְחָן־עֲרוֹךְ. אַבעָר די גַּעַזְיַילְטָע לומדיים, וואָס זענען דָא פָּאָרְבְּלִיבָן, גִּיבְּנָאָן, זי זי ווָאלְטָן נִישְׁט גַּעַזְוּן אָוּן גַּעַהְעַרטָּא, וואָרים דאס גַּעַמְיִינָעָ פָּאָלָק אַין אַיִּינְגַּעְלִיבָט אָוּן אִים. ווי ווָאָילְ רַעֲכָעַלְעָ אַיז אָן אַשְׁתָּאִישׁ, האָט עַר זִי באַזְעַצְט אַיז זִין הוּא אָוּן ווָאוִינְטָ מיט אַיר אָונְטָעָר אַיז דָאָר. עַר האָט גַּעַלְאָזָט פָּאָר אַיר אוַיסְמָאָלָן ווִיסָּאָ בָּאָזְוָנְדָעָר חָדָר, באַהְאנְגָּעָן די ווּעָנְטָ מִיט שְׁמִירָות אָוּן אַרְיִינְגַּעְשְׁטָעַלְט אַהֲיָן אָן אַרְוּזְיֻודָש אָוּן אַרְיִינְקִיטָּ. רַעֲכָעַלְעָ אַיז אַנְגָּעָט טוֹן אָיָן ווִיטָע אַטְלְעַסְעַנָּעָ קְלִיְידָעָר אָוּן אַיר פְּנִים אַיז פָּאָרְשָׁטְעַלְט מִיט אַ ווִיסְסָן שְׁלִיעָר. אַ גַּאנְצָע ווָאָרְקָאָן זִי קִיְינְעָר נִישְׁט אַגְּזָעָן, אַ חְזָעָ כִּינְקָעְלָעָ דָעָר פְּרוֹמָעָר, וואָס באַדְיָנְט זִי. בְּלוֹזָן שְׁבַת פָּאָרְזָאָמְלָעָן זיך בַּיִּיר צָעָן ווִיבָּעָר פון דָעָר הַבְּרִיאָ אָוּן דָאָוָונָעָן מִיט מְנִין ווי מְאָנָסָ לִיט — אַזְוִי האָט ר' גְּדִילְהָ גַּעַבָּאָטָן. אַ חְזָנְטָ שְׁטִיטִיטָ פָּאָר אַ שְׁטָעַנְדָעָר אָוּן זָאגְט די תְּפָלוֹת. שְׁפָעַטָּר נָעַמְתָּ מַעַן אָוִיס דָאָס סְפָר אָוּן ר' גְּדִילְהָ לִיְיָעָנְט מִיטָן טְרָאָפְּ. עַר לְאָזָט אַיְפָרְפָּן זִיבְּן ווִיבָּעָר, זִי זָאָלָן עַולְהָ לְתוֹרָה זִין, אָוּן הַיִּסְטָמָקָן יְעַדָּס מַאל אַ מִּישְׁבָּרָךְ שְׁבַתִּיכְבִּיז אָוּן רַעֲכָעַלְעָן דָעָר נְבִיאָהָטָע.

ר' גְּדִילְהָס נָאָמָעָן אַיז גְּדוּיס אָוּן גַּעַכְפּוּרְט אָוּן גָּארִי אָוּן אַין דָעָר

ganzeur געננט ארום. בעל-הביתטעס gibn אים מעשר פון הינער, אויך, פוטער און האנייק. אויך די ריבע האט ער אַרוֹפֶּגֶלְיִיגֶט זי זאלן אים צאלן אַבָּזָונְדָרְן קָאָפֶּצְיִינְשֶׁס. פון יעדן קָאָלְבַּ, ווֹאָס ער קוילעט, שידיט ער אָפֶּ פָּאָר זִיךְ נִישְׁתְּ בְּלוּזְן די גְּרָאָבָּעַ קִישְׁקָעַ אָוּן די מִילְּץ, ווֹי דָּעַר מְנַהְּג אֵין, נָאָר אוֹיךְ די גָּאנְגָּעַן הִגְּנְטֶרֶשֶׁטֶׁע טִילַּ, ווֹאָס ער טְּרִיבְּעֶרטֶׁטֶׁ אָוּסֶׁס, כָּאָטֶׁשֶׁ מְעַן אֵין הִיְּנִינְטֶׁ נִישְׁטְּ גָּעֲנִינְטֶׁ אֵין דָּעַר דָּזְיִקְעָר טָאוֹנְגָּ. ער פָּאָרְרוֹיכֶׁטֶׁ עַס נִישְׁטְּ פָּאָר זִיךְ אַלְיַין, רֵ' גְּדַלְיָה. אַלְעַ גָּעֲמִינְעַ אָוּן הַוּגְּנָרְיקֶׁעֶן גָּעֲנִיסֶׁן פָּוּן זִיְּנָעַ שְׁפִּינְעַן. שְׁבַּת בִּיטָּאָג פִּירָט ער די סְעוֹדָה אֵין בִּיתְ-מְדֻרְשָׁ אָוּן מְעַן שִׁקְטַּ אִם פָּוּן אַלְעַ הַיּוּרְ גַּעֲפָעָרְטָן קוֹגָּלֶ, ווֹי ער האט לִיבְּ. מְאָנְסְּלִיטֶׁ אָוּן נְשִׁים זִיצְנָ אָרוּם אוֹיךְ די בעַנְקָן, אָדָעָר רִינְגְּלָעָן אָרוּם דָּעַם טִישׁ שְׁמַעְיָנְדִּיקְעָרְתִּיְּתָן. רֵ' גְּדַלְיָה זִינְגָּט נִיעַזְמָרָה, טִילְטָ מִיטְ דָּעַר אִיְּגָעָנְעָר הָאָנְטָ פָּעַטְשָׁאָי אָוּן גַּעֲפִילָט מְעַגְּלָעָלָעָ, אָוּן דָּעַרְלָאָנְגָּט יַעַדְן אַכְסָוְ וּוֹיְן. רֹוִיט אֵין דָעַר וּוֹיְן אָוּן סְשָׁמְעָקָט פָּוּן אִינְגְּבָעָר, נְעַגְּלָעָר אָוּן זָפְרָעָן. רֵ' גְּדַלְיָה האט גַּעֲלָאָזָט פָּאָלָן אַ וְאָרט, דָּאָס ער האט דָעַם רִיחַ פָּוּן יִזְנְ-הַמְּשׁוֹמָרָ.

וְאָוְנְדָעָלְעָכָעָ זָאָכָן טָוָט רֵ' גְּדַלְיָה אָוּן זִיְּנָ גַּוְתְּהָאָרְצִיקִיט אֵין בָּאָרִימָטָן. ער גִּיט צְדָקָה מִיטְ אַ וּוֹלִילִיק גָּעֲמִיט אָוּן שְׁטִיטִיט-אוֹיךְ אַיְּנִימִיטָן דָעַר נָאָכָט אָוּן פָּאָרְנוּמָט זִיךְ מִיטְ שְׁלָאָפָעָ. הָגָם ער אֵין אַ חַשְׁבָּעָר מֵאָן, פָּאָרְשָׁאָרְצָט ער אֵין אַ נְוִוִּיט די אַרְבָּל אָוּן שְׁמִירָט מִיטְ אַקְאָוִיט אָוּן בּוּיְמָל סִיְּ מְאָנְסְּלִיטָן, סִיְּ נְקָבּוֹתָן. ער דָּעַרְצִילָט דָעַם קָרָאָנְקָן שְׁפָאָסָן, דָּאָס יַעַנְעָר מָזוֹ לְאָכָן אָוּן פָּאָרְגָּעָסָן זִיְּנָ וּוּיְטָאָגָן. פָּאָרְ קִינְדָעָר טָוָט ער נָאָכָמָעָן דָּאָס מְרוֹקָעָן פָּוּן קִי אָוּן דָּאָס צְוּוִישָׁעָרָן פָּוּן פִּינְגָּלָ. שְׁטָאָמָלָעָר בָּאִגְיָנָעָן צָוָּ רַעַדְן וּוֹיְ סְגַעְהָעָר צָוָּ זִיְּנָ אַוְנְטָעָר זִיְּנָ הַשְׁגָּהָה. לְיִיטָן, ווֹאָס זִינְקָעָן אֵין דָעַר מְרָהִ-שְׁחוֹרָה, קִיְּקָלָעָן זִיךְ פָּוּן גַּעֲלָעָטָעָר, ווֹעָן ער פָּאָרְבָּרְעָנָגָט מִיטְ זִיךְ צְוָאָמָעָן. ער קָאָן טָוָן אַלְעָרְלִילִיְּ פָּאָרְ-בְּלָעְנְדָעְנִישָׁן אָוּן שָׁאָלְמוֹיְזָן. פָּוּן אַ שְׁנִיפְטוֹךְ מָאָכָט ער אַ הָאָזָן. ער הַיִּיסְטָן, מְעַן זָאָלְ פָּאָרְבִּינְדָן די גַּעֲלָנְקָעָן פָּוּן זִיְּנָהָעָטָמָעָן. ער בָּאָלָד גִּיטָּ ער אַ. בָּלָאָזָן זִיךְ זִיְּנָהָעָטָמָעָן. ער אֵין אַ בְּרִיהָ אַיְּנָ טְּרָעָפָן פָּאָרְ-וּוִיקְלָטָעָ רַעַטְעָנִישָׁן אָוּן קָאָן אוֹיפְּשָׁרְיִיבָּן אַ שְׂוֹרָהִ-גְּרִיזָל אֵין אֹזָא סְדָרָ, דָּאָס עַס זָאָל זִיךְ לִיְּעָנָן גְּלִיךְ פָּוּן אוּבָּוּן אָוּן אָוְנָתָן, פָּוּן רַעַטָּס אָוּן פָּוּן לִינְקָסָן. די בְּעַלְיָה-בִּיתָּטָעָס, ווֹאָס קְוָמָעָן צָוָּ אִים גַּעֲוָאָרִ-זְוָעָרָן,

משלט ער אויס ווי אוזי צוצובייטן ניע מינימ אינגעמאכטס און זאפט; מיט די מoidן קנעטל ער ווי אוזי איסצוניען אויפ קאנוע און וויזט זיי חידושים אין העפזן. פארנאקט גיט ער זיך באדן צום טיך און לערנט די יונגעליט שוועמען און מאכן וואסערטריט. מנהה דאונט ער דערנאך צוֹאמען מיטן עולם ביהם ברעה, אונטערן פריען הימל. אונומלט האט ער מהמת פריילעCKERיט צוֹויפגענוּמַען איניקע ליסטיקע קעסטה קינדר ער און איין געגנונג איבערשרען די וויבעלעך, וואס באדן זיך וויטער-צ'ו, הינטערן בערגל. צוישן די נקבות האט זיך אוינגעהובן א הארמיידער. די פלינקע זענען מיט געשריי אַרְיִנְגָּשֶׁרְוָנְגָּעָן אַיִן וואסער. די דיקלייביקע און שלאבעריךע זענען אוזי מבולבל געווארן, דאס זיך זענען געבליבן שטיין אין זיער אנטבלויזקיט פאר די אויגן פון די מאנסלייט און זענען געווארן צו שאנד. א סך שפאת און קלות רаш איין געטביבן געווארן יענעם אונט. פונדאטשוועגן האט מען עס נישט גענומען ר' גדליהן פאראייל, דען ער איין שווין באוואוסט געוען מיט זינע איסטערלישע גענג. בלויין איניקע פארבאגען פיגט האבן אם אין דער שטיל באראעדט און נישט באצואוונגען זיער פאדרוס.

שלעכטע זאכן מודמלען זיך זעגן אים. זיך דערציילן, דאס זינט ער אייז שוחט, האט ער נאך קינמאָל אַ בהמה נישט טרייך-געמאָקט, כדי זיך אינצוקיפן בי די קצבים. ער מאקט בשער אלעשאלות און האט אַפְּגָּשֶׁאָפְּט די דינים פון טהרה. ער דערלויבט די וויבער, זיך זאלן זיך טובלען און באהעפזן זיך מיט די מאגען באָלד נאך דער וסת און נישט אַפְּצִיילַן די רײַנְעַטְעַג, ווי עס באָדָרְפַּץ צו זיין. ער וויזט-און די יונגע וויבעלעך, ווי אוזי צו דערהאַצֵּן די מאנסלייט, און ענטפערט-אַיבָּעָר בסוד, פון אויער צו אויער, דאס זינט שבתי צבי איין אַנטפְּלָעַקְט גַּעַן וואָרָן — האט אויפגעהערט יטווועדע בלוט-שאנד. די רכילות-טרידי בערינס זוילן האבן, דאס יונגעליט טוישן זיך מיט די וויבער. אלע וויסן, דאס נעכעלע, לוייס וויב, די אַיצְטִיקָעָה דְּבִּיצְיָה, געמאָט-אויף איין אויר הויז מאנסלייט, זיצט מיט זיך נאך האָלְבָּעָר נאקט און זינט פאר דיי לידער פול מיט ניבול-פה. אַ דִּינְסְטָמוֹיד, וואס איין אונטערגעישיקט געווארן אַרְיִנְצְּוּקָוּן איין לאָך פון שליסל, זאל האבן געוען, ווי נעכעלע האט אויפגעהעקלט דאס קאָפְּטָל אַונְדָּרְלָאָגְּטָט די געסט די בריסטען אַרְוּמְצְּטָאָפְּן אַונְדָּרְלָאָגְּטָט די מִילְך-וּאָרְצָלְעָן. וועגן לוין וווערט גע-

רעדט, דאס ער איז געלען איבער גואלד מיט גליקען, ער טאכטער פון זיין ברודער עוזר, און דאס ער האט באצעאלט דעם פאטער דריי פוילישע גילדן קנס, די זינד זאל פארשויגן ווערזן. די קנעלארטס אין בית-מדרש טרייבן אלערליי פארשיטקיטן. זיין קרייכן ארויף אין מיטן טאג אין עזרת-נשימים און טוונ-אָפַּט העסלעכע מעשים, דהינו: זיין ענגען עסוק אין משכבר-זיך אינגענער מיטן אנדערן און משכבר-במה מיט די ציגן. אין אונט גיען זיין אין באָד און לוגן דורך אָלאָך, וואָס אין איינטס דורךגבווערט אין דער וואָנט, צו די נקבות, וועלבע טווען זיך ריביקון אין דער מקוה. אנדערע קומען אָפְּלוֹ אונטערלוקון דארטן, וואָו נשים טווען זיער באָדערפֿעניש . . .

קלין איז די צאל פון די אלטער בעלי-הבתים און מען הערט זיך נישט צו זיערער רייד. איניקע פון זי האט ר' גדליה משחדר געווען מיט טיעער געשאנקען. אנדערע האט ער געשיקט וואָרערען, דאס אויב זיין וועלן זוּדערשפֿענִין אין אַים, ווועט ער זיין אָרִינּוֹאָרֶפּן אין חרט, אָדער תפּוֹס-גַּעֲמָעָן און צוּבִּינְדֵּן צוּ דער קָוָנוּ אַין פָּאַלִּישׁ. ר' גדליה האט זיך אויך געשטלט פָּאָרֶן פְּרִיצָן פָּוּן גָּאָרִי, און מחתמת ער רעדט פּוֹלִישׁ מיט מליצות — האט דער שרחה צוּגַּזָּגָט אַים צוּ בעמען אונטער זיין שוץ און צוּ באָשְׁטְּרָאָפּן די יַעֲנִיקָּע, וואָס וועלן גראָבוֹן אויף אַים.

פארנדערט איז געווארן גָּאָרִי די העק. קיינער דערקענט זי נישט.

זינט ר' גדליה איז געקומען אַהֲרֹן וואַיְנִין און דאס נס פון דער נבואה איז באָקאנט, איז די שטאָט אוּפְּגָעָרִיכְט גָּעוּאָרָן. פון יאנבעו, בילגָאָרִי, קראָסְנִיסְטָאוּו, טאמאַשְׁעָוּ, טוּרְבִּין, טִישְׁעָוִיִּץ, מָזְבָּאָזְשִׁין אַן אַנדערע יְשֻׁבִּים צִיט מען אַהֲרֹן צוּ ר' גָּדְלֵיה אַן רַעֲכָלָעָן, דעם היליקון פָּאָר. ר' גָּדְלֵיה האט אָרוּיסְגָּעָלָאָזָט אָרוֹף, דאס עס אַיז אַסְגָּוָלה צוּ טְרִינְקָעָן דאס וואָסָעָר, אַיז וועלן רַעֲכָלָעָן האט גַּעֲזָאָשָׁן אַיר לִיבָּ, אַיז ער האט שְׂטִין דערפּוֹן אָגָּאנְצָן פָּאָס אַיז זיין פְּעַדְעָרוּתִין. סְקוּמָעָן אַהֲרֹן שׂוּוּרָעָ גַּעֲמִיטָה, וואָס וואָלְגָעָרָן זיך פָּוּן אַרְטָן צוּ אַרְטָן צוּ גַּעֲפִינְגָּן אַהֲרֹן פָּאָר זְיַעַרָּעָ שְׁלָאָפְּקִיטָן. אַרְומָ דָעַם גַּאנְיקָן פָּוּן ר' גָּדְלֵיהס הוֹיז זְאַמְלָעָן זיך צוּנוֹיָפּ: ווייבער מיט שְׁלָוקָעָרָן ווי דאס בְּלִין פון הִיבְט; עֲקָרוֹת, וואָס גָּאָרִין נָאָד אָבעַנְשָׁוָגָג פָּאָר זְיַעַרָּעָ פָּאָרִי שְׁלָאָסָעָנָע טְרָאָכָּן; פָּאָרוּעָנִישׁ מִיט צְרוֹתָה פָּוּן שְׁדָצִים אויף די לִיבָּר; באָנוּמָעָן אַיז קְרָעְצִיקָּע. כִּינְקָלָעָן דִּי פְּרוּמָעָ שְׁטִיטָה בַּיִּ

דער טיר און לאָוט-אַרײַן אִינצ'יקוּיַַן. אַנדערע מזונ זיך וואָלגעַן
לאָנג אַין אַרײַנפֿאַר-הַיּוֹן, בֵּין זַיְּ וּוּעָרָן אַנגעַנוּמָן. ר' גָּדְלָה גִּיט
קְמִיעָת אָוֹן שְׂטִיקָלָעַ אַפְּגַּעַשְׁפָּרָאַכְּעָנָעַם בּוּרְשְׁטִין, זַאלְבָּן צַו שְׁמִירָן אָוֹן
פִּילְּן צָוּ שְׁלִינְגָּעַן. קִינְדָּעָר לְעַקְּט עַר אַרְוָם מִיט דָּעַר צָוּגָּ; וּוּבְּלָעַד,
וּאָס לִידְּן אוֹיפָּךְ דַּי גַּעֲלָעְנָקָעַן, טָאָפְּט עַר אַרְוָם מִיט דַּי האַנְטָפְּלָאָכָּן אָוֹן
לאָוט זַיְּ אַיבְּעַרְנָעְכְּטִיקָּן אַין זַיְּן הַוִּין. פָּוֹן טָאָג צַו טָאָג וּוּעָרָט גַּעַמְּרָט
דַּי צָאָל פָּוֹן דַּי נְשִׁים, וּאָס קְוּמָעַן נָאָד הַילְּפָּט אוֹיפָּךְ דַּעַר
גִּיבָּן צַו לִיְּזָן אַין דַּי קְלִיטָן, גַּעֲכְּטִיקָּן בַּיְּ דַּי שְׁטָאָטְלִילִיט אוֹיפָּךְ דַּעַר
הַיְּלָעָר עַרְד אָוֹן חָאָרְכָּן-אָוֹס מִיט נִיגְּרָד דַּי וּוּאַנְדָּעָרְלָעְכָּעַ מְעַשְׁיָהָוּן וּוּעָנָן
רַעֲכָעָלָעַן דַּעַר נְבִיאַהָתָעַ. מַעַן זַעַט זַיְּ אַומְּעָטוּמָן זַיְּצָן אוֹיפָּךְ דַּי בְּעַנְקָ פָּאָר
דַּי שְׁטוּבָן. דַּי פָּאַטְשִׁילִיעָס זַעַנְעָן אַרְאַפְּגַּעַדְרוּקָט אַיבְּעָר דַּי אַוִּיגָּן; אַין
דַּי הַעַנְטָן הַאַלְטָן זַיְּ פָּעָסֶט דַּי קוּבָּעָרָס עַסְנוֹוָאָרגָּ; צַוִּישָׁן דַּי בְּרִיסְטָן
הַעַנְגָּעָן דַּי טַאַרְבָּעָלָעָר מִיט מִינְץ אוֹיפָּךְ פְּדוּיָּנִינָּשָׁ. דַּי יְוָגָּעָ טַעַן זַיְּ
רָק שֻׁמְעָן אָוֹן עַפְעָנָעָן נִישְׁתָּדָס מַוְיל. דַּי עַלְטָעָרָע שְׁטָרִיקָן זַאְקָן אָוֹן
שְׁמוּעָן גַּעַרְן וּוּעָגָן זַיְּעָרָעָחָלָתָן אָוֹן וּוּעָגָן דַּי רְפָאוֹת, וּאָס זַיְּ הַאָבָן
בְּאַקְוּמָעָן פָּוֹן כִּישְׁׁוֹפְּ-מַאְכָעָר אָוֹן וּוּאַנְדָּעָרְ-טָעוּר. פָּאָר אַזְּעָלְבָּעָ, וּאָס
חָעָרְ-אוֹיפָּךְ פָּאָר דַּעַר צִיְּטָן צַו פְּרִין דַּעַם וּוּיְבָעָרָשָׁן שְׁטִיגָּעָר, אַיְּן אָ
סְגָּולָה אַרְיְפָצְעָסָן אָן עַרְלָה; צַו גַּעַפְּגָעָן לִיְּטָעָלְקִיָּת אַיְּן
דַּי אַוִּיגָּן פָּוֹן מַאְן — אַיְּ גּוֹט צַו וּוּאַשְׁן דַּי בְּרִיסְטָן אָוֹן דַּאס וּאַסְעָר
אִים גַּעַבָּן צַו טְרִינְקָעָן; וּוּעָר עַס הָאָט דַּי נְכָתָה — זַאל מַעַן בַּיְּ אִים
אָפְשָׁנִיְּדָן דַּי נְגָעָל פָּוֹן דַּי הַעַנְטָן אָוֹן פְּרִין, אַיְּנָקָנָעָן זַיְּ אַיְּן אָ
שְׁטִיגָּלָה אָוֹן וּוּאָרְפָּן פָּאָר אַהֲנוֹת. עַס זַעַנְעָן פָּאַרְאָנָדוֹן אוֹיךְ אַזְּוִינָן, וּאָס
הַאָבָן לִיב צַו טְרִיבָּן לִיצְנָהָט מִיט דַּי יְוָגָּעָ אַוְמְּטָאַכְּטָעָרִינָס אָוֹן זַיְּ
צַו פָּאַרְשָׁעָמָעָן מִיט מִיאָוָעָ רַיְּד וּוּעָגָן נִיאָוָף. דַּי לְעַצְתָּעָ צִיְּטָן קְוּמָעָן
אֲהָעָר אוֹיךְ מַאנְסְלִיטָה; אַלְעָרְלִיָּי שְׁלַעְפָּרָאָר אָוֹן וּוּאַנְדָּעָרָעָ. אַיְּן גָּאַרְיָי
הַאָבָן זַיְּ בָּאוֹיְזָן פְּרוֹשִׁים אָוֹן לִיְּטָ, וּאָס פָּאַרְזָאָוָט נָאָד אַהֲרָן-מְמָהָהָר
רַבְּנִים. עַס הָאָט זַיְּ פָּאַרְוָאַלְגָּעָרָט אֲהָעָר אַשְׁיְבָה-בְּחָדָר אַפְּרָעָנָק, וּאָס
זַוְּכָּט אַרְבִּין אוֹיפָּךְ קְבָּלה, אָוֹן אַכְּבָּלָת-שְׁבוּתָה, וּאָס טַוְּטַ-אַרְיָן אַרְבָּעָס
אַיְּן דַּי שִׁיךְ, זַיְּדָן צַו פִּינְיָיקָן. עַס דְּרִיְּעָן זַיְּדָן דַּא אַרְוָם: אַגְּרָד פָּוֹן
אַמְּסְטָעָרְדָּאָם, אָוֹן אַכְּשָׁוְתָקָה, וּאָס שְׁוֹיִיגָּט שְׁוֹיָן כְּמָה יָאָרָן; אַכְּלִיזָּמָר,
וּאָס גִּיט פָּאַרְבּוֹנְדָּן דַּי אַוִּיגָּן, נִישְׁתָּאַנְצּוּקָּה קִיְּנָאָשָׁה, אָוֹן אַבְּרוּעָ
סְעָר לְזָן, וּאָס קְלִיבָּט נְדָבָות אָוֹן רַעַדְתָּ אַלְעָרְלִיָּי אַמְּמוּעָרְדִּיקִיָּטָן צָוּ

גראם. זי שנארן בי דיאנגעפארענע און נעצטיקן אין הקדש און
איין אלע לעכער. אפט וווערן דא אפגעטונ אין באהעלטונג מעשים
רעימ. אונומלט האבן איינ גاري זי גענומען א בעטלער און א בעט-
לערין פון דער פרעם און חברה לצים האט זי אפגעשפילט א חתונה
אויף א ברג מסט . . .

דער זמן פון יהוד

א גראיס טרייקעניש איז היידיאר. דאס גראן צום פיטערן ווערט פאָרבּערענט פון דער זונ און די גוים פֿאָרְקוּפּן בהמות האַלבּ-אָומְזִיסט. די זאנגען אויף די פֿאָלְדְּעָר וואָקסן שֵׁיטָר און זי זענען גְּרִינְג און לעער. הייסע זוינטן דְּרָעְשָׂן די תְּבוֹאָה נִישְׁתָּאָפְּגָעְשְׁנִית עֲנָרְהִיט. יָגָּן-אָרְאָפּ דאס אָוּבְּסֶט פון די פֿרּוֹכְּטִין-בִּימְעָר אַיְדָעָר עַס וּוּרְטָ צִיְּתִיק. יָעָדוֹ טָאג קומען קִין גָּארְיִי מְחֻנּוֹת פּוּעַרְעָן מִיט וּוּבִּיבְּ-אָזְּנִיכְּנֶד צֹו בעטן אַין תִּיפְּלָה אָוּן אַין אָלָע קָאָפְּעָלָן אוּפּ רָעָגָן אָוּן זָעָט. די מְאָנְסְּלִיטָז זענען דִּי אָנְגָּעְקְּלִידִיט אָוּן רָגְּשָׂעָס מְחֻמָּת אָרְעָמְקִית. פון הָנוּגָּעָר זענען דִּי בָּאָקָו אָוּסְּגָּוּהוּלִיט אָוּן די אוּגִּין קָוּקְּ-אָפְּפָרָעָר פון הַינְּטָעָר דִּי קָוְדְּלָעָס הָאָר אָרוּסְּגָּוּצָטָע אָוּן דְּעַרְשָׂרָאָקָעָנָע, זֹוי בַּיְּמָשְׁגָּעִים. די פּוּעְרָתָעָס טְרָאָגָן די קִינְדָעָר אָין לִילְּעָכָר אָוּפְּן רָוּקָן, זֹוי צִיגְּנִינְגִּינְס. אַלְעָמָנָס פִּס זענען שְׁוֹאָרָיִי פון שְׁטוּבִּי, די קְלוֹת — הַיּוּעָרִיק פון בְּלִיעָכְּצָן, אָוּן סְ'דִיכָּת זִיךְּ, דאס זִיךְּ בָּאָלִיטָן די אִינְגָּעָנָע גּוֹפִים צום צוֹוְנְטָעָר . . . אָין דִּי דָעְרָפָרָע גִּיעָן אָוּם שְׁמוּעוֹת, דאס דִּי יִידְּן הָאָבָן — אִיְדָעָר זִיךְּ גִּיעָן אָוּקָע צֹו זִיעָר מְשִׁיחָה — אָנְגָּעְרִיצָט דַעַם טִיּוֹל אָוּסְּצָוּמָאָרָדָן דָּאָס קְרִיסְטָלְעָכָע פְּאָלָק. יָעָדוֹ טָאג גַּעַמְּטִיצָוּ דַעַר טָפְּאַיְעָל *) צֹו זִיךְּ אָין דִּי וּוּאָסְעָרָן אַפְּן אָדָעָר אַתְּאָכְטָעָר. עַר שְׁוּמִימָט-אָקְפּוּרָ פְּאָרְגָּנָאָכָט, גְּרָאָסְוּס וּוּי אַקְוּ, אָוּן זָוְכָת קְרָבָנוֹת. עַר זִינְגָּט אַלְעָרְלִי לִידָעָר אָוּן מָאָכָט זִיךְּ צום נָאָר, בֵּין עַר צִיט אָרְיִין אַפְּאָרְבִּיגְיִיעָר. דַעַר טִיּוֹל טָוט נָאָךְ אָנְדָעָרָע שְׁלַעַכְּטִיקִיִּיטָן. אָנִימָלָט הָאָט עַד אָנְגָּעְשִׁיקָט אַהֲרָנִיק, וּוּאָסְטָאָט בָּאָדָעָקָט די פֿאָלְדְּעָר, וּוּי אַשְׁוֹאָרְצָעָר וּוּאָלְקָזָן; אָן אָנְדָעָר מָאָל הָאָט עַר צְוּנוֹפִיגְעָרוֹפָן די מִינְיוֹ פָּוּן אָלָעָ עַקְוָן וּוּעַלְתָּ אָוּן גַּעַלְאָזָט זִיךְּ אָרְוּמוּהָלִיעָן מִיט אַקְוּוֹתְשָׁעָרִי צְוּוֹשָׁן די בִּיטָּן אָוּן אָין די שִׁיעָרָן. אַפְּוּיְעָר, וּוּאָס אָיִן גַּעַגְּנָגָעָן בָּאָנְאָכָט אַוּרְפָּעָר וּזְאָחָר, הָאָט אַלְיִין גַּעַזְעָן,

א וואסער-שד.

ווײַ אַ רוח האט געטאנצט אויף שטאלצן נעבן דער ווינטAMIL, געדרייט זיך גיך אַרום-אָונְ-אָרום, געשטייפט אָון געפֿייפט. אַ פֿנים האט ער געהאט אַ בערדיקס, פִּיס — גענדזעגען. אַרום אַים האבן זיך מיטגעדריכט אין געווירבל אַלעֲרַלְיִי ווילדע חיות: פֿוקְסֶן, טְכֵוְרֶן, מְאַרְדָּעֶרֶת, ווּלְהָ. דערנָאָך האבן זיך אַ פֿאטְשָׁ געטְוֹן מִיט פְּלִיגְגָּל, ווּ פְּיִיגְגָּל, אָון זענען אָוועְקָה געפלויגן מִיט גַּעֲלַעֲכְטָעָר . . . אַ יונְגָּעָ באָבָּע, ווּאָס אַיְזָן שְׁפַעְטָן אָוונָט געגָאנְגָּעָן אַנְשָׁעְפָּן ווּאָסְעָר פָּוּן בְּרוּנוּם, האט מִיטְן עַמְּרָ אַנְגָּרִירָט אַ לעבעדייק באַשְׁעַפְעַנִּיש אָון דערהערט אַ שְׂטִימָ פָּוּן דער טִיפְעַנִּיש :

— קְוּם, מַיְן שְׁיִבְעָ, פְּאַרְקוּיפָּ מִיד דִין נְשָׁמָה . . . זִיסְעָ מְאַנְדְּלָעָן ווּלְ אַיך דִּיר שְׁעַנְקָעָן אָון קְרָעָלָן . . . כְּוּעָל דִּיך קְרַיְינָעָן פָּאָר אַ קִּיסְעָרִינָע . . .

ביינו אָון שְׁוַיְגְּגָנְדִּיק זענען דִּי פְּוּיְרָן אַיְזָן דִּי דֻּעָרְפָּעָר. זיך שלְיִיפְּן יעדָן טָאג דִּי שְׁנִידְמַעְסָעָרָס, באַטְשָׁ סְאַיְן נִישְׁטָא ווּאָס צָו שְׁנִידָן, אָון שְׁאַרְפָּן דִּי הָעָק. מְרַעְדָּט, אָז דָאָס פְּאַלְקָ ווּעַט אַוְיְפְשְׁטִיָּן אַיְזָן אַ בּוֹנָט אָון אַוְיְסְקוּילָעָן דִּי יִדְן אָון דִּי פְּאַגְּעָס. אַנְדְּעָרָעָ שְׁמוּעָסָן, דָאָס פָּוּן אַוְקָרְאיָינָעָ אָון ווּאָלִין ווּלְעָלָן ווּידָעָר אַנְקְוּמָן מְחֻנּוֹת קָאוֹזָקָה, ווּי אַיְזָן כּוּמְלִינִיצִיקִים צִיטָט, אָון נְקָמָה-גְּעַמְּעָן פָּאָר דֻּעָרְפִּין פָּוּן הַמּוֹן. צִוְּמָ אַוְמְגָלִיק מַעְדוֹן זיך דִּי כִּישְׁוּף-מְאַכְּבָרִינָס, ווּאָס ווּאַרְפָּן אַ שְׁלַעַכְתָּ אַוְיָג אַוְרָף מְעַנְשָׁן אָון פִּי. כְּמַעַט אָיְזָן אַלְעָזְיָעָר האָבָּן דִּי קִי אַוְיְפְגָעָה-עָרָט זיך צָו מַעְלָקָן אָון ווּיְבָעָר ווּעָרָן פְּאַרְצִיעָרָט פָּוּן גַּלְוּוֹכָט. אַיְזָן דָאָרָף קָאַצְיָצָאָה האָבָּן דִּי בְּעַלְיְ-הַבְּתִים בָּאַגְּרָאָן אַ מְכַשְּׁפָה לְעַבְעִידְקָעָה-הַיִּתְ. כְּדִי זִי זָאָל נִישְׁטָאַנְטְּלוּיְפָן פָּוּן קָבָר, האט מַעַן אַיְרָ צְוַעַקְלָאָפָט צָוָם לִינְקוּ פָּוּס אַ פְּאַדְקָאָוּעָ אָון דָאָס מוֹיל פְּאַרְפָּאָקָט מִיטְמָאָן. אַיְזָן דָאָרָף מִידְאָזָן הַאָט מַעַן אַ מְכַשְּׁפָה אַרְוִיסְגָּנָאָרָט אָיְזָן ווּאָלָד. דָאָרָט האָט מַעַן זיך קָיִיט צְוַעַבְוָנְדָן צָו אַ בּוּם, אַרְאַפְּגָעָרִיסָן פָּוּן אַיְרָ דִּי קָלִידְעָר אָיְזָן אַגְּגָעְלִיגְט אַרְוָם אַיְרָ אַ שְ׀יִיטָר. אַלְעָ בְּאוֹאוֹיְנָאָר זענען גַּעַשְׁטָאָנָעָן אָון צְוַעַזְעָן ווּי דִּי כִּישְׁוּף-מְאַכְּבָרִין דְּרִיטָט זיך נְאַקְעַטְעָרָה-יִתְ אַרְוָם-אָונְ-אָרוָם אָיְגָעָנָעָ לִיבָּ אָון אַזְוִי לְאָגָג גַּעַיְאָמָרָט אָון גַּעַשְׁאָלָטָן, בֵּין זִי האָט זיך אַפְּגָעָרָאָט אָון אַיְזָן אַוְוּקְגָּעָפָלָן. דָאָן האָבָּן פִּיר בָּאָבָּעָס זיך צְחָאָקָט מִיטְמָ דִּי שְׁנִידְמַעְסָעָרָס אָון בָּאַגְּרָאָן אַיְזָן מִיטְן פְּעָלָה, אָן אַ בְּעַרְגָּל פָּאָר אַ סִּימָן אָון אַן אַ צָּלָם.

זינט יארין געדענקט מען נישט איז צייט אין גארדי. אַ לאבן ברויט אין זעלטן, אַבער פלייש אין פראנדן לרוב. יען פאָרגאנקט טרייבּן-צְוּ דִי יונגען צו דער שעכט-יאָטְקָע גאנצע סטאדעס קעלבער, שעפסן, ציגן. אָפֶט ברענטט מען צו פִּירְן קִי, ווֹאָס דִי אַיִיטָדָס זענען ביִ זַי אַיְנְגָעֵשְׁרוֹמֶפָּן אָן זַי גִּיבָּן מַעַר נִשְׁתְּ קִיְּין מִילָּך. זַיְעַעַד דָּאָרָע היפּטּן זענען געדיכט באָוָאָקָסָן מִיטּ שִׁיפּוֹן מִיסְטָס; דִי רִיפּּּן שְׂטָאָרָצָן אָרוֹיס וַיַּרְיַפְּן; דִי בִּיכּוּר הענגען-נָאָר לוֹזָע, וַיַּלְיַדְקָע זַעַק; דִי שְׂוֹאָרָצָע, טַעַמְפּּּבְּאָהָרָטָע מַאֲרָדָעָס זענען אַיְנְגָעֵשְׁרוֹמֶפָּקָט פָּאָרוֹיס מַחְמָת הַוְּנָגָעָר אָן דָּוֹרְשָׁת, אָן זַי פִּילְּן-אָן דִי שְׂטָאָט מִיטּ זַיְעַר פָּאָרְבָּעָנָקָט מַרְוקָעָרִי. זַיְעַן גַּלְיַיךְ פָּוּן דָּעַם עַרְשָׁתָן שְׁטוֹוִיס, וַיַּאָס זַיְעַן קְרִינְגָן פָּוּן קָצָב, אָן גַּיְעַן גַּיְךְ אָפְּ מִיטּ בְּלֹוט. רַ' גַּדְלָה אַיִלָּת מִיטּ דִיְין גְּרִינְלָעָכְן חַלְפָּ, שְׁנוֹיִידָט מִיטּ גַּעַנְטַשָּׁאָפָּט אַיִן דִי אַפְּגָעָגָלָטָע הַעַלְדוֹעָר, שְׁפְּרִינְגָּטָע אָפְּ הַינְּטָעָרוֹוִילְעָכָע, עַר זָאָל נִשְׁתְּ בָּאַשְׁפְּרִיצָט וּוּרָן. דִי קָעַלְבָּר לִיְגָן אָוּעָק נָאָךְ דַּעַר שְׁחִיתָה דִי קָעַפְּ אַיְפָּן דִּיל אָן דִּידְלָעָן-אָיִן וַיַּיְפָּן מִידְקִיָּת. סְזַעַט אָוִיס, דָאָס זַיְעַן נִשְׁתְּ בַּיּוֹ דַּעַר לְעַצְטָרָמָן מִינּוֹת, וַיַּאָס עַס אַיִן זַיְעַן גַּעַטָּן גַּעַוָּאָרָן. דִי שְׁעָפָּסָן, גַּעַבְוָנָדָן מִיטּ שְׁטָרוֹי, פָּאָרָדָן לִיְגָן דִי אַיְבָּעָרְגָּעָשְׁגָּנְעָנָע הַעַלְדוֹעָר אַיְנָעָם אַיְפָּן אַנְדָּעָרָן, וַיַּיְזָאָלָטָן קָעַנְטַשָּׁאָפָּט דִי פָּעָל, רַיִּיסְנָאָוִיףָּ דִי בִּיכּוּר אָן שְׁלַעְפָּן אָרוֹיס דָאָס אַיְנָה גַּעַוְוִיָּד: רַוִּיטָע סָאָמָעְטָעָנָע לְוָנָגָעָן, אַנְגָּעָקוֹוָאָלָעָנָע פָּאָנָצָן אָן וַוָּאָמָפָן. דִי לְוָנָגָעָן בְּלָאָזָטָן אָן דָּוְרָכָן גַּאֲרָגָל, מַעַן פָּאָטָשָׁת אַיִן זַיְעַן מַעַן שְׁפִּיטָאָרוֹיף אַוִּיףָ דִי לְאָפָּן, צַו זַעַן, אַוִּיבָּ זַיְעַן זַעַנָּעָן נִשְׁתְּ גַּעַלְכָּרָעָט אָן טְרִיףָ. רַ' גַּדְלָה שְׁטִיְּתָאָן מִיטָּן שְׁעַכְטָה-הַוִּוִּזְמָן חַלְפָּ אַיִן מַוְילָן. דִי פִּיאָוָת זענען צְעָלָאָזָטָן, דִי בָּאָרָד, וַיַּאָס אַיִן לְאָנָגָבָן צַו דִי לְעַנְדָּן, אַיִן צְעַבְלָאָזָן, דִי שְׂוֹאָרָצָע אַוְיָגָן, וַיַּאָס זענען טִיפְּ-אַיְנְגָעָוָאָקָסָן אַיִן דִי פָּעָטָע בָּאָהָרָטָע בָּאָקָנוֹ-קִישְׁעָלָעָר, לְיַפְּן מַחְמָת אַיְלָעָנִישָׁ. עַר יָאָגָטָע אָוְנְטָעָר דִי קָצְבָּים, זַיְעַן זָאָלָן וַיַּאָס גִּיכּוּר פָּאָרְטִיקְיוּרָן אָן טָעָנָהָט:

— אַיִלְטָן-צְוּ! . . . כָּשָׂר . . . כָּשָׂר . . .

רַ' גַּדְלָה מוֹ קָאָרְגָּן צִיִּיט; דַּעַר יַאֲדָ פָּוּן גַּאנְצָ קָהָל הַעַנְגָּט אַוִּיףָ זַיְעַן האָלָדָן. דִי טּוּבִּיהָעָר אָן דַּעַר פְּרָנָס פָּאָרוֹוִימָעָן זַיְדָ אַוִּיףָ דִי אָסִיפָּה, כְּדִי אַוִּיסְצָהָעָרָן זַיְעַן דָּעָה; דִי גַּבְאַיְטָעָס בָּאָרָאָטָן זַיְדָ מִיטּ אִים

וועגן אויסשטיינער פאר יתומות ; דער פריז גיט אים רשות אויפצומאגנען שטייערין און צו באלאסטן יידן לוייט זיין פארשטיינד ; שליחים ברענגן צו אים בריוו פון דער חבריא אין זמאָשטש און אין לדמיר ; גבירים פון פרעמדע שטעת פאַדרוּן אַרוּס זיינע שמייערבצער און געטראנקען. מען ברעננט צו אים דיבוקים און פֿאַרכִישׁוּפְטָעַ כלות, קינדער מיט וואַסְעַרְדְּקָעַפְּ און — מיט אויפגעבלאֹזענע בייכער. אין ר' גֶּדְלִיהֶס חדר אויפֿן טיש ליגן אַנגָעָהוּפְט בּוּגְינְס פֿאַרְמָעַט, גַּעֲנְדוּזְעַנְעַ פֿעַנְעַס, שְׂטִינְדְּלָעַץ, זֹאָס פֿאַלְן אַרְאָפְּ פֿוּן הַיְמָל, קְנוּזְלָן טִיוּולְסְקוּיט. ס'שְׂטִיטְדָּא אַ טָּאָפְּ מִיט פֿיְאַוּקָעַס. ס'שְׂמָעַקְטְּ מִיט קִימָל אָן פֿיוּם. ער האט דָא לִיגַּן אַ מְגִילָּה מִיט שְׁמוֹת פֿוּן מְלָאָכִים אָן שְׁדִים ; עַרגְעַץ אֵין אַפְּיָלוּ דָא באַהָאַלְטָן אַ שְׁפִיגָּל אֵין אַ שְׁוֹאָרְצָעַר רַעַם אָן אַ צְלָם אָרוּפְּ אַ שְׁנוּר קְרָעָן. אָפְט קְוּמָעַן אַהֲרָן יְוּנְגָעְלִיְּט אָן ר' גֶּדְלִיהֶס לעַרְנְט מִיט זַיִן צוֹאָמָעַן אֵין דִי קוֹנְטְּרִיסִים פֿוּן נְתַנְּהַזְּתִּי אָן אַבְּרָהָם הַכִּינִי. ער גַּעַוְוִינְט זַיִן אַוְיךְ אֵין וּוי צו צְאָפְּן וּוַיְיָן פֿוּן דער וּוְאנְט אָן וּוי צו האָבן קְפִיצְתְּ-הַדָּרָךְ . . .

אויפגעדרוּימַט אָן האַפְּעַרְדִּיק אֵין גָּאָרִי. אַלְעַ עַטְלָעַכְעַ טָעַג וּוּרְטַט אַיְנְגָעְרִיכְט אַחֲתָנוֹת. צְוּוֹלְפְּ-יְעַרְקָע וּוַיְכְלָעַד דְּרִיעַע זַיִךְ אַרְוָם מְעוּבָרָת. פְּרוּמָע וּוַיְבָעַר טֻוּן אַכְטַ, דָאָס זַיְעַרְעַ טַעַכְטָעַר אָן שְׁנוּרַן זַאָלַן זַיִךְ אָפְט פָּאָרָן. ר' גֶּדְלִיהֶס צוֹאָמָעַן מִיט לוּין האָבן אוּפְּגָעְבָּנוּן אַלְעַ עַגְוָנוֹת פֿוּן שְׁטָאָט אָן זַיִן האָבן שְׁוִין מְאַנְגָּעָן. לֹוִיט ר' גֶּדְלִיהֶס חַשְׁבָּוּן וּוּעַט חַזִּיאָלָל גַּעַהָעַרְט וּוּרְעַן שׁוּפְרִישְׁלְ-מִשְׁיחַ אָן דְּרִיעַי טָעַג פֿאַר רַאַשְׁתָּהָשָׁה וּוּעַט אַנְקָוּמָעַן אַ וּוְאַלְקָן, זֹאָס דִי פְּרוּמָע לִיטַּס וּוּלְעַן אַוְיךְ אַיִם אוּפְּ שְׁטִינְגַּן אָן אַוּוּקְפְּלִיעַן קִיּוּן אַרְצִיְּשָׁרָאֵל. יַעֲדַן תָּאָג צְוִישָׁן מְנַחָּה אָן מְעַרְבִּד דָעַצְיָילַט עַד פָּאָרָן צָעַן טְוִוְוָנְטָן קְנַעַכְטָן פֿוּן דִי גּוּיִים, זֹאָס וּוּלְעַן גַּעַשְׁעַן. יַעֲדַעְרַ צְדִיק וּוּעַט האָבן צָעַן טְוִוְוָנְטָן קְנַעַכְטָן פֿוּן דִי גּוּיִים, זֹאָס וּוּלְעַן אֵים באַדְינָעַן אָן וּאַשְׁוֹן דִי פִּיס. רַאַתְּהָאָרִינְס אָן פֿרִישְׁטִינְס וּוּלְעַן זַיִן אָמָעַן אָן דָעַצְיָירִינְס, זֹוִי ס'שְׂטִיטְס אַיִן יְשֻׁעָהוּ, אָן מְזֹועַט דְּרִיעַי מְאַל אַיִן תָּאָג פְּלִיעַן, זֹוִי דִי אַדְלָעַרט, צּוֹם הַרְ-הַבִּית אָן בּוֹקָן זַיִךְ. דִי קְרִיפְלָעַן וּוּלְעַן גַּעַתְּיִילַט וּוּרְעַן, דִי מִיאָוּסָע וּוּלְעַן וּוּרְעַן שִׁין. מְזֹועַט עַסְן פֿוּן גִּילְדָּעַן גַּעַפְעַס אָן טְרִינְקָעַן נִיְּעַרְט וּוַיְיָן. דִי טַעַכְטָעַר וּוּלְעַן זַיִךְ בְּאָדוֹן אֵין טִיבָּן פֿוּן באַלְאָט אָן דער גַּוְטָעַר דִּיחַ פֿוּן זַיְעַרְעַ לִיְבָעַר וּוּעַט זַיִךְ פֿאַרְשְׁפְּרִיטִין אַיְבָעַר גָּאָר דָעַר וּוּלְעַט. דִי זַיִן וּוּלְעַן יְעַטְוּעַדְעַר

טראגן אַ שועערד אויפֿן דיַך אָונ שיסֵן מיט פִילְיאָוּנְבּוֹיגָן צוֹ דיַ אַיבָּעָרֶז גָּעֲלַיְבָּעָגָן שְׁנוֹאַיְיִשְׂרָאֵל. דיַ פרִיצִים, וְאָס האָבָן גָּוטָס גַּעַתָּן יַדְן, וְעוֹלָן באַשְׁרָעָמֶט וְעוֹרָן מִיט זַיְעָרָן וְוַיְבָּעָר אָונ קִינְדָּעָר, אָונ זַיִּזְוָן זַיִּן קָנְעָכֶט בַּיִּי דיַ גָּאַטְפָּאַרְכְּטִיקָּעָן יהָודִים.

וְאָס נַעֲנַטָּעָר עַס קוּמֶט צוֹ אַלְוָל, אַלְזַן מַעַר שְׁטָדְקָט זַיִּיךְ דִּי אַמְוָנה פָּוָן דִּי גָּאַרְיִיעָר לִיְּטָה. דיַ קְרֻעַמָּעָר הַאנְדָּלָעָן נִישְׁתָּה, דיַ בָּעַלְמָלָאָכָּהּ האָבָן אוּפְּגַעַעַרְתָּט צוֹ טָוָן זַיְעָרָן האַנְטָוּוּרָק. מַעַן פָּאַרְטִּיקָּט נִישְׁתָּה אוִיסְקִין סְחָרוֹת אוּפּֿן נִיְּעָם יָאָר. מַעַסְטַן פָּוָן גְּרִיטָן, מַחְמָת פּוֹלִיקִיטָן צוֹ גַּיְין אַיְן וּזְאָלָד אָונָן אַנְצּוּקְלִיְּבָן צַוְּיִיגָּן, הַאטָּ דָּעָרָן וּלְמָן זַיִּיךְ גַּעַמְאָכָּט אַמְּנָהָג צוֹ הַיִּצְן מִיטָּן גַּעַהְיָלָץ פָּוָן דִּי אַיְגָעָנָעָן הַיְּזָעָר, וּאוֹרְדִּים וּוַיְנָטָעָר וְעַטְמָן דָּאָךְ סִיְּיוֹן שְׁוִין זַיִּין בָּאָזְעָצָט אַיִּן יְרוּשָׁלָיִם. מַעַן צַעַנְעָמָט דִּי צַוְּמָעָן אָונָן דיַ קָּאָמָעָן; אַיִּין עַטְלָעָכָעָן הַיְּזָעָר הַאטָּ מַעַן אַפְּלִוָּן בִּיסְלָעָכְוִיָּן אַרְאָפְגָעָדִיסָּן דיַ שְׁינְדָלְדָעָכָר אָונָן זַיִּיךְ פָּאַרְבָּרָעָנָט. אַסְכָּד שְׁלָאָפָּן נִיטְ-אַוְיסְגַּעַטְוּנְעָרָהִיט, טָאָמָעָר וְעַטְמָן דָּעָרָן וּוְאָלְקָוָן אַרְאָפְנָנְדָעָרָן בָּאָנָאָכָּט, זַאָל מַעַן נִשְׁתָּה דָּאָרָפָּן עַדְשָׁתָן אַנְצִיְּעָן אוּרָה זַיִּיךְ דִּי קָלִידָעָר. בַּיִּי רַ' גַּאֲדָל חַסִּיד אַיִּין שְׁטוּבָן זַעַנְעָן דִּי סְפָרִים אַיְנָגָעָפָקָט אַיִּין אַלְילָעָךְ, וְוי בְּשָׁעָת אַשְׁרָפָה. דָּרְדִּי מַאֲלָאָן טָאָגָן גִּיטָּעָר אַרוֹוִיסָּן קָוָן צוֹ מַזְרָהָא, אוּבָּה מַעַן זַעַט נִשְׁתָּה קִיְּן צִיכָּן, פָּאַרְשָׁתָעָלָט דִּי אוּגָּן וְוי פָוָן צּוֹפִיל לִיכְטָט, אָונָן טַעַנְהָתָה:

— רְבוּנוּ שֶׁל עַולְמָן, גִּיכָּעָר! . . . מִיר האָבָן שְׁוִין קִיְּן כָּוחַ נִשְׁתָּה צוֹ וּוֹאָרטָן! . . .

עַס אַיִּז שְׁפָעַט אַיִּין דָּעָרָגָט, וּוֹעַן רַ' גָּדְלִיהָ בָּאַזְוָכָט רַעֲכָעָלָעָן אַיִּין אַיְרָחָדָר. דיַ אַשָּׁה לִגְטָט שְׁוִין אַיִּין אַיְרָהִימְלָבָעָט אָונָן שְׁלָאָפָט. זַיְנְטָה זַיִּין גַּעַוּאָרָן אַגְּבָּאָהָתָעָן אָונָן גַּעַפְּינְטָן זַיִּיךְ אַיִּין רַ' גָּדְלִיהָס הַוִּיתָה, הַאטָּ זַיִּיכְמָעָט אַוּפְּגַעַעַרְתָּט צוֹ עַסְנָן אָונָן טָוָט אַיְנָגָאנְצָן נִשְׁתָּה אַיְרָהִידָעָנְשָׁי. אַיְרָלִיבָּן אַיִּז גַּעַוּאָרָן דּוֹרְכּוֹצִיכְטִיקָּן אָונָן וּוֹיסָס, וְוי פָעַרְלָמוּטָעָר, אָונָן זַיִּשְׁפִּירָט באַשְׁיַּנְפָּעָרְלָעָד, וְוי סְגִּיטָן דָּעָרְפָּוָן אוּרָה אַגְּבָּאָהָשָׁעָרָה רִיחָה, וְוי פָוָן בָּלָעָטָעָר. יְעַדְעָן גָּאָכָט קָוְמָעָן אַיְרָהִימְלָבָעָט צוֹ חָלוּם אַגְּדָעָלָעָן מַלְאָכִים, וְוי אַוְיךְ רַ' שְׁמָעוֹן בָּן יוֹחָאי אָונָן אַלְיהָוָה אָונָן מַעַן לְעָרָבָתָן מִיטָּ אַיְרָהִין בֵּין פָּאַרְטָאָגָן. אַפְּטָוּ וּוֹאָכָט זַיִּיךְ אַיְנָדָעָרְפָּרִי אָונָן זַאָגָט אַיְסְנוּוּיִינִיקָּן גַּאנְצָעָשָׁטִיקָּעָר פָּוָן זַוְּהָר אָונָן תִּקְוָנִים. אָונָן אַגְּדָעָר מַאֲלָה רַעַדְתָּן זַיִּיךְ רַ' גָּדְלִיהָן אוּרָה אַרְגָּזָלְשָׁוֹן. וּוֹעַן זַיִּקְוָקָט אַרְיָין אַיִּין אַסְפָּר, מִישְׁוֹן זַיִּיךְ

די בלעטער אליען איבער. טילמלאל שטרעקט זי אויס די האנט עפעס אונצונגעטען, אונז די בליג, אדרער דאס חפץ, פלייט איר גלייך אריין צוישן די פינגער, ווי זי וואלט דאס צוגעציגן. אין דער פינצעטער לייכט איר גוף, ווי און אבן טוב, אונז פון איר הויט שפריזן פונקען. איצט ליגט זי אין א זידענער קאפקע, אונגשפארט אויף דריי קישנס. אין אויג איז האלב-געעפנט, די נאו איז בלאס אונז מען הערט נישט איר אטעם. ר' גדליה קומט אריין אינגעאנצן א נאקטער, געדיכט באוואקסן מיט האר, ווי א מיט א פעל, בלוייז מיט דער יארמולקע אויפן קאפ אונז מיט א וואקסן לייכט אין דער לינקער האנט. ער הויבט אפ פון איר די וויסט זידענע שאל, מיט וועלכער זי איז איבערגענדעקט, קושט אירע פיס אונז וועקט זי מיט א ציטערדייק קול אונז מיט א ניגונ:

— רעלעלע, ס'אייז חזות . . . הימלען שפאלטן זיך . . . אבא-זאימה זענען זיך מזוזג פנים-אל-פנים . . .

— רעלעלע, שטאַרְק זיך . . . ס'אייז דער זמן פון יהוד . . .

גָּאַלְדָּעָנָן זְשׁוֹפִיצְלָעַן אָוּן מַאֲרְצָנוֹפָאנָן

אלול-צון. מהנות ווייבער לאון זיך אַרוּס יעדן פרימאָרגן אויפֿן בִּיתְ-עוֹלָם זיך צו גַּעֲזַעֲגַעַן מֵיט דִּי טוֹיטֶע, וּאָס וּוּלָן, וּוּן מְשִׁיחָה וּוּטָקָמָעָן, זיך קַוְילָעָן קַיְינָן אַרְצִי-יְשָׂרָאֵל דָּוָרָךְ הַיְּלָזָן אַונְטָעָר דָּעָר עַד אָוּן זַיְעָר וּוּגָן וּוּטָקָמָעָן דָּעָרָום דַּוְיעָרָן לְעַבְגָּרָד. גַּאנְגָּעָט טָעָג לִיגָּן דִּי נְשִׁים אַוִּיסְגַּעַשְׁפִּירִיט אַוִּיכְפִּיךְ דִּי קַבְּרִים אָוּן שְׁרִיעָן אַהֲרִין מֵיט יָאַמְּרָעַלְעָכָּבָּעָן קְולָות. מַעַן מַעַרְתָּה צָו בְּעַטְנָה מַחְיָה בֵּי גַּעַשְׁטָאַרְבָּעָן קְרוּבִּים אָוּן שְׁכְּנִים; מַעַן זָאָגָט זַיְיָ אָגָּז, דָּאָס צָו תְּחִיתְ-הַמִּתִּים אַיְזָן גַּעַנְטָן, אָוּן מַעַן רַופְּטָן, זַיְיָ זָאָלָן מַלְיַץ-יְשָׂרָן זַיְיָ אַוִּיכְפִּיךְ יְעַנְעָר וּוּלָט. דִּי פָּאַרְמָעַגְלָעַלְעָכָּבָּעָן מַעַסְטָן אַוִּיסְטָן דָּאָס גַּוְטָעָ אַרט מִיט קְנוּיָּתָן אָוּן צִיעָן שְׁפָעַטָּעָר אַיבָּעָר וּיְיִכְתְּ פָּרְדוּן בִּיתְ-הַמְּדָרָשָׁן. דִּי אַרְעָמָעָן מַאֲכָן נָאָס דִּי בְּעַרְגָּלָעָךְ מִיט זַיְעָרָעָן. אַפְּיָלוּ דִּי קַיְנָדָעָר גַּעַמְטָן מַעַן מִיט אָוּן זַיְיָ שְׁפִּילָן זַיְיָ צְוִישָׁן דִּי טְהָרָעָן. סְ'זַעַטְ-אָיסָן, וּוּ דִי לְעַבְעַדְיקָעָן אָוּן טְוִיטָעָן וְאָלָטָן גַּעַוּזָוִינָטָן צְוּזָאמָעָן. פָּאַרְוּוָאַנְגָּדָעָרָט זַעַנְעָן דִּי צִיגְגִּינָּעָר, וּוּסָמָּאָסָן אָזָן נִישְׁתָּצְוָאָמָעָן. זַיְיָ טְרָאָכָטָן שְׁוִין צָו אַרְבָּן בֵּי דִי יְיָדָן זַיְעָרָהָב. אַיְן בִּיתְ-הַמְּדָרָשָׁן בְּלָאָזָטָן מַעַן שְׁוֹפָר. רַ' גָּאָדָל חַסִּיד צִיטָעָרְטָן-אַוִּיכְפִּיךְ יְעַדְעָסָן מַאֲלָן, וּוּעָן עַר דְּעַרְהָעָרָטָן אָזָן תְּקִיעָה, אָוּן שְׁטָעָלָט אָזָן דִּי אוּירָן, צִי דָּאָס אַיְזָן נִישְׁתָּצְוָאָמָעָן שְׁוֹפָר של משִׁיחָה. מַחְמָת צְעַרְוָדָעָרָגָן קָאָן עַר נִישְׁתָּאַיְנָאָצָן אָזָן שְׁטוּבָן אָוּן דְּרִיאִיטָן זַיְיָ אַרְוֹם אַיְנָדְרוֹיסָן אַהֲקִין-אַזְּנָצְרוֹיק, וּוּ עַר וּוּאָלָטָן עַמְּיָּצָן אַפְּגַּעַוָּאָרָט. שְׁוִין עַטְלָעָכָּבָּעָן טָעָג וּוּ אַיְן מְוֹרָה שְׁטִיטָה אַזְּ וּוּאָלָקָן אָזָן לְיִיעָרָט אַיבָּעָר גָּאָרִי. אַיְן דִּי אַוְנָטָן צִיטָעָסָן עַר זַיְיָ אָוּיסָן, וּוּעָרָטָן לְאַנְגָּן אָזָן נִעְמָטָן דָּאָס גַּעַשְׁטָאָלָט פָּוּן אַזְּ פִּישָׁ אָזָן אַוְמְגַעְתִּיְעָרָ; פָּאַרְטָאָג אַיְזָן עַר רְוִיטְ-צְעָגְלִיטָן, וּוּ עַר וּוּאָלָט גַּעַוּזָן אַיְטָל פִּיְעָר. אַיְן מִיטָּן טָאָג בְּאַקְוּמָטָן עַר דִּי צְוָהָהָ פָּוּן אַזְּ שִׁיפָּ מִיט זַיְלָבְּרָנָעָן זַעַגְלָעָן אָוּן עַס דּוֹכְטָ זַיְיָ, דָּאָס

ער האָלט זיך אין אין דערגענטערן. ר' גאנד און אויך די אַיבעריקע לײַט פון דער חַבְרִיא גַּלוֹבָן, דאס מען זעט שׂוין דעם עמוד-עַנְגָּן, וואָס ווערט דערמאָנט אין הייליקע ספרים, אַבער זיך רעדן וועגן דעם בלוייז שטיילערהִיט און אויפֿן וואָונָק, נישט אַרוַּיסצֶרְפּוֹן קִין צַמְמִישׁוֹגָג צוּווישׁן המוג. ווַיַּיְבַּעַר קָאנְגָּן נישט אַפְּרִיאַן פָּוֹן יַעֲנֵר זִיתָה די אוֹיגָן, שאַקְלָעָן פרום מיט די קַעַפְּ אָן ס'זַּעַט אָוִיס, ווי אלע זַוְאַלְטָן גַּעוֹאָוָסָט, דאס עס אַיז גַּלְיַכְּר צוּ שַׂוְוִינָן אַיז אַזְוִי אַציַּיט.

דערוַיְיל פְּלִיסְטִיָּאָפּ אַין טָאג נָאָר דעם אַנדָּרָן אָן דאס נָס פָּאָרְזִימְט זיך.

וואָס גַּעַנְטָעָר צוּ יוֹמְ-טוֹב, אַלְץ שְׁטִילְעָר ווערט אַין גַּאֲרִי, גַּליַּיך דאס רוב באָוָוִינְגָּר זַוְאַלְטָן בִּיסְלַעַכְוּיָה אַרוַּיסְגּוֹאָנְגְּדָרְטָה, אַדְעָר זַי באָהָלָטָן זיך אָוִיס. אַין אלע פַּעַנְצְּטָעָר זַעַנְגָּן די פַּאַרְהַעַנְגְּלָעָךְ אַרְאָפְּגָּעָץ לאָזָט; דָּא אָן דַּאֲרָט שְׁטִיעָן די לאַדְגָּס פַּאַרְמָאָכָט. די קַלְיָיטָן ווערז נישט גַּעַפְּנָטָן, אַדְעָר ס'זַּיְצָן דַּאֲרָטָן בלוייז קִינְדָּרָעָר. פַּאַרְלָאָזָן זַעַט-אָוִיס דער רַוְנְדִּיקָעָר מַארָק. דאס גַּעַלְעָז זַאְמָד אַין הַיִּס, ווי אַין אַ מְדָבָר, אָן אַין די זַיִיטָן גִּיטְ-אוֹיפְּ בַּרְיַעַצְּ. עַס זַעַט-אָוִיס, ווי די גַּאנְצָע שְׁטָאָט וואָלָט אַיְנְגָּהָלָטָן דעם אַטְעָם פָּוֹן הַוַּיְלָעָר דַּעַרְוּאָרְטָוָנָג. די לִיטָּ, וואָס טַרְעָפָן זיך, רַעַדְן שַׁאֲרְכָּעָנְדִּיק, קַוְקָן זיך נישט גַּליַּיך אַין די אוֹיגָן. אלע זַעַנְגָּן פַּאַרְבְּלָעָנְדָט, ווי אַין אַ לִיקְיַחְמָת.

עַס אַיְן שַׂוִּין דַּרְיִי טַעַג פָּאָר עַרְבִּיּוֹם-טוֹב. לוֹיט אַלְעָשׁוּבָות דַּאֲרָפְּ מַעַן הַיִּנְטָ פַּאַרְנָעָמָן די תְּקִיָּה גְּדוֹלָה. אַבעָר די זַוְּן פַּאַרְגִּיָּט — אָוּן מַעַן זַעַט נִשְׁתָּ אָוּן מַעַן הַעֲרָתָן נִשְׁתָּ. דַּעַרְוּיְיל אַין נָאָר קִין שָׁוָם זַאְר נִשְׁתָּ צַוְּגָעָרִיט אוֹף די הייליקע טַעַג. קִינְדָּרָעָר אָוּן דַּעַרְוּאָקְסָעָנָעָז זַעַנְגָּן בָּאָרוּעָס אָוּן אַפְּגָּרִיסָן; ס'אַיְן נִשְׁתָּמָא קִין מַעַל אוֹף קִין חַלְיתָ, קִין פִּישָּׁ, קִין הַאֲנִיגָּ. אַיְנְצָעָלָנוּ גַּיְעָז אַוְעָק צוּ ר' גַּדְלִיהָן צוּ פָּאָרְשָׁן בַּיְיָ אִים וועגן דעם בָּאַטְיִיט פָּוֹן דעם אַלְעָמָן, אַבעָר ס'זַּיְוִוִּיט זיך אַרוֹיסָ, דאס ר' גַּדְלִיהָן אַיְן אַוְעָק הַאֲבָן הַתְּבוּדָדָות אַיְן די בָּעָרָג. רַעַכְעָלָעָ די נִבְיָאה לִיגְט שַׂוִּין זַוְּגָט עַטְלָעָכָּע טַעַג פַּאַרְוָנְקָעָן אַיְן שְׁלָמָעָר אָוּן כִּינְקָעָלָע לְאָזָט קִינְנָעָם צוּ אַיר נִשְׁתָּ אַרְיִין. אַיְן דַּעַר לְעַצְטָעָר מִינְבָּטָה הַאֲבָן אַיְנִיקָּעָ דַּאֲרָפְּ-לִיְּפָעָר זַיְך אַרוַּיסְגּוֹלָאָזָט אַיְן די נַעַנְטָע דַּעַרְפָּעָר אַיְנְצָוּקִיסָּפָן דאס נַוִּיטְקָסְטָעָ. אַבעָר מִזְעָט זַיְך נִשְׁתָּ צְרוּיקָ. פַּאַרְשָׁעָמָט שְׁטִיעָן די הַיְוָלָעָר, נִשְׁתָּ גַּעַשְׁמִירָטָעָ, ס'רָובָ מִיט אַוְיְגָעָרִיסָעָנָעָ דַּעַכְעָר,

און ס'קוקט אָרוּיס זיינער אִינְגֶּזְוִיד : פֿאָרְשְׁטוּבְּטָע בּוֹיְדָעָמָס פּוֹל מִיט
שְׁפִינְגּוּעָבָס אָוּן אלטזּוֹאָרג. מ'הָאָט הַיְּדִיאָרִיקָן זּוּמֵּעָר פּוֹן אַלְדָאַסְ-גּוֹטָס
אַתְּלַ-גּעַמְּאַכְּט. מ'הָאָט אָרוּיסְגּוּרִיסְן דִּי בְּרַעֲטָעָר פּוֹן דִּי דִּילָן, צְחַאַקְט
מִיט הַעַק אַלְמָעָרָס אָוּן קוּפְּעָרְטָן. בִּי ר', גָּאָדָל חַסִּיד הָאָט מֵעַן פֿרִיטִיק
גַּעַחְיִצְתָּע דֻּעַם אַוְיְוָן מִיט דִּי בָּאַלְקָנָס פּוֹן דִּי וּוּנְטָן. וּוּבְּעָרָה אַבָּן אַינְ-
מִיטָּן דָּעַר וּוּאָךְ אַנְגְּעָטָן זִיעְרָע יְמִיטּוּבְּדִיקָע קְלִיְּדָעָר אָוּן זַיִּי פֿאָרִ-
שְׁמוֹצָט אָוּן צְעָרִיסָן. אָפִילּוּ קִין הָעָמָד אַוְיְפָן לִיְּבָן אַיִּשׁ נִישְׁתָּגַּעַלְיָבָן,
מַחְמָת קִינְעָר הָאָט דָּעַרְוִית נִישְׁתָּגַּעַלְיָבָן קִין אַכְּט.

קִינְמָאָל הָאָט מֵעַן נָאָר אַיִּינְ גַּאַרְיִי אַזְּוִי נִישְׁתָּגַּעַלְיָבָן צּוֹ פֿאָרְגִּיסְ-
טְּרַעְרָן וּוּי דָּאַסְמָאָל צּוֹ זְכוּרְ-בְּרִיתָ. גָּלִיךְ וּוּי דָּעַר חַזְּן הָאָט אַרְיִסְגּוֹעָ-
זָאָגָט דָּאָס עַרְשְׁטָע וּוּאָרט פּוֹן קְדִישָׁ, — יַתְּגַדֵּל — אַיִּזְ עַד אַ פָּאָל גַּעַטְ�וָן
צּוֹ דָּעַר עַרְדָּ, וּוּי אָוְנְטְּרָעְגְּבָרָאָכָן, אָוּן אַיִּז גַּעַלְיָבָן לִיְּגָן וּוּי יוּמִיכְפּוֹר
צּוֹ כְּרוּעִים. בִּי "וְהַשְּׁבָּשׁ שְׁבָות אֲהָלֵי יַעֲקֹב" — אַיִּז אָוְנְטְּשָׁתָאָגָעָן אַ בְּיטָעָר
גַּעַוְיִין. אַ זְּקוּן הָאָט גַּעַנוּמָעָן קְלָאָפָן מִיט זִינְגָע דָּאָרָע פּוֹיְסָטָן אַיִּן קָאָפָ-
אָוּן גַּעַרְוָפָן :

— טָאָטָע אַיִּן הַיְּמָל, הָאָסְטָ אָוְגָדוֹ גַּעַנוּג גַּעַפְּרוֹאוֹוֹת ! . . . וּוּיְוָן
וּוּאָס דּוּ קְאָנְסָט ! . . .

דָּעַר טָאָג פּוֹן עַרְבִּירָאָשְׁ-הַשְּׁנָה אַיִּז אַ קִּילְעָר אָוּן אַ פֿיְכְּטָעָר. דָּעַר
הַיְּמָל, וּוּאָס אַיִּז אַ גַּאנְצָן זּוּמְעָר גַּעַוְיִן בְּלִי, וּוּי אַ פֿרְוָכָת פּוֹן יִמְּמִ-
נוּרָאִים, אָוּן עַפְּעָס בְּרִיטְיָעָר אָוּן הַעֲכָר וּוּי גַּעַוְיִנְלְעָךְ, אַיִּז אַיְּבָרְגָּאָכָט
גַּעַוְיָאָרָן נִידְעָרִיק, פֿאָרְצְיוֹגָן מִיטּוֹנְקָעָלָע גַּעַוְעַנְדָּעָר, אָוּן אַיִּז גַּעַלְיָבָן
הַעֲגָעָן אַיְּבָרָן שְׁטָעָטָל אַ גַּעַלְאָטְעָטָעָר, אַטְ-אָטָט צּוֹ צְעָפָלָן וִיר, וּוּי אַ
גַּעַצְעָלָט. דִּי בְּעָרָג אָרוּם, וּוּאָס אַבָּן גַּעַהְיִעְרָט גְּרִינְעָ, הוּקְעָרְדִּיקָע, אָרְץָ
יִשְׂרָאֵלְדִּיקָע, זְעַנְעָן גַּעַוְיָאָרָן פֿאָרְהָוִילָן פְּאָרָן בְּלִיקָן אָוּן וּוּי מִיט אַיְּנָמָאָל
אַפְּגָעוּיִשְׁטָ פּוֹן דָּעַר עַרְדָּ. דָּעַר דּוֹיךְ וּוּלְיָ מַעַר נִישְׁתָּגַּעַלְיָ אָרוּיסְ דּוֹרָךְ דִּי
קוּיְמָעָן אָוּן צְעַשְׁפְּרִיטָ וִיר אַיְּבָרָדִי שְׁטוּבָן, וּוּי ס'וֹוָאָלָט אִים עַנְגָּג גַּעַוְיָאָרָן
דָּעַר חַלְלָ. אִינְגְּעַשְׁרוֹמָפָן אָוּן גַּעַמְּגַעַרְתָּ אַיִּז גַּעַוְיָאָרָן גַּאַרְיִי אָוּן ס'אַיִּוּ
אוּפְּגַּעַדְעָקָט גַּעַוְיָאָרָן אִיר אַפְּגַּעַרְיִיסְקִיטִּ. ס'קָּאָן אוּסְדוּכָּתָן : דִּי שְׁטָאָט
הָאָט פֿלוֹצִים אוּפְּגַּעַוְוָאָכָט פּוֹן אַ חְלוֹם אָוּן וִיר דָּעַדְזָעָן אַיִּשׁ גַּאַנְצָעָר
שְׁפָלוֹת . . .

בִּיז בִּינְ-הַשְּׁמָשָׁות פֿאָרְלִירָן נִישְׁתָּגַּעַלְיָ לִיְּטָ דִּי הַאַפְּנוֹנָג, אַז דָּאָס

נס קאָנו נאָר געשן. מ'וויסט, דאס נסיטס קומען שטענדיק אומגערכט אוּן בהיסחַה-הדעַת. ס'קָאָן גרייליך געמאַלט זיַּן, דאס אַמִּינְטוֹ פָּאָר זוֹן אַרגונטערנְגָּאנְג זאָל אַנְפְּלִיעַן פְּלוֹצִים דָּעַר וּוְאַלְקוֹן אוּן אֵין אַוְיגְּנְבָּילִיך אֲוּוּלְקְטָרָאָגָּן אַלְעַ יִידְן אֵין הַילִּיקָּן לְאָנְדָּן. עַס זַעַנְעַן דָּאָ אַפְּלִילְוֹ אַזְעַלְכָּא, וּאָס האָבָּן גַּעַנְעַט עַל-פִּי סָוד אַדְעַר פֶּאָרוֹיסְגַּעַזְעַן אֵין חָלוּם, דָּאָס אַוְוִיְּאָרוּם וּוּעַט וּוּאַרְהָאָפְּטִיךְ קְוּמָעַן דִּי גָּאוֹלָה. ר' גָּאָדָל חַסִּיד אִיז גַּעֲבְּלִיבָּן הַאֲרָטִיךְ נַעֲקִיךְ אוּן טַעַנְהָט, דָּאָס גַּאט שְׁטָעַלְטָן אֵין אָסְטִין, צַיְּ מַעַן גַּלְוִיבָּט אֵין אַיְּמַטְן גַּאנְצָן הַאֲרָץ. עַר אֵין אַזְוִי וּוּיַּיט דַּעֲרָגָאנְגָּעָן אֵין זַיְּן אַיְּנְגָּעָן שְׁפָאָרְטִיקִיט, דָּאָס עַר האָט אַנְגָּעַשְׂרִיגָּן אַוִּיפְּ זַיְּן הוּוּזְגָּעִינְד, הַלְּמָאִיךְ זַיְּיָ בְּרִיטִין-צָוּ עַסְנוֹוָאָרָג, אוּן מִיט דִּי אַיְּגָּעָן הַעֲנַטְן פֶּאָרְלָאָשָׁן דָּאָס פִּיעַר אַיְּזָוּן, מַחְמָת עַר אַיְּזָוּן וּבְכָעָר גַּעַוּעָן, אָז דִּי אַוְונְטִיקָּעָן מַאְלְצִיטָּס וּוּעַט גַּעַגְעַסְן וּוּרְעַן אוּן אַרְצִ-יְּשָׂרָאֵל. עַרְשָׁת וּוּעַן ס'זְוָעַרְטָן שְׁטָאָק נַאֲכָט אַוּן פָּרָן צַוְּישָׁן דִּי שְׁפָאָלְטָן פָּוּן דִּי וּוּאַלְקָנָס קוּקוֹ-אַרְזָוִיס שְׁטָעָרָן, וּוּרְעַטְן קְלָאָר, דָּאָס מַעַן בְּלִיבָּט שַׁוִּין יוֹמְטָב אֵין גָּלוֹת. דִּי וּוּבְּעָרְבָּן זַיְּצָן אָפְּהָ העֲנַטְיק אֵין פָּאָרְגְּלִיוּעָרט אֵין דִּי אַוְמָבָּאַלְוִיכְטָעָן שְׁטוּבָן. מַאְנְסִילִיט גַּעַיְּעָן אַרְזָעָק צָוּמָּוּלְהָוִיף אַפְּגָּעָרִיסְעָןָעָ, וּוּאַכְּעָדִיקָּעָ, נִישְׁתָּאַגְּוּאָשְׁעָנָעָ, מִיט פָּאָרְחוּשְׁכָּטָעָ בְּעָרָד. מַחְמָת בּוֹשָׁת רַעַדְתָּ נִישְׁתָּאַגְּרָעָ צָוּמְיִיטָן קַיְּין וּוּאָרט, נַאֲרָט, נַאֲרָט מַעַן שְׁטָעַלְטָן זַיְּקָגְּלִיךְ דָּאַוְוָנָעָן דִּי פָּאָרְשְׁפָּעְטִיקְטָעָ מַנְחָה.

ר' גָּדְלִיה אֵין דִּי לְעַצְטָע שָׁהָא צְרוּקָגְּעֻקָּוּמָעָן פָּוּן דִּי בְּעָרָג. עַר דָּאַוְוָנָט מַעְרִיבְּ פָּאָרָן עַמּוֹד. עַר זַיְּגָּט מִיט אַשְׁטָּאָרְקָעָר שְׁטִים, וּוָאָס בְּרַעֲכָט זַיְּקָגְּלִיךְ פָּוּן טְרָעָרָן, אוּן אֵין אַיְּגָּאַנְצָן אַיְּנְגָּהִילָּט אֵין טַלִּית אֵין אֵין קִיטָּל. פָּוּן זַיְּיָן יַעֲדָן גַּעַשְׁרִי אֵין יַעֲדָן זַיְּפָּצְחָהִין יַדְוָן אֵין זַיְּקָגְּלִיךְ, וּוּיְ בִּימְעָר אֵין שְׁטוּרָעָם. וּוּבְּעָרְבָּן זַיְּרִיְּעָן אֵין עַזְרָתְּגִּישִׁים מִיט הַאֲרָצִיךְ רִיסְגְּדִּיקָּעָ קְולָוֹת, וּוּיְ זַיְּקָגְּלִיךְ עַקְלָאָגָּט אַוִּיפְּ אַטְוִיטָן. נַאֲכָן דָּאַוְוָנָעָן צַעְגִּיטָּמָעָן זַיְּקָגְּלִיךְ אַיְּנְדָּעָגָּיךְ אֵין מַעַן פָּאָרְמִידִיט אַפְּלִילְוֹ זַיְּקָגְּלִיךְ צַוְּנִישָׁן. קַיְּין לִיכְתָּבָן זַעַנְעַן אֵין שְׁטָעַלְטָן כְּמַעַט נִישְׁתָּאָן מַעַן זַיְּצָט אֵין דָעָר פִּינְצְטָעָר, אַדְעַר מַעַן בְּרַעְנַט קִינְדְּלָעָן. אַוִּיפְּ דָעָר יְוּמִיטְוּבְּדִיקָּעָר סְעוֹדָה עַטְמָט מַעַן בְּלוּזִיְּ פְּלִישָׁ, בָּאַטְשָׁ עַס קְרִיבָּט שַׁוִּין פָּוּן הַאלְּזָז, אוּן פָּאָרְאִיאָרִיקָּעָ בְּבוֹנְגָּס. וּוּרְרָס'הָאָט אַשְׁטִיקָּל בְּרוּיטָ, דָעָר צַעְשְׁנִידִיט עַס אַוִּיפְּ פָּעַנְצִין אוּן צַעְשִׁיקָּט צַוְּישָׁן אַיְּגָּעָן. דִּי קִינְדָּעָר וּוּיַּעֲנַעַן אֵין דִּיְיסָן זַיְּקָגְּלִיךְ, הַלְּמָאִיךְ מְהָאָט זַיְּיָ אַפְּגָּעָנְאָרָט . . . זַיְּיָ וּוּלְן קַיְּין יְרוּשָׁלָם . . . זַיְּיָ בְּאָגָּרָן אַגְּזָוָן גַּאלְדָּעָן וָשָׁוּפִיצְלָאָד אֵין פֶּאָרְלָאָגָּעָן פְּלִיגָּל צַוְּ פְּלִיעָן אַיְּנְדָּעָרָ

לופטן . . . זי מאנגען מארצעפאנגעס און רענדלאיך אונטער דער יויך,
ווי מען האט זי צוגעזאגט . . . טאטעס הענגגען אראפ די קעפ און
פארוכן פון די מאכלים בלויו אויף יוצא צו זיין, ס'זאל נישט הייסן, דאס
זי פאסטן אין דאס-השנה. זי זינגען זמירות מיט הייזעריקע ווינגענדייקע
קולות און גיינע גיך אועק שלאפען הינטערן אווין, שוינגדיקע, ברוגע.
מאמעס שטילן-איין די פיצלעך, זיצנ-אָפ ביז שפעט ביי קינדערשׂ וויגלאָץ
און בעטלאָץ, דערציילן שלעפערדייקערהייט מעשיות, פאַרעדן דאס
קלינואָרג, ס'זאל נישט פרעגן קיין קשיות. כאטש ס'איו יומ-טוב,
פירט זיך שטיל און פאָרביסן דאס מחלוקת צוישן שוינגערס און שנורן,
מווערטס און טעכטער, שווועטער און ברידער. מ'שלאָפט איין איין די
מלבושים, מיט הוילע הערצער און אָפּענע מיילעך, ווי אָמָּל איין די
ציטן פון שחיתות, ווען מאַיז קינמאָל נישט זיכער געווען, צי
מאָרגן וועט מען נישט געקווילעט וועדען.

ביידע טעג פאָר די תקייעות דרשנט ר' גדליה פאָרן עולם. זיין פנים
איין רויט ווי צונטער, די אויגן בליצן, און זיין יעדעס ואָרט וואָלגערט
אָראָפּ שטיינגער פון האָרֶץ. ער טענַהט, אָז דער היינטיקער פאָרשטערטער
יומ-טוב איין דער לעצטער נסיווין, מיט וועלכוּ קודשאָבריך-הָאָו וויל אָויסִ
פרואהָן זיין פאָלק; ער פאָרגלייכט די אִיצטיקע צייט צום פאָרטאָג,
ווען ס'מוֹז ווערָן שטאָרָק פֿינְצְטָעָר, כדֵי זוֹן זאל דערנָאָך אוּפְשִׁינְגָּעָן
איין גאָר אַיר פראָכָט. ער רופט דעם עולם, מען זאל זיך שטאָרָקָן אַין
דער אַמְנוֹה אָז נישט אָראָפְּלָאָזָן די הענט ערְבִּי גְּרוּיסָע טָעָג. ער
שווערט אַהֲרָבָּע שְׁבוּהָא, דאס שבתי צבִּי איין דער אַמְתָּעָר מִשְׁיחָה אַלְהִי
יעקב; ער גַּעֲבִיטָה, יְהִי זָלֵן אָפְּטוֹן פּוֹן זִיךְ דַּעַם טְרוּיָעָר אָז זִיךְ אַנְּבָּן
גורטן מיט בְּמַחְוֹן אָזְנָפְּרִיד; ער דערציילט, דאס ביַיְעַכְּלָעָן זעַנְעָן
ביַיְנָאָכָּט גַּעֲוָעָן דִּי אַמְהָוֹת, זִיךְ צָו טְרִיאִיסְטָן, אָזְנָהָבָן אַיבָּעָרְגָּעָנְטְּפָרָט,
דאס דער שְׁטַוְן האָט דערווועקט אַשְׁוּרָעָן קְטָרָוָג אַין הִימָּל קָעָגָן יְעַנְעָן
וּאָס זעַנְעָן וּאָקְלִידִיק אַין זַיְעָר גַּלְיָבָן, אָזְנָהָבָן אַין דער קָאָפְּגָעָן
לייגט גַּעֲוָאָרָן בֵּין דער צָאָרָן וּוֹעֵט זִיךְ שְׁטִילָן. אַיִדָּעָר מִעְן צָעִיגִּיט זִיךְ
אַהֲיָם, לִיְגַּט ער אַרוֹיפָה די הענט אוֹיפָה די קֻעָפָה פּוֹן די דָאוּנָאָר אָז
בענטשָׂט זִיךְ. די קִינְדָּעָר הוּבָּט ער אוֹיפָה אָזְנָהָבָן זִיךְ אַין דִּי קַעְפָּלָעָר.

ער רופט נאָך :

— גיט אַהֲיָם אָוֹן זִיְּט אַיְּךְ מִשְׁמָה . . . בְּמַהְרָה בִּימֵינוֹ וּוּלְּזַן מִיר
זַיְּן אַיְּן אַרְצַיְשָׁרָאֵל . . . אִישׁ תַּחַת גְּפָנוֹ וְתַחַת תַּחַנוֹ ! . . .

זו תשליך פוֹצֶן זַיְּד אַלְעָ אָוִיס אַיְּן דַּי רַעַשְׁתַּלְעַךְ בְּגַדִּי יּוֹמִיתָבוֹ אָוֹן
מַלְאַזְּט זַיְּד שְׂוֹרוֹתָווֹין צָוֵם טִיכְלַה הִנְטָעַר דַּעַר שְׁטָאַט. דַּי שְׁלַאְפָעַ
רַעַכְעַלְעַ טְרָאָגַט מַעַן אַ פָּאַרְשְׁלַיְיעַרְטַע אַוִּיף אַ גָּאַלְדַּעְנָעַר שְׁטוֹל אָוֹן זַיְּ
אַיְּן אַרְגְּמַגְעַרְינְגָלַט פָּוֹן דַּי חַשְׁוּבָסְטַע לִיְּטַה. זַיְּ זַעַט אָוִיס, וּוי, להַבְּדִיל,
אַ בִּילְד, וּוֹסֵט דַּי גּוֹיִים טְרָאָגַן אַיְּן חַגָּא בְּעֵת אַ קְלוֹיסְטַעַרְגָּאנְג . . . יַוְנָגָע
וּוּבְיַבְלַעַךְ שְׁטַעַלְזַן זַיְּ אַוְעָק אַוְיְפַן בְּרִיקְלַה אָוֹן שָׁאַקְלַעַנְזָאִיס דַּי טָאַשְׁן
אָוֹן דַּי שְׁנִיפְטִיכְלַעַךְ, אַ רְמֹז אַוִּיף דַּי עַבְרוֹת, וּוּלְכָעַ מַשְׁלִיעַדְרַט אָיְן
וְאַסְעָר. וּוי דַּעַר מְנַהָּג אַיְּן, מַאֲכַט מַעַן זַיְּ לְוּסְטִיק מִיטַּדַּי עַלְטַעַרְעַ
יַיְדָעָנָס אָוֹן אַפְּיָלוּ מִיטַּדַּי מַאְנְסָלִיטַט. מַטְרַיְּבַט חַזְקַה אָוִיס נַעַכְעַלְעַן,
לְוִיסְוִיבַּב, אָוֹן מַפְלִיטְטַעְרַט אַיְּן דַּי אַוְיְעַרְן, דַּאָס דַּעַר טִיךְ וּזַעַט פּוֹל
וּוּרָעָן מִיטַּן אַוְיְגַן פָּוֹן אַיְּרַע זַיְּנַד . . . אַוְיְפַן וּוּגַגְגַּרְקִיךְ פְּרוֹאוֹן דַּי
פְּרָאַסְטַע יַוְנָגָעַן שְׁטַעַבְנַן דַּי נְקֻבָּות מִיטַּ שְׁפִילְקָעַס אַיְּן דַּי הַיְּפָטָן אָוֹן דַּעַדְן
נִיְבּוֹלְפָה. רְ' גָּאַדְלַה חַסִּיד שְׁרִיְּטַע אָוֹן זַיְּ וּוּאַרְבָּנָת, אַוְ דַּאָס אַיְּן
אַ חַילְוְלָהָשָׁם ; אַבְּעָרְ רְ' גָּדְלִיה מַאֲכַט־אַוְעָק מִיטַּ דַּעַר הַאֲנָטָם, אַ סִּימָן :
סְשָׁאַדְטַן נִישְׁטַ אַבְּיטַל אַוְיְפָצְרִיכְטַן דַּי דַּעַרְשַׁלְאַגְּעַנָּע גַּעַמִּיטְעַר . . .
פָּאַרְנָאַכְט וּוּרְעַט פּוֹנְדַּעַסְטוּוּגַן אָיְן שְׁטַעַטְל אַזְוִי שְׁטַיל, וּוי אַלְעַ וּוּאַלְטַן
אַוִּיסְגַּעַשְׁתָּאָרְבָּן. דַּי לְוַפְט וּוּרְעַט בְּלִי, וּוי בְּלַעַטְעַר פָּוֹן אַלְטַע סְפָרִים,
דַּי שְׁטוּבָן קְוֹקָן וּוּאַכְעַדְקָע, הַאַלְבְּ-חַרְבָּע, אָוֹן סְשַׁמְעַקְטַן מִיטַּ שְׁנַת תָּהָת.
דַּי עַמְעַרְט וּוּאַסְעָר, וּוֹסֵט מִיְדַּלְעַךְ טְרָאָגַן־אָוֹן, דַּעַרְמָאַגְּנָעַן אַיְּן טָהָרָה, אָוֹן
סְשִׁפְרַט זַיְּ אַוְמַעְטָוָם אַגְּגַעַבְרָעָנָט אָוֹן טְוַכְּלָע, וּוי נַאֲךְ אַ שְׁרָפָה. דַּי
מַאְנְסָלִיטַט זַאְגַן שְׁלַעַפְרַעְיקַט מְהַלְלִים אַיְּן בֵּית־מְדָרְשָׁה אָוֹן סְדּוֹכָת זַיְּ, דַּאָס
זַיְּ בְּעַטְנְ-רְחִימִים אַוִּיף אַ מְסֻכְּנַ-שְׁלַאְפָן. דַּי זְוִיְּבָעַר זְאַמְלָעַן זַיְּ צְנוֹנִיף
אַיְּן בִּינְטַלְעַן פָּאָר דַּי טִירְן. מַרְעַדְטַן מִיטַּ שְׁעַפְטַשְׁעַנִּישַׁ אָוֹן מַקּוֹקְט זַיְּ
אָוֹן הִנְטְעַוְוַיְילְעַכְעַ, וּוי מַעַן וּוּאַלְטַ מְוֹרָא גַּעַהְאַט פָּאָר פְּלַעַמְדַע אַוְיְרָן.
מַלְאַזְּטַן דַּי קִינְדַּעַר אַפְּצַיְפַּן דַּי לְעַצְטַע פָּאַטְשַׁעְרְקָעַס פָּוֹן דַּי שְׁוּבָעַס, אַבְּיַ
זַיְּ זַאְלָן לְאַזְוֹן גַּעַמְאַךְ. אַ יַּדְעַנְעַן הַאֲטַ אַרְיִינְגּוּוֹאַרְפַּן אַגְּגַעַבְרָעָנָט
מַעַן דַּאְרַף פָּאַרְדִּיכְטַן דַּי הַיְּנָעַר אָוֹן אַרְוִיסְשַׁלְאָגַן זַיְּ דַּי אַיְנְרַעְדַּעְנִישַׁ
פָּוֹן קָאָפְּ : מַשְ׀יחַ וּזַעַט קִינְיַגְּרִי נִישְׁתַּמְעַן . . . אַבְּעָרְ מַהְאָט אַוִּיף
אַיְּרַעְגַּשְׁרִיגַּן. מַהְאָט אַיְּרַעְגַּשְׁרִיטַט מִיטַּדַּי פּוֹיסְטַן אָוֹן זַיְּ גַּעַוּאַרְבָּנָת
זַיְּ זַאְלַ פָּאַרְמָאַכְן דַּאָס מַוְיל. מַהְאָט אַיְּרַעְגַּשְׁרִיטַט וּוּרְ זַיְּ אַיְּן פָּאָר

איינע אוֹן פָוּן וּוֹאָס פָאָר אַ הַוִּז זֵ שְׂטָאמָטָאָפּ. אַיְצָט וּוּרְטַ גַּעַשְׁפָּרָאָכּוּ
דָּעָרִיבָּעַר. מַעַן שָׁקָלֶת מִיטַּ דִּי קָעָפּ אָוֹן מְשִׁפְיִיטְ-אוֹיסּ; מְשִׁנִּיצְטָ
גָּאָטְפָּאָרְכְּטִיקּ דִּי נָעָז אָוֹן מְטֻעָנָהָתּ:
— סְיָאָל זִין דָעַר לְעַצְטָעַר פָּאָרְשָׁטָעְרְטָעַר יְומָ-טוֹבּ, פָּאָטָעַר אָיָן
הִימָּלּ!
מְזָאָל שָׁוִין דָעַרְפִּירִיטּ וּוּעָרַן מִיטַּ אַ וּוּרְעַרְ פָּרִידּ נָאָךְ אַלְדִּי פָּאָרּ
שְׁעַמְוֹנְגָעַן! . . .

די טרא אַחרא געווועטלטיקט

דעם ערשותן מאג סוכות האט איבער גאריי אַראָפֿגעַנְדִּיעַרט אַמְּבוֹל
אוֹן גַּעֲגָסָן דּוֹרְכָּאָנָּאָנָּד דּוֹרְיִ טָעָג אוֹן דּוֹרְיִ נְעַכְּט. דּוֹרְ טִיךְ אֵין אַיבָּעָרִ
גַּעֲפְּלִיכְצֶט גַּעֲוֹאָרֶן, זִיךְ אַרְוִיסְגָּעָרִיסְן פָּוּן דִּי בְּרָעָגָן, דּוֹרְכָּגְעַבְּרָאָכְן דִּי
שְׁלוֹזָן פָּוּן דּוֹרְ וּאָסְעָרְ-מִילְ, אַפְּגַּשְׁוּעַנְקֶט דִּי דְּאָמְבָעַ. פָּוּן דִּי הַיּוֹלָעַךְ
אֵין דִּי נִידְעָרִיקָעַ עַרְטָעָרַה האט מעַן גַּעֲמוֹת דְּאָטְעוֹוֹעַן דִּי נְפָשָׁות. אֵין
אַלְעַ שְׁטוּבָן הָאָבָּן זִיךְ אַרְוִמְגָעְדָּרִיט דִּי וּוּבָעָרַ מִיטְ פָּאַרְשָׁאָרְצָטָעַ
קְלִיְדָעַר בֵּין דִּי שְׁעַנְקָלָעַן, אַוְיְגָעַשְׁפֶּט דָּאָס וּוּסָעַר מִיטְ טָעַפְּ אַוְן עַמְּדָרָס.
וּוְיְאַרְיִף אַ צְּעַלְעַכְּרַטְעַר שִׁיחַ, אוֹן סְאִין גְּלִיכְ אַנְגְּפָלָאָסְן פּוֹנְסָנִי.
אַיְזְיָקָעַ וּוַיְנַטְּן הָאָבָּן גַּעֲבָלָזָן, אַפְּגָרִיסְן דִּי לְעַצְטָעַ שְׁינְדָלָעַן פָּוּן דִּי
דּוֹכְעָר אַוְן אַיְנְגָעַוּאָרְפָּן שְׁאָפְּעָס. דִּי פְּעַנְצְּטָעַר זְעַנְעַן גַּעֲוֹאָרֶן פָּאַרְ-
שְׁטָעַלְטָמִיטְ רַאְגְּזָשָׁס אַדְעָר אַרְוִמְגָעַשְׁלָאָגָן מִיטְ פָּעָל. זְעַלְטָן עַרְגִּיאַ
סְאִין גַּעֲוֹעַן אַ שִּׁיטְלָהָלִץ צָום הַיִּצְן. קְלִיְנְיוֹאָרָגְ האט גְּלִיכְ אַנְגָּעַ-
הַוִּיבָּן צָו הַוּסְטָן, בָּאָקוּמוֹן רְוִיְטָעַ נְעַזְלָעַד אַוְן טְרָעָרִיקָעַ אָוִינָן. קְרָאָנְקָעַ
אַוְיְעָרָן, וּוָאָס הָאָבָּן זִיךְ פָּאַרְהַיִּילָט אַיְבָּרָן זְמָעָרָן, הָאָבָּן צְרוּרִיק אַיְפָגָעְבָּלִיט
צָו טְרִיפָּן; אַוְיְשִׁיטָן, וּוָאָס זְעַנְעַן אַפְּגָעָגָעָגָעָן, הָאָבָּן צְרוּרִיק אַיְפָגָעְבָּלִיט
אַיְיףְּ דִּי הַוִּיטָּן. פָּוּן צְרוּפִּילְ עַסְן פְּלִיְּשָׁן, האט דִּי קִינְדָּעָר וּוּיְגָעַטָּן דִּי
בִּיְכָלְעַד. אַ סְּדָהָבָן גַּעֲבָרָאָבָן אַוְן לְאָקְסִירָטָם. מַאְמָעָס זְעַנְעַן גַּעֲלָפָן
אַיְנְרִיסְן אֵין בִּיתְ-מִדְרָשָׁ, אַנְגָּעָזְנוֹדָן נְשָׁמָה-לִיבָּט אֵין אַלְעַ רְעָלָעָד.
חַדְרִיְיְנְגָלָעַךְ זְעַנְעַן כִּיתְהָוָיָין גַּעֲגָנָגָעָן תְּהִלִּים-זָאָגָן. פּוֹנְדָעַטְוּוֹגָן אֵין
אַלְעָמָל אֵין אַנְדָעָר הַוִּיְ אַוּוֹקְנְעָפָלָן אֵין עַופְעָלָעָ אַוְן אַזְוִי לְאָנָגָן
זִיךְ גַּעֲרִיסְן, בֵּין עַס האט זִיךְ פָּאַרְקִיבָּט אַוְן בְּלוּי גַּעֲוֹאָרֶן. יְוָאַלְעָלָל
דּוֹר גִּיהְנוּם-שְׁמָשָׁ אֵין וּוּדְעָר אַוְמָעָגָנָגָעָן מִיטְ זִין שְׂוֹאָרָץ קַעַסְטָל. דִּי
צָאַל פָּוּן דִּי יְלִדִּים אֵין גַּעֲוֹעַן אַזְוִי גְּרוּוֹס, דָּאָס עַר האט דִּי פִּיצְלָעַךְ
אַיְנְגָעַוּוֹיְקָלָט אֵין לִיְוָונָט אַוְן פָּאַרְשְׁטָעָקָט אֵין דִּי טִיפְּעַ קַעַשְׁעַנָּעָס פָּוּן
זִין טְוּוּלִיק. וּוּפְלָל מְאַל דּוֹר שְׁלָאַקְסְּרָעָגָן אֵין אַיְנְגָעַשְׁטִילָט גַּעֲוֹאָרֶן.
הָאָבָּן מְחַנּוֹתָ קְרָאָעָן זִיךְ אַרְוִיסְגָּעָלָאָוָת, גַּעֲפְּלוֹיָגָן נִידְעָרִיק, קְרוּם
אוֹן מִיט אַ קְרָאָקְעָרִי, וּוְזִי זָאָלָן זָוָן פְּגָרִים. גַּעַל וּוְיִיל האט אַוְיִס-

געזען דער זומפ און ס'ענגן פון אים אויפגעגענגןען קנוילן וואָרעלמע
נעפלען, ווי ער זאל ברענגן אין זיינע טיפענישן. ס'האט זיך דערמאָנט
אין סdom ועמורה, וואָס דער רויַך האָט זיך פון זי געהויבן, ווי פון
אַ קאָלְדְּ-אוֹוֹן . . .

די עטלטסטע לײַיט האָבּן נישט געדענקט אַזָּא יָסְטּוּב אָוּן זִי האָבּן
אוּיך קִינְמָאֵל עֲפָעָם אָזְוִינְסּ נִשְׁתְּטּ גַּעַהְעֶרֶת פּוֹן זַיְעַרְעַ עַלְטְּעָרָן. דַּעַם
דריטּן טָאגּ חֻולְּהַמּוֹעֵד אִינְדְּעַרְפְּרִי אַין פּוֹן דַּעַר הַלְּעָרְהָוֵת פִּינְצְּטָעָר
גַּעַוְאָרָן וּי בִּינְגָאָכּ אָוּן אַלְעַ האָבּן זַיךְ גַּלְיִיךְ גַּעַנוּמָעָן רִיכְטָן אוּרִיךְ
פִּירְכְּטָעַרְלָעַכְּ טְרָאָפּוֹן, דַּעַן עַס האָט אַיסְגָּעָזָעָן, דַּאָּס די וּוּלְטָ גִּיטְ
אוֹנְטָעָר. אַ טָּאגּ פָּאָר הַשְׁעָנָא רְבָּא האָט זַיךְ אַרְאָפְּגָעָלָאָט אַהֲגָלָן.
די שְׂטִיקָעָר אִיִּי, וּוּאָס זַעַגְעָן גַּעַפְּאָלָן, זַעַגְעָן גַּעַוְעָן אָזְוִי גְּרוּסִים וּי
גַּעַנְדוֹגְעָן אִיעָר אָוּן האָבּן גַּעַהְגָּעָט אַסְדָּקָה בְּהָמוֹת אַוְיָפָן גַּעַמְיוֹעָכָח אָוּן
אוּיךְ פָּאָסְטוּבָהָעָ. דַּעַרְנָאָךְ האָט גַּעַנוּמָעָן דַּוְנְגָרָעָן אָוּן בְּלִצְzon, כָּאַטְשָׁ דַּאָּס
פְּלָעָגָט זַיךְ קִינְמָאֵל נִשְׁתְּטּ טְרָעָפּוֹן אַין אַזָּא שְׁפָעָטָר צִיְּטָה. אַ בְּלִינְדִּיקָעָ
קָנוּיל פִּיְּעָר אִיּוֹ אַרְיִין אַיִּזְבְּדָרְשָׁן, זַיךְ גַּעַקְוִילָעָרְטָ אַבְּעָרְדָּי טִישָׁן
וּי אַ בָּאָלָעָם, אַרְיִינְגָּעָקִיקְלָט זַיךְ אַיּוֹ אַפְּעָנָעָם טִירָלְפּוֹן אַוְיָוָן אָוּן
אַפְּוּרְגָּעָקָומָעָן פּוֹן דַּעַם קוּיְמָעָן מִיט אַזָּא קָנָאָל, דַּאָּס כָּמָה מַעֲנְטָשָׁן זַעַגְעָן
פָּאָרְטוּבָּט גַּעַוְאָרָן אָוּן גַּעַבְּלִיבָּן וּיְ טָוִיטָה. פּוֹן דַּאנְגָּעָן אִיּוֹ דַּעַרְ בְּלִיאָ
אַוְעָקָגָעָפְּלִיאָגָן אִין תִּפְלָה אָוּן דַּאָּרְטָ אַגְּגָעָתוֹן שָׁאָדָם. דַּי נָאָכָט פּוֹן
הַשְׁעָנָא-דָּרְבָּא אִיּוֹ גַּעַשְׁעָן אַ מעָשָׁה נָוָרָא: אַ יַּדְעָנָעָן אִיּוֹ אַרְוִיסָּא אַנְשָׁעָפָן
וְאָסָעָר אָוּן דַּי מַזְקִים האָבּן זַי אַרְיִינְגָּעָוָרְפָּן אִין בְּרוֹנָעָם, אָוּן מְהָאָט
זַי צְוָמָאָרְגָּנָס גַּעַפְּוֹנָעָן לְגַן אַנְזְוִיְּנִיק אַ טְוִיטָעָ, מִיטָּן קָאָפְּ אַרְאָפְּ אָוּן
די פִּס אַרְוִיסָּה. דַּי רֹוחָות רְעוֹת האָבּן אוּיךְ גַּעַשְׁעָדִיקָט דַּעַם אַלְטָן
שּׁוּמָר, וּוּאָס האָט בִּינְגָאָכּ גַּעַהְיָitoּן דַּעַם מָאָרָק, אָוּן בַּיִּ אַיִּסְגָּעָ
רִיסְן אַ הַאֲלָבָעָ בָּאָרְדָּ.

שְׁמִינִי-עַצְרָת בַּיִּם דָּאוּגָעָן האָט זַיךְ פּוֹן דַּעַר הַלְּעָרְהָוֵת צַעַ
פָּלָאָקָעָרָט אִין בִּיתְ-מְדָרְשָׁה אַמְּהָלָקָה, וּוּאָס אָזְוִינְסּ אִין נָאָךְ בֵּין דָאָן נִשְׁתְּ
פָּאָרְלָאָפְּן אִין דַּעַר אַלְטָעָר קָהָלָה פּוֹן גַּאֲרִיךְ.
קִיְּין מַעֲנְטָשָׁה האָט שְׁפָעָטָעָר
נִשְׁתְּ גַּעַקְאָנָט וּוִיסְן בָּאַשְ׀יִיד וּיְ דַּי שְׁמָאָךְ האָט זַיךְ אַנְגָּעָהוָיָבָן. טִילָּ
הַאָבּן דַּעַרְנָאָךְ עֲדוֹתִ-גְּזֹאָגָט, דַּאָּס אַיְנָעָרְ פּוֹן רְיָ גְּדִילָהָשׁוּנָאִים האָט
אִים אַ פָּלָעָם גַּעַטְוֹן אִין פְּנִים. אַנְדָּרָעָה האָבּן פָּאָרְשָׁפְּרִיטָ אַ שְׁמוּעָה, דַּאָּס
אִין דַּעַר גַּאֲנְצָעָר זַיךְ שְׁפָעָקָט דַּיְהָאָנָט פּוֹן יְעַנְעַלְיִיטָ, דַּעַן מְאָלָה האָבּן

געזען צוישן עולם א פרעםדן מאן, וואס איז דערנאך נעלם געוווארן, ווי איזו וואסער. גענוג, דאס פלאזים האט מען דערהערט פון אלע זיטן קולות און וויאדעריען, ווי איז אונגעלאיף פון רוחחים, און עס האט זיך אויפגעהויבן א זיסט געשלאג און בלוט איז געוווארן פארגאנסן ווי וואטאער. די ליט פון דער חביה האבן זיך געוווארן אויך די מתנגדים פון שבתי צבי מיט מכחדצה, זיך געבילט, געטרעטן מיט די פיס, צושאנז געמאכט מלובשים און טליתם. אויך די נשים איזן וויבערדישל זענען זיך באפאלאן מיט אכזיות, ווי א נישטגוטס זאלט זי אנגעריצט, אראפגעדרין הויין, צעפליקט שאלן און יופיצען, אומז דערברידיק אינגעגרבן זיך מיט די ניגל אין העלזוער און אונגעפלט די של מיט צאנקעררי און לילה. ס/האט לאנג געוערט בי ר' גדליהן און נאך איניקע מישבע ליט איז געראטען נאך פיל מי איזן אלעללי תחבולות פאנאנדערכזיזין די צדדים און אינצושטילן די געמיינער, ווארן אפילו זקנים זענען נישט אונגשטאנען פון דעם שטרייט און זיך באדעקט מיט קלעפֿט. ר' גאדל חסיד האט באקומו אועלכע שעגה, דאס זיין גאנץ לייב איז געזען פול מיט וואנדן. עס זענען אויך איז דער מהומה געניזקט געווארן אומשולדייקע קינדער און שלאפע. איזן דער חורבן געזען קנאפֿ, האבן זיך צומארגנס, שמחת-תורה, צונזפוגע- קליבן לויידיקע יונגען פון פעלן און אונגשטן אומוויידיקע מעשים. פראייר האבן זיך אַרומגערינגלט די אַרבעריך, ווי גולנים, און אויסגע- זויפט א פעל מיט אקאויט. דערנאך האבן זיך געלאזט מיט גע- זאנג איבער די הייזער און גערובייט גענדז, טעפֿ מיט שמאלץ, אינגעמאכטס און אלעללי געדראנקען, וואס זענען זיך געקומו אונטער דער האנט. זיך האבן אפילו נישט געשווינט ר' גדליהן און געאנגען אויך אויך זיין הוית, נאך ר' גדליה האט זיך געפֿעדערט מיט קלוגשאפט, איזן זיך אַקענגי געקומו, געלאזט עפֿענען פאָר זיך דִי אלמער און די שפֿיז-קאמעד און באפֿוילן, דאס זיך זאלן געמען וואס זיך האָרץ גלוסט, דען עס איז יומ-טוב און עס געשיקט זיך צו זיין בשמייה. אווי איז ער וואילגעפֿעלן איזן זיערע אויגן און זיך האבן אים דערום אונגעטן כבוד און גערופֿן רבּי. דערנאך זענען זיך אַווק באַרונונגען דִי הינטער-געלעך, וואו עס וואינט דאס געמיינע פאָלק, און האבן פֿאַר-שׂוועכט דעם הייליקן טאג מיט זיער פֿאַר-שייטיקיט און געטן כל-התועבות.

פֿוֹן דָּמָאַלְס אָן אִין נִישְׁתָּאָוּעַק אֶתְאָג אָן אֶבְּאָגָעָגָעָנִישׁ.
 סֻוֹף חַשּׁוֹן הָאָט מֵעַן אִינְמִיטָן דָּעַר נַאֲכָט דָּעַרְהָעָרְטָן דָּנוּרְעָן אָוְנְטָעָר
 דָּעַר עַרְד אָוֹן דִּי הַיּוֹעֵר הָאָבָּן זִיךְ גַּעַשְׁאָקָלְטָן. אִין אִין שְׂרָעָק זַעַנְעָן
 אַלְעָ אָרוֹיסָ נַאֲקָעָט אָוִיכְ דָּעַר גָּאָס, אָוֹן הָגָם דָּעַר רַעַשְׁ הָאָט בָּאַלְדָּ
 אַוְיְפָגָעָהָעָרְטָן, הָאָט מֵעַן זִיךְ גַּעַפְּאָרְכָּט צְוִירִקְצְּוּקָעָרָן אָן מְאִין גַּעַבְּלִיבָּן
 אַיְנְדְּרוֹיסָן כְּמָה שְׁעהָן. דָּעַרְפָּוֹן הָאָט אִינְיְקָעָ אַרְוָמְגָעָכָאָפָּט אֶפְּאָרְקִילְוָנָג
 אָוֹן זַיְהָאָבָּן גַּעַרְקִינְגָּן דָּאָס קְדָחָתָ רְבִיעָתָן. שְׁפָעַטָּעָר מִיטָּעַטְלָעָכָּעָ טָעָג
 הָאָט מֵעַן אַוְיְסְגָּעְפָּוֹנְגָּעָן. דָּאָס אִין דָּעַר מוֹיְעָר פֿוֹן דָּעַר שְׁוֹל אִין פָּאָרְאַנְדָּן
 אֶשְׁפָּאַלְטָן פֿוֹן דָּאָךְ בֵּין צָוָם פָּוְנְדָמְעָנָט אָן מְהָאָט גַּעַרְעָדָט, דָּאָס עַס
 אִין נִישְׁתָּאָט גַּלְיִיךְ דָּאָרְטָט צָוָדְאָוּעָנָעָן, וּוֹאָרְןָן דִּי וּעְנָטָן זַעַנְעָן אִין סְכָנָה
 אַיְנְצְׁוָפָּאָלָן, אָוֹן אִין שְׁטָאָט אִין גַּעַוְעָן אֶצְמִישְׁוֹנָג.

טְזָוָן כְּסִילְיוֹ אִינְמִיטָן תְּפִלָּתָ שְׁחָרִיתָ הָאָט זִיךְ פְּלוֹצִים גַּעַפְּנָטָן דִּי טִיר
 פֿוֹן בִּיתְ-מְדִרְשָׁן אָוֹן סְ/הָאָבָּן זִיךְ אַזְוִיְינָן אַוְמְגָעָרְכְּטָעָ גַּעַסְטָן : רְ' מְרְדָכִי
 יוֹסְף אָוֹן רְ' אַיְטְשָׁעָ מְאַטְעָס, דִּי מְשֻׁלְחִים. זַיְיָעָר שְׁפָלָעָר בְּלִיקָהָאָט
 אַלְעָמָעָן גַּעַטְוֹן דָּעַרְשְׁטוֹנְגָּעָן. רְ' מְרְדָכִי יוֹסְף הָאָט גַּעַהָאָט שְׁמְאַטְעָס אָוִיכְ
 זַיְיָ פִּיסָּ, דִּי לְעַנְדָּן זַעַנְעָן גַּעַוְעָן אַרְוָמְגָהִילָּטָן מִיטָּאָזְאָק אָוֹן אֶ
 לְאַצְּ פֿוֹן זַיְן טְזְוִילִיק אִין גַּעַוְעָן אַוְיְגָעְרִיסָן, וּוֹי בֵּין אַנְאָבָל. רְ'
 אַיְטְשָׁעָ מְאַטְעָס אִין גַּעַוְעָן אַזְוָאָעָס בָּאָרוּעָס, פֿוֹן אַוִּיבָן בֵּין אַרְאָפָה בָּאַדְעָקָטָן
 קְוִוִּיטָן, אָוֹן זַיְן פְּנִים אִין גַּעַוְעָן שְׁוֹאָרָץ וּזִי אֶטָּפָה. דִּי לִילִיטָן פֿוֹן גַּאֲרִי
 זַעַנְעָן גַּעַבְּלִיבָן גַּעַפְּלָעָטָן. מְחַמְּתָ פָּאָרְוָאָנוֹנְדָעָרְוָנָגָה הָאָבָּן זַיְיָ נִשְׁתָּאָט גַּעַקְאָנָט
 עַפְּעָנָעָן דִּי מִילָּעָר אָוֹן סְ/הָאָט אַוְיְסְגָּוְוִוִּין, וּזִי זַוְּאָלָטָן פָּאָרְלָוִירָן גַּאֲרָ
 דָּעָם דִּיבָּרָה. מֵעַן הָאָט דִּי אָוְרָהִים דָּעַרְלָאָנְגָּטָשָׁוּלָם, נַאֲרָ זַיְהָאָבָּן נִשְׁתָּאָט
 אַפְּגָעָנְטָפְּעָרָט אָוֹן שְׁטוּמָן גַּעַוְאָרָט, בֵּין דָּעַר גַּאֲנְצָעָר עַולְמָ וּוּעָט זִיךְ פָּאָרָ
 זַאֲמָלָעָן אָרוֹם זַיְיָ. עַרְשָׁתָן דָּאָן הָאָט רְ' מְרְדָכִי יוֹסְף מִיטָּאַיְנְמָלָאָל אֶ
 שְׁטָאָרָקָן זַעַק גַּעַטְוֹן מִיטָּזַיְן קְוָלְיָאָן אִין דִּילָן, גַּעַנוּמָעָן שְׁלָאָגָן מִיטָּעָר
 לִינְקָעָרָ פּוֹיִיסָט אִין זַיְן בָּרוּסָט אָוֹן שְׁרִיעָיָן מִיטָּאַיְמָעָרְלָעָקָן :

— יַדְעָן, רִיאִיסָט קְרִיעָה ! . . . שִׁיטָּאָש אָוִיכְ דִּי קְעָפָ ! . . .
 אֶגְּרְוִיסָעָ בְּרָאָךְ הָאָט אַונְדָּז גַּעַטְרָאָפָן ! . . . אֶגְּבִּיטְעָרְרָעָרְחָרְבָּן ! . . .
 עָרָ אִין אֶפְּאָל גַּעַטְוֹן צָוָדָעָ וּוֹאָנְטָמָ, זִיךְ פָּאָרְקִיְיכָטָן, דָּאָס דָּעַר שְׁוִים
 הָאָט גַּעַנוּמָעָן לוֹפָן אִיבָּעָר זַיְן מְוַיָּלָ, אָוֹן אַלְעָ זַעַנְעָן אַפְּגָעָטָרָעָן הַיְנְטָעָרָ
 וּוַיְלָעָכָן. דָּעַרְגָּאָךְ הָאָט עָר זִיךְ אַוְיְגָעְרִיכָּט אָוֹן וּוַיְדָעָר אַגְּגָהָוִיָּהָן :
 — אֶטְעָרָק אִין עָר גַּעַוְאָרָן ! . . . אֶמְשָׁוְמָד ! . . . וּוֹיְיָ צָוֹ אַונְדָּז,

דאַס מיר האָבן אֶזְוִינֵס דערלעבעט! . . . ווינד אָון ווַיִּ צוֹ אָונְדוּעָרָע
נְשָׂמוֹת! . . .

— ווער אייז עס, ר' מַרְדְּכַי יְוָסָף? האָבן פִּיל גַּעֲרוֹפָן מִיט
אָנְגָּסֶט, דעַן מעַן האָט שׁוֹן גַּעֲאנְט דָּאַס פּוֹרְעָנוֹת.

— דָּאַט מְשִׁיחַ סְרוּחַ! — האָט ר' מַרְדְּכַי יְוָסָף אַהֲרָן גַּעֲטוֹן מִיט אָ
קוּוִיטִישְׁדִּיק קּוֹל. — שְׁבַתִּי צְבִי דָּאַט מִסְתִּים וּמְדִיחַ אָון שְׁרָה. די הָוָרָה! . . .
אוַיסְגָּעָמְעָקָט זָאַלְן זַיִוּעָרָן! . . . אַיְזַן כְּפִיהְקָלָע זָאַל מעַן זַיִוּאָרָפָן! . . .
די גַּאנְצָעַ תּוֹכָהָה אַוִּיפָּה זַיִעְרָעַ קָעָפָן! . . . אַלְעַ מְכוֹת פָּוָן מְצָרִים אַיִן
זַיִעְרָעַ לִיבְעָרָן! . . .

ר' אִיטְשָׁע מְאַטָּעָס האָט זַיִד אַוְעָקְגַּעְזָעַצְט אַוִּיפָּה דָּאַט עָרָד אָון פָּאָרָה
בָּאָרְגָּן דָּאַס פְּנִים. זַיִן וּוְאַטְעַנְגָּרָעָרָק אַפְּטָאָן זַיִן גַּעֲוֹעָן פּוֹל מִיט רִיסָּן אָון
לְעַכְעָר, דִּי גַּעֲשָׂוְאַלְעָנָעָ פִּיס — בָּאַקְלָעָבָט מִיט לִימָם. גְּרָאָבָע, גַּעֲלָע
טְרָעָרָן האָבָן אַפְּיִרְגַּעְטִיפָּט אַיְבָּעָר זַיִן בָּאָרְד אָון עָרָהָאָט זַיִד גַּעֲוִיגָּט
אָהָיָן אָון צְוָרִיק, וּוְיִיְבָּעָר אַמְתָה. בֵּי ר' מַרְדְּכַי יְוָסָף זַעֲגָעָן דִּי
אוֹגָן גַּעֲוֹעָן רְוִיטְצָעָנְדָן, זַיְנָע גַּעֲדִיכְטָעָ בְּרַעְמָעָן האָבָן זַיִד אַוְיְפָגָעָ
שְׁפִּיטָה, דִּי צְיוּטָן פָּוָן דָּאַט פִּיעְרִידְקָעָר בָּאָרְד האָבָן זַיִד גַּעֲוָאָרָפָן אָון
עָרָהָאָט גַּעֲהָאָט אַצְוָה וּוְיִיְנָעָרָ פָּוָן די דְּעַרְצָעָרָנָט לִיבְעָן אַיְבָּרָן
אַרְוֹןְקָודָש. עָרָהָאָט לְאַנְגָּגָהָוָסָט אָון גַּעֲשְׁפִּיגָּן, גַּעֲפָכְבָּעָט מִיט
הָאַרְיָקָעָרָהָאָט אָון גַּעֲשְׁלוֹכָצָט מִיט אַנְגָּוָן, וּוְיִיְמָאָל וּוְעַן עָרָ פְּלָעָגָט
מַאֲכָן אַהֲסָפָד.

— אַטְאָלְפָאָן האָט עָרָהָאָטָן, דָּאַט כְּלָבְשָׁוֹתָה! . . . צַוְּ דִּי גַּעֲצָן
טוֹט עָרָ דִּינְגָּעָן! . . . אַגְּרוֹיס עַרְבִּידָבָהָאָט זַיִד אַפְּגָעָשָׁמָדָט צַוְּאָמָעָן מִיט
אִים! . . . וּוְיִיְצָוְ דָּעַם טָמָא! . . . שָׁאָנְד אָון שְׁמָאָךְ צַוְּאָנְדוּ אַלְעָ! . . .
יִדְעָן האָבָן זַיִד אַיְנְגָּבְוִיגָּן וּוְיִיְאָוְנְטָרָעָרָ לְאָסָט. אַוִּיפָּה
אַזְוִי אָן אוַיסְטָעַרְלִישָׁרְרָה הָעָרְגָּנָגָהָאָט קִינְעָרָ זַיִד נִישְׁתָּגָעָרָכָט. גְּלִיְיךָ
אַזְוִי האָבָן דִּי לִימָט אַוְיְגָעְזָעָן שְׁנָת תְּהִ'ה, וּוְעַן מַעַן אַיִן גַּעֲקָוְמָעָן זַיִד
אַנְזָאָגָן דִּי בִּיּוֹעָ בְּשָׂוְהָה, דָּאַס קָאָזָאָקָן אָון טָאָטָעָרָן האָבָן שְׁוִין אַרְוָמָגָעָ
רִינְגְּלָט גָּאָרִי! . . . אַיְנְגָּעָרְמָאָן אַחֲלָשָׁ אַיִן גַּעֲוָאָרָן וּוְיִסְטָה
קְרִיְיךָ אָון מְהָאָט גַּעֲמוֹזָט אִים אַגְּנָהָלָטָן בֵּי דִי אַרְעָמָס, עָרָ זָאַל נִישְׁתָּ
פָּאַלְן צַוְּ דָּאַט עָרָד. בֵּי אַיְנְקָעָרָהָאָט זַיִד די הָאָרָ גַּעֲשְׁטָעָלָט קָאָפְּוִיר
פָּוָן פְּחָד. אַפְּיָלוּ דִי קִינְדָּעָר זַעֲגָעָן פָּאָרְגָּלְיוּוֹעָרָט גַּעֲוָאָרָן אַוִּיפָּה זַיִעְלָ
אָרָט. אַלְעָמָעָן האָבָן פָּאָרְלָאָזָט די כּוֹחוֹת אָון מַעַן אַיִן גַּעֲבָלִיבָן שְׁטִיְין

מייט געשטְרוּיכְלֶטְעַ פִּיס אָוֹן אָפְּעַנְעַ לְעַפְּצָנַן. דָּאָמָּאלַס הָאָט פְּלוֹצִים מֵיט
הָאַסְטְּיקִיַּת וּזְךָ גַּעֲפַנְתְּ דִּי טִיר אָוֹן עַס אַיְזָן אַרְיַין רְ' גַּדְלִית. עַר הָאָט
שְׁוִין זַיְכָּר גַּעֲוָאָסְטַ פָּוֹן אַלְזַן, דָּעַן עַר הָאָט גַּלְיִיךְ אַוְיףְּ דָּעַר שְׁוּעָל
גַּעֲרוֹפָן מֵיט גַּרְימְצָאָרְן אָוֹן שְׁפָט :

— זַוְאַס אַיְזָן מֵיט אַיְיךְ, מְרַדְכִּי יוֹסֵף, אַיְר וּוּינַט, וּוּי אַ גַּעֲוָינְגָּרְעַן!
— דָּו לְעַבְּסַט נָאָךְ? — אַיְזָן רְ' מְרַדְכִּי יוֹסֵף קַעַגְן אַיְם אַוְיפְּ
גַּעֲשְׁפְּרוֹנְגָּעַן. — רְשַׁע מְרוֹשָׁע! . . . שְׁדַן! . . .

— בִּינְדַּט אַיְם! עַר אַיְזָן מְטוּרָף! . . .

— פּוֹשָׁע בָּאַלְהִי יִשְׂרָאֵל! בְּוֹאָפְּ! — הָאָט רְ' מְרַדְכִּי יוֹסֵף גַּעֲבָרְיַלְט.
— שְׁבַּתִּי חַזְיר בָּוּקְט זִיךְ צָו דָּעַר עַבְּדָה זְרָה אָוֹן דָּו לִיגְסַט מֵיט אָן
אַשְׁתְּ-אִישׁ! . . .

— יַיְדָן, עַר לְעַסְטְּעַרְטַ! — הָאָט רְ' גַּדְלִיה זִיךְ אַ רְּיִס גַּעַטְוֹן
קַעַגְן אַיְם אָוֹן בָּאַלְדַּ הָאָט מַעַן דְּעַרְעָרְט אַ פְּאַטְשַׁ, דָּאָס עַס הָאָט אַפְּ
גַּעֲהִילְכַּט. — עַר פְּלִיכְטַ מִשְׁיחַ הַ' צְבָאוֹת! . . .

רְ' מְרַדְכִּי יוֹסֵף הָאָט זִיךְ אַ וּוּאָקְלַ גַּעַטְוֹן, נָאָר מְהָאָט אַיְם אַגְּגָעְכָּאָפְּטַ.
פָּוֹן זַיְן הָאַרְיקָעָרַ רְוַטְּעָרַ נָאָזַן הָאָט גַּעַנְמָעַן שְׁפְּרִיצַן דָּאָס בְּלָוֶת.
— גַּעַ-זָּוָאַ-לְדַן! — אַיְזָן עַר זִיךְ פָּאָרְגָּאָגָעַן. — גִּילְוִיְּ-עָרִיוֹת אָוֹן
שְׁפִּיכְתִּידְמִים! . . .

— יַיְדָן, עַר לִיְגַּט! — הָאָט רְ' גַּדְלִיה זִיךְ גַּעֲקָרְטַ צָוּמָ עַולְםַ. —
אַלְזַן, זַוְאַס עַר בִּילְטַ, אַיְזָן שְׁקָר וּכְזָבַן! . . . נִישְׁתַּחַת שְׁבַּתִּי צְבִי הָאָט זִיךְ
גַּעֲשְׁמָדַטַּ, נָאָר זַיְן שָׁאָטַן! . . . סְ'אַיְזָן אַ בְּפִירְוּשָׁר זַוְהָר! . . .
מִשְׁיחַ אַיְזָן אַוְיְפְּגָעָגָנְגָעַן אַיְן הַיְמָל! . . . אַיְנוּגִיכְן וּוּעַט עַר וּוּידָעַר נִידָּעַן
אָוֹן אָונְדוֹז אַוְיסְלִיאַן! . . . דָּאָהָט אַיְרְ בְּרִיאַו! . . . פָּוֹן אַלְעַזְדּוֹשִׁים! . . .
אָוֹן עַר הָאָט אַרְוִיסְגָּעָצְזִיגַן פָּוֹן בּוֹזִים אַ פָּאָק בְּרִיאַו אַוְן קוֹנְטְּרִיסִים.
רְ' מְרַדְכִּי יוֹסֵף הָאָט מֵיט אִימְפְּעַט זִיךְ דּוֹרְכְּגָעָרִיסַן דָּוְרַק יְעַנָּעַ, וְאָס
הָאָבָן אַיְם פָּאָרְצִוִּיםַ דָּעַם וּוּעַגְּ, גַּעֲשְׁלִידְעָרְטַ דִּי קְוּלִיעַ אַיְן דָּעַר לְוֹפֶט,
אַ פְּלִי גַּעַטְוֹן פָּאָרְוִיסַן מֵיט צְעַשְׁפְּרִיטַ אַרְעָמַס אָוֹן מֵיט אַזְאַה כּוֹה, וּוּי אַ
חִיה אַיְזָן אַיְרְ פָּאָרְצִיקְוָנַג . . . בָּאַלְדַּ אַיְזָן עַר גַּעַפְּאָלַן מֵיט דָּעַר גַּאנְצָעָר
שְׁוּעָרְקִיַּת פָּוֹן זַיְן לִיבַּ, אַיְנְגָעְקָלְאַמְעָרַט זִיךְ אַיְזָן דָּעַר עַרְד אָוֹן מְהָאָט
לְאָנָג דְּעַרְגָּאָךְ פָּאָרְנוּמָעַן זַיְן קָלָאָג :

— יַיְדָן, רְאַטְעַוְוַעַט אַיְיךְ! . . . דִּי סְטְרָא-אַחֲרָא גַּעֲוָעַלְטִיקַט . . .
וּוּיְ-זָוָיִי! . . .

די בוני הימנותא אונ דיא מותנוגדים

אלע יידן פון גאר דער וועלט, פון פוילן און אויך פון גארדי דער העק, האבן זיך צעטילט אויף צוויי צדדים: אויף בניה-הימנותא און אויף מותנוגדים. דאס העלישע פיער פון מחלוקת ברענט אין יודן ווינקל. אויף אלע יארדים איז איזן חברותא מחרים די אנדערע מיט שופרבּ-בלאון, טהרה-ברעם און שווארצע ליכט. רבנים ווערטן ארויסגע-טריבן אין די זאכן אדער ארויסגעפֿרט אויף א וואגן מיט אקסן, ווי דאס האט געטראפָן אין כמה שטטט; בכבודיקע ליטט ווערטן געשמיין פאר אלעמענס אויגן און צו שאנד-געמיינט. און א צאל משולחים וואנדערן ארום איבער די וועגן און טראגן מיט זיך אעלערהאנט ואער און גע-פעלשטער בריין. נביאים און מוכחים וואגלוין פון ארט צו ארט און יעדר רעדט לוייט זיין נסוח. אין זיינט איפער טוועזעפּ די קנאים פיל אומראכט. אין לובלין קומענ-אַרוייס געלעגן אין די שלן און בתימ-מדרשים, און פוילישע זעלנער מוז פאנאנדעררייסן די שטרײַטנדיקע. אין לוידמיר האבן די קוילערס אומגעבראקט א מלמד, וואס האט פאַרעווערט צו עסן שעירה בטבת. אין הרוביישוויו זענען די פָּאָרגלויבטער אין שבתי צבי געלביבן קנאפּ אין צאל. מ'האט דערפֿאר זיך אַפְּגַּזונְדֶּרֶת פון זיי, ווי פון קראצ'יקע, און אויסגעשמירט זיינער טירן מיט פער, צום צייכן, דאס קינגר זאל נישט איבערטרעטען זיינער שעועלן, מ'האט אויך געאָרט, דאס קינגר זאל זי נישט פָּאָרְקוּפּן קיין שפִּין, בי זיי וועלן זיך אומקערן. די וויניקע, וואס האבן זיך באַדענט, האבן געמויזט נעמען אויף זיך א האָרבע שטראָה, דהינו: זיי האבן אַגְּנוּעַטן צעריסגען קליעדר, באַדענט די קעפּ מיט אש און זיך אַוועקגעליגט און פָּאָלייש פון של. דאָרטן האבן זיי מיט די פויסטן געקלאָפט אין די הערצער און מיט א הויך קול זיך מהווודה געווען אויף זיינער זינד.

ווער עס איז אַריינגעקומען אַדער אַרויסגעגענונגען, האט אַיבער זיי אַרייבער געשפּרייזט. אַנדערע האבן זיי אויך אַנגעשפּיגן אַין פֿנים . . . ס'זענען פֿאָראָנדן אַין פֿוֹילַן וּוַיכטיקע לִיטַי, וּאַס האָבָן גַּעֲפְּרוֹאוֹס זיך אַריינצּוֹלִיגַן אַין שְׁלוֹם, אַבעָר זַי זענען בַּאלְד אויך פֿאָרְפְּלָאַכְּטַן גַּעוֹאָרָן אַין דַּעַר נָעֵץ פֿוֹן קְרִיגַעַרְיִי אַון נָאָך גַּעֲמַרְט פֿוֹנָאנְדָּרְצּוֹבָן דַּעַם פְּלָאָם. אַ פְּחַד האט אַרוּמְגַעַכְּפַט אַלְעַ גַּדוֹלִיְישָׂרָאֵל, דַּעַן סְאיַז גַּעוֹעַן אַ סְכָּנָה, דַּאָס אַ גְּרוֹיסַע מְחַנָּה אַפְּטְּרִינִיקַע זַאַל זַי אַפְּזָונְדָּרְעַן פֿוֹן יִדְישַׁן שְׁטָאָם, זַי דַּי קְרָאִים אַין דַּי צִיְּתָן פֿוֹן עַנְּן. פֿוֹן אַלְעַ יְשֻׁוּבִים האָבָן דַּעֲרוֹגִירִיכְט שְׁמוּעָות וּוּגָן יְהָוִדִּים, וּאַס שְׁמַדּוֹן זַי צְוֹאַמְעַן מִיט זַיְעַר הַיּוֹזְעִינָּד. אַ סְךָ האָבָן אַלְיַזְן זַי אַנוּגָּעַטָּן אַ מִתְּהָ, זַי דַּאָס אַיִזְפָּן אַין יְרוּשָׁלַיִם, אַלְטוֹנָע, וּוּלְנָע אַון נָאָך פֿיל אַנדְעַרְעַן מְקוֹמוֹת.

אויך דַּי שְׁבָתָאים צְוִישַׁן זַי זענען נִישְׁתָּאַיִינִיק גַּעוֹעַן אַין זַיְעַר דַּעַה אַון זַי צְעַפָּלַן אוֹיףַ אלְעֶרְלִיַּי כַּתָּה.

אייַיַּה כַּתָּה האָלֶט, אַוְ דַּאָס דַּוְרַ מַזְוַוַּוְעַרְן כּוֹלָו זַכְאַי. דַּי דָּאַיְקַע לִיטַ פֿאָסְטַן תְּעִנִּיתִים אַון שִׁידְזַן זַי אַפְּ פֿוֹן דַּי וּבִבְעַר. זַי דַּעֲרָמָאנָעַן דַּעַם נָאַמְעַן שְׁבָתִיְ-צְבִי נִישְׁתָּו וּוַיְנִיקָעַר פֿוֹן הַוְּנָדְעָרָט מְאַל אַין טָאָג אַון קְרִיצְנִיאָוִס דַּי אָוְתִּיחָה שַׁ אַון צַ אַוִּיפַּדְעַר אַון אַוִּיפַּדְעַר דַּי פְּעַנְצְּטָעָר, צְוַקְאָפְּנָס פֿוֹן דַּי בַּעַטְוֹן אַון אַפְּיָלוֹ אַוִּיפַּן לִיְיָבָן. זַי גַּלוּבָן, דַּאָס שְׁבָתִי צְבִי אַיִזְ אַיְינְגַעַגְעַן לְעַבְעִידְקָעָהִיט אַין עַולְמַ-הַאֲצִילָות, אַון דַּעַר מְשׂוּמָד, וּאַס זִיצְט אַין סְטָאַמְבּוֹל אַון האָט גַּעַנוּמָעַן פָּאָר אַ וּוּבָן אַ יְשֻׁמְעָלִית, אַיִזְ דַּעַר אַשְׁמָדָא. אַן אַנדְעַר כַּתָּה וּוּיְוַתָּאַוִּית, דַּאָס אַיְדָעַר מְשִׁיחָה וּוּעַט אַנְטְּפָלְעַט וּוּרְעָה, מַזְוַעַר פְּרִיעָר אַרְיִין צְוִישַׁן דַּי חִיצוֹנִים, אַרוּסְצּוֹצְעַן פֿוֹן דַּאָרְטַן דַּי נִצְחָות דְּקָדוֹשָׁה, זַי סְשָׁטִיט בְּפִירּוֹש אַין תִּקְוּנִיזָהָר: טָבַּה מְלָגָאָו וּבִשְׁ מְלָבָר. אויך דַּעַר נְבִיא האָט שְׁוִין אַוִּיפַּט אַיִם פֿאַרוּסְגַּעַזְגַּט: וְאַתְּ פְּשָׁעִים נְמָנָה. לוּיט זַיְעַר דַּעַה מַזְוַעַר דַּאָס דַּעַר פָּאָר דַּעַר אַוְיסְלִיוֹנָג וּוּרְעָה כּוֹלָו חַיָּב אַון זַי פְּלִיסְטִין זַי דַּעֲרוֹם צַוְּ פֿאַרְדָּאַרְבָּן גְּרוֹיס אַון קְלִיַּן. זַי קְוָמָן בְּאַהֲלָלְעַנְעַרְהִיט אַוִּיפַּדְעַר עִירּוֹת, עַסְנָן חַוֵּר אַון אַלְעֶרְלִי אַוְרִינְקִיְּטַן אַון טַוּעַן פֿאַרְבָּאַרְגָּעַנְעַרְהִיט אַבְּ-מְלָאָכָהס אַין שְׁבַת. אַיִזְ שְׁבָרְעָשִׁין האָט אַיְנָעַר פֿוֹן זַי אַפְּגָעָגָלָט בָּאַרְד אַון פָּאָות מִיט אַ גַּאֲלִיְמַעְסָר. אַיִזְ קְרָאַשְׁנִיק האָט מַעַן אַין מִיטַּן דַּעַר נָאַכְט אַיְפְּגָעְבָּרָאָכִן דַּי שְׁלַוְאַן גְּרִיזִיך גַּעֲמָאַכְט דַּי סְפָּרִיתָוָהָס, זַי אויך אַוְיסְגַּעַמְעַקְט שְׁמוֹת. דַּי סְוּפְרִים לִיְגַּן אַרְיִין אַין דַּי בְּתִים

פונ דיב פַּטְלָט דִּי מְקוֹות, כְּדֵי יַדְן זָלָן לִיגַּן מִיטַּגְדָּס. מַוְאֲרֶפֶט אָוְנְטָעֶר אַיִן הַיּוֹעֵר פּוֹן כְּהָנִים גַּלְיְדָעֶר פּוֹן טַוִּיטָע. מַגִּיטְדָּאָום פּוֹן שְׁטוֹב צֹ שְׁטוֹב אָוֹן מַטּוֹת אַרְיִין טְרָאָפֶנס חַלְבָּאַיִן דִּי טַעַפֶּ, טַרְיף צֹ מַאֲכָן דָּאָס עַסְּגָן. דָּעֶר שְׁוֹחַט פּוֹן קְרָעָשָׂעוֹ האַט אַיְגָּס גַּעֲלָאָטָן פְּגִימָוֹת אַיִן חַלְפָּ, דָּאָס פְּלִישָׁ זָלָן נְבָלהָ, אָוֹן עַר האַט מַלְּ-גַּעֲוָעָן דִּי נִיְּגָעְבָּוִידָעָגָן אַזְּ פְּרִיעָה, זַיְן זָלָן בְּלִיבָּן עַרְלִים. וּוֹעֵן דִּי זַיְן אַיִן באַוּאָסָט גַּעֲוָאָרָן, האַט מְעַן באַנְאָאָסָט אַרְוָמְגָעְרִינְגָּלָט זַיְן הַוִּיִּזְדָּאָךְ אַפְּצָזְדָּעְבָּעָגָעָן מִיטָּאַיִם אָוֹן אַיִם צֹ פְּאַרְגָּעָלָטָן, וְיַעַר האַט פְּאַרְדִּינְטָן, נָאָר עַר אַיִן אַנְטְּרוֹנָעָן נַאֲקַעְטָעָרְהִיאִיט אָוֹן עַס אַיִן נִישְׁתָּאַבְּקָאנְט גַּעֲוָעָן וּוֹאָזְזָיְן גַּעֲבָיְן אַיִן אַהֲנָגְעָקְעָמָעָן. כְּדֵי צֹ פְּאַרְשָׁפְּרִיאִיטָן צַאֲנָקְעָרִי אָוֹן פְּיִינְטְּשָׁאָפֶט, טְרָאָגָן וְיַי אָפֶט רְכִילָות צְוִישָׁן מַאֲנָסְלִיטָן אָוֹן וּוֹיְבָעָר אָוֹן זַיְן בְּרָעְגָּעָן אָפֶט צֹ מַעְסְדָּרְשָׁטָעָ. פְּרִיטִיקְ-צְוִידְ-נָאָכָטָס לִיגַּן זַיְן אָוֹנְטָעֶר פִּיעָר, דָּאָס דִּי הַיּוֹעֵר זָלָן זַיְן אַנְצִינְדָּן אָוֹן יַדְן זָלָן אַזְוִיְּ אָרוֹם פְּאַרְשָׁוָעָכָן דָּעַם הַיְלִיקָּן שְׁבָתָן. אַיִיךְ וּוֹיְבָעָר צְיַעַן זַיְן אַרְיוֹסָט אָרוֹף, דָּאָס זַיְן הַאָבָן מַזְנָה גַּעֲוָעָן, אָוֹן זַיְן דַּעֲרָפְּרִין צֹ אַגְּטָן. עַס טַרְעָפְּטָן דָּאָס זַיְן לִיְדִיקָּן אַוִּיסְדִּי צְדָקָה-פּוֹשָׁקָעָס אָוֹן קְוִיפָּן פָּאָר דָּעַם גַּעַלְטָן וּוֹיִינָן, וּוֹאָס אַיִן גַּעֲגָסָן גַּעֲוָאָרָן פָּאָר דַּעְרָ עַבְוָה-זָוָהָה. אַיִן זַיְעָר מַוְטָּ-וּוְילִיקִיטָן זַעַנְעָן זַיְן נָאָךְ עַוּסָּק אַיִן קְבָּלָה-מְעַשָּׂית אָוֹן אַיִן שְׁמוֹת. זַיְן באַשְׁוּעוֹרָן אוִיךְ מַתִּים אָוֹן זַיְנָקָעָן אַיִן כִּישָׁוֹפָן.

גַּאֲרִי אַיִן אַפְּגָעָרִיסָן פּוֹן דַּעְרָ וּוּלְטָן, פְּאַרְאָרָעָמָט אָוֹן הוֹילָן. פּוֹנְ-דַּעַסְטוּוֹגָן הַעֲרָתָן דָּא נִשְׁתָּאַוִּיךְ דִּי קְרִיגָּעָרִי אָוֹן טַוְטָן זַיְקָשְׁטָרָקָן פּוֹן תָּאָגָן צֹ תָּאָגָן.

ר' מַרְדְּכַי יִסְפָּ, ר' גַּאֲדָל חַסִּיד אָוֹן נָאָךְ אַנְדָּעָרָעָה אַבָּן זַיְקָדְעָרָעָה וּוֹיְטָעָרָט פּוֹן דַּעְרָ חַבְרָיא אָוֹן טֻוָּעָן תְּשֻׁבָּה אַוִּיפָּ דָּעַם, וּוֹאָס זַיְן זַעַנְעָן פְּאַרְפִּירָט גַּעֲוָאָרָן נָאָךְ דָּעַם פְּאַלְשָׁן גַּוָּאלָן. ר' גַּאֲדָל חַסִּיד האַט אַנְגָּעָטָן פְּאַרְפּוֹלְטָעָ קְלִיְדָעָר אָוֹן לְאֹזֶט יַדְן פְּאַרְגָּאָכָט זַיְקָשְׁלָאָגָן מְלָקָות מִיטָּ אַרְיָמָעָן אַוִּיסְצּוּקְיִיפָּן זַיְנָעָן זַיְנָדָה. עַר פָּאָסָט בִּיזְוָן אַוְנָטָן אָוֹן לְעַנְטָן אַוְנְטָעָר זַיְן הַאָרֶץ בְּלֹזִי מִיטָּ אַפְּעָנִיְצָה בְּרוּיטָן אָוֹן אַקְנָאָבָל. ר' מַרְדְּכַי יִסְפָּ גַּיִיטָ אָוֹן פּוֹן שְׁטוֹב צֹ שְׁטוֹב אָוֹן הַעַצְטָמָעָן קְעָגָן דַּעְרָ חַבְרָיא. עַר דַּעְרָ-צְיִילָט וּוֹעָגָן דַּעְרָ פְּאַרְוּוִיסְטָוָגָן, וּוֹאָס זַיְן הַאָבָן אַרְיִינְגְּעָבְרָאָכָט אַיִן אַלְעָ יִדְיָשָׁעָ יִשְׁוּבִים, רַעֲנָנְטָאָוִים זַיְעָרָעָה חַטָּאָים, וּוֹאָרָנָט מְעַן זָלָן זַיְקָשְׁטָן בְּאַהֲעָפָטָן צֹ זַיְקָ, דָּעַן זַיְקָ זַעַנְעָן טָמָא. בְּלֹזִי אַוִּיךְ רַעֲכָעָלָעָן פְּאַרְמִינְדָּט

ער צו רעדן שלעכטס. ר' איטשע מאטעס זיצט פארקייטלט אויפֿן גארן אין זיין שווערס הויז און שריבט זינע כתבים. ער דאונט נישט מיט מנין און קומט זעלטן אַרויַס אַינְדרויסַן. קיינער וויסט נישט ווי ער דערגערט זיך, וואָרָן קִין גַּעֲשָׁנְקָעָן וויל ער נישט צונגעמען און מ'שְׁמוּעַסְט, דאס ער באַשְׁאָפְט טוּבֵן פֿוֹן סְפֶּרְיִצְּרוֹת . . .

ר' גדליה און לוי זענען נאָך אלץ די קעפּ פֿוֹן דער שטאט און אַירע פֿירער. זיי האָבן אַוִיסְגָּערֻפּן אַחרם אויףֿ ר' מַרְדְּכַי יִוסְפּּזֶן זינע העלפֿער, דאס קיינער זאל זיך נישט דערגענטערן צו זיי אַין זַיִעַרְעַס פֿיר איילן. אַ סְדַּסְטְּרַסְטְּרַסְטְּרַס פֿוֹן בִּיתְהַמְּדָרְשָׁן האָבן זַיִ אַרְוִיסְגָּעְנוּמָעָן אַוּן פֿאַרְבְּרַעְנָט אַדְעָר בְּאָנְגָּרָאָבָּן, אַוּן אַיְבְּרַעְגְּלָאָזְטְּ בְּלוּזִי סְפֶּרְיִסְדוֹד. אויףֿ ר' מַרְדְּכַי יִוסְפּּזֶן האָבן זַי אַגְּגָעְשְׁטָעַלְטַשְׁ אַלְקָהַאְפְּטִיקָע יְוָנְגָעָן זַי זָאָלָן אַים שלאָגן. זַי האָבן גַּעֲלָקָעַט אויףֿ אַים הַינְּטָרָעָן באָד, וווען ער גִּיטְטָוּן זַיִן גַּעֲבָרוּיךְ. דָּאמָאָלָס האָבן זַי זַיךְ גַּעֲוָאָרְפּּוֹן אויףֿ אַים, גַּעֲטְרַעְטַוּן אַים מִיט די פֿיס, אַים גַּעֲוָאָלְגָּעָרְט אַוּן מִיסְטַּס אַוּן אַזְוִי לאָנג זַיךְ גַּעֲלָאָזְטְּ וּאוֹיְלָגִין אַיבָּעָר אַים, בֵּיז ער אַיז גַּעֲבָלִיבָּן לִיגָּן ווּי טּוּיטָן. ערשת נאָך שעָהָן האָט אַים גַּעֲפָנָעָן די טִיקְעָדָרְנִי אַוּן מעָן האָט אַים אַפְּגָעָמוֹנוֹנְטָרָט. זַיִנְעַן מְלָבוֹשִׂים זַעְנָעַן גַּעֲוָעָן אַוִיסְגָּעוּוֹיְקַט מִיט בְּלוּט אַוּן בִּידְעַ אַוְיָגָן זַעְנָעַן גַּעֲוָעָן אַוְנְטָרְגָּעָהָאָקָט. שְׁפָעַטָּעָר מִיט אַיְינְיַעַק טָעָג האָט מעָן גַּעֲצָאוֹנָגָעָן דָּוָרָךְ קְלָעָפּ ר' אַיטְשָׁעָ מאַטְעָסָן ער זָאָל אַפְּגָטָן זַיִן אַשָּׁה רַעֲכָעָלָע, הַגָּם דָּעַר טִירַס פֿוֹן גַּאֲרִיְּה האָט צַוִּי גַּעֲמָעָן אַוּן עַס אַיז אַחרם מִקְדָּמוֹנִים דָּא נִישְׁתְּ צוּ שְׁרִיבְּרִיכָּן קִין גָּט. ר' גַּדְלִיה האָט אויך נִשְׁתְּ אַפְּגָעָוָאָרָט די נִינְצִיךְ טָעָג, זַי דָּעַר דִּין אַיז, נאָך בָּאָלָד צַוְּמָאָרְגָּנָס גַּעֲשְׁטָעַלְטַשְׁ מִיט אַיר אַחוֹפהָ אַוּן אַזְוִי אַרְוּם אַפְּנָגְוּזִין, דאס ער אַיז אַוּנָרָעָל דָּת.

פֿוֹן דָּאמָאָלָס אַן האָט די הַפְּקָרוֹת אַוְמָגָעָנוֹמָעָן גַּאנְצְּ גַּאֲרִי אַיז דִּי שְׁטָאט אַיז גַּעֲפָאָלָן אלְצָהָרָע אַיז אַפְּגָרְוָנָט, ווָאָרָן דִּי לִיְּטָרְוִוָּג אַן זִיכְעָר גַּעֲוָעָן, דאס יַעֲדַע עֲבִירָה אַיז אַ שְׁטָאָפְּלַשְׁ צוּ לִיְּטָרְוִוָּג אַן דָּערְהַוִּיבְּנָג אַן זַי זַעְנָעַן גַּעֲזָוְנָעַן אַיז מִ"ט שְׁעִירִיְּ-טוּמָה. בְּלוּזִי גַּעַד צִילְטָע זַעְנָעַן גַּעֲשְׁטָאָנָעַן פֿוֹנְדָּעְרוּוִיְּטָנָס אַן האָבן צַוְּגָעָזָעָן זַי דָּעַר שְׁטָן טָעָנְצָט אַיז די גַּאֲסָן פֿוֹן דָּעַר הַיְּלִיקָעָר קְהָלָה.

אַוְמוֹיְרִיךְ זַעְנָעַן דִּי מַעַשִּׁים, ווֹאָס ווּוְרָן אַפְּגָעָטָן. מְדַעְצְּיִילָט, דאס יַעֲדַע נָאָכָט נְעַמְּט זַיךְ צְוָנוּיָּה די חַבְרִיא אַיז אַ מְלָקָם מִיּוֹדָה; דאס

ליקט ווערט פארלאשן און אין דער פינצטער ליגט מען מיט פרעמדע וויבעה. ר' גדליה זאל און דעם וויטן פון זיין אשה רעלעלע אויסבאד האלטן בי זיך א גויע א זונת, וואס איז איגנס צוגעשית געווארן פון דער כת איז זמאשטע. אויף זיין ברוט הינטערן טלית-תקטן הענט א קופערנער צלם און אין טаш פון זיין בזעם איז פארברגאן א ייול. באנאכט קומען צו אים לילית און אירע באדיגערינס און ער איז זיך מיט זי מיטמא. שבת-צונאכטס טוט ער אן רויטע קלידער און א טאלפאג זוי א טערק, און גייט ארייס צוֹאמען מיט זיינע תלמידים צו דער חורבה פון אלטן שלאָס. דאָרט באזוייז זיך צו זי דער ס"מ און אלע צוֹאמען בוקן זיך צו אָפָגָט פון ליט. דערנָאָר טאנצָן זי אָרוּם מיט שטורךצָן. אויך ר' יוסֶף דיללה-הַרְדִּינָה קומט אָהָן פון הר-שער אין געשטעלט פון אַשְׁוָאָרָצָן הונט. דערנָאָר גיינע אלע אָרִין אַין די געועלבונגען פון שלאָס און עסן דאָרטן אַס עסֶהָה פון אָבר מַן הַחַי, דהינו: זיינָן שטיקער פון לעבעדיקע עופות און פֿאָרְצָעָרְן דאס צוֹאמען מיטן בלוט. נאָך דער סעודה באַשְׁלָאָפָן פֿאָטָעָרְס זַיְעָרָע טעכָט, ברידער — שוערטער, זיין — די מוטערס. געכְּלָע לויס גייט אָרוּם אַינְגָאנְצָן נאָקעט אַון אַין די אָוִיגָן פון אַלע פֿאָרְזָאָמְלָטָע אַון פון אַיר מאָן ענטפְּרָט זיך אַיבָּעָר צו אַבעְלָעָגָלה . . .

אַ מערטן-פריזים אַין געווארן גָּאָרִי, אַ שטאט, וואס אַין פֿאָרְשָׂאָלְטָן פון גאט אַון פון ליט. די אלטע בעלי-הבותים האבן פֿאָרְכְּטָן אָרוּיסְצָקְומָעָן, דען אויך די קִינְדְּרָעָז ענען צוֹאמָעָטָן צו דער כת אַון זי זואָרָפָן שטינְגָּעָר אויף די מַהְנָגִידִים. מען טוט זי אַפְּ אַלְרָלִי זי-להכְּבָּעִיסָן. אויף זיינָן שטאט אין בִּיתְהַמְּדוֹרָשָׁ קְלָאָפָט מען אַן נַעֲלֵי זי זאָלָן צְעִירָיסָן די מלְבָשִׁים; מען שנְיִידָט זי אַפְּ די צִיצִית, מען שעַדְקִת זיינָן צִיגָּן. אַנוּמָלֶט האָבן עכְּבָרְשִׁים אַרְיִינְגָּעָסָן צו אַינְגָעָם דָּרְכוֹן קוּיְמָעָן אַן עַמְּרָר מִיט טְנוּפָת אַון פֿאָרְאָמְרִינִיקָט דאס גַּעַשְ׀יר אַון דאס גַּעַקְעַכְטָס. דאס רְשֻׁוּת גְּרִיכְט אָזִי ווִיטָה, דאס מען שְׁקִטָּסִירָות, מְפַאָרְפְּלָעָטָט סְחוּרוֹת מִיט אַיִל, מְאַיִז זיך נְקָם אַין קִלְיִינָעָ קִינְדְּרָעָז. וְאוֹלֵעָז יְוָגָעָן האָבן אַין אַהֲנְטָעָרְגָּאָס גַּעַלְיוּעָרָט אויף אַן אָשָׁה, וואס האָט צְוִירְקְעַקְעַרְטָט פון טְבִילָה, אַון זיך גַּעַוְאָרָפָן אויף אַיר זי מַאְנָס צו זיין. עַרְשָׁת ווּעָן זי האָט באַגְּוּנָעָן צו שְׁרִיעָן, ענען די פּוֹשְׁעִים אַנְטְּרוֹגָעָן, אַון דער חִילּוּלְהַשָּׁם אַין גַּעַוְעָן גְּרוּיסָה, דען אַין די

דעפעער אָרום האָט מעָן שווִין גערעדט, דאס די יהודים האָבן פֿאָרְאָטוֹן
דייעָר גלייבּן אָון געוֹאוֹרָן נֵיעָרֶת ווי די צִיגִינְגֶּר אָון רַאֲבִירֶעֶר. די¹
גָּלְחִים האָבן גערײַצֶּט דאס פֿינְצְטָעָרָע פָּאָלָק אָון פֿאָרוֹיסְגַּעַזְגַּט, דאס
איְנְגִיכּוֹן וּוּעָלָן זִיךְ צָנוֹנְפָּנְעָמָעָן אַלְעָ גַּלוֹבִיקָּעָן נּוֹצְרִים מִיט שְׁוּעָרָד אָון
שְׁפִּין אָון פֿאָרְטִּילִיקָּן די יִידָּן מִיט וּוַיְבָעָר אָון קִינְדָּרָה, אָון סְ'וּעָט פָּוָן
זַיִּ חֲלִילָה נִישְׁט אַיְבָּרְבָּלִיבָּן קִין גַּעֲדַעְכָּנִישׁ . . .

די קדושה אוֹן די טומאה

וינט רעכעלע די נביאתטע האט זיך דערוואווסט פון דער שמעה,
 דאס שבתי צבי האט אַנגעטען דעם טאָלפֿאן, האבן הייליקע מלאכימ
 אוּפְגָּעָה הערט זיך צו אַנטְפְּלָקָעָן פָּאָר אַיר. זי ליגט יעדע נאכט לאַנגָּע
 שעהן אין אַיר הימליך, רעדט אַרְוִיס שמוֹת אוֹן וואָרט אַוִּיף אַ חזְוִוָּן.
 זי רופט-אָן נעמָען פון שרים אוֹן שְׁרִיפִים, אַיז מכוֹן מיט אַיר גַּעֲדָנָק
 צום שְׂרִיחָפְנִים מְטָרָרָן, אוֹן טוֹט פָּאָרְגִּיסָּן אַיר גַּעֲבָעָט, בֵּין די לעפְצָן
 ווערָן מָאָט אוֹן די קְרָעָפְטָן פָּאָרְלָאָן זי. פָּוְנְדָעְסְטוּוּגָן ווערט זי נישט
 גַּעֲנְטְּפָעָרט. עֲרַשְׁת נישט לאַנגָּע פְּלָעָגָן זי אָפְט באָזָוָן בַּתְּ-שְׁבָעָן אוֹן
 אַבְּיָגִיל אוֹן גַּעֲלָרָנֶת מיט אַיר פָּאָרְבָּאָרְגָּעָן לְעָרְנוֹגָעָן. אַין האַלְבָּן
 דְּרִימָל האט זיך באַוִוִוָן צו אַיר יוֹסֵף הַצָּדִיק אַין זִין שיַבְעַר גַּעֲשְׁטָאָט
 אוֹן זי אַרְוָמְגַעְפִּירָט אַיבָּעָר אַלְעָה הַיכְלוֹת. עַר האט אַיר גַּעֲלָאָות זַעַן דָּאָס
 גַּעַדְעָן אוֹן די טְוִיעָרָן פון גִּיהָנוּם, די אַוְצָרוֹת-שְׁלָג אוֹן די דְּרִי הַוְנְדִיעָרט
 אוֹן צָעַן וּוּלְטָן, וּאָס די רַעֲכַטְפָּאָרְטִיקָּעָן זַעַנָּעָן אַנְגָּעָבָרִיטָן צו אַרְבָּן. פון
 צָוִיפִּיל קְלָעַטְעָרָן אַיבָּעָר די עַולְמָות פְּלָעָגָט זי אַוְיְשָׁטְיִין מיט אַפְּגָעָנוּמָעָגָע
 פִּיס. אִיצְט אַיז רַעֲכַלָּע אַרְפָּגָעָפָּאָלָן אַין קְטָנוֹת-דִּמְחָוִיָּן. מַחְמָת צָעָר
 קָאָן זי מַעָר נִשְׁתָּעָסָן די פְּעַנְצְּלָעָךְ לְעַקְעָר, וּאָס בִּינְקָעָלָע טְרָאָגָט אַיר
 צו, אוֹן פָּאָרְזָוָכָט נִשְׁתָּעָסָן דָעַם זִיסְן וּוַיִּין אוֹן די אַנְדָעָרָע דְּרָקְוּוֹיְקָעָנִיָּשָׁן.
 זי וּוֹאָשָׁט נִשְׁתָּעָסָן די העַנְטָה, מַאֲכָתָן קִיְיָן בְּרָכָה אוֹן דָאוֹנוֹת נִשְׁתָּעָסָן, תָּגָם
 זי גַּעַרְטָה תְּפָלָה צו טָוָן. אַיר לִיבָּן, וּאָס האט לאַנגָּע חֲדָשִׁים נִשְׁתָּעָסָן
 פָּאָרְלָוִידָן די הַיִּזְ, אַיז קָאָלָט אוֹן ווערט פון מַאל צו מַאל בַּאֲדָעָקָט מִיט
 אַ קִילָן שְׁוֹוִיָּס. די שְׁפָרָאַצְנְדִיקָעָה האָר אַוִּיף אַיר אַפְּגָעָגָלָטָן קָאָפָ
 שְׁטָעָכָן אוֹן טְוֹעַנְדוּיָּי, די באָקוֹן זַעַנָּעָן הוַיִּל, די אוֹיגָן — גַּרְעָסָעָר אוֹן
 אַוְנְטָעְרָגָעָשָׁלָאָגָן. שְׁוֹין עַטְלָעָכָע טָאגָן זַוִּיר אַיר גּוֹמָעָן אַיז סְסָדָר טְרוֹקָהָן
 די צָוָגָן אַיז פְּרָעָמָד אוֹן פִּילְטָ-אָוִים דָאָס גַּאנְצָע מְוַיִּל, די צִיִין זַעַנָּעָן
 הַיִּילִיק, זַוִּיר זַי וּוֹאָלָט גַּעֲנָסָן זַוִּירָס, די פִּיס — שְׁוֹועָר אוֹן הַילְצָרָן.

דעך בויך האט זיך איר אויפגעבלאון, ווי ער וואלט פול געוען מיט
ווינט . . .

אין אנհובי האט ר' גדליה געפראאות צו רעדן צו רעכעלעס הארץ
און זי טרייסטן. עדר האט איר אויפגעוויזן, דאס זי איז אראפגעפלן פון
דעך מדרגה, צו קאנגען שפערטער אויפיגין העכדר, זי געשטאָרקט מיט
רייד און זיך געמי איר פרײַלעך צו מאכּן. ער האט געליען אַ פידל
און אינטערן דער וואָך איר אויפגעשפליט אַ המבדיל. ער האט געשיקט
אַ שליח איר צו קויפֿן קראַלן און אַן אַרְעַמְּ-בָּגָּדָן, און באָפִילְן די^{*}
יונגעַרְזִיּוּן זי זאלְן אַרְיִינְגִּין אַין אַיר חדַּר אַן רְשׁוֹת אָוּן זי אַוְיְהִיטְעָרָן
מייט געלעכטער און שפֿאָס. ער האט אַפְּילְ געשיקט צו אַיר לוֹן, ער זאלְ
אַיר קלָאָר מאָכּן די נֵיעַ ווּעַגְּן פָּוּן גָּאטָס דִּינְגְּסָט אַין אַיר אוּסְטִיטְיָשָׁן
דעַם פְּסֻוקְ וְשְׁכַנְתִּי אַתְּכֶם בְּתוּךְ טּוֹמָאָתֶכֶם. נָאָר רַעֲכַעַלְעַד האַט אַיִּם
אַנְגַּעַקְוּטַ מִיט גַּעַלְעַד אַרְוִיסְגַּעַזְצָטַ וְוִיסְלָעַן, ווי זי וואָלְט אַיִּם נִישְׁתָּ
דַּעַרְקָעַנְט, אָוּן נִשְׁתָּ גַּעַטְוּן אַוְףְּ אַיִּם קִין אַכְּטָן. סְהָאַט אַוְיסְגַּעַזְעַן,
גַּלְיִיךְ אַיר גַּעַמְּיט וְוָאָלְט אַרְוִיסְגַּעַזְוּבָט עַרְגִּיזָן אַין וְוִיטְעַנְישָׁן, וְוָאָהָיָן
זִינְעַן וְוּרְטָעַר דַּעַרְגְּרִיכְן נִישְׁתָּ.

אוּמָהִימְלַעַכְעַ זָאָכָן טַרְעַפְן מִיטְ רַעֲכַעַלְעַן. כָּאַטְשָׁ אַיר שְׁטוּב וְוּרְטָ
צְוַויִּי מֵאָל אַין טָאָג גַּעַחְיִיצָט, שְׁפִּירַט זַי תְּמִיד אַ שְׂוִידְעַר אָוּן עַס דּוֹכֶט
זיך אַיר אָוִסְ, ווי די קְעַלְטַ וְוָאָלְטַ גַּעַקְוּמָעַן פָּוּן אַיר אַיְגְּעַנְעָם לִיְּבָ.
אַפְּטַ נְעַמְּטַ דָּאָס הָאָרֶץ זיך וְוָאָרְפַּן אַין אַיר בְּרוֹסְטָן, ווי אַ לְעַבְּדִיק בָּאַיִּם
שְׁעַפְּעַנְיִישָׁ ; אַין אַיר אַיְגְּעַוְיִיד שְׁרוּמְפַט זיך עַפְּעַס אָוּן טָוּט זיך
קְנוּיְלָן אָוּן דְּרִיְּעָן, ווי אַ שְׁלָאָנְגַּן וְוָאָלְטַ דָּאָרְטָן גַּעַזְעַסְן. די גְּלִידְעַר
זַעַמְעַן אַפְּגַּעַשְׁלַאָפְט אָוּן וְצִין לְוִוִּין אַין די גַּעַלְעַקְעַן. דַּעַר קָאָפְּ הָעַגְנָטָן
אַרְאָפְּ אָוּן זי האַט נִשְׁתָּ קִין קְרָאָפְט אַיִּם פָּעַסְטְּ-צְוַהְאָלָטָן. גְּלִיךְ זוּי
סְוּוּרְט אָוּנְט, פָּאָלְט זי אַוְעָקָ אַוְיפָּן בְּעַט אָוּן בְּלִיבְט לִיגְן עַטְלַעַכְעַ
שָׁעה ווי פָּאָרְחַלְשָׁט. דַּעַר מוֹת אָוְנְטָרָן שִׁידְלַ וְוּרְטָ מִרְבִּיקָ, ווי
זָאָמָד, דָּאָס מּוֹיל אַוְיְגְּעַרְיסָן. זי כָּאָפְט זיך אַוְיףְּ שְׁטַעַנְדִּיק אַין דַּעַר
אַיְגְּעַנְדָּר רְגָע, פְּלַצְּים אָוּן מִיטְ גְּרוּיסְ פְּחָד, ווי מְ'וָאָלְט זי צְרוּקְגַּעַשְׁרִיגָּן.
די שְׁלָוְנָג אַין אַיר הָאָלְזָן אַיְזָן עַנְגָּן גַּעַשְׁוֹאָלָן, ווי מְ'וָאָלְט זי גַּעַוְאָרְגָּן,
דָּאָס פָּאָרְגְּלִיוּוּרְטָעָ בְּלוּט גִּיטְ-אַוְיףְּ אָוּן הוּבְּט וְוִידְעַר אַן צַוְּ רִינְגָּן אַין
אִירָעָ אַדְעָרָן. רַעֲכַעַלְעַ פִּילְט דָּאָמְאָלָס בְּאַשְׁיְנְפְּעַרְלָעָר, דָּאָס אַיר גַּוְּחָ
איַז גַּעַוְוָן אַפְּגַּעַשְׁטָאָרְבָּן אָוּן קַעְרַט בִּיסְלַעְכּוּיוֹן צְרוּקְ צָום לְעַבְּן.

וואס איז געוווארן מיט רעלעלען דער גביההטע ? אפגעטן איז פון איר די פרומליך און די ליטזעליקיט. זי האט פֿאַרְלוּיַּוָּרְן די לוט צו קוקן איז ספרים און איז נישט ניגעריך צו די פֿאַרְלוּפֿעַנְשִׁין אויף דער וועלט. די ליטט, וואס קומען צו איר, נעטט זי אויף מיט קאלטקייט און פֿאַרְבִּיט זיעערע נעמען. זי האט אויפגעהרט צו באדן יעדן פרײַ מאָרגָן אַיר לֵיב אַיז וָאַסְעָר, וַיַּאַיר שְׂטִיגְגֶּעֶר אַיז גַּעֲוֹעָן בַּיּוֹ אַיצְטָן, אַיז האט אויסגעטן אַירעַת תְּכִשְׁתִּין. שׁוֹן אַ לעַנְגְּעַרְעַת צִיְּתַן וַיַּעֲמַעְתָּן אַין אַיר אַ פֿאַרְוִוִּידָט טְרָאַכְטָּעַנְשִׁין, עַמְּצִיאַ פֿרְעָגָט אַין אַיר אַונְעַמְּצָאַת עַנְטְּפֿעַרְטַּאְפַּ, וַיַּאַר וּכוֹחַ וּוּאַלְתַּן גַּעֲפִירַת גַּעֲוֹאָרַן אַין אַיר גַּעַהַרְן, אַ לעַנְגְּעַרְעַת, אַ פֿאַרְוִוִּיקְלָטָעַר, אַן אַיבְּרַדְרִיסִּקְעַר, אַן אַן אַנְּיַּהֲבַי אַזְּנַב אַזְּנַב אַן אַ סְּתָּף. גַּאנְגַּעַט טַעַג אַזְּנַב צִיְּעַן זִיךְרַיְתַּן. הוֹיכָעַ רַיְדַּ וּוּרְגַּן גַּעַרְעַדְטַּ, מַעַן שְׁמוּעַת מִיט אַיְפְּגַּעַר דְּבָרִיחָוָה אַזְּנַב וְאַכְּבַּעַד דִּיקְעַזְבָּן, מַעַן שְׁפָאַרְטַּ זִיךְרַיְתַּן. אַפְּטַ פֿרְאוֹוֹתַ רֻעְכָּלָעַ אוֹפְּפַיְתַּן דָּאַס אַמְּפֿעַרְנִישַׁ אַזְּנַב פֿאַרְגְּעַדְעַנְקָעַן, נַאֲרַע עַס האַט נִישְׁתְּ קִין אַנְּהַאֲלָטַן, וַיַּאַר וּוּרְגַּטְעַרְעַתְּ, וְאַס קְוֹמָעַן קָאַפְּוִיר אַין חָלוּם. טִילְמָאַל דּוֹכְטַן זִיךְרַיְתַּן, דָּאַס די זָאַכְּנוּ טַוּן זִיךְרַיְתַּן אַין אַיר ; אַזְּנַבְדָּעַ מַאְלַ זַעַט זִיךְרַיְתַּן זַעַטְנַעַן, וְאַס בָּאוּיְזַן זִיךְרַיְתַּן אַין פֿאַרְשְׁוִינְדַּן אַין אוֹיגְגְּבָלִיךְ אַזְּנַב זִיךְרַיְתַּן נִשְׁטַמְתַּן, וְאַס עַס אַיז גַּעֲוֹעָן. בָּלוּזַן אַינְמָאַל האַט רֻעְכָּלָעַ דַּעַרְעַת וַיַּאַיְגְּנַעַר פָּוּן די צְדִידִים האַט אוֹיסְגְּרוּפַן :

— גַּאט אַיז גַּעַשְׁטָאַרְבַּן ! . . . . די קליפה ווועט קִינְגַּן לְעוֹלָם
וְעַד ! . . .

אַ הוֹיכָעַר מִאֵן האַט דָּאַס אַרְוִיְּגַעְרַעְטַן, אַן אַשְׁגְּרוּיָה, אַ פְּחַדְיָה
דִּיקְעַר אַזְּנַבְדָּעַן זִיךְרַיְתַּן וַיַּאַר וּוּאַלְתַּן גַּעֲוֹעָן אַיְטַל שְׁפִינְוּעַבָּס. לְאַנְגָּעַ קְוִידָלָעַ
הָאָבָן אַרְאַפְּגַעַה אַנְגָּעַן פָּוּן זִיךְרַיְתַּן קָאַפְּוִיר אַזְּנַב זִיךְרַיְתַּן
גַּעַלְעַכְעַרְטַן אַזְּנַב גַּעַלְעַקְעַטְנַעַן פְּרַצְוֹת האַט גַּעַשְׁוּבָט אַ בִּיוּזַר שְׁמִיכָּל, אַ
מְאוּימְדִיקָעַר אַזְּנַב פְּולַ מִיטַּ שְׁפָאַטַּת. בָּאַלְדַּ דָּעַרְנָאַךְ האַט עַמְּצִיא אַ זִּינְגַּי
גַּעַטְוֹן מִיטַּן נִיגּוֹן פָּוּן דַּעַרְגַּה : —

— אַנְּיַּהֲבַי ! . . . אַנְּיַּהֲבַי וְלֹא אַחֲרַי ! . . .

די קדושה אַזְּנַבְדָּעַן די טומאה פֿרְין צְוִישָׁן זִיךְרַיְתַּן אַ שְׁטְרִיכִית. די קדושה
הָאַט בָּלוּזַן אַ פְּנִים, אַן אַ גּוֹף. דָּאַס פְּנִים אַיז דְּרָהִיצְטַן, וַיַּאַכְּנַן מְרַחַץ,
הָאַט אַ בְּרִיטַע וּוַיְסַע בָּאַרְד אַזְּנַבְדָּעַן לְאַנְגָּעַ צְעַפְּלִיְּגַעַן פָּאַות. אַיבְּרַעַן הַיְּכָן
שְׁטַעַרְעַן זִיכְטַן אַ סְּאַמְּעַטְעַנְעַ יָאַרְמְלָקָעַ. דָּאַס פְּנִים שָׁאַקְלַט זִיךְרַיְתַּן אַזְּנַבְדָּעַן

דאָוונט; ער זאגט מיט ברען, ווי אַמְּאל ר' בִּינּוֹשׁ, אָוּן לערנט מיט אַנְגּוֹן; עס פֿרְעָגֵט קְשִׁוּת אָוּן עַנְפְּעָרֶט תְּרוֹצִים; עס דָּעַצְיִילַט פרומע מעשיות צו שטָּאָרְקָן די אַמְּונה אָוּן קְרִיגַּט זִיךְרַּמִּיט די אַפְּיקְוּרִיסִים. דאס פֿנִים עַסְט אָוּן בענטשְׁט, מאָכְט קִידּוּשׁ אָוּן הַבְּדָלָה, זאגט גַּאנְגַּע שְׂטִיקָעֶר פִּיאַט אָוּן זָהָר, אָוּן אַלְץ — יָמִינְטּוּבְּדִיק אָוּן האַפְּעָרְדִּיק. צְוָמָאָל ווען רַעֲכַעַלְעַל שְׁלִיטְטַצְוָה די וּוּיעַס, זַעַט זַי דָּאס פֿנִים נָעָנֵט אַרוּסְטוּבִּין פֿוֹן דָּעַר פֿינְצְטָעָרְנוּשׁ. אָיָן בִּינּוֹזְוִינְקָלָעַן צִיטְעָרָן דִּינְעָן זְקִנְיִישׁעַ קְנִימִיטְשְׁעַלְעַד. די רְוִיתָע בָּאַקְוְנִיקְיִשְׁעַלְעַד זָעָנָעַן דָּרְכְּגַעַצְיוֹגַן מִיט בְּלוּעַ אַדְעָרְלַעַד, די שְׂוֹאָרְצָאָפְּלַעַן זָעָנָעַן צַעַשְׁמִיכְלַט מִיט גַּעַנָּאָד, ווי

בַּיְּ אַזְּיַדְּן ...

די טּוֹמָאָה אִין עַרְגִּיז וּוַיִּיט אָוּן טִיף, אַרוּמְגָעַרְיְּגָלַט מִיט טּוֹנְקָלַט, ווי זַי וּוֹאָלַט גַּעֲזָעָסָן אַיְן אַקְעָלָעַר. זַי רַעַדְתַּזְיִעַר שְׂטִילַ, אָוּן אַשְׁטִים, זַי אִין פָּאָרְדָּעָקָט אָוּן פָּאָרְשְׁלִיעָרֶט, אַרוּמְגָעַוּזְבָּט אָוּן אַרוּמְגָעַ שְׁפִינְטַ, זַי טּוֹיְשַׁט אָפְּט אַיר גַּעַשְׁטָאָלָט. טְיִילְמָאָל זַעַט זַי אָוִיס ווי אַשְׁפִּינְטַ, טְיִילְמָאָל — ווי אַפְּלָעַדְעָרְמוֹיַּן אַדְעָר גַּאֲרָא שְׁפִינְטַ. עס טְרַעְפַּט, מענטשְׁט, טְיִילְמָאָל — ווי אַפְּלָעַדְעָרְמוֹיַּן אַדְעָר גַּאֲרָא שְׁפִינְטַ. דאס רַעֲכַעַלְעַל זַעַט-אָרוּיָס בְּלוּזַי אַיר מְוִילַּז וּזְאָס אִין קְרוּם צַעַעְפָּט אָוּן שְׂוֹאָרָעַ, ווי בַּיְּ אַפְּרָאַשׁ. די טּוֹמָאָה זאגט עַזְוְתְּקִיְּתַן אָוּן מָאָכְט לִצְנָוָתַ.

זַי שְׁפְּרָעָכְט אָפְּוִיר פֿוֹן דָּעַם גַּרְוָבַּ, דָּעַר הַיְּלָל, דָּעַם לְאָחָה, ווֹאוּ זַי לִיגְטַּ פָּאָרְבָּאָרְגַּן, זַי אִין מְהֻרָּח וּמְגַדָּח, זאגט אָרוּיָס שְׁמוֹתַהָּקְדוּשִׁים אָוּן אִין זַי מְבוֹזה. גְּרָאָבָע רַיְיד שִׁיטַּן זַיְקַ פֿוֹן אַיר אָוּן דְּבָרִיְּנִיאָוֹת. זַי מָאָכְט אַלְעָרְלַיְּ וּוִיצְּנַן אָוּן שְׁפָאָסָן, דאס רַעֲכַעַלְעַן וּוַיְלַט זַיְקַ לְאָכְנַן, כָּאַטְשַׁ זַי וּוַיְסַט, אָוּן דָּאס אִין אַגְּרִיסַּע זַיְנַד.

פֿוֹן וּוָאָנָעַן הַאָבָּן זַיְקַ גַּעַנוּמָעַן צַוְּרַעְכַּלְעַן אַזְּעַלְכַּע אַוּמוּרִידְיקַע גַּעַדְאָנְקָעָן? די טּוֹמָאָה רַוְּפְּטַאָן מִיט די שְׁעַנְדְּלַעְכְּסָטָע נָעָמָעַן די אָוּנַי טְעוֹרְשָׁטָע טְיִילַן בַּיְּ מְאַנְסְּלִיטַ, אָוּן נְקָבּוֹת, וּוַיְיִוְתַּ אַלְעָרְלַיְּ מִיאָסָע אָפְּ בְּיִלְדָּעָר, אָוּן לִיגְט אַרְיִין אִין פְּסָוקִים פֿוֹן דָּעַר תּוֹרָה אַמְּיִינַן פֿוֹן נִיבּוֹלַ פָּה. זַי שְׁוִינְטַ נִישְׁטַ די אַבּוֹת אָוּן דָּוד הַמְּלָךְ, בְּתִשְׁבָּעָן אָוּן אַסְתָּר הַמְּלָכָהָן. זַי מְאָלַט אָוִיס ווי סְפָּאָרָן זַיְקַ בְּהִמּוֹת אָוּן חִוּות; ווי אָוּן אָקְסַ לִיגְט מִיט אַפְּרָוִי אָוּן ווי אַמְּאָן הַוִּיעָרֶט אַוִּיפְּ אַחֲזָוֵר. זַי דָּעַרְ צִילְטַ פֿוֹן וּוַיְיִבְּרָעַר, וּזְאָס גַּיְיַעַן אָרוּיָס בִּינְאָכְט מְזָנָה זַיְקַ מִיט פְּרַעְמְדַע מְעַדְעַ נְעַר, אָוּן פֿוֹן מִידְלַעַד, וּזְאָס בָּאָגָעָנָעָן זַיְקַ מִיט לְאַפְּיִיטְוֹתָן אָוּן נִישְׁטְגָּוּטָעַ. זַי זאגט כִּישְׁוֹף-שְׁפָרְבּוֹן אַוִּיפְּ תְּרַגּוּם אָוּן רַוְּפְּטַאָן מְשַׁחְתִּים אַוִּיפְּ לְאָטִיָּן.

טילמלאל געמאט זי פלוידערן אינגעאנצן אויף עפֿעס אַ פרעמד לשונ און כיביכען אָוְדִיזִינִיק און האלדוּזִיק, ווי מ'וואָלֶט זי געקיצֶלֶט. צומאָל טרייבט זי חוווק אויף גראָמעָן און רופט מיט פֿאָרְשִׁיטְקִיט:

רעכעלע.

דו האסט אַ ל...

רעכעלע האט מורה פֿאָר דער טומאה, דען זי שטארקט זיך אלע מעָר און פֿאָרְפֿלְעַכֶּט זיך אַלְעַן ענגער אין דער געַז. טילמלאל וועַען רעכעלע ליגט זיך אַנדְלֶר און שליסטְ-צֹו די אוּגַן, געמאט דאס פֿנִים פֿוֹן דער קדושה זיך דערוּוּיטְעַרְן אויף הַינְּטָרְוּוּילְעַכֶּץ אָוּן ווערט קליעין זיך אַ ניסעלע, בינוּס פֿאָרְשּׁוּינְדֶט אַינְגָאנְצָן. רעכעלע געפֿינְט זיך אַין אַ פֿאָרְצִימְטָ אַרטָּ, פּוֹל מיט בערגעלע, דערנְגֶּר אָוּן שטינְגֶּר, ווי אַ בִּיתְ-עוֹלָם. די שיין אַיְזָן אַ בִּינְ-הַשְּׁמָשׁוֹתְדִּיקָע אָוּן סְפְּקִידְקָע ; ס'אַיְזָן אַנְגָּעָגָסָן, ווי נָאָר רעכטְ-טוֹן. זיך שטיטְ פֿאָר אַהיַזְלָן פֿעַנְצְּטֶרֶר, בלויַז אַ קִילְעַכֶּיךָ לְאַד געפֿינְט זיך אַין דער ווֹאנְט אָוּן ס'גִּיטְ-אוּפְּקָע פֿוֹן דָּאָרְטָן אַ פֿאָרָע. דָּוָרָךְ דִּי שְׁפָאָלְטָן לוּיכְטְּ-אַדְוָרָךְ אַ צָּאָנְקָנְדִּיקְלָה לִיכְטָ אָוּן ס'קוֹקָט אַרוֹוִיס עַפְּעַס רְוִוְּתָס אָוּן אַנְגָּעָבָלָאָזָן, ווי לְוָגָג רעכעלע האט פְּחַד אָוּן ווֵיל פֿוֹנְדָּאָגָן אַנְטְּלִיְּפָן, אַבְּעָר אִירָע פִּס זְעַנְעָן שְׁוּוּרָעָ, ווי בְּלִיְיָ, אָוּן — גְּלִיְיָ אַגְּוַנְטְּרָגְּעָהָאָקָט. זיך מִיטְזִיךְ צֹו דְּעַרְוּוּיטְעַרְן זיך פֿוֹן דָּאָגָעָן, אַבְּעָר אַין אַיר אַפְּהָעַנְטִיקִיט פֿאָרְקְרִיכְט זיך אַגְּוַנְטְּרָגְּדִּישָׁע שְׁטוּבָן, נִידְעָרִיקָע, מיט פֿאָרְמָאָכְטָאָלָדָנוּס, בְּלִינְדָע ווֹעֲנָט אָוּן קְרוּמָע בְּאַלְקָנָס. רעכעלע קְלָעַטְעַרְט בְּאַרְגְּ-אַרְוִיְּפָן אַזְּ-אַרְאָפָּ, שְׁפָאָרְט זיך דָּוָרָךְ שְׁמָאָלָע עַפְּעַי נְוָגְעָן, כָּאָפְט זיך מיט שְׁלָאָפְט אַרְעָם אַבְּעָר ווּאַקְלְדִּיקָע לִיטְעָרָס, צִיט זיך אוּפְּקָע שְׁטָרִיקָע. ווֹאָס נִידְעָרִיקָע, אַלְעַ שְׁטִינְקְנִידְקָעָר ווּוְרָט אָוּן חַוְשְׁכְדִּיקָעָר. אַ בְּעַדְקָעָר פֿאָרְשָׁוֹן יָאָגָט זיך נָאָגָעָט, פֿיְיכָט אָוּן שְׁטִינְקְנִידָקִיק, מיט לְאַגְּנָעָהָעָט, ווי אַ מַאְלְפָעָ, אָוּן מִיט אָוּן אַפְּעַנְעָם פִּסְקָע. עָר כָּאָפְט זיך, טְרָאָגָט זיך לִיכְטָ זיך אַפְּעַדְעָר, דעַן זיך האט מיט אַיְנְמָאָל פְּאָרְלִיְרָן די וּאְגָ פְּלִיט מִיט אַיר אַיבְּעָר פֿאָרְנָאָכְיִיקָע גַּעַסְלָעָה, הוֹיך בְּאַבְּוּיטָע, אָוּן הַיְמָל, פּוֹל מִיט קוֹפְּעָס עָרָד, גְּרִיבָעָר, אָוּמָה רְיִינְקִיטָע. אָוּנְטָן שְׁטִיעָן רְעַדְלָעָר — לְוֹפְטִיקָע פֿאָרְשּׁוּינָעָן, הַאַלְבִּ-שְׁאָטוֹן, הַאַלְבִּ-גּוֹף — טְיִתְלְעַזְצָה וּוּיְזָעָן, לְוִיפְזְנָאָה. עָר רְוָקָט זיך מיט אַיר אַיבְּעָר שְׁיִפְעָ דַעְכָּר, דָוָרָךְ רְיִנְגָע אָוּן קוּיְמָעָן, רִיסְקָע אָוּן טְוַכְּלָע, אָוּן אַיבְּעָר

אן אויסגאנגע. מחת ענגשאפט דרייקט ער זי צו זיך, שפארט זיך אויף
אייר. ער איז א זכר, ער וויל זי מאנס זיין. ער פרעסט אירע בריסטן און
ויל פונגאנדרנעמען אירע פיס מיט זינע הארטע קנייען. ער רעדט
צו איר האסתיק, הייזעריק, פראכנדיק, פול מיט גבעט און ואָרעניש׷:
— רעכעלע! ... גיבער! ... לאז! ... איך וויל דיך מטהָמָא

זין! ...

— נין! ... נין! ...

— רעכעלע, פֿאָרְשְׁנִידּ מִיטּ מִירּ אַ בּוֹנְדּ! ...

— נין! ... נין! ...

— רעכעלע, בִּזְעַט טְמָא! ...

ער וואָרְפַּט זי אַנְידָּעָר אָון קּוֹמֶט אוֹף אֵיר. זי שְׂרִירִת אַ בִּיטְעָר
געשרִי, נאָר קִיּוֹן קּוֹל דַּעֲרָהָעָרְט זיך נִישְׁת אָון זי דְּרִיסְט זיך אוֹיף פּוֹן
שְׁלָאָפּ אַ בְּאָגָאָסָעָנָעּ מִיטּ אָנְגָּסְטָן. זי זַעַט בְּחֹשׁ ווּדי פִּינְצְּטָעָרְעָ שְׁטוּב
אייז פּוֹל מִיטּ מַזְקִים. מַטּוֹשְׁתְּשָׁע לִיטּ יָאָגּן זיך, שְׁפִּרְיְּגְּגָעָן, ווּ אוֹיף
הייסְעָ קְוִיְּלָן, שְׁאָקְלָעָן זיך, ווּ זַי ווּאָלְטָן צְוֹאָמָעָן גַּעֲקָנָעָן אַ גְּרוּיסָ
טִיגָּג. אַ לְּצִנְשָׁע פְּרִיאַד קּוֹקְט אָרוֹיסָ פּוֹן אַלְעָ צְרוֹתָה. רַעֲכָלָע גַּעֲדָעָנָקָט
נִישְׁת ווּער זי אֵיהּ ווִיסְטָט נִישְׁת ווּאוּ זַי גַּעֲפִינְט זיך אָון ווָסָעס טָוט
זיך אָרוֹם אֵיר. דַּעַר קָאָפּ לִיגְט ווּי אַשְׁטִיאַן, די הוֹיט אִיז בְּאַדְעָקָט
מִיטּ אַ קְלָעְבִּיקִיָּת. צְוָמָאָל דַּעֲרָהָעָרְט רְ' גְּדַלְיָה אִיר כְּאַרְכְּלָעָן, ווּ פּוֹן
אַ גּוֹסָס. ער אַיִּילָט צו אִיר מִיטּ אַ לִיכְט אִין דַּעַר הָאנְטָן. ער רִיבְּבְּתָאָן
אַיְרָע שְׁלִיפָּן מִיטּ עַסְגָּא, ער בְּלָאָזָט אוֹף אִיר אָון פְּאָכָעָט, ווּ ער זָאל
עַפְעָס אַפְּטִירִיבָּן; ער שְׁפִּיְּטָז זַי אַפּ אָון קּוֹקְט זיך אָסָם אַין אַלְעָ ווּינְקָלָעָן
וּוּ ער ווּאָלָט דָּאָרְטָן גַּעֲזָכָט דִּי שְׁאָדְזְ-טָוָעָר. רְ' גְּדַלְיָהּ שְׁוּעָרָעָ העַנְתָּ
צִיטָּעָן, טְרָאָפָּנָס חַלְבָּרְטִיפָּן אוֹף דָּעַם אַיְבָּעָרְבָּעָט אָון ער שְׂרִיטָץ צו

אייר אִין די אוּיעָרָן, ווּ זַי ווּאָלָט טּוֹב גַּעֲוָעָן:

— רַעֲכָלָע קּוֹם צו דִּיר! ... שְׁטָאָרָק דִּיר! ...

— חַלְמָא טְבָא חַזִּיתָא! ... חַלְמָא חַזִּיתָא טְבָא! ... טְבָא חַזִּיתָא

חַלְמָא! ...

רַעֲכָלָע אִיז מְעוֹבָרָת פּוֹן שְׂטָן

אין גאַרי איז אַהונגעער. די קְרֻעָמְעָדְרִינְס זִיצְנָן אֵין לִיְדִיקָע קְרָאָמְעָן אָנוֹ דְּרִימְלְעָן בֵּי דֵי אַוִיסְגָּעָלָאַשְׁעָנָה פִּיעָרֶטֶעֶף; די בָּעַל-מְלָאָכָה טְעוֹן נִישְׁתָּזְעֵיר האַגְּנְטוּעָרָק אָנוֹ סְפָּעָלָט זַיִ גַּעֲצִיגִיג, דָּעַן הַיְינְטִיקָן זָמָעָר אִיז פּוֹן אַלְץ גַּעֲוָאָרָן אָש. אָוִיךְ די פָּעַלְדָּעָר הָאָט מַעַן הַיְיִיאָר גַּעֲשִׁיטָן הַוְּלוּעָ זַאֲגָגָעָן אָנוֹ סְאִיז אַפְּיָלוּ נִישְׁתָּא אָוִיךְ קִין זְרִיעָה. פּוּעָרָן פָּאָרָלָאָזָן וַיְיִבְּ-אָזְ-קִיבָּד אָנוֹ גַּיְעָן אַוּעָק אַיְבָּרָן לְאַנְדָּ בְּעַטְלָעָן; מַיְאָגָט אַרוֹיסְטָן דִּי אַוִיסְגָּעָלָאַרְטָעָ פָּעָרָד פּוֹן דֵי שְׁטָאָלָן, וּוּלְעָךְ זָאָלָן זַיִ פָּאָרָצִיקָן. שְׁוִין אַלְגָּעָן צִימָט, דָּאָס אַזְוִי אַ נִוְיט אִיז נִשְׁתָּזְעֵיר גַּעֲוָעָן. אָוִיךְ די וּוּגָן גַּעֲפִינְט מַעַן גַּעֲפְּרִוְּרִעְנָן; די מִילְּן שְׁטִיעָן, דָּעַן קִינְגָּרָה מַאלְטָן נִשְׁתָּזְעֵיר. אַין גַּאַרי זַעֲנָעָן אַלְעָ אַפְּגָעָפָאָלָן פּוֹן דֵי כּוֹחוֹת. דִּיקָע לִיְתָם וּוּרָן גַּעַל וַיִּזְאָפָרָעָן, בָּאֲגִינְגָּעָן צַו גַּיְינָן הַיְינְקָעְנְדִּיק אָנוֹ זַיִעְרָע אַוְיגָן וּוּרָן וַיִּסְטְּפָאָצְזִיגָּנָן, וַיִּזְמְתַחְלָה. מַאֲגָעָרָע בָּאֲקָמוּן פְּלוֹצִים גַּלְאָנְצִיק-אַוִיסְגָּעָלָאָר פָּעָנָע פְּנִימְעָר, וַיִּפְּוֹן אַצְּוֹן גַּעֲשָׁוְוִיר. בָּאַרְיִידְעָדִיקָן וּוּרָן שְׁוֹוִינְגָּנְדִּיק, לְצִים טְרִיבִּין נִשְׁתָּזְעֵיר קִין לִיצְנָות. אַפְּיָלוּ קִינְדָּעָר הַאָבָּן אַוִיסְגָּעָהָרָת צַו שְׁטִיפָּן אָנוֹ דֵי זָאָרָג קָוקָט אַרוֹיסְטָן פּוֹן זַיִעְרָע אַוְיגָן, וַיִּזְמְתַחְלָה פְּרִימְאָרָגָן בֵּי שְׁפָעָט אַין דָּעַר נַאֲכָט זִיצְנָן דֵי מַאֲנְסָלִיטָן אַין בִּיתְ-מְדָרֶשָּׁ אָנוֹ מַזְאָרָעָט זִיךְ בֵּיְמָן בְּרִיטָן לִיְמָעָנָם אַוְיָוָן. אַין אַגְּהָוִבָּהָרָת מַעַן גַּעֲבָצָע טָעָג נַאֲךְ אַלְץ גַּעֲפִירָט וּוּכְחָוִם. די מַאֲמִינִים הַאָבָּן גַּעֲרָעָדָט, דָּאָס שְׁבָתִי צְבִי אִיז מֶלֶךְ אַין סְטָאָמְבָּול אָנוֹ אֹז עַר הָאָט אַוּוּקְגָּעָשִׁיקָט שְׁלִיחִים צַו די עַשְׁרַת-הַשְּׁבָּטִים זַיִ זָאָלָן אַנְקָוּמָעָן אָנוֹ נִשְׁתָּזְעֵיר דָּעַרְשָׁרָאָקָן וּוּרָן פּוֹן זִינְגָּעָן מַעַשִּׁים, דָּעַן אַלְץ אִיז אַ גַּזְרָת-שְׁמִים. עַס זַעֲנָעָן שְׁוִין אַוִיךְ אַרוֹיסְגָּעָשָׁוֹאָמָעָן די עַרְשָׁטָעָ פָּופְּצִיק שִׁיפְּן פּוֹל מִיטָּן וּוּלְדָעָה הַלְּדָן, רִיְּטוּגָן אָנוֹ גַּעֲוָעָר, גַּרְיִיט אַנְצְׁוּרִיכְטָן אַ קְרִיגָה. די מַתְגָּדִים הַאָבָּן גַּעַד וּוּאָסָט, דָּאָס שְׁבָתִי צְבִי, וּוּאָס הָאָט אַיְבָּרָגָעָנְדָעָרָשָׁט זַיִינָן נִאָמָעָן אַוִיךְ

מחמד באשי, איז געוווארן אַ קאָליף און אַ יידזֿ-פִּינְט און ער האט אויסגעפּוילט אַ גִּרוּשׁ אוֹףּ אֶלָּעּ פֿרּוּמּ לִיטּ. נִישְׁתָּ אַיִנְמָלּ האט מען זיך איז גָּארְרִי גַּעֲפָאַטְשַׁטּ. מֵהָאַט צַעֲרִיסָן בְּרִיוּ אַזְּן קוֹנְטוֹרְסִים אוֹףּ פִּיעְזִ-פִּיצְלָעַד, מֵהָאַט זיך גַּעֲשָׂלָגָן מִיטּ גַּאֲרְטָלָעּ אַזְּן זיך צַעֲבּוֹלְטִיקְטּ. אַיְצַּט אַזְּ שְׁטִילּ, גָּלִיךְ אֶלָּעּ רִידּ וְאַלְטָן אוֹיסְגַּעַשְׁפּט גַּעֲוָאָרְן בֵּין עַנְדָּ, אַזְּ אַ יָּאוֹשּׁ האַט יְעַדְּן אַרְמוֹגָעָנוּמָעּ. דִּי זְקָנִים רִינְגִּיקְן זִיעְרָעּ קְלִיְּדָעּר פָּאָר אַלְעָמָעָנָס אָוִיגּן, דְּרִימְלָעּ אַוִּיפּ בְּעֵנֶק אַזְּן טִישָׁן אַזְּ שְׁנָאָרְכָּן הַפְּקָרּ, וְיִ אַיְזְן אַזְּן אַרְיִינְפְּאָרְדְּהָוִין. בְּחָוִרִים שְׁפִּילְן אַיְזְן צִיגְּ-אַזְּן וְאַלְפּ אַזְּן עַפְּעַגְּעַן נִישְׁתָּ קִיְּין סְפָּרּ, דָּעַן קִינְגָּעָר טָמֵט נִישְׁתָּ אַוִּיפּ זִי קִיְּין אַכְּטּ. אַפְּיָלוּ צָו זִינְדִּיקָּן האַט מעַן אַוִּיפְגַּעַהְעַרְתּ אַזְּן גָּארְרִי, וְאָרְן אַזְּ דָּעַר יִצְּרָהָרָעּ אַזְּן וְיִ אַיְנְגַּעַשְׁלָאָפּ אַזְּן יְעַדְּרָ גִּיטָּן זִיְּן וּוֹגּ. קְוּמָט אַהֲרָן אַזְּ אָוָרָהּ, וְאַגְּלָטָעּ ער דָּא אָרוּם אַזְּוִי לְאָנָגּ, בֵּין ער פָּאָרָאָזָט דִּי שְׁטָאָט מִיטּ אַ לִידְקָעָר טָאָרָבּ אַזְּ מִיטּ אַ קְלָהּ אַוִּיפּ דִּי לִיפּן.

וּוִינְד אַזְּן וְיִ אַזְּן צָו גָּארְרִי, אֶלָּעּ פּוֹרְעָנוֹתָן האַבָּן זיך אוֹיסְגַּעַגָּסָן אוֹףּ אַיר קָאָפּ. כָּאָטָש סְאַיְזּ וְוִינְטָעּ, טְרֻעָפּ אַפְּטָ שְׁרִיפָתּ. הַיְּוּלָעּ צִינְדָּן זִיךְ אַזְּן וְיִ פָּזָן זִיךְ אַלְיָינוּ אַזְּן בְּרָעָנְזָן-אָוִיסּ וְיִ לִיכְטָ. סְבָּלִיבָּרְזָ אַיְבָּעָר בְּלָוִוִּי שְׁעַרְבָּעָלָעּ פָּזָן טָעָפּ אַזְּן נַאֲקָעָטָעּ קְוִימָעָנָס. טָעָג נַאֲכָדָעּ שְׁטִיעָנָן דָּא וְיִיְבָּעָר אַזְּן שָׁאָרָן מִיטּ שְׁטָקְעָלָעּ צְוִוִּישָׁן דִּי קְוּפָּסָ אַשּׁ. מַעְרָן וְיִיְדָעָס יָאָר טְרֻעָפּ, דָאָס מַעְן גַּלְיִיטָשָׁט זִיךְ אַיִסּ אַזְּן מְצַעְרָבָעָט גַּלְיְדָעָר. מַחְמָת דִּי שִׁיעָרָן זַעַגְעָן לְעָרָ, וְיִדְמָעָנָעָן זִיךְ אַיִן דִּי הַיְּזָעָר פְּעַלְ-מִיּוֹן. טְכִוְרָן וּוּעָרָגָן אָוִיסּ דִּי הַיְּנָעָר אַזְּן צְעָבִיָּיסָן אַפְּיָלוּ קִינְדָּעָר. דִּי לִיטָּ, וְאָס וְאַוְיְנָעָן הַגְּנָטָעָר דָּעַר שְׁטָאָטּ, וּוּרָן בְּאַרְיוֹבָטּ פָּזָן גּוֹלָנִים; אוֹףּ דִּי זַוְּעָגָן לוּיְעָרָן בְּעָרָן אַזְּן וְוִילְדָעָ חֹזְרִים. זִינְט אַ צִּיטָּה הַוּוֹיָן קְלָאָפּטּ מַזְוִיקִים דָּא פְּרִיָּ אַזְּן דִּי גַּעַסְלָעּ. בֵּי לְוִין אַזְּן קְוִימָעָן הַעֲרָתָמָעָן אַ קְרָעָכָן פָּזָן אַ קִּינְפְּעָטָאָרִין. לְצִים טְוַעַן-אַפּ אַלְעָרְלִי שְׁטִיקָלָעּ. דָאַנְעָרְשָׁטִיקּ קָעָרָן זִיךְ אַיְבָּעָר דִּי קְגַּעַטְ-מַוְלָּטָעָרָס אַזְּן פְּאַרְגִּיסָן דָּאָס יוּרְעָכִין אוֹףּ דָּעַר עַרְדּ; זִיךְ פָּאַרְזָאָלָצָן דִּי גַּעַקְעַכְתָּסָן, רִיסְנְ-אַרְאָפּ מְזוֹזָותּ פָּזָן דִּי טִירָן אַזְּן רִיכְטָן-אַפּ חַתְנוֹתָ אַזְּן חַורְבָּותָ. פָּאָרָט אָרוּיסָן אַ יִדּ מִיטּ אַ וְאָגָן, הַעֲנָגָעָן זִיךְ אַזְּן אוֹףּ דִּי שְׁפָרְיכָן פָּזָן דִּי רַעַדְעָרָ, אַדְעָרָ זִיךְ פָּאָרָ-

בלענדן די פערד. זי פארשטעלן זיך פאר ציגנבעק און טאנצן אקעגן די נשים, וואס קערן צוריק פון באה. איינמאל פארטאָג, ווען צינקעלע אייז געגאנגען דאּוועגען אין ווייבער-שול, האָט זיך קעגן דער שיין פון דער לבנה דערזען קרייכן אַחיה אַן אַשוווארץער פעל. די יידענע האָט געוואָלט אַנטְרִינְגָּן, אַבער דאס אָומְגָעְהֵיְיר האָט זיך אויפֿגעַשְׁטַעלְטָאָוףִיְּ דִי הִינְטֶרְשְׁטָעָאָפָּעָס, ווי אַ מעַנְטָשָׁת, אַן זי נַאֲכָעִיאָגְטָאָ, בֵּין זי אייז אַרְיִינְגְּעַפְּאָלָן אַין אַ רְיָוָן. צומְאָרְגְּנָס אַין אָוָונְטָה האָט דאס בִּיעָזָבָאָשְׁעָפְּעָנִיש אַבְּעָרְגְּעָשְׁרָאָקָן קִינְדָּעָר, וואָס זַעַנְעָן צְרוּקְגַּעַגְּנָגָעָן פָּוָן באַשְׁעָפְּעָנִיש אַבְּעָרְגְּעָשְׁרָאָקָן קִינְדָּעָר, וואָס זַעַנְעָן צְרוּקְגַּעַגְּנָגָעָן פָּוָן צְחוֹר. איין יונְגָל האָט גַּעַהְעָרְטָה, ווי דִי חִיה האָט עַפְּעָס גַּעַרְגִּין אוּףְּ גַּוְיִיש אַן מַעַן האָט גַּלְיִיךְ פָּאָרְשְׁטָאָנְגָּן, דאס עַס אַין אַ וּוּילְקָלָאָקָן. טִילְאָבָן גַּעַשְׁמָוּעָסָט בְּסָוד, דאס עַס אַין דֻּרְמָשְׁוֹגְעָנָעָר פְּרִיצָאָזְמָאִיסְקָיָי, דעַן סְחָאָט גַּעַטְרָאָפָּה, אַן דֻּרְוָוְוִילְקָלָאָקָה האָט גַּעַשְׁאָסָן פָּוָן אַ פִּיסְטוּוֹלָאָן אַן גַּעַוְאָרְפָּן גַּאֲלְדָעָנָעָ דּוּקָאָטָן . . . מַעַן אַין גַּעַלְאָפָּן צָו רְ' גַּדְלִיהָן אַן רַעַכְעָלָן דֻּרְנְבִּיאָהָטָאָ, אַבער אוּיךְ אַין זַיְעָרָה הָאָט שְׂוִין גַּעַן וּוּלְטִיקָט די קליפה.

רעלען אייז מעוברת פון שטן. זי האָט אַלְיִין מַוְהָה גַּעַוְעָן פָּאָר אַיר מאָן, דאס סְמָאָל אַיְזָה גַּעַקְוּמוּן צָו אַיר בִּינְאָכָט, גַּעַלְעָגָן אַין אַיר שְׂוִיכָן אַין זי בָּאַצְּזוֹאָנְגָּעָן. אַין אַיר אַינְגְּעוֹווִיד זִיכְּתָאָ מַשְׁחִיתָה. זי האָט גַּעַהְיִיסָּן רְ' גַּדְלִיהָן דֻּרְזָאָל אַנְטָאָפָּה אַיר בּוֹיךְ אַן עַר אַיְזָה וּוּרְהָאָפְּטִיקָה גַּעַוְעָן אַנְגְּעַבְּלָאָזָן אַן האָרטָה, ווי אַ פּוֹיְקָה. זי האָט אַים אוּיךְ דּוּרְצִילָּמָאָ, דאס זי האָט אַינְגְּאָנְצָן מַעַר נִישְׁתָּה די וּסְתָה אַן גַּעַוְיָזָן, אַז שְׂדִים האָבָן אַיר פָּאָרְפָּלָאָכָּטָן זִיבָן קָאַלְטָעָנָהָס. אַין אַנְהָוִיבָה האָט רְ' גַּדְלִיהָן נִישְׁתָּה גַּעַגְּלִוִּיבָה אַירְעָה רִיד אַן גַּעַטְעָנָהָט, דאס אַלְיִץ אַין אַן אוּיסְדוּכְטָעָנִישָׁ אַן אַ דְּמִיוֹן. עַר האָט בִּינְאָכָט אַין אַיר חַדְרָאָנְגְּעַזְנוּדָן פִּילְ פְּיִיעָרָן אַון גַּעַטְוֹן אַלְעָרְהָאָגָּט סְגָּלוֹת אַן השְׁבָּעוֹת, דעַן עַר האָט גַּעַוְאָלָט בְּלִיְבָן מִיטָּאָר. אַבער תִּיכְּפָּה ווי עַר האָט זיך גַּעַלְיִיגְט בֵּין אַיר זִיְטָה, זַעַנְעָן אַלְעָלָ לִיכְטָמִיט אַיְנְמָאָל פָּאָרְלָאָשָׁן גַּעַוְאָרָן אַן עַר האָט באַקְוּמָעָן אַ�וָּאָ שְׁלָאָג אַין די שְׁלִיְּפָה, דאס עַר אַין אַרְאָפְּגָעָפְּאָלָן פָּוָן בעַט. דָּאוּן האָט עַר דּוּרְהָעָרְטָה אַגְּשָׁרְיִיָּה :

— רִיר זִיךְ נִישְׁתָּה אָן, דעַן זי האָט מִיטָּאָר כּוֹרְתִּיבָּרִית גַּעַוְעָן ! . . .
שְׁטִי אַוְיָף אַן אַנְטָלְזִיף ! . . .
פָּוָן דָּאמָלָס אַן האָט רְ' גַּדְלִיהָן זיך אַפְּגָעָשִׁידָט פָּוָן רַעַכְעָלָן אַן

זי איבערגעלאָזט אלין. ער האָט אַפְּלוֹ פֿאָרטְּבִּין כִּינְקָלְעָן אָוּן צָגָעַ
נוּמָעַן אוּיף אַיר אַרט אַ שְׁטוּמָעַ דִּינְסְטְּמוֹיד. די לְיִיטַז זָאַלְן זַיךְ נִישְׁטָ
דָּעָרוֹוִיסְּן פָּוּן דָּעַם אֲגְשִׁיקָּעַנִּישְׁ. מְחֻמָּתְּ מֵעַן האָט בַּיִּ אִים צָגָעַרְוִיבֶּ
דָּאַס גַּעַלְיבְּטָעַ וּוּיבַּ, האָט ער בָּאָגְוָנָעַן פִּילַז צָוּ טְרִינְקָעָן אָוּן ער מְעָרְטָ
צָוּ שְׁלָאָפָּן אוּיף זַיְן בָּאָנְקִיבָּעַטְּ. די צָאַל פָּוּן זִינְגַּעַ גַּוטְּעַ פֿרִינְגַּטְּ וּוּרְטָ
גַּעַמְינְגָּרְטָ אָוּן מֵעַן וּוּאַלְטָ אִים זַיכְעָרְ אַרְיוֹסְגָּעִיאָגְּטָ מִיטְּ בָּזְוִוָּתָ, וּוּן
די קְצָבִים וּוּאַלְטָן אִים נִישְׁטָאָבָּאַשְׁיכְּטָ. דָּעָרוֹוִילְּ גַּעַשְׁעָעַן מִיטְּ רַעְכָּלְעָן
דָּעָרְשְׁרַעְנְדִּיקָּעַ טְרָאָפָּן.

נאָכָּט בַּיִּ נְאָכָּט בָּאָזָּוּכְּטָ זַיְּ דָּעָרְ שְׂטָן אָוּן טָוּט זַיְּ פִּינְגִּיןְ. ער אַיְּ
שְׁוֹאָרְץְּ אָוּן הוּיךְ, מִיטְּ פֿיְיָעְדִּיקָּעַ אַוְיָגָן אָוּן מִיטְּ אַלְגָּגָן וּוּידָלְ. זַיְּ
לְיִיב אַיְּן קָאָלְטָ, זִינְגַּעַ לִיפָּן — רָאָצְּקִיךְ, אָוּן ער האָט אַ גַּעַרְדָּקָ פָּוּן פָּעָדָ.
פֿרִיעָר בָּאַשְׁלָאָפָּטְּ ער זַיְּ פִּילְּמָאָלְ, בֵּין זַיְּ בָּלְיִיבָּטְּ לִיגָּן גַּאֲרָ אַנְמָעְכְּטִיךְ.
דָּעָרְגָּאָךְ שְׁטִיְּטָ ער אַוְיָחָד אָוּן טָוּט אַיר אַן אַלְעָרְלִיְּ יִסְוְרִים אָוּן שְׁפָאָםְ.
ער רַיְסְטָ-אַוִּיסְ אַיְרָעְ הָאָרְ אַיְנְצִיקְוָיְזָ אָוּן וּוּקְלָטָ זַיְּ אַרְוָם אַיר
הָאָלְדוֹן; ער קְנִיפָּטְּ זַיְּ אַיְּן דִּי הִיְּפָטָן אָוּן מְאָכָּטְּ צִיכְּנָסְ אַוְיָחָד אַיר
מִיטְּ זִינְגַּעַ שְׁפִּיצְּקָעְ צִיְּן. וּוּן זַיְּ גַּעַנְצִצְּטָ ער אַיר אַרְיָין אַיְּן מְוּילְ.
אָוּן ער גַּיסְטָ-אָן וּזְאָסָעָר אַוְיָחָד אַיר לִילְעָדָ אָוּן חָזָוקָטָ, דָּאַס זַיְּ האָט
מְשַׁתִּיןְ-גְּעוּוֹן. ער בָּאָפְּעָלָטְּ, דָּאַס זַיְּ זָאַל אִים וּוּיָיָן דִּי שְׁעַמְעוֹודְדִּיקָּעַ
עַרְטָעָר אָוּן טְרִינְקָעָן שְׁמָועָ. ער רַעַדְטָ זַיְּ אָן, זַיְּ זָאַל אַרְוִיסְ-אָגָּן דָּעַם
שְׁמַ-הַמְּפּוֹרָשָׁ אָוּן שְׁילְטָן גָּאָטָ. פֿרִיטִיךְ צְוִ-נְאָכָּטְּ מוֹזָן זַיְּ רַיְסָן פֿאָפְּרִ
אָוּן אַנְרִיָּרָן דִּי לִיכְטָעָר. טְילְמָאָלְ דָּעְרְצִיְּלִיטְּ ער אַיר מְעַשְׁיוֹתְּ פּוֹלְ
נִיבּוֹלְ-פָּהָ, אַיר פֿרִילְעָן צָוּ מָאָכָּן, אָוּן רְ' גַּדְלִיהְ הַינְּגָעָרְ דָּעַרְ
וּוָאנְטָ זַיְּ לְאָכָּטְ אַיְנְמִיטָן דָּעַרְ נְאָכָּטְ אַ הוּיךְ אָוּן מְטוּרְפְּדִיקָּעַ גַּעַלְעַכְטָרָ.
אַיְנְמָאָלְ, וּוּן רְ' גַּדְלִיהְ האָט גַּעַפְּנָטְּ דָּאַס טְרִילְ פָּוּן אַרְוֹןְ-קְוֹדְשָׁ אַרְוִיסְ
צְוּנְעָמָעָן דִּי רַיְזִיקִיטְּ, האָט ער גַּעַטְרָאָפָּן דָּאַס מְעַנְטָעָלָעָ דָּוְרְגָּעַשְׁתָּאָכָּן
מִיטְּ אַ מְעַסְעָרְ אָוּן סְ'אַיְן אַיְנְוּוֹיְגִּיקְ גַּעַלְעָגָן אַ שְׁטִיקְ קוּיְטְּ ...

אוּיסְטְּעָרְלִישָׁעָ מְאָטְעָרְנִישָׁן וּוּרְעָן רַעְכָּלְעָן אַגְּגָעָטָן. צְוָמָאָלְ בְּלָאָזְטָ
אָוּן דָּאַס נִישְׁטְ-גָּוּטָס אַיְנָעָן פָּוּן אַיְרָעְ בְּרִיסְטָן, זַיְּ אַ פֿעְנְכָּעָרָ. אַ פָּסָ
וּוּרְטָ בַּיִּ אַיר גַּעַשְׁוּאָלָן זַיְּ אַ פָּאָסָ. דָּעַרְ נְאָקָן וּוּרְטָ שְׁטִיףָ. אַוְיָפָן
דִּיקָן פְּלִישָׁ פָּוּן דִּיךְ אָוּן אַוְנְטָעָרְ דִּי אַרְעָמָסְ הָאָבָן בַּיִּ אִיךְ אַנְגָּעָצְיָוָגָן
פֿיְכָטָעָ בְּלָאָטְעָרָן, פָּוּן וּוּלְכָעָ סְ'רִינְטָ אַיְטָעָרָ. רַעְכָּלְעָ צִיטָ אַרְוִיסָ
פָּוּן זַיְּ שְׁטִינְדָּלָעָ, הָאָרְ, שְׁמָאָטְקָעָלָעָ אָוּן וּוּדָרִיםְ. כָּאָטָשְׁ זַיְּ עַסְטָ

ニישט שוין אַ לאָנגע צייט. בְּרוּכֶל זִי אַפְט אָוֹן סְקֻומָּעַן קָאָפּוּרְ פֿוֹן אַיר שְׁרָצִים. טִילְמָאֵל בִּילְט זִי וַיְ אַ הַונְט, בְּלַעֲקָעַט זַוְיַ אַן אָקָס. הִירְוּשָׁט וַיְ אַ פָּעָרְד אָוֹן מַאֲכַטְ-נַאֲךְ דִּי קּוֹלוֹת פֿוֹן לִיבְנַן אָוֹן לְעַמְפָּעָרְטָן. סְזַעְנָעַן דָּא טָעַג, וַעַן זִי קָעַן נִישְׁט עַפְעַנְעַן דָּאָס מַוְיל. אָן אַנְדָּעַר מַאָל וּוּרְטַז זִי טּוּבַּי. עַס טְרַעְפָּט, דָּאָס דִּי אַוְיגַן וּוּרְעַן שִׁיקְלְדִּיק אָוֹן פָּאַרְדְּרִיטִיט, דָּאָס לְשָׁוֹן — שְׁטָאַמְלָדִיק אָוֹן נִישְׁט צָוָם פָּאַרְשְׁטִיטִין, וַיְ זִי וּוּאַלְטַ רְעַדְן פֿוֹן שְׁלָאָף. וַעַן מַעַן גִּיט אַיר אַינְגַּזְוָנְעַמְעַן אַ רְפּוֹאַה, גַּאֲרְגָּלַט זִיךְ דָּעַר שְׁלָק אַין אַיר הַאלְדוֹן אָוֹן זִי קָאַן אַים נִישְׁט אַרְפְּשָׁלִינְגַּעַן, בֵּין זִי שְׁפִיט דָּאָס וּוּידָעַר אַוְיס.

זו שאנד איז רעכעלעס נַאֲמָעַן. אַוְמוֹיסִט פְּרָאוֹוּט רְ' גַּדְלִיה אַוְיסִ-בָּאַהְאָלְטָן דִּי זָאָר, דָעַן דִּי וּוּנְטַן הַאָבָן אַוְיעָרַן. אַיְן אַלְעַ שְׁטוּבָן דְּרַעְדַּט מַעַן שָׁוֹן וּוּעַגְן אַיר אָוֹן מַדְעַרְצִילַט וּוּאַנְדְּרַעְלְעַכְבַּע זָאָכוֹן. בִּינְאָכְט, וַעַן דִּי לְבָנָה שִׁינְטַט, גִּיטְרַעְכְּלָעַ אַרְוֹוִיס אַוְיפַּן שְׁנִי אַיְן הַעֲמָד אָוֹן בָּאַרְוֹוִיס. זִי לְאֹוֹט זִיךְ שְׁלָאַפְּנְדִּיקְעַוְהִיט צָוָם בִּיתְ-עוֹלָם, קְרִיכְטַ צְוִישַׁן דָּאָךְ פֿוֹן אַהֲלַי. מַהְאָט זִי גַּעַזְעַן זִיכְן אַוְיפַּן אַסְוּוּרְ פֿוֹן אַ בְּרוּנוּם אָוֹן קְרִיעַן וַיְ אַחֲן. אַ יְדַעְנָעַ הַאָט עַדְוַתְ-גַּעַזְגַּטְט, דָּאָס זִי גַּעַרְטַיְן אַוְיפַּט אַ בְּעוּזִים אָוֹן נַאֲרַד אַיר הַאָט זִיךְ גַּעַקְיִיקְלַט אַ הַונְט אַוְיפַּט אַרְיִיפַּט. דִּי דְּאַרְפְּלוּפְעַר בָּאַגְּעַנְגַּעַן זִיךְ דִּי וּוּעַגְן אָוֹן אַיְן דִּי וּוּלְדָעַר, דִּי וּוּשְׁיַנְסַט מְרַעְפַּן זִיךְ זִיכְן בִּים טִיךְ אָוֹן שְׁוּוֹנְגַּעַן וּוּשַׁעַן. נִישְׁט בְּלוּיוֹן אַיְן גַּאֲרִיִּי, נַאֲרַד אוִיךְ אַיְן יָאָגְעַוּוֹ, טְרַבְּבִין, זְאַמְּאַשְׁטַש, קְרַאַשְׁנִיק אָוֹן אַפְּלִיּוֹן לְוּבְּלִיּוֹן הַאָט זִיךְ פָּאַרְשְׁפְּרִיטַט דִּי שְׁמוֹועָה וּוּעַגְן אַיר, דָעַן אַיר נַאֲמָעַן אַיְן וּוּאַוְיל בָּאַקְאַנְטַט גַּעַוְוַעַן אַיְן דִּי אַלְעַ עַרְטָעַר זִיךְ אַגְּבִּיאַהְטַע. אוִיךְ דִּי גּוֹיִים אַיְן דִּי דְּעַרְפָּעַר וּוּיְסַן, דָּאָס דָעַר טִיְיָוָל הַאָט זִיךְ בָּאַחְאָפְטָן צַו אַיְדִישְׁעַר טָאַכְטָעַר, אָוֹן עַס וּוּרְטַ גַּעַשְׁפָּרָאָבַן דְּעַרְבָּעַר אַוְיפַּט יְאַרְיִידִים אָוֹן אַיְן דִּי האַרְבָּעַרְיקָן. אַיְן רְ' גַּדְלִיהַס הַוִּזְוִינְגַּן זַעְנָעַן דִּי לְאָדוֹן פָּאַרְ-מַאֲכַט בִּיטְאָג אָוֹן בִּינְאָכְט אָוֹן עַר טָוֹט זִיךְ נִישְׁט וּוּיְזַן אַינְדְּרוּיִיסַן. בְּלוּיוֹן בִּזְוִיהַשְׁמָשָׁות הַיְלָט עַר זִיךְ אַיְן זִיכְן תּוֹלִיפַּ אָוֹן גִּיטְ אַוְוּק מִיטַּן וּוּגְן צָוָם שְׁעַכְתִּיהְוִי, מִיטְ אַגְּרָבָן שְׁטָאָק אָוֹן אַן אַ לְאַמְטָעָר, וַיְ עַר זַאְל זִיךְ פָּאַרְכָּטָן פָּאַר דִּי לִיְיָט אָוֹן פָּאַר דָעַם שְׁפָאַט אַיְן וּיְעַרְעַ בְּלִיקְן . . .

דער דיבז פון גארדי

א' מעשה גורא מיט א' יונגרפורי וואס עם האט אין אויר
זיך באהאנטען א' דיבוק ר'ל': ארייסיגענומען פון דעם
שיינעם ספר מפעלות-הארץ און מעתק געהען אויף
עכברי טייניש דערום אויך די ווייבער און דיא מoidין און
די ליליט פון המכון זאלן ואויל פארשטיין גאר דאס
וואונגענדער און טווי ווילר הארץ זיך אומזוקערן צו גאט:
און זיין זאלן אויך זיך ארייסיגענומען א' ביישפל ווי
גרארים עס איזו די שטראף פון א' מענטש וואס טוט חס
ושולום זיך פאריזונדיין און באפלויען ייזו נשמה: דער
אללמעתקיקער זאל אונז באשימען פון אלדאס בייזו און
אפקערן פון אונז ייז גראזצארן און פארטריבין דעם
שטען וכות דיליה אויך איביך אמן:

ויזה און עס איז געוען אין דער שטאט גאררי וואס זויצט צוישן די בערג נאענט צו די ק"ק זאמאשׂ טורבין קראשניק וכו' וואס פריער איז דארטן געוען דער מנהת-קדוש זצ"ל און נאכדעם איז דא געוזען על כסא הרבנות ר' בינוש אשכנזוי זי"ע: די זאך האט געטן פאלרויין איז דעם יאָר אַשְׁר אוֹ זונען די זילען פון דער וועלט אוּיפֿ געצייטרט געוווארן פון דער מעשה שבתי צבי זיין געדבעניש זאל אויסגעמעקט וווערן וואס האט בעוננותינו הרבים זיך געshedט און אַראָפֿ געפֿרט פון רעכטפֿאָרטיקון וועג כמא וכמה יהודים צוישן זיך פיל פרומע ליט און אנגעזונדן אַפִּיעֶר איזן אלע ענק פון גלוֹת: דער אל קנוֹא זאל אַים באָצָאָלן זיין לויין און אַים פָּאָרגעעלטן זיין ווערך ווי ער האט פָּאָרדינט און מיר זאלן זוכָה זיין צו אַ וואָרעל אוּיסלייזונג בְּמַהְרָה בְּיַמֵּינוֹ וְנַאֲמָר אָמָן:

ובעיר און אין דער שטאטן גארדי האט געוואוינט א מאן וואס זיין
נאמען אייז געועזן ברײיט באָרײַםיט מיט זיין גאט-פֿאָרְכְּטִיקִיט
אונט מיט זיין שיינעם געשטאלט און מיט זיינע גוטע מעשימים און ער האט

געהייסן גדליה: און דער מאן האט עוסק געוווען אין קבלה מעשית און און פארבאָרגונען לערנונגנען: דהינו ער האט געקאנט צאָפַן ווין פון דער וואָנט און איי געניט געוווען אין דער חכמה פון אלכימיה און יעדן ערב שבת האט ער באַשאָפַן אַ געדְרִיטְלַט קאָלב ווי עס ווערט געבראָקט וועגן אונדזערע הייליק אַמודאַים: דער מאן האט אויך געוואָסט צו טוּן סגולות זיעיר פיל דען ער איי געוווען אַ חכם און פון וועגן זיין פאָרַשְׁטָעַנְדִּיקִיט און זינע גלאָטַע רֵידַעַט געפונגען לַיְטוֹזָעַלִיקִיט אַזְנוּן אַלְעַמְנוּן אַיְגַּן: און באָמת איי דער מאן געוווען אַ שָּׂאַלְחָאָפֶן טיקעל און אַ רְשֻׁעַ גָּמוּר און ער האט נִיעָרֶת געטַן גָּאַט בָּרוּךְ הוּא צוּם דערוֹידָעָר: דען ער האט שְׂטִילְעָרְהִיט זִיךְ בָּאָנוֹצָט מִיטְ שְׁמוֹת הַטּוֹמָה אָנוּ געטַן באַשְׁוּרָעָן לְלִילָּת נָעָמָה אָנוּ אַלְדִּי אַבְּעָרִיקָּעַ מְשִׁיחִיתִים צוּם טוּן זִין ווִילַּן: און אָזְוִי האט ער אַנְגּוֹזָאָמָלַט אַוְצָרוֹת פון גָּאַלְד זַיְבָּעָר דִּימְעַנְטָן אָנוּ טִיעָרָע שְׁטִינְגָּר: און ער האט גָּעָנָאָרֶט דִּי שְׁטָאָטְלִיקִיט אָנוּ געקוּמָן אוּפִי זַיְעָרָע ווִיבָּעָר אָנוּ גַּעֲמָרֶט מְמוּדִים: און מְחַמְּתָ גַּלוּסְטוֹנָג צוּ הַפְּקוּרוֹת האט ער אַפְּגָעַטָּן שְׁעַנְדְּלַעְכָּעַ זָאָכָן ווּאָסְ קָאָגָעָן נִישְׁתָּאָבָּן ווּרְעָן אַין אַסְפָּרְדוֹל:

וְהַנֵּה אָנוּ פון וועגן זינע שׁוּעָרָע חַטָּאִים אִי אַוִיכְ זִין ווִיבָּר ווָאָס ער האט זִי צּוֹגְעָרִיבֶט דָוֶךְ תְּחִבּוֹלָה פון אִיר מאָן אַ גְּרוּיזָן צְדִיק גַּעֲפָנְגָעָן גַּעֲוָאָרָן אַיְן דָעַר נָעַץ פון דִי חִיצְוָנִים אָנוּ עַס האט זִיךְ באַהָאָפָּן צוּ אִיר אַ דִּיבּוֹק: אָנוּ מְחַמְּתָ זִי האט גַּעַהָאָט אַ רְוָף פון אַ צְדִיקָה אָנוּ אַלְיָהוּ פְּלַעַגְתָּן זִיךְ אַנְטְּפָלָעָקָן צוּ אִיר האט קִין מְעַנְטָשָׁן קִינְד נִישְׁתָּאָבָּן צּוּ דָעַר הַרְוָונָגָן פון זִינָעָן אוּיְעָרָן אָנוּ אַלְעַזְעַנְעָן זַיְגָעָרִיק גַּעֲוָעָן אַוִיב דִי זָאָר אִין ווְאַרְהָאָפְטִיק: אָנוּ אָזְוִי אִין גַּעֲוָעָן דעַן דִי יְוָגְגָפְרָוי [רַעֲכָלָעָא אִין גַּעֲוָעָן אִיר נָאָמָעָן] אִין פְּאַרְוָאָר גַּעַלְעָגָן אִין אִיר הוֹזֵן נָאָקִיט אָנוּ אִיר שָׁאָנְדָא אִין גַּעֲוָעָן אוּפְגָעָדָעָקָט מִשְׁאָן אָנוּ דָאָס גַּעֲנָצָע גַּעֲשִׁיר אִין גַּעֲוָעָן צְבָאָרָכָן אוּפִיפְשָׁעָרָלְעָר אָנוּ דָאָס בְּעַטְגָּעָצִיָּג אִין גַּעֲוָעָן צְעָרִיסָן אָנוּ זִי האט גַּעַשְׁרִיגָן אַ גְּרוּזָס אָנוּ בִּיטָּע גַּעַשְׁרִי: אָנוּ ווִי אַלְעַזְעַלְעָה זִיךְ צְנוּיְפָגְגָעָנוּמָעָן אָזְוִי האט מָעַן זִי נִישְׁתָּאָבָּן דָעַרְקָעָנָט: דעַן אִיר גַּעֲשְׁטָאָלָט אִין גַּעֲוָעָן גְּרִילְעָד פְּאַרְעַנְדָּעָר אָנוּ אִיר פְּנִים אִין גַּעֲוָעָן ווִי קָרִיאַד אָנוּ דִי לְעַפְצָן אַיסְגָּעָרְקִימָט ווִי פון אַ פְּאַרְכָּאָפָעָנִישׁ לְ"ע אָנוּ דִי אַפְּלָעָן פון אִירָעָ אַיְגָעָן זָעָגָעָן גַּעֲוָעָן אַבְּעָרָה

געקרט שלא כדרך הטבע: און דאס קול איז נישט געוווען איר קול:
 דען איר קול איז געוווען דאס קול פון אן אשה און דער דיבוק האט
 גערופן מיט דעם קול פון אַ מאָנסבל און מיט פיל געוווען און יאמערַיַּה
 ניש דאס אַ דערשראָקעניש האט אַרומגעָכָפֶט און די הערצער זעגַעַן
 צעגַעַן און די קְבִּיעָן האָבָּן גַּעֲשְׁטוּרִיכְלָט: און מהמת זי איז געלעגן
 מיט אויסגעָשְׁפְּרִיטָע פִּס ווי אַ גַּעֲוִינְגָּרְעִין אויף דער בראָך שטול האָבָּן
 די נישים באָגָעָרט אַיְנְצָטוֹן אַירָעָ פִּס ווֹאָרָן עַס איז געוווען אַ חְרָפָה
 פָּאָר די מאָנְסְּלִיטָט אַזְּנִין זי אַירָעָ צְוָגָעָדָקָט: אַבָּעָר די קְלִידָעָר
 זעגַעַן תִּכְּפָּה וּמִיד וּרְידָעָר אַרְאַפְּגָעָפָּאָלָן פָּוּן אַירָעָ דעַן דָּעָר רֹוח האָט זי
 אַרְאַפְּגָעָוָאָרָפָּן: און די שְׂטָאָרְקִיטָט פָּוּן אַירָעָ גַּעֲלַעַנְקָעָן איז געוווען
 נישט גַּעֲוִיְנְלָעָךְ דאס אויך גַּבְּוִרִים האָבָּן נישט גַּעֲקָאנְט זי בִּיקְוּמָעָן
 און די זָאָר איז געוווען אַ וּוּלְדָעָר חִידָּשָׁ פָּאָר אַלְעָ אַזְּנִין אַ פָּאָרְהָוִילָן

רטעניש:

וַיְהִי אַזְּנִין וַיֹּאמֶר ר' גָּדְלֵה האָט גַּעַוּעַן דִּי מְעַשָּׁה אַזְּנִין וְאָסָס עַס האָט גַּעַטְרָאָפָּן
 אַזְּנִין עַר האָט זִיךְ זְיִיעָר גַּעַשְׁעָמֶט אַזְּנִין אַ פָּאָרְשָׁעָמְטִיקִיט האָט
 צְוָגָעָדָקָט זִיְּנִין פְּנִים: וּוֹאָרָן עַר האָט גַּעַטְרָאָכָט וְאָס וּוּלְן די לִיטִיט
 זָאָגָן: אַוְיָב דָּעָר רֹוח האָט גַּעַהָאָט שְׁלִיחָה צוּ ר': גָּדְלֵה אַוְיָב אַזְּנִין עַר
 האָט נישט גַּעַפְּנָנְעָן קִיְּין רָאָט אַזְּנִין דָּאָס עַר אַזְּנִין דָּאָס עַר אַזְּנִין קִיְּין
 צְדִיק אַזְּנִין זִינְעָר קְמִיעָות זַעַגְעָן גַּעַפְּעָלָשָׁט אַזְּנִין זִיךְ וּוּלְן שְׁפָעָטָן פָּוּן אִים
 אַזְּנִין נְקָמָה נְעָמָעָן: אַזְּנִין דָּעָרָם האָט עַר זִיךְ גַּעַקְלִיגְט מִיטָּה הִנְּטָעָרִי
 לִיסְטִיקִיִּת אַזְּנִין עַר האָט גַּעַזְגָּט אַירָעָ זַעַט דָּאָס זִיךְ פָּוּן זַעַגְעָן
 אַזְּנִין אַלְעָ אַירָעָ רִיאֵיד זַעַגְעָן פָּוּן אַ מְטוּרָפָת: דָּאָמָּלָס האָט דָּעָר דִּיבָּוק
 בַּאֲגָוָנְעָן צוּ שְׁרִיְּעָן: אַרְיָ אַזְּנִין אַבְּוִי צוּ דִּירָדוּ רְשָׁעָ וְאָס האָסָט גַּעַיְּ
 וּוּרְקָט אַוּמְרָעָכָט אַזְּנִין דִּיךְ פָּאָרְאָוְרִינְגִּיקִיט מִיטָּה אַלְעָ אַוּמוּעָדְדִּיקִיטָן
 אַזְּנִין גַּעַלְעָגָן מִיטָּה זְנוּנָה אַזְּנִין בּוּלְעָ גַּעַוּעַן עֲרָיוֹת: אַזְּנִין אַיְצָט זָאָגָסָטָן צוּ
 לִיְּקָעָגָן אַזְּנִין דָּעָם וְאָס דִּינְגָּעָ אַוְיָגָן זַעַן דָּעָרָם דִּין רְשָׁוֹת זַאל נישט
 בַּאֲקָאנְט וּוּרְעָן פָּאָר לִיטְיָן אַזְּנִין דָּו זַאלְסָט נַאֲרָ פָּאָרְלִעְגָּגָרָן צוּ גַּנְבָּעָגָן
 זְיִיעָר דָּעָה דָּוֹרָךְ דִּינְגָּעָ עֲרָמוֹת אַזְּנִין מַוְתּוּוֹלִיקִיט: אַזְּנִין וַיֹּאמֶר גָּדְלֵה האָט
 דָּאָס גַּעַהָאָט אַזְּנִין אַיְם מַעְרָ נִישְׁתְּ גַּעַבְּלִיבָּן קִיְּין חִוּת: אַבָּעָר
 בַּאֲלָד האָט עַר זִיךְ וּוּלְדָעָר גַּעַשְׁטָאָרְקָט אַזְּנִין גַּעַרְוּפָן זִיךְ אַיז מַשּׁוֹגָע אַזְּנִין
 גַּאָר: אַבָּעָר די לִיטְיָן האָבָּן מַעְרָ נִישְׁתְּ צְוָגָהָאָרְכָּט צוּ אַיְם אַזְּנִין

ニישט געגלויבט: און עס איז דארט בייגיעווען החסיד ר' מרדכי יוסף ז"ל זואס איז פריער געזונקען אין שאל תחתית און דערנאך תשובה געטונו און ניזול געווואר און ער האט בעצערנט די צערנוונג פון גאט און ער האט אויפגעהוביין זיין שטעקן און געללאגן גדיילהן: און גער דופן רשע מרושע נון וועסטו נישט מעאן צו פֿאָרְבַּלְעַנְדִּין די אויגן פון די ליטט דען דו ביסט אַ בְּאַטְּרִיגְּדָּר אָוֹן אַמְּכַשְׁפֵּן אָוֹן פֿוֹן וּוְעָגָן דִּיר אַיְזְגַּעֲגַּנְגָּסֶן גַּעֲוָאָרָן די פֿלָאָג אַיְבָּעָר אָוֹנְדָּן אַלְאָ אָוֹן מִיר הָאָבָּן אַיְסְגַּעֲנִיגְט דָּעַם כּוֹס פֿוֹן פֿוֹרְעָנִיהָ: אָוֹן דָּעַר תְּקִיף גְּדִילָה האט אַיְם גַּעֲוָאָלָט הָרְגַּעַנְגָּן נִיעָרְתָּן די לִיטְטָהָאָבָּן זִיךְ אַנְגְּגַּעַנְמָעָן פֿאָר אַיְם אָוֹן

אַיְם בְּאַשְׁיצְטָן:

וְהַנֵּה אָוֹן נָנוֹ האט דָּעַר דִּיבּוֹק נָאָךְ אַלְאָ גַּעֲמָעָרֶט צֹ שְׁרִיעִין אָוֹן האט זִיךְ מִתּוֹדָה גַּעֲוָעָן מִיטְּ קְלָאָג אָוֹן אַכְּצָעְנִישׁ אַוְּפִּים זִינְעָן זִינְדָּן: אָוֹן די אַשְׁהָה האט אויפגעהוביין אַ שְׁוּעוּרָן שְׁטִיעִין אָוֹן זִי האט מִיטְּ גַּעֲשָׂלָאָגָן אַוְּפִּים אַיְרָהָאָרֶץ: אָוֹן עַס אַיְזְגַּעְגַּנְגָּסֶן אַ פֿלָאָג זִי טָוָט נִישְׁטָעָצְמָוָן אַיְרָע בְּיִינְגָּר אָוֹן צַעַשְׁמַעְטָעָרָן דָּעַם שְׁאָרְבָּן דָּעַן דְּרִיְּ שְׁטָאָרָקָעָ מאַנְסְּלִיטָה האָבָּן דָּעַם שְׁטִיעִין נִישְׁטָעָצְמָוָן דִּירְן פֿוֹן אָרָט: אָוֹן אַיְרָע הָעָנְטָא אַיְר גַּעֲוָעָן זִיךְ פֿעַדְעָלָל: אָוֹן זִי האט אַיְם גַּעֲוָאָלָגָעָרָט אַהֲיָן אָוֹן צְרוּרָק אַיְבָּעָר דָּעַר לְעָנָג פֿוֹן אַיְר גּוֹפְּ פֿוֹן אַיְר שְׁטָעָרָן בְּיוֹן די שְׁפָאַצְּן פֿינְגָּר אָוֹן אַזְׂוִי פֿילְ מָאָל אָוֹן אַיְבָּעָרִיסָּט: אָוֹן דָּעַר חָסִיד ר' מִרְדָּכִי יְוֹסֵף זְלָה האט אַנְגְּגָרָט זִינְגָּל לְעָנְדָן אָוֹן גַּעֲפָרָעָט: וּוֹאָרוּם טָוָסְטוּ שְׁרִיעִין אָוֹן בִּיסְטָה דִּיר גּוֹרָם אַזְׂוִי פֿילְ צָעָר:

וַיֹּאמֶר אָוֹן דָּעַר דִּיבּוֹק האט אַפְּגַּעַעַנְטַפְּעָרֶט מִיטְּ אַ הוֹיךְ קּוֹל אָוֹן מִיטְּ רְעָשָׁה: וַיְיַזְׂעַד אַיְדָה נִשְׁטָעָט טָוָן וּוְיַיְגָעָן אָוֹן שְׁרִיעִין: דָּעַן וּוֹעֵן אַיְדָה בֵּין נָאָךְ גַּעֲוָעָן צְוִישָׁן די לְעַבְּדִיקָעָה האָבָּה אַיְדָה מִתְּמָאָ גַּעֲוָעָן מִיְּנָה אָוֹן עֲוֹבָר גַּעֲוָעָן כָּל הַעֲבָרוֹת שְׁבָתוֹרָה: אַיְדָה שְׁתָאָטָם פֿוֹן לְוָלִינוּ אָוֹן אַיְדָה בֵּין דָּאָרָט גַּעֲוָעָן פֿוֹן די גְּרִינְגָּעָ יְוָגְגָעָן וּאָסָס וּוּפְּנִים בִּירָה אַיְן די האָרְבָּעָרִיקָה אָוֹן מָאָכוֹן זִיךְ לְוָסְטִיק אַיְן די הָוָרָן הַיְּזָעָר: אָוֹן אַיְדָה האָבָּה וּוְיַדְעָרְגַּעַשְׁפָּעָנִיקָה אַיְן אַלְאָ גַּבְּאָטָן פֿוֹן גַּאֲטָן אָוֹן אַיְם דְּרַעְצָרָנָט: אַיְן הַיְּלִיקָה טָאָג פֿוֹן שְׁבָת האָבָּה אַיְדָה גַּעֲטָנוֹ אַ מְלָאָכָה אָוֹן אַיְדָה גַּעֲגָעָן חֹוֵר אָוֹן אַנְדָּרָעָמָה מְאַכְּלָות אַסְוָרוֹת: אָוֹן אָוֹם יוֹסִיכְפּוֹר האָבָּה

איך צום טראָץ אַינְגֶּרְיכֶּט אַ סֻּוֹדָה אָוּן גַּעֲטְרוֹנְקָעָן וַיֵּין אָוּן מִיד אַפְּגָעָעָבָן מִיט פֿרִיצָה אָוּן אוּיךְ גַּעֲהַוּעַרְטָ אַוִּיפְּ בְּהַמּוֹת חַיָּת וּוּפְּתָה : וַיֵּין צַו מִיר דָעַן אַיךְ האָב גַּעֲדָאָכָט דָאָס עַס אַיזְ נִישְׁטָא קִין דִין אָוּן קִין דִין אָוּן אַיךְ האָב גַּעֲלִיקָנְט דָאָס דַי תּוֹרָה אַיזְ מִן הַשְּׁמִים אָוּן אַיךְ האָב גַּעֲמָאָכָט צַוְשָׁאנְד אַלְעָ תְּלִמְדִי חַכְמִים אָוּן זַי גַּעֲשָׁאלְטָן מִיט חַזְפָּה אָוּן אַינְגֶּרְיכֶּט אַוִּיפְּ זַי הִינְט וַיְיַעַש אַיזְ דַי גַּעֲוָאוֹינְהִיט פָּונְ דַי לְצִים : וְהַנְּהָה פְּתָחוֹם האָב אַיךְ בְּאַקְוּמָעָן דַי שַׂוְּעָרָעָ שְׁלָאָג אָוּן דָאָס אַיזְ אַזְוִי אַ שְׁלָאָפְּקִיט וּוְאָס מַעַן שְׁטִיטָה מַעַן נִישְׁטָא אַזְוִי פָּונְ אַיר : אָוּן אַיךְ האָב וּוּאַוְיל גַּעֲזָעָן דָאָס עַס אַיזְ גַּעֲקוּמָעָן מִין סֻוְּפָה : אַבְּעָר וַיְיַסְׁאֵוּ דַעַר שְׁטִיגְגָּר פָּונְ דַי רְשָׁעִים בֵּין אַיךְ נִישְׁטָא אַונְטְּרָעְטָעָנְיק גַּעֲוָאָרָן אָוּן פָּאָרְבְּלִיבָּן הַארְטְּנוּקִיק בֵּי דַעַר טִיר פָּונְ גִּיהְנוּם אָוּן פָּאָר מִין טְוִיטָז וּנְגַעַן גַּעֲקוּמָעָן צַו מִיר מִינְעָז גַּעֲזָעָן אָוּן זַי הַאָבָן מִיד גַּעַד פַּרְעָגָט אַבְּרָהָם [אַזְוִי אַיזְ גַּעֲוָעָן מִין נָאָמָעָן] טָסְטוּ בְּאַדוֹיְעָן : אָוּן אַיךְ האָב זַי גַּעֲנְטְּפָעָרָט מִיט שְׁטָאָלָז דָאָס אַזְוִי אַיְצָט גַּלְוִיבָּן אַיךְ נִישְׁטָא דָאָס עַס אַיזְ דַאְ אַ בְּאַשְׁעָפָעָר אַזְוִי דַעַר וּוּלְטָ אָוּן אַיךְ האָב פָּאָר מִין פְּטִירָה גַּעֲלָעְטָעָרָט אָוּן אַזְוִי בֵּין אַיךְ אַיסְגָּאָגָנָגָעָן אַיזְ לִיְקָעָנָג :

וַיְהִי אָוּן עַס אַיזְ גַּעֲוָעָן תִּיכְפָּה וַיְיַעַש אַיךְ בֵּין גַּעֲשְׁטָאָרָבָן אָוּן נָאָךְ אַיְדָעָר מַעַן הַאָט מִיד אַפְּגָעָהָבוּן אָוּן אַוְעָקְגָּלִיגָּט אַזְוִי דַעַר עַדְהַאָבָן זַיךְ צַו מִיר בְּאַחֲאָפָטָן דְּרִיְהָרָוָת רְעוֹת : אָוּן זַי הַאָבָן בְּאַגְּוֹנָעָן מִיד צַו פִּינְיָיקָן מִיט פִּילָּאָכְזָרָיוֹת אָוּן זַי הַאָבָן מִיד גַּעֲטָרָעָטָן מִיט דַי פִּיס אָוּן מִיר אַגְּעָטָן יִסְוִרִים קְשִׁים : אָוּן אַיךְ האָב שְׁוִין גַּעֲזָעָן דָאָס עַס אַיזְ יָאָ דָאְ אַן עֲוֹנְשָׁ נָאָר עַס אַיזְ שְׁוִין גַּעֲוָעָן שְׁפָעָט : אָוּן דַי גַּאֲנְצָעָ צִיְּטָ וּוְאָס אַיךְ בֵּין גַּעֲלָעָן צַוְגָּעָדָקָט הַאָבָן זַי מִיר פָּאָרְשָׁאָפָט אַלְעָרָהָאָגָּט עֲנוּוּיִים וּוְאָס עַס אַיזְ גַּאֲרַנִּישָׁת גַּעֲמָאָלָט אַיְבָּרְצָוָגָעָבָן : אָוּן אַיךְ האָב גַּעֲרוֹפָן מִינְעָז קְרוּבִּים זַי זָאָלָן גַּעֲפִינְגָּן פָּאָר מִיר אַ תְּקִיּוֹן אַבְּעָר זַי הַאָבָן נִשְׁטָ גַּעֲקָאָנָט דְּעַרְהָעָרָן מִין קוּלְ דָעַן אַיךְ בֵּין שְׁוִין גַּעֲוָעָן אַ ברְמִינָן : אָוּן נָאָךְ מִין לוֹיהָ זָעָנָעָן פָּאָר מִיר אַעֲזָנְטְּוִיזְנְטָעָר אָוּן מִילִיְ-מִילִיאָסָן קְלִיפָּות : אָוּן זַי זָעָנָעָן אַלְעָ גַּעֲוָעָן מִינְעָז קִינְדָעָר וּוְאָס אַיךְ האָב גַּעֲטָוָן בְּאַשְׁאָפָן דַוְדָק טּוֹמָאָת קְרִי אָוּן בְּעוּלוֹת אָסָרוֹת : אָוּן זַי הַאָב מִיד גַּעֲרוֹפָן טָاطָע אָוּן מִין שָׁאָנְדָ אַיזְ גַּעֲוָעָן גָּאָר אַן אַ גְּרָעָנִי :

וכאַשֶּׁר און ווי מען האָט מיר אַריינגעלייגט אַין גָּרוֹב אַון צְוָעַדְעַט
מייט דעם לאַצְטָן הויפֵן ערְד אַין גָּקוּמָעַן צוֹ מִיר דער מלֿאָך
דומָה : אַון ער האָט אַ קלָּפֶן גַּעֲטָוֹן מייט זַיִן פִּיעַרְדִּיקָּעַר רֹות אַיְבָּר
מיין קָבָר אַון דָּס קָבָר אַיְזָן גַּלְּיִיךְ גַּעַשְׁפָּאַלְטָן גַּעוֹוָרָן : אַון ער האָט
גַּעַרְפָּוֹן מָה שָׁמֶךְ ווי אַיְזָן דִּין נַעֲמָעַן אַון אַיךְ האָבָּב נִישְׁתָּה גַּעַדְעַקְט
דעם פְּסוֹק וּזְאָרָן אַיךְ האָבָּב נִישְׁתָּה גַּעַדְעַונְט : אַון דער מלֿאָךְ האָט
גַּעֲטָוֹן אַ גַּעַשְׁרִיְּדָה דַּו טָפֵה סְרוֹחָה דַּו פּוֹשָׁעָה בַּאלְּהִי יִשְׂרָאֵל פָּאַרְוּוּם נִשְׁתָּה
אוֹן פָּאַרְלָאָזֶן גַּלְּיִיךְ דָּס קָבָר אַון פְּלִי אַין כָּף הַקְּלָעָה : דָעַן דִּין אַרט
איַזְנִישְׁתָּה אַוְיפֵּן בַּית עַלְמִין וּאוֹעַס רֹועַן פִּילְּ צְדִיקִים אַון אַנְשִׁים כְּשָׂרִים :
אוֹן אַיךְ האָבָּב גַּעַוְאַלְטָבָּעָטָן בַּיִּים נַאֲרָר עַר האָט אַרְאָפְּגָעָרִיסָן פָּוֹן מִיר
דיַּ תְּכִרְכִּים אַון מִיךְ גַּעַשְׁלָאָגָן מִיטָּן זַיִן פִּיעַרְדִּיקָּעַר רֹות אַון מִיךְ
פָּאַרְטִּירְבָּן :

וְהַנֵּה אַון פָּוֹן דְּרוֹיְסָן האָבָּן שָׁוֹן גַּעַלְיוּעַרְט גַּרְיִיסָּעָה מְחֻנוֹת שְׁדִים רַוְחוֹת
מוֹזִיקִים אַון מְלָאָכִי חַבָּלה אַנְגָּעָרִיְּתָ זַיִךְ צוֹ וּזְאָרְפָּן אוּרִיךְ מִיר
מייט גְּרוֹיסָץָרָן אַון מִיךְ צַוְּצָרִיסָן : אַון זַיִן האָבָּן מִיךְ בַּאַגְּעָגָט מִיט
כָּעַס אַון שְׁפָּאַט אַון אַיְנְגָּעָדְרִיכָּט אוּרִיךְ מִיר אַ גַּעַיְגָּע אַון גַּעַפִּיפָּט אַון
גַּעַהְולְעַט אַון מִיךְ גַּעַיְגָּט אַיְבָּר אַלְּעָ וּוֹיסְטָעָ וּוּלְדָעָר : אַיךְ האָבָּב
גַּעַוְאַלְטָבָּעָטָן פָּאָר זַיִן אַון אַנְטְּרִינְגָּעָן אַבְּעָר עַס אַיְזָן נִשְׁתָּה גַּעַוְעָן
פָּאָר מִיר קִיְּין בַּאַהֲעַלְתָּנִישָׁ דָעַן זַיִן האָבָּן מִיךְ גַּעַוְאָרְפָּן אַון גַּעַשְׁלִידְעָרְט
וּוּי אַון אַפְּגָעָרִיסָן בְּלָאָט : אַיְנְגָּעָר האָט גַּעַצְוִיגָּן פָּוֹן רַעֲכָטָס אַון דער
אַנְדָּעָרָעָר פָּוֹן לִינְקָס אַון מִיךְ נִשְׁתָּה גַּעַלְאָזָט צָרוֹר בַּאַטָּאָג אַון בַּאַגְּאָכָט
אוֹן זַיִךְ גַּעַפְּרִיטָט מִיט מִיְּזָנָסָט : וּוּעַן אַלְּעָ הַיְמָלָעָן וּוּאַלְּטָן זַיִן פָּאַרְמָעָט
אוֹן אַלְּעָ וּוּאַסְעָרָן טִינְט וּוּאַלְּטָמָעָן נִשְׁתָּה גַּעַקָּאנְט בַּאַשְׁרִיבָּן אַ טְּרוֹזָנְט
חַלְקָ פָּוֹן מִינְגָּעָ לִיְּדָ : אַון פָּוֹן גְּרוֹיסָץְחַד בֵּין אַיךְ מְגַוְּלָגָל גַּעַוְאָרָן אַין
אַ בְּלָאָטָן פָּוֹן אַ בְּלָאָטָן אַיךְ דָא אַיְזָן צָעָר גַּעַוְוָן נִשְׁתָּה אַפְּנִ
צְוָשָׁצָן דָעַן וּוּעַן דָס בְּלָאָטָן זַיִךְ גַּעַשְׁקָלָט אַין וּוּינְגָט האָבָּב אַיךְ
גַּעַצְיִיטָעָרָט אַון גַּעַפְּלָאַטְעָרָט גַּלְּיִיךְ אַיךְ וּוּאַלְּטָן זַיִן אַ לעַבְּדִיקָּעָר מַעֲנָטָשָׁ
אוֹן ווי לְאָגָג אַיךְ בֵּין גַּעַזְעָסָן אַין דעם בְּלָאָטָן האָבָּן די טִיוֹוָלָאָגָט מִיר
נִשְׁתָּה גַּעַקָּאנְט טָוָן קִיְּין שְׁלָעָכָטָס : אַבְּעָר אַיךְ האָבָּב גַּעַמְוֹת אַרוֹסָים דָעַן
איַן בְּלָאָטָן האָט זַיִךְ אַרְיִינְגָּעָכָאָפָּט אַ וּוּאָרָם אַון ער האָט מִיךְ גַּעַבְּיִיסָן :
אוֹן ווי נַאֲרָר אַיךְ בֵּין אַרְוִיס אַזְוִי האָבָּן די שְׂוֹאַרְצָעָ חִילּוּת וּוּידָעָר מִיךְ

אַרְוָמֶגֶעֲרִינְגֶּלֶט אָוּן זַיְהָאָבָּן מֵיךְ גַּעֲקוּלְעֶרט אַיְן אַלְעַ וַיְסְטוּנְגַּשְׁן אָוּן
מְדָבְּרוֹת פּוֹל שְׁלָאָגָעָן עֲקָדִישָׁן אָוּן פַּפְּעָרְנָאָטָעָרָס : אָוּן וּוּעָן עַס אַיְן
מֵיךְ גַּעֲוָאָרָן עַנְגּוּ בֵּין אַיךְ אַרְיָין אַיְן אַפְּרָאַש ; אָוּן אַיךְ דָּאָרָט אַיְן
מֵיךְ גַּעֲוָאָרָן זַיְיָעָר בִּיטָּעָר דָּעָן אַ מעַנְטָשָׁ קָאָן נִישָׁט זַיְצָן אַיְן אַפְּרָאַש
וּוּאָס וּוּדְמָעָט זַיְךְ אַיְן זַוְּמָפְּ אָוּן אַיְן שְׁטִינְקָעְנְדִּיק וּוּאָסָעָר : אַיךְ דִּי פְּרָאַש
הָאָט גַּעֲהָאָט דָּעַרְפָּוּן צָעָר אָוּן זַיְהָאָט בָּאָקְוּמוּן פִּיל מְכוֹת אָוּן אַיר בּוּיךְ
אַיְן גַּעֲשָׂוָאָלָן גַּעֲוָאָרָן : אָוּן אַזְוִי בֵּין אַיךְ פּוֹן מָאָל צָו מָאָל מְגֻלְגָּל גַּעַיְן
וּוּאָרָן אַיְן אָוּן אַנְדָּעָר בָּאַשְׁעָפָעָנִישׁ : אָוּן אַיךְ בֵּין אַיךְ כָּמָה יָאָרָן גַּעֲזָעָסָן
אַיְן אַמְּלִשְׁתִּין אָוּן וּוּעָן עַר הָאָט זַיְד גַּעֲדָרִיט הָאָט עַר גַּעֲדִיבָּן מִיְּנָבָּע
גַּלְיְידָעָר אָוּן מִין וּוּיְטִיק אָוּן גַּעֲזָעָסָן אַן אַגְּרָעָנִיךְ :

וַיְשָׁאַל אָוּן ר' מְרַדְכִּי יוֹסֵף הָאָט גַּעֲפָרָעָט דָּעַם דִּיבָּוק וּוּאָרוּם בִּיסְטוּ
אַרְיָין אַיְן דָּעָר אַשָּׁה אָוּן וּזַיְהָאָבָּן דִּיךְ בָּאַמְּעַכְּטִיקְט אַיְבָּעָר
אַיר : אָוּן דָּעָר דִּיבָּוק הָאָט גַּעֲזָגָט : זַיְיט וּוּסְטָן דָּאָס גַּדְלִיה אַיְן אַ
כּוֹפֶר בְּעִיקָּר אָוּן אַ מּוּמָּר לְהַכְּעִים אָוּן עַר הָאָט זַיְן וּוּבָּיְבָּי מְתָמָא גַּעֲוָעָן
מִיטָּ כָּמָה טוּמָאָת אָוּן דָּעָרָם הָאָט אַיךְ גַּעֲהָאָט צָו אַיר שְׁלִיטָה : אָוּן
איִנְמָאָל פָּאָרָטָאָג הָאָט דִּי אַשָּׁה בָּאַגְּעָרָט אַוְיְצָוּבְּרָעָנָגָעָן אַ פִּיעָרָ פּוֹן
צְוּוִיְּ קִזְוְלְשְׁטִיְּגָעָר אָוּן דִּי פּוֹנְקָעָן הָאָבָּן נִישָׁט אַגְּגָעָצָונָדָן דִּי קְנוּוּטָ
אָוּן זַיְהָאָט אַגְּגָרָופָּן דָּעַם נָאָמָעָן פּוֹן שְׁטָן : אָוּן וּזַיְהָאָבָּן דָּאָס
דָּעָרָהָעָרָט בֵּין אַיךְ אַרְיָין אַיְן אַיר לִיבָּ :

וַיֹּאמֶר אָוּן ר' מְרַדְכִּי יוֹסֵף זַיְל הָאָט גַּעֲפָרָעָט דָּעַם רֹוח דָּוֹךְ וּוּלְכָעָר
עַפְּנוּגָג עַר אַיְן אַרְיְינְגָעְדָּרְנוּגָעָן אַיְן דָּעָר אַשָּׁה : אָוּן דָּעָר דִּיבָּוק
הָאָט גַּעֲנְטָפָעָרָט דָּאָס עַר אַיְן אַרְיָין דָּוֹךְ אָתוֹ מָקוֹם :

אָנָּדוּמָאָלָט אַיְן ר' מְרַדְכִּי יוֹסֵף אַוְיְגָעְשָׁטָאָגָעָן אָוּן הָאָט גַּעֲשָׁלָגָן
גַּדְלִיהָן מְכוֹת רָצָח : אָוּן אַיךְ דִּי אַיְבָּעָרִיקָּע לִיְּטָהָבָּן זַיְדָּ גַּעַיְן
וּוּאָרָפָּן אַיְבָּעָר אִים אָוּן אִים גַּעֲבִילָט אָוּן פָּאָרָגָסָן זַיְן בְּלָוט אָוּן אַוִּיסְטָ
גַּעֲרִיסָּן דִּי הָאָרָ פּוֹן זַיְן בָּאָרָד בֵּין עַר אַיְן אַגְּדָעָרָגָעָפָּלָן אַוִּיפָּעָרָ
עַרָּד אַיְן אַוְמָמָאָכָּט : אָוּן ר' מְרַדְכִּי יוֹסֵף זַיְל הָאָט אִים גַּעֲשָׁלָגָן פָּעָרְצִיקָּ
מָאָל פָּעָרְצִיקָּ מלְקוֹת בֵּין זַיְן בְּלוֹט הָאָט גַּעֲשָׁפְּרִיצָּט וּזַיְ וּוּאָסָעָר : אָוּן
דִּי לִיְּטָהָבָּן אִים גַּעֲנוּמָעָן אָוּן אַרְיְינְגָעְוּזָאָרָפָּן אַיְן גַּעֲפָעְנְקָעְבָּנִישׁ וּוּאָס

אין פאליש: און מען האט אים צוגעבונדז צו דער קונע און ער אין
דארט פֿאָרְבִּילְבָּן אַפְּצְיוֹאַזְרָטָן יֵין דִּין: דַעַן אֹוֵיךְ אֵין דִּי בְּתִיְדִּינִים
פֿוֹן דִּי גּוֹיִים האט מען גּוּמְשֶׁפֶט כִּישׂוּף-מַאֲכָלָרָס אָוָן פִּילְ פֿוֹן זַיְהָאָט
מען פֿאָרְבִּיעָנָט אוּיפְּ דַעַם שִׁיטָּעָר: אָוָן מען האט אַוּוּקְגּוּשְׁטָעָלָט
אַ שּׁוּמָר אִים צו הֵיטָן:

מִתְהַבֵּשִׁיקָה

ויזז אוןעס איז געוווען ווי מען האט דעם רשות גדריה געטען אין
געפערקעניש און ר' מרדכי יוסף ז"ל האט געבאטן די שטארקע
לייט פון דעם ארט זי זאלן ברענגן די יונגרריין אין בית-מדרש צו
פארטרייבן פון איר דעם רוח רע: דען דער דיבוק האט זי געפיניקט
מייט אלערהאנט מאטערנישן און געבראכט דאס גאטס נאמען זאל
חלילה זוינן פארשווועט און דאס מיטליך מייט איז געוווען גרויס:
און די לייט האבן דערום זיך געפעדערט און גענומען די אשה אויף
די אדרעס און זי איבערדאנק אוועקעטראגן צום של הוף: און די
גאנצע צייט האט די אשה שטילגעשויגן גלייך די כוחות זאלטן זי
פארלאוט און זי איז געוווען נײערט ווי א קידנד: און זוי זי האבן גענענט
מייט איר צו דער טיר פון פאליש איזוי האט דער דיבוק באונגנון צו
שריען מיט א יאמערלעך קול ניטע דערגענטערט מיך נישט ביין אהער
דען איך קאן נישט דולדן דעם הייליקן אויר און זיין רוף איז געווארן
פארנומען גאר וויט: אבער די לייט האבן נישט צוגעהארקט צו אים
און זי ארינגעטראגן אין בית-מדרש מיט גוואלד ווען אויך זי האט
זיך געוווערט: און זי האט אלדאס געווירקט מיט איזוי א מאכט וואס איז
ニישט געמאט אויך בי א גבר דען איר קראפט איז געקומען פון דעם
רוח כנ"ל:

זהו און זוי די אשה איז געליבן ליגן אויף דעם באעלעמער איזוי
האט דער דיבוק אויסגעבראכן אין א געוויין דאס אלע האבן
מייטגעוווינט מייט אים: דען נישט בלויין נשים נאך אויך מאנסלייט
זענען געווארן איבערגענומען מיט דערבאערעמדייקיט: און דער דיבוק
האט געגענטפערט און גוזאגט: ווארום האט איר קיין חס אויף מיר

און איר טוט אלץ צו מײַן פֿאָרְדּוֹס אָוּן גִּרְיֻמְּנִישׁ : אִיד וַוִּיסְטּ דָּאַס
וואֹיַיל דָּאַס יַעֲדֵעַ דָּבָר שַׁבְּקוֹשָׁה פֶּאָרְשָׁאָפְטּ מִיר פִּילּ לִיְּדּ אָוּן אַיִּזּ
געַלְגִּיכְנָן צַו אַ נְּאָדָל אַיִּזּ לִיבּ פָּוּן אַ לְּעַבְּדִיקָּן : נָוּן פֶּאָרְשָׁטּ נָאַר אָוּן
געַפְּינְטּ וּוָאַסּ פָּאַר אָן אָוּמְרָעְכּ אַיִּזּ דָּוְרָךּ מִיר גַּעַטְוּן גַּעַוְאָרְדוּן צַו דָּעַר
אַשְׁהָ : דָּעַן פְּרִיעַר אַיִּזּ זַי גַּעַוְעַן שְׁלָאָפּ אָוּן שְׁלָאָבְּרִיךּ אָוּן מַעַן הָאָטּ
זַי גַּעַמּוֹת שְׁפִּיּוֹן מִיטּ יַאֲכִלְעַךּ אָוּן זַי גַּעַוְעַן גַּעַצְוֹאָנוֹגְעַן זַיְדּ אַנְּדּ
צְוַלְעַגְעַן אַיִּיףּ אַ שְׁטַעַקָּן מִחְמָתּ חַוְּשָׁהּ : אָוּן אִיצְטּ אַיִּזּ זַיְדּ וּוּעַגּוֹן מִיר
גַּעַוְאָרְדוּן גַּעַרְעַטְפִּיקּ אָוּן זַי פֶּאָרְמָאָכּ אַיִּיפְּצָוְהָיְבּ שְׁוּעַלְעַ מִשְׂאָתּ אָוּן
אַרְמוֹצְגִּיּ אַיִּין דָּעַר קָעַלְטּ אָוּן וּאַרְיִמְעַ קָלִידִיעַר אָוּן צַו טָוּן אלְץּ וּוָאַסּ
אִיר הָאָרֶץ גְּלוֹסְטּ : הַיְּנִטּ וּוָאַסּ אַיִּזּ דָּעַר מַעַר דָּאַס אִיר הָאָטּ אַיִּדּ
צְוַנוֹּגְעַזְאָמָלְטּ מִיךְ צַו רִיצְנָן וּבְפְרָטּ דָּאַס אַיִּדּ בֵּין אַ יהְוִידִי אָוּן הָאָבּ
פִּילּ פּוֹרְכְּטּ פָּאַר דִּי חִיזְוּנִים : טִילּ פָּוּן זַיְהָאָבָּן דָּאַס גַּעַשְׁטָאָלְטּ פָּוּן
חַזְוִירִים מִיטּ אַכְּטּ קָעַפּ אָוּן דָּעַר גִּיפְּטּ אַונְטָעַר זַיְעַר שְׁנוֹיִיךּ אַיִּזּ אַיִּטְלּ
פְּיַעַר פָּוּן צְלָמוֹת : אָוּן אַנְדְּרָעַר פָּוּן זַיְ שְׁטוֹיסְן מִיטּ דִּי הָעַרְגָּעַר גְּלִיְיךּ
דִּי וּוֹיְדָעַס אָוּן זַיְדּ וּוּעַרְן אַנְגְּעַרְפּוֹן שְׁעִירִים : אָוּן זַיְעַר פָּעַל אַיִּזּ בָּאַיִּזּ
דַּעַקְתּ מִיטּ פָּעַד אָוּן זַיְעַרְעַהָּר אַהֲרָן זַעַנְעַן פָּוּן דָּאָרְן בְּכָדִי צַו דָּעַרְשָׁרְעַקּ
דִּי זַיְנְדִּיקּ אָוּן זַיְעַרְעַהָּר גַּעַבְּיִינְ אַיִּזּ הַינְּטָעַר דִּי הָרִי חַוְּשָׁךּ : נָא אַיִּדּ
בָּעַטּ אַיִּדּ גִּיטּ מִיר אַ דָּעַרְלִיְבָּעַנְישּׁ צַו זַיְצְנָן אַיִּזּ אִיר גָּוֹף אָוּן אַיִּדּ שְׁוּעָרּ
דָּאַס קִיְּן הָאָרָר וּוּעַטּ אִיר גַּעַרְמִיטּ וּוּעַרְן אָוּן אַיִּדּ וּוּעַל זַיְ אַפְּהִיטּן וּוִי
דָּאַס שְׁוֹאַרְצָאָפְלּ פָּוּן אַוְיגּ עַס זַאַל זַיְ טְרַעְפּוֹן קִיְּן בְּאַנְגְּעַנְישּׁ אָוּן פָּאַרְיָ
לְאַרְבּוֹנָגָגּ : אָוּן וּוּעַן דָּאַס מַעְסְטָל וּוּעַטּ פּוֹלּ וּוּעַרְן אָוּן אַיִּדּ וּוּלּ קְרִינָן
רְשּׁוֹתּ צַו לִיְּדָן מִינּ שְׁטָרָאָךּ אַיִּזּ גִּיהְנוּם יַיְבּ חַדְשִׁים אַזְוִי וּוּלּ אַיִּדּ זַיְ
פָּאַרְלָאָזּ אָוּן שָׁוּם שְׁטְרוֹיכְלָוּנָגּ אָוּן זַי אַוְיפְּבִּינְדוּן אָוּן לְאָזּ אַיִּזּ פְּרִידְזּ :

וְהָרָוּת אָוּן דָּעַרְ רֹוחּ הָאָטּ דָּאַס אלְץּ גַּעַשְׁפָּרָאָכּ מִיטּ עַרְמָה מִיטּ דָּעַם
מִינּ אַפְּצָוֹנָאָרְן דִּי לִיְּטּ אָוּן צַו שְׁפָעַטּן פָּוּן זַיְ : אָוּן עַס הָאָבָּן
זַיְדּ דָּאָרְטּ גַּעַפְּוֹגְעַן פְּשָׁוֹטָעּ לִיְּטּ וּוָאַסּ הָאָבָּן אַיִּזּ זַיְיְעַר תְּמִימָותּ צְוּגָּעָ
גְּלִוְיִבְּטּ צַו דִּי רִיאַדּ פָּוּן דָּעַם דִּיבְּוקּ דָּאַס זַיְ זַעַנְעַן וּוֹאָרּ אָוּן בְּאַגְּנָרָטּ
עַרְ זַאַל וּוּעַרְן גַּעַשְׁוִינָטּ : אַבְּעַר הַחַסִּידּ דִּי מְרַדְכִּי יוֹסֵף זַיְלּ הָאָטּ פָּאַרְיָ
שְׁטָאָגָעּ זַיְנָעּ מְזוֹמָותּ דָּעַן עַרְ אַיִּזּ גַּעַוְעַן אַ גְּרוֹסִעָרּ מְקוּבָּלּ אָוּן עַרְ
הָאָטּ דָּעַרְוּמְ גַּעַזְאָגָטּ : נִיְּינָן נִיְּעַרְטּ שִׁידּ דִּיְדּ אַפּ פָּוּן אִיר אָוּן קָעַר אַפּ
וַיְאָוּ קִיְּן מְעַנְתְּשָׁן גִּיעַן אָוּן קִיְּן פִּי טָוּטּ טְרַעְטּן דָּעַן עַס גַּעַשְׁקָטּ זַיְ

נישט דו זאלסט זיין צוישן די ליעבעדיקע: און ווי ר' מרדכי יוסף האט גערעדט די דאוייקע רייד אוזי האט ער מכון געווען היליקע שמוט און מיחד געווען יהודים און מצרכ' געווען צרופין און געמאכט די עגולים און הקפות כידוע ליעודען חן:

און דאמאלס האט דער רוח פארמייטן צו רעדן וויבען רייד און אנגען פאנגגען בדערם קשיים און א פיעיר האט אויפגעזאטען אין זיין נאזר לעכער און ער האט גערופן מיט א קול דאס די ווונט האבן געצייטערט:

מי אהה ווער בייזטו דען און ווער איז דאס היוגעזינד פון דינגען עלטערן וואס דו טראכט ארייסצזיגין קעגן מיר: מיינסטע דען ואראהאפטיק דאס דו בייזט א בעל שם און א חכם אין קבלה: ניין דו בייזט און עם הארץ גמור און דינגען שמוט קאנען גאנרטשט פועל זיין: און ער האט געזאגט א שפריכווארט בלשון אשכנז זיין וועלן העלפן ווי א טויטן באנקעס און ער האט געלפלוכט דעם ר' מרדכי יוסף זיל און געטריבן ליצנות וואס אוזי עפעס איז נישט געווארן געהערט זנט דיא וועלט שטייט און דאס פועל האט געללאכט אויס דעם חסיד ר' מרדכי יוסף זיל: און עס איז געווען א חילול השם דען דער דיבוק האט גען רעדט צויטקע רייד און זיך צום נאך געמאכט און עס איז געווען א חוכא וטלולא: פורער האט ער מיט א גלאטער צונג אויסגעערעכנט די ויינד וואס יעדער האט געטונג איז פארבארגעניש און אנגעראפֿן די געמען און געוואונקען מיט די אויגן און געפרעגט אויב זיין געדענקען כזה וכזה דא און דארט און עס איז אויפגעשטאנען א הארמיזער: דען ער האט צו שאנד געמאכט די וויבער פון די נקבדים און אנטפלעקט דאס די רביצין האט מונה געווען און מוציא לעז געווען אויף פיל משפחות און דאס אלץ מיט ולזילים און ח齊יפות: און מהמת פארשען מונג האט קינען זיך פארמאסטען אים אפצוליאקענען דען ער האט מעין געווען אין פנים און אויפגעדעקט פארהוילענישן און געגעבן איטליךן א ווארצ'יכן: איז אשה האט ער דערמאנט דאס זי האט א ווארכל אונטער דער ברוסט, און אנדערער דאס זי האט א האניגפלעך אדרער א ווינקלבראן און א הארפלעקט און א גוליע און א קראץ און ליין הינטער דער הויט: און ער האט אויך איבערגעגענטפערט דברים שבינו

לבינה וד"ל : און נאכדעם האט ער זיך לוסטיק געמאכט און געזונגען לידיער און אלץ צום גראם דאס אלע זענען געליבן דערשטווינט דען עס איז נישט דער שטייגנער דאס און אשה זאל וויזן אזעלכע חידושים : און ער האט געשפֿאָסְט אויסס די ווייבער און זייר פֿירעכּז זי בענטשן ליבט און זעמען חלה און קלוייבן אַרְבָּעָס אַרְבָּעָס מיט רשות זי צו פֿאָרָד און אין של : און ער האט דאס אלץ געטן מיט גערופֿן די פרומע מיאסן אין די אויגן פֿון די מאגען : און ער האט גערופֿן פֿאָרָד חמורי ליט מיט צונגעמענישן בלשון אשכנז דהילינו טראפֿ לעקיזש פֿאָרָד חמורי אייזל שמוש פֿושקעמעקלער לעמל קַאָלְטוֹן באָקְ וְכָדָוָה און אויך אין פֿוֹילִיש און יוניש : און ער האט באָזונגען חתְּנוּ כְּלָה מִתְּ פֿילְ קַעְנְטִי שאפט און געשפֿילְט אַבְּאַדְעָקְנָס אַחֲוָה טַאנְצָן אַלְגְּוָן פֿירְן אַוְן נַאֲכַעְמָאָכְט די קַולְוָתְ פֿון פֿלִיטְ צִימְבָּלְ דַּודְלָזָק אַוְן אַנְדְּרָעְ לְכִי נַגְּנִיה אַוְן דָּאָס אלץ מִתְּ גַּעַשְׁלָאַסְעָנָעְ לעַפְצָן אַוְן פֿון די תְּנוּוֹת וְוָסְטִי די אַשְׁהָה האט געמאכט אַוְן פֿון אַירְעָ נַאֲכַרְמָעָנִישָׂן האַבְּן די הַעֲצָרָעָר גַּעַטְוֹן צָעִיגִין זַיְוָאָסְטָר : אַוְן עַס זַעַנְעָן דַּאֲרָטָן בִּיגְגָעוּן גַּרְגָּגָעָ לִיטְ פֿוֹן זַיְעָדָעָ אַוְיגָן אַזְוֵי זַעַנְעָן זַיְגַּפְאָלָן אַוְיפָּטָן די פֿנִימָעָר אַוְן גַּעַשְׁלָאַגָּן אַוְיפָּט זַיְעָדָעָ אַוְן צָעָרִיסָן זַיְעָדָעָ קַלְיָדָעָר אַוְן דַּעַרְ רַעַשְׁ אַיְזָן :

געזונגן גראויס :

או הַתְּחֻזָּקָה דָּאָן האט ר' מְרַדְּכִי יוֹסֵף זַיְל זַיְך גַּעַשְׁטָאָרָקָט אַוְן גַּעַלְאָזֶט בְּרַעְנָגָעָן אַ פֿיְעָרָפָאָן אַוְן זַעַגְעָלָעָךְ אַוְן וּוְאָקָס אַוְן וּוְיִיְדָךְ אַוְן אַנְדְּרָעָ קְרִיטְעָכָעָר אַוְן טַלְעַנְדִּיקָעָ קְוִילָן : אַוְן ער האט באָפְוִילָן אַנְצָוְצִינְדָן שָׂוֹאָרָצָעָ לִיכְטָ אַוְן מַעַן האט אַרְיִינְגְּעַבְּרָאָכָט דָאָס טְהָרָה בְּרָעָט אַוְן ער האט זַיְך אַיְנָגְעָהִילָט אַיְזָן אַ קְוּטָל אַוְן נַאֲך צָעָן לִיטְ האַבְּן אַנְגָּעָטָן טְלִיתְ וְתְּפִילִין אַוְן גַּעַנוּמָעָן שְׁוֹפְרוֹת : אַוְן ער האט גַּעַפְנָט די טְרִילָעָךְ פֿון אַרְוֹן קְוֹדֶש אַוְן אַרְיִינְקִיט אַוְן גַּעַרְופֿן : פִּיק גַּיְיִ אַרְוִוִּים דָעַן אַיְך וְוּלְלִידְ מְחָרִים זַיְינָן אַוְן פֿאָרְטְּרָיבָן מִיטְ תְּקִיפָות : אַוְן ער האט אַרְיִינְגְּעַטָּן אַלְדִי גַּעַוְוִירְצָן אַוְיפָּט דַעַר פֿיְעָרָפָאָן אַוְן עַס אַיְזָן אַוְיפְּגַּעַגְּנָגָעָן אַ פֿוֹרִיךְ אַוְינְגָּרָט אַוְן וּוְאָילְ בְּאַקָּאנְטָן דָאָס דַעַר רַוִּיךְ פֿון קְטוּרָתְ פֿאָרְטְּלִילִיקָט די קַלְיָה :

וכך היה :

כִּי דען ווי נאָר דער רוח האַט דערשנאָפֶט דעם הייליקָן רויך פון
קְטוּרֶת צַעַק צַעַק גְּדוֹלָה וּמְרָה אָנוּ אֵין בֵּין צָום בַּאלְקָן גַּעֲשְׁפּוֹנוֹגָעָן
אָנוּ דִּי אַשְׁהָה האַט זַיְד גַּעֲוָאָרְפָּן אַיבָּעָד דֻּעַם דִּיל אָנוּ אַ שְׂוִים אֵין גַּעֲרוֹנוֹגָעָן
פָּנוּ אַיר מַוְיל וּזְיַי אֵין נְכָפָה ר' לֵיל: אָנוּ כְּדִי צַו דַּעֲצַעְרְגַּעַן האַט דַּעַר
רוֹחַ גַּעֲשְׁלִידְעָרֶט צַו דַּעַר עַדְךָ דִּי הַוִּיבָּן אָנוּ אַיר קָאָפָּן אָנוּ דִּי צְוָדָעָק
פָּנוּ אַיר לִיְבָּן אָנוּ זַי האַט אַנְדַּעְרְגַּעַןִיט צַו וּוֹיְזָן אַיר עַרְוָה אָנוּ צַו
כְּרַעְנְגָעָן צַו מַחְשְׁבוֹת וּדְרוֹת: אָנוּ זַי האַט מַשְׁתִּין גַּעֲוָוָן אָנוּ פָּאַרְאוּמָּה
רַיְנִיקָּט דָּסּ מְקוּם קְדוּשָׁה אָנוּ אַירָעָה בְּרִיטָן זַעַנְגָּעָן גַּעֲוָאָרְן נְיִיעָרָת וּזְיַי
שְׁטִינְגְּנָעָר אָזְיַי האַרט אָנוּ אַיר בּוֹיךְ אֵין גַּעֲוָאָרְן גְּרוֹסִיס דָּסּ צָעָן לִיְטָהָבָן
אִים נִישְׁתַּמְעַט גַּעֲקָאנְט אַיְנְשְׁרִימְפָּן: דַּעַם לִינְקָן פָּסּ האַט זַי גַּעֲהָלְדוֹת אַרְוָם
אַיר נַאֲקָן אָנוּ דַּעַם רַעֲכָתָן האַט זַי אַוְיסְגַּעַשְׁטָרָעָקָט שְׁטִיףָה וּזְיַי הַאַלְץָ
אָנוּ אַיר צְוָנָגָה האַט אַרְוִיסְגַּעַשְׁטָרָאָצָט וּזְיַי אַ גַּעֲהָנְגָעָנְגָעָר ד' לֵיל: אָנוּ
אַיְן אָזָא שְׁטָמָנָד אֵינוֹ זַי גַּעֲלָעָן אָנוּ דִּי גּוֹאָלָד גַּעֲשְׁרְיָעָן זַעַנְגָּעָן אַוְיפְּגָעָ
גַּעַנְגָּעָן בֵּין צָום הַיְמָל אָנוּ דִּי עַדְךָ אֵינוֹ גַּעֲוָאָרְן גַּעֲשְׁפָאָלָטָן פָּנוּ אַירָעָ
קוֹלוֹת: אָנוּ כְּדִי נַאֲכָר צַו מַעַרְןָן דִּי בַּהֲלָה האַט זַי גַּעֲבָרָאָכָן מִיטָּבָלָוּת
אָנוּ אַיְטָהָר אָנוּ טְנוּפָתָה מִשְׁמָה אָנוּ עַס האַט גַּעֲטְוִיפָּט פָּנוּ אַירָעָ נַאֲזָר
לְעַכְעָר אָנוּ פָּנוּ דִּי אַיְגָן אָנוּ דִּי אַוְיעָרָן אָנוּ עַס זַעַנְגָּעָן גַּעֲהָנְגָעָן פָּנוּ אַירָד
וּוַיְנְטָן: אָנוּ מַחְמָת אַיְבָּל זַעַנְגָּעָן פִּיל גַּעֲוָאָרְן פָּאַרְשְׁלָאָפָּט: אַיְין מַאְלָ
הַאַט זַי גַּעֲלָאָכָט אָנוּ אַיְין מַאְלָה האַט זַי גַּעֲוִיְינָט אָנוּ גַּעֲשְׁלָוְקָעָצָט אָנוּ
גַּעֲקָרִיצָט מִיטָּדִי צִיּוֹן: אָנוּ פָּנוּ מְקוּם הַתוֹרָה אֵינוֹ אַוְיפְּגַּעַנְגָּעָן אַרוֹיךְ
וּסְעָדָה אָנוּ עַדְות גַּעֲזָגָט כְּמָה נְשִׁים צְדָקָנִיות דָעַן דַּעַר רֹוח אֵינוֹ גַּעֲזָעָסָן
אַיְן אַיר טְרָאָכָט כְּנָ"ל: אָנוּ זַי האַט אַיְיךְ גַּעֲמָאָכָט תְּנוּעוֹתָה פָּנוּ זְנוֹת וְאָסָס
עַס לְאָזָט זַיְד נִישְׁטָמָאָבָרְגָּעָבָן: אָנוּ וּוֹעֵן מַעַן האַט צְוָעָרִירָט צַו אַירָד
אַ חַילְיקָעָזָר דְּהִיָּנוּ אַ שְׁמָה אַדְעָר אַ דְּרִים פָּאָדִים פָּנוּ אַ צִּיכָּה אֵינוֹ
הַאַט זַי זַיְד אַוְיפְּגַּעַהוּבָן אַיְן דַּעַר הוֹיךְ אָנוּ אֵין מִשְׁגָּפְלִיגָּן אַיְן
דַּעַר לוֹפְטָן: אָנוּ דָּסּ אַלְץ אֵינוֹ גַּעֲטָוָן גַּעֲוָאָרְן מִיטָּבָלָוּת אָנוּ בְּלִיזָּן
אָנוּ אַסְדָּה האַט אַרְוִמְגַעְכָּאָפָּט אַ דַּעֲשְׁרַעְקָעָנִישָׁ אָנוּ זַיְיָרָעָ קַנְעָכָלָעָן האַבָּן
אַיְינָס אֵין דַּעַם אַנְדָּרְיוֹן גַּעֲלָאָכָט אָנוּ זַיְהָבָן גַּעֲרוֹפָן: וּוֹיַי אֵין צַו אַונְדוֹן
דָעַן דִּי טּוֹמָה בְּאוֹוּלְטִיקָט דִּי קְדוּשָׁה חָס וּחְלִילָה:

אָנוּ דָעַן האַט ר' מַרְדְּכָי יְוָסָף זַיְל גַּעֲרוֹפָן תְּקִיעָה אָנוּ דַעַר בָּעֵל תּוֹעַ
הַאַט שְׁוֹפֵר גַּעֲבָלָאָזָן: אָנוּ ר' מַרְדְּכָי יְוָסָף זַיְל האַט גַּעֲרוֹפָן אַיךְ בֵּין

דייך מחרים: אלע קללות און חרמות זאלן פאלן אויף דיין קאָפּ אויב דו וועסט נישט תיכף פֿאַרְלָאָזּוּן דעם גוף פֿוֹן דער אַשֶּׁה: אַונְ דער חַזְן האָט גַּעֲלִיָּעַנְטּ דַּי תַּחֲכָה אַונְ עַר האָט גַּעֲשִׁיטּ אַשׁ אוֹפֵף דעם קַאָפּ פֿוֹן דער אַשֶּׁה: אַונְ פֿוֹן רַעַשׁ זַעֲמַן אַגְּעָקּוּמָן אַיְן בִּתְּמִדְרָשּׁ אוֹיךְ דַּי גַּוְיִים אַונְ דער כּוֹמֶר אַונְ זַיְהַבְּן זַיְהַגְּבָּקְטּ אַונְ גַּעֲזַעַן דַּאֲסּ עַס אַיְזָן צַיְיכְּן פֿוֹן אוֹיבְּן אַונְ תַּפְלָה גַּעֲטָוּן צַו דער עַבְדָּה זֶה: אַונְ טַיְלּ פֿוֹן אַ זַיְהַבְּן אַונְ פֿאַרְלָאָגְּנַטּ דַּאֲסּ דַּי אַשֶּׁה זַאֲלַ וְעוֹרָן גַּעֲטִיטּ דַּעַן זַיְהַזְּ אַ מְכַשְּׁפָה: אַונְ מַעַן אַיְזָן גַּעֲשְׁטָאָגְּנַעַן צַוְּגָעָרְדִּיקְטּ דַּאֲסּ קַיְיַן שְׁפִילְקָעַ-קְעַפְּלָאָוָל וְאַלְאַטּ אַרְיִינְגְּעַדְרָוְנְגָעַן אַונְ עַס אַיְזָן גַּעֲזַעַן גַּאֲרַ אַונְ עַגְשָׁאָפּ :

וַיָּקֹרְאָ אַונְ דער דיבוק האָט גַּעֲבָרִיטּ גַּעֲרָפּוֹן מאָךְ מִידּ פֿרִיּ פֿוֹן דעם חַרְם אַונְ אַיךְ בֵּין אַגְּעָבְרִיטּ גַּעֲטוּלִיקּ אַרְוִיסְצּוּגִין דַּעַן אַיךְ קָאָן מַעַר נִישְׁטּ בִּישְׁטִיְין קָעָגּוֹן דער קְדוּשָׁה: אַונְ רְ' מַרְדְּכַיּ יִוְסְףּ זַיְהַל האָט גַּעֲטָוּן זַיְהַן בָּאָגָעָד אַונְ אַים צַוְּגָעָזָאָטּ דַּאֲסּ עַר וְעוֹטָטּ נַאֲךְ אַים לְעַלְנָעַן מְשֻׁנִּוֹת אַונְ קְדִישָׁ זַאֲגָן אַונְ עַר האָט אַים גַּעֲטְרִיסְטּ אַונְ פֿוֹן זַיְהַל אַים אַפְּגָעָטּוֹן דעם חַרְם: אַבְּעַד תִּיכְּפּ נַאֲכָדָעַם האָט אַבְּעַד רֹוחּ רַעַז זַיְהַל בָּאָדָעָנְקָטּ אַונְ גַּעַזְלָרְפּוֹן: נַיְיָן עַס אַיְזָן מִידּ דַּאֲגָוטּ אַונְ אַיךְ זַיְהַל נִישְׁטּ אַרְוִיסּ: אַונְ רְ' מַרְדְּכַיּ יִוְסְףּ זַיְהַל האָט אַים וְיִדְעַרְמַרְחָרִים גַּעֲזַעַן אַונְ גַּעֲוָאָרָנְטּ אַונְ בָּאָיְזָן שְׁוֹאוֹיְרִין אַונְ עַס האָט גַּעֲזִוִּימָטּ כְּמָה שָׁעָות דַּעַן דער דיבוק האָט רק גַּעֲלִיגַּט אַונְ גַּעֲפָעַלְשָׁטּ אַונְ גַּעֲדָרָאָשָׁן מִיטּ דער צַוְּגָן: אַונְ עַר האָט זַיְהַל גַּעֲגְּרִיסְטּ דַּאֲסּ עַר האָט קַיְיַן אַגְּנָסְטּ פָּאָר שְׁמוֹת הַקְדּוֹשִׁים אַונְ גַּעֲלִיקָנְטּ אַיְזָן גַּאֲטּ בָּרוֹךְ הוּא: אַונְ זַעַן מַעַן האָט אַים גַּעֲפְּרָעָגּטּ וְוָאָרוּם וְוּעָרְסָטוֹ גַּעֲשְׁטָרָאָפְּטּ האָט עַר גַּעֲעַנְטְּפָעָרְטּ דַּאֲסּ אַלְצָן אַיְזָן אַטְרָאָפּ אַונְ אַזְוִי אַיְזָן עַר פָּאָרְבִּילְבִּן אַיְזָן זַיְהַן אַיְטְלִיקִיטּ: אַונְ זַעַן מַעַן זַאֲלַ וְעוֹלָן אַיְבָּרְעִירִי גַּעַבְּן אַ צַוְּגָנְטּ חַלְקָן פֿוֹן אַלְעָם דעם וְוָאָס דער רֹוחּ האָט גַּעֲטָוּן אַונְ זַיְהַגְּנָעַ שְׁפָאָטּ רִיְיד אַונְ נִיבּוֹלּ פָּה אַזְוִי וְאַלְאַטּ קַוְּרַץ גַּעֲזַעַן דַּי צַוְּגָן צַוְּגָן דַּעַרְצִילְלָן אַונְ דער בּוֹגְן צָוְם שְׁרִיבְּן: דַּעַן יַעֲדָעָרּ האָט בָּאַשְׁיְגָנְפָעָרְלָעָךְ גַּעַזְעַן דַּאֲסּ וְוּאַגְּדָעָרּ פֿוֹן גַּאֲטּ אַונְ גַּעֲטָוּן זַיְהַרְץ זַיְהַזְּ אַומְצָקָעָרָן צַוְּגָן פָּאָטָעָרּ אַיְזָן הַיְמָלָן: אַונְ דער נִאמְעָן פֿוֹן אַלְמְעַכְּטִיקְן אַיְזָן גַּעֲוָאָרָן גַּעֲהִילִיקְטּ :

וַיָּהִי בְּעֶרֶב אַונְ עַס אַיְזָן גַּעֲזַעַן פָּאָרְנָאָכָט אַונְ דער רֹוחּ האָט אַ רֹּוחּ גַּעֲטָוּן הִיטּ אַיךְ אַיךְ וְוּלְלָגְּלִיךְ פָּאַרְלָאָזּוּן דעם גוף פֿוֹן *

דער אשה ווֹאָרֶן מְחַמֵּת דִּי תְּקִיעָות אָוֹן הַשְׁבָּעוֹת הָאָט אַיךְ מַעַר דָּא קַיִן אָרט : אָוֹן עַר הָאָט אַנְגָּעָפָגָגָעַן צַו וּוַיְיַעַן בְּדָמָעוֹת שְׁלִישׁ אָוֹן עַר הָאָט גַּעֲזָאנְט בְּעַט אַוִּיךְ מִיר רְחָמִים דָעַן עַס אַיזְ מִיר עַנְג : אָוֹן אַין בֵּית מְדֻרְשָׁה הָאָט שְׁוִין גַּעֲדָעָמְעָרֶט דָעַן עַס אַיזְ גַּעַוּעַן אָוֹם וּוַיְבָטָעַר וּוַעַן דָּעַר טָאָג אַיזְ קַוְרֵץ : אָוֹן אַלְעַ אַהֲבָן גַּעֲזָאנְט וַיְהִי נָועַם אָוֹן קָאַפְּטַלְעַךְ תְּהִלִּים אָוֹן אַנְדְּרָעַ לְחַשִּׁים : אָוֹן פְּלוֹצִים הָאָט דָעַר רֹוח גַּעַטְוֹן אַ גַּעַשְׂרִיְּ רָוקְט אַיְיךְ אַפְּ אַיךְ גַּיִּים : אָוֹן פָּוֹן פְּחַד אַיזְ גַּעַוְאָרֶן אַיזְ שְׁטוֹפְּעָנוֹשָׁ דָאָס דִּי לִיְיט הַאֲבָן גַּעֲטָרָאָט אַיְינְגָּר אוּפְּ עַדְעַמְּ אַנְדְּרָעַ אָוֹן כְּמָה זַעַנְעַן דָּעַרְיַה דָרִיקְט גַּעַוְאָרֶן : אָוֹן אַין דָעַמְּ אַוְיְגְּנְבָּלִיק הַאֲבָן אַלְעַ צַוְּגָעַזְעַן וַיְיַפְּוֹן אָוֹתוֹ מָקוֹם אַיזְ אַרְוִיס אַ שְׁטָקְ פִּיעָר אָוֹן עַס הָאָט גַּעַטְוֹן אַ פְּלִי צָום פַּעַנְצְּטָעַר אָוֹן עַס הָאָט אַוְיְסְגָּעְבְּיוּרֶט אַ קְיַילְעַכְּיַק לְאַד אַיזְ דָעַר שּׂוֹבֵב : אָוֹן מְחַמֵּת שְׁרָעַק הָאָט קִיְּנְגָּר גַּעֲפָנְט דָאָס מוֹיְל דָעַן אַלְעַ זַעַנְעַן גַּעַוּעַן וַיְיַפְּוֹן פַּאֲרָגְלִיוּוּרֶט : אָוֹן דִּי אַשְׁהָ רַעֲכָעַלְעַ אַיזְ גַּעַבְּלִיבְּן לִיגְן נִיעַרְט וַיְיַטְוֹת דָעַן דִּי כּוֹחוֹת הָאָט זַי גַּעַהָאָט פָּוֹן רֹוח כְּנַ"ל : אָוֹן דִּי וּוַיְיַבְּעַר הַאֲבָן גַּעַאְיִילְט אָוֹן זַי צַוְּגָעַדְעַקְט אָוֹן זַי גַּעֲטָרָאָט אַין אַיר הוֹיְן זַי צַוְּ דָעַרְקְוֹיְקְן אָוֹן צְרוּקְצְּקְעַרְן אַיר חַיְּוָה :

וּכְמָה לִילּוֹת אָוֹן פִּילְגָּשׁ נְעַכְתְּ נְאַכְּדָעַם הָאָט דָעַר רֹוח רַע זַי בָּאוֹצְכַּט אָוֹן גַּעֲקָלָאָפְּט אַין אַיר פַּעַנְצְּטָעַר אָוֹן גַּעֲשְׁפָרָאָכְן צַו אַיר גַּוְטָעַ רַיְיד : אָוֹן עַר הָאָט גַּעֲזָאנְט זַעַן וַיְיַלְּאַנְג אַיךְ בֵּין גַּעַוּעַן מִיט דִּיר בִּיּוֹטוֹ גַּעַוּעַן בְּקוֹ הַבְּرִיאָות : אָוֹן נָנוֹ בִּיּוֹטוֹ קְרָאָנְק אָוֹן שְׁמַעְכְּטִיק : לָאָזֶן מִיךְ צְוָרִיק אַרְיִינְגִּין אַיזְ דִּיְין גַּוְף אָוֹן נְעַם אַרְאָפְּ דִּי קְמִינְתָּ פָּוֹן דִּיְין הַאַלְדוֹן אָוֹן אַיךְ וּוֹעַל דִּיר גַּעַנְגִּין טַוּן : אָוֹן דָעַר רֹוח הָאָט גַּעֲרָעְדָט דַעְשְׁגָלִיכְן גַּלְאָטָעַ רַיְיד אַבְּעָר דִּי אַשְׁהָ הָאָט אַיִם נִישְׁתַּחַווֹהָאָרְכָּט : אָוֹן עַר הָאָט זַי גַּעַוְאָרָנְט דָאָס עַר וּוּטְ גַּעַזְאָלְט וּוּרְעַן פָּוֹן אַיר אָוֹן נְקָמָה נְעַמְעַן : וּבְעוֹנוֹנוֹתִינוֹ הַרְבִּים אַיזְ אַזְוִי גַּעַוּעַן : דָעַן אַוִּיךְ דָעַמְּ דָרִיטְן טָאָג אַינְדָּרְפְּרִי וּוּעַן דִּי וּוַיְיַבְּעַר זַעַנְעַן גַּעַקְוּמָעַן צַו דָעַר אַשְׁהָ אַוִּיךְ אַיר אַכְט צַו טַוּן הָאָט מְעַן זַי גַּעַפְגָּעַן טַוִּיט אָוֹן זַי אַיזְ שְׁוִין גַּעַוּעַן קָאָלְט : אָוֹן מְעַן הָאָט אַיר רַעֲכְט גַּעַטְוֹן : אָוֹן רַי אַיטְשָׁע מְאָטָעָס אַיר עַרְשְׁטָעָר מִאָן הָאָט זַי מְסִפְּרִד גַּעַוּעַן אָוֹן גַּעֲזָאנְט קְדִישָׁ בַּיְיַ אַיר קְבָּר : אָוֹן מְחַמֵּת פִּילְגָּשׁ לִיְבָשָׁאָפְּט צַו אַיר אָוֹן אַ גַּרְעַנִּיזְ הָאָט עַר גַּעַטְוֹן דִּי זַאְד צַו זַיְן הָאָרֶץ אָוֹן עַר אַיזְ קְרָאָנְק גַּעַוְאָרֶן : אָוֹן פָּאָר

דעך פטירה האט ער אנטזאגט די ליט מען זאל אים מקבר זיין נבען
איך : און דער צדיק אייז אויסגענגגען בנשיקה : זכותו יגן עליינו :

וחרשע און דער רשות גדליה האט איבערגעערעדט דעם שומר און
יענער האט אים שטילערהייט אויגעבונדן פון דער קיט און
ביידע זענען אנטרונגען : און גדליה האט זיך ליע געשמדט און אייז
געווארן בי די עכום א בעשאָפַ און א צורר היהודים : און אנדערע האבן
גיזאגט דאס גדליה אייז געווען דער ס"מ און אלע זיינע מעשים זיינען
געווען אייטל פארבלענדעניש : און פון דער מעשה קאן מען אפלערנצען :

דאַס גאנט ברוך הוא זאל קינגעַר דערצערנצען : דער טוית

וועט דאָן ווען פאַרמיינַן : און לילית וועט ווערן

פאַרשניטן : צומ גלוט וועט קומען און ענד :

און דער שטן וועט ווערן פאַרלענדט :

און יעקב וועט אויפריכטן זיין געצעטל :

און דאס ליכט פון דער שכינה

מעכט אַנְפִּילֵן גָּאָרְ דִּי וּוּלְטַ :

אמן סלה :

תִּם וּנְשָׁלָם

דער חורבן פוּן קראשעוו

ר' גימפל קומט קיינן קראשעוו

איך בין דער יצרי-הרע, דער שטן, דער נחש הקדמוני. אין קבלת ספרים רופט מען מיך סמאלל, אדער דער ס"מ. יידן דופן מיך צומאל דער בעlid-דבר.

עס איז וואויל באקאנט דאס איך האב ליב אויסצופירן קromoוע שידוכים. עס פארשאפט מיר נחת'רווח צונוייפצופירן און אלטן מיט א יונגעדר מoid; א מייאסע אלמנה א קטלבנית — מיט א יונגן בחור. וואס עס שפראצט אים נאך נישט קיין בארד; א קרייפל — מיט א יפתח-תואר; א קלוגן מיט א נאך; א חזן — מיט א טויבער; א שווייגער — מיט א חזופה. אײַנעם איז איסטערלישן זיוג האב איך אמאָל צונוייגעperfirt אין דעם שטעטל קראשעו, וואס געפינט זיך נאענט פון טיך סאן. די ליט האבן געהאט פון וואס צו שפעטן און איך האב דערבי צוּגַעֲגִירִיט אײַנס פון מײַנע קונץ-שטייקלאָד, וואס מען פֿאָרְלִירִיט דורך זיי עולמֿ-הזה און עולמֿ-הבא צוּישָׁן יא און נײַן.

דאָס שטעטל קראשעו איז איזו גרויס זוי א טיל-ומטר אין א קליען סיידROL. דער ישוב איז פון צוּי זייטן אָרְמוּגָעָרִינְגָּלֶט מיט געדיכטע סָאנְגַּעַדְלָדָר. פון דער דרייטער זייט פֿלִיסְטִינְהָדָר טיך סאן. די פֿוּעָרִים איזן די דערפֿער אָרוֹם זענְעָן אָרְעָמָעָר אָזָן פֿאָרְגְּרָעְבְּטָר פון אלע גוּיִים איזן לְוִלְנִינְגָּר גַּעֲגָנְט. די פֿעְלָדָר זענְעָן מאָגָעָר. די זענְעָן וואס פֿירְן איזן גְּרָעְסְּעָרָע שְׂטָעָט, זענְעָן לאָגָעָן חדְשִׁים איזן יאָר אַיבְּעָרְגָּעָן שניטן מיט ברײַטָר דְּיוֹן וואָסְעָר אָזָן עס איז אָסְפָּנָה דורך זיי צו פֿאָרָן מיט אַפּוֹר. אָסְפָּנָה ווַיְנְטָעָר קְוֻמָּעָן בָּעָרָן אָזָן ווַעַלְפָּט צו די ברְעָגָן. פון די

ישובים און עס טראפט, און זי פרענס אויף א קו, א קאלאב, און אפילו א מעונטש. אום די גוים זאלן זיך נישט קענען ארכיסטראטעווען פון דיער עלנט, האב איך אין זי איינגעפלאנצט א סך פרומקייט, אדער קראומקייט. אין יעדן צויטין דערפל איזו דא א תיפלה. אויף יעדן צען הייזער אין פאראן א קאפאעל. די היליקע מוטער שטייט דארטן מיט א פארראסט רײיפל איבערן קאָפ, מיטן יויזל אויף די הענט, און דערמאָנט דעם המון אָן דעם ממור, וואָס דער יידישער סטאָלאָז אַסְל פאנדרע האָט אִיר געמאָכט מיט דער הילך פון דוחה-הקודש. אלטע גויעס קומען אהינו קנייען אפילו ווינטערצייט אין זי קריינן דערפּון ברעכעניש אין די געלענ侃ען. אין הוֹדֵש מאַי גיינען טאג-איין טאג-אוּזֶס פראָצעָסיעס. דער אויסגעהונגערטער המון בלעקבּעכּט מיט הייזעריקע קולות. דער ווירוך שטיינקט. דער שוֹוַיְדְּזִיכְּתִּיכְּעָר פּוַיְקָעָר פּוַיְקָט אָסְל מִיךְ צָו דערשראָען און פֿאָרטְּרִיבְּן. דער גָּלוּת, וואָס האָט גַּוְיִינְלָעַד אַצְעַנְדְּלִיךְ מְזוּדִים אָסְל אַפְּרִידְּבִּין. אַרְמְלִיְּפָן אַיבְּרָן דָּרָךְ, שְׁלוֹקְעַרְצָט אֹוְף לְאַטְּיִין, צְלָמָט זִיךְ אָנוּ בָּאָן שׂוּעַנְצָלָט. קִין רְעֵגָנָס קְומָעָן נִישְׁתָּה, אָן אוּבִּיבִּיאָ, אָן נִישְׁתָּה אָן דָּר צִיטָּת. אַבְּעָר דָּאָס פָּאָלָק גְּלִיבָּט סִיְּדְּזִוִּיסִיִּי. אָן אָזִי פִּירְט זִיךְ עַס זִינְט אלטע צִיטָּן.

די יידּן אין קראשען זענען אַבְּיסָל גַּעֲשִׁיטָר אָן פֿאָרטְּרִיבְּרָעָר. זַיְעָרָע ווַיְיָבָעָר אָין די קְרָאָמָעָן גִּיבָּן אַפְּאַלְשָׁע וְאָגָ אָן אַפְּאַלְשָׁע מְאָס. די דָּאָרְפְּ-לִיְּפָעָר רְעַדְ-אָן די פּוַיְעַרְטָעָס צָו קְוִיפְּעָן אַלְעָרְלִי שְׁמַאְכְּטָעָס אָן זִי בָּאַקְוָמָעָן דָּעַרְפָּאָר מְעַסְטָלָעָד קָאָרוֹן, פְּעַרְטָלָעָד קָאָרטְּאָפְּל, קָנוּיָן פְּלָאָקָס, הִינְעָר, קָאָטְשָׁקָעָס, גַּעַנְדָּה, אָן אַמְּאָל אַפְּיָלָו נָאָךְ עַפְּעָס פָּאָר אַזְגָּאָב. דָּעָן וְאָס ווּעָט נִישְׁתָּה גַּעַבְּן אַ נְּקָבָה פָּאָר אַ שְׁנִירָל גַּלְעַזְרָנָע פָּאָטְשָׁעָרָעָה קָעָס, פָּאָר אָן אַפְּגָעָפָאָרְבָּטָן פָּלְעַדְעָרְוָוִישׁ, פָּאָר אָן אַיִּיל גַּעַלְמִילָּטוֹן סִיצְּיָן אַדְעָר גַּאֲרָפָּאָר אַ פְּרִינְטָלָעָד וְאָרָט פָּוֹן אַ פְּרָעָמָדָן זְכָר? אִיר זָאָלַט זִיךְ דָּעָרָע נִישְׁתָּה וְאָוְגְּדָעָר וְאָס מַעַן טְרַעְטָט צְהָמָל צְוִישָׁן די פְּלָאָקָסְן קָעְפִּיקָּע שְׁקָצִימָלָעָד אָן שְׁיַקְסָלָעָד שְׁוֹאָרְצָאִיגִּיקָּע שְׁרַעְטָלָעָד מִיט גַּעַן קְרִיוּוֹלָעָה האָר אָן גַּעַבְּוִיגָּעָנָע נָעָן. די פּוַיְעָרִים שְׁלָאָפְּן גַּעַשְׁמָאָק אָין די גַּעַבְּט אָן די יְוָנָגָע ווַיְיָבָעָר לְאַזְטָה דָּעָר טִיוּוֹל נִישְׁתָּה אַיְגָרְוָעָן אָן פִּירְט זִי מִיט הִינְטָרְדוּוֹגָלָעָד צָו די שִׁיעָרָן, וּוֹאָ די שְׁטָאָטִישָׁע אַוְיְפָקְוִיעָר וְאַלְגָּעָר זִיךְ אָין הִיאִי. די הִינְטָבִּילָן, די העַנְעָר קְרִיּוּעָן, די וְשָׁבָעָס קוּוֹאָקָעָן אָן די שְׁטָעָרָן אָן הִימְלָוָה וְאָכוֹן אָן ווַיְנָקָעָן, אָן גַּאֲטָה אַלְיָין

דרימלט אין די וואלקנס. כביבול אין אלט. עס אין נישט קיין ליבען
זאך צו לעבן אייביך . . .

אבער לאמיר זיך אומקערן צו די יידן פון קראשעוו.
דער מארך אין אונגען איר אין בריטער זומפ. די ווייבער גיטן
דארטן די פאמעהשפער. די שטובן שטיען אינגעונגן, האלב אינגען-
זונקען, מיט געלאטטע דעכער, די פאנצטער פארדשטאפט מיט שמאלעס,
אבער איבערגעציזיגן מיט פאנכערס פון רינדערא. אין די דירות פון די
קבגנים זונגען נישטא קיין דילן. אין איניקע זונגען אפלו נישטא קיין
קוימענס. ווען מען הייצט דעם אווון, גיט ארויס דער רוך זורך אַ
לאך אין דאך. די ווייבער, וואס האבן חותנה צו פערצן און פופצן יאר,
ווען פרי געלאטערט פון טראגן און האבן. די שוטטלעך זיכן אויף
קליביג בענקלעך און עסן זיך מיט אלטער שקראבעס. די שנידערס
דריען איבער אויף דער דרייטער זיט לוייזקע פעלצן. די בערטן-
מאכער קמען מיט הילצערנו קאמען די חזישער האר און זונגען מיט
הייזעריקע שטימען חוננות און בדחנייש לעידער. די קראמער האבן אַ
גאנצע וואך, אויסערן מארך-טאָג, גאנזישט וואס צו טוּן און זיין זיכן
איין בית-מדרש, קראצן זיך, לעונגען גمرا און דערציילן ואונדערלעכע
מעשיות פון פיערנאנטערס, שדים און ווילקלאָקן. איר קאנט אַיך
מערגן, אויך האב וויניק וואס צו טוּן און אָז האָק. אויף קיין
רעכטער עבריה קאנ מען זיך דארטן נישט רייכן. עס אין נישטא ביי
די ליטט קיין כה און קיין פאָרלאָנג. אמאל שמדט זיך אָפּ אַ ניטאָרין ;
עס טרעפעט, אויך מoid פון אַ וואָסער-טרעגער ווערט מעובייה. אבער דאס
פארשאָפט מיר וויניק שפאָס. אויך פלאָג דעריבער זעלטן קומען קיין
קראשעוו.

נו, זונגען אבער געוווען אין קראשעוו אויך עטלעכע נגידים און אין
אַ פארמעגלעך הויז קען שווין עפֿעס פֿאָטירן. באזונדערס האב אויך
געוואָרפן אַן אויג אויף דעם הויז פון דעם גראָסטן גביר פון קראשעוו,
ר' גימפל שור. ס'וֹואָלט געדווייט צו לאָנג צו דערציילן ווי דער
ר' גימפל אַן געקומען קיין קראשעוו. ער האט גאָר פרײַר געווואִיגט אַין
זשאָלקוּע, בי ליעמבערג. געבראָקט האבן אַים קיין קראשעוו ערשותן —
מסחרים : ער האט געהאנדلت מיט געהילץ און האט פֿאָר אַ שיבוש
אָפּגעקויפט ביימ קראשעווער פרײַ אַ וואָלד. אָחוּז דעם האט זיין ווייב

גענענדל (א) גראיסע מיזחסט, אן אייניקל פון מהרש"א, אדער פון רמא") געליטן אויף א הוסט אונ געשפיגן צוביילעך מיט בלוט אונ ערפעס א לעמבערגער רופא זאל זי האבן געראטען צו וואוינען איז אַזְעִיט דיקער געגענט. גענויג, איז ער איז געקומען קיין קרעשעוו מיט זיין האב און גוטס און מיטגעראכט אַזעראקסענעט בחור און א בתולה פון א יאלר צען, ליטע. ער האט זיך געלאות אויפבוינז א הווין איז עק פון שוֹלְגָּאָם, אַפְּגָּרְדוֹקָט פון די אַיבָּרְדִּיקָּעָה הייזער, און געבראכט עטלאכע בויזן מיט מעבל, געפעס, מלובשים. ספרים און נאדר פיל הצעים. עס איז אויך מיטגעקומען און אלטער דינסט. און א יונגערא מישרת, וואס איז אויך געווען בי ר' גימפלען דער אנטרייבער. ער האט געהיחסן ליבל. די שטאט איז אויפגעיריכט געווארן פון דעם ניען בעלה' הבית. די זין פון די פראסטע ליט זעגן געווארן מענטשן בי ר' גימפלען איזן וואלד. די בעל-עגלהס האבן געפריט קלעצער. ר' גימפל האט געלאות פארדייכטן דאס באָד און אויפגעשלאָג אַזְעִיט דאָר אויפן הקדש.

ר' גימפל אין געוווען אַ ייד אַ גֶּבר, אַ הוֹיכָר, אַ ברִיטַ-בִּינִיקָר,
מייט אַ פַּעַךְ-שׂוֹאָרָצָעָר בָּאָרֶד, ווֹאָס הָאָט גַּעֲהָאָט צְוַויִּי שְׁפִיצָן אָוֹן מִיט אַ
קוֹל פּוֹן אַ בָּעֵל-מוֹסָף. קִין גַּרוּיסָעָר לְמִדְן אַיּוֹן עַד נִישְׁתְּ גַּעֲוָעָן — עַד
הָאָט קוֹיִם גַּעֲקָאנְט דּוֹרְכְּרִיכְּבָן אַ פְּרָקְ מְשֻׁנִּוֹת — אַבְּעָר עַד הָאָט גַּעֲגָבָן
צְדָקָה מִיט אַ בָּרִיטָעָר הָאָנָט. עַד הָאָט גַּעֲקָאנְט אוּיפָעָסָן אוּיף אַנְבִּיסָּון
אַ לאָבוֹן בָּרוּיטַ, אַ פָּאָנוֹקוֹן פּוֹן זַעַקְס אַיִּיעַר, אָוֹן פָּאָרְטְּרִינְקָעָן מִיט
אַ קוֹוָאָרט מִילָּךְ. פְּרִיטִיךְ, אַיְן בָּאָד, אַיּוֹן עַד אַרְוִיְּגַעֲקָרָאָכוֹ אוּיתְ דָּעָר
הָעֲכָסְטָעָר בָּאָנָק אָוֹן דָּעָר שְׁמַשׁ הָאָט אִים גַּעֲשְׁמִיסָּן מִיט אַ בָּעָזָעָל
בִּיזְ לִיכְטַ-צִּינְדָּן. אַיְן וּוֹאָלְד הָאָט עַד גַּעֲהָאָט מִיט זַיךְ צְוַויִּי בִּיְזָעַן הִינְט
אָוֹן אַ בִּיקָּס. מְהָאָט גַּעֲזָאָגָט, אָוֹן וּוֹעֵן עַד הָאָט אַ קוֹק גַּעֲתוֹן אוּיף אַ בּוּיָּם,
הָאָט עַד גַּעֲוָאָסָט צִי דָעָר שְׁתָאמָן אַיּוֹן גַּעֲזָוָנָט אַדְעָר פּוֹיל. עַד הָאָט
גַּעֲקָאנְט אַרְבָּעָטָן אַכְּצָנָן שְׁעהָ אַיִּין מַעַתְּ-לְעָתָה אָוֹן אָזְעָס אַוְיְגַעְקָומָעָן,
אַיּוֹן עַד גַּעֲגָנָגָעָן צְפָוָס מִילָּן. זִין וּוֹיִיבְ, גַּעֲנָבָנְדָל, אַיּוֹן אַמְּאָל גַּעֲוָעָן אַ
יְפִתְּחוֹתָאָר, אַבְּעָר פּוֹן צּוֹפִיל דָקְטָעָדוֹן וּיר, נַעֲמָעָן רְפָאוֹתָן, אָוֹן צִיטָעָדוֹן
אַיְיבָעָר דָעָר אַיְינָעָר הָוִיט, אַיּוֹן זַי פְּרִיצְיִיטִיךְ גַּעֲוָאָרָן אַ צְעַבְּרָאָכָעָנוֹ
פְּלִי. זַי אַיּוֹן גַּעֲוָעָן אַ הוֹיכָעָ, אַ שְׁמַאלָעָ, כְּמַעַט אָוֹן בָּרִיסְטָן, מִיט אַ וּוֹיִסְטָ
לְעַבְּגָלָעָן פְּנִים אָוֹן מִיט אַ קְרִימְלָעָכָר בָּאָזָן. דִּי דִּינָעָ לְיִפְּעָלָעָד הָאָט זַי

אלעמאָל געהאלטן פאַרשנורערוועט, די גרויע אָויגן האָבן געקוקט בייזעלען.
ווען זי האָט געהאָט די צייט, האָט זי געליטן יסורים (אָדער זי האָט
זיך איינגעָרדט, אוֹ זי לִידֶט) אוֹן אִין געלעגן צוּרבָּעַט, ווי אָ מסוכָּן
שלאָפָּע. דאַ האָט זי געהאָט קאָפְּ-ווּוּיטִיך אָוֹן דאַ האָט זי באָקְומָעַן
אָ שְׁלַקְעַכְּץ; דאַ האָט זי געקְרָאנְגָּן אָ צָאָנְגָּשְׂוֵיר אָוֹן דאַ אָ קְלַעֲמָעַנְשָׂ
אוֹנוֹתערן לעפָּעלָע. דעם אָמָת גַּזְאָגָט, אִין זי נִישְׁט גַּעַוּעַן קִיּוּן ווַיְיִבְּרָאָר
ר' גִּימְפְּלָעָן, אָבָּעָר ר' גִּימְפְּלָאָן נִשְׁט גַּעַוּעַן פּוֹן די מְאַנְסְּלִיט ווָאָס
באָקְלָאָגָן זיך. ער האָט אָוֹדָאי גַּעַמְיִינְט, אָוֹן אָלָעָן ווַיְיִבְּרָאָר זַעַנְעַן אָוֹגִי.
סְקִידְהַכְּלָה האָט עַד חַתּוֹנָה געהאָט צוֹ פּוֹפְּצָנְזִיאָר . . .

וועגן דעם זון וועל אַיך דאַ נִשְׁט מְאַרְיך זִין. ער אִין גַּעַוּעַן גַּעַרְאַטְנוֹ
איָן פָּאַטְעָר: אָ קְנָאָפְּעָר לְעַרְנָאָר, אָ גְּרוּסְעָר עַסְעָר, אָ גְּוּטָעָר שְׂוּוּמָעָר,
אָ פְּיִיעָרְדִּיקָּרָר סְוָהָר. ער אִין גַּעַוּאָרָן אָ חַתּוֹן נַאֲך אִידְעָר ר' גִּימְפְּלָאָן
הָאָט זיך אָרִיבְּעָרְגְּעָצְּגָּוָן קִיּוּן קְרָעָשָׂוֹן. ער האָט חַתּוֹנָה געהאָט קִיּוּן
ברָאָה, אָן זיך בָּאָלְדָּ גַּעַנְמָעָן צָוָם הָאָנְדָּל. קִיּוּן קְרָעָשָׂוֹן אִין ער זַעַלְטָן
גַּעַקְוּמָעָן. קִיּוּן גַּעַלְטָן הָאָט נִשְׁט אַוְיסְגַּעְפָּלָט נִשְׁט ר' גִּימְפְּלָעָן, נִשְׁט
זִין זָוָן. זִין זַעַנְעַן גַּעַוּעַן גַּעַבְּוִירָעָנָן נְגִידִים. סְגַּעַלְט אִין צוֹ זִין
גַּעַלְאָפָּן. סְחָאָט אַוְיסְגַּעְזָוָן, אוֹן ר' גִּימְפְּלָאָן זִין הוּוִיזְגַּעַזְוִינְט ווּעָלָן אַוְיסְ-
לְעָבָן די יָאָרָן אִין נְחָת, ווי סְחָאָט גַּעַטְרָאָפָּן מִיטָּ פִּילְ פְּרָאָטָטָעָ לִיטָּ,
וּאָס צּוֹלִיב זַיְעָר גַּעַנְצְּקִיטָּה האָט זִין סְשִׁלְיָמִים-מָזָל אַוְיסְגַּעְמִינְט אָוֹן זִין
זַעַנְעַן אַיְבְּעָרְגְּעָקְוּמָעָן די ווּלְט אָן אַמְבָשָׂוֹל.

ב

לי ס ע

נו, האָט אָבָּעָר דָּעָר ר' גִּימְפְּלָאָן געהאָט אָ טָאָכְטָעָר, אָ בָּתוֹלָה, אָוֹן פּוֹן
וּוַיְיִבְּרָאָר קְוּמָעָן אָרוֹסָס, ווי בָּאָקְאָנְטָ, פִּילְ שְׁלַעַק אָן פּוֹרְעָנִיתָ.
דָּאָס מִידָּל, לִיסְעָ, אִין גַּעַוּעַן אָ יְפָתְּ-תְּוֹאָר אָוֹן אִידְלְ-גַּעַבְּאָדָן. צוֹ
צְוּעָלָףְּ יָאָר אִין זִי שְׁוִין גַּעַוּעַן אָזְוִי הָוִיךְ ווי דָעָר פָּאָטָעָר. האָר האָט
זִי געהאָט בָּלָאָנְדָּעָ, כְּמַעַט גַּעַלְעָ, אָוֹן אָ הִיטָּ אָ וַיְיִסְעָ אָוֹן אָ גַּלְאָטִיקָּעָ,
וּוְיִ אָטְלָעָס. די אָוִינְגָּן זַעַנְעַן גַּעַוּעַן אָמָאָל בְּלוּי, אָמָאָל גְּרִין. אִידְרָ

פִּרְעָכַץ אֵין גָּעוּעַן סִיּוֹרִיצִישׁ אָוֹן סִיּוֹרִין אֶפְרוּמֶעֶר יִיְדִּישֶׁעֶר
טָאַכְטָעֶר, אַ מִיחָסֶת. וּוּעַן זַי אֵין אַלְטַ גָּעוּעַן זַעַקְסִים יַאֲרַ, הַאֲטַ דַּעַר
פָּאַטָּעֶר אַיְרַ צַוְגָּעַנוּמָעַן אַ רְבִּיצִין אָוֹן זַי הַאֲטַ זַיְךְ אַוְיסְגָּעַלְעָרָנֶט בֵּי אַיְם
טְרָאָפַט אָוֹן דָּאוֹנוּן. שְׁפָעַטֶּר הַאֲטַ רְ' גִּימְפֶּל זַי גַּעַלְאָזֶט לְעָרְגָּעָן בֵּי
אַ מְלָמֶד. זַי הַאֲטַ פְּרִי גַּעַנוּמָעַן אַרְיוֹסְוּיְזַן אַ לּוֹסֶט צַוְ סְפָרִים. זַי
הַאֲטַ אַלְיַין גַּעַלְעָרָנֶט תְּנִיְךְ אַוִּיכְפַּתְעִיטִישָׁ, הַאֲטַ אַרְיִינְגָּעַקְוָקֶט אַיְין דַּעַר
מוֹטוּרֶס טִיטְשְׁ-חוֹמֶשׁ, אַיְן נְחַלְתִּ-צְבִי, שְׁבַטְ-מוֹסֶר, לְבִ-טוֹב, קְבִּ-הִישְׁרָ
אָוֹן אַיְן אַנְדָּעָרָעַ סְפָרִים, וּוּאַסְטַ זַעַגְעָן גָּעוּעַן אַיְן הוּוֹן. שְׁפָעַטֶּר הַאֲטַ
זַי — כְּמַעַט וּוּי פָּוּן זַיְךְ אַלְיַין — זַיְךְ אַוְיסְגָּעַלְעָרָנֶט אַבְּיסֶל לְשׂוֹןְקוֹדֶשׁ.
דַּעַר פָּאַטָּעֶר הַאֲטַ אַיְרַ וּוּיפֶל מַאל גַּעַזְאָגֶט דָּאַס עַס אַיְן נִישְׁתַּחַת שְׁטִיגְגֶּר
אַ מְוִיד זַאְלַ לְעָרְגָּעָן תּוֹרָה. דַּי מוֹטוּרָה, גַּעַנוּנְדָל, הַאֲטַ זַי גַּעַוְאָרָנֶט,
אָזְ זַי וּוּעַט פָּאַרְזִיכְן בֵּין גְּרוּיְעַן צָאָפַט, וּוּאַרְוּם עַס גַּעַפְעָלֶט נִישְׁתַּחַת
מָאנְסְבִּיל צַוְ האַבָּן אַ וּוּיְבַ אַ לְמַדְנָטָע, נָאַר דַּי מְוִיד הַאֲטַ נִישְׁתַּחַת גַּעַטְוָן
אַיְרַ הַאֲרָץ צַוְ דַּי וּוּאַרְעָנִישָׁן. זַי הַאֲטַ גַּעַלְעָרָנֶט חֻובָּתִ-הַלְּבָבוֹת אַיְן
גַּעַלְיִינְטַ דַּי גַּעַשְּׁכְּבָטָעַס פָּוּן יְסִיףָן; זַי הַאֲטַ אַרְיִינְגָּעַקְוָקֶט אַיְן עַיְן
יעַקְבָּ, אַיְן מַדְרָשַׁ פְּלִיאָה, אַיְן בְּנֵי-הַמֶּלֶךְ וּהַנוּוּר, אַיְן גַּעַלְקָאנְט פִּילְ מְעָשִׁוָּת
פָּוּן דַּעַר גַּמְרָא אָוֹן אַלְעָרְלִיּוֹ וּוּעַרְטָלָעַד פָּוּן תְּנָאִים אָוֹן אַמְוָרָאִים. אַיְרַ
דוֹרְשַׁת צַוְ וּוּסִין הַאֲטַ נִישְׁתַּחַת גַּעַהָאָט קִיּוֹן גַּעַרְעָנָעַ. וּוּיפֶל מַאל עַס אַיְן
גַּעַקְוּמָעַן אַ פָּאַקְנְטְרָעָגָעַר קִיּוֹן קְרָעָשָׁוֹו הַאֲטַ זַי גַּעַהָאָט אַיְן הוּוֹי
נָאַכְנָטָשָׁלָנְטַ פְּלָעָגַן צַוְ אַיְרַ קְוּמָעַן צַוְ גַּאֲסַט גַּנְדִּישָׁעַ מִיְדָלָעַד אַיְן הַאֲבָן
גַּעַשְׁמָוּעָסַט מִיטַ אַיְרַ אַוְנַ גַּנְשְׁפִּלְטַ אַיְן צִיְיכָן, גַּרְאָדְ-אַזְוָאָם, גַּעַפְרָעָגַט
רַעַטְעָנִישָׁן אָוֹן זַיְךְ נָאַרְשִׁ-גַּעַמְאַכְט, וּוּיְיַסְטַ אַיְזַיְדָעָרָפַן
בְּתַולְוָתָה. לִיסְעַ הַאֲטַ זַיְיַ אַוְיְגָעַנוּמָעַן פְּרִינְטָלָעַד, מְכַבֵּד גָּעוּעַן מִיטַ שְׁבָתִ
אוּבְּסָטַ, קִיכְלָעַד, נִיסְטַ, טִינְגָלָעַן, אַבְּעָדַ זַיְיַ הַאֲטַ נִישְׁתַּחַת גַּעַהָאָט מִיטַ זַיְיַ
וּוּאַסְטַ צַוְ רַעַדָן, וּוּאַרְוּם דַי מִיְדָלָעַד וּוּנְגָעַן גַּעַוְוָיְנָעָטָן אַיְן קְלִידְעָרָ
שִׁיךְ אָוֹן פּוֹסְטַ פְּלוֹידְעָרִיְיָהָן, אַבְּעָד לִיסְעַ הַאֲטַ אַיְן זַיְנָגָעַן גַּעַהָאָט אַנְדָעָרָ
זַאֲכָן. דָּאַךְ הַאֲטַ מַעַן זַי גָּעָרָן גַּעַהָאָט, וּוּאַרְוּם זַיְיַ הַאֲטַ נִישְׁתַּחַת גַּעַהָאָט
גְּרוּסָן אָוֹן גַּעַוְוָיְן יַעֲדָן אַ פְּרִינְטָלָעַד פָּנִים. יְוּמָטָבַ פְּלָעָגַט זַי צְוָמָאַל
קְוּמָעַן אַיְן וּוּיְבָעָרְ-שָׁוֹלָן, אַוְיְבָוָאַוְילָן עַס אַיְן נִישְׁתַּחַת אַגְּגָעַנוּמָעַן דָּאַס מַוִּידָן
זַאֲלָן גִּיּוֹן דָּאוֹנוּן. רְ' גִּימְפֶּל, וּוּאַסְטַ הַאֲטַ לִיבַ גַּעַהָאָט זַיְן בְּתִיחִידָה מִיטַ
אַ גְּרוּסָעַד לִיבְשָׁאָפַט, הַאֲטַ נִישְׁתַּחַת אַיְינְמָאַל גַּעַזְאָגָט :

— אַ שָׁאֵד וּוֹאָס זִי אַיְזָ נִישְׁתָּה גַּעֲבָירְן גַּעֲוָאָרָן אַ יִינְגָּל. זִי וּוֹאָלֶט
אוַיסְגָּעוֹאָקְסָן אַ שִׁינְגָּעַ כְּלִי! . . .

— דָו מַאֲכָסְט אַ תַּל פּוֹן דָעֵר מַוִּיד! — הָאָט גַּעֲנָעָדָל גַּעֲנָטְפָּעָרָט.

— זַיְתָּ נִישְׁתָּ קַאנְגָּעַן קָאָ קָוְגָּל מַאֲכָנָן! . . .

אוֹזִי וּזִי. אַיְזָ קְרָעָשָׂוּ אַיְזָ נִישְׁתָּ גַּעֲוָוָעָן קִיְּן לִיטְיְשָׁרָר לְעֶדֶר
(דָעֵר אַיְנְצִיקָּעָר לְעֶדֶר, יַאֲקָל, הָאָט נִישְׁתָּ גַּעֲקָאנְטָ מַעַר וּוּ שְׁרִיבָּן אַ
שְׁוֹרָה-גְּרוּזָל אַוִּיפָּ יִדְיְיִשְׁ-טִיטִישָׁ). הָאָט רְ' גִּימְפָּל גַּעֲלָאָזָט דִי טָאָכְטָעָר לִיְעָזָן
בְּכָעָר בַּיִּ קְלָמָן דָוָפָא. קְלָמָן דָוָפָא הָאָט גַּעֲהָאָט אַ נַּאֲמָעָן אַיְזָ קְרָעָשָׂוּ
אוֹזִי אַיְזָ דָעֵר גַּעֲגָנְט אַרְוָם. מִיט אַ גַּעֲוִיְבָלָעָךְ מַזְכִּיאָ-מַעְסָעָר הָאָט עָר
גַּעֲמָאָכָט אַפְּעָרָאָצִיעָס. עָר הָאָט גַּעֲקָאנְט אַוִּיסְבָּרָעָנָעָן קָאָלְטָנָס. שְׁטָעָלָן
פִּיאָזָוקָעָס, שְׁלָאָגָן אַדְעָר. גַּעֲהָאָט זִיְּן אַיְינָגָס אַן אַלְמָעָר מִיט בְּכָעָר אַזָּן
אַלְיְזָן גַּעֲמָאָכָט פּוֹן קְרִיטִיטָעָכָעָר אַלְעָרְלִיְיִ פִּילָּן. עָר אַיְזָ גַּעֲנָאָגָעָן מִיט אַ
נוֹיְדָעְרִיקָּעָר, אַדְקָעָר, מִיט אַ גְּרוּיְסָן בּוֹיְק, אַזָּן אַיְזָ גַּעֲנָאָגָעָן מִיט אַ
וּוְאָקְלִיךְן גַּאְגָּנָג. אַגְּגָעָטוֹן אַיְזָ עָר גַּעֲוָוָעָן פְּרִיצִישָׁ: אַיְזָ אַ פְּלִישָׁן
הַיְּטָל, אַיְזָ אַ סָּאָמְעָטָעָנוּם קָאָפְּטָאָן, אַיְזָ קְוָרְצָעָ חַוִּיוֹן אַיְזָ שִׁיד מִיט
קְלָאָמְרָעָס. עָס אַיְזָ גַּעֲוָוָעָן אַמְּנָהָג אַיְזָ קְרָעָשָׂוּ, אַזָּן וּוּן מַהָּאָט גַּעֲפָרָט
אַ כָּלָה אַיְזָ בְּאַדְ-אָרְיִין, אַיְזָ מַעַן גַּעֲלִיבָּן שְׁטִיְיִן בַּיִּ קְלָמָן דָוָפָא גַּעֲנִיק
אוֹזָן דִי כְּלִיְיָמָר הָאָבָן אַוִּיגְגָעְשָׁפִילָט אַ פְּרִילִיעָסָ פּוֹן זִיְּן כְּבָוד וּוּעָגָן.
— מַטָּאָר אַזְּעָלְכָעָ לִיְטָ נִישְׁתָּ דָעְצָעָרָעָנָעָן! — הָאָט מַעַן גַּעֲרָעָדָט
אַיְזָ שְׁטָאָט. — מַזְּאָל נַאָר צַו זִיְּ נִישְׁתָּ דָאָרְפָּן! . . .

קְלָמָן דָוָפָא אַיְזָ גַּעֲוָוָעָן אַ שְׁטָעְנְדִּיקָעָר אַיְנְגִיְעָר צַו רְ' גִּימְפָּלָעָן,
הָאָט גַּעֲהִילָּט גַּעֲנָעָנְדָלָעָן, אַזָּן עָר הָאָט דָעָרָם דָעְרְלִיְבָּט לִיְסָעָן זִי זָאָל
בְּאָרְגָּן בַּיִּ אִים בְּכָעָר. לִיְסָעָה הָאָט אַיְבָּרְגָּעְלִיְיָעָנָט אַלְיִ, וּוּאָס זִי הָאָט
גַּעֲפָנוּן אַיְזָ זִיְּן שְׁרָאָנָק. עָס זַעַנְעָן דָאָרְטָן גַּעֲוָוָעָן בְּכָעָר פּוֹן מַעְדִּיזִין,
בְּאַשְׁרִיבִיְנָגָעָן פּוֹן וּוּיְטָעָ מַדְיָנִיתָ אַזָּן פּוֹן וּוּלְדָעָ שְׁבָטִים, וּוּיְ אַיְיךְ
גַּעֲשִׁיכְתָּעָס פּוֹן פְּרִיצִים, וּוּיְ זִיְּן גַּיְיָעָן אַוִּיפָּ יַאֲגָד, פִּירָן לִיְבָעָם, מַאֲכָנָן
בְּעַלְעָר אַזָּן חֹלְטָאָיָעָן, אַזָּן וּוּאַנְדָעְלָעָכָעָ פָּאָסְיְרָוָגָעָן מִיטָּ כִּישְׁוֹפָּ
מַאֲכָעָדָס, וּיְטָעָרָס, קָעְנִיגָּן, פְּרִיגָּזָן, חִוָּת. דָאָס מִידָּל הָאָט דָאָס אַלְיִ
גַּעֲלִיְיָעָנָט.

נוֹ, אַיְזָ צַוְּ אַיְתָן צַו דָעְצִיְילָן וּוּעָגָן לִיְבָל מַשְׁרָתָה, אַדְעָר לִיְבָל שְׁמִיְיסָעָר.
פּוֹן וּוּאָגָעָן דָעָר לִיְבָל אַיְזָ גַּעֲקָומָעָן צַו רְ' גִּימְפָּלָעָן, הָאָט מַעַן אַיְזָ קְרָעָשָׂוּ
דָעָכָט נִישְׁתָּ גַּעֲוָוָאָסָט. מַהָּאָט גַּעֲרָעָדָט, אַזָּן עָר זָאָל הָאָבָן גַּעֲוָוָעָן

א מזור, וואס איז אויפגעברדאכט געווארן אין גאס. אנדערע האבן גע-
מורמלט, או דעם יונגס מוטער האט זיך געשמדט. ער איז געווען דער
גרעסטער עס-הארץ אין קרעשעוו און אין דער גענטן ארום. ער האט
מש נישט געקאנט קיין אל-פֿ-בִּית און האט נישט געדאונגט, באטש א
פאר תפילין האט ער יא געהאט. פריטיק-צוֹ-דאכט, ווען די מאנסלייט
זענען אזועק אין בית-מדרשו אריין, האט ער זיך אַ-רְוָמְגַּעַשְׁלָעַנְדָּעַרְט
איבערן מאָרָק, זוי א שגּן. ער האט געהאלפֿן די דינסְטְּ-מוֹיְדְּן אַ-נְּשָׁעֵפּן
וואָסְעָר פֿון בְּרוֹנוּם, זיך געפֿאָרָעַט אַ-שְּׂתָּאָל מִיט די פֿערְד. ער האט
געגָּלָט די באָרְד, נישט געטראָגָן קיין צִיצִית, נישט געמאָכָט קיין
ברכה, און איינגן-צְעָנָן אַפְּגָּעָטוֹן פֿון זיך דעם יאָך פֿון יִ-דִי-שְׁקִיטִיט. ווען
ער איז אַ-גְּעַקְּוּמָן קײַן קרעשעוו, האבן אַ-יְ-נִיְ-קָעַט בעלְ-יְ-בָּתִים געפֿרְאוֹוֹט
רעַדְן מִיט אַ-יְ-מִלְּדָה, אַ-מִּלְּדָה באָוְוִילְ-קָט אַ-יְ-מִיט צּוֹ לְעַדְנָעָן אַ-וּ-זְּזִיסְטִיט.
פרומּוּ ווַיְיַבְּעֶר האבן אַ-יְ-מִיט גַּעַשְׁטְּרָאָפְּט אַ-יְ-מִיט גַּעַוּוֹאָרָגָן. אַ- ער ווּטָה לִיגּן
אין גִּיהְנוּם אוּפּ אַ-שְּׁטָעְדִּ-בְּעַטְלָה. אַ-בָּעָר דער יונָג האט זיך רָעַכְתָּ נִישְׁט
צּוֹגְעַהֲרַט צּוֹ זַיְעַרְעַד רִיד. ער האט אַ-וִּיסְגַּעַשְׁפִּיכְטָה די לִיְּפָנָן אַ-זְּעַפְּיפִיט.
ווען די ווַיְיַבְּעֶר האבן אַ-יְ-מִיט נִישְׁט צּוֹרָו גַּעַלְאָזָט, האט ער גַּעַוּנְטְּפָעָרְט
מִיט חֹצֶפָּה :

— אַ-יְ-רָט אַ-יְ-ן מִין גִּיהְנוּם נִישְׁט זַיִן! גַּאַטָּס קָאַזְאָקָן! . . .

אוֹן האט אַ-נְּעַם גַּעַטְוֹן דָּאָס בִּיטְשָׁל, וואָס ער האט מִיט זַיך
געטראָגָן, אוֹן אוּפְּגַּעַה-וְיִ-בְּן בְּיִ-דְעַנְעָן דָּאָס קְלִיְּד. עַס אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן
אַ-טּוֹמָל, אַ-גְּשָׁרִי, אַ-גַּעַלְעַטָּר, אוֹן די פְּרָוִי האט שְׂוִין פָּאַרְזָאָגָן
אַ-צְּעַנְטָן נִישְׁט צּוֹ הַאָבָן קײַן מְחֻזְקָות מִיט לִיְּבָלָע שְׁמִיסְעָר.
אוּבְּוֹאָוְיל ער אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן אַ-פּוֹשָׁע יִ-שְׁרָאָל, אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן
גַּעַוּוֹן אַ-שְּׁיִ-נְעָר יְ-וָגָן, הוֹיךְ אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן בְּ-וִיְ-גַּעַוְודִיק, מִיט לְאַ-גָּעָגָע
לְעַנְדָּן אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן מִיט גַּעַדְ-בְּ-כִּטְעָ שְׁוֹאָרָצָעָהָר, וואָס זענען אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן
קְרִיּוֹלָט, האַ-לְּבָ-גַּעַקְּלָטָןְטָן, אוֹן עַס זענען אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן זַיִן
שְׁטוֹרְוִיעַלְעָד אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן. די בְּ-רָעַמְעָן זענען זיך צְוָנוֹ-פְּגַּעַוּוֹאָקָסָן אַ-בָּעָר
זַיִן נָאָז. אוּגָּן האט ער גַּעַהְאָט שְׁוֹאָרָצָעָהָר אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן, לִיְּפָנָן
גַּרְאָבְלָעְבָּעָה. אַ-גַּעַטְוֹן האט ער זיך אַ-זְּעַפְּרָאָרָגָן מִלְּבָשִׁים: ער האט
געטראָגָן שְׁטוֹיָל מִיט הוִיכָּעָד כָּאָלְעוּוּס, רִיטְ-הַוִּיזָּן, אַ-קוֹרֶן שְׁפָעַנְצָעָרָל,
אוֹן אַ-פּוֹלִישָׁה הַיְּטָל מִיט אַ-לְּדָעָנָעָם דָּאָשִׁיק, פָּאַרְוּקָט צּוֹם נָאָז.
ער האט גַּעַקְּאָנָט שְׁפִּילָן אוּפּ אַ-פִּידְעָלָעָה, אוֹן פֿון אַ-שְּׁטָעָקָן האט ער

אויסגעשניצט א פיפל. ער האט אויפגעכובייט א טויבנשלאך איבער ר' גימפלס הויז און פלעגט צומאָל אַרוּפַֿקְּלַעְטֶּעֶרְן אויפַֿן דאָר אָו טרייבּן די טויבּן מיט אַלאָגֶעֶר בִּיטֶשׁ. באַטְשׁ דער יונְגַּה האט געהאט אַ קָּאָמָּעָר פָּאָר זִיךְ אָוֹן אַ באַנְקְּ-בָּעֵט, פְּלָעָגֶט ער געוּווַיְגַּלְעַד שְׁלָאָפּוֹן אויפַֿן בּוֹידּוּם צוֹוִישָׁן היִ. ער האט געהאנט אוּוִי אַפְּכָאָמְעָרְן פְּעַצְּצָנוּ שְׁעהַ דּוֹרְכָּאָנְגָּאָנְדָּה. אַיְינְמָאָל, וּזְעַן אֵין קְרַעְשָׁעָו אִיז גְּעוּווֹעָן אַ שְׁרָפָה, האָבָּן די שְׁטָאָטְ-לִילִיט וִיךְ אַיְינְגְּפָאָקְטָה. אֵין ר' גִּימְפְּלָס הוּאַזְּה האט מַעַן גַּעֲזָוֶת לִיבְלָעָן ער זָאָל הַעֲלָפּוֹן שְׁלָעָפּוֹן דָּאָס גַּעֲפָעָק, נָאָר ער אִיז געהאט נַעַלְמַן גְּעוּווֹאָרָן. ערְשָׁת וּזְעַן דָּאָס פִּיעָר אִיז פָּאָרְלָאָשָׁן גְּעוּווֹאָרָן אָוֹן דָּעָר האַרְמִידָאָר אֵין אַרְבָּעָר, האט מַעַן אִים גַּעֲפָוָנָעָן לִיגְזָן אֵין אַ וּוֹינְקָל הַחִיףַּ, אַונְטָאָר אָן עַפְּלָבָּוִים. ער אֵין גַּשְׁלָאָפּוֹן גַּעַשְׁמָאָק, וּזְעַן עַס וּוֹאָלְטָן גַּאֲרָנוּשָׁט גַּעֲשָׁעָן.

אָז לִיבְלָ שְׁמִיסָּעָר אִיז גְּעוּווֹעָן אַ נָּוָאָת, האָבָּן גַּעַוְאָוָסָט קִינְדְּ-אָוָן קִיְּטָה, אַבָּעָר ער האט געהאט אַ גּוֹט פִּירְעָכְץ: צַו קִין יִדְישָׁ טַעַטְעָר אִיז ער נִישְׁתָּ צְגַעַשְׁטָאָגָעָן. ער האט געהאט צַו טָוָן נָאָר מִיט שְׁקִסְעָס אָוֹן יְנוּגָּעָ פּוּעַרְטָעָס. ער האט געהאט אַ כּוֹחַ צַו זַיִּה, וּזְאָס אִיז בְּמַעַט גְּעוּווֹעָן נִשְׁתָּ בְּדַרְקֵ-חַטְבָּעָ. דִּי שְׁטָאָטִישָׁ וּוֹאַילָּעָ יְנוּגָעָן, וּזְאָס קָוּמָעָן אִין שְׁעַנְקָטְרִינְקָעָן בִּירָה, האָבָּן דָּעַרְצִילָּט, אָז וּזְעַן לִיבְלָ שְׁמִיסָּעָר טָוָט אַ קּוֹק אַוִּיךְ אָן עַדְלִיתַ, וּוֹעָרָת זַיִּה צַו אִים צְגַעַזָּתָן. נְקֻבָּת זְעַבָּעָן גַּעֲקֻמָּעָן צַו אִים אוּפְּפָן בּוּידּוּם אָוֹן ער אֵין זַיִּה בָּאַשְׁלָאָפָּן. גּוֹיִים האָבָּן שְׁעַנְקָעָן צַו אִים אוּפְּפָן גְּעוּווֹרָנָט דָּאָס זַיִּה וּוֹעָלָן אִים אַפְּהָאָקָן דָּעָם קָאָפָּ, נָאָר אִים פִּילָּמָּל גְּעוּווֹרָנָט דָּאָס זַיִּה וּוֹעָלָן אִים צְעַרְעָזָן זַיִּה אַלְעַז ער האט נִשְׁתָּ גְּעוּטָן דָּאָס הָאָרֶץ צַו צְעַרְעָזָן זַיִּה אַלְעַז מַעַר אַרְיִינְגָּטוֹן אֵין זְנוּתָה. אֵין יְעַדְן דָּאָרָה, וּוֹאָהָיָן ער אֵין גַּעַפָּרָן מִיט ר' גִּימְפְּלָס, האט ער געהאט זַיִּה וּיְנַעַּשְׂרֵה אַבְּעָרִינְגָּס אָוֹן ער האט אוּפְּגָעָי שְׁטַעַלְטָמְזָרִים. אַיְינְקָעָ לִיְתָה האָבָּן גַּזְאָגָט, אָז עַס אֵין גַּעַנְגָּעָן גְּעוּווֹעָן ער זָאָל טָוָן אַ פִּיךְ צַו אַ פּוּעַרְטָאָ, אָז זָאָל קָוּמָעָן צַו אִים, וּזְאַיְינְגְּרָוִינְגָּן דָּוָרָךְ אַ כִּישְׁוֹף. לִיבְלָ אַלְיָין האט זְעַלְטָן גְּרָעָדָט וּוֹעָגָן זַיִּה קְרָאָפְּט אַיְבעָר דָּעָם וּוֹיְבָעָרִישָׁן מִיןָה. ער האט נִשְׁתָּ גַּעַטְרִינְקָעָן קִין אַקְאָוִוִּיט, אַיְסְגָּעָמִיטָן אַ גַּשְׁלָעָג אָוֹן זַיִּה נִשְׁתָּ גַּעַבְּרָתָ מִיט דִּי שְׁטָאָטִישָׁ גַּעַזְעַלְן — דִּי שְׁוֹסְטָעַרְ-יְנוּגָעָן, שְׁנִיְּדָעַרְ-יְנוּגָעָן, בְּעַדְנוּרָס אָוֹן חַוִּירְ-חַאְרְ-קַעְמָרָ. זַיִּה האָבָּן אִים אוּיךְ נִשְׁתָּ גַּעַהְלָטָן פָּאָר אַ וּיְעָרִיקָה. ער האט אַפְּלִילָה נִשְׁתָּ גַּעַזְאָגָט וּוֹעָגָן פְּרָנָסָה. מעַן האט גְּרָעָדָט, דָּאָס ר' גִּימְפְּלָס גִּיט אִים

ニישט מערכ ווי דאס עסן און א מלכוש. א קראשעוווּר בעל-עגלה האט אים געוואָלט דינגען פאָר א שמייסער און אים צאַלן אַ לויין, אַבער ער האט נישט געוואָלט הערן. ער איז געווען געטְריַר' גימפלס הויז-געזינד ווי אַ קנעכט. ער האט בלויין איז זינען געהאט די פערד, די געפִּיצְטָע שטייעולען, די טויבן און די שיקסעט. די שטאט-דיליט האבן אים מפקיר געווען.

— אַ פּֿאָרְלִיְּרָעָנָעָ נְשָׁמָה! — האט מען געזאנט וועגן אים.
אַ יְּדִישְׁעָרָ גּוֹי! . . .
און מ'האט זיך בִּיסְלָעְכּוֹיַן צו אים צוֹגְעֻוֹאַיֵּנט און און אים פּֿאָרְדָּ גַּעֲסָן.

ג

די תנאיכס

ווען ליסע איז אלט געווען פופצן יאָר, האט מען אַיר אַנגעַהוּבוּן רעדן שידוכים. אַזְוִי ווי געגענדן איז געווען קראָנק און דערצֶוּ אַיז אָפְּט געווען מחלוקת צוישן ר' גימפלען און זיין וויבּ, האט ר' גימפל אלַּין זיך דורךגעשטעסּ וועגן דעם מיט דער טאָכטעה. ווען דער פּֿאָטָעָר האט גערעדט מיט ליסען וועגן אַ מאָן, האט זיך שטארק פּֿאָרטָעָט און געגעטפּֿערָט:

— זאל דער טאָטָעָ טָן ווי דער טאָטָעָ פּֿאָרטָעָ! . . .
— מ'רעדט דיר צוּיִי שידוכים — האט אַינְגָּמָּל ר' גימפל צו אַיר געזאנט — אַינְגָּם פָּון לוּבְּלִין און אַינְגָּם פָּון זוֹאַרשָׁע. דער חַתָּן פָּון לוּבְּלִין איז אַ גְּבִּרְיָשׁ קִינְהָ. אַבעָר נִישְׁטָ קִינְהָ לְמִדְןָ. דער חַתָּן פָּון זוֹאַרשָׁע איז אַן עַלְיוֹן אַן קָעָנָעָר, אַבעָר אַ קְבָּצָן אַין זִבְּן פָּאָלָעָס . . .
נו, זאג: וועמָעָן ווילסטָטוּ בעסָע? . . .
— ווֹאָס פּֿאָר אַ ווּעָרָט האט דעַן גַּעַלְט ? — האט ליסע געגעטפּֿערָט און אַינְגָּעַבָּוּגָן דעם קָאָפּ. — גַּעַלְט קָעָן מעַן פּֿאָרְלִידָן, און קענטענִישׂ בְּלִיבְּט . . .
— ווֹילְסְטוּ, הַיִּסְטָה עַסְּ. דַּעַם וּאַרְשָׁעַוּר ? — האט ר' גימפל זי געפְּרָעָגָט און אַ גַּלְעָט גַּעַטָּן די לאָנְגָּע שׂוֹאַרְצָעָ בָּאָרָד.

— דער טاطע וויסט אלין — האט זי געמורמלט.

— די מעשה איז אבער וואס דער לובליגער איז א שיינער . . .
ער איז א הייכער און א וויסטר . . . דער ווארשעווער איז גאר-גאר
א נידעריקער . . . קלענער פון דיר מיט א קאָפּ . . .
לייסע האט אַנגָעָנוּמָעַן בִּיהְדֻעַ צַעַפּ. אַיר פְּנִים אַיז גַּעוֹאָרֶן רַוִּיט
אָוּן בָּאַלְדַּ דָּעַרְגָּאָר וּוַיִּסּ. זֵי האט פֿאָרְבִּיסְן דִּי דִינְעַ לִיפְּנָן.
— וואס ענטפֿערְסְּטוֹן, טָאָכְטָאָר ? האט ר' גִּימְפּּל גַּעֲפְּרָעָגְטּ. —
שְׁעָם דִּיךְ נִישְׁטַן ! . . .

— וואו איז ער ? . . . כְּמַיִן, וואס טוֹת ער ? . . . כְּוֹוִיל זָאנָן :
וואו לערנט ער ? — האט לייסע געשטאמלט און דִּי קְנוּי הַאָבָּן אַיר
גענוּמָעַן צִיטְעָרָן פָּוּן בּוּשָׁה.

— מִינִיסְטַּדְּעַם וּוְאַרְשְׁעוּוּדּ ? . . . ער אַיז, לֹא עַלְיכֶם. אַ
יתּוּן . . . ער לערנט אַיצְטַן אַיז דָּעַר צַוְּמִירָעַר יִשְׁיבָה . . . מְזַאנְטּ
אוֹ רְ'הָאַט שְׂסָ אַוִּיפְּן קָאָפּ . . . רְ'אַיז אַוִּיךְ אַמְּקוּבָּל אָוּן אַחְוָקָר . . .
רְ'הָאַט גַּעַשְׁרִיבָן אַ פִּירְשָׁ אַוִּיפְּן רַמְבָּן, אַדְעָר אַוִּיפְּן רַמְבָּן . . .
כְּגַעַדְעַנְקָ שְׁוִין אַלְיַין נִישְׁטַן ! . . .

— יָא, האט לייסע געמורמלט.

— מִינִיסְטַּדְּעַם, דו ווֹילְסְטַּ אִים ? . . .

— יָא, כְּמַיִן . . . אוּבָּ דָּעַר טָאָטָע אַיז מְסֻכִּים . . .

וְיֵהָאַט פֿאָרְשְׁטָאַלְטַן דָּאָס פְּנִים מִיטַּ בִּיהְדֻעַ הענט אָוּן אַירְוִיסְטּ
געלאָפּן פָּוּן שְׁטוּבּ. רְ' גִּימְפּּל האט אַיר נַאֲגַעְקָוּקָטּ. ער האט גַּעַהָאַט
נַחַת פָּוּן אַיר : זֵי גַּעַוּעַן אַ יִפְתְּחָאָה, אַ צְנוּהָ אָוּן אַ קַּעְנָדָן.
דָּעַרְצָוּ אַיז זֵי גַּעַוּעַן מַעַר צַוְּגַעְבּוּנְדָן צַוְּ אַים וּזְיַי צַוְּ דָּעַר מַוְטָּעָר. כָּאַטְשָׁ
זֵי אַיז שְׁוִין גַּעַוּעַן אַ דָּעַרְוָאַקְסָעָנָעָ, פְּלַעַגְטַּ זֵי אַים קַוְשָׁן אָוּן קַעְמָעָן
די באָרְדַּ מִיטַּ דִּי פֿינְגָּעָר. פֿרִיטִיךְ, אַיְידָעָ ער אַיז גַּעַגְּנָגָעָן אַיז
מְרַחֵץ אַרְיִין, האט זֵי אַים דָּעַרְלָאַנְגָּטּ אַ קְלָאָר הַעֲמָדָ. פָּאָר לִיכְטִיצְנָדָן,
וּוּעָן ער האט זֵי אַם אַמְּגַעְקָרְטַן פָּוּן באָדָ, האט זֵי אַים אַקְעַגְּגַעַטְרָאָגָן אַ
פֿרִישְׁ-גַּעַבָּאָקָן קִיבְּלָ אָוּן אַ טַּעַצְלָ מִיטַּ פְּלוֹיְמָעַן-צִימָעָסּ. ער האט זֵי
קִיְינְמַאל נִישְׁטַן גַּעַהָעָרטַ לְאַכְּנָן הוּאָ, וּזְיַי אַנְדָּעָרְ מַוִּידָן, אָוּן זֵי האט זֵי
פָּאָר אַים נִישְׁטַן אַוִּיסְגָּעָטָן באָרוּוִיסּ. שְׁבַת נְאַכְּנָן טַשְׁאָלָנָטָן, וּוּעָן ער האט
זֵיְךְ צַוְּגַעְלִיגְטַּ שְׁלָאָפּּן, אָוּן זֵי אַרְמְגַעְגָּנָגָעָן אַוִּיךְ דִּי שְׁפִּיאַרְפֿינְגָּעָרָ.
וּוּעָן ער אַיז גַּעַוּעַן נִישְׁטַן גַּעַוּנָטָה, האט זֵי אַפְּטַ אַנְגְּעַטְאָפּּט זֵיְנָן שְׁטָעָדוּן

זו זען, אויב ער האט נישט קיין היין, און אים צוגעטראגן אלעללי רפואות און דערקיוקענישן. ר' גימפל האט נישט איינמאל מKEN געווען דעם יוניקן, וואס ווועט זי אנקרגן פאר א וויב. אין איינעם א טאג האט מען זיך דערוואוסט אין קראשעוו, און א חתן אייז געקומען צו פאָרָן צו ליסען. ער איז אַנגָעַקְעַמָּן אַלְיַזְן, אויף א פוייעריזער פור און זיך אַפְּגַעַשְׁטַעַלְט בִּים קְרַעַשְׁוֹעַרְבָּר, ר' עוזרל. די ליט זענען ווילְ פֿאַרְהִידּוֹשְׁט גַּעֲוָאָרָן, וווען מען האט דערען דעם אַרְעַם-בָּחוֹר. ער איז געווען אַ קלְיַינְעָר, אַ דָּאָרָעָר, מיט שְׂוֹאָרָצָע צְעָדָשׂ שְׂוִיבָעַרְטָע פָּאוֹת, מיט אַ בְּלִיָּק פְּנִימָל אָוָן אַ שְׁפִיצִיכָּן קֵין, אויף ווּלְכָן עַס זענען גַּעֲוָאָקְסָן עַטְלַעְכָּע הַעֲרַלְעָד. אַ וּשְׁפִיצָעָץ האט ער געטראָגן אַ לְּאַנְגָּעָן, בֵּין אַבְּעָרָדִי קְנַעַלְעָן, אָוָן סְהָאָט אַרְוִיסְגַּעַקְעָקָט פָּוָן אַיר די זַאְקְדִּילְיוֹונָט. דער דָּוָקָן איז געווען אַנְגַּעַבְוָיָגָן. אַ גַּאנְגָּה האט ער געהאט אַ גִּיכָּן אָוָן אַ מְבֻהָּלְדִּיקָּן. ער האט דערמאָט אָוָן אַ יְוָגְגָּנָּמָּאָן, וואס פְּאָרָט אַרְוִיסְגַּעַקְעָמָּעָן אַ הִיתְרָמָה רְבָּנִים, אַדְעָר גָּאָר אַ פְּרוֹשָׁה. די קְרַעַשְׁוֹעַר מִיְדְּלָעָד זענען צְוָעַלְאָפָּן צו די פְּעַנְגְּצָטָעָר אָוָן נִיְּגָעָרִיךְ נַאֲגַעַקְעָקָט דעם פְּרָעָמָדָן. אין בִּיתְ-מָדְרָשָׁה האָבָן בְּעַלְיְ-בָּתִים אָוָן בְּחוֹרִים זיך גַּעַאיִלְתִּים אִים אַפְּצָוּנְגָּעָבָן שְׁלוּמְ-עַלְיִכְם. ער האט גַּלְיִיךְ אַנְגַּעַהוּבוֹן רַעַדְןְּן קְלִיגְעָרִישָׁ אָוָן מיט לוּמְדִישָׁ גַּלְיְיכּוּעַרְטָלָעָר, אויפָן גְּרוּיסְ-שְׁטָאָטִישָׁן שְׁטִיגְגָּעָר.

— אַ כְּרָךְ, קְרַעַשְׁוֹו! — האט ער אַ זָּאָגֶן גַּעַטְוֹן. — יִשְׁבַּתְּ כְּרָכִים קְשָׁה! . . .

— צו זואָרְשָׁעָ קְוֹמָטָעָס נִישָׁ! — האט אַ בָּחוֹר אַרְיִינְגְּעוֹוָרָפָן, וואס איז די נְפָקָאַ-מִינָה? . . . סְדָנָא דָאָרָעָא חד הוֹא! . . . ער האט גַּעַשְׁאָטָן מיט בְּבֵלִי אָוָן יְרוּשָׁלָמי. ער האט דְּרַצְיִילָט די בְּחוֹרִים אָוָן די יְוָגְגָּעַלְיְ-טָלְעָד, די קְעַסְטְּקִינְדָּעָר, אלעללי שְׁמוּעָות פָּוָן דער ווּלְטָמָעָה. ער האט זיך בָּאָרִימָט, אָוָן ער האט אַלְיַזְן גַּעַזְוֹן דעם פְּרִיצָעָרְדוּשָׁוְיל אָוָן אָוָן ער האט גַּעַקְעָנָט אַ שְׁבָתִיְ-צְבִינִיק. ער האט גַּעַזְגָּטָמָט, אָוָן זָאָרְשָׁעָ אַיז דָא אַ מְשׁוּמָד, וואס לְעַרְבָּטָן יְעַדְן טָאָג גַּמְרָא מִיט תְּסִפּוֹת, אָוָן אָוָן ער האט זיך גַּעַטְרָאָפָּן מיט אַ יְידָ, וואס שְׁטָאָמָט פָּוָן שְׁוֹזְנִ-הַבִּרְהָה. ער האט אַרְיךְ גַּעַקְעָנָט פְּרָעָגָן אלעללי רַעַטְעַנִּישָׁן אָוָן האט נַאֲגַעַזָּגָט חַכְמַה-לְעָד פָּוָן רְבִי ר' העשָׁל. סְהָאָט זיך אַרְוִיסְגַּעַוְוִין, אָוָן דער בָּחוֹר קָאָן שְׁפִילָן שָׁאָר, אויפָמָלָן אַ "שְׁוִיתִי" מיט לִיבָּן פָּוָן בַּיִדְעָ

זיטן לוחות און מיט די צוועלף מולות. ער האט געוואסט ווי אוזי צו שרייבן א שיר אויף לשונ-קידש, וואס זאל זיך לייענען גלייך פון רעכטס און לינקם, אויבן און אונטן, און אויסצ'ורעכענען די תשברת, וואס מ'דארף האבן צו מסכת כלאיים, עירובין און סוכה. דערצ'ו האט מען איינגעזען, או דער בחור קען חקירה און אפיילו קבלה. ער האט ארינגעקלוקט אין זהル און אין עז'יחחימ, אין מורה-נגבוכים און אין תורת-העללה פון רמ"א. עטלעכע טאג נאכדעם ווי ער איז אングעקמען קיינו קרעשעו האט ר', גימפל אים אויסגעלידט אין א ניעיר זושפיצע, אין פאנטאפל מיט וויסע זאקו, און אים געגעבן א גילדערנעם זיגער. דער בחור האט אפיילו ארונטערגעקעט דאס שפראצנדיקע בערדל און אנגעקריזלט די פאות. ליטע האט אים נישט געזען בין די תנאים, אבער זי האט געהרט פון זיין ואילקעגעווודיקיט און זי איז פארויס געוווען שטאלץ וואס זי האט אויסגעליבן אים, און נישט דעם בחור פון לובלין.

די תנאים זענען געוווען דרישיק, ווי א חתונה. א האלב שטעל איז פארבעטען געווארן אויף דער שמחה. ווי ס'פירת זיך, זענען די מאנסלייט געזען באונדער און די ווייבער באונדער. דער חתן — שלמהלע האט מען אים גערופן — האט געזאגט א שארכ' פשטל און זיך געהתמעט מיט א געצ'יקלטער שריפט און מיט א לאנגן געדרייטן עק. די לומדים פון שטעל האבן געפרואוט מיט אים שמושען אין לרערנען, אבער עס איז שווער געוווען צו דעריאגן זיין בקיואת און חריפות. אין מיטן די תנאים, פאר דער סעודה, האט ר', גימפל געבראכן דעם מנהג, או חתן כלה זאלן זיך נישט זען בייז צו דער חתונה, און ארינגעפירת דעם חתן אין דער כלחס חדר זיך זאלן זיך אנקוקון, ווארום אין דער אמרנן טאר אמאן לויטן דין נישט מקדש זיין קיין אשה בייז זענען ער זעט זיך. בי שלמהלען איז די קאפאטע געוווען צעקנעלפלט און עס האט ארויס-שטאטיש דאס זידענע וועסTEL מיט דעם גילדערנעם קיטיל, וואס האט זיך איבער דעם געבאמלט. די האלב שעיך זענען געוווען גרויס-שטאטיש אפגעפוצט. אויפן שפיז' קאפ איז געזען א סאמעטנען יארמולקע. דער הויכער שטערן איז געוווען פיכט, די באקו — אנגערויטלט, די טונקעלע אויגן האבן געקובט האלב-פארשעט, האלב-ניינגעראיקע. מהמת גרויס פארטוענקיט, האט ער כסדר געדרייט ארום דעם וויז-פינגער

א פראנן פון גארטל. ליסע איז געווארן זיער דויט, ווען זי האט אים דערזען. זי האט געהאט געהרט דאס ער איז א מיאסער, אבער אין אירע אויגן איז ער געווען מלאיין, אויך די מיידעלעך, וואס זונגען געווען דערביי, האבן דערנאך געזאגט דאס דער חתנו איז שין געווארן. ר' גימפל האט א גלעט געטן א שפיך פון דער לאנגער שווארצער בארד. — דאס איז די כלה! — האט ער געזאגט. — שעם דיך נישט! . . .

קוק זי אן! . . .

לייסע איז געווען אングעטוין איז שוואָרץ זידן קלײַד. אויף איר האלדי האט געהאנגען א שנור פערל, וואס זי האט באָקומווען חתימה-געלט. קעגן דער שין פון די ליכט האבן אירע האָפֿגעַשְׁלָגָן כמעט דויט. איר שטערן איז געווען הויך, העכבר ווי געווינגלעך בי מיידעלעך, און די נאו האט געהאט א בײַנדל איז מיטן. אויף א פינגעַר אין דער לינקער האנט איז געזעסן א פינגעַרל און עס איז דערויף געווען אויסגעַריכּזט אַ מִם, דאס ערשטע אוט פון מולטּוב. זי האט געהאלטן אן אויסגעַה האפטן נאָזְטִיכּל, נאָר ווען שלמהלע איז אַרְיִינְגְּעָקוּמָעָן, האט זי עס אַרְאָפֿגעַלְאָזֶט. אַ חַבְּרַתְּעַ אַחֲרַתְּעַ האט עס איר אויפֿגעַהְיִיבָּן.

— גוֹטָן אָוָונְט — האט שלמהלע געזאגט.

— גוֹטָן יָאָר — האבן מיט איזן מַאֲלָגָעַנְטְּפָעָרֶט די כלה און אַירַע צוּוִי חַבְּרַתְּעַס.

— ס'אַיְן הֵיִס! — האט שלמהלע זיך אַנְגְּעָרוֹפָן.

— יָאָ, ס'אַיְן הֵיִס! — האבן די דָרִי מַיְידְלָעַךְ גַּעַנְטְּפָעָרֶט אַיְן קָוָל.

— אַוְן אָפְּשָׂר אַיְן עס מַיִן שָׁוֵלֶד? — האט שלמהלע זיך אַנְגְּעָרוֹפָן מיט אַ נִּיגּוֹן. — די גַּמְרָא זָאָגֶט: חַמְרָא בַּתְּקוֹפָת תָּמוֹז קְרִירָא לִיה . . .

דָּעַר טִיְּתָשׁ דַּעֲרָפָן אַיְן . . .

— כְּיוּוֹיִס! — האט לִיסְעַ זיך גַּעַאיִילָט אַפְּצּוּנְטָפָעָרֶן. — אַן אַיְזָל אַיְזָל אָפְּיָלו אַיְן חַודְשׁ תָּמוֹז . . .

— אָוֹאָ, אַ תַּלְמִידִיכְּם! — האט שלמהלע אַ זָּאָג גַּעַטְוֹן פָּאָרָז וְאַונְדָּעָרֶט אַיְן די שְׁפִּיצָן אוּיְרָן האָבָן זיך אַיְם אַנְגְּעָצְנוֹן. דָּעַר שְׁמוּס אַיְן בָּאָלְד אַיְבָּרְגָּעָהָאָקָט גַּעַוָּרָן. יִדְן אַיְן וְיִבְּעָר האָבָן זיך אַרְיִינְגְּעָרִיסָן אַיְן דָּעַם חַדְרָה. דָּעַם קְרֻעָשָׁוּעָר דָּבָר, ר' עַוְרְלָעָן,

אייז נישט געפעלן ווואס חתנ-כליה פארברענגן צוישן זיך, און ער האט געהייסן מ'זאל וי פונאנדערשיידן. מאַהאט שלמהלען באָלד צוריקגעפערט צו די מאָנסלייט און די מאָלציט האט געדוויינט ביזן וויסן טאג אַריין.

๔

די ליבש אפט

פֿון דער מינוט אָן ווֹאָס לִיסְעַ האָט גּוֹזְעַן שְׁלֶמֶה לְעֵן האָט זַי אַים לִיב באָקּוּמָעַן מִיט אַ גְּרוּיסְעַר לִיבְשָׁאָפְּט. צּוּמָּאַל האָט זַי אַיר אוּסְגָּעְדוּכְּט דָּאַס זַי האָט שְׁוֹין גּוֹזְעַן זַיְן גַּעֲשְׁטָאַלְט אַין חִלּוֹם, גְּלִיכִיךְ דָּעַר בְּעַלְּחָלוּמוֹת וּוְאַלְט אַיר גּוֹזְיָין פָּאָרוֹס אַיר זַיְוָג. אָן אַנדְעָר מָאַל אַיז אַיר פָּאָרוֹגְעָקוּמָעַן גְּלִיכִיךְ זַי וּוְאַלְט שְׁוֹין אַמְּאַל, אָן אָן אַנדְעָר גְּלִיכָּוֹל, גּוֹזְעַן זַיְן וּוְיִבְּ. דָּעַר אַמְּת אַיז, דָּאַס אַיךְ, דָּעַר יְצָרְהָרָע, האָב גַּעֲדָרָפְּט האָבָן די לִיבְשָׁאָפְּט פָּאָר מִינְעַן תְּחִבּוֹלָה. באָנְאָכְט, ווֹעֵן לִיסְעַ אַיז גַּעֲשְׁלָאָפְּן, האָב אַיךְ אַים גַּעֲבָרָאַכְט צַו אַיר אָן זַי האָט מִיט גַּעֲשְׁמוּעָסְט, אָן ער האָט זַי גַּעֲקוֹשָׂט אָן זַי אַנְגָּעָרוֹפְּן מִיט צְעַרְטָלְעָכְעַ בעמָּעָן. באָטָאָג זַיְנָעַן אַירָעַ טְרָאַכְטָעָנִישָׁן גּוֹזְעַן פָּאָרְנוּמָעַן נִיעָרָט מִיט פָּאָר אַים אוּסְגָּעְדוּכְּט די פָּאָרוֹגְעָנוֹנִישָׁן פֿון הָאָרֶץ אָן ער האָט זַי גַּעֲטָרִיסְט אָן אַיר גּוֹזָאָגְט די לְוִיבְּ-זְוּעָרָטָר, ווֹאָס זַי האָט גַּעֲגָרָט צַו הָעָרָן. ווֹעֵן זַי האָט אַגְּוָעָטוֹן אַכְּלִיְּד, אַדְעָר אַהֲמָדָה, האָט זַי זַי פָּאָרוֹגְעָשְׁטָעָלָט דָּאַס אַיר חַתּוֹן, שְׁלֶמֶה לְעֵן, קָוְקָט אַוְפְּ אַיר, אָן זַי האָט זַי פָּאָר אַים גַּעֲשָׁעָמָט אָן גַּעֲהָאָט פָּאָרוֹגְעָנִיגְן ווֹאָס אַיר הוֹיט אַיז וּוְיִיס אָן גְּלָאָט וּוְאַטְלָעָס. צּוּמָּאַל האָט זַי אַם גַּעֲפָרָעָגְט די קְשִׁוּתָה, ווֹאָס האָבָן זַי נִישְׁט גַּעֲלָאָזְט צּוּרוֹ פֿון קְנִידּוֹוִיְּזָן. זַי האָט, צּוֹם בִּישְׁפִּילְ, גּוֹזָאָגְט צַו אַים: שְׁלֶמֶה לְעֵן, וּוְהִוִּיךְ אַיז דָּעַר הִימְלָ? וּוְטִיף אַיז דִּי עַרְדָּ? ווֹאָרוֹם אַיז זְמַעַר הִיָּס אָן וּוְינְטָעָר קָאַלְטָ? פָּאָרוֹוָס דָּאוֹגָעָן די מַתִּים בִּיְיָנָאָכְט אַיז שַׁוְּלָ? וּוְקָעוֹ מַעַן זַעַן אַ שַׁדָּ? הַאָסְטוֹ שְׁוֹין אַמְּאַל גַּעַד טְרָאָפְּן אַיז אַפְּיקָוָרָס? ווֹאָרוֹם זַעַט מַעַן אַין שְׁפִּיגָּלְ דִּי אַיְגָעָנָעָ צָוָה? אָן זַי האָט זַי אַיסְגָּעָמָלָט דָּאַס ער גִּיט אַיר באַשְׁיִיד אַוְיפְּ יְעַדְעָר שָׁאַלָּה. אָן אַנדְעָר מָאַל האָט זַי גּוֹזָאָגְט צַו אַים אַיז דְּמִיּוֹן:

שלמהלע, האסטו מיך ווארהאפטיק ליב? און ער האט איר כלומרשת פארטורייט דאס קיין שום בתולה איז נישט אוזי שיין זיך. זי האט זיך אויסגעמאלט, דאס זיך טרינקט זיך אין טירסן סאן און שלמהלע ראטטעוועט זיך, און דאס זיך ווערט געפאנגען פון שענטצע מענטשן, און ער ליזט זיך אויס, און נאך ענלאכע דמיונות, וואס פילז-אן די געהירן פון די יעניקה, וואס זענען פארגאראישט איזן ליבע.

נו, האט איר פאטער, ר' גימפל, אפגעליגט דעם זמנ-חתונה בו שבת נאך שבאות, און ליסע האט געמווט זוארטן קנאפע דריי פערטל יאָר. איז איר אומגעдолד האט זיך באָגריפֿן זיך שווער עס איז געווען פאר יעקב אבינו צו זוארטן די זיבּן יאָר בו ער האט באָקומווען רחלען. שלמהלע איז געלבלין זואינגען בים רב און מען האט אים ערשט געד זאלט פארבעטען צום מהותן אויף חנוכה. ליסע איז אfft געשטאָגען בים פענצעטער אויפֿן גארן און אַרְוִיסְגֶּעָקֶט אַפְּשֵׁר וועט זיך אים דערזען, אבער ער וועג פון רבס הוי צום בית-מדרָש האט נישט געפֿרֶט פֿאָרְבִּי ר' גימפלס הויז. די מיידליך, וואס זענען געקוּמען צו אָיר, האָבן אים גראָד יאָ. באָגּעַנְטַם. אַיְנָעַ האט גַּעֲזָאנְט, דאס ער איז אַבְּיסָל אָונְטָעָר געוואָקסָן. אָן אַנדָעָרָה האט דערצִילָט דאס ער לעדרנט אָין בית-מדרָש שיעור מיט בחורים. אָ דָרִיטָע האט זיך אַרְוִיסְגֶּעָקֶט דאס די רבִּיצִין גיט אים נישט גוט צו עַפְּן אָן ער זעט אויס מאָגָעָר. פון שעמְעוֹדוֹקִיט האט ליסע נישט אָ סְךָ אַרְוִיסְגֶּעָרֶגֶט די מויִידָן, אָבער אָיר פֿנִים האט אוּפְּגַעַפְּלָאָמָט יעדעס מָאָל ווּאָס זיך האט דערהערט זיין נאמען. כְּדִי וואָס גִּיכְעָר אַיבְּעַרְצְּזָקָומָעָן דָעַם ווִינְטָעָר, האט לִיסְעַ גַּעֲנוֹמָעָן אוּסְטָה העפְּטָן פָּאָר אָיר חָתוֹן אַתְּפִילִין-זַעַקָּל אָן אַחַתְּ-טִישְׁטוּכָל. דאס תְּפִילִין-זַעַקָּל אָיז גַּעֲוָעָן פון שׂוֹאָרְצָן סָאמָעָט אָן זיך דערוּף אַרְוִיסְגֶּעָנִיט אַ גִּילְדָעָרְנָעָם מְגַנְּדָדָה, ווּאַיך דָעַם נָאָמָעָן פָּוּן חָתוֹן אָן דאס יאָר מִיטָּן חָודֶש, אַלְזָן מיט גִּילְדָעָרְנָעָ אָוְתִּיחָוֹת. נאָך מַעַר האט זיך גַּעֲפְּלִיסְטָה בַּיְּ דָעַם אַחַתְּ-טִישְׁטוּכָל. עַס זענען אוּסְטָה דָעַם גַּעֲוָאָנָט גַּעֲוָעָן אוּסְגָּעָיָה האָפְּטָן צוּיִי קַוְּלָעָטָשָׂן אָן אַ בעְכָּר. די ווערטער שבת-קָדָש האט זיך אוּסְגָּעָנִיט מיט זילבערגע פֿעַדִּים. אַיְן די פֿיר ווּינְקָלָעָן זענען גַּעֲוָעָן די צוֹרוֹת פָּוּן אַ הִירְשָׁ, אַ לִיבָּ, אַ לְּמַפְּאָרֶט אָן אַזְּ אַדְלָעָר. די זוּימָעָן זענען גַּעֲוָעָן באָדָעָקָט מיט פֿאָטְשְׁעָרְקָעָס פָּוּן אַלְעָרְלִי קָאָלִירָן אָן עַס האָבָּן פָּוּן זיך אַרְוִיסְגֶּעָשְׁטָאָרֶצָט פֿרָאָנוּן אָן טְרָאָלְדָן. די אַלְהָ-מִידְלָעָך

פָוּ קְרַעַשׂ עַוְן הַאֲבָן זִיךְ גַּעֲוֹאַנְדֶּעֶרֶט וּזִיךְ גַּעֲשִׁיקְט לִיסְעַ הַאֲט דָאַס אַלְז
גַּעַטְוּן אָוּן זַעַנְעַן גַּעַקְמַעַן נַעַמְעַן בֵּי אַיר אַ מַוְטְעַה.
זַיְגַּט לִיסְעַ אַיְזָ גַּעֲוָאָרָן אַ כְּלָה, אַיְזָ אַיר פְּנִים גַּעֲוָאָרָן אַוִּיסְטְּעָרְלִיש
שִׁין. אַיר הוּאַת אַיְזָ גַּעַוְעַן בְּלָאַס אָוּן אַוִּיסְגַּעַאִידְלַט. דִי אַוְיָגְן הַאֲבָן
גַּעַקְוַקְט עַרְגָּעַץ וּוַיְיט פָּאַר וִיךְ. זַי אַיְזָ אַרְמְגַעַגְגַּעַן אַיְבָּעַר דִי שְׁטוּבָן מִיט
שְׁטִילָע טְרִיטַט, וּוְיַי אַגְּטַמְּזָנְדָלְעָרִין. טִילְמָאַל הַאֲט זַי אָוּן שְׁוֹם סִיבָה
גַּעַשְׁמִיכְלַט. זַי אַיְזָ שְׁעַחַן לְאַגְּגָ אַפְּגַעַשְׁתָּאַגְּגַעַן בִּים שְׁפִיגָל אָוּן גַּעַקְעַמְט
דִי הַאֲרָאַן עַפְעַס גַּעַמְרָמְלַט צַו דָעַם אַפְּבִילַד, וּוְיַי אַפְּרַכְשּׁוּפְטָע. וּוְעַן
עַס אַיְזָ אַרְיְינְגַעַקְמַעַן אָוּן אַרְיְמַאַן, הַאֲט זַי אַיְם אַקְעַגְגַעַטְרָאָגַן דִי נַדְבָּה
אָוּן גַּעַרְעַדְט צַו אַיְם פְּרִינְטְלַעְכָּעַ רִיךְ. נַאֲךְ יַעַדְן מַאֲלַצְיָה אַיְזָ זַי אַלְיָין
אוּזָעַק אַיְן הַקְדָשָׁ אָוּן גַּעַבְרָאַכְט דִי אַרְמְעַלְיָה אָוּן קְרַאנְקָע גַּעַקְעַבְטָס
אָוּן פְּלִישָׁ. זַיְיָ הַאֲבָן אַיר גַּעַדְאַנְקָט אָוּן גַּעַוְוָוָנְשָׁן :

— אַם יַרְצָחַ הַשְּׁמָ בֵּי דָעַר גַּלְדְּעַנְגָּר יַיְיךְ ! . . .

אוּן לִיסְעַ הַאֲט שְׁטִילְעָרְהִיט גַּעַנְטְּפָעָרְט : אַמְּן.

מַחְמָת זַי הַאֲט נִישְׁתְּגַעַט וּוָאַס צַו טָוָן, הַאֲט זַי אַפְּט אַרְמְגָעַ
נִישְׁטָעָרְט אָוּן אַיר פְּאַטְעָרְסָס אַלְמָעַר אָוּן גַּעַקְוַקְט אָוּן סְפִּרְמְלָעַך. נָו, אַיְזָ
דָאַרְט גַּעַוְעַן אַ סְפְּרַל אַוְיָף עַבְרִיתִיטִישׁ. דָאַס סְפְּרַל הַאֲט גַּעַהְיִיסְנ
חוֹפְתִּיחָתְנִים. עַס זַעַנְעַן דָעַרְיָן גַּעַוְעַן בָּאַשְׁרִיבָן דִי דִינִים וּוְיַי אַכְּלָה
דָאַרְךְ זַיְיָ רִינְיקָן פָּאַר דָעַר חַתּוֹנָה, אָוּן אַפְּצִיְילָן טָעַג אָוּן גַּיְינָן אַיְן מַקְוָה
אָרְיָין. עַס זַעַנְעַן אוּיךְ גַּעַוְעַן אַוִּיסְגַעַרְעַכְנָט דִי מַנְהָגִים פָוּ דָעַר חַתּוֹנָה
אָוּן שְׁבָעַדְבָּרוֹת אָוּן וְיַי מַאֲנַ-אַוְנִ-זְוִוִּיבָס דָאַרְפָּן זַיְיָ אַוִּיפִיפִּרְן, אָוּן נַאֲךְ
פִּיל אַנְדְּעָרָעָזָאָן, וּוָאַס הַאֲבָן צַו טָוָן מִיט שְׁאַלְוָתָשָׁנִים. אַוִּיבְוַיְאָוְל
לִיסְעַ הַאֲט שְׁוִין גַּעַנְטָס וּוְעַגְן דָעַר נַאֲעַנְטָקִיָּט צְוִוִּישָׁן מַאֲנַ-אַוְנִ-זְוִוִּיבָס אָוּן
הַאֲט צְוָמָל צְוָגְעָזָן וּוְיַי עַס פָּאַרְן זַיְיךְ עַופָּות אָוּן אַנְדְּעָרָעָז בָּאַשְׁעַפְעַנְיָשָׁן,
הַאֲבָן דִי דִינִים אָוּן דִי מַעְשִׁוִּית אַרְוִיְגַעְרָוָן אָיְן אַיר גַּרְוִיס נִיְיָרָן.
זַיְיָ הַאֲט גַּעַהְאַלְטָן אָיְן אַיְין אַרְיְינְקָלְעָרָן וּוְעַגְן דִי עַנְיָנִים אָוּן בִּינְאָכְט
הַאֲט זַיְיָ גַּעַוְאָרְפָּן אַוִּיפָּן גַּעַלְעָגָר אָוּן נִשְׁתָּאַגְּנָט אַנְטְּדְּרִימָלָט
וּוְעַרְן. זַיְיָ אַיְיךְ גַּעַוְאָרָן זַיְיךְ שְׁעַמְעוֹדִיק, מַעַר וּוְיַי גַּעַוְיִנְלָעָר.
טִילְמָאַל פְּלָעַגְט זַיְיָ פְּלוֹצְלִינְגָה בָּאַשְׁלָאָגָן אַ הַיִּזְיָ, דָאַס פְּנִים הַאֲט אַיר
גַּעַנוֹמָעָן פְּלָאָמָעָן אָוּן דִי שְׁטוּבְ-לִילִיט הַאֲבָן זַיְיָ אַפְּגַעַשְׁפִּיגָן, וּוְאַרְוָם זַיְיָ הַאֲבָן
גַּעַרְעַכְנָט דָאַס מַהְאָט אַיר גַּעַטְוּן אַ בֵּיְוָאָגָן זַיְיָ דָוִיט גַּעַוְאָרָן,
וּוְעַן מַעַן הַאֲט דָעַרְמָאָנָט אַיר חַתּוֹן, אָוּן אַנְדְּעָרָן יְוָגְגָנָמָאָן, אַוִּיב

זין נאמען אי געוווען שלמה, אדעך שלמהלע. דאס ספרל האט זי זאר' געווידיק באחאלטן. עס זיינען זי באפאלן אלעללי שרעקן אוּן פאַרדאָכטן. ס'איַן באָלֶד דער גאנגען דערצו, אוּסִי זי האָט געלעכֿט חתונה צו האָבָן, סיַי זי האָט געהאט פורכט פֿאָר דער חתונְהָנָאָכְט. דערויל האָט געגענדֵל, דער כלָהּס מוטער, גענוּמָעָן צוֹגְרִיטָן דעם אַוִּיסְטְּהִיעָר. וַאֲרוּם אוּבָוָאֵיל מוטער אוּן טָאָכְטָעָר האָבָן שְׂטִילְעָרְהִיאִיט געלעכֿט צוֹוַישָׁן זיך' נישט גוט, האָט געגענדֵל פֿוֹנְדָּעָסְטוֹוָעָן גַּוּוֹאָלָט, אוּס אַיר בְּתִיחִידָהָס חתונה זאל אַרוּסִקּוּמָעָן גַּבְּרִישָׁ, אוּן אוּס זאל זין אַ שְׁמָהָה די לִיטָּזָלֶן האָבָן צו געדענְקָעָן.

ה

די חתונה

די חתונה אי געוווען אַ גַּרְוִיסָּאָרְטִּיקָּע. דער כלָהּס קלִיְּדָעָר זענען גענִיָּט געווֹאָרָן פֿוֹן לוּבְּלִינְגָּר שְׁנִיְּדָעָר. דער כלָהּס ווּשָׁ אַיִּז גַּעֲוָעָן פֿוֹן זַיְד. וּאֱכָן לְאָגָּן זענען נִיְּטָרִינְס גַּעֲזָעָסָן אַיִּן רַ' גִּימְפָּלָס הַוִּי אַוְן אַוִּיסְגָּעָהָאָפָּטָן שְׂפִיצְעָלָעָךְ אוּף דער כלָהּס העמְדָעָר, קָאָפְטָלָעָךְ אוּן אַוְגָּטָעָרוּוּשָׁ. דאס חַוְּפָּהָקְלִיָּד אַיִּז גַּעֲוָעָן פֿוֹן וַיְיִסְּן אַטְלָעָס אַשְׁלָעָפָּר פֿיר אַיְלָן די לעָנָג. דער שְׁלִיְּעָר אַיִּז גַּעֲוָעָן פֿוֹן אַיְדָלָסְטָן האָפָּט. די קָעְכִּינְס האָבָן אַפְּגָּעָבָאָקָן אַ חְלָה, וּאָס אַיִּז גַּעֲפָלָאָכָטָן פֿוֹן בִּידָע זִיְּטָן, אוּן אַיִּז גַּעֲוָעָן כָּמַעַט אַזְוִי גְּרוּסָוּי אַזְמָנָתָש. מַהְאָט נָאָר אַזְאָ קְוִילָעָטָש אַיִּן קְרָעָשָׁוּוּ נִשְׁתְּגָעָזָן. רַ' גִּימְפָּלָס גַּעֲלָאָזָט קוּילָעָן צו דער חתונה קָעָלְבָּר, שְׁעָפָּסָן, הַיְנָעָר, גַּעֲלָאָזָט הענָעָר. די פִּישְׁעָר האָבָן אַיְגָּנָס גַּעֲכָאָפָּט פִּישְׁ אַיִּן טִיְּדָסָן. דער שְׁטָאָטִישָׁעָר שְׁעָנְקָעָר האָט צְוָגָעָשְׁטָעָלָט מַעַד אוּן אַוְנָגָרִישָׁן וּוּיְיָן, אַיִּן דָעָם טָאָג פֿוֹן דער חתונה האָט רַ' גִּימְפָּל גַּעֲמָאָכָט אַמְּלָצִיָּט פֿאָר די אַרְיָמָעָלִיָּט פֿוֹן קְרָעָשָׁוּוּ. עָס זענען אוּף אַגְּגָעָקָומָעָן אַרְחִידְּפָּרָחִי פֿוֹן דער גַּעֲגָנָט אַרוּם. מַהְאָט אַוְעָקָגָעָשְׁטָעָלָט טִישָׁן אוּן בעַנְק אַיִּן מִיטָּן גָּאָס אוּן די אַרְיָמָעָלִיָּט האָבָן באָקָוּמָעָן וּוּיְסָעָט חְלָה, גַּעֲפִילָטָן קָאָרָפָ, עַסְּקִיפְּלִיָּשָׁ, אַיְנָגָבָעָרְלָעָךְ, קוּוֹאָרָטָן בִּיר. כְּלִיְּזָמָר האָבָן גַּעֲשָׁפִילָט פֿאָר די קְבָּצָנִים, דער בְּדָחֵן האָט גַּעֲזָאָגָט בְּדָחָנוֹת, אוּן די פְּרִילְעָכָע דְּלִיתִים האָבָן זיך'

אנגונומען אין א רעדל, געטאנצט, געהאפסטעט אין מיטן מארך און געזונגגען, איז די אויערדן זונגען פארטוייבט געוזרדן. פארנאכט-צ'ו האבן זיך אונגעהויבן צו פארזאמלען אין ר' גימפלס הויז די חתונה-געסט. ווייבער האבן אונגעטונ דיביצעס, די שובעס, די שטערנטיכלעך, און זיך באהאנגען מיט צירונג. מויידן האבן זיך געלאָוט מאָן צו דער חתונה זיזדנען קלידער און שיכלעך מיט לאָנְגַע שפיצן, און אַזּוֹ זַיִד די שנידערס און שוסטערס האבן נישט באָזִיּוֹן יעדער איבער געניגנד-צ'וֹ טוֹן, זונגען אַרְוִיסְגַּעֲקָוּמָעַן צוֹלֵיב דעם קְרִיגְעַרְיִיעַן. נישט אַיִן מוֹיִד אַיְזַן גַּעֲבַּילְבָּן אַיְזַן דער הַיִּם אַיְזַן דער חתונה-נְאָכָּט, האט זיך פָּאַרְשְׁטָעָקָט הינטערן פִּיעַקְעָלִיק אַזְּן גַּעֲקָלָגֶט אוֹיפְּ אִיר בִּיטָּעָר מָזָל.

לייסע האט געפאָט אַזְּן טָאג פָּוּן דער חתונה אַזְּן צו מנהה האט זיך געזאגט עלי-חטא אַזְּן זיך גַּעֲקָלָפֶט אַזְּן האָרֶץ אַרְיִין, ווי אָום יַמְּ-כִּפּוֹר, וואָרוּם ס'איַן וואָויל באָקָאנְטָן דָּאָס אַזְּן הוֹפְּהִיטָּאג וועָרָן פָּאַרְגָּעָבָן די זַיְנָה. אַזְּבוֹאוֹויל לייסע אַזְּן נישט גַּעֲזָוּן גַּאֲרְ קִיּוֹן פְּרוֹמָע אַזְּן האט אַפְּילָו צומָאָל זיך גַּעֲוָאָקְלָט אַזְּן דער אַמְּנוֹנָה, ווי ס'טְרָעָפֶט אַפְּט מִיט די יַעֲנִיקָע, וואָס קְלָעָרָן צוֹפִּיל אַרְיִין, האט זיך דָּאָס מָאָל גַּעֲדָאוֹנָט מִיט כוֹוָהָה. זיך האט אַזְּיך באַצְּיִינְסָן אַנְגַּעַהוִיבָן מַחְפָּלָל צו זַיִן פָּאַר אִיר באַשְׁעָרָן, וואָס האט בִּינְאָכָּט שָׂוִין גַּעֲזָאָלָט וועָרָן אִיר מאָן. וועָן גַּעֲבָעָנְדָל אַזְּן אַרְיִינְגַּעַקְוּמָעַן אַזְּן אִיר קָאָמָעָר אַזְּן גַּעֲזָוּן ווי זַיִן שְׂטִיטִים אַזְּן אַזְּן קָלָאָפֶט מִיט אַזְּ פּוִיסְט אַזְּן דער ברָוְסָט, אַזְּן די אוֹיגָן זונגען אִיר פָּאַרְוִוִּינְט, האט זיך זיך אַנְגַּעַרְפָּן :

— קוֹקֶט זַי אָזְּ! . . . אַ גַּאנְגַּעַץ צְדִיקַת! . . . צו מִינְעָן
שׁוֹנְאָיִם קָעֵפֶן ! . . .

אַזְּן זיך האט אוֹיפְּ אִיר אַנְגַּעַרְגִּין, זיך זַאֲלָ אַוְיפְּהָעָרָן כְּלִיפָּעָן, וואָרוּם זיך ווּעָט דערפָּן באָקוּמָעָן דָּוִיטָע ווּיעָס. נָה אַזְּעָס נישט גַּעֲזָוּן בְּלוּזָן פָּוּן פְּרוּמְקִיט וועָגָן וואָס לייסע האט גַּעֲוִוִּינְט. די לעַצְּטָע וואָכָן אַזְּן טָאג האָב אַזְּיך מִיךְ צו אִיר גַּעֲנוֹמָעָן אַזְּן אַזְּיך אַרְיִינְגַּעַגְּבָן אַלְעַרְהָאָנָט זַאֲרָגְּנִישָׁן אַזְּן טְרָאַכְּטָעָנִישָׁן. דָא האט זיך גַּעֲשָׂרָאָקָן דָּאָס זיך ווּעָט נישט זַיִן קִיּוֹן בְּתוֹלה, אַזְּן דָא אַזְּיך אַיִּינְגַּעְפָּאָלָן דָּאָס זיך ווּעָט נישט קָאָבָעָן אוֹיסְהָאָלָטָן די פְּיִין אַזְּן ווּעָט מָזָן שְׁרִיּוֹן; דָא אַזְּיך בְּאָפָּאָלָן אַזְּן אַמְּגָעְוִוִּילְעָכָע שְׁמַעְוּדוֹדִיקִיט, אַזְּן דָא האט זיך מָוָרָא גַּעֲהָאָט דָּאָס זיך ווּעָט שְׁוִוִּיצָן אַזְּן דער חתונה-נְאָכָּט,

אָדָעֶר באַקּוּמָעָן בוֹיְדִּוִּיטִיק, אָדָעֶר מְשֻׁתֵּין זִין אֵין בעט, אָונָ נָאָך
אֲזַעְלְכָע טַרְעָפָעָנִישָׁן, זִי הָאָט אַוְיךְ גַּעַהַאַט אַ פָּאַרְדָּאַכְטָן, אָז אַ
שְׁוֹנוֹא הָאָט אַיר אַנְגָּעָטוֹן כִּישְׁוֹף אָונָ זִי הָאָט אַרְוָמְגָעָזוֹכְטָן אֵין דִּי קְלִיְדָעֶר
אָונָ אֵין דָעֶר וּוּשָׁ, אַוְיבְּ עַמְּעַצְּ הָאָט דָאָרְטָן נִישְׁטָ גַּעַמְאַכְטָן אַ קְנוֹפָ אָונָ
נִישְׁטָ בָּאַחַאלָטָן קִין קְרִיטִיכְצָעָר. זִי הָאָט גַּעַוְאָלָט אַיְנְהָאַלָּטָן דָעַם לְוִיךְ
פָּוֹן דִּי רְעִינוֹתָ אַבְּעָר זִי הָאָט זִי מַעַר נִישְׁטָ גַּעַקְאָנָט צּוִימָעָן. אַיְינְמָאָל
איַז אַוְיפְּגַעְקָומָעָן אֵין אַיר אֹזְמָחָשְׁבָה: וּוּדָר וּוּיסְטָ? אַפְּשָׁר חִלּוֹם
אַיךְ אַוְיףְּ דָעֶר וּזְאָךְ? אַפְּשָׁר בֵּין אַיךְ גַּאֲרְנִישְׁטָ קִיןְ כְּלָהָ? אַדָּעֶר אַפְּשָׁר
איַז דָעֶר חַתְּן אַיְנְעָרָ פָּוֹן יְעַנְעָ לִיטָּ, וּוָסָ אַהֲטָ זִיךְ פָּאַרְשְׁטָעָלָט פָּאָר אַ
בָּחוֹר, אָונָ זִי חַתְּנוֹה וּוּטָ זִין אַ פָּאַרְבְּלָעְנְדָעָנִישָׁ אָונָ זִיךְ גַּעַסְטָ וּוּלְעָן זִין
נִישְׁטָ-גַעַטָּ? זִי הָאָט אַוְיךְ גַּעַהַאַט פָּאַרְכְּטִיקָעָ חַלוֹמוֹת. מְחַמְּתָ דָעַם הָאָט
זִי פָּאַרְלִוִירָן דָעַם אַפְּעָטִיט צּוֹם עָסָ אָונָ זִיךְ גַּעַדְעָרִים זְעַנְעָן אַיר גַּעוֹאוֹרָן
פָּאַרְשְׁטָאָפָט, אָונָ אַוְיבָּוָאַיָּלָלָעָ מִידְלָעָרָ פָּוֹן קְרָעָשָׁוֹ אַהֲבָן מְקָנָא גַּעוֹוָעָן
אַיר גְּלִיָּק, אַיְזָ זִי גַּעוֹוָעָן פּוֹלָ מִיטָּ יִסְרוּרִים.

אָזְוִי וּוּדָעֶר חַתְּן אַיְזָ גַּעוֹוָעָן אַ יְתּוֹם, הָאָט אַיְם דָעֶר מְחוֹתָהָן, רַ
גִּימְפָּל, גַּעַמְאַכְטָן אַוְיִשְׁטִיטִיעָר. עָרָ הָאָט אַיְם גַּעַלְאָזָט אַוְיִפְּנִיעָן צְוּוִי
טוּלִיְפָעָם, אַיְינְעָם אַוְיףְּ שְׁבַת אָונָ אַיְינְעָם אַוְיךְ אַיְנְדָעְרוֹאָכָן; צְוּוִי
זְשִׁופִיצְעָס, אַ זְיִדְעָנָע אָונָ אַטְלָעְסָעָנָע; אַ טְוַכְעָנָע קְאַפְּאָטָע, וּוּי אַוְיךְ
צְוּוִי שְׁלָאַפְּרָעָק, עַטְלָעָכָע פָּאָרְ פָּלְוָעָרָגָע, אַ שְׁטְרִימִילָ פָּוֹן טְכִוְירְ-פְּטוּרָ
מִיטָּ דְּרִיכְזָן שְׁפִיצָן אָונָ אַיְם גַּעַקְוִיפָט אַ טְעָרְקִישָׁן טְלִית מִיטָּ דְּרִיכְזָן
עָרָ הָאָט אַיְם גַּעַלְאָזָט צְוְגִּירִיטָן אַנְדָעָרָע בְּגָדִים, אַלְזָ מִיטָּ אַ בְּרִיְעָרָ
הָאָגָּט. צְוִיְשָׁן דִּי מְתָנוֹת, וּוָסָ אַדָּעֶר חַתְּן הָאָט גַּעַקְרִיגָן, אַיְזָ גַּעוֹוָעָן אַ
זְיִלְבָּעָרָגָע בְּשִׁמְיִים-בִּיקָס, וּוָסָ אַס אַוְיףְּ אַיר גַּעוֹוָעָן אַוְיִסְגָּעְקָרִיצָט דִּי
כּוֹתֶל מְעָרָבִי; אַ גְּעַגְּלָדְטָע אַתְּרוֹגְ-פּוֹשְׁקָעָ; אַ מּוֹצְיאָ-מְעָסָר מִיטָּ אַ
פְּעַרְלָמוֹטְעַרְנָעָר שְׁטָולָ; אַ טְאַבְּאָקְ-שְׁקָעָטָל מִיטָּ אַ טְיָרָלָ פָּוֹן הַעֲלָפָגָנָטָ
בֵּין; אַ שְׁ"ס גַּעַבְוָנְדָן אֵין זִידָ; אַ סִּידְרָ מִיטָּ זְיִלְבָּעָרָגָע טְאַוּלָעָן, אָונָ
נָאָךְ פִּילְ טְיִיעָרָع חַפְצִים. אַוְיִפְּוֹן חַתְּנִ-מָּאָל הָאָט שְׁלְמָהָלָעָ גַּעַזְגָּטָ פָּאָר
דִּי בְּחוֹרִים אַ פְּשָׁטָל. פְּרִיעָר הָאָט עָרָ גַּעַפְּרָעָגָט צָעַן קְשִׁוּתָ, וּוָסָ יְעַדָּעָ
אַיְינְעָהָאָט אַוְיסְגָּעָזָעָן שְׁטָאָרָק וּוּי אַ מְוִיעָר. דָעְרָנָאָךְ הָאָט עָרָ אַלְעָ
פָּאַרְעָנְטָפָעָרָט מִיטָּ אַיְינְ תִּרְזָוָן. צּוֹם סּוֹף הָאָט עָרָ גַּעַוְיָזָן דָאָס דִּי קְשִׁוּתָ
זְעַנְעָן בָּאָלָל קִין קְשִׁיוֹת נִישְׁטָ גַּעַוְוָעָן אָונָ דָעֶר גַּאנְצָעָר טְוָרָעָם פָּוֹן
לְוּמָדוֹת אַיְזָ זִיךְ צְעַפְּאָלָן. דָעֶר עַולָּם אַיְזָ גַּעַבְלִיבָּן פָּאַרְגָּאָפָט.

איך וועל נישט מאידיך זיין וועגן דער חתונה. מ'האט געשטילט, געטאנצט, געזונגען, זיך נאריש געמאכט און געהאפסעט, ווי געווינגלעך אויף חתונות, בפרט נאך ווען א גבר גיט-אויס זיין בת-יחידה. שוטער יונגגען און שנידער-יונגגען האבן געפראות טאנצט מיט די דינסט-מודען, אבער די האפערדייק בעלי-בתים האבן אויף זי אנגעריגן און זי אויס-געשגץ. עטלעכע ליאט האבן זיך אנטשיכורט, פארשארכט די פאלעס, געהאפקעט און גערופן: שבת! . . . שבת! . . . איניקע האבן געזונגען א ליד אויף יידיש-טימיש, וואס האט זיך אנטשיכויבן מיט די ווערטער: «וואס-זשע קאכט און ארימאן? . . . באראש מיט קאָרִ טאָפל!» . . . מ'האט געשטילט אויף פידלען, געטימבלט אויף צימבלען, געפוקט אויף פיקלען, געטרומייטערט מיט טרומיטערס, געפיטט אויף אַדְוֹלוֹזָק אַוְ אַוְף אַפְּיפֶר. אלטע ווייבער האבן פאָרְהֵוִין די שלעפן, פארשארכט די גורה-אַפְּקָעָס, זיך אַקְעַגְּעַטָּאנְצָט, געפְּאַטְשָׁט מיט די הענט, און ווען זי זענען שיין צוּקְוּמָעָן נאָעָט, פְּנִים צוּ פְּנִים, האבן זי זיך אַפְּגָעָקָרֶט, ווי פּוֹן אַפְּלָזְלְגָנְגְדִּיקָן גְּרִימְצָרָן, און דאס אלְּצָה אַרְוִיסְגָּדוֹרֶפֶן בְּיִם עֲזָלָם גְּרוּיסְהִיטְרְקִיטִים, אַוְבְּוֹאָוִילִיִּם מִחוֹתְנָתָעָן, גענְעַנְדָּל, האט געטעהט, אָז זי אַיְזָן שְׂוֹאָךְ אָז קָאָן נִשְׁתְּהִיבָּן די פֿסֶס, האט מען זי מיט גְּוֹאָלֶד אַרְיְנְגְּעַצְּוִינְגָן אַיְזָן דָּאָז זי האט געמוֹזָט מִיטְאָנְצָט אַשְׁעָר אָז אַקְזָאָק. ווי אלְּעַמְּלָאָל אויף חתונות, האָב איך, דער יְצָרָהָרָע, גְּזָעָן, אָז סְּאָל נִשְׁתְּפָלָן קִין אַיְפְּעוֹרָוֶת, אַיְטְּלָקִיטִט, באַרְיְמָעָרִי אָז צְּעָלָזְנִיקִיטִי. ווען די מְוִידָן האָב געטאנצט אַ וּזְאָסָרֶה, האָב זי אַיְפְּגָהָהָוִיבָן די פְּאַלְעָס אַיְבָּרְדִּי קְנָעָכְלָעָן, ווי זי זוֹאָלְטָן באָמת אַרְיְבָּרְגָּעָשְׁפִּירִיזָט אַ וּזְאָסָרֶה, אָז אָזִי ווי וּוּאָלְעָז יְוָנְגָעָן אַרְיְנְגָעָי קָוְקָט דָּוְרָךְ די פְּעַנְצָטָעָר, זענען זי גְּעֻקְוּמָעָן צוּ מְחַשְׁבָּות זְרוֹת. דָּעָר בְּדָחָן האָט אַיְזָן זיִן אַיְפְּעָרְדְּרִילְעָד צוּ מְאָכָן די גַּעַסְט גְּעַזְנְגָעָן לִיבָּעָי לִידָעָר, פְּאַרְקְרִיפְּלָט דָּעַם פְּשָׁט פּוֹן פְּסָקִים, אַרְיְנְגְּעַטִּיטְשָׁט אַ פְּאַלְשָׁן מִין אַיְלְיִיקָּע וּוּעְרְטָעָר, ווי עַס טְוֹעָן פּוֹרִים-דְּבָנִים, אָז די מְוִידָן אָז יְוָנָגָע וּוּיְבָלְעָד האָב גַּעֲלָכָט אָז גַּעֲלָטָשָׁט מִיט די הענט. אַ וּיְבָלְהָאָט פְּלָזְלִינְגָן אַ דָּרָךְ גַּעַטָּוֹן, אָז זי האָט פְּאַלְלוֹרִין אַ בְּרָאָש אָז פּוֹן גְּרוּיס אַנְגָּסְט אַיְזָן זי פְּאַרְחָלְשָׁט גַּעַוָּאָרָן. מ'האט גַּעַנְיְשְׁטָעָרָט אָוּמָעָטָה, נָאָר מ'האט דָּאָס חְפַץ נִשְׁתְּגַעַפְּנוֹנָן. אַ מְוִיד האָט גַּעַנוּמָעָן שְׁרִיעָן דָּאָס אַ יְוָגָן עַכְבָּרוֹשָׁה האָט אִיר אַ שְׁטָאָךְ גַּעַטָּוֹן מִיט אַ שְׁפִּיזָל אַיְזָן גְּרָאָבָּן-

פליש. אין מיטן מצויה-טענאל האט געגענדל צוועמען מיט דער אנדען דער אונטערפערערין ארייסגעגעבעט די כלה צום ליגאנפערן. די שלאָפֿ-שְׁטוּב איז געוען אויפֿן גאָרֶן, און די פֿעַנְצְּטָעָר געוען געוען געדיכט באָהאנגען מיט פֿאָרָה אָנְגָּעָן און פֿאָטְשִׁילְעָם. עס זאל בליבָּן טונקל אָפֿילו בּיִיטָּאָג. אויפֿן וועג האָבָּן בּיִידָּע וּוּיבָּר אָנְגָּזָּאָגָּט דער כלָּה וּזָּי זָּאָל זִיךְ פֿירָן אָוֹן זִיךְ גּוּוֹאָרָנָּט דָּאָס זִיךְ זֵיכְ נִישְׁתְּ דּוּרְשְׁעָרוֹן, ווען דער חָתָן ווּעַט קּוּמָעָן צָו אַיִּר, וּוּילְיָה דָּאָס גּוּבָּאָט זִיךְ צָו פֿרְוּכְפּּעָרָן אָוֹן מַעֲרָן אַיִּז דִּי עַרְשְׁטָעָמָזָה. נִישְׁתְּ לְאָנָּג דּוּרְנָאָךְ האָט רְ' גִּימְפְּלָה מִיט דעם צוּוִיָּתָן אָוְנְטְּעַרְפְּרָעָר אָוְוּקְגְּעַפְּרִיט דעם חָתָן.

נו, וועל איך דָּאָס מַאל נִישְׁתְּ נָאָכְגָּבָּן אַיִּיעָר נִיגְגִּיר אָוֹן אַיִּיךְ אָוְיסְּזָּאָגָּן וּוּאָס סְ'אִיּוֹן פֿאָרָלָאָפְּן אַיִּן שְׁלָאָפְּ-חָדָר. גּוּנָגָג דָּאָס צְוּמָאָרָגָּן אַיְנְדְּעַרְפָּרִי, ווען געגענדל אַיִּז אָרְיִינְגְּעַקְומָעָן בּוּטָן דער כלָּה גּוֹטְ-מָאָרָגָּן, האָט לִסְעַ זִיךְ בּאָהָאָלָטָן אָוְנְטְּעַר דער אַיְבְּרָדָעָק אָוֹן זִיךְ גַּעַשְׁעָמָט צָו וּוּיְיָן דָּאָס פְּנִים. שְׁלָמָהָלָעָה האָט זִיךְ שְׁוִין גַּעַהָט אָוְיפְּגָּעוּהָיוּבָּן אָוֹן אַיִּז גּוּוֹעָן אַיִּז זִיְּן חָדָר. נָאָךְ לְאָנָּגָע רַיִּיד אָוֹן בּוּטְעַנְּישָׁן, האָט דָּאָס יְוָנָגָע וּוּיְיָבָל גּוּוֹיִין דער מַוְּתָּעָד דָּאָס לִיְּלָעָךְ אָוֹן סְ'אִיּוֹן גּוּוֹעָן פֿאָרְבְּלוּטִיקָט. — מַזְּלָטָוּב, טָאָכְטָעָר ! — האָט געגענדל אָוְיסְּגָּעוּרְפָּן — וּוּיְיָ אַיִּז צָו דער מַאְמָעָן ! . . .

אוֹן זִיךְ אַיִּר אָרְיִינְגְּעַפְּאָלָן אוֹיפֿן האָלָדָה, זִיךְ גּוּקְוּשָׁט, גּוּוּינִינְט אָוֹן נָאָס גַּעַמְאָכָט אַיִּר פְּנִים מִיט אַיְרָע טְרָעָן.

אַ קְרָוָם פֿירְעָכָץ

בָּאָלָד נָאָךְ דער חָתָנוֹת אַיִּז רְ' גִּימְפְּלָה אָוְוּקְגְּעַפְּאָרָן אַיִּן דִּי וּוּלְדָעָר צָו זִינְעָר מַסְחָרִים. געגענדל האָט זִיךְ וּוּידָעָר גּוּלִילִיגָּט אַיִּן בְּעֵט אָרִין אָוֹן זִיךְ אָפְּגָּעָבָּן מִיט אַיְרָע שְׁלָאָפְּקִיְּטָן אָוֹן רְפָאוֹת. די יְוָנְגָּעָלִילִיט אָוֹן בְּחוּרִים אַיִּין בִּיתְ-מָדְרָשָׁה האָבָּן זִיךְ גּוּרִיכְט, אָז שְׁלָמָהָלָעָה ווּעַט נָאָךְ דער חָתָנוֹת ווּרְעָן אַרְשִׁישִׁיבָה, זִיךְ פֿאָרְגָּעָמָעָן מִיט קְהָלָשָׁע עֲנִינִים, מִיט תִּקְוּ-סְפִּירִים, אָוֹן מִיט נָאָךְ עַנְלָעָכְעָ טּוּכְצָעָר, וּוּאָס פָּאָסָן פֿאָרָן אָז עַלְויָה, אַרְיִיכְן אַיְדָעָם; אַבָּעָר שְׁלָמָהָלָעָה אַיִּז גּוּוֹעָן אַרְשְׁוּבְ-זִיצְעָר.

שחרית איז ער געקומען דאוונען שפעט און האט באלאד נאך עליינו זיך אומגעערט אהיימ. ער האט אויך לאנג זיך נישט געזימט איז ביתה' מדרש בי מנהה-און-מעריב. וויבער און מווידן האבן גערעדט דאס שלמהלע ליגט זיך שלאָפּן פרײַ, באלאד נאך נאכטמאל. די גריינע לאָן פון דער שלאָףּ-שטוב זענען געלבלבן פֿאַרמאכט ביז שפעט. ר' גימפלס דינסטמייד האט דערציילט, או מאָן-און-וויבּ האלטן איז איזן שעפעטשען צוישן זיך, איינרוימען זיך סודות, און איז זיי לרעדנען אפּילו צווזאמען איזן ספרים, פֿרְעָגֶן זיך רעטענישן, רופּן זיך איסטערלישע צונגעמען, און מאָכן זיך קיבדייש, דאס זיך, די מוייד, וווערט פֿאַרשעמעט, וווען זיך קוּקט זיך צו. די דינסט האט אויך דערציילט, או שלמהלע און ליטע עסן פֿוֹ איזן שילס, טדינקען פֿוֹ איזן קוּוארט, און האלטן זיך אַפְּט בִּי דִי הענט, ווֹי עס איז דער מנהג בי פֿרְיצִים. איינמאָל האט זיך געזען ווֹי שלמהלע האט איינגעשפָּאנְט ליסען מיט זיין גָּאָרְטָל ווֹי מְשִׁפְּאָנְט אֵין, להבדיל, א פֿערד, און ער האט זיך געטריבּן מיט אַרְיטָל, און זיך האט קלומרט געהיידושעט און אונטערגעהאַצְקָעַט, ממש ווֹי אַקְּבִּילָע. אָן אַנדער מְאָל האבן זיך געשפְּילָט אֵין אַשְׁפִּיל, ווֹאוּ דער געוינגער ציט דעם פֿאַרְלִיעָר בִּים אויער, און זיך האבן זיך אַזְוִי לאָנג געצְוִיגָּן בִּי דִי לעפְּלָעָן, בִּזְיַי האבן באַקְּומָעָן רוּיטָע אויערן.

די ליבשאָפּט צוישן שלמהלען און ליסען איז וואַהֲאָפְּטִיק געווואָקָסָן פֿוֹן טאג צו טאג. וווען ער איז געאגנגען דאוונען, איז זיך געשטאנען בִּים פֿעַנְצְּטָעַר אָן אַים אוַיסְגָּוּקָט, אַשְׁטִיגְגָּעַר ווֹי ער ווֹאָלֶט אַוּוּקָי געפָּאָרָן אֵין אַ וַיְיַתְּעַר שְׂטָאָט ; אָנוּ וווען וַיְיַזְּעַק אָנוּ קִידְצָוְרִיְּטָן פֿאָר דער מּוֹטָעָר אַ יַּאֲכִיל אַדְעָר אַ האַבְּעָרְגָּרִיךְ, איז שְׁלָמָהָלָע גַּעֲטָאָנָעָן זיך רופּן. שבת, איז בִּיתְהִ-מְדָרֶשׁ, איז לִיסְעַ גַּעֲטָאָנָעָן אֵין ווֹיְבִּעְרָדְשָׁול בִּי דער קְרָאָטָע אָן אַנְשָׁטָאָט צו זָאָגָן אֵין סִידָּה, אַדְעָר אֵין דער תְּחִנָּה, האט זיך נִישְׁתְּ אַרְאָפְּגָעָנוּמָעָן קִיְּין אוּיגָן פֿוֹן שְׁלָמָהָלָען, ווֹאָס האט גַּעַדְאָוָנָט בִּי דער מּוֹרָחְ-זְוָאנָט, איז זִין טְלִיתְמִיט דִּי דְרִיְעָרָות. שְׁלָמָהָלָע האט יעדעס מְאָל אַיְפְּגָעָהוּבִּן דעם בלְקָ אַן אַרְאָפְּגָעָקוּקָט צו דער עַוְתָּי נְשִׁים. וווען ר' גִּמְפָּל האט זיך דערוֹאָסָט, דאס עס אֵין אַזְוִי אַ שְׁלוּמָי בִּית צוישן זִין טָאָכְטָעָר אָן דעם אַיְדָעָם, איז עס אַים ווֹאַילְגָּעָפְּעָלָן אָן עס האט יעדעס מְאָל גַּעַבְּרָאָכָט מִיט זיך פֿוֹן ווֹועָגָן מְתָנוֹת פֿאָר דעם פֿאָר.

אבער געגענDEL האט געהאט חרומות. עס איז איר נישט געפעלן גע-
וואָרַן דאס קְרוּמָע פִּירֻכָּאַ, דֵּי גַּעֲצָעַרְלְטָע וּוּעֶרֶתָּעַ, דֵּי אַיבְּרָקְלָעָרָעַ
ニישן אונ אלדי ליבענישן אונ קווענישן, וואָס עפֿעַס אַזְוִינָס האט זי נישט
צוגעזען אין איר פָּאַטְעָרָס הָוִיַּז, אונ אַפְּיָלוּ נִישְׁט אַין דֵּי הַיְמָעָן פָּוּן דֵּי
געמיינסטאָע. עס איז איר געווען אַשְׁאָנְד פָּאָר דֵּי שְׂטָאַט-לִילִיט, אונ זי
האט געווארנט דֵּי טָאַכְטָעָר אַונ דָּעַם אַיִדָּעָם, דאס זי וועט נישט לִידְזָן אֹזָא
אויפֿירָנוּג.

— כ'קען עס נישט צוקון! — האט זי געטענהט — ס'שלאָגט
צַו דָּעַר גָּאֵל! . . .

אדער זי פְּלָעַגְטָא דַּרְךְ תּוֹן:

— מ'זעט עפֿעַס אַזְוִינָס נִישְׁט בֵּי פְּרִיצִים אַונְ שְׁרוֹתָה! . . .
— וואָרָום האט יעְקָב גַּעֲמָעָט לִיבְאָבָן רְתַלְעָן? — האט לִיסְעַ,
די וואַיְלָגָעַלְעַרְנָטָע, זיך אַוְיסְגַּעַטְעַנְתָּה. — וואָרָום האט שלמה המלך
געהאט טויזנט ווייבער? . . .
— שוֹוִיגָּ! . . . פָּאַרְגְּלִיךְ דִּיךְ נִישְׁט צַו זַיִ! . . . — האט
געגענDEL אַ גַּעַשְׁרִי גַּעַטָּוּן. — בִּיסְטָ נִישְׁט וּוּרְטָ זַיִ פָּאָר דֵּי לְעַפְצָן צַו
ברענגן! . . .

אויבּוֹאוֹיל געגענDEL איז אין דֵּי פְּרִיעַרְדִּיקָע יָאָרָן נִישְׁט גַּעַוּעַן פָּוּן
די צְדָקִוָּתָן, האט זי שְׁטָרָעָנָגָגָעָקָוּקָט דָּעַר טָאַכְטָעָר, אוֹיבּ זי הַיְתָאָפְּ
טהָרָה אַזְוִינָס אַיְזָה מִתְגַּעַגְעָנָגָעָן מִיט אַיר אַין מְקוֹוָה אַרְיִיָּן, אַכְטָוָגָן צַו תּוֹן זַי
זַאל זַיִ אַוְנְטָעַרְטָוּנָקָעָן וּוּס' גַּעַהָעָרָן צַו זַיִן. פְּרִיטִיךְ פָּאַרְנָאָכָט אַזְוִינָס צְוָמָאָל
אַרְוִיסְגַּעַקְמָעָן מְחַלְקָתָ צַוְיָשָׁן מְטוּטָעָר אַזְוִינָס טָאַכְטָעָר וּוּסָס לִיסְעַ
האט זַיִ פָּאַרְשְׁפָעַטִּיקָט מִיטָּן לִיכְטַ-בְּעַנְשָׁתָן. לִיסְעַ האט גַּעַלְאָזָט אַפְּשָׁעָרָן
די האָרָ נָאָךְ דָּעַר חַתּוֹנָה אַונְ האט גַּעַטְרָאָגָן אַזְוִינָס קָאָפְּ-טִיכָּלָ, אַבְּעָר גַּעַיְ
געגענDEL האט אַוְיסְגַּעַפְנוּעָן, אַזְוִינָס דֵּי האָרָ זַעַגְעָן אַיר וּוּידָעָר אַוְיסְגַּעַפְוָאָקָסָן אַזְוִינָס
אַזְוִינָס זַיִ שְׁטִילְעָרְהִיטָּאָקָעָן שְׁפִיגָּלָן אַונְ קָרְיִוְלָטָן זַיִ אַיְן לְעַקְעָלָעָן.
ס'אַזְוִינָס גַּעַקְמָעָן צַו שָׁאָרְפָּעָר רִיְדָ צַוְיָשָׁן שְׁוַיְגָעָר אַונְ אַיִדָּעָם. גַּעַיְ
געגענDEL העט פָּאַרְדָּאָסָן וּוּרָוּם עַר זַיְצָט אַזְוִינָס וּוּינִינִיק אַזְוִינָס בִּיתְ-מְדָרָשָׁ
אוֹן וּוּסָס עַר גַּיִיט אַפְּטָ שְׁפָאָצְרָוּן אַזְוִינָס אַוְיְבָסְטָ-גָּאָרָטָן אַזְוִינָס אוֹיףָ דֵּי פָּעַלְדָּעָר.
זַי האט נִישְׁט גַּעַלְיָיטָן, וּוּסָס עַר האט יְעַדְן פְּרִימְאָרָגָן גַּעַפְּצָט דֵּי הַאֲלָבָעָ
שִׁיךְ מִיט שְׁוֹאוֹוָאָקָס אַזְוִינָס וּוּסָס עַר גַּעַרְיִיט דֵּי פָּאַהְלָעָר אַזְוִינָס אַרְוָנְטָעָרָ
געקעמאָט דָּס בָּעַרְדָּל. דָעַצְאָו האט עַר זַיִ אַרְוִיסְגַּעַוְוִוִּין פָּאָר אַ

בנשuder און א פוילן. אין מיטן דער וויאר האט ער זיך געלאזט קאנן מגעלאן און קראפעלען, און אין דער מלך האט ליסע אים אריינגעטען האניך. ביים בעט האט ער זיך געהויסן צוּגַרִיָּתָן אַמְּאוֹ-קִיכְלָה, פְּלוּיְמָעָן-צִימָעָס, רְאֹזְשִׁינְקָעָס, וּוּינְשְׁלִזְאָפֶט. וווען דאס פְּאָרְפָּאַלְק אַיז גַּעֲגָנְגָעָן שלאָפֶן, האט ליסע פְּאָרְשְׁלָאָסֶן די טיר מִיט אַשְׁלִיסֶל אַונְ פְּאָרְקִיטְלֶט מִיט אַקִיטֶל. צוּמָאַל האט גַּעֲנְגָדֵל גַּעֲהָעָרט פּוֹן דער שלְאָפֶקָאמָעָר אַ גַּעֲלָכְטָעָר. אַן אַנְדָעַר מַאל האט זיך אַיר אוּיסְגַּעַדוֹכֶט, אַן די טָאַכְטָעָר אַן דער אַיְדִיעָם יָגָן זיך אַרְומָם בָּאַרְוּסִעְרָהִיט אַיבָעַר דער שְׁטוּבָה, ווּאַרְוּם אַן האט גַּעֲנְמוּמָעָן פָּאַלְן קָאַלְדָּן בָּאַלְקוֹן אַן די העֲבָגְלִיכְטָעָר האַבָּוּן זיך סְמָסְטָהָט. גַּעֲנְגָדֵל האט גַּעֲמוֹזָט אַרְוִיפְשִׁיקָן די דִינְסָט זִי זָאַל אַנְקָלָאָפֶן גַּעֲשָׂאָקָלָט. גַּעֲנְגָדֵל האט גַּעֲמוֹזָט אַרְוִיפְשִׁיקָן די דִינְסָט זִי זָאַל אַנְקָלָאָפֶן אַין דער טיר אַן אַבְזָאָגָן דעם פְּאָרְפָּאַלְק סְמָאַל זִין שְׁטִילָה.

אין אנהויב האט געגענDEL געהאפט דאס ליסע וועט באלאד טראגנדיק ווערין; אונז ווען זי וועט געלעגן ווערין, האבן געבורט-זוייען, ווערין אמאמע, דערפּן זויגן אונז וואכּן איבער א פֿיזעלע, אונז האבן צו טוֹן מיט ווינטלען, ווינטלעך אונז קינדיישׁ חולאתן, וועט זי פֿאָרגעסּן די יונגע-ווילעשׁ איטילקיינן. אבער עס זעגען אַרְבִּער חדשִים אונז ליסע האט נוישט פֿאָרְשּׁוֹאנְגְּנֶעֶרט. אַיר פֿנִים איז געווארן בלאָטֵעֶר, די אויגן האבן געלויכטן מיט א פרעמדער שיין. אין קרעשׁוֹ האט מען אַנגְּנֶעֶר הויין או רעדין דאס מאָן וויליר לערשוֹ אַזְּנָמָנוֹ ברבלַה.

— ס'א קروم פירעעץ! — האבן די ליט גערעדט צוישן זיך. —
די זאך איז נישט פשוט! . . .

אָנוּ דִי אַלְטָע ווַיְיַעֲבָר, וְוָסֵגֶן אַוִיף דִי גַּאנִיקְעָס אָנוּ שְׁטוּרִיקְוּן זַקְהָן,
אַדְעָר שְׁפִינְגָּן פְּלָאָקְס. הַאֲבוֹן גַּעֲהָאָט ווּעְגָּן וְוָסֵגֶן צָו מַאֲטָלְעָן, צָו זַאנְגָן זַיךְ
סְׂדָות אַיִן דִי הַאלְּבָטְטוּבָע אַוְיַעֲרָן אָנוּ צָו שְׁאַקְלָעָן מִיטָּן דִי קַעְפָּן . . .

111 119 11118

נו, איז שווין געקו מען די צייט אויסצוזאגן סודות פון חדר.

איך מין: פון שלאה-חדר.

עם זענונג פאראן מאנסלייט, וואם ס'איו נישט גענונג פאר זיין צו טו

זיעדר באדערפערניש, נאר זי האבן א לוסט צו רעדן אלערלוי לערדע ריד

און זיך צו גרייבלען אין ענינים, וואס זיינער שורש איז אין תאהה און וואס ווען מ'לאזט זיך אין זיין אריין, דערפֿירן זיך צו מרה-שורה און די מ'ט שעריד-טומהה. די הרים האבן שווין געזאגט, דאס אלע וויסון צו וואס א כליה גיט צו דער חופה, אבער דער, וואס פֿאַראָומְרִינְיקְט זיין מוויל, האט נישט קיין חלק עולם-הבא. מהמת זיין שאַרְפְּקִיט איז לענדנען און זיין געוואַוְוַהְיִיט זיך צו חקרגען, האט דער אַיבְּרֶגְּעַשְׁפִּצְטָעַר שלמהלע געגומען זיך פֿאַרטְּפִּין אַין דְּבָרִים שבינו לבינה. צום בישיפֿיל: אַין מיטן חיבור וניישוק פֿלעגט ער פֿלוֹצְלִינְג אַ פֿרְעָג טוֹן: וואס וואלט געווען, ווען דו וואלסט אויסגעקליבן דעם לובלינער חתן אַנטשטאט מיך? וואלסטו אַיצְט אויר געלען מיט? ליסע איז אַנְהָוִיב דערשראָן געווארן פֿוֹן אַזְּעַלְכָּע דְּבָרִים אַון זיך האט גענְטְּפָעַרְט: נו, האב איך דאך דיך אויסדעַרְוִילְט, נישט אַים. אַבער שלמהלע האט וויטער געפֿאָרְשֵׁט אַון געשטעלט קלְאַזְּקִשְׁוִות אַון האט געבראָכְט דערצְוָן זיך אַם ענְטְּפָעָרְן, דאס ווען זיך וואלט מיט יונען חתונה געהאָט, וואלט זיך אַודְּאַי מיט אַים געווען. נו, איזו דאס נישט גענְג געווען, אַון ער האט וויטער געפֿרְעַגט: אַון וואס וואלסטו געטוֹן, ווען איך וואלט, חיליה, געשטְּאָרְבָּן? וואלסטו חתונה געהאָט מיט אַן אַנדְרָן, אַדְעָר נישט? ליסע האט גענְטְּפָעַרְט דאס זיך וואלט מעָר קיין שום מאָן נישט געוואָלְט קָאנָען, נאָר שלמהלע האט זיך געקליגלט אַון אַיד אויףֿ געוויין דאס זיך קָאוּן זיך נישט פֿאַרְלָאָן אויףֿ אַיר אייגעגען צוועָג. דו ביסט נאָך יונְג אַון שיין אַון די שְׂדָכִים וואלטן דיך געוויס באַוָּאָרְפָּן מיט שִׂדְכִּים. — האט ער געוואָגט. — אַון דיין טאָטָע וואלט דיך אַודְּאַי נישט געלאָזֶט זיכן אַלְיִין. אַון עס וואלט ווידער געווען אַ באַדְעָקְנָס אַון אַ חופה מיט אַ מצוֹּה-טַעַנְצָל, אַון מ'זְאָלְט דיך נאָכָמָל געפֿרְט לייגָן.

אַומְזִיסְט האט ליסע זיך געבעטען, ער זאל אַזְוִי נישט רעדְן, וויל דאס פֿאַרְשָׁאָפְט אַיד צער, אַון ס'הָאָט אויך נישט קיין צוועָק, וואָרָום קיינער קען נישט פֿאַרְוִיסְזָעָן, וואס ס'קָעָן אַלְץ געמאָלְט זיין. שלמהלע אַיז יעדעס מָאָל פֿוֹנְסָנִי צוּגַעַשְׁטָאָגָעָן צו אַיד מיט די אַיבְּרֶדְרִיסִיקְעַ געשפֿרְעַכְן אַון זיך האבן אַין אַים דערוועקט תאהה, אַון ער האט ביס' לעכוויאָן דערפֿרְט אויך ליסען דערצְוָן, זיך זאל האבן פֿאַרגְּעַנְגְּיָן פֿוֹן די גְּרִינְגָן רִיךְ. אַזְוִי אַיז געקוּמָעָן, אַיז מאַנְ-אוֹן-זְוִוִּיבְּ האבן האלבָע

נעכט צוישן זיך געמורמלט און געשעפעטה, געפרעהט און גענטט עררט, און זיך געאמפערט איבער זאכן, וואס קיין שום ברידעת גיט זיך נישט אפ מיט זיך. איזוי האט שלמהלע געוואלט וויסן וואס זיך וואלט געטו, ווען זיך פארט אויף א שיף און וווערט פארווארפֿן אויף און אינדול מיט דעם קאָפֿיטאָן; ווען זיך וווערט פֿאָרטֿרִיבֿן צוישן די ווילדע מענטשן פון אָפֿרִיקֿעּ; ווען די סְרִיסִים פון אַסְוְלִיטֿן וואלטן זיך געפֿאנְגֿעּן אַין אַ האָרְעָם. אַדְעָר ווען זיך געוווען אַסְתָּרְהֿ המְלָכָה אָנוֹ מְזֻאָלְטֿ זיך גענומען צו אַחֲשׁוֹרוֹשׁן, אָנוֹ דָּאָס גְּלִיכֿוֹן הַוְּלָעָדָמִינְוֹת. ווען לֵישָׁא האט אַיִם פֶּאָרְגּוֹעָוָאָרְפֿן וְאַרְוּם עַר גִּיט זיך אַפְּ מִיט אַזְעַלְכֿעּ שְׁאַלְעָמוֹזֿן, האט עַר מִיט אַיִר גענומען לעַרְבָּנָן קְבָּלה אָנוֹ די סְדּוֹתֿ פון יְהּוָד אָנוֹ זְיוּגָן. עַס אַיְזָעָן בֵּי רֵ' גִּימְפְּלִיעָן אַיְזָעָן הַזְּיָה אַסְפָּרְטֿ עַזְּחָחִים פון אַרְיָה, אַ בְּרִיתְמְנוֹתָה, אַ רְזִיאָלְהָמָלָאָך אָנוֹ נָאָך אַנְדְּעָרָעָם קְבָּלה-הַסְּפָּרִים, אָנוֹ שְׁלַמְהָלָעָה האט נְאַכְּדָעָרְצִילָּט לִיסְעָן וְוִי יַעֲקֹבְהָרָה, רְחַלָּה, לְאָהָה, בְּלָהָה, וְלָפָה בְּאַהֲפָטָן זיך אָנוֹ די עַולְמָותֿ הַעֲלִיּוֹנִים פְּנִים בְּנֶגֶד פְּנִים וְאַחֲרָה כְּנֶגֶד אַחֲרָה, אָנוֹ די בְּאַהֲפָטָעָנִישָׁן פון אַבָּא קְדִישָׁא מִיט אַמָּא קְדִישָׁא, אָנוֹ עַס זְעַנְעָן דָּאָרְטָן גְּעוּוֹן גְּשָׁרִיבֿן וְוּרְטָעָרָה, וְוָאָס לוּוִיט דָּעַם אַיְנְפָאָכָן בְּאַטְיִיט זְעַנְעָן זְיִיְנִיבָּלְפֿתֿ.

אפשר אַיְזָעָן דָּאָס גְּעוּוֹן וְוִיְינִיקֿ, האט שלמהלע, וְוָאָס אַיְזָעָן גְּעוּוֹן אַוְיְפָדָעָן לִיסְעָן דָּעַם כּוֹחַ, וְוָאָס עַס האָבָּן די קליפּוֹתֿ: מְקוּבָּלָה, גענומען אַוְיְפָדָעָן לִיסְעָן זְעַנְעָן אַזְעַלְכֿעּ דָּאָס זְיִיְנִינְגָּשְׁתֿ סְתִּים שְׂדִים, רְחוֹתֿ, טְיִוְלָנְגִינִּים, לאַפְּיָיטָוֹתֿ, שְׁרָעִיּ טְעַלְעַד אָנוֹ לְצִיםּ, נָאָר זְיִיְהָבָּן אַיִיךְ אָנוֹ אַנְהָאַלְטָעָנִישָׁן אַיְזָעָן די עַולְמָותֿ הַעֲלִיּוֹנִים, וְוִי אַשְׁטִיגְעָרָה קְלִיפֿתְ-גָּנְגָה, וְוָאָס אַיְזָעָן גְּעַמְישָׁן פון קְדוּשָׁה אָנוֹ טּוֹמָאָה. עַר האט אַוְיְסָגָפָוָנָן אַלְעָרְלִיּ אַנְצָוָהָעָרְעָנִישָׁן דָּאָס די קליפה האט אַיִר יְנִיקָה אַיְזָעָן עַולְמָה-הַאֲצִילָותֿ, אַיְזָעָן אַדְמִיקְדָּמוֹן, אַפְּיָלוֹ אַיְזָעָן אַיְזָעָסָה, אָנוֹ עַס אַיְזָעָסָה מְעַמְּדָן, לְוִיטֿ וְיִגְעָנָה רֵיִידֿ, דָּאָס דְּעַרְשָׁן שְׁטָרִיטָה אָנוֹ גָּאָט זְעַנְעָן צְוּוִיּ גְּלִיכֿעּ מְאַכְּטָן, וְוָאָס פִּירָן צְוּוִישָׁן זְיִיכָּן אַיְבִּיקָן זְעַנְעָן נִשְׁטָא קְיִינְמָה עַבְרוֹתֿ, וְוָאָרְוּם יְעַדְעָן זְיִנְהָה, גְּלִיכֿ וְיִעַדְעָן מְזוֹהָה קְאָן זְיִינְמָה קְלִינְמָה אָנוֹ גְּרוּוֹסָה, אָנוֹ אַיִבָּה זְיִיכָּן דְּעַרְחוֹבוֹבָן, שְׁפָאָרְטֿ זְיִיכָּן אַיְזָעָה. עַר האט אַיִר גְּעוֹזָגָט דָּאָס וְוָעָן אַיִד טָוָט אָנוֹ עַבְרָה מִיט תְּהִלְבּוֹתֿ, אַיְזָעָה בְּעַסְעָרָה אַיִדְעָרָה עַר טָוָט אַמְצָוָה אָנוֹ בּוֹנָה, אָנוֹ אַיְזָעָה אָנוֹ נִיְינָה, לִיכְתָּבָה אָנוֹ פִּינְצְטָרְדָּנִישָׁן, רְעַכְתָּס אָנוֹ לִינְקָסָה, הַיְמָל אָנוֹ אַפְּגָרּוֹנְטֿ,

ריינקייט און אומריינקייט, זונען געתשלטן פון געתעלעקייט און וואוהין מ'זאל נישט אראפנידערן, בליבט מען סיידוייססי און שאטן פון שדי, ווארום אויסער זיין ליכט איזו גארביישט פאראן. ער האט דאס אלץ געזאגט מיט שיינע מליצות און פארגלייכונגגען, דאס עס איז געווען אַ דערקוויקונג אים צו הערען. ליסע איז אלץ דורךטייךער געווארן צו פארבדרענונגען מיט אים איזו צו פאָרנעםען די אנטפלעקונגגען פון זיין מoil. צומאל האט זיך איר אויסגעדוּכט, דאס שלמהלע פירט זי אראפ פון רעכטפֿאָרטיקן וועג; זי האט באָקומוּן גרויס פֿוּכְט פֿאָר זיינע ווערטער און געשפֿרט, אָז זי איז מעָר נישט בי זיך איז אין די הענט; ווארום איר נשמה איז געווען ווי געפֿאנגען, און זי האט געטראָכט זיינע געדאנקען. אָבער זי האט קיין כהוּ נישט געהאט זיך אָפֿצּוּגּעָבָן אַ רעכענונג, און זי האט צו זיך געזאגט: אָיך וועל אים נאָכְגִּין, און וואָס ס'וּעָט זיין, זאל זיין. ער האט באָלד באָקומוּן איבער איר אָזָא שליטה, דאס זי האט געטן אלץ וואָס ער האט באָגָעָרט. און ער האט געווולטיקט איבער איר לוייט זיין וואַילגעפעָלן. ער האט איר, צום בישיפֿל, געהיסן, זי זאל זיך פֿאָר אים אויסטּוּן נאָקָעֶט, אָרוּמְקָרִיכָן אוּף אָלָע פִּיר, ווי, להבדיל, אַ חֵיה, טאנצּוּן פֿאָר אים, זינגען לידער, וואָס ער האט אַיִינְסָס פֿאָרָפָסָט, האָלב אוּף לשון קודש און האָלב אוּף עֲבָרִיתִיטִיש, און זי האט געטן זיין ווילן, ווי אַ פֿאָרִי כישופֿטע.

נו, איז שוין קלאר דאס דער שלמהלע איז געווען אַ באָהָלָטָעָנָדָר שבתי-צְבִּינִיק. וואָרום אוּבָוֹאַיל שבתי-צְבִּי, דער פֿאָלְשָׁעֶר מִשְׁיחָה, איז שוין דאמָאלָס לאָנג געווען טוּיט, זונען נאָך געבליבָן איז אלץ לענדער זיינע פֿאָרָבָאָרגָעָנָע תְּלִמְדִידִים. זי פֿלְעָגָן זיך באָגָעָנָגָעָן אוּף מַאְרָקָן און יָאָרְדִּים, האָבוּן זיך דערקָאנְט לוּיט אַלְעָרְלִיִּי צִיכְנָס, און אָזָי האָבוּן זיך אוּסְבָּאָהָלָטָן פָּוּן דָּעַם צָאָרָן פָּוּן די אַיְבָּרִיךְ יְדָן, וואָס שבתי צְבִּי פִּיל רְבָנִים און שוחטים און מְלָמְדִים און אַנְגָּעָנוּמָעָן לִיטָּט. איינְיקָע האָבוּן זיך פֿאָרָשְׁטָעָלָט פֿאָר בָּעֵילִישָׂם, האָבוּן אָרוּמְגָעָוָן דָּעָרָת אַיְבָּרִיךְ די שְׁטָעָט, גַּעֲגָבָן קְמִיעִית, און איזן די קְמִיעִות האָבוּן זיך אַרְיִינְגָּעָן שְׁרֵיבָן נִשְׁטָה הַיְלִיקָע שְׁמוֹת, נָאָר שְׁמוֹת הַטוּמָה, נָעָמָן פָּוּן כְּלָבִים און רָוחּוֹת, לִילִית וְאַשְׁמָדָא, און אוּף דָּעַם נָאָמָן פָּוּן שבתי צְבִּי. זי

האָבָן דאס אלְץ געטָן קַלִיגַעֲרִישׁ, דאס נָאָר די לִיְיט פָּוֹן דָּעֶר חַבְרִיאָה האָבָן זִיךְ גַּעֲקָאנְט דָּעָרוֹתָה. עַס אֵיזְ בַּי זַי גַּעֲזָעָן אַ גַּרְוִיסְעַ שְׁמַחָה, וְעַזְן זַיְהָ אָבָן אַפְגַּעַנְאָרֶט פְּרוּמָע לִיְיט אָוֹן גַּעֲבָרָאָכְט שָׁאָדוֹן. אַזְוִי אֵיזְ אַיְינָעָר אַ שְׁבַּתְיִ-צְבִּינִיק גַּעֲקוּמָעָן אֵין אַ יְשֻׁוָּב אָוֹן גַּעֲלָאָט זַוִּיסְן דָּס עַד אֵיזְ אַ בָּעַלְ-מוֹפָתָה, אָוֹן עַס זַעַנְעָן גַּעֲקוּמָעָן צָו אִים פִּיל לִיְיט, אָוֹן אִים אַפְגַּעַבָּן קוּוִיטְלָעָד, אָוֹן זַיְהָ אָבָן דָּאָרֶט אַוְיפְּגַּעַשְׂרִיבָן זַיְעָרָע נְוִיתָן אָוֹן בָּאָגָּרָן. נָוָה אַיְידָעָר דָּעֶר בָּאַטְרִינְגְּרִישְׁעָר וְוָאַנְדְּרָעְ-טָעוֹר הָאָט פָּאָרָאָזָט דִּי שְׁטָاطָם, הָאָט עַר אַפְגַּעַטָּן אַ שְׁפִּיצָל אָוֹן דִּי קוּוִיטְלָעָד צְעַוָּאָרָפָן אַיְבָּעָרָן מָאָרָק, אָוֹן עַס אָבָן זַיְהָ גַּעֲפָנוּנָן דִּי לִיְדִיקָע יְוָגָּעָן, דִּי לְצִים, אָוֹן פִּיל לִיְיט זַעַנְעָן גַּעֲוָאָרָן צָו שָׁאנָד. אָן אַנְדָּעָר שְׁבַּתְיִ-צְבִּינִיק אֵיזְ גַּעַזְעָן אַ סּוּפָּר אָוֹן עַד הָאָט אַרְיִינְגְּעָלִיְגָט אֵין דִּי בָּהִים פָּוֹן דִּי תְּפִילָן נִישְׁתָּפְרָה גַּעֲשָׂרְבָּן אַוִיכְ פָּאָרָעָמָט, נָאָר אַוְמְרִינְקִיט אָוֹן צִיגְּנוֹ-בָּאָבָקָעָס, אָוֹן אָנָן אַוִיכְשִׁירָפָט מַעַן זָאָל אִים קָוָשָׁן אֵין אָחוֹר. עַס זַעַנְעָן גַּעַזְעָן אַנְדָּעָר צְוִישָׁן זַי, וְזָאָס אָבָן זַיְהָ גַּעֲפִינְיִיקָט, גַּעֲגָנְגָעָן אֵין קָאָלָטָעָ מְקוֹות, זַיְהָ גַּעֲקְוִילָעָט וְוִינְטָעָר אֵין שְׁנוּי, זַיְהָ גַּעֲוָאָלְגָעָט זְוּמָעָר אֵין בָּרְיעָכָץ אָוֹן גַּעֲפָאָסָט מְשִׁבְתָּ לְשָׁבָת. אַבָּעָר אוֹיךְ זַיְהָ זַעַנְעָן גַּעַזְעָן פָּאָרְדָּאָרָבָן, זַיְהָ גַּעֲפְּלִיסְט אַיְבָּעָרְצְׂדִירָעָן דִּי רַיִּיד פָּוֹן תּוֹרָה שְׁבַּכְתָּב וּבְעַל פָּה אָוֹן פָּוֹן דִּי מְקוּבָּלִים, אָוֹן יְעַדְעָר הָאָט גַּעַהָאָט זִיְן שְׁטִיגְגָּעָר וּוְאַזְוִי עַר הָאָט גַּעַדְיָנָט דִּי קַלְיָפָות, אָוֹן דָּעֶר שְׁלָמָהָלָע אֵין גַּעַזְעָן אַיְינָעָר פָּוֹן זַיְהָ.

ה

של מהלע און ליבל שמיסער

אֵין אַיְינָעָם אַ טָּאג אֵיזְ גַּעַנְעָנְדָל, לִיסְעַמְטָ מְוֹטָעָר, גַּעַשְׁטָאָרָבָן, זַיְהָ אַיְזָ פָּאָרְשָׁלָאָפָט גַּעַוָּאָרָן אָוֹן מְהָאָט זַיְהָ מְעָרָ נִישְׁתָּפְרָה גַּעַקְאָנְט אַפְמִינְטָעָרָן. נָאָר דָּעֶר שְׁבַּעָה אֵיזְ רַ' גִּימְפָל אַוְועָקְגַּעַפָּאָרָן צָו זִיְנָעָ מסְחָרִים אָוֹן שְׁלָמָהָלָע אָוֹן לִיסְעַ זַעַנְעָן גַּעַבְלִיבָּן אַלְיָוָן. מְחַמְּתָ רַ' גִּימְפָל הָאָט גַּעַהָאָט גַּעֲקְוִיפָּט אַ וְאָלָד עַרְגָּעָץ אֵין וְאָלָיָן, אָוֹן הָאָט דָּאָרָטָן גַּעַהָאָט פְּעָרָד אָוֹן בְּהָמָות, וְוְאַיְךְ פּוֹיעָרִים, וְזָאָס זָאָל אִים בָּאָדִינְגָּעָן, הָאָט עַר נִישְׁתָּמִיטְגַּעַנוּמָעָן מִיטְ גַּעַנְעָן מִיטְ יְיָדָל שְׁמִינִיסְעָה. דָּעֶר יְוָגָּ אֵיזְ גַּעַבְלִיבָּן אֵין קָרְעָשָׁוֹן. אַזְוִי וְוְאַזְוִי עַס אֵיזְ גַּעַזְעָן זַוְעָרְ-צִיִּיט, זַעַנְעָן שְׁלָמָהָלָע אֵין

לייסע אפט אַרוּיסְגָּעֶפָּאָרֶן מיט אִים שְׁפָאַצְּרָן. צומאל, ווען ליסע איז גראָד געווען פֿאָרְנוּמוּן אֵין דער ווֹידְשָׁאָפָּט. אֵין שלמהּלָעּ אַלְיַין מיט אִים גַּעֲפָאָרֶן. שלמהּלָעּ האָט גַּעֲדָאָרֶפֶט האָבָּן פָּאָר זִין גַּעֲזָוָנֶט דיּ פְּרִישָׁעּ לוֹפֶט פּוֹן דיּ סָאָסְנָעִי-זּוּעָלְדָּעָר. ער האָט אוּיךְ לִיב גַּעֲהָאָט זִיךְ צַו בָּאָדָן אֵין טִיךְ סָאָן אָוָן לִיבְלָה האָט אִים אַוּעָקְגָּעָפְּרִיט צַו אָן אַרטָּן, וְאוֹ דָּס וּזְאָסְעָר אֵין גַּעֲוָעָן פְּלָאָר, אָוָן ער האָט אִים באָדִינָה, וְאוֹרָם נָאָךְ רָ' גִּימְפָּלָס טִוְּיטָה האָט ער גַּעֲזָלָט אַלְיַץ יְרֻשָּׁעָנָן.

אוֹויּ אָרוֹם האָבָּן בִּידָעּ גַּעֲשָׁלָסָן קָאנְטָשָׁאָפָּט. לִיבְלָה אֵין גַּעֲוָעָן הַעֲכָעָר פּוֹן שלמהּלָעּ מיט צוּוִיּ קָעָפּ אָוָן שלמהּלָעּ האָט גְּרִילְעָד באָז וְאוֹנְדָּעָרֶת זִין טּוֹגָעָוָדְקִיּוּט צַו וּוּלְטָ-זָאָכָן. ער יְוָנָגָה האָט גַּעֲקָאנְט שְׂוִימָעָן אוּפָּן בּוֹיךְ, אוּפָּן דְּרוֹקָן, מָאָכוֹן וּזְאָסְעָר-טְרִיטָּט. ער האָט מִיטּ דִּי בְּלוֹזְיעּ הַעֲנָט גַּעֲקָאנְט כָּאָפָּן אַפְּשָׁ אֵין שְׁטָרָאָם, אָוָן מִיטּ גְּרוֹסִים פְּלִינְקִיּוּט אַרוּפְּגָעָלְעָטָעָרֶת אוּיףּ דִּי הוַיְכָעּ בִּימְעָרָה, וְואָס זְעָנָן גַּעֲוָאָקָסָן נִישְׁט וְוִיטָּטָן פּוֹן טִיךְ. שלמהּלָעּ האָט גַּעֲהָאָט פָּחָד פָּאָר אַקוֹּן, אַבְּדָר לִיבְלָה פְּלָעָגָט זִיךְ יְאָגָן נָאָךְ אַגְּנָצְעָרֶת סְטָאָדָעּ בְּהָמָוָת אָוָן ער האָט אַפְּלִילָוּ נִישְׁט קִין אַנְגָּסָט גַּעֲהָאָט פָּאָר קִין אָקָסָן. ער האָט זִיךְ באָרִימָט, אָז ער וּזְאָלָט נִישְׁט גַּעֲהָאָט קִין שְׁרָעָקָן אַיְבָּעָרְצָוָנְעָכְטִיקָּן אוּפָּן בִּיתְ-עוֹלָם, אַדְעָר אֵין טָהָרְהִשְׁטָיְבָּל, אָוָן דְּעָרְצִיּוּט, אָז ער אַיז וּוּפָלָמָל באָפָּאָלָן גַּעֲוָאָרֶן פּוֹן אַ בָּעָר אָוָן אַ וּזְאָלָתָה אָוָן אַיז זִיךְ בִּיגְגָעָמָעָן. ער האָט אוּיךְ בָּאָגְעָגָט אַ גּוֹלָן אָוָן אִים פָּאָרְטְּרִיבָּן. דְּעָרְצָוּה האָט לִיבְלָה שְׁמִיסְעָר גַּעֲקָאנְט אוּסְפִּיְיָפָּן אוּיףּ אַפְּיָפָּל אַלְעָרְלִיּוּט נִיגְנוּנִים, אָוָן ער האָט נָאָכָעָן מָאָכָט דָּס קְרִיאָעָן פּוֹן הַעֲנָעָר, דָּס קְרָאָקָעָן פּוֹן קְרָאָעָן, דָּס קְוָקָעָן פּוֹן פִּיקְהָאָלָּזָן, דָּס מְרוֹקָעָן פּוֹן קִי אָוָן אָקָסָן, דָּס מְעָקָעָן פּוֹן שְׁעָפָסָעָן אָוָן צִיְגָן, דָּס בִּילָן פּוֹן הַיְנָטָה, דָּס מְיַאָקָעָן פּוֹן קְעָזָן, אָז דָּס גְּרִילָצָן פּוֹן פָּעָלְדְ-גְּרִילָן. ער האָט שלמהּלָעּ פְּרִילְעָד גַּעֲמָאָכָט מִיטּ זִינְעָר עַמִּי האָרְצִישָׁעּ שְׁטִיךְ אָוָן שלמהּלָעּ האָט לִיבּ באָקְוּמָעָן צַו פָּאָרְבָּרְעָנָגָעָן מִיטּ אִים. לִיבְלָה שְׁמִיסְעָר האָט אַפְּיָפָּל צְוּגָעָזָגָט שלמהּלָעּ, אָז ער וּוּט אִים אוּסְלָעְרָנָעָן דִּיטָּן אוּיףּ אַפְּעָדָד. אוּיךְ לִיסְעָ, וְואָס אַמְּאָלָה האָט זִיךְ נִשְׁטָגְלִיּוּט קִין אַכְּטָ אַוְיכְ פְּרִילְעָד גַּעֲמָאָכָט מִיטּ זִינְעָר עַמִּי צְוּגָעָלָאָזָעָנָעָר אָוָן זִיךְ האָט אִים גַּעֲשִׁיקָט אַלְעָרְלִיּוּט שְׁלִיחָוָתָן אָוָן אִים מְכָבָד גַּעֲוָעָן מִיטּ האָנִיקְ-לְעָקָעָד אָוָן זִיסְן בְּרָאָנְפָּה, וְאוֹרָם זִיךְ גַּעֲוָעָן אַ גּוֹתְהָאָרְצִיקָּעּ.

איינמאָל ווען בידיע, שלמהלע און ליבבל, האבן זיך געבעאָדָן צוֹזְאַמְעָן אֵין טיַּיך, האט שלמהלע זיך איינגעַקְוָט אֵין זיַּיך לִיבָּב אָון ער אַיִּז פָּאַרְוּאָנְגְּדָעָרט גַּעֲוָאָרָן פָּוּן זַיִּין מַאֲנְסְּבִּילְשָׁר שִׁינְקִיֶּט. זַיְּנַע פִּיס זַיְּנַע גַּעֲוָעָן הוַיֵּך, דֵּי לענדָן שְׁמָאָל, דֵּי בְּרוֹסֶט — בְּרִיטִית, אָון זַיִּין גַּעֲצָעָה האָרִיקָעָה גַּעֲשְׁטָאַלְט אֵין גַּעֲוָעָן פָּוּל מִיט גַּבְּרָה. נַאֲכָּה אַשְׁמוּעָס וַיֵּי האָבָּן זַיִּיך אַנְגְּגָטוֹן, האט שלמהלע מִיט אִים פָּאַרְפִּירְט אַשְׁמוּעָס, אָון דָּעַר יָונָג האָט אָן בּוֹשָׁה דָּעַרְצִילְט, וַיֵּי ער טְרִיבְט אַוְיְסְגָּעַלְאַסְנִיקִיָּט מִיט שִׁיקְסָעָס אָון גַּוְיִעָס, אָון זַיִּיך בְּאַרְיִימָט דָּאָס פִּיל וַיַּיְבַּעַר פָּוּן דֵּי דָעַרְפָּעָר אַרְוּם זַיְּנַע גַּעֲלָעָן מִיט אִים, אָון אָז ער האָט וַיַּיְפַּל מְמוּרִים. אַוְיִיך האָט ער זַיְּנַע גַּעֲלִיבְטָעָה צְוִישָׁן פְּרִיצּוֹת, שְׁטָאַטְיִישָׁע גַּוְיִעָס אָון זַיְּלְגָּרְעָס. שלמהלע האָט דָעַרְקָאנְט דָּאָס ער זָאָגָט נִישְׁתְּ קִיְּין לִיגָּן, וַאֲרוּם נִיכְּרִים דְּבָרִי אַמְּתָה. וְעַן שלמהלע האָט אִים גַּעֲפָרְגָּט, אַוְיִיך ער האָט נִישְׁתְּ קִיְּין מַוְרָא פָּאָרְ קִיְּין שְׁטָרָאָף, האָט דָעַר יָונָג גַּעֲנְטְּפָעָרט, דָּאָס ער גַּלְיִיבְט נִישְׁתְּ אָז סְאִיּוֹן דָּא אַגְּהָנוּמָט אָנוֹן דָּאָס אַטְוִיטָעָר שְׁפִּירְט וַיִּיטִּיק. ער האָט גַּעֲרָעְדָּט נַאֲך עַנְלִיכָּעָה רַיִּיך, פּוֹל מִיט הַפְּקָרוֹת. דָעַרְנָאָך האָט ער אַוְיִסְגְּשִׁיפְּצָט דֵי לִיפָּן, גַּעֲפִּיפְּט הוַיֵּיך אָון מִיט עַזְוָת, זַיִּיך אַרְוִיְּפְּגָּעָכָּפָט אַוְיִיך אַבְּוִים אָון אַרְאַפְּגָּעָוָאָרְפָּן שִׁישְׁקָעָס אָון נַעֲסָטָן פָּוּן פִּיגָּל. ער האָט דָעַרְבִּי גַּעַד בְּרִילְט וַיֵּאָלֵה לִיבָּה, זַיִּיך פָּאַרְגָּגְגָעָן מִיט אַשְׁלָעָנִישׁ, וְוָסָם האָט אַפְּגָעָה הַילְכָּת מִילְּין וַיִּיטָּה, אָון אַוְיִסְגְּשִׁיפְּצָט דֵי לִיפָּן, שְׁטָאַמְעָן, וְוַיַּיְמַחְנוּת נִישְׁתְּ-גּוֹטָעָה וְוַאֲלָטָן אַפְּגָעְנְטְּפָעָרט אַוְיִיך זַיִּין רָוָה. בִּינְאָכְתָּה האָט שלמהלע אַלְץ דָעַרְצִילְט לִיסְעָן, ער האָט נִשְׁתְּ פָאַרְפָּעָלָט קִיְּין שָׁוָם פָּרָט. זַיִּיך האָבָּן לְאָנָגָן דָעַרְבִּעָר זַיִּיך גַּעֲסְוּדָעָט אָון דֵי דָבָרִים בְּטָלִים האָבָּן דָעַרְוּקָט גְּרוּוּסָה תָּאוֹהָה אַיִּין בַּיַּדְין. אַבְּעָר מְחַמַּת שלמהלע אֵין גַּעֲוָעָן אַשְׁוֹאָכָּעה האָט ער זַיִּין וַיַּיְבַּרְגְּנָאָס גַּעֲקָעָנָט צּוֹפְּרִידָן שְׁטָעָלָן. זַיִּין נַאֲטוֹר אֵין גַּעֲוָעָן הַינְּטָעָרְשָׁטְעָלִיק צַוִּין לְוֹסֶט, אָון זַיִּיך זַעֲנָעָן אַפְּגָעְקָומָעָן מִיט נִיבּוֹלְפָה. מִיט אַמְּאל האָט שלמהלע צַו אִיר אַזְּג גַּעַטָּן:

— זָאָג מִיר דָעַם אַמְּתָה, לִיסְעַ-לְּעָבָן, וְוַאֲלָטָן גַּעֲוָאָלָט מַזְנָה זַיִּין מִיט דָעַם יָונָג, לִיבְבָל שְׁמִיסְעָר? . . .
— וַיֵּי אֵין מִיר, וְוַאֲסְעָרָע דִּיבָּרִים רַעֲדָסְטוֹ! — האָט לִיסְעָ גַּעֲנְטְּפָעָרט. — בִּיסְטָה, חִילָּה, פָּוּן זַיְּנַע אַרְאָפָּ?

— ווארום נישט? ער איז א שיינער און א שטארקער . . . די
נקבות האבן אים ליב . . .
— פע, בושה מעגסטו האבן! — האט ליסע גזאגט — ביסט
דייר מטמא דאס מוייל! . . .
— איך האב ליב די טומאה! — האט שלמהלע גערופן און איז
זינע אויגן האט זיך אנגעצונדן א פיער. — כ'על מיך אינגענץן
איבערגעבן צו דער סטראַ-הארה! . . .
— שלמהלע, כ'האב מורה פאר דייר! — האט ליסע זיך אングערופן
נאך א לאנגער זויל שטילשויגעניש. — דו פאָרקריכט אלץ מערכ
און מערכ! . . .
— מ'מעג אלץ! — האט שלמהלע גערעדט און די קני האבן
ביי אים געצייטערט. — איז ס'דור קאן נישט ווערן כולו זכאי, זאל עס
ווערן כולו חייב! . . .
לייסע איז זוי אינגעשרומפֿן געווארן און האט לאנג געשוויגן.
ס'איז שלמהלען געווען שווער צו וויסן צי שללאָפֿט זיך אדרער זיך איז זויז
פאָרנוּמָען מיט אַירע טראָכְטָעָנִישׂן.
— דו מײַנט עס אויף וואָר? — האט זיך געפרעגט ניגעריך
און מיט אַפְּאָרְשְׁטִיקְט קֹול.
— יאָ, אויף וואָר . . .
— און דיך וואָלט עס גָּרְנִישְׂט גָּעָרֶט? — האט זיך געפָּאָרט.
— הא? . . . נײַן . . . אויב דו וואָלט געהאט תענוג, וואָלט
איך אויך געהאט . . . וואָלטס מיר אלץ דערצְיִילט . . .
— ביסט אַפְּוֹשָׁע יִשְׂרָאֵל! — האט ליסע אַרְפָּג געטן.
— נו, מילא, בין איך . . . אליעש בן אביה איז אויך געווען
אַפְּוֹשָׁע-יִשְׂרָאֵל . . . אַז מְקוֹם אֲרֵין אַין פְּרָדָם, מוֹזָעַן גַּעַשְׁדִּיקְט
ווערן . . .
— אויך אלץ האסטו אַגְּמָרָא . . . אויך, שלמהלע! . . . געדענְקָן,
היט דיך! . . . דו שפְּילְסְט דיך מיט פִּיעָר! . . .
— כ'האב ליב פִּיעָר! כ'האב ליב שְׁרָפָות . . . כ'וואָלט גַּעַי
וואָלט, די גאנצָע ווועלט זאל ברענען און אשמדאי זאל איבערגעטען
די ממשלה.

— שווייג! — האט ליסע גערופן — ווארום בעל שרייען געוואלד.

— וואס האסטו מורה שטיה? — האט שלמהלה זי אינגעשטילט.
— פון זאגן ווערט מען נישט טראגן . . . כלערן מיט דיר, כ'אנט' פלאעך זיך סודות התורה, און דו בליבסט בים דייניקן . . . ווארום, מיניסטה האט כביבול געהיסן הווען נעמן א זונה? ווארום האט דוד המליך צוגענווען בתשבען בי אורייה החתי און אביגיל בי נבלן?
ווארום האט ער אויפֿ דער עטלער זיך געהיסן ברענגען די אבישג השונמיה? די גרויסע זענען געווען ארייניגעטען אין ניאוף . . . די טומאה ליטערט! . . . איי, ליסע לעבן! כ'וואלט געוואלט, זאלסט מיך אין אלעם הארכן! . . . כ'מיין בלויין דיין גוטס . . . אפליו ווען כ'הייס זיך גיין אין שאול-תחתיה! . . .

און ער האט זיך געללאמערט אין איר און זי געהאלדזט און געקושט.
לייסע איזו געלביבן ליגן א מידע אן א באָרוישטע פון זיינע ווערטער.
דאַס געלעגער האט זיך אונטער איר געוואלט, די ווענט האבן זיך געטראיסלט, און איר האט זיך אויסגעדוכט, איז זי וויגט זיך שוין אין דער נײַז, וואס איך, דער יצראַהרע, האָב פֿאָר אַיר אויסגעשפֿרײַט.

ט

אדוניהו בן חגיון אבישג השונמיה

אויסטערלישע זאָכָן האָבָן אַנגָעָהוּבָן פֿאָרְלוּפֿן. גַּעוּוִינְלָעַ פֿלְעָגֶת לִיסְעַ זָעַלְטָן זָעַן לִיְבָּל שְׁמִיסְעָר. וָעַן זֵי האָט אַיִּם אַפְּילָו בָּאַגְּעַנְמָט, האָט זֵי נִישְׁט גַּעֲלִינְגַּט קִיְּן אַכְּטָ אֹיֶחָ אַיִּם. נָה אַבָּעָר, זִינְט שְׁלָמְהָלָעַ האָט צֹ אַיר אָזְוִי גַּעֲרָעְטָ, האָט אַיר דָּעַר יְוָגָן אַנגָּעָהוּבָן אַקְעָגְקָוּמָעַן. זֵי אַיז אַרְיִינְגַּעְגָּגָעַן אַין קִיד אָזֵן זֵי האָט אַיִּם גַּעֲטָרָאָפָּן שְׁטִיְּן מִיט דָעַר דִּינְסְט אָזֵן טְרִיבָּן שְׁפָאָס. וָעַן לִיסְעַ האָט זֵיך בָּאַז וּזְיַן, אַיז ער אַנְטְּשָׁוִיגָן גַּעוּאָלָן. בָּאַלְדָּה האָט זֵי אַיִּם אַנגָּעָהוּבָן צֹ טְרָעָפָּן אָוּמָעָטָם. דָא האָט זֵי זֵיך אוּיפֿ אַיִּם אַנגָּעָשָׁטוּסָן בֵּי דָעַר קוּדְשָׁאָל, אָזֵן דָא האָט זֵי אַיִּם גַּעַזְעַן רִיבְּטָן אוּפָּן וּזְעַג צָום טִיךְ סָאָן. ער אַיז גַּעַזְעַן אוּיפֿ דָעַם פֿערְד אַן אוּסְגַּעְגַּלְיִיכְטָעָר וּזְאַזְאָק,

און א זאטל, און אפִילוּ נישט געהאלטן די לייצן. איינמאָל, ווען די דינסט איז גראָד נישט געווען איז שטוב און ליסע האָט געדאָרט אָ קוֹוָאָרט ווֹאָסָעָר, האָט זִי אלְיָהּ גענומען אָן עמֶד אָן איז אַרוֹדִיס צוֹם ברונען. גלייך האָט פֿוּן ערְגַעַץ זִיךְ אַרוֹיסְגַעַשְׂאָרט לִיבְלָל שְׁמִיסְעָר אָן אַיר געהאלפּן אַנְשָׁעָפּן. אָן אַיְנָעָם אַ פְּאָרְגָּאָכְטָה, ווען ליסע אַיְזָע געהאנגען שְׁפָאַצְּיָרָן אוּפְּיךְ דָּעָר לְאַנְקָעָ (שְׁלֵמָהָלָעָ אַיְזָע געווען אָן בֵּיתְהַמְּדָרָשָׁה). אָן אַיר אַקְעַגְּנַגְּעַקְומָעָן דָּעָר קְהַלְשָׁעָר באָק. ליסע האָט אַים געהואָלָט אוּסְמִידָן אָן זִיךְ אַ ווּנְדָע געטוֹן רַעֲבָתָס, נָאָר דָּעָר באָק האָט אַיר פְּאָרְצְוִימָט דָּעָם ווּגָג. זִי האָט זִיךְ אַ קְעָר געטוֹן לִינְקָס, אָן אַיר דָּעָר באָק אַקְעַגְּנַגְּעַשְׁפְּרוֹנְגָּעָן לִינְקָס. עָר האָט דָּעָרְבִּי אַגְּנַעַשְׁטָעָלָט די שְׁפִּי צִיקָּע הַעֲרָנָעָר, ווּי גְּרִיְּתָ צֹו שְׁטוֹוִסָּן. פְּלוֹצְלִינְגָּהָאָט דָּעָר באָק זִיךְ אַיְזָע אוּפְּגַעַשְׁטָעָלָט אוּפְּיךְ די הַינְּטַעַרְשָׁטָעָ פִּס אָן אַגְּנַעַשְׁפָּאָרָט אָן אַיר די פְּאָדְעָרְשָׁטָעָ טְלָאָעָן, וַיְיָגָע אַוִוָּגָן זָעָנָעָן געווען רְוִיטְ-פְּאָרָלָאָפּּן אָן אַיר אַירְמָצָאָרָן האָט אַרוֹיסְגַּעַקְוָתָ פֿוּן זַיִן, ווּי אָין דָּעָם באַשְׁעַפְעַנִּישָׁ אַ גְּרִימְצָאָרָן האָט אַרוֹיסְגַּעַקְוָתָ פֿוּן זַיִן, ווּי אָין דָּעָם פְּאָדְעָרְשָׁטָעָלָט אוּפְּיךְ די הַינְּטַעַרְשָׁטָעָ פִּס אָן אַגְּנַעַשְׁפָּאָרָט אָן אַיר אַירְמָצָאָרָן האָט געהאלקָעָר אָן זִיךְ שִׁיר נִישְׁטָאָמָוּעָ נָאָר דָּעָר מְוִיק אַיְזָע געווען שְׁטָאָרְקָעָר אָן זִיךְ שִׁיר נִישְׁטָאָמָוּעָ שְׁלִידָעָרט. זִי האָט געטוֹן אַ גְּשָׁרִי אָן ווּאָלָט באָלָד געפָּאַלָּן אַיְזָע אַוְמָאָכָּט. נָאָר פְּלוֹצְלִינְגָּהָאָט די לוֹפְּט אַ פִּיךְ געטוֹן פֿוּן דָּעָם קְנָאָק פֿוּן אַ בִּיטָּש. לִיבְלָל שְׁמִיסְעָר אָן גְּרָאָד אַגְּנַעַקְומָעָן אוּפְּיךְ דָּעָם אַרְטָה, אָן ווען עָר האָט דָּעְרוֹעָן דָּאָס רַאְגְּלָעָנִישָׁ. האָט עָר מִיט דָּעָם בִּיטָּש געטוֹן אַ שְׁמַיִּץ דָּעָם צִיגְּנָבָאָק. דָּעָר רִימָעָן, ווּאָס אַיְזָע געווען פּוֹל מִיט קְנִיפָּן, האָט דָּעָם באָק שִׁיר דָּעָם רַוְּקוֹן נִישְׁטָאָמָוּעָ אָן עָס אַיְזָע דָּעְרָנוֹאָךְ גַּעֲבָלִיבָן אַ צִּיכְּמָן אוּפְּיךְ זִיְּן צְוִיְּתִקְעָר פָּעָל. דָּעָר באָק האָט אַרוֹיסְגַּעַלָּאָט אַ פְּאָרְשְׁטִיקָט מַעֲקָעָן אָן גענומען אַנְטְּלוֹיְפָּן הַעֲנָדוֹמָ-פְּעָנְדוֹם. די פִּס, ווּאָס זָעָנָעָן גַּעֲבָלִיבָן אַזְּוֹאָקָסָן מִיט בִּינְטְּלָעָד הַאָרָר, הַאָבָן זִיךְ גַּעֲפָלָאָנְטָעָרט, אָן עָר אַיְזָע גַּיְיכָעָר עַנְלָעָד געווען צֹו אַ פְּאָרְצִיקְנְדִיקְעָר חִיה ווּצֹו אַ צִּיגְּנָבָאָק. לִיסְעָ אַיְזָע גַּעֲבָלִיבָן שְׁטִיְּן אַ גַּעֲפָלָעְפָּטָעָ. אַ ווּיל האָט זִיךְ אַגְּנַעַקְוָתָ לִיבְלָל שְׁמִיסְעָר שְׁוֹיְיְגְּדִיקְעָרָה הִיִּתְהָ. דָּעְרָנוֹאָךְ האָט זִיךְ אַפְּגַעַשְׁאָקָלָט, ווּי פֿוּן אַ בִּיְזָן אוּסְדוֹכְטָעָנִישָׁ.

אונ א זאג געטוֹן :

— אַ שְׁיִינָעָם דָּאָנָּק.

— אָזָא נָאָרִישָׁעָר באָק ! — האָט לִיבְלָל שְׁמִיסְעָר זִיךְ אַגְּנַעַרְפָּן.

— ווען ער'ט נאכאמאל קומען אונטער מײַנע הענט, וועל איך אים די געדערם אָרויסזען! . . .

— וואס האט ער געוואלט? — האט ליסע געדערט.

— ווער וויסט? — האט לייבל שמייסער גענטפערט. — עס טראפעט, איז א באק באפֿאַלט אַ מענטש . . . זיז שטייענץ' צו אלעלאל צו וויבער . . . קינמאָל נישט צו קיין מאָנסלייט! . . .

— פֿאַרווואָס עפֿעס? . . . דו מאָקסט חזוק! . . .

— ניין, קיין חזוק . . . אין אַ שטעלט, וואו כ'בין געווען מיטן בעליך'הית, איז געווען אַ באק, וואס האט אָפֿאַלט דִי וויבער, וואס האבן זיך אָמְגַעֲקָרֶת פֿוֹן מְקוֹהָ אָזֵן זוי באָפֿאַלן . . . מ'האַט געפֿרָעָנט אַ שְׁאָלָה בִּימִים דְּבִין אָזֵן ער'ט אַים גַּעֲדִיסָּן שעכטן . . .

— באַט? וואָרום שעכטן? . . .

— אָז מ'שעכט אַים, קאן ער מעד ניש' שטוויסן די וויבער . . . ליסע האט נאכאמאל געדאנקט אָז געאגט, אָז ס'איַן נאָך אַ נס וואס ער אַיז אָנגַעֲקוּמָעָן. דער יונְג אַיז גַּעַטָּאנְעָן קָעָג אַיר אַיז די געפֿוצְטָע שְׂטִילָל אָזֵן די רִיטְהִוּזָן, די בִּיטְש אָזֵן דער האַט, אָז אַט זיך אָמְגַעֲקָרֶת שָׁאָרָף אָזֵן מִיט וּאוֹילְיָוְנְגָעָרְישָׁר גַּעַנִּיטְשָׁאָפָט. ליסע האט אַלְיָן נישט געוואָסֶט, אויב זיך זאָל נאָך ווּיטְעָר גַּיְין, אַדְעָר זיך אָמְקָעָרָן, דען זיך האַט שְׁוִין גַּעַהָאַט פְּחָד פָּאָר דָּעַם באָק אָז גַּעַדְעָטָט, דאס ער קאן אַיז נְקָמָה גַּעַמְעָן. גַּלְיִיך דער יונְג וואָלְט געטְרָאָפָן אִירְעָמְשָׁבָות, האַט ער אַיר אָנְגַעֲשָׁלָאָגָן דאס ער ווּט זיך באַלְיָיטָן אָז זיך באַשְׁיכָן, אַ ווּיל אַיז ער אַיר אָנְגַעֲגָנְגָעָן ווּי אַ שְׁמָרָה. נאָך אַ קוּוֹנְקָלְעָנִיש האַט ליסע זיך אָמְגַעֲקָרֶת צְרוּיק אַהֲיָם. דאס פְּנִים האַט אַיר גַּעַרְעָנְט אָזֵן מְחַמְּת זיך האַט גַּעַשְׁפִּירָט דאס ער יונְג קוּקָט אַיר נאָך, האַבָּן אַיר די קָעְבָּלָעָן זיך אָנְגַעֲשָׁטוּסָן אָז אָנְגָּדָעָר, אָז זיך גַּעַגְעָגָעָן קָרִימְלָעָך. אַיר אָז אָמְגַעֲקָרֶת זיך דִי ערְד וואָלְט זיך גַּעַשְׁאָלָט אָונְטָעָר אַיר. פִּיעַרְדִּיקָע פִּינְטָלָעָן האַבָּן אַיר גַּעַשְׁוּעָבָט פָּאָר די אוּגָן.

ווען שלמהלע האַט זיך שפֿעְטָעָר אָמְגַעֲקָרֶת אַהֲיָם, האַט ליסע אַים גַּעַוְאָלָט דָּעַרְצִילָן וואָס ס'איַן פֿאַרְגָּעָקָומָעָן, נאָך זיך האַט זיך אָפֿגְּעָהָאָלָטָן אָזֵן גַּעַשְׁוּיְגָן. ערְשָׁט בִּינְגָאָט, ווען זיך האַט אָוִיסְגָּעָלָשָׁן דאס לִיכְטָן, האַט זיך אַים דָּעַרְצִילָט די מְעַשָּׁה. שלמהלע אָז גַּעַזְוָאָרָן

נבהל ונשתומם און ער האט זי אויסגעפרעגט וועגן יעדן קליניקיט. ער האט זי געקושט, געהאלזות און ער האט אויסגעזען, דאס די פאַ-סירונג פארשאפט אים גרייס הנאה. מיט אַמְּאל האט ער אַזָּג געטן: דער באָק, ימַח שמו, האט געלוסט צו דיר . . . און ווען ליסע האט אים געפֿרָעָגֶט: ווי אַיז דאס געמָלָט, דאס אַבָּאָק זָאָל גָּלוּסְטָן צו אַנְשָׁה, האט ער גענטפֿערַט, דאס זי אַיז אַזָּא יִפְתִּיחָאָר, דאס אוַיך אַבָּאָק קָאָן זי באָגָעָרְן . . . ער האט דערבי שטאָרָק גָּעוֹלִיבָט דעם יונְג אַיז זַיְן גַּעֲטִירִישָׂאָפְּט, אַיז גַּעֲטָעָנָהָט, דאס ס'איַז נִישְׁתְּ גַּעֲוָעָן קִין טְרָאָפּ, וּאָס ער אַיז גְּרָאָד אַנְגָּעָקוּמָעָן, נָאָר אַז דער מְשֻׁרְתָּה האט זי לִיב אַהֲבָתְּגָּנְשָׁה אַיז גְּרִיטִיט צו גַּיְן פָּאָר אַיר אַין פִּיעָר אַרְיָין. ווען ליסע האט אים געפֿרָעָגֶט, פָּוּן וְאַנְגָּעָן ער וְוִיסְט, דאס עַס אַיז אוַיך, האט ער גַּעַזָּאָגָט, דאס ער וְוִיל אַיר אַוְיְפְּדָעָן אַסְוָה. ער האט גַּעַהְיִיסְן, זי זָאָל אַים אַרְוָנְטָעָרְלִיְּגָן דֵּי הָאָנְטָ� אַונְטָ� דֵּיך, ווי מְפָלָעָגֶט צו טוֹן פַּאֲרָצִיְּתָנָס, אַיז אַים צְוּשָׂוָעָרָן, דאס זי וועט קִינְעָם גַּאֲרָבִּישָׂת אַנְטָ� פְּלָעָקָן. ווען זי האט געטן ווי ער האט באָפְּוִילָן, האט ער זִיך אַנְגָּעָרוֹפָן: — זַיְן וּוִיסְט, דאס דו אַיז דער בעַל-עֲגָלָה אַרְיָה-לִיב זַעַנְט בִּידָע גַּלְגָּוְלִים אַיז אַיר האט אַין שְׁוֹרֵשׁ נִשְׁמָה. דו, לִיסְעָ, בִּיסְט אַין עַרְשָׁתָן גַּלְגָּול גַּעֲוָעָן אַבְּיִשְׁגָּה הַשׁוֹנְמִית אַיז ער אַיז גַּעֲוָעָן אַדוֹנִיהָוּ בְּן חֲגִיאָה. ער האט דֵּיך באָגָעָרט אַיז גַּעַשְׁקָט בְּתִ-שְׁבָעָן צו שְׁלָמָה הַמֶּלֶךְ. ער זָאָל דֵּיך גַּעֲבָן פָּאָר זַיְן וּוִיבָּ, נָאָר מְחַמְּתָה דו בִּיסְט עַל פִּי דִין גַּעֲוָעָן דּוֹדָס אלְמָנָה, אַיז ער חַיְּבָּ גַּעֲוָעָן מִיתָּה אַיז מְהָאָט אַים אַוּוּקְגַּעְנוּמָעָן פָּוּן דִּי קְרָנוֹת הַמּוֹבָּח אַיז גַּעֲטוּט. נָוּ, אַיז אַבְּעָר דָּעָר דִין גַּעֲמָאָכָט גַּעֲוָאָרָן נָאָר פָּאָר דִי גּוֹפִים, נִישְׁתְּ פָּאָר דִי נִשְׁמָות. דָעָן ווען אַ נִשְׁמָה גַּלְוָסָט צו אַן אַנְדָּעָרָעָל, אַיז דאס פָּוּן הַיְמָלָ, אַיז זַי גַּעֲפִינְט נִישְׁתְּ קִין תִּקְוָה, בֵּין אַיר פָּאָרְלָאָגָן וּוּעָרָט דַּעֲרָגִיְּכָט. סְוּעָרָט גַּעֲבָרָאָכָט, דאס מִשְׁיחָה וּוּעָט נִישְׁתְּ קְוּמָעָן בֵּין וְאַנְגָּעָן אַלְעָ תָּאוֹת וּוּלְעָן דַּעֲרָפִילָט וּוּרָעָן, אַיז דַּעֲרָבָעָר וּוּעָט דאס דָוָר פָּאָר מִשְׁיחָה זַיְן כּוֹלוֹ חַיְּבָּ. אַיז ווען אַ נִשְׁמָה קָאָן דאס אַירְקָעָ נִישְׁתְּ דַּעֲרָגִיְּכָן אַין אַיז גַּלְגָּול, וּוּעָרָט זַי מְגַוְּלָגָל נַאֲכָאָמָל אַיז וּוּדְעָרָאָמָל, אַיז אַזְוִי אַיז גַּעֲוָעָן מִתְּאַיךְ. שְׁוִין קַנְאָפָע דָרִי טְוִוָּנָט יָאָר ווי אַיְיָרָעָ נִשְׁמָות שְׁוּעָבָן אַרְוָם נַאֲקָעָטָע אַיז קָאָגָעָן נִישְׁתְּ קְוּמָעָן אַיז עַולְמָ-הַאֲצִילָות, פָּוּן וְאַנְגָּעָן זַי שְׁטָאָמָעָן. דִי סְטָרָא-אַחֲרָא דַעֲרָלָאָגָן נִישְׁתְּ, אַיר זָאָל זִיך

באגעגעגעגען, דען וווען ס'וועט זיין א באהעפטונג צוויישן אדונינוו بن
הגייט אוון אבישג השונמייט — ווועט קומען די גאולה. איזוי איזו געשען,
דאם וווען ער איי געווען א בז'מליך, ביסטו געווען א דיניסט-מודיד אוון
ווען דו ביסט געווען א בת-ימלכה, איי ער געווען א קנעכט. איר זענט
אויך געווען פארדווארפן איין וויטע מדיניות. וווען ער איי געפֿאָרְן צו
דייר אויף א שיפ, האט דער שטן גבעבראכט א שטודס-וווינט אוון די שיפ
איין איביגעזונקען איין די אינדזון פון ים. עס זענען געווען נאך אלעלריי
אנדרערע מנויות, אוון אייער צער איין געווען גרויס. נו, זענט איר איצט
בידייע אין איין הווי, נאך וויל ער איין אוון עמ'הארץ, האלסטוא אים גראיניג.
דער אמרת איין, דאַס איביגעזונקען גופים זענען לבושים פון הייליקע נשמות,
וואס טרויערין איין דער פינצעטער אוון זוכן יהוד. אוון דאַס, וואס דו
ביסט אוון אשת-איש, איין דערפֿאָר, וויל ס'איין דא א ליטערנוג, וואס
קאנּו נאך צוشتאנּד קומען דורך גilioי-עריות. איזוי האט יעקב גענומען
צוווי שוואָעטער, אוון יהודה איין געלעגן מיט תמרן, אוון רואבן אוין
אויפֿגונגאנגען אויפֿן געלעגר פון בלחה, זיין פאטערס קעפסוווייב, אוון
הושע האט גענומען א וויב פון א הורז-הויז, אוון איזוי האבן געטן א סך
אנדרערע גרויסע ליטט. אוון ווי וויסן, דאַס דער באָק איין נישט געווען
קיין פשוטער באָק, נאך א משחתית, איניער פון דער סטראָאָחרראָ, אוון
ווען אָרְיהָ-לִילִיב ווֹאלֶט נישט אָנְגָּעָקְוּמוּן, ווֹאלֶט ער דֵּיק, חֲלִילָה, מַזִּיק

ווענו לישע האט אים געפרעהט ווער ער איז, אויב ער, שלמההלא, איז אויך א גלגול, — האט ער גענטפערט, דאס ער איז שלמה המליך, און איז ער איז אראפגעקומען אויף דער וועלט צו פארדייכטן וואס ער האט פוגם געווונן איז ערשטען גלגול. דען מהמת דעת חטא, וואס ער האט געטויט אדוניהון, האט ער נישט געקאנט אוניפגין איז דעת היכל, וואו ער איז ראיי געווונן. ווען לישע האט וידער געפרעהט, וואס ס'וואט זיין נאכן תיכון, אויב זיי וועלן דאון אלע אוועק פון דער וועלט, האט שלמההלא גענטפערט, דאס זיי און ער אליען וועלן האבן אריכת ימיים, און וועגן דעת יונגע האט ער געשוויגן און געגעבן אונצעהרן, דאס זיין צייט אויף דעת עולם השפל איז קורץ. און ער האט דאס אלע גערעדט מיט דעת נסח פון א מוקובל, וואס קיין שום סוד איז פאר אים נישט פארהוילן.

ווען לישע האט געהרט די דזאיקע רייד, איז איר א ציטערניש ארייבער איבערן לייב אונ זי איז געליבן ליגן מיט ביטול אברים. ליסע, די וואילקעגעודיקע אונ גענטע אין חנ"ך, האט פיל מאל געהאט גראיס רחמנות אויף אדוניהון, דוד המלך זינדיין זונ, וואס האט געלגולסט צו זיין פאטערס פלאש אונ געוואלט געזאלבט ווערן פאר א קענגי, אונ האט צוליב זיין וויזערשפונגקייט באצאלט מיטן קאָפ. נישט איינמאָל האט זי געווינט, ווען זי האט געלערנד דאס קאָפיטל אין מלכימ א. זי האט אויך געהאט מיטלייד מיט אבישג השוממית, די שענסטע בתולה אין אלע גרענצען פון ישראל, וואס אויבוואָיל דער מלך האט זי נישט געקאנט, האט זי געמוֹז בליבּן אלע יארן אין אלמנה. נו, האט זי געהרט דאס זי, ליסע, איז געווען אבישג השוממית, אונ אדוניהוס נשמה איז פאָרוואָגַלט געוואָרַן אין דעם יונג לייב. אונ מיט אמאל האט זי באנמען דאס דער יונג איז וואָהאָפטיק ענלאָך צו אדוניהון, ווי זי האט אים גיעזען אין דמיין, אונ ס'איין איר בעקוקט אויף איר מיט אָזָחָשָׁן. איר האט זיך גענוֹמָען אויסדוכטן, דאס זי האט געדענקט, ווי זי איז אמאל געווען אבישג השוממית אונ ווי אדוניהו איז פאָרבִּיגְעָפָּאָרְן דעם פֿאָלָאָץ אֵין אַ רִיטְוָאָגָן אַן פֿוֹפְּצִיךְ מאָן זענען געלאָפְּן פֿאָר אִים אָן גַּעֲבוּלָת, אָן אויבוואָיל זי האט באָדִינְט דעם קעניג שלמהן, האט זי געהאט אַ גְּרוּסָן פֿאָרָלָאָג זיך אַיבְּעָרְצְּוּנְטְּפָּרְעָן אָדוֹנְיהָוּן . . . עַס אֵין גַּעֲוָעָן וְיַשְׁלָמָהָלָעָס וְוַעֲטָרָע וְאַלְטָן אִיר באַשִׂידְט אַ טִּיף רַעֲטָנִיש אָן אוּפְּגַּעַבְּגַּדְּן אָן אִיר אַ קְּנוּיָּה פֿאָרְבָּאָרְגְּעָנִישָׁן פון פֿאָרְגָּאָנְגָּבָּעָ צִיטְטָן.

יענע נאָכָט זענען מאָן וויבּ נישט געשלאָפְּן. שלמהלע אַין געקוֹמָעָן צו ליסען, אָן זי האָבָן שטיל געשמוּעָס בְּיוֹ פֿאָרְטָאָג. ליסע האט געפרעגט קשיית אָן שלמהלע האט אויף אלע גענטפְּרָעָט מיט פֿיל טעם, דעַן מײַנְעַ לִיטְהָאָבָן אַ גְּרוּסָן כּוֹחַ אָן דער צוֹנָג אָן אַין אִיר תמיימות האט זי אִים אלע געגּוּבָּט. דעַן אַפְּילָו אַ מקובל וואָלָט געקאנט אַ טָּעוֹת האָבָן, אָן שלמהלע רִידְעָן זענען דְּבָרִי אַלְקִים חַיִּים אָן אָז עַר אֵין אַ בָּלְגְּלִיְּדָאָלִיהָן. אַזְּהַתְּהָבּוֹת האָבָן די זינ-

דיקע ריד אַרוּסְגָּרְפָּוֹן אֵין אִים, אָז עַד הַאֲטָגָעַטָּעַט אָז גַּעַפְלָאַטָּעַט,
אָז גַּעַקְלָאַפְטָא אֶצְאָן אֶצְאָן צָאָן, מַמְשָׁ וַיְיַ אַינְ פִּיבָּעָה, אָז דָאָס
בְּעַט הַאֲטָגָעַט זַיְד מִיט אִים מִיטְגָּעוּוֹאַרְפָּה, אָז טִיכָּן שְׂוִוִּיסָהָאָבָן זַיְד פָּוֹן
אִים גַּעַגְאָסָן. וּוּעָן לִיסְעַהָאָט אַיְנְגָעַזְעָן, דָאָס אַלְעָזָאַיְן בָּאַשְׁעָרָת אָזָן
דָאָס זַיְמָזָזָן זַיְמָזָזָן רְצָוָן, הַאֲטָגָעַט זַיְגַּגְהָרְבִּיבָּן בִּיטָּעָר צָו וַיְיַעַן אָזָן
בָּאָס גַּעַמְאָכָט דָאָס קִישָּׁן מִיט אַרְעָאַטְרָעָן. אָז שְׁלָמָהָלָעָה הַאֲטָגָעַט זַיְגָעָזָן
טְרִיסְטָא אָז גַּעַקְוָשָׁט אָז אַיר אַיְבָּרְגָּעְגָּבָן רְזִין דְּרוֹין. פָּאַרְטָאַגְּצָוָן
אִין זַי גַּעַבְלִיבָּן לִיגָּן אַפְּאַרְשָׁמָאַכְטָעָן, דָעָן דִּי כּוֹחָהָהָאָבָן זַי אַינְגָּאנְצָן
פָּאַרְלָאָזָט, אָז זַי אַיְזָגָעָזָן מַעַר טָוִיט וַיְיַעַבְעָדִיק. אָז אַזְוִי הַאֲבָאַיְךְ
מִיט דָעָר קְרָאָפָט פָּוֹן פָּאַלְשָׁעָר קְבָּלה אָז מִיט דִי פָּאַרְדָּאַרְבָּעָן רְיִיד פָּוֹן
שְׁבָתִי צְבִי אַרְאָפְגָּעָפְרִיט פָּוֹן דָעַכְטָפְאַרְטִיקָן וּוּעָגָן אַשְׁהָ צְנוּעָה.

דָעָר אַמְתָאַיְן, דָאָס דָעָר דְּשָׁעָר, שְׁלָמָהָלָעָה, הַאֲטָגָעַט דָאָס אַלְעָז גַּעַטְוָן
כְּדִי נַאֲכַצְגָּעָבָן זַיְן אַיְגָעָנְדָר תָּאוֹתָה, דָעָן מַחְמָת צְוִיפִּיל אַרְיִינְקָלְעָרָן
מָה לְמַעַלָּה וּמָה לְמַטָּה מָה לְפָנִים וּמָה לְאַחֲרָה, הַאֲטָגָעַט זַיְד אִים דִי טְבָעָ
אַיְבָּרְגָּעָדְרִיטָא קָאַפְּוִיעָר אָז אַעַר הַאֲטָגָעַט גַּעַפְוָגָעָן גַּעַבָּס אִין דֻּעָם, וּוָאָס
וּוְאָלָט פָּאָר אַגְּדָעָרָעָגָעָזָן אַלְיִיד. אָז מַחְמָת צְוִיפִּיל גַּלוּסְטָעָנִישָׁ הַאֲטָגָעַט
עַר פָּאַרְלִיוֹרָן דִי גְּבוֹרָתְ-אָנְשִׁים. דִי יְעַנְיקָעָן, וּוָאָס קַעַגְעָן דִי הִינְטָעָרָן
וּוּעָגָן פָּוֹן דָעָם מַעֲנְטָשָׁנָם טְבָעָן, וּוַיְסִין וּוְאַיְלָל דָאָס פָּאַרְגָּעָנִיגָּן אָזָן וּוַיְתִּיקָן,
שִׁיאָן אָזָן מִיאָסָן, לִיְבָשָׁאָפָט אָזָן הַאֲטָגָעַט, דָעַרְבָּאַרְעָמְדִיקִיט אָזָן גַּרְיוֹזָאַמְקִיט
אָזָן אַגְּדָעָרָעָגָעָזָן מִישָׁן זַיְד צְוָמָאָל צְוָנוֹרָף אַזְוִי, דָאָס מַעַן קָעָן
רְיעָכָט נִשְׁתָּחָט אָנוֹנְטָעָרְשִׁיְדָן צְוָוִישָׁן זַיְד. אַזְוִי אַרְוָם קָאָן אַיְדָן אַנְרָעָדוֹן דִי
לִיְטָט נִשְׁתָּחָט בְּלִוְיָן צָוָאָרְצָעָרְבָּעָן דָעָם בָּאַשְׁעָפָעָר, נַאֲרָאַפְּרִילָוּ צָוָאָרְצָעָרְבָּעָן
שְׁעָדִיקָן דִי אַיְגָעָנָעָן גּוֹפִים אֵין גַּאֲמָעָן פָּוֹן אַלְעָרְלִי אַוִּיסְדוּכְטָעָנִישָׁן.

+

די תשובה

דָעָר זְוַעַר אַיְזָגָעָזָן אַהֲיָסָעָר אָז טְרָוקָעָנָעָר. דִי פּוֹיעָרִים
אָזָן דִי פּוֹיעָרְטָעָס הַאָבָן אַוִּיפָּה דִי פָּעַלְדָּעָר גַּעַשְׁנִיטָן דָעָם מַאֲגָעָרוֹן קָאָרָן,
אָזָן דִי לִיְדָעָר, וּוָאָס זַיְדָאָבָן גַּעַזְגָּעָן, הַאָבָן דָעַרְמָאָנָט אֵין דָעָם
בְּלַעַקְעַצְנָן בְּיִם בְּאַלְיִיטָן פְּגָרִים. דִי זְוַעַגָּעָן זְוַעַגָּעָן גַּעַוְעָן גַּרְיָינָג אָזָן
הַאֲלָב לְעָר. אַיְדָהָאָבָן אַגְּגָעָשִׁיקָט הַיְשָׁעָרִיקָן אָז פִּיגָּל פָּוֹן יְעַנְדרָן

זיט סאן אוֹן זי האָבן אוּיפֿגעַעַסְן די פּוּירִישׁעַ מַיִ. פֵּילַ קִי האָבן זיך אוּיפֿגעַהָעֶרט צוֹ מְעַלְקָן, מְחַמֵּת מְכַשְּׁפּוֹת האָבן אֲנַגְּעַטָּן בִּישְׁוֹףַ צוֹ דיַ בְּהָמוֹת. אַין דָּאָרָף לְוַקָּאוֹן, נְעַבָּן קְרֻעַשָׂוֹן, האָטַם מַעַן גַּעַזְעַן בִּינְיאָכָט, וַיִּאָּרְבַּע אַיְזָן גַּעַרְטִים אַוִּיכָּס אַרְיךָ אַוְן גַּעַפְּאַכְּעַט מִיטַּא בְּזִוְּמַן. פָּאָרוֹיס אַיְזָן גַּעַלְאָפָּן אַפְּאָרְשִׁין מִיטַּשׁוֹאָרְצָעַ קָאָלְטַעְנָסְן, אַין אָפְּעַל אַוְן מִיטַּא וַיִּידְלַל. דיַ מִילְגָּעָר האָבן זיך גַּעַלְאָגָט, דָּאָס מְשַׁחְתִּים לְאַוְן אַיבָּעָר טִיוּוֹלְסְקוּיִט אַיְזָן מַעַל. אַפְּאָסְטוֹן, וָאָס פְּאַשְׁעַט פְּעַרְד אַגְּנָעָצָן נְאָכָט אַוְיָפָּן גַּעַמְיוֹזְעָכִץ, האָטַם גַּעַזְעַן אַיְזָן הִימָּל אַפְּגָּנְעָלָעָמִיט אַפְּעַרְדָּעָר קְרָאנְצָן אַוְיָפָּן קָאָפָּ, אַוְן דיַ גּוֹיִים האָבן דָּאָס גַּעַהְאָלָטָן פָּאָר אַוְאָרָה צִיְּכָן דָּאָס זַיְּעָר יּוֹםְהָדִין אַיְזָן נְאָגָעָט.

צַוְּ דיַ יִדְּן אַיְזָן קְרֻעַשָׂוֹן אַיְזָן גַּעַקְוּמָעָן דָּעָר חֲדָשָׁ אַלְלָה. דיַ בְּלַעַטָּעָר אַוִּיכָּס דיַ בְּוַיְמָעָר זְעַנְעָן גַּעַוְאָרָן גַּעַשְׁלָאָגָן מִיטַּצְּרָעָת אַוְן דָּעָר זְוִינְטַה האָטַם זַיְּ אַפְּגָּנְרִיסְן אַוְן גַּעַוְאָרְפָּן אַיְזָן קְהִ-הַקְּלָעָ. דיַ וַוְאָרְעָמְקִיְּטַ פּוֹן דָּעָר זָוָן אַיְזָן גַּעַוְעָן צְנוּוֹנִיגְעָמִישָׁט מִיטַּדִּי קִילָּעָ וַוְיְגַנְּטָן, וָאָס קְוּמָעָן פּוֹן יִמְ-הַקְּרִושׁ. דיַ פִּיגְגָּלָעָד, וָאָס פְּלִיעָן אַוְעָקָ אַיְזָן דִּי וַיִּיטְעַ מְדִינָה, האָבן אַפְּגָּנְהָאָלָטָן אַיְזָן אַסְּפָה אַוְיָפָּן שְׁוֹלְדָאָךְ, גַּעַפְּיָפָּט, גַּעַזְוִיטְשְׁעָרָט אַוְן גַּעַרְעָדָט מִיטַּפְּוִילְגָּשׁ קְוֹלָה, אַיְזָן אַוְונָטָן זְעַנְעָן אַרְוִוִּיסְצָוִגִּין פּוֹן שְׁטוּבָ, פְּלַעַדְעָרְ-מִיִּזְ, אַוְן מִיְּדָלָעָד האָבן מְוֹרָא גַּעַהְאָט אַרְוִוִּיסְצָוִגִּין פּוֹן שְׁטוּבָ, וַוְאָרוּם זְוָעָן אַפְּלַעַדְעָרְ-מִיִּזְ פְּאַרְטְּשְׁעָפָעָט זַיְּ אַיְזָן דיַ הָאָרָה, לְעַבְּטָמָעָן נִשְׁתְּ אָוִסָּס סְ'אָרָה. וַיִּאָלָעָ מְאָלָעָ אַיְזָן דָּעָר צִיְּתָה, האָבן מִיְּגַעַן שְׁלוֹחִים, דיַ שְׁדִימְלָעָד, אַגְּנָהוּבָן אַנְטוֹן אַלְעָרְלִי שְׁאָדָנוֹ. קִיבְּדָעָר זְעַנְעָן שְׁלָאָפָּ גַּעַוְאָרָן אַוִּיךְ מְאָלָעָן, פָּאָקָהּ לְאַקְסִירְעָכָא, אַסְּכָּרָה, אַוִּיטְשִׁיטְעָכָעָר, אַוְן גַּעַוְאָרָן אַוִּיךְ מְאָלָעָן, פָּאָקָהּ לְאַקְסִירְעָכָא, אַסְּכָּרָה, אַוִּיטְשִׁיטְעָכָעָר, אַוְיְבוֹאָוִיל דיַ מְאָמָעָסְן האָבן גַּעַמְאָסְטָן קְבָּדִים אַוְן גַּעַצְוָנְדָן נְשְׁמָה-לִיכָּט, זִיְּנָעָן דיַ עַופְּעָלָעָד אַוְעָקְגַּעַשְׁטָאָרָבָן. אַיְזָן בִּיתְ-מְדָרָשָׁה האָטַם מַעַן עַטְלָעָבָעָ מְאָל אַיְזָן טָאָגָג גַּעַבְּלָאָזָן שְׁוֹפָר. שְׁוֹפָר בְּלָאָזָן אַיִּזְ, וַיִּוְאָוִיל בְּאָקָאנְטָה, סְגָולָה מִיךְ אַפְּצָוּרָעָקָה, וַוְאָרוּם זְוָעָן אַיִּיךְ הָעָר דָּאָס קְוֹל פּוֹן שְׁוֹפָר, קְעוֹ אַיִּיךְ מִיְּגַעַן, אַזְ דָּאָס בְּלָאָזָן מַעַן שְׁוֹפָר של מְשִׁיחָה אַוְן אַזְ גַּאֲטָ בְּרוֹדָה הוּא אַיְזָן אַגְּנָעָרִיט מִיךְ צַוְּ שְׁעַכְתָּן. אַבָּעָר מִיְּגַעַן אַוְיעָרָן זְעַנְעָן נִשְׁתְּ טּוֹבָ אַוְן אַיִּיךְ קָעָן לְיִיכְתָּ אַונְטְּעָרִישִׁידָן צְוִישָׁן דָּעָם שְׁוֹפָר הַגְּדוֹלָה אַוְן דָּעָם הָאָרָן פּוֹן אַזְ בָּאָק . . .

נוּ, בֵּין אַיִּיךְ אַבָּעָר אַוְיךְ נִשְׁתְּטָה גַּעַשְׁלָאָפָּן אַוְן צְוִוגְעָרִיט פָּאָר דיַ לְיִיטָ פּוֹן קְרֻעַשָׂוֹן אַשְׁטִיקָלָה, וָאָס זַיְּ האָבן קִינְגָּמָל נִשְׁתְּטָה פָּאָרְגָּעָסָן.

ס'אייז געווען מאנטיק אינדעראפרַי בי שחרית. ס'בִּיתְמַדְרָשָׁ אֵין געווען פול. דער שמש האט זיך געיגרייט אויסצונגעמען דאס ספר. ער האט שוין געהאט פארישארצט דאס פרוכת און געעפנט דאס טידל פון אַרְוֹן. פֶּלְזִילְגָּן אֵין גַּעֲוָאָרְן אַ גַּרְוּדָעָר אֵין בִּיתְמַדְרָשָׁ. אלע האבן זיך אומגעקוּקַט. דורך דער אַפְּעַנְגָּר טִיר אֵין אַרְיִינְגְּעַקְוּמָעַן מִיט גְּרוּסִים אִימְפְּעַט שְׁלַמְהָלָעַ. די לִיטָּט וְעַנְגָּן פָּאַרְוּוָאַנְדָּרָט גַּעֲוָאָרְן פָּוּן זַיִן אַנְבְּלִיקָה. ער אֵין גַּעֲוָעָן אַנְגְּעַטָּו אֵין אַ צְּעַפְּלִיקְטָעָר קָאַפְּטָאַטָּע, וְאָס ס'הָאַט פָּוּן אַיְר אַרְוִיסְגַּעַקְוּקַט די זַקְלִיוֹנוֹת, מִיט אַ רִיס אֵין לאָאַז, וְאַז אַבְּלָה, אֵין די בְּלוּזָע זַאָקָה, וְאַיְן תְּשַׁהַהְבָּאָבָּא, אַזְּן די לענדן אַרְוָמָה גַּעֲגָרָט נִישְׁתְּ מִיט אַ גַּאֲרָטָל, נִאָר מִיט אַ שְׁטָרִיקָה. דאס פְּנִים אֵין גַּעֲוָעָן וְוַיִּס, דאס בערדל — צְעַפְּיִיבָּרָט, די פָּאוֹת — צְעַפְּלָאָסָן. די לִיטָּט האַבָּן נִישְׁתְּ גַּעֲגָלִיבָּט די אַיְגָעָנָע אַוְיגָן. ער אֵין האַסְטִיק צְוּגַּעַגְּנָגָעָן צָוָם קוֹפְּעָרָנוּם האַנְטְּפָאָט אַזְּן גַּעֲוָאָשָׂן די העַנְתָּ. דער נַאֲךְ האַט ער זַיך גַּעֲלָאָזָט שְׁפָאָנָעָן צָוָם בְּאַלְעָמָרָה. וְעַן ער אֵין גַּעֲוָעָן אַוְיבָּן, האַט ער אַ פָּאָטָש גַּעֲטָוָן אֵין שְׁוֹלָחָן אַזְּ גַּעֲרָוָן מִיט אַ צִּיטְעָרְדִּיק קָוָל:

— רבותה! אַ בשורה רעה האַט אַיך אַיך אַנְצְׁוָאָגָן! . . . אַ פִּינְצְּטָעָרָע שְׁמוּעה! . . .

אַ וְוַיִּל אֵין אַיְן בִּיתְמַדְרָשָׁ גַּעֲוָאָרְן אַזְּוִי שְׁטִילָה, אַז מִהָּאַט גַּעֲהָעָרט דאס קְנָאָקָן פָּוּן די פְּלָעָמָעָלָעָד אַיְן די נְשַׁמְּהָלִיכָּט. בָּאַלְד אֵין אַ גְּרוּשָׁ דָּוְרְכְּגָּעָלָאָפָּן צְוִישָׁן עַולְמָה, וְאַיְן אַ וְאַלְד פָּאָר אַ שְׁטוּרָעָם. אלע האַבָּן גַּעֲנָמָעָן זַיך שְׁטוֹפָן צָוָם בְּאַלְעָמָרָה. סִידְרוֹם וְעַנְגָּן אַרְאָפְּגָעָפָאָלָן, נִאָר קִינְיָעָר האַט נִישְׁתְּ גַּעֲמָוָן דאס הָאָרֶץ זַיך אַוְיפְּצָהָוִיבָּן. יִנְגָּלָעָד וְעַנְגָּן אַרְוִיפְּגָעָשְׁפָרָוָנָגָעָן אַוְיפְּ דִּי בְּעָנָק אַזְּן די טִישָׁן, וְוַאְוַיְלָגָן הַיְלִיקָע סְפָרִים, נִאָר מַעַן האַט זַיך נִשְׁתְּ אַרְאָפְּגָעָטָרִיבָּן. אַזְּן דָּעָר וְוַיְלִיבָּרְשָׁוָל אֵין גַּעֲוָאָרָן אַ לְוִיְּפָעָנִישָׁ אַזְּן טְוָפָעָנִישָׁ. דאס האַבָּן די נִשְׁמָם גַּעֲאַיָּלָט צָוָם דָּעָר קְרָאָטָעָ, צָוָם וְוַאְסָס סְקָוָמָט פָּאָר אַוְנָטָן, צְוִישָׁן די מְאַנְסְּלִיטִיט.

דָּעָר אַלְטָעָר רָבָּה, רָבָּה, עַוְרָלָה, האַט נִאָר גַּעֲלָבָט אַזְּן גַּעֲפִירָט די קְהִילָה מִיט תְּקִיפָּות. אַוְיְבוֹזָאַיָּל עַס אֵין נִשְׁתְּ גַּעֲוָעָן זַיִן שְׁטִיגְעָר מְפִסְקָה צָוָם זַיִן אֵין מִיטָן דָּאוֹנָעָן, האַט ער זַיך אַמְגָעָקָטָפָּה פָּוּן זַיִן שְׁטָאָט אֵין מַזְרָחְ-זָוָאנָט, וְוַאְוַיְלָגָן ער אֵין גַּעֲשְׁטָאָגָעָן אֵין טְלִית אַזְּן תְּפִילִין, אֵין אַ רְוַיְבָּה גַּעֲטָוָן מִיט גַּעֲבִיאְזָעָר :

— וְוַאְסָס וְוַיְלָסָטוֹ? דָּעָר וְוַעֲרָטָעָר!

— רבותי, כ'בין א פושע ישראל! א חוטא ומחטיא את הרבים,
א ירבעם בן נבט! — האט שלמהלע גערופן, און מיט א פויסט א קלעפּ
געטונן אין הארץ ארין. — זייט וויסן, או כ'חאָבּ אַנְגֶּעֶרֶעֶט מײַן וויבּ
זו זנות. כ'בין אלץ מודה, מודה ומתהודה! . . .

אויבּוואריל ער האט גערעדט שטייל, האט זיין קול אַפְּגָעַהילכט ווי
ס'בית-המדרשה וואָלט געווען לידיק. פון דער וויבּער-שול האט זיך
דערכהערט אַשְׁטִים ווי עמצע וואָלט געלאָכט, און באָלד איז דאס קלומּרֵ
שטע געלעכטער אַרְבִּיבּער אין אַשְׁטִיל געיאָמער, ווי ערבי-יַיִּום-יכפּור צו
מנחה. די מאָנסלייט זענען געליבּן ווי פֿאַרְשְׁטִינְגְּערַט. פֿיל האָבּן געַז
דאָקט דאס נישט אַנדערש נאָר דער יונגעָרְמָן אין פון זינען אַראָפּ.
אנְדערע האָבּן שיין געהאָט געהאָט עפּעס מָוּרְמָלָעַן. ר' עוֹרֶל, ווֹאָס
האט שיין לאָנגּ געהאָט אַחֲד, האט מיט צִיטְעָרְנְדִּיקְעַן העונט אַראָפּ
איינער פון דער כת שבתי צבּי, האט מיט צִיטְעָרְנְדִּיקְעַן העונט אַראָפּ
הוּיבּן דעם טלית פון קאָפּ און אַים אַנְגָּהָאנְגָּעַן אוּפּ די אַקְסְּלָעַן. דאס
פֿנִים, ווֹאָס איז געווען באַהָאנְגָּעַן מיט ווֹיַסְעַת האַלְבּ-אוּסְגַּעַךְ-אַכְעַנְעַן
פֿאַסְן באָרד און פֿאַות, איז געוואָרַן געל, ווי בִּי אַמת.

— ווֹאָס האָסְטו געטונ? — האט דער זקן געפּרָעַגְט מיט אַגְּעַז
בראָכוֹן קול און מיט וואָרְעַנְישׂ. — מיט ווֹעַמְעַן האָט זיך מזנה געווען?
— מיט דעם שווערט בעל-עגלה . . . לייבּ שמייסער . . . ס'איוּ
אלץ מײַן שולד . . . ז'יט ניש' געוואָלט, נאָר כ'חאָבּ זיך מפתחה געווען . . .
— דו? — האט ר' עוֹרֶל געפּרָעַגְט און זיך געטונ אַבוֹגּ פֿאַרוֹיסַן,
ווי אַים אַקְעַנְצְּלוּפּן.

— יא, רבּי, איך . . .

ר' עוֹרֶל האָט אוּסְגַּעַךְ-אַקְעַנְצְּלוּפּן דעם אַרְעַם אַנְצְּוֹנוּמָעַן אַשְׁמַעַק
טאָבאָק, כדי מיט דעם שאָרְפּן גערודּן צו שטָאָרְקָן זיין פֿאַרְשְׁלָאָפּ גַּעֲמִיטַיַּת,
נאָר די האָנט האָט זיך אַזְוִי גַּעֲטְרִיְּסְלָט, אוּ דער עוקּז טָאָבּאָק איז אַים
אַרוּסְגַּעַפְּאַלְן פון צוֹוִישַׂן די פֿינְגְּעַר. די קני האָבּן אַים גַּעֲשְׁטוּרִיכְלַט
אוּן ער האָט זיך גַּעֲמוֹת אַנְכָּאָפּן אַוְ שְׁטָעַנְדָּעַר נִישְׂט אַומְצְּפְּאַלְן.

— וואָרום האָסְטו דאס געטונ? — האָט ער געפּרָעַגְט מיט אַשְׁוֹאָד
קָוָל.

— כ'ז'וּיסְ נִישַׂ/, רבּי . . . אַ רוח שְׁטוֹת אַיז אַין מִיר אַרְיַין! —

האט שלמהלע גענטפערט און זיין קלינגע געשטאלט איז ווי אינגען שרוופן געווארן. — ב'האָט אַ טוּתַ גַּעֲהָאָט ! . . . אַ מִיאָסָן טוּתַ ! . . . — אַ טוּתַ ? — האָט ר' עוֹרְכֶּבֶר גַּעֲנְטֶפֶרֶגֶט אַן אַיִן אוֹיגֶה האָט זיך אַים אוֹיפְּגַעַהוּבֵן הַעֲכָרָה פָּוּן דָּעַם אַנְדָּעָרָן — קְרוּם אַן אַרְוִיסְגַּעַן זיך אַם אוֹיסְגַּעַדְוָכְט גַּלְיִיך דָּאַס אַיִינַע אַיִג וּוֹאַלְט אַ לְאָך בָּאַלְטַה. ס/האָט זיך אַיסְגַּעַדְוָכְט גַּלְיִיך דָּאַס אַיִינַע אַיִג וּוֹאַלְט אַ לְאָך גַּעֲטָוּן מִיט אַן אַוִּיסְטֶעֶרֶלִיש נִשְׁטַ-דָּעַרְיַוּלְטֶלִיש גַּעֲלַעֲכְטָעַר. יְאָ, אַ טוּתַ ! — האָט שלמהלע צְרוּקֶגֶעַנְטֶפֶרֶט אַן גַּעֲבְּלִיבֵן שְׂטִין אַ מְבּוֹלְבּוֹלָעָר אַן אַ פָּאַלְיִירְעַנְדָּר.

— גַּעֲוֹאַלְד, יִדְן, אַ פִּיעַר בְּרַעְנָט ! . . . אַ פִּיעַר פָּוּן גִּיהְנוּם ! — האָט פְּלַצְלִינְג אַ הַוִּיל גַּעֲטָוּן אַ יִיד מִיט אַ פָּעַד-שְׁוֹאַרְצָעָר בָּאַרְד אַן צְוַיִּי לְאַנְגַּע צְעַשְׁוַיְבָּעַרְטָעַ פָּאוֹת. — קִינְדָּעָר שְׁטָאַרְבָּן צְוַיִּיב וַיִּ ! . . . אַוְמָן שְׁוַלְדִּיקָּעָר עַוְפְּלִעָךְ, וּוֹאָס וּוֹיִיסְן נִשְׁטַחְתָּן טֻמְחַטָּא ! . . .

וּוֹעֵן דָּעַר יִיד האָט דָּעַרְמָאנְט דִּי קלינגע קִינְדָּעָר, אַן גַּעֲוֹאַרְן אַין וּוּבְּעַרְ-שְׁוֹל אַ גַּעַיְאָמָר וּוֹי צַו כְּלִינְדָּרִי. דָּאַס האָבָן זיך מַאֲמָעָס דָּעַרְמָאנְט אַן דִּי אַיִינְגָּעָר פִּיצְלָעָךְ, וּוֹאָס זְעַנְעָן אוּוֹעָק פָּוּן דָּעַר וּוּלְטָה. אַזְוִי וּוֹי קַרְעַשְׁוּוּ אַן גַּעֲוּוּן אַ קלִיָּן מִקְומָה, האָט מַעַן גַּלְיִיך זיך דָּעַר וּוֹאָסְט אַינְדָּרוּסְן וּוֹאָס ס/אַיְזָן גַּעֲשָׁעָן אַן ס/אַיְזָן גַּעֲוֹאַרְן אַן אַנְגַּעַלוּיָּה. וּוּבְּעַרְ האָבָן זיך אַוִּיגְעָמִישָׂט מִיטָּמָאָסְלִיטָה. טְלִיתִים זְעַנְעָן אַרְאַפְּגַּעַרְסָן גַּעֲוֹאַרְן, תְּפִלְיָן זְעַנְעָן אַרְאַפְּגַּעַטָּלָן. וּוֹעֵן דִּי לִיטָּן זְעַנְעָן אַנְגַּעַשְׁטִילָט גַּעֲוֹאַרְן, האָט שלמהלע פּוֹנְסָנִי אַנְגַּעַהוּבֵן זַיִן וּוֹיְדוּי. עַר האָט דָּעַרְצִילָט וּוֹי עַר האָט נָאָך בְּחוֹרְיוֹן זיך באַחֲפָט צַו דִּי שְׁבַתְּ-צִבְּ-יָהִילִיט, אַן וּוֹי זַיִן האָבָן מִיט אַים גַּעַלְעָרָט, אַן וּוֹאָס מַעַר טּוֹמָאָה, אַלְעַז מַעַר קְדוֹשָׁה, אַן וּוֹאָס גְּרַעְסָעָר דִּי רְשָׁעָות, אַלְעַז גַּעֲנְטָעָר צַו דָּעַר גָּאָולָה. — יִדְן, כְּבִין אַ פּוֹשָׁעִיְשָׁרָאָל ! — האָט עַר גַּעַרְפָּוֹן. — אַ מּוֹמְרַ-לְהָכָבִים אַן אַ נָּאָך ! . . . אַיְדָהָב שְׁטִילְעָרְהִיט מַחְלָל שְׁבַת גַּעֲוּעָן, גַּעֲגָעָן, מִילָּ-כִּיקָּס נָאָך פְּלִישִׁיקָס, פְּאַרְפָּעַלְט תְּפִלְיָן צַו לִיגְגָן, צַו שָׁאַנְד גַּעַמְאָכָט סְפָרִים אַן גַּעֲטָוּן כָּל הַעֲבָרוֹת שְׁבַתְוָה . . . אַיְדָהָב מִיְּנָן אַיִגָּן וּוּבְּ אַנְגַּעַרְעָדָט צַו זְנוֹת ! . . . אַיְדָהָב אַיר אַיְנְגַּעַרְעָדָט, אַז דָּעַר יְוָנָג, לִיְבָל שְׁמִיסָּעָה, אַיְזָן אַדְוַנְיָהוּ בְּן חָגִית אַן זַי זַי אַבְּיָשָׁגָה шׁוּבָמִית, אַן אַז זַי קָאַנְגָּעָן קְוּמָעָן צַו אַתְּ-קְיָהָן נָאָך דָּוְרָך יְהָוָה ! . . . אַיְדָהָב אַיר גַּעַזְאָגָט, אַז זַי טָוָת נָאָך אַמְצָוָה ! . . . אַשְׁמָתָה, בְּגַדְתִּי, גּוֹלְתִּי, טְפַלְתִּי שָׁקָר, יְעַצְתִּי רָע, נָאָפְתִּי ! — האָט עַר גַּעַרְפָּוֹן מִיט אַ הוִיךְ קָוָל אַן יְעַדְעָס מַאֲל אַ

קלאָפַע געטָנוּ אֵין האָרֶץ אֲרִיָּן . . . שְׁפִיטִית אֹוֵף מֵיר יַיְדָן . . . שְׁלָגָות
מִיךְ ! . . . רַיִסְטַּפָּן מֵיר שְׂטִיקָעָר ! . . . זִיְתִּ מִיךְ דָּן, יַיְדָן ! — הַאֲטָ
עָרָ פּוֹנְסָנִי גַּעַנְוּמָעָן רַוּפָן . — דִּי אַרְבָּעָ מִתְהָוָת זַעַנְעָן נִישָׁת בְּטָל גַּעַ-
וָאוָרָן ! . . . יַהִי רְצֹן שְׁמִיתָתִי תְּהָא כְּפָרָתִי עַל כָּל עֻוּנוֹתִי ! . . .
— יַיְדָן, אֵיךְ בֵּין נִישָׁת קִין רָב אֵין קַרְעָשָׁוֹן, נָאָר אֵין סְדוֹם ! —
הַאֲטָ דָ' עַזְוָרָל אַ גַּעַשְׁרִי גַּעַטָּוּן — סְדוֹם וְעַמְרוֹה ! . . .
— גַּעַוָּאָלָד, יַיְדָן, דַעַר שְׂטָן טָאנְצָט אֵין קַרְעָשָׁוֹן ! — הַאֲטָ זִיךְ
פּוֹנְסָנִי צַעְגָּוָאָלְדָעָוּעָט דַעַר שְׂוֹאוֹרְצָעָר יַיְד אָוָן זִיךְ אָנְגָּעָכָאָפָט מִיטָּ
בִּידָעַ העָנְטָבִים קָאָפַע — דַעַר שְׂטָן־הַמְשָׁחָה ! . . .

דער ייד איז געוווען גערעכט. יענעם טאג און די נאכט דערנאג איז קרעשעו געוווען אין מײַן מאכט. מ'האט אין דעם טאג מערד נישט געדאונגט און נישט געלערנט, נישט געללאזָן קיינ் שופר און נישט געזאגט קיינ் תהילימ. די פרעוש אין געמויעצעץ האבן געקוואקעט : טמא, טמא. קראען האבן אנגעזאגט בייזע בשורוות. דער קהילעער באק איז ווילד געוואָן און באפאלן אַ ווייבַּל, ווֹסֶם האט זיך צוֹרִיקְגַּעֲלָעָט פָּנוֹן מְקוֹוָת. אַין יְעַדוֹ קְוִימָעָן הָאָט גַּעֲפִיפְט אַ שֵּׁד. פָּנוֹן יְעַדְעָרְ פָּרוֹי הָאָט אַרְוִיסְגַּעֲרָעָט דָּס נִישְׁטָגּוֹתָס. לִיסְעָ אַין נָאָך גַּעֲלָעָגָן אַין בעט, ווֹעָן דָּס גַּעֲזָעָמָל הָאָט זיך אַרְיִינְגְּעָרִיטָן אַין אַיר הוֹיְן. פְּרִיעָרְ הָאָט מְעַן אַוְיגְּהָאָקְט מִיט שְׂתִינְגְּעָרְ דִּי שְׂוִיבָן אַין די פָּעָנְצָטָעָר. דָּרְגָּנָאָך הָאָט דָּרְגָּהָמָן זיך אַרְיִינְגְּעָרִיסָן אַין אַיר שְׁלָאָפְּחָדָר. ווֹעָן לִיסְעָ הָאָט דָּרְגָּעָן דָּעַם עַרְבָּרְבָּאָן דָּעַרְהָעָרט וַיְיַיְעָ גַּעַשְׁרִיעָן, אַין אַיר דָּס פְּנִים גַּעַוָּאָרְן אָזְוִי וּוֹיסֶם וּוֹי דָּס צִיכְלָן, אוֹיף וּוּלְכָן זַי אַין גַּעַלְעָגָן, זַי הָאָט זַי גַּעַוָּאָלָט אַנְטוֹן, נָאָר מְהָאָט אַרְאָפְּגָעָרִיסָן פָּנוֹן אַיר דָּס בעט-גַּעַצְיָגָן, צַעְפְּלִיקְט דָּס זַיְדָעָנָה העמָד אוֹיף אַיר לִיבָּן אַין אָזְוִי אַ שְׁתָּאנְדָּן, בָּאַרְוּוִיסָן, אַין אַ צַּעְדִּיסָן הָעָמָד, אַן אַ הַיְּבָל, הָאָט מְעַן זַי אַוּוּקְגַּעַשְׁלָעָפֶט צֻום רַבָּס הוֹיְן. דָּעַר יְוָנָגָן, לִיבָּל שְׁמִיסְעָרָ, אַין גַּרְאָד אַנְגַּעַקְמָעָן פָּנוֹן אַ דָּאָרָף וּוֹאוֹ ערַה הָאָט זיך אַוְיגְּהָאָלָטָן עַטְלָעָכָעָ טָעָב. נָאָר אַיְדָעָר הָאָט בָּאָנוּמָעָן וּוֹסֶם מְיוֹיל פָּנוֹן אִים, האָבָן די קְצִבִּים אִים גַּעַבְוָנְדָן מִיט שְׁתְּרִיקָ, אִים באַדְעָקָט מִיט שְׁוּוֹרָעָן קְלָעָפָן אַין אַפְּגָעָפְּרִיט אַין דָּעַר קְהִלִּישָׁר תְּפִיסָה, אַין פָּאַלִּישָׁ פָּנוֹן שָׁוֹל. מַחְמָת שְׁלַמְהָלָעָה הָאָט זיך אַלְיָין מְוֹדָה גַּעֲוָעָן, אַיְזָ ערַ אַפְּגָעָקְמָעָן מִיט אַ פָּאָר פְּלָעָם אַין פְּנִים, אַבָּעָר עַד הָאָט זיך גּוֹטוּוֹילִיק אַוּוּקְגַּלְיִיגְט בַּיִּדְעָר שְׁוּוֹעָלָן בַּיִּתְמָדְרָשָׁ אַון

גערופן, דאס יעדער וואס גיט אַריין און אַרוויס, זאל אויף אַים אַרוויפֿי
טראָטען אָון אַים באַשפֿיעַן, וואס דאס אִין דער ערשטער סיגוֹפֿ פֿון די
יענְיקָע, וואס טוּן תשובה אויף גִּילויִ-עֲרֵיות.

יא

די שטראָף

בֵּין שְׁפָעַט בִּינְגָכֶט אֵין דָּעַר רְבָּ, רְ' עַוּולֶל, גַּזְעָסֶן אֵין בִּיתְ-דִּין
שְׁטוּב צְוֹאָמָעַן מִיטָּן דִּין, דָּעַם שְׁוֹחַט, דָּעַם נָאָמָן אָון דִּי שְׁבָעָה טֻבִּי
הָעִיר אָון אוּיךְ פִּיל אַגְּדָעָרֶץ חַשּׁוּבָ לִיטָּ, אָון מַעַן הָאָט אַוְיסְגָּהָעָרֶט
דִּי זִינְדִּיקָע, אַוְיבָּוָאַיְלָן דִּי לְאָזֶן פֿון רְבָּס הָוִי זַעַנְעָן גַּעַוּעַן פָּאַרְהָעָמֶרֶט
אָון דִּי טִיר גַּעַשְׁלָאָסֶן, הָאָט אַמְּנוֹן זִיךְרָן צְעַנְיִפְגָּעָזָמֶלֶט אַרוּם דָּעַם
רְבָּס הָוִי אָון דָּעַר שְׁמַשׁ הָאָט יַעֲדָעַס מַאְלָג גַּעֲמוֹת אַרְוִיסְקוּמוּעַן אָון
פָּאַנְגָּדָעָרֶטְרִיבָּן דִּי גִּינְגְּרִיקָע. עַס וּוֹאַלְטָן גַּעַדְיוּרֶטֶן צַו לְאָנֶג אַיְבָּרִ
צַוְעָבָן דִּי רְיִיד, וואס זַעַנְעָן דָּאָרְטָן גַּעַרְעָדֶט גַּעַוְואָרָן, אָון דִּי בּוֹשָׁות אָון
חַרְפּוֹת, וואס שְׁלָמָהַלָּע אָון לִיסְעַ זַעַנְעָן אַוְיסְגָּשְׁטָאָגָעָן. אַיךְ וּוֹעַל בְּלוּיָּ
אַיְבָּרְגָּעָבָן עַטְלָעָכָע פְּרָטִים. דִּי לִיְיט הָאָבוֹן זִיךְרָן גַּעַרְיכֶּט דָּאָס לִיסְעַ
וּוֹעַט זַוְּיִנְגָּעָן אָון שְׁרִיְעָן אָון לִיְקָעָנָעָן, אַדְעָר גַּאֲרָפָט פָּאַרְשָׁלָאָפָט וּוּעָרָן, נָאָר
זִי אַיְזָגְּבָּלִיבָּן שְׁטִיל. זִי הָאָט גַּעַנְטָפְּרָטֶן קְלָאָר אַוִּיךְ אַלְעָ שָׁאָלוֹת,
וּוֹאָס דָּעַר רְבָּה הָאָט אַיְדָר גַּעַשְׁטָעָלֶט. זִי הָאָט מַודָּה גַּעַוּעַן דָּאָס זִי הָאָט
מַוְּנָה גַּעַוְועַן מִיט דָּעַם יְוָגָן, אָון וּוֹעַן דָּעַר רְבָּה הָאָט זִי גַּעַפְרָעָט וּוּי אַזְוִי
זִי, אַיְדִּישָׁע טָאָכְטָעָר אָון אַבְּתִּידְעָתָה. הָאָט גַּעַקְאָנֶט אַפְּטוֹן אַזְוִי אַזְוִי,
הָאָט זִי נִישְׁטָא אַרְוִיְפָגָוָאָרְפָּן דִּי שְׁוֹלְד אַוִּיךְ קִינְיָעָם, נָאָר גַּעַנְטָפְּרָט
דָּאָס זִי הָאָט גַּעַזְוִינְדִּיקָט אָון אַיְזָגְּבָּלִיבָּן שְׁטָרָאָת. כְּזָוִיסָּן, אָזָן
בְּחָאָב פָּאַרְלִוִּירָן עַולְמָ-הָזָה אָון עַולְמָ-הָבָא הָאָט זִי גַּעַזְוָגָן, אָון אָזָן סְאַיְזָ
נִישְׁטָא פָּאַר מִיר קִינְיָהָתָה. אָון זִי הָאָט דִּי וּוּרְטָעָר גַּעַרְעָדֶט אַזְוִי
פְּשָׁוֹט, גִּלְיָךְ וּוּי דָּאָס וּוֹאַלְטָן גַּעַוְועַן אַגְּוּוּיְנָלְעָכָע זִאָךְ, אָון עַס אַיְזָגְּבָּן
אַוִּיב זִי הָאָט לִיב גַּעַהָאָט דָּעַם יְוָגָן, אַדְעָר זִי הָאָט יַעֲדָעַס גַּעַפְרָעָט,
זִי בָּאַצְוֹוָנְגָעָן, אַדְעָר אַיְבָּרְגָּרְעָדֶט, הָאָט זִי גַּעַזְוָגָט, דָּאָס זִי הָאָט אַלְעָ
גַּעַטְוֹן מַוְּתוּיָּיק אָון מִיט אַיְדָר אַיְגְּנָעָן דְּצָוָן.
— אַפְּשָׁר הָאָט דִּיךְ אַבְּרָהָם באַשְׁוֹאוֹרָן? — הָאָט דָּעַר רְבָּ

געפראגט. — אדרער אפשר האט דיר עמצע כישוף אנגעטען? אפשר האט דיך גענוייט א שד? אדרער אפשר ביסטו געוווען אין א פארבלענדעניש און דו האסט פארגעסן דעם דינֿתורה, אדרער או דו ביסט א יידייש טאכטער? זאג, ליקן נישט!

און ליסע האט גענטפערט דאס זי וויטט נישט פון קיין רוח-דע און קיין שד און קיין כישוף און קיין פארבלענדעניש.

איינזיקע ליטט האבן וויטער געפראגט, אויב זי האט נישט אמאל געפונגען א קנוּפ און א מלbowן, אדרער א קאָלטן אין די האר, אדרער א געלן פלעך אויפן שפיגל, אדרער א ברויז-אוֹן-בלויען ציכֿן אויפן ליב, און זי האט גענטפערט דאס זי האט נישט געפונגען קיין זאָר. וווען שלמה-לע האט גערופן דאס ער האט זי אַנגערעדט און אָז זי אַיז וויאַן, האט זי אַראָפֿגֿעָלָאָזְט דעם קאָפ און נישט געזאגט יאָ, אדרער נישט. און זוען דער רב האט געפראגט, אויב זי האט נישט חרטה אויף אַיר טוּעָצָן, האט זי פריער געשוויגן, און דערנֶאָך האט זי זיך אַנגערופֿן: ווֹאָס ווועט אַרוֹיסֿקֿוּמָעָן פון מײַן חרטה? און זי האט צוּגֿעָבָן: אַיך ווַיל גַּעַם משפט וווערן נישט לוּיט מידת-הרחמים, נאָר לוּיט מידת-הדין. דערנֶאָך אַיז זי אַינְגַּאנְצָן אַנטְשׁוּיגָן גַּעֲוָאָרָן אַון סְאִין שׂוּעוֹר גַּעֲוָוָן פון אַיר אַרוֹיסֿצּוּקְרִינָן אַ וּאָרט.

דער יונָגָן, לֵיבָן, האט מוזה געוווען דאס ער האט מזנה געוווען מיט ליסען, דער טאכטער פון זיין בעלֿ-בִּיתָה, כמה פֻמִּים; אָז זי אַיז גַּעַקְומָעָן צו אַים אויפֿן בוידעט און אַין גַּאֲרָטָן צוּוִישָׁן די בִּיטָּהָן, אָז ער אַין אויך עטלעכּע מַאֲל גַּעֲוָוָן אַין אויך שְׁלָאָפֿ-חַדְרָן. אויבוואָיל ער אַין גַּעֲוָוָן צְעַשְׁלָאָגָן אָז זִינְגָּעָן מלְבוּשִׁים זַעַנְגָּעָן גַּעֲוָוָן צְעָרִיסָן, אַין ער גַּעַלְיָבָן אָז עומֶד בְּמַרְדוֹן, וּזְעַס שְׁטִיטָה, דאס רְשָׁעִים טְוָעָן נישט קַיְן תְּשׁוּבָה אַפְּילָו בַּיְּדָר טִיר פָּוָן גִּיהְנָמוֹ, אָז ער האט גַּעַרְעָדָט נִיבּוֹלְ-פָּתָה. ווּעַן אַינְגָּעָר אַ בעלֿ-הַבִּית האט אַים געפְּרָעָגָט: הִיכְכָּן, וּזְעַס נִישְׁט? זי אַיז בעסער פון אַיְעָר ווַיְיבָן. ער האט דערביי אַנגְעָרוֹפָן די לִיטָּמִיט שְׁפָאָט-גַּעַמְעָן, אָז גַּעַטְעָנָהָט, דאס די בעלֿ-הַבִּתִּים זַעַנְגָּעָן גַּנְבִּים, פְּרָעָסְעָרָה, ווּאַכְעָרָה, אָז אָז זִי נָאָרָן אַפְּ אוֹרֶף דער ווֹאָג אָז דער מַאָס. ער האט אויך גַּעַרְעָדָט עַזְוְתִּיקִיטָן אוֹרֶף זַיְעָרָה ווּיְבָעָר אָז טַעַם. אַיְגָּעָם האט ער גַּעַזְאָגָט דאס ווֹאָזִין ווַיְיבָן שְׁטָעָלָט זִיךְ אַוּעָקָן, טַעַם.

וואקסט אויס אונטער איר אַ באָרג מיסט; אָן אַנדערן — דאס ער שטיינקט אָן דאס זיַין אַשָּׁה לְאֹזֶת אִים נִישְׁתָּאַרְיִין אֵין בעט, אָן נַאֲךָ אָזַעַלְכָּע וּוּעֲרַטָּעָר, אָן עַס אַיז גַּעֲוֹעַן אַ חֻכָּא וּטְלוּלָא. אָן וּזְעַנְדָּר רַב הָאָט אִים גַּעֲפָרָעָגֶט: וּוֹאָס מִינִיסְטוֹ, דוֹ וּוּסְטָ אַיְビָקְ לְעַבְּן? — הָאָט עַר גַּעֲנַטְפָּעָרָטָמָ, דאס נַאֲכָן טּוּיטָ אַיז אַ מעַנְתָּשָׁ גַּעַלְיכָּן צַו אַ גַּעֲפָרָגְרָט פָּעָרָד. עַר הָאָט אַרְוִיסְגָּעָרוֹפָן בַּיִּ דִי לִיְּטָ אַזְּוִיפָּיל צָאָרָן, דאס מַעַן הָאָט אִים וּוּידָעָר גַּעַשְׁלָאָגָן בַּיִּם רַב אֵין שְׁטוּב אָן דִּי פָּאַרְזָאַמְלָטָע אַינְדְּרוֹיסְן הָאָבָּן גַּעַהְעָרָט וּזְיַנְעַ קְוָלוֹת, אָן לִיטָּעָהָאָט פָּאַרְשָׁטָעָלָט דאס פְּנִים מַיִּט בַּיִּדְיָעָה הָעַנְתָּ אָן אַנְגָּהָוִיבָּן כְּלִיפָּעָן.

מחמת שלמהלע הָאָט אַלְיָין מַודָּה גַּעֲוֹעַן אַוִּיף זְיַנְעַ עַוּנוֹת אָן אֵין גַּרְיִיט גַּעֲוֹעַן תְּשׁוּבָה צַו טָוּן, הָאָט מַעַן אִים גַּעֲשִׁוּנָם, אָן אַיְニְקָעָה אָבָּן אִים אַפְּילָו גַּעֲרוֹפָן דִּי שְׁלָמָה. עַר הָאָט דָּעַרְצִילָט וּוּידָעָר אַמְּאָל פָּאָרָן בִּיתְהִדְיָין וּוּ אַזְּוִי דִּי שְׁבַּתְּיִ-צְבִּינְיִקָּעָס הָאָבָּן אִים גַּעֲפָנְגָּעָן אֵין זְיִיר נַעַץ, וּזְעַנְדָּר אֵין נַאֲךָ גַּעֲוֹעַן אַחֲרָוֹן, אָן וּוּ אַזְּוִי עַר הָאָט שְׁטִילְעָרְהִיט גַּעֲלָעָרְט זְיִירָעָר סְפָרִים אָן קְנָטְרִיסִים, אָן אַנְגָּהָוִיבָּן גְּלוּבָּן, אָן וּוֹאָס טְפִיעָרָמְזִינְקָט אֵין קוּטִיט, אַלְיָץ מַעַר דָּעַרְגָּעָנְטָעָרָט מַעַן דָּעַם קָז. אָן וּזְעַנְדָּרָעָר זְיִיךְ אַפְּרָאוּמְרִינְיִקְנָקְ זְיַין וּוּיְבָ, — הָאָט עַר גַּעֲנַטְפָּעָרָט, קִיְּין אַנְדָּרָעָר עֲבִירָה וּוּ גְּלוּיְעָרִית, אָן אַנְגָּהָוִיבָּן גְּלוּבָּן, אָן אַזְּ אַנְדָּרָעָר זְאַל אַפְּרָאוּמְרִינְיִקְנָקְ זְיַין וּוּיְבָ, — הָאָט עַר גַּעֲנַטְפָּעָרָט, דָּאָס דִּי זְיַנְדָּר הָאָט אִים פָּאַרְשָׁאָפָט פָּאַרְגָּעָנִיגָּן, דָּעַן נַאֲכָדָעָם וּוּיְ לִיסְעָ אַיר אַוִּיסְגָּעָקְעָרָשָׁט כָּל שְׁוּרְשָׁ דָּבָר, אָן עַר צַו אַיר גַּעַקְוּמָעָן, הָאָט בַּיִּ וּוּ צַו זְיַין אַיְגָעָנָעָם גַּעֲבָרוֹן. וּזְעַנְדָּר אַבְּלִ-הַבִּתְהָאָט זְיִיךְ אַנְגָּהָוִיבָּן, דָּאָס אַזְּאָ זְאַךְ אַיְזָ נִישְׁתָּ דָּעַר שְׁטִיגְנָעָר פָּוּן דָּעַר וּוּעָלָט, הָאָט שלמהלע גַּעֲנַטְפָּעָרָט, דָּאָס עַס אַיז פָּאָרָט אַזְּוִי גַּעֲוֹעַן, וְאַין חַבָּם כְּבָעֵל הַנְּסִין. עַר הָאָט אַיְבָּרְגָּעָבָן, דָּאָס עַרְשָׁת נַאֲכָדָעָם וּוּיְ זַיְהָאָט מַזְנָה גַּעֲוֹעַן פִּיל מַאֲלָ אָן בִּיסְלָעְכּוֹיְיָ אַנְגָּהָוִיבָּן פָּוּן אִים זְיִיךְ אַפְּקָעָרָן אָן עַר הָאָט גַּעֲוֹעַן, דָּאָס עַר פָּאַרְלִיזָט זְיִיךְ גַּעֲלִיבָט וּוּיְבָ, אָן דָּעַר תְּעַנְגָּן פָּאַרְעַנְדָּרָט גַּעֲוֹאָרָן אַין גַּרְוִיס צָעָר. עַר הָאָט זַי שְׁוִין דָּאַמְּאָלָס גַּעֲפָרָוָהָוָת אַפְּרָעָדָן פָּוּן אַירָעָ מעָשִׁים, אַבְּעָר סְאַיְזָ גַּעֲוֹעַן צְוִישָׁפָעָט, מַחְמָת זַי הָאָט דָעַם יְנָגָ לִיב בַּאֲקוּמָעָן אָן גַּעַגְּרָט צַו אִים אָן גַּעֲרִידָט וּזְעַגָּן אִים טָאָג אָן נַאֲכָט. עַר הָאָט אַזְּקָ אַוִּיסְגָּעָדָעָקָט, דָּאָס לִיסְעָהָאָט גַּעַגְּבָן דָעַם יְנָגָ מַתְנָות אָן

או זי האט אַרְוִיסָגָנוּמוּן פֿוֹן קוּפָעֶרֶט גַּלְעֵל פֿוֹן נְדָן, גַּעַשְׁגָקָעָן אַיר לִיבָהָאַבָּעָר אָוּן עַר האט זִיךְ גַּעֲקִיפָט אַ פֿעַרְד, אַ זָּאַטְל אָוּן אַלְעָרְלִי תְּחַשְׁכִּיטִים. אָוּן אַין אַיְנָעָם אַ טָּאגְ האט לִיסְעַ צַו וּוַיסְעַ גַּעַטְוֹן שְׁלַמְהַלְעָן, אָוּן דָּאָס דָּעַר יְוָגָג רַעַדְתִּי אָנָן, זַי זָאַל זִיךְ גַּטְנַן מִיטְ אִים, אַיר מָאָן, אָוּן אַנְדְּרָעַ בְּבִידְעַז זָאַלְוַעַק לְמִדְיַנְתְּ-הִים. שְׁלַמְהַלְעָן האט דֻּעְרְצִילִיט נַאֲר אַנְדְּרָע זָאָכָן. אַזְוִי האט עַר גַּעַזְגַּט דָאָס אַיְבוֹאָאַיל לִיסְעַ האט פְּרִיעָר אַלְעָמָאל גַּעַזְגַּט דָעַם אַמְתָה, האט זִיךְ אַגְּנָעָהוּבִּן זִיךְ צַו בְּאַשְׁצִין מִיטְ אַלְעָרְלִי לִינְגָס אָוּן אַוִּיסְרִידְיוֹן, אָוּן סְאַיְן גַּעֲקָוּמָעַן דַעְרָצָו, דָאָס זַי אַיְן גַּעַלְעָגַן מִיטְ דָעַם יְוָגָג אָוּן האט אִים, שְׁלַמְהַלְעָן נִישְׁט אַיְסְגַּעַזְגַּט. סְאַיְן דַעְרוֹם דַעְרַגְגָעַן צַו מַחְלוֹקַת אָוּן אַפְּלִוְוַן צַו קְלָעַפְּ. דַי לִיְיט וּזְבָעַן גְּרִילְעַד פָּאָרִי וּמְעַן האט אַיְן אַזְוִי אַ קלִינְן מִקְומַן וּוַיְ קְרַעְשָׁוּוּ גַּעַקְגַּט אַפְּטוֹן פָּאָרְבָּאָרְגָּעָנוּדְרָהִיט אַזְעַלְכָעַ מַעֲשִׂים-תְּחַזּוּעִים. פִּיל לִיְיט האָבָן מַוְרָא בָּאַקְוּמָעַן דָאָס דַי גַּאנְצָע שְׁטָאַט וּוּעַט דַעְרָפְוַן גַּעַשְׁטְרָאַפְּט וּוּרְעַן אָוּן סְפּוּעַט, חַלְילָה, וּוּרְעַן אַ זּוֹכְטַה אַדְעַר אָן אַגְּנָעַלְיוֹף פֿוֹן גּוֹיִים, אַדְעַר אַ פָּאָרְפָּלִיְיִצְחָוָגָן. אָוּן דָעַר רְבָהָט גַּעַלְאָזָט וּוַיסְעַ דָאָס עַר וּוּעַט גּוֹזְרַת תְּהֻנִּית זִין.

מחמת דער רב און די בעיל-הבותים האבן מורה געהאט דער המון זאל זיך נישט ווארפן אויף די זינדייקע און עס זאל, חלילה, נישט קומען צו קיין בלוט-פארגיסונג האט ער באפויין מען זאל דעם יונג האלטן בייז מארגן צוגעבענדן צו דער קונען. ליסען האט ער איבערגעגעבן צו די חברה-קדישא-ווײַבער און זיין האבן זי אועקגעperfט אין הקדש, וואו מ'האט זי פארשפרט אין א באזונעדרער שטוב. שלמהלע אייז געלביבן איין רבט הויז. מחמת ער האט נישט געוואלט ליגן איין א בעט, האט ער זיך אועקגעללייגט אין קאמער, וואו מ'האט געהאלטן האלץ. נאכדען וווײַ בער רב האט זיך בארטאן מיט די קהיל-לייט, האט ער איריסגעגעבן א פסק, דאס צומארגנס זאל מען די זינדייקע פירן איבער דער שטאט און זיין פארשעמען, עס זאל זיין א ביישפיל וואס ס'קומט ארויס, וווען מען וווײַערשענקייט דעתם באשעפעער. דערנאנך זאל שלמהלע אפוגטן ליסען, וואורום לויט דעתן אייז זי אסור אויף אים. זי האט אויך מעד נישט געטאָרט חתינה האבן מיט דעת בעיל-עגלה.

זיך שווין אַנְגָּהָהִיבֵּן צוֹנוֹיֶפּוֹאַמְלָעֵן פָּאָרָן שָׁוְלהָהִיףּ יִידָּן, יִדְעָנָעֵס, יִונְגָּעֵן, מַיְידָן. קִינְדָּעָר וְעַנְעָן נִישְׁתָּגֵעַנְגָּעֵן אַיִן חַדָּר אַרְיִין אָוֹן זַיְהָהָבָן אַרְיוֹפְּגָעָקְלָעְטָעָרָט אַוְיָפָן דָּאָךְ פָּוּן בִּיתְ-מַדְרָשָׁ אָוֹן אַוִּיפּ דָּעַם גָּאנְיקְ פָּוּן וְוַיְיַבְּרָהָשָׁוָל, בְּעַסְעָר צַוְּעָן. קוֹנְדָּסִים הָאָבָן אַבְּרָאָכָט מִיטָּזָקְ לִיְּטָעָרָס, אַדְעָר וְעַנְעָן גַּעֲגָנָגָעָן אַוִּיפּ שְׂטָאָלָצָן. אַוְיָבָוָאָיָיל דָּעַר שְׁמַשְׁ הָאָטָקְ גַּעַזְ וְוַאֲרָנְט, מַזָּאָל זַיְהָ נִישְׁתָּטְוָפָן אָוֹן נִישְׁתָּטְרָיְבָן קִיְּין שְׁטַיפְּרָיעָיְעָן, דָּעָן דִּי שְׁטָאָט דָּאָרָףּ טְרוֹיְעָרָן אַוִּיפּ דָּעַר זַיְנָה, — הָאָבָן פִּילְ גְּרִינְגָּעָ לִיְּטָ גַּעֲמָאָכָט לְצָנוֹתָה. דִּי נִיְּטָאָרִינְסָהָבָן אַיִּינָן אַיְבָּרָעָגְלָאָזָטָן גַּאֲדָלְ-פָּאָדִים, כָּאָטָשָׁ סָ'אַיְן גַּעַוְוָן פָּאָר יּוֹמְ-טָבוֹ, אָוֹן וְעַנְעָן גַּעַקְוָמָעָן קוּקָן וְזַיְהָ גְּבִירִישָׁעָ טָאָכְטָעָר וְוַעֲרָט צַוְּשָׁאָנָד. שְׁנִיְּדָעָרָס, שְׁוֹסְטָעָרָס, בְּעַדְגָּעָרָס, חְוִירִיהָאָרָדָ קְעַמְעָר וְעַנְעָן גַּעַשְׁטָאָגָעָן אָוֹן רְעַדְלָעָר, זַיְהָ גְּעוֹזְצָלָט, זַיְהָ גְּעַשְׁטָוִיסָן אָוֹן גְּעוֹוָאָנְקָעָן צַוְּדִי מַיְידָן. בְּעַלְיִ-בִּתְיָשָׁע מִיְּדָלָעָךְ הָאָבָן אַנְגָּעָטָוָן דִּי שְׁאָלָזָן אַוִּיפּ דִּי קָעָפּ זַיְהָ צַוְּאָ לְוִיהָ. וְוַיְיַבְּרָהָהָבָן זַיְהָ אַיְנְגָּהָהִלָּט אַיִּינָס פָּאָרָטָרָעָר, אַיִּינָס פָּוּן פָּאָרָנְט אָוֹן אַיִּינָס פָּוּן הִינְטָן, וְזַיְהָ בְּעַת מְטָרִיבָת אָרוֹיסָאָ דִּיבָּוק, אַדְעָרָמְגִּיטָּחָלָצָה. קְרֻעָמָעָר הָאָבָן פָּאָרָמָאָכָט דִּי קְרָאָמָעָן, בְּעַלְיִ-מְלָאָכָה הָאָבָן אַיְבָּרָעָגְלָאָזָטָן דִּי וְוַאֲרָשְׁטָאָטָן. אָפִילְוָ גַּוְיִים זַעַנְעָן גַּעַוְוָנְדָטָן צַוְּדָעָרָלָטָרָשָׁוָל, פָּוּן וְזַעְנָעָן מְהָאָט גַּעַזְאָלָט אַרְיוֹסְפִּירָן דִּי שְׁוֹלְדִיקָעָן זַיְהָ בְּאַשְׁטוֹרָאָפָן בְּפָנִי כָּלָעָם וְעַדָּה.

וְעַן דִּי דְעַמְבָעָנָעָ טִירָ פָּוּן דָּעַרְ שְׁוֹלָהָהָאָט זַיְהָ אַרְיוֹגְעָפְרָאלָט, אַיִּזְ אַדְוָרָךְ אַ בְּרוּמְעַנְישָׁ צְוִיְשָׁן הַמּוֹן. פְּרִיעָרָהָבָן צְוִיְיָ קְצָבִים אַרְיוֹסְגְּעָפְרָטָ לִיְּבָלָ שְׁמִינָעָר. דִּי הַעַנְטָן זַעְנָעָן אִים גַּעַוְוָן גַּעַבְוָדָן מִיטָּ שְׁטָרִיבָן אַוְיָפָן קָאָפּ אַיִּזְ גַּעַזְעָסָן אַ הִינְטָרֶשָׁלָאָקָ פָּוּן אַ יִאָרְמָלְקָעָ, דָּעַרְ שְׁפָעַנְצָעָר אַיִּזְ אִים גַּעַוְוָן צְעָרִיסָן. אַוְיָפָן שְׁטָעָרָן אַיִּזְ גַּעַוְוָן אַ בִּילָ, מַחְמָת עַדָּהָאָט גַּעַקְאָנָט אַיִּזְ דָּעַרְ צִיטָּהָגָלָן דִּי בָּאָרָד, אַיִּזְ אִים גַּעַהָאָט אָרוֹיסָ אַשְׁוֹאָרָעָץ שְׁפָרָאָצָוָגָן אַוִּיפּ דִּי קִינְבָּאָקָן. עַרְהָאָט אַ קּוֹקָ גַּעַטָּוָן אַוְיָפָן עַולְמָ מִיטָּ חֹצְפָה אָוֹן אַוִּיסְגָּעָשְׁפִּיצָט דִּי לִיְּפָן וְזַיְהָ צַוְּפִּיפָּן. דִּי קְצָבִים הָאָבָן אִים גַּעַהָאָלָטָן פָּעַטָּ בִּיְהָ דִּי עַלְבָּיוֹגָנָס, וְזַאֲרָוָם עַרְהָאָט שְׁוֹיָן גַּעַזְ פְּרוֹאָוָת זַיְהָ אַרְיוֹסְרִיסָיָן אָוֹן אַנְטָרִינָעָן וְוַעֲרָן. דִּי וְוַאֲוִילָעָ יִונְגָּעָן הָאָבָן אִים מִקְבָּלְ-פָּנִים גַּעַוְוָן מִיטָּ אַ קָּצְנְ-מוֹזִיקָ, אַוְיָבָוָאָיָיל שְׁלַמְהָלָעָהָאָט תְּשֻׁוְּבָה גַּעַטָּוָן פָּוּן גּוֹטָן וְוַיְלָן אָוֹן דָּאָס בִּיתְ-דִּין הָאָט אַוִּיפּ אִים נִישְׁתָּ אַרְיוֹסְגָּעָעָן קִיְּין עֲוָנָשָׁ, הָאָט עַרְ פָּאָרָלָאָנָגָט מַעַן זַאֲלָ אִים נִיטָּ שְׁוַיְנָעָן אָוֹן

אימַ מבוֹזָה זִין גְּלִיךְ וְוי דֵי אַנדְרֶעַ. וּזְעַן מְהֻאָט אִים אַרְוִיסְגָּבְּרָאָכְטַ, אִיזַּן גַּעוֹאָרֶן אַ טּוֹמֶל, אַ פִּינְפָּרְדִּי, אַ גַּעֲשָׂרִי אַונְ אַ גַּעֲלָכְטָעַר. עַר אַיְזַּן גַּעוֹעָעַן פָּאַרְעַנְדָּעָרֶט נִשְׁתַּחַט צְוָם דּוּרְקָאָנוֹן. דָּאַס פְּנִים אַיְזַּן גַּעוֹעָעַן וְוַיִּסְ, זַוְיַּבְּיַּי אַ מְתַ, אַנְשָׁטָאָט אַ שְׁוֹפִיצְעַ, אַ טְּלִיתְ-קְטָן, פְּלוֹדְרֶעֶן, הַאַבָּן נַאֲכַיְ, גַּעֲהָנְגָעַן בִּינְטְּלָעַד שְׁמַאְטָעַס. אַיְין בָּאַק אַיְזַּן גַּעוֹעָעַן גַּעֲשְׂוָאַלְן. קִיְיַן שִׁירַהָאָט עַר נִשְׁתַּחַט גַּעֲהָאָט. דֵי זָאָקָן זַעֲנָעַן גַּעוֹעָעַן גַּעֲלָכְטָעַר אַונְ סְהָבָן פָּוּן זַיְ אַרְוִיסְגָּבְּרָאָכְטַ, שְׁטָעַלְטַ נַעֲבָן לִיבָּל שְׁמִיסְטָר אַונְ עַר אַיְזַּן גַּעֲבָלְבָּן שְׁתִיְיַן אַן אַיְינְגַּעַן בִּיגְגָעָר אַונְ אַ פָּאַרְגְּלִיוּוּרְטָעַר, וְוי אַ פּוֹיְגְּלִיְ-שְׁרָעָקָר. פְּילַ וְוַיְיָבָר הַאַבָּן בַּיְ דָּעַם אַנְבָּלִיק גַּעֲנוּמָן וְוַיִּגְעַן, וְוי אַיְבָּר אַ טְוִיטָן, אַיְינְקָעַ הַאַבָּן גַּעֲטָעָנָהָט, אַז דֵי קְהַלְ-לִילִיט זַעֲנָעַן רַוְצָחִים אַונְ אַז וְעוֹן דֵי גִּימְפָּל וְוַאלְט גַּעוֹעָעַן אַיְן שְׁטָאָט, וְוַאלְט אַזְאָזְאָךְ נִשְׁתַּחַט פָּאַסְרָט.

בַּיְזַי מְהֻאָט אַרְוִיסְגָּבְּרָאָכְטַ לִיסְעַן הַאָט גַּעֲדוּרְט אַ לְּאַגְּנָעַן וְוַיִּילְ, מְחַמַּת דָּעַם נִיְגִּיר פָּוּן דֵי לִיטַּט זַי אַנְצְׁקוּקָן, אַיְזַּן גַּעוֹאָרֶן אַ גְּרוּסַ גַּעֲדָרָאָגַג. וְוַיְיָבָר הַאַבָּן אַיְזַּן דָּעַר בְּהַלָּה פָּאַרְלִוִּרְן דֵי הַיְבָלָעַד. וּזְעַן צְוַויִּי חַבָּרָאָד קְדִישָׁאִיְדָעָנָהָט הַאַבָּן זַיְדָאָזְזָן בַּיְ דָּעַר טִידָפָן פָּאַלְיִשְׁ צְזָאמָעַן מִיטַּלְיָסָעַן, אַיְזַי דָאַס פָּעַבל גַּעֲבָלִיבָן וְוי פָאַרְשָׁטָאָרט. אַ זִּפְצָחָט אַיְזַי אַרְוִיסְטַ גַּעֲרִיסְטַן פָּוּן אַלְעָמָעָנָס הַעֲרָצָה. לִיסְעַסְטַ קְלִיְדָעַר זַעֲנָעַן גַּעֲוָעַן גַּאנְץ, נַאֲרַ אַנְשָׁטָאָט אַ הַיְבָלַ, אַיְזַי גַּעֲזָעָסָן אוּפַט אִירַ קָאָפַט אַ קּוֹגְלִיְ-שָׁאָרָבַן. אַיְיָפָן הַאַלְדִּזְן הַאָט גַּעֲהָנְגָעַן אַ קְרִיאָנָץ קְנָאָבָל אַונְ אַ גַּעֲשָׁאַכְטָעָנָעַן גַּאנְדָה. אַיְזַי אַיְנָן הַאַנְטָהָט זַיְ גַּעֲהָלָטָן אַ בְּזָעִים, אַונְ אַיְזַי דָעַר אַנְדְּרֶעֶר — אַ פְּלָעַדְרָוִיְשַׁ, אִירָעַ לְעַנְדָן זַעֲנָעַן גַּעֲוָעַן אַרְוִמְגָעָאָרְטָלַט מִיטַּלְיָסָעַן שְׁטוּרָוִיַּ. סְהָבָן אַוִּיסְגָּעָזָעַן דָאַס דֵי קְהַלְשָׁעַ וְוַיְיָבָר הַאַבָּן בָּזָן זַיְ גַּעֲמִיטַ, צַוְּ פָאַרְשָׁאָפַן לִיסְעַן, דָעַר גַּבְּרִישָׁעַר טְאַכְטָעַר אַונְ מִיחָשָׁת, וְוַאֲסַ מַעַרְ שָׁאָנָד אַונְ שְׁמָאָקַ, לִיְתָן פְּסָק הַאָט מִעַן גַּעֲדָרָפֶט דֵי זִינְדִּיקָעַ פִּירָן אַיְבָר אַלְעַ גַּעֲסָלָעַד אַונְ בַּיְ יַעֲדָן הַוִּזְנָהָט מִעַן זַיְ גַּעֲדָרָפֶט אַפְּשָׁטָעַלְן אַונְ דָעַר בְּעַלְ-הַבִּיתָה אַונְ דֵי בְּעַלְ-הַבִּיתָהָטָה הַאַבָּן גַּעֲגָנְגָעַן אוּפַט דֵי פּוֹשָׁעִים. מְהֻאָט אַנְגָּהָוִיבָן בִּיםְ רַב אַונְ מִעַן אַיְזַי גַּעֲגָנְגָעַן לוֹיטַ דָעַם סְדָר בַּיְזַי צַוְּ דֵי גַּעֲמִיגַּעַ לִיטַּט. פְּילַ הַאַבָּן מַוְרָא גַּעֲהָאָט דָאַס לִיסְעַסְטַ וְוַעַט אַוְעַקְחָלָשָׁן אַונְ זַיְ פָּאַרְשָׁטָעָנָי דָעַם יּוֹמְדָטָבַן, נַאֲרַ זַיְ הַאָט, אַפְּנִים, גַּעֲהָאָט אַפְּגָעָפָאָסַט בַּיְזַי זַיְ אַוִּיסְצּוּטְרִינְקָעַן דָעַם בְּעַכְעַר פָּוּן פּוֹרָעָנִיתָ בַּיְזַי צָוָם דָנָא.

אין מיטן אלול אוין קרעשעוו געווען ליג בעומר. די חדראַ ינגלאָך האבן זיך באוֹאָפָּנֶט מיט שטעקנס אוון פִּילְֿאָזְֿן-בּוֹיְגָֿנֶס, מיטן גענוומען מיט זיך עסן פּוֹן שְׁטוּבָּה, אוון זענען אַ גאנצָּן טָאָג נַאֲכָּלָפָּן, געשריגן, געמעקעט ווי ציגן. וויבער האבן נישט געקאָכָּט קִיְּין וואָרָעָמָעָס. ס'בִּיתְֿה-הַמְּדָרֶש אַיְן גֻּעוֹן לִידִיקָּה, אָפִילְֿוּ די אַלְטָעָ אַוְן קְרָאָנְקָעָ פּוֹן הַקְּדָשָׁה האָבָּן זיך גַּעַלְאָזָּות אַרוֹיסְפִּירָן אַינְדְּרוֹיסְן בִּיצְיאָאוֹזְיָגָעָן די שוואָרָאָרְץ-שְׁמָחָה.

איַן שְׁטוּבָּן, וואָן קִינְדָּעָר זענען גַּעַוּן שְׁלָאָךְ, אַדְעָר מְאֵין גַּעַוּסָן שְׁבָּעָה, זענען די וויבער אַרוֹיסְגַּעַלְאָפָּן צַו די זִינְדְּקָעָ מיט גַּעַשְׂרִי אַוְן גַּעַיְאָמָעָר, מיט קְלָלוֹת אַוְן גַּעַבְּיִילְּטָעָ פּוֹיסְטָן. מַחְמָת פָּאָר דָּעַם יוֹנָג לִיְבָּלָ שְׁמִיסְעָר הַאָט מַעַן מַרְאָה גַּעַהָאָט, וְאָרוּם אַזְּאָ אַיְגָעָר קָאָן נַקְמָה נַעַמְעָן, אַוְן אַוִּיפָּ שְׁלַמְהַלְעָן הַאָט קִינְגָּרָן נִישְׁט גַּעַהָאָט קִיְּין בִּיּוֹן הָאָרֶץ, נַאָר מְהַאָט אַוִּיפָּ אִים גִּיכְעָר גַּעַקְוָקָט וְיַי אַוִּיפָּ אַ חְסְרִידָעָה, הַאָט מַעַן אַוִּיסְטָן גַּעַלְאָזָט דָּאָס גַּעַנְצָעָ בִּיטְעָרָנִישָׁ צַו לִיסְעָן. אַוְיְבוֹאַיְלָ דָעַר שְׁמָשָׁה הַאָט אַגְּעָזָגָט, מַזְּאָל זַי נִישְׁטָה שְׁלָאָגָן, האָבָּן עַטְלָעָכָעָ וְוַיְבָּעָר זַי גַּעַנְיִיפָּט אָוְן גַּעַשְׁטוּסָן. אַיְנָעָ אַיְדָעָנָה הַאָט זַי אַפְּגָעָשָׂטָן מִיט אַ קוֹיְבָּעָר מִיסְטָן, אַוְן אַנְדְּרָעָה הַאָט אַוִּיפָּ אִיר אַרְוִיְגָעָוָאָרָפָן קִינְשְׁקָעָלָעָדָ פּוֹן אַ הָוָן אַזְּנָ זַי אַיְנְגָעָשְׁמִירָט גַּעַוְאָרָן מִיט טִיבָּוָה. מַחְמָת לִיסְעָה הַאָט מַודָּה גַּעַוּסָן פָּאָר די בְּעַלְיְהַבְּתִים דָאָס דָעַר קְהַלְיִשְׁעָר בָּאָק אַיְן זַי בָּאָפְּאָלָן אַוְן לִיְבָּלָ שְׁמִיסְעָר הַאָט זַי בָּאַשְׁרָעָמָט, אַוְן דָעָרוֹם אַיְזָי גַּעַקְוָמָעָן צַו טְרָאָכָטָן וְעָגָן אִים, האָבָּן וְאוֹלֵעָ יְוָגָעָן גַּעַכְאָפָט דָעַם בָּאָק אַיְן אִיר נַאֲכָעָ זַי טְרָאָגָן. וּוֹעֵר ס'הָאָט גַּעַפְּיִיפָּט אַוְן וּוֹעֵר ס'הָאָט גַּעַוְנָגָעָן אַ שְׁפָאָטִילִיהִ. מַעַן הַאָט לִיסְעָן גַּעַרְוָפָן: זָוָהָה, הָוָר, נַפְּקָא, נַדָּה, חַזְוָה, אַשְׁתָּאָישָׁ, גַּאֲסָןִי מַוְיִיד, חַמוֹּרְ-אַיְזָל, פְּלָאָסְקָעְ-דְּרִיגָעָ, טְרִיפְּהַנִּיצָעָ, אַפְּלִיוּזְעָרִין, אַוְן אַנְדְּרָעָ צְוָעָמָעָנִישָׁן. עַטְלָעָכָעָ כְּלִיזְמָרְ-יְוָגָעָן האָבָּן אַרוֹיסְגַּעַרְאָכָט אַ פִּידְעָלָעָ אַ פּוֹיְקָ, אַ צִּימְבָּל אַוְן אַוְיְפָגְעָשְׁפִּילָט אַ מַצְוָה-טְעָנָצָל. אַיְינְגָעָר אַיְן כְּלוֹמְרָשָׁט גַּעַוּסָן דָעַר בְּדָחָן אַוְן גַּעַזְאָגָט גַּרְאָמָעָן פּוֹל מִיט שְׁפָאָט אַוְן גַּרְאָבְקִיָּתָ, די וְוַיְבָּעָר, וְאָסָה האָבָּן לִיסְעָן גַּעַפְּיִירָט, האָבָּן גַּעַפְּרָוָאָוָת וְעָדָן צַו אִיר אַזְּנָ זַי טְרִיסְטָן, אַזְּדָאָס וּוּעָט זַיְן אַזְּאָפְּקָוּמָעָנִישָׁ פָּאָר די זִינְדָּ, אַזְּנָ אַזְּוּעָן זַי וּוּעָט תְּשָׁוְבָה טָוָן, וּוּעָט זַי וְוַיְדָעָר וְעוֹרָן אַכְשָׁרָעָ יְדִישָׁעָ טָאָכָי טָעָר — נַאָר זַי הַאָט זַי נִישְׁטָה גַּעַנְטַפְּעָרָט. מְהַאָט אָפִילְֿוּ נִישְׁטָה גַּעַזְעָן זַי זַאָל פְּאָרְגִּיְסָן אַ טְרָעָר. זַי הַאָט אַוִּיךְ קִיְּין אַיְן מַאְלָ נִישְׁטָה גַּעַפְּרָוָאָוָת

אריסלאוּן פון אַרְטָה הענט דעם בעוים אוֹן דעם פֿלְעַדְעָרוֹוישׁ. צום שבָּה פָּוָן לִיְבָּל שְׂמִילְסֶעֶר לְאַמְּדָךְ זָאָגָן, אוֹ עֲרַהַט אַוְיךְ זִיךְ נִישְׁתְּ קַעְגָּנִי גַּעַשְׁטָעַלְטָ דֻּעָם פְּסִיקְדִּין. עֲרַהַט גַּעַשְׁפָּאַנְטָ שְׂוֵוִינְגְּדִּיקְעַרְהִיטָּ אָוֹן נִישְׁתְּ גַּעַעַנְטָפְּעַרְטָ אַוְיךְ דֵּי זְלוּזְלִים. וּזְאָס שִׁיךְ שְׁלַמְהָלָעָן, — אָיוֹ שְׁוֹעָרְגָּוּזָן צָוְ דָּעַרְקָאנָן אָנוֹ זִין פְּאַרְקְרִימְטָ פְּנִים, אַוְיבָּ עֲרַהַט לְאַכְּפָּט, אַדְעָרָעָ וּוּוִינְטָן. עֲרַהַט אָיוֹ גַּעַגְעָגָן שְׁלַאְבָּרְעִיק, זִיךְ יַעֲדָעָס מָאָל אַפְּגַּעַשְׁטָעַלְטָ אָוֹן מְהָאַט אִים גַּעַמּוֹת אָוְנְטָעַרְשְׁטוֹפָן. עֲרַהַט בַּאֲלָד אַנְגָּהָוִוִּין הַינְּקָעָן. מְהָאַט עֲרַהַט אַוְיכְּגָּעַשְׁקִיטָּ אַחְיִים. מְהָאַט אִים מִתְּגַעַגְבָּן אַשּׁוּמָר, עֲרַהַט זָאָל אַוְיךְ אִים אַכְּטָוָגָן טָוָן.

איַן אָוְונְטָהַט מְעַן דֻּעָם יְוָגָג אַפְּגַּעַשְׁפִּירְטָ צְוִירִיקָ אִין דֻּעָם קַהְלְשָׁעָר תְּפִיסָּה. לִיסְעָן הַטָּמָט מְעַן גַּעַבְרָאַכְּטָ צָוָם רָב אָוֹן שְׁלַמְהָלָעָ הַטָּמָט אַיְרָ גַּעַגְעָבָן אַגְּטָ. וּזְעָן לִיסְעָן הַטָּמָט אַוְיכְּגַּעַשְׁטָעַלְטָ בַּיְדָעָהַעָנְטָ אָוֹן שְׁלַמְהָלָעָ הַטָּמָט אַיְן זִיךְ אַרְיִינְגְּעָלִיגְּטָ דֻּעָם גְּטָ, אָיוֹ גַּעַוְאָרְן צְוִישָׁן דֵּי וּוּיְבָעָר אַגְּיָאָמָעָר. אַפְּיָלוּ מַאֲנְסָלִיטָה אָבָּן מִתְּגָוּוּיִינְטָ. צְוּוֹיָהָהַקְּדִישָׁא וּוּיְבָעָר אָבָּן אַיְנְדָעָרְגִּיךְ אַנְגָּעָנוּמָעָן לִיסְעָן בַּיְיָ דֵי אַרְעָםָס אָוֹן זִיךְ צְוִירִיקְגַּעַשְׁפִּירְטָ אִין אַיְרָ פְּאַטְעָרָס הָוִיָּן.

יב

דָּעָרָ חַוְּרָבָּן פָּוָן קְרָעָשׁ עָנוֹ

בִּינְגָאַכְּטָהַט גַּעַבְלָאוּן אַוְינְטָ וּוּיְזָבָן מַכְשָׁפָותָ וּוּאָלָטָן זִיךְ אַוְיכְּפִּי גַּעַהְאָגָעָן. אִין אָמָתָהַט זִיךְ אַוְיכְּגַּעַהְאָגָעָן בְּלוּזָן אִין יְוָגָגְ פְּרוּי — לִיסְעָן. וּזְעָן דֵי אַלְטָעָ דִּינְסָטָ אָיוֹ אַיְנְדָעָרְפָּרִי אַרְיָין אִין אַיְרָ שְׁלַאְפְּחָדָרָ, הַטָּמָט זִיךְ גַּעַפְוָנָעָן דָּאָס בָּעַט לִיְדִיקָה. זִיךְ הַטָּמָט אַפְּגַּעַוָּאָרָטָ, דָּעָן זִיךְ הַטָּמָט גַּעַטְרָאַכְּטָ טָאָמָעָר אִין זִיךְ אַוְוקָה טָוָן אִיר בַּאַדְעָרְפָּעָנִישָׁ, נָאָר וּזְעָן סְחָאַטָּ גַּעַדוּיְעָרָט אַלְאָגָעָ וּוּיְלָ, אָוֹן זִיךְ הַטָּמָט זִיךְ נִישְׁתְּ אַוְמְגַעְקָרָטָ, אִין זִיךְ גַּעַגְעָגָן זִיךְ זָוָן. נָאָךְ לְאָגָעָ זְכָבָנִישָׁן הַטָּמָט זִיךְ גַּעַפְוָנָעָן לִיסְעָן אַוְיכְּפִּי בּוּידָעָם. זִיךְ אַיְזָגְּהָאָגָעָן אַוְיךְ אַשְׁטְרִיךְ, אָנוֹ אַהְיָבָל, בַּאַרְוּעָס אָוֹן אִין אַיְן הָעָמָדָ. זִיךְ אִין שָׁוֵין גַּעַוָּעָן קָאָלָט.

אין שטאט איז געוווארן א רעש. די איגענע ווייבער, וואס האבן נעצנן נאכגעוואָרפן ליסען שטיניגער און געהאט פֿאַראַיבּל וואָרומּ זי קומט אָפּ מיט אָזָא מילדער שטראָף, האָבן געררגן דאס די קהּלְלִיט זענען מערדער און דאס זיי האָבן געררגעט אַ יידישע טאָקטער. צוישן די מאָנסלייט זיינען געוואָן צוֹויִי צדְּדִים. אין צד האָט געהאלטן דאס ליסע איז שוֹין אַיבּערגּעַקּוּמָן דאס אַירְקָע אָזָא מֵזָאַל זי מַקְבָּר זִין אוּפְּנָן בַּיִת־עוֹלָם נַעֲבָן דַּעַר מַוְתָּעָר אָזָן זִיךְ בַּאֲגַיִן מִיט אַיר אִין אַלְעָן עַנְיִנִים וְיִמְצֵא מִתְּתָהָר. דַּעַר צוֹוִיטָעָר צַד האָט גַּעֲטָהָת, דאס מעַן דָּאָרֶךְ זַי בַּאֲ�ָרָבָן קְבוֹרָתִיחַמּוֹר, הַינְּטָעָן פְּלוּיט, וְיִאַלְעַן וְאַסְטָעַן זַי אָז אָמָעָשָׂה. די לִיְּטָ פָּוּן דָּעַם צוֹוִיטָן צַד האָבן אַוְיפְּגָעָוָיָן, דאס לוּיט לִיסְעָס רִיְּד אִין בַּיִת־דִּינְיָהָטוֹב אָזָן אַיר אַוְיפְּרִיעָצָן, האָט זַי נִישְׁתָּגַעַטְנָן קִיְּין תְּשׁוּבָה אָזָן אַוְמְגַעַקְמוּמָן אִין אַיר וְוִידְעַרְשְׁפָעָנִיקִיט. מַעֲרָקָט אַיִּיךְ, אָז דַּעַר צוֹוִיטָעָר צַד האָט אַוְסְגָּעָפְּרָט, וְאַרְוּם דַּעַר רָב אָז די חַבְּרָה־קִדְּשָׁא זענען געווען צוֹוִישָׁן זַי, מְהָאָט זַי מַקְבָּר גַּעֲוָעָן בַּיִנְאָכָּט, הַינְּטָעָן פְּלוּיט, קָעָגָן דַּעַר שִׁיןְ פָּוּן אַ לְאַמְטָעָר. וְיִיְּבָרָה האָבן גַּעֲוִינְגְּט מִיט פַּאֲרָשְׁטִיקְטָעָ קָולָות. די קְרָאָעָן, וְאַסְטָעַן זַיְעָרָעָ גַּעֲסָטָן אִין די בַּיִמְעָרָ פָּוּן בַּיִת־עוֹלָם, האָבן זַי אַיבּערגּוּוּקָט פָּוּן דָּעַם רַעַשׁ אָז גַּעַד קְרָאָקָט. אַיְּנִיקָעָ קְהָלִילִיט האָבן בַּיִּיד דַּעַר טַוִּיטָעָר גַּעֲבָעָטָן מַחְילָה, מְהָאָט אַיר אַרְוִיְּגָעָלִילִיגְט שַׁעֲרַבְּעַלְעָד אַרְיָה די אַוְיָגָה, וְיִידָּעָר מַנְהָגָ אִין, אָז אַיר גַּעַגְּבָּן אַ רִּיטְלָ צוֹוִישָׁן די פִּינְגָּעָר, זַי זָאָל, וְעַן מַשְׁיחָה וְעַטְקָוּמָן, זַיְדָּ גְּרָאָבָן אַ הַיְּלָ פָּוּן קְרָעָשָׁוּ קִיְּין אַרְצִיְּשָׁרָאָל. מַחְמָת סְאִין אַ סְכָּנָה צַוְּבָּאָבָן אַ מְעוּבָּרָתָעָ פְּרוּיָ מִיט דַּעַר פְּרוּכָט אַין אַירְעָ גַּעַדְרִים, האָט מַעַן גַּעַרְופָּן קְלָמָן רֹפָא, עַד זָאָל זַי בּוֹדֶק זִין, אַוְיָבָ זַי אִין נִשְׁתָּגַעַטְנָן גַּעַר. דַּעַר קְבָּרָן האָט גַּעַזְגָּט די פְּסָוקִים, וְאַס מְזָאָגָט גַּעַוְוִינְגְּלָעָ בַּיִּי אָקְבָּרָה: הַצּוֹר תְּמִימָ פְּעָלָוּ וְכָל דְּרָכָיו מַשְׁפָּט, אַל אַמְנוֹה וְאַין עַול, צְדִיק וְיִשְׁרָהָה. די לִיְּטָה האָבן אַוְסְגָּרְדִּיסְן הַיְּפָנָס גְּרָאָז אַין גַּעַוְאָרָפָן אַוְיָחָק הַיְּנְטָעָן וְיִלְלָעָכְץ. די בַּאֲלִיטָעָר האָבן יַעֲדָר צַוְּגָעָשָׁטָן אַ רִידְלָ עַדְלָ. אַוְיָבָוָאָיָל שְׁלַמְהָלָעָ אַיְזָנָר נִשְׁתָּגַעַטְנָן לִסְעָס מַאָן, אַיְזָנָר נִאָכְגָּעָיָן גַּאנְגָּעָן נַאָךְ דַּעַר מִיטהָה אָזָן גַּעַזְגָּט קְדִישָׁ אַוְיָחָק כָּבָר. נַאָךְ דָּעַם בַּאֲגָרְעָבָעָנִישָׁ אַיְזָנָר אַרְזְבָּעָפָאָלָן אַוְיָחָק דָּעַם בְּעַרְגָּל עַדְלָ, האָט נִשְׁתָּגַעַט גַּעַוְאָלָט אַוְיָשְׁטִיאָן אָזָן די לִיְּטָה האָבן אַיְם אַוְעַקְגָּעָשָׁלָעָט מִיט גַּוְאָלָה. אָזָן אַוְיָבָוָאָיָל עַר אַיְזָנָר לִיְּטָ דָּעַם דִּין פְּטוּר גַּעַוְוָן פָּוּן אַבְּלוֹתָ, אַיְזָנָר

אוועק אין זיין געוועזענען שוע尔斯 הויז און זיך געוועצט שבעה אוון נהוג געווען אלע דינימ פון און אבל.

אין דער צייט פון דער שבעה זענגן אייניקע בעליך-הבתים געקומען דאונגגען צו שלמהלען אוון אים מנהם-אבל-זיין, נאר ער האט נישט גענטט פערט, ווי ער וואלט געווארן אַ שותק. ער אין געווען אויף אַ פיס' בענקלען אַן אָפֶגְעַשְׁלִיסְעַנְעָר אַן אָפֶגְעַשְׁלִיסְעַנְעָר, דאס פנים געל זוי וואקס, באָרד אוון פאות צשוויבערט, אוון האט אָריינְגַּעֲקֹט אַין אַ פָּסָוק אִיוב. אין אַ שערבעלע מיט אַיל האט געברענט אַ קנויטל. אין אַ גלאו זואסער האט געוויקט אַ שמאטקלעלע. עס אין געווען פאָר דער נשמה פון דער געשטארבענער, זי זאל זיך דאָרט טובלען. די אלטע דינסט האט שלמהלען געבראָקט עסן, נאר מער ווי אַ שטיקל דאָר ברויט מיט זאלץ האט ער נישט פֿאָרֶזֶט. נאָך דער שבעה האט שלמהלע אלע אַיבְּעַדְגַּעַלְאָזָט, גענומען אַ טַּאָרְבָּע אַוְיָפָן אַקְסָל, אַ שטעהן אַין דער האנט אַין אוועק אין גלוּת אַרְיִין. די שטאט-לְלִיטִי זענגן אַים נאָכָי געאגנגען אַ שטיק וועגס אַין אַים געפְּרוֹאָוט אַיבְּעַדְרָעָן ער זאל בלִיבִּין, לכל האָחות ביז ר' גימפל זוּעַט זיך אָמְקָעָדָן, נאר ער האט געשוויגן אַין געשאָקלט מיטן קאָפֶ אָוִיפֶ נִיְיָן, אוון אַזְוִי אַין ער געקראָכָן אַין לִימָן, ביַיְן די לִימָט זענגן מיד געווארן אַין זיך אָוְמְגַעְקָעָרָט אָוִיפֶ צּוּרִיק, מ'האָט מער נישט געוואָסֶט ווֹאוֹ זַיְן גַּעֲבֵין אַין אַהֲנְגַּעַקְמָעָן.

ר' גימפל האט דערויל זיך אַיְנְגַּעַלְטָן ערצע אַין וואָלִין, פֿאָר-טוּן אַין די מסחרים, אוון ער האט נישט געוואָסֶט פון זַיְן שלִים-זְמוּל. עטלעכע טעג פֿאָר רַאֲשֵׁה השנה אַין ער אַיְנְגַּעַזְעָסֶן אַין אַ בוֹיד אַין אַ גּוֹי האָט אַים אָפֶגְעַפִּירְט קִין קְרֻעָשָׂוּ. ער האט מִיטְגַּעְפִּירְט פֿיל מְתֻהוֹת פֿאָר דער טַאָכְטָעָר אַין דַּעַם אַיְדָעָם. בִּינְאָכָט אַין ער אַיְנְגַּעַשְׁטָאנְגָּן אַין אַין אַיְנְפָאָרְהָוִין. ער האט געפְּרָעָגֶט דִּי לִימָט, אוּיב זַיְן האָבָן נישט געהערט קִין גְּרוֹס פון זַיְן הִימָּן אַין אוּבוֹאוֹאַיל אלע אַין דער געגנט האָבָן געוואָסֶט ווֹאָס עס האָט געטראָפָן, האָט קִיןְגָּר נִישְׁתְּגָעָלָט אַים אַנְזָאָגָן די בשורה. זַיְן האָבָן דערום גענטפֿערט, דאס זַיְן ווַיְסִין גָּאָרְנִישְׁטָט. אוון זענְגָּן ר' גימפל האט אייניקע פון זַיְן מִכְבָּד גְּעוּזָן מִיט לעקעָד אַין בראנְפָּה, האָבָן זַיְן גַּעֲגָעָס אַין גַּעֲטְרוֹנְקָעָן נִישְׁתְּגָרָן, אוון זַיְן האָבָן נִישְׁתְּגָעָלָט אַים גַּלְיִיך אַין די אוּגָן אוון אַנְגָּעוֹאוֹנְטָשָׁן מִיט אַ האָלָב מַוְיל. אוון עס אַין דַּעַם יִד גְּעוּזָן אַ פְּלָא.

צומאָרגנס, ווען ר' גימפל איז אַריינגעפֿאָרֶן אֵין שטאט, האט קרעַע שעוּוּ אֹיסְגּוּזּוּן לִידִיק. די שטאט-לִיטַע זענען מַשְׁאַנטְלָאָפּוּן פֿוּן אַיִם. ווען ער איז צַוְגַּעַפְּאָרֶן צוּ זִין הוּיוֹן אָונִ גּוּזּוּן, דאס די לאָדָן זענען אֵין מִיטַּן טָאגּ פֿאָרְמַאָכְט אֹוְיךּ די שטאבּן, אַיז אַיִם אַפְּחַד באָפְּאָלָן. ער האט גּוּנוּמּוּן דּוּפּוֹן לִסְעַן אָונִ שְׁלָמָה לְהַלְעָן אָונִ לִיְבְּלָעָן, נַאֲרַ קִינְנָעַר האט נִישְׁתְּ גּוּנוּטְפּֿעַרטּ. אַפְּילּוּ די דִינְסְטּ האט גּוּהָאַט פֿאָרְלָאָזּוּט דאס הוּיוֹן אָונִ אַיז גּוּלְעָגּוֹן קְרָאנְק אָינִ הַקְּדָשּׁ. צּוּם סּוּףּ אַיז אַריינְגּוּקּוּמוּן אֵין הוּאַפְּ אָן אַלְטָעַ אִידְעָנָעַ, אַגְּבָאַיטָעַ, אָונִ אַנְגּוּזּוֹאָגּט דּוּמּ פֿאָטְעָר די שְׂוָאַרְצּוּן בּוּרָהָה.

— ווַיְגַד אָונִ וַיְיַיִ, נִשְׁתָּא מַעַד קָאַ לִיסְעַ! — האט די זְקָנָה גּוּרוּפּוֹן אָונִ פֿאָרְבָּרָאָכּוּן די העַנְמָן.

— ווען האט דאס גּוּטְרָאָפּוּן? — האט ר' גִּימְפּּל גּוּפְּרָעָגּוֹט אָונִ זִין פֿנִים אַיז גּוּוֹאָרָן וַיְיַסְּ אָונִ אַיְנְגּוּשְׁרוּמְפּּן.

די יַדְעַנָּעַ האט אַיִם גּוּזּוֹאָגּט דּוּמּ טָאגּ.

— אָונִ וַואָו אַיז שְׁלָמָה לְעַ? — האט ער וַוְיַטְעַר גּוּפְּרָעָגּוֹט.

— אַוּוּקּ אִין גָּלוֹת אַרְיִין? — האט די יַדְעַנָּעַ גּוּנוּטְפּֿעַרטּ. —

בָּאָלָד נַאֲךָ דּוּר שְׁבָעָה . . .

— ברָוךּ דִין אַמְתָה! — האט ר' גִּימְפּּל גּוּמְאָכְט די בְּרַכָּה, וּאָסּ מְזָאָגָט בְּעֵת מְהֻרְטָט אַ בּוּרָהָה. אָונִ ער זְגּוּגְעָבּוֹן דּוּמּ פֿסּוֹק פֿוּן אַיּוֹב: עַרְוּם. יַצְאַתִּי מַבְּטָן אַמִּי וּעְרוּם אַשּׁוּבּ שְׁמָה.

ער איז אַוּוּקּ צוּ זִיךְ אֵין שְׁטוּבָ, גַּעֲרִיסְוּן קְרִיעָה, אַוְיְסְגּוּטוּן די שְׁטִיוּלָן אָונִ זִיךְ אַוּוּקְגּוּזְעַצְטָט אֹוְיךּ דּוּר עַרְדָ, אָונִ ער זְקָנָה האט אַיִם גַּעַזְבָּרְאָכְט אַ בְּרוּיטָט אָונִ אַ הַאֲרָט אַיִם אָונִ אַבְּיִסְלָאַשָּׁה, וַיְיַי דּוּר דִין אִין. זַי האט אַיִם בִּיסְלָעְכּוּיוֹן גּוּלְאָזּוֹת וּוַיְסַן דָּס זִין בְּתִיחִידָה אַיז נִשְׁתְּגַעַטְאָרְבָּן מִיטּ קִיּוֹן גּוּוּיִינְלָעָן טּוּיטָה. נַאֲרַ זִיךְ אַוְיְסְגּוּהָאָגָּגָן. זַי האט אַיִם אֹוְיךּ גּוּזּוֹאָגּט וּוְאָרוּם. עַס האט אַוְיְסְגּוּזּוּן דָּס ר' גִּימְפּּל אַיִם דּוּרְפּוֹן אֹוְיךּ נִשְׁתְּגַעַטְאָרְבָּן גּוּוֹאָרָן, דּוּן דּוּר יַיְדָ אַיז גּוּוּוֹן אַ חַסִּיד אָונִ אַיז גּוּזּוּן גְּרִיאִיטָ צוּ נְעַמְעַן אֹוְיךּ זִיךְ אַלְעַ פּוֹרְעָנִיותָ, וּאָס מְהֻאָט אֹוְיךּ אַיִם אַנְגּוּשִׁיקְטָ פֿוּן הַיִּמְלָ, וַיְיַי סְשַׁטְמִיטָ גּוּשְׁרִיבָן: אַ מְעַנְטִיש אַיז מְחוּיִיבָ צוּ לוּבְּנָן אַוְיִפְּן שְׁלַעַכְתָּן גַּלְיִידָ וַיְיַי אַוְיִפְּן גּוֹטָן. אָונִ ער אַיז גּוּבְּלִיבָן שְׁטָאָרָק אַיז זִין אַמְוֹנָה אָונִ נִשְׁתְּ גּוּהָאַט קִיּוֹן תְּרַעֲוֹמֹת אַוְיִפְּן רְבוּנוֹ-שְׁלִילָוּם.

ראש השנה האט ר' גימפל געדאונט אין בית-מדרש אוון געזאגט אוון געזאגען די תפילות מיט א שטארק קול. דערנאך האט ער נגענסן די ראש-השנה דיקע סעודה איינער אלין. די דינסט האט אים צוגעטראנן א קאָפּ פון א שעפס, עפל מיט האניך, א מייער, אוון ער האט פאַרווכט אוון זיך צוגעשאָקלט אוון צוגעברומט זמירוט. איך, דער יציר-הרע, האָב, וואָס אין אמרת, געפֿראָוות אויך אִם, דעת באָצערטן פֿאָטער, זינדייק מאָכוֹן אוון אִם ברענגן צו מריה-שחורה, וואָרום דערויף האט מיך דער באַשעפֿער אַראָפֿגעשיקט. אַבער דער מאָן האט זיך נישט צוגעהרט צו מײַנע רייד אָנוֹ מקיַם געוווען דעת פֿאָסוק פון מְשֻׁלֵּי: אל חען כסיל כאָוּלָתוֹ. אַנְּבָּשְׂטָאָט זיך אויסצּוּטָעָנָהן מיט מיר, האט ער געדאָוּנט אוון געלערטן, אוון באָלֶד נאָר יומְדִכְיָפּוֹר האט ער זיך געשטעלט בויען אָסָכה, אוון אָזְוִי אָיז ער געוווען פֿאָרְנוּמָעָן די גאנצָע צִיְּתָמִית תורה אוון מצוֹת. אוון עס אָיז באָוָאָסָט, אָז אִיך האָב נאָר שליטה צו די יענִיק, וואָס טראָכָטן חוריות, נישט צו די אַנְשִׁי-מְעָשָׁה, אוון אָזְוִי זענען אַריַיבְּעָד די יִמִּים-טוּבִים. באָלֶד נאָר יומְדִטּוֹב האט ר' גימפל פֿאָרְקוּיפּט דאס הוּוֵי אוון די אַנדְעָרָע נְחָלָוֹת פֿאָר אָשִׁיבוֹש אָנוֹ אָזְוָעָק פון קְרָעָשָׂעוֹן, וואָרום די שטָאָט האט אִים צוֹפֵל דער מאָנט זיך אָומְגָלִיך. אַלְעָ לִיטִיט, צוֹזָאמָעָן מִיטָּן רָב, זענען אָזְוָעָק אִים בָּאָגְלִיטָן אוון ער האט אַיבְּרָעָגָלָאָזָט גַּעַלְט פֿאָרָן בִּית-מְדָרְשָׁה, דעת הקדש אָנוֹ פֿאָר אַנדְעָרָע מְצֹוֹהָדָאָן. ער האט אויך געפּוּעלְט, מ'זָּאָל אָרוּסְטָלָאָזָן לִיבָּן דעַמְּבָּלְעָלְהָ פֿוֹן תְּפִיסָּה, ער זָאָל גַּיְינְזִין וּוּגָג. אָזְוִי האט ר' גימפל פֿאָרְלוֹאָזָט די שטָאָט וּוּי אָ צְדִיק, וואָס וּוּגָן אָזְוִי אַיְינָעָם וּוּרְטָן גַּעֲזָאָגָט: יָצָא צְדִיק מִן הָעִיר, פָּנָה זְיוֹה, פָּנָה הָוְדָה, פָּנָה הָדָרָה.

לייב שמייסער האט אָ צִיִּת זיך אויפֿגעָהָאָלָטָן אָנוֹ די דערפֿער אָרוּם. די קְרָעָשָׂעוֹר דָּאָרְךְ-גִּיעָר האָבָּן דָּרְצִיְּלָט דאס ער האט פֿאָרְפּֿרִיט אַלְעָרְלִי גַּעַשְׁלָעָגָן מיט פּוּיעָרִים אוון שְׁקָצִים אוון אַנְגָּעוֹוָאָרְפָּן אַפְּחַד אוּפְּ דִי גּוּיִים. אַיְינִיקָּעָהָבָּן גַּעֲזָאָגָט, דאס ער אָזְוִי גַּעֲזָאָרְזָן אָ פֿעַרְדִּיגְּנָבָּן, אוון אַנדְעָרָע — דאס ער אָזְוִי גַּוְּלָן אַיִּין וּוּאָלֶד. מְהָאָט אוּפְּךְ דָּרְצִיְּלָט, דאס ער זָאָל האָבָּן גַּעַקְמָעָן צוֹ לִיסְעָס קְבָּר אָנוֹ עַס זענען גַּעַבְלִיבָּן אוּפְּנָן. זָאָמָד שְׁפָרְזָן פֿוֹן זִינְעָר שְׁטִיוֹלָן. מְהָאָט גַּעַרְעָדָט נאָר אַנדְעָרָע זָאָגָן. פִּיל האָבָּן מְוֹרָא גַּעַהָאָט, דאס דער יָוְגָג זָאָל נִישְׁטָן קְמָה נַעֲמָעָן פֿוֹן די שטָאָט-לִיטִיט, אוון זִי זענען גַּעַווּעָן גַּעַרְעָכָט. דעַן אָזְוִי אַיְינָעָרָן אָ נַאֲכָט

איו אויסגעבראָן אַ שְׁרֶפֶת. דאס פִּיעַר האָט זיך אַנגָעַהוֹבוֹן אֵין עַטְלָעַכָּע
ערטער מיט אַמְּאָל, אָונָן אוּבָּוָאָוִיל דִּי נָאָכָּט אֵין גַּעֲוָעָן אַ רְעַנְגְּדִיקָּע, האָבוֹן
זיך דִּי פְּלָאָמָּעָן בַּאלְּד אַיבָּרְגָּעְטָרָאָגָּן פֿוֹן שְׁטוֹב צַו שְׁטוֹב אָונָן דָּרְיִי פְּעַרְטָל
קְרַעְשָׂעָו אֵין אַפְּגָּעְבָּרָעָנָט גַּעַוָּאָרָן. עַס אֵינוֹ אוּיך פָּאָרְבָּרְעָנָט גַּעַוָּאָרָן דָּעָר
קְהִלְשָׁעָר בָּאָק. עַס זַעַנְעָן גַּעַוָּעָן עַדְוָת, דאס לִיבָּ שְׁמִיסְעָרָה האָט אַגָּעָ-
צָוְגָּדָן דאס פִּיעַר. אָונָן מַחְמָת עַס אֵינוֹ גַּעַוָּעָן אַ הָאָרְבָּעָה קָעַלְתָּ אַיְגָּדְרוֹסָן
אָונָן פִּילְ לִיְּטָ וְזַעַנְעָן גַּעַבְּלִיבָּן אָן אַ דָּאָךְ אַיְבָּרָן קָאָפֶן, זַעַנְעָן אַ סְּדָ פָּאָרָ-
שְׁלָאָפֶט גַּעַוָּאָרָן אָונָן עַס אֵינוֹ גַּעַוָּעָן אַ אַוְנְטָעָרָאָגָּן אָונָן אַ מְגָפָה, אָונָן
פִּילְ מְאָנְסְּלִיטָט, וְזַיְבָּעָר אָונָן קְלִינְגָּעָ קִינְדָּעָר זַעַנְעָן אַוְעָקָ פֿוֹן דָּעָר וּוּלְטָ,
אָונָן עַס אֵינוֹ גַּעַוָּעָן אַמְּתָעָר חָרְבָּן אֵין קְרַעְשָׂעָו. בֵּין הִינְטָ צַו טָאגָ-
אֵינוֹ דִּי שְׁטָאָט גַּעַבְּלִיבָּן קָלִין אָונָן אַרְדָּעָם, אָונָן זַיְיִ מַעַרְ נִישְׁתָּ אַוְיפָּגָעָ-
בּוּיטָ גַּעַוָּאָרָה, וְזַיְיִ אֵינוֹ גַּעַוָּעָן. אָונָן עַס אֵינוֹ אַלְץָ גַּעַוָּעָן אַיְבָּעָר דָּעָר
זִינְדָּה, וְזָאָס אֵינוֹ אַפְּגָּעָטָן גַּעַוָּאָרָן פָּאָרְבָּאָרְגָּעָנְגָּרְהִיטָּ צְוִישָׁן אַ מְאָן אָונָן
אַ וְזַיְבָּעָר אָונָן אַ בָּעַלְ-עָגָלָה. אָונָן אוּבָּוָאָוִיל עַס אֵינוֹ נִישְׁתָּ אַיְנְגָּעָפִירָט בֵּין
יַדְוָן צַו קְוָמָעָן בָּעַטְנָן אוּפְּנָן קְבָּרָ פֿוֹן אַמְּאָבָּד עַצְמָוָן לְדָעָת, פְּלָעָגָן יְנוּגָעָ
וְזַיְבָּלָעָר, וְזָאָס זַעַנְעָן גַּעַגְנָגָעָן אוּפֶן קְבָּרְ-אָבָּות, זַיְיִ אַוְיְשָׁטְרָעָקָן אוּפֶן
דָּעָם בְּעַרְגָּל עַרְד הִינְטָעָן פְּלוּוּיטָ, אָונָן זַיְיִ הָאָבָּן גַּעַוָּיִינָט אָונָן תְּפִילָה גַּעַטָּוּ-
סִיְּ פָּאָר זַיְיךְ אָונָן זַיְיָרָעָ מְשָׁפָחוֹת אָונָן סִיְּ פָּאָר דָּעָר נִשְׁמָה פֿוֹן דָּעָר
גַּעַשְׁטוּרִיכְלָטָר לִסְעָ בָּת גַּעַנְדָּל. אָונָן דָּעָר מְנָהָג אֵינוֹ גַּעַבְּלִיבָּן בֵּין
צָוָם הִינְטָיקָן טָאגָ.

א טאג-בוד פון א נישט-געבערענען

וואו מענטשן גיעען נישט, וואו פֵי טרעד נישט. פריטיך דעם דריינגן
פֿון דריינגן חודש, צוישן טאג און נאכט, הינטער די הרז חושך, אין
ויסטן ואלד, ביט אshedאים שלאָס, בי דער שיין פֿון אַ פֿאַרכִישׁוּסטער לבנה.

איך, דער שריבער פֿון די דזאַיקע שורות, האָב געהאט דאס גליק,
ואס טראָפֶט אַיינעם פֿון צען טויזנט: איך בין נישט געבורין געווארן.
מיין טאטע, דער יישיבָה-בחור, האָט געטן מעשיידאָגָן, און פֿון זינגע
זוימען בין אַיד באַשאָפָן געווארן: האַלבָּ-שָׂה, האַלבָּ-ירָה, האַלבָּ-לוּפָט,
האַלבָּ-שָׂאָטָן, מיט הערדנער פֿון אַ באָק און מיט פֿלְיגָל פֿון אַ פֿלאָדָעָרָ
מיין, מיט אַ מוח פֿון אַ מרְבִּירְבָּ-אָשִׁי און מיט אַ הארץ פֿון אַ גוֹלָן.
אַיד בין יָא אַ בריאָה און נישט קִין בריאָה. איך פִּיף אַין קוּימָנס אָון
טאָאנַץ אַיְן באָד; איך קָעָר אַיבָּער אַ טָּאָפָּהoid פֿאַרְנוֹאָכָט אוּיפָּ
אַ קְבָּצָנִישׁעָר קִידָּה, אָון מָאָד טָרִיף אַ כְּשָׂר ווּיְבָל, ווֹעֵן דער מאָן קוּמָט פֿון
וועג. איך האָב לִיב אַפְּצָוֹתָן לְצִבְשָׁע שְׂטִיקְלָעָד. אַיְינָמָל ווֹעֵן אַ יונָגָ
רבָּל האָט שבת הָגָדָל געהאלָטן זיַּן ערְשָׁטוּ דָרְשָׁה אַין שָׁוָּל, האָב אַיד
מִיד פֿאַרְשָׁטוּלָט פָּאָר אַ פְּלִיגָּה אָון גַּעֲבִיסָּן דָעַם מָוְרָה-מוֹרָנוּ אַין שְׁפִּיצָּ
נאָגָן. ער האָט מִיד אַוּוּקָגָעָיָגָט, נאָר איך האָב מִיד אַרוּפְּגָעָשְׁטוּלָט
אוּפָּן לעָפָּל פֿון זיַּן אוּיָעָר. ער האָט אוּסְגָּעָשְׁטוּרָעָט די האָנט מִיד
זוֹ פֿאַרטְּרִיבָּן, נאָר איך בין אַרְיוֹף אוּיפָּה דָעַם הוַיְכָן שְׁטָעָרָן אָון אַרְיוֹף
געַשְׁפָּצִירָט צוֹישָׁן די טִיפָּע רְבָּנִישָׁע ווּינְקָלָעָן. ער האָט גַּעֲדָרָשָׁט אָון
אַיד האָב גַּעֲשָׁטָאָכוּן. איך האָב געהאט אַ הנָּהָה זוֹ הָעָרָן ווִי דער נִיְּרָ
געַבְּאַקְעַנְעָר לְמִדְן מִיט דָעַם נִישְׁטָאַיְסָגָעְלִיטָן הִיתְרִ-הָרוֹאָה האָט פֿאָרָ
מִישָׁט די יְצָרוֹת אָון פֿאַרגָּעָסָן די גָּמָרוֹת אָון פּוֹסְקִים, ווֹאָס רַ'אַיְזָ
גְּרִיָּת גַּעֲוָעָן צוֹ שִׁיטָּן פֿון אַרְבָּל. אַיְיָ האָבָן די בְּעַלְיִ-הָבָתִים, די שׂוֹנָאִים
זִינְעָ, געהאט אַן עַונְגַּ-שְׁבָת! אַיְיָ האָט די רְבִיצָּין זִינְעָ מִיט אַיְם גַּעַ-

קריגט ינען שבת צו נאכטס ! איזו זוית איז דערגאנגען ס'מלחוקת צוישן מאן און וויב או זי האט פסח ביינאקט נישט געוואלט זיין קיין מלכה און אים, במחילה, נישט ארינגעלאזט אין בעט אריך, און וויב משיח האט פון דער פארל גראד דאמאלט געוואלט באשאפן ווערן, האט זיך דערפונ איסיגעלאזט א בוידעם.

מחמת די איביקיט, וואס איך האב צו לעבן, איזו היפש לאנג און קיין דאגות-פרנסת, אדרער צער-גידול-בנין, האב איך נישט, אונז קיין דיין ווחשון אפגעבען דארף איך אויך נישט, טו איך וואס ס'געפעטלט וואויל איז מיינע אויגן. איך קומ אוננט-צוו אונטערקון איזן מוקהה, אונז דריי מיד ארטום איזן די שלאָפֿ-חוּדרים פון פרומע ליטט אונז הערד זיך צו צו די שיחות קלות צוישן מאן און ווייב. איך האב ליב צו לייענען פרעמדע בריוו אונז צו ציילן די רענדלאָך אין זויבערשע קנייפלעך. מיט מײַן שאָרְפִּן געהער קען איך דערעהרן די טראָפֿטָעָנִישׁן פון הינטער די שאָרְבָּנִס, אונז אויבוואויל ב'האב נישט קיין מוויל אונז בין שטומ ווי א פיש, קאָן איך אויף שטומ-לשון אַדְרִינְזָאָגָן, ווען ב'דארף, איזן דער זויבערשע רֵיפֶּ. אויבִּ וואויל ב'דארף נישט קיין געלט, האב איך ליב צו מאָכָן קליינע גנבהלאָך. איך גנבע אָרוֹוִיס שפֿילקָעָס פון זויבערשע קליידער אונז בִּינְד אַוְיך בַּיִּ זַיִּ שַׁלְּיפָּן אונז קנוּפָּן, איך פָּאַרְוּאָרְפֶּ נוּיטִיכָּע פָּאַפִּירְהָן, לאָן פָּאַרְלוּוּרָן ווערְן צוֹוָות, טו אָפֶּ נַאֲךְ אַנְדָּעָרָע צוֹלהכָּעִיסָּן. אָט אַיְזָן אַ בִּישְׁפִּיל. אַיְגָעָר אַ יִדְיָשָׁעָר גּוֹטְבָּאָזִיצָּה, דֵּי קִי האָבָּן זִיךְ אַוְיפֿגָעָהָרָט מַעֲלָקָה, דֵּי עַרְדָּהָה, אַיְז גּוֹעוֹאָרָן אַ יָּוָדָה. דֵּי בִּינְעָן האָבָּן אַוְיפֿגָעָהָרָט לִיְגָעָן האָנִיק, אַלְזָה האָט גּוֹנוּמָעָן גִּיאַן מִיט דָּעָר פּוֹטָעָד אָרָאָפֶּ. אַזְוִי וּוּי דָּעָר יִיד האָט גּוֹזְעָן, אָזְסָל אַיְז אִים פָּאַרְטָוּקָלָט גּוֹעוֹאָרָן, האָט עַד צו זִיךְ אַ זָּגָג עַזְוָוָן: מִילָּא, נָה, מְדָאָרָפֶּ שְׂטָאָרְבָּן אַן אַרְעָמָן. אַזְוִי זַיִּן רְהָאָט גּוֹהָאָט אַיְז גּוֹט אַ גְּמָרָה הַגִּינָּה אַוּן אַ תְּהִלִּימָל, האָט עַד זִיךְ אַוְועָקָגָעָעָצָט לְעַרְדָּהָה, גּוֹעַן גּוֹמָא אַוּן זָגָג תְּהִלִּים אַוּן גַּעֲטָרָאָכָּט: הַ 'נָּתַן וְהַ 'לְקָחָה. וּוּי לאָנְגָעָס'עַט זִיךְ בְּרוּטִיט, וּוּלְאַיְד עַסְן, אַוּן אַז דָּאָס וּוּעָט זִיךְ אַוְיכָאָזָן, אַיְז אַלְעָמָל צִיִּיט צַו גּוֹעַמָּעָן אַ טָּרָבָעָן אַזְיָן גִּיאַן אַיְבָּעָר די הַיְּזָעָר.

האט אבער דער ייד געהאט א וויב, גריינע-פושע, אונס וויב האט געהאט אין זוארטשא ברודער, ר' געץ, א גבר אידיר. אין זי צוגעתשאנגען צום מאן: היתכן, וואס זיצטו און ווארטסט בייז דו וועסט קומען עד

כבר לחם ? פאר קיין זוארשע און זאג אים. דעם שוואגער דינגעט, ווי ס'האלט מיט דינגע עסקים ! אויז אבער דער ייד נישט געוווען קיין שנארער, זאגט ער : ב'זיל נישט קיין מובות פון מענטשן ! אויב גאט, זאגט ער, וויל, ב'זאל האבן פרנסה, ווועט ער מיר אלין געבן פון זיין בדיטער און פולעל האנט, און אויב עס אויז באשערט, ב'זאל זיין א קבצן, אויז אהומיסט דאס מבוז זיין זיך. האבן דאך אבער וויבער ניין מס דרייד און אמונה אויפן שפץ נאגל, האט זי אזי לאנג גערעדט איבער דעם מאן און אים געפיניקט, בייז זי האט אים איבערגעדרט. בקצ'ור, דער ייד האט אנגגעטען ט'אויגעךראכענע פוטער מיט די אפגעביסענע וויאַך לעען, אויז אינגעזעסן איז א בויז, וואס אויז געפֿאָרְן קיין ר'יוויז, און פון דאָרט קיין לובלין, און פון לובלין האט מען ערשת געדאָרט זיך שלעפן מעטלען קיין ווארשע.

די נסיעת אויז געוווען א וויטע און א שוערט. א קנאפע וואך האט ער זיך געוואָלְגָּרֶט איז בויז, גענְכְּטִיקְט איז אַינְפְּאָרְהִיזְעָר. אויז וויאַס' איז שוין געוווען נאך סוכות, האבן געהסטן רעגןס. די וועגן זענען געווואָן פֿאָרְפְּלִיכְּצְט, די שפֿרְיכְּן פון די רעדער האבן דריַּי פֿעַרְטְּל זיך געטְאָפְּטְשָׁעַט איז בלאטע. צו מאָכוֹן אַלְאָגָּעָה קְרוֹזְעָן דער וואָרְ שְׂעוּרְגְּבִּירְ, ר' גְּעִזְעִירְ, האט זיך געקרימט און זיך געקלאָגְט און געבְּיסְזְעָן די באָרד און גערעדט וועגן דעם, און קְרְוּבִּים הַאלְּטָן זיך איז אַיְזְ אַפְּזְוִיכְן, פון זיין צד און פון וויבְּסְצְדֵק, קְיַּדְפְּעַרְדְּסְ-בִּיטְשְׁסְ-שְׁטְעַקְעָלָעָ. צום סוף האט ער פונדעסטוועגן אַרְוִיסְגְּעַנוּמָעָן אַבְּאַנְקְגָּאָט פון פֿינְפֿ הַוּנְדָּעָרְט גַּילְדוֹנִים און דער לאָגָּט דעם פֿאָרְאָרְעָמְטָן שְׂוָאָגְעָר און אַיְזְ אַפְּגְּזְעָגְעָן הַאֲלְבְּ-פֿרְיִינְטְּלָעָק אַזְּהַאֲלְבְּ-פֿרְעָמְדָּלָעָ, מִיט אַשְׁמִיכְל אַזְּ מִיט אַזְּפְּ, אַזְּ אַיְזְ אַנְגְּזָעָגָט, ער זאל גְּרִיסְן די שְׂוֻעָסְטָעָר גָּאָרְ פֿרְיִינְטְּלָעָ. נאָך אַלְעָמָעָן, אַשְׂוּעָסְטָעָר אַזְּ אַשְׂוּעָסְטָעָר, אַיְגָּן בְּלוֹט אַזְּ פֿלִישְׁ.

האָט גַּעַנוּמָעָן דער יוֹרֵד דאס פֿאָפְּרִילְ, וואס אויז ווּרט גַּעַוּעָן פֿינְפֿ הַוּנְדָּעָרְט גַּילְדוֹנִים, דאס אַיְנְגְּעַלְיִיגְט, אַרְיִינְגְּעַשְׁטוּפְט אַיְזְ בּוֹזְעַם-קְעַשְׁעַנָּעָ שְׂטָאנְגָּן, זענען ווּרט גַּעַוּעָן מַעַרְ וּפֿינְפֿ מַאְלְ פֿינְפֿ הַוּנְדָּעָרְט גַּילְדוֹנִים. אַבְּעָר וואס קָעָן מעַן טָוָן ? ס'אַיְזְ מַסְתָּמָא דָא אַצִּיט פון כְּבוֹד אַזְּ אַצִּיט פון בְּזִוְּנוֹת. צוּוִיטָנָס, די בְּזִוְּנוֹת זענען שְׂוִין גַּעַהָאָט אַרְבָּעָר אַזְּ די פֿינְפֿ הַוּנְדָּעָרְט גַּילְדוֹנִים זענען גַּעַלְעָגָן אַזְּ בּוֹעָם אַזְּ מַהָּאָט גַּעַ-

קאנט פאר זיי קויפן קי אונ פערד אונ ציגן אונ פארארכטן דעם דאר אונ צאלן שטייער, אונ וויסעך וואס מ'האט אלץ יענק ציטין געקאנט אויפטונג מיט אוז מאטמן! איזוי ווי איך בין גראד געווען דערבי (כ'בין דאמאלס געווען א פלויא אין זיין בארד). האב איך צו אים א זאג געטן: וואס זאגט איך, ר' פלאטיאל? כ'עלעבן, גריינע-פעשע אין גאנשיט איזוי משוגע! נו, מילא, הכלל, — האט ער מיר געגענפערט, — ס'איין, אפנימ, איזוי נגזר געווארן. ווער וויסט? אפשר האט מען געוואלט אין הימל, כ'זאל אפקומען פאר א זינד, אונ פון איצט אונ ווועט ס'מול ווידער אויפשיינען? . . .

די לעצטע נאכט פון דער נסעה אין אングעפאלן א געדיכטער שניי אונ דערנאנך האט זיך געשטעלט א פראסט. ר' פלאטיאל האט שוין נישט געקאנט פאָרָן אין קיין וואגן, נאָר געdoneגען אַ שליטן. ער איז אַנגעקומען אין גוט אַ דורךעפרירענע, אַ צערבראָכענער פון וויזטן ווועגן, אַ הייזעריקער און אַן אויסגעמאָטערטער. ער איז גלייך אַריין אין שטוב. דאס וויב, גריינע-פעשע, איזו געווען ביי אַ פִּיעָרְטָאָפּ און זיך געוואָר רעטט. ווען זיך האט אים דערזען, האט זיך אַ געשריי געטן: וויי איז מיר, ווי דו זעט אָויס! שענערס ליגט מען אין דר'ערד אַריין! דערהערט אַזעלכע וווערטער, האט ר' פלאטיאל אַריינגעשטעקט די האנט אין בזעם, אַרויסגענומען דאס גוינע פֿאָפּוּרְל, עס אַויפֿגּעָלִינְגָּט און זיך אַנגערופּן: נאָדֵיר ס'דִּינְיקָעּ! עס דיך אָן! און איך געגעבן דאס אויסגעשנֶאָרְעַטָּע געשאנק, דעם מתנתبشر ודם. גריינע-פעשע איז אַ וויל געווארן פֿרְיַילְעַך אָן באָלְד איזו איך געווארן אַמְּעַטְּיך און דער-נאָך איזו זיך ווידער אויפֿגּעָרְוִימָט געווארן. מילא, נו, כ'האב מיך אַפְּילָו געריכט אַוְיף אַטוֹיזָנְטָעָר, — האט זיך געוואָגָט, — נאָר פֿינְפּ הונדערט גילדונִים גיינע אַוְיך נישט צו פּוֹס! . . .

אונ איזוי ווי זיך האט אַרוּסְגּוֹזָגָט די וווערטער, האב איך געטן אַ פְּלִי אַרוֹסִים פון ר' פְּלָטְיַאָלָס באָרְד אָן זיך אַנגעשלָגָן אַן גִּרְיַנְעַ-פֻּעָשָׁס נאָך, אָן דאס אַלְץ איזו געשען מיט אַזָּא אַימְפָּעַט, אָן דִּי יִידְעַנְך האט אַרוּסְגּוֹלָאָזָט ס'פֿאָפּוּרְל אָן ס'איין אַרְיַינְגּעָפּוּלִינְגָּן אַין פֿיְעָרְטָאָפּ, אָן נאָך אַיְידָעַר זיך האט געקענט אַ געשריי טוֹן "אוֹי", האט אַ גְּרִינְ אָן בלוי פֿיְעָרְל אַוְיפֿגּעָלְוִיכָּט, געמאָכָט בּוֹרָא מאָורי האָש, אָן פון דִּי פֿינְפּ הונדערט גילדונִים אַין אַפְּילָו נִשְׁתְּ גַּעֲבַלְיָבָן קיִין הַיְּפָלָאָש.

זו וואס זאל איך אידער צדיצילן, וואס ער האט געזאגט אונז וואס זי האט געענטפערט ? ס'אייז געוווען פאָרְפֿאָלַן ווי אין בראָד. איך בין צוּרִיק אַרְיִין אַין ר' פֿלְטִיאַלָּס בְּאֶרְד אָון דָּאָרְט גַּעֲבְּלִיבָּן אַזְׂוִי לְאָנָּגָן, בֵּין ר'הָאָט, בְּמַחְיַה, גַּעַנוּמָּעָן אַ טָּאָרְבָּע אָונז זִיךְ גַּעַלְאָזָּט אַיְבָּעָר דָּעָר מְדִינָה. גַּי הַעֲנָג אַ פְּלוֹוי ! גַּי אַנְטְּלוֹיף פּוֹן שְׁלִימַ-מְזֹול ! גַּי ווַיס, ווַאוּ דָעָר רֹוחַ זִיכְטַּן ! . . .

ווען איך בין צוריקגעומען צום הר'שער און דערצ'ילט אשמאדי
וואס' כ'האָב אויפגעטוּ, האט ער מיר געטזון אַצִּי בְּימֵי אֹוּרֶאָן אַיבָּעֶד
דערצ'ילט די מעשה זיין ווייב לילית, און זי האט דעריבער געלאכט אַזְוִי
הויך און אויסגעלאָסָן, אָז די מְדֻבָּרְהָאָט גַּעֲשָׁלָט פָּוּן דָּעַם ווַיַּדְעַרְךָ-קָוָל,
אָז זי אלְּיִין, די קענְגִּין פָּוּן דָּעַר סְטָרָא-אָחָרָא, האט מיר געטזון אַשְׁנָעֶל
איַן דָּעַר נָאָז :

— ביסט נאר א נישקשדייך שדל! — האט זי געזאגט צו מיר
— וועסט נאך אמאָל אפטון מעשיים-תעהועים.

2

וואר דער האימל איז קופער אוון די ערעד — איינן, אויף אַ פעל פון הינטער שואומען, אין אַ הוורבה פון אַ ביטחאָסָה, אויף אַ בערגל מיטסָה, אין אַ שייטל אַן אַ דזָּא, אין אַ שבת-ציז-גאנְטָסָה, וואָס אַין אויסיגעפָּלָן אַין חוקופָּטָבָה, נוישט-הײַט-געָדָקָט אַין נוישט-דֶּאָדָעָקָט אַין נוישט-קעָזָנָאָט-געָדָקָט, אַמן.

די פאלשע נביאות פון מײַן האָרנטע, לילית, זענען מקוים געווארן.
איך בין מעיר נישט קײַין שערטל, נאָר אָ שֶׁד, אוֹן אָ זְכַר דערצֶז. איך
קאוֹן צוֹ יעדער ציִיט אַנְקֵלְידִין דָּאס גַּעֲשָׂטָאַלְטָן פָּוֹן אָ מַעֲנְטָש אָן אַנְטָן
שָׁאָדוֹן אוֹן מַאְכָן לְצִבּוֹת אָן פָּאָרְבָּלְעַנְדָּן דִּי אוִיגֶן. אַמָּת, מַקָּאוֹן מִיךְ פָּאָרְ-
טְּרִיבִּין מִיט אָ שֶׁם. אַבָּעָר וּזְעָנוֹן קָאוֹן הַיְּינִיטִיקָעַ צִיְּינָן קְבָּלה? די קלִינְיָע
רְבִּילְעָד אָנוֹן די בעַלְיַיְ-שְׁמַלְעָד מַעֲגָן מִיר שְׁטִין זָלְאַץ אוּפָּן וּוַיִּידָּל. זַיְעַרְעָ
קְמִיעָיוֹת זָעָנוֹן פָּאָר מִיר אַשְׁרִיכִירְ-פָּאָפִיר אָנוֹן פָּוֹן וּיְעַרְעָ אַפְּשְׁרָעַכְּבָּנִישׁן
גְּלוֹסָט וַיְךְ מִיר בְּלוֹזָן צָוַאֲכָן. נִישְׁט אַיְינָעָם פָּוֹן זַיְהָאָב אַיְן אָ
שְׁפָאָס אַיבָּעָגְעָלָאָזֶט אָ שְׁטִיק טִיוֹולְקָוִיט אַיְן דָּעַר יָאָרְמְלָקָעַ, אַדְעָר
אִים גָּאר פָּאָרְפְּלָאָכָּטוֹן אָ קָאָלְטוֹן אַיְן דָּעַר בָּאָרְד.

יא, כ'טו אפ מעשים תעתייעים. כ'בין א שד צווישן שדים, א מנול צווישן מנולוים. אונומלט, אין א לבנה-נאכט, האב איך מיד פארשטעלט פאר א זעקל זאלץ און בין מיר געלעגן אויפן וועגן. באלאד איז אונגפאָרַן א בעל-עגלה. דערזען א זאָק סחרה, האט ער מיד אָרוֹיְפָֿגָּעָלָדָן אויפֿן וואָגן. ווער וויל דאס נישט כאָפּן פון הפקְּר? שוער בין איך געווען נישט ווי זאלץ, נאָר ווי בלֵי, און דער עמִּיהָאָרֶץ האט זיך שייער דאס הארץ נישט אָפְּגָעָרִיסְן. ווען כ'בין שווין געווען אויפֿן דער פּוֹרַה, האט דער בעל-עגלה אויפָֿגָּעָבָּדָן ס'מויל פון זאָק און געטָן א לעק. ער האט, אָפּנִים, געוואָלְט וויטָן צי בין איך זאלץ, אָדָעַר צוקָר. מיט אָמָּל בין איך געוואָן אָקָאלַב און געלעקט האט ער מיר וואָו די יידָן האָבָּן גערוֹת. ווען ר'האט דערזען, אָז ער לעקט אָקָאלַב הינטערן ווַיְידָל, אָז ער נבעער שטאָרָק דערשראָקָן געוואָרָן. הענט אָן פִּס האָבָּן אִים אָנְגָּעָהָוִין צִיטָעָרָן. וואָס טוֹט זיך דָּא? — האט ער אָזָג געטָן — וואָו בין איך ערגָעָץ אָין דער וועלְט? מיט אָמָּל האָבָּן איך געטָן אָפְּאַטְשָׁ מִיט דִּי פְּלִיגָּל אָון בין אָזְוּקָגָּעָפְּלוֹגָן ווי אָן אָדָלָעָר. דער בעל-עגלה אִין אָהִימָּגָעָקוּמָן אָ קָרְצָאנְקָעָר. ער טָרָאָגָט זיך שווין אָרָום מיט אָקְמִיעָן אָנוּ מיט אָ שְׂטִיק אָפְּגָעָשְׂפָּרָאָכָעָנָם בּוֹרְשְׁטִין, נאָר ס'עַט אִים הָעָלָפָן ווי אָטוּטָן בָּאָנְקָעָס.

אונומלט בין איך געקומען אָין דעם שטעלט טורבן, אָין געשטעלט פון אָ משולָהָן. וואָס פָּאָרְט אָרוֹם זאמָלָעָן פָּאָרְט ר' מאִיד בעל הנָס. איך בין אָהִימָּגָעָנָגָעָן פון שְׂטוּב צוֹ שְׂטוּב, גַּעֲפָנָט בְּלָעְכָּעָנָע צְדָקָה-פּוֹשָׁקָעָן לעָה, וואָס האָבָּן גַּעַהָאָנָגָעָן אוֹיפֿן דִּי טִירָן, אָון אָרוֹיְסָגָעָנוֹמָן ס'בִּיסָל מִינָאָן, ס'רוֹב אָפְּגָעָרִיבָּעָנָעָ פְּרוֹטוֹתָה. אָין אִינְגָּעָר אָשְׂטוּב האָבָּן איך גַּעַטְרָאָפָּן אָין מיטָן דער וואָך אָן אָנְגָּעָהָיִיצָּטָן בָּאָקְ-אוֹיְוָן. קִיְּן טָאָטָעָ-מָאָמָע זענען אָין דעם הוֹיז נִישְׁתְּ גַּעֲוָוָן. זַי זענען שווין בִּידָעָ גַּעַוָּוָן אוֹיפֿן עַולְמָהָהָמָת. דִּי טָאָכְטָרָה, אָמוֹיד אָין דִּי יָאָרָן (ו'האט שווין גַּעַמְגַּט הָעָרָן שְׁפִילָן). האט גַּעַבָּאָקָן פְּלָאָמִ-פְּלָעְצָלָעָךְ פָּאָר דִּי יִשְׁיבָה-בְּחוֹרִים, אָין דערפָּן האט זַי זיך מְפָרְנָס גַּעֲוָוָן. זַי אָינוּ גַּעֲוָוָן אָ קְלִינָעָן, אָ דִיקָעָן, מיט גַּרְוִיסָע בְּרִיסְטָן אָוָן נאָך אָ גַּרְעָסָעָן וּיְהִיָּסְטָ-מְעָן-עָס. מַחְמָת אָין דער שְׂטוּב אִיז גַּעֲוָוָן וּאָרוֹעָם אָוָן ס'אִיז דָאָרְט גַּעֲוָוָן אָ הִיפְשָׁעָר פִּיעָקָעָלִיק, דִּי פְּלָעְצָלָעָךְ האָבָּן גַּעַשְׁמָעָקָט מִיט צִיבָעָלָעָ אָוָן מָאָן, אָינוּ מיר אָיְנָגָעָפָּאָלָן, אוּ ס'אִיז גַּאֲרָנִישָׁט קְרוּם אָבִיסָל חָתוֹנָה צוֹ האָבָּן מיט דער פָּאָרוֹזָעָסָעָנָעָר

יתומה. איך האב אנגערהיילט די רווייט פיאות, צעקעט מיט די פינגערט ס'בערדל, אויסגעשניצט די צוגעפרירענע נאו און גע' כאפט מיט דער מoid א שמוועס. א זוארט פאר א זוארט, כ'האב איך דערציילט, אzo כ'בין לאַיעלַינוּ אָן אלמן אָן קינדער. קיין גראיסער פארדי דינער בין איך נישט אָבער הינטערן טליתקטען הענטט אָטאַרבּעלָע מיט עטלאַכּע הונדערט גילדזינימ.

— שווין לאָנגַג, אָו ס'וַיְיבּ אַיְזָה גַעַשְׁטָאַרְבּוֹן? — פרעגת זי. זאג איך איך: אַסְתְּרִיתְעַנִּית ווּעַט וֵין דְּרִי יָאָר. פרעגת זי: זאג אַיְזָה גַעַוּעַן? זאג איך: פּוֹן אַקְינְפּעַט, אָוֹן קְרֻעְכּוֹן דְּרָבִּי. זַעַט זי שווין, אָו כ'בִּין גַעַוּעַן אַגְּטְרִיעַרְמָאָן, ווֹאֲרוֹם ווּלְכָעֶרְמָאָןְסְּבִּיל ווֹאֲרוֹט עפּעַס קְנָאָפּעַ דְּרִי יָאָר אַיְדָעַנְעַ? בְּקִיצְׂרוֹ — ס'וּעַרְטָאַס שְׂדוֹרָה. שְׂטָאַטְיְישׁוּ ווּיְבָעֶר ווַיְלַן פְּאַרְזָאָרְגּוֹן די יְתּוֹמָה. מְגַעַטְמָת צְבוֹנִיףּ פָּאָר אַיְזָה אַוִּישְׁטִיעַר. מְבָרְעַנְגָּט טִישְׁטוּכָּעָר, האַנְטוּכָּעָר, לִילְעַכָּעָר, הַעַמְּדָעָר, אָוֹן שְׂוֹלְ-הַוִּיחָה, אָוֹן דְּרָעְנָאָר גִּיט מַעַן דְּרָשָׁה-גַעַשְׁגָּאנְקָה אָוֹן מְטָאנְצָטָס' מְצֻוּהָה טְעַנְצָל אָוֹן מְגַנְבָּעַט אָרוֹיסָה די כָּלה אָוֹן מְפִירַט זי אַזְוַעַק אַיְזָה שְׁלָאָרָה קְעַמְעָרָל. באָלְדָּ דְּרָעְנָאָר פִּירַט מַעַן מִיד אַיְזָה. ס'זָּאל וֵין מִטְּמָל! זָאגַן די אַוְנְטָעַרְפִּירְעָר צָו מִיר. — אַסְ-יְרִצָּה-הַשָּׁם אַוְיַףּ אַרְבִּית!

די גַעַט צְעִגְיַעַן זַיְק. די נַאֲכַט אַיְזָה לאָנגַג אָוֹן אַפְּינְגְּטָעָרָעָ. אַיְזָה שְׁלָאָפּ-קְעַמְעָרָל אַיְזָה ווֹאֲרוֹם, ווי אַיְזָה אָנוֹן אַוְיַוָּן, אָוֹן פְּינְצְטָעָר, ווי אַיְזָה מְצְרִים. די כָּלה לִיגְט שְׂוִין אַיְזָה בְּעַט אַוְנְטָעָר אַגְּרִיסְעָר פּוּכְעַנְעָר אַיְבָּעָרָדָה. דַעַק (זַי האָט דַעַם פּוֹךְ אַלְיַיְן אַגְּנְגְּפְּלִיקְטָה) אָוֹן ווֹאֲרט אַיְזָה בְּאַשְׁעָרָתָן. אַיְדָעַר מִיד אָרוֹם אַיְזָה חַשְׁכָּתָה, טּוֹ כְּלוֹמְרָשָׁת אָוֹיסָה די מְלֻבְּשִׁים, הַוּסְטִי אַיְזָה אַוְנְטָעָר אָוֹן מְוּרְמָל עַפְעַס צָו מִיר אַלְיַיְן. בִּיסְטָמִיד? — פרעג אַיְזָה זַי. נִיְשְׁטָ אַזְוַי מִיד — עַנְטְּפְּעַרְטָזָה. ווֹיסְטָמָה, זָאג אַיְזָה, יְעַזְעַז, עַלְיהָ הַשְּׁלָומָה, אַיְזָה אַלְעַמְמָל גַעַוּעַן מִיד . . . נַעֲבָעַךְ גַעַוּעַן אַשְׁוֹאָכָעַ . . . רַעַד נִישְׁ'

אַיְצָט ווּעַגְן אַיְזָה — רַופְטָ זַיְק אָנוֹן מִין ווַיְיַבָּה. — זָאל זַי זַיְן אַגְּטָעָר מְלִיחָה . . . בְּזַוְיל דִּיר עַפְעַס דְּרָעְצִילָן, זָאג אַיְזָה, נַאֲרָ ווּעָרָ נִישְׁ'

דָעָרָה . . . שְׁרָאָקָה. אַיְדָעַר זַי אַיְזָה גַעַשְׁטָאַרְבּוֹן, אַוְיַפְּנָן טְוִיטְזְבָּעָטָה, האָט זַי פְּאָרָה לְאַנְגָּטָה, צָאָל אַיְזָה גַעַבְן תְּקִיעַתְ-כִּפְתָּה, אָזָוּ כְּעַל מַעַר קִינְגְּמָאָל נִישְׁטָחַוֹתָה הַאָבָן. נָה, אָוֹן דַו האָט גַעַנְבָּעַן? — פרעגט מִין נִי ווַיְיַבָּה אַגְּטָעָר נִישְׁ'

אַרְבִּיהָה האָב איך גַעַהָאָט? מְטָאָר נִישְׁ'

מְצָעָר וֵין קִינְגְּמָרָעָה.

האסט געדארפט פרעגן א שאלת! — זאגט צו מיר די פלעצלעך-בעקערין.
— ואולם האסטו מיר ניש' דערצילט פרייער? וואס-יזשע, האסט
מורא — פרעגן איך — זי זאל דיך ניש' קומען ווערגן? . . . חיליה!
— ענטפערט זי — וואס בין איך שלדייק? איך האב פון גאנש'

געוואוסט!

איך קומ אריין אין בעט אוון בין קאלט ווי איגן. או, פאראוואס ביסטו
אוויי קאלט? — פרעגת מיין וויב. ווילסט וויסן פאראוואס? — זאג איך.
— גיב מיר דאס אויער, וועל איך דיר איינדרימען. קינגערד הערט סי ווי
סי נישט — זאגט זי א פאראוואנדערטע. ס'איו דא א ווערטל: די ווונט
האבן אויערן! — זאג איך צורייק. זי בויגט צו דאס אויער אוון איך
טו איר א שפי אריין. זי טוט א ציטער אוון עצט זיך אויפט. די ברעט
לעד פון באונק-בעט סקריפען אוש. דאס שטרוי אין שטודיזאק געט
שורשען אוון קנאכן.

— וואס האסטו געטונג? — רופט זי — וואס איזו דאס פאר א
חכמה? אונשטאט צו ענטפערן, הוייב איך און לאכון אוון כיכען. זי טוט
א זאג: וואס'ערע שטיק מאבסטו? ס'פאסט פאר א נאריש יינגאל, נישט
פאר א דערוואקסגענען מענטש. פון וואגען וויסטו, או כ'בין נישט קיין
יינגאל? — זאג איך. — כ'בין א יינגאל מיט א בערדל, אוון א באק
האט איך א בערדל. נו, מילא זאגט זי, ווילסט פליידערן — פליידער.
א גוטע נאכט.

אוון זי קערט זיך אום מיטן פנים צו דער וואנט. א זוויל ליגן מיר
בידעו שטייל. דערנאנך דערלאנג איך איר א קנייפ און גראבן פלייש.
עס איזו א קנייפ א שארפער, א נאגדייקער. חדרי-יינגאל רופן איזא קנייפ
— א פידעלע. ס'דערגייט פון אים צו דער זיבטעןער ריף. מיין וויב
טוט זיך א ווארכ און דאס בעט טרייסלט זיך מיט איה. זי טוט א געשריי:
ביסט משוגע, אדעך וואס? . . . וואס קנייפסטו מיר, וואס? . . . ווי איזו
מיר, איזו וואס'ערע הענט איך בין אריינגעפאלן! . . .
אוון זי הוייבט אן ווינגען מיט א הייזעריך קול, א קול פון אן עלנטער
יתומה, וואס האט איבער דרישיך יאר געווארט אויף א זיוג, אוון דערנאנך
אריינגעפאלן צו א שד. א גזלב האץ וואלט איבערגענומען געווארן.
כ'בין זיינער, איזו כביבול אלין האט איזו יונגער נאכט פארגאָסן א טרער.
אבער א שד בליביט א שד.

אווי ווי עס אייז געוווארן טאג, בין איך אַרְוִיס פּוֹן שְׂטוּב אָוּזָק צוּם
רב. דער רב, אַ יִיד אַ צְדִיק, אייז שׂוֹין גַּעֲזַעַטָּן אָנוּ גַּעֲלָעָטָן. ער אייז
דיַעֲשָׂרָאָקָן גַּעֲוָאָרָן, ווֹעֵן רַהֲאַט מִידָּן דַּעֲרוֹעָן. בְּרוֹךְ הַבָּא אַ יִיד! — זָגָט
ער. — ווֹאָס עַפְעָס אָזְוִי פְּרִי? סְטִיטִישָׁן, זָגָאָר, כְּבִין טַקָּע אַ פְּרֻעָמִי
דער אָנוּ אַ יִיד אַ קְבָּצָן, אַבְּעָר קִין זָוָנה האָט מִיר דִי שְׂטָאָט נִישְׁט גַּעַז
דָּאָרְפְּט גַּעַבְּן! אַ זָּוָנה? — פְּרָעָגָט דָּעָר رب אַ דָּעָרְצִיטְעָטָר.
וֹאָס דָּעַן אייז אַ מְוִיד, ווֹאָס האָט נִישְׁט קִין בְּתוּלִים? — פְּרָעָג אַרְך.
דער רב לאָט מִיד זִיכְרָאָן אַיִן גַּיְתָּן אַיִלְעָזָרְעָקָן דִי רְבִיצָן.
דיַ רְבִיצָן טָוָת זִיךְרָאָן (פְּאַרְגָּעָסָט אַפְּלָוָו אַפְּצָוָגִיסָן גַּעַלְדוֹאָסָעָר) אָנוּ
וּזְעָקָט אוּזָק עַטְלָעָכָע שְׁכָנוֹת. אַ בִּינְטָל וּוּיְבָעָר צְוָאָמָעָן מִיט דָעָר רְבִיצָן
גַּיְעָז אַזְוָעָק צוּ מִין וּוּיְבָעָר חַוְּקָרְיוֹרְשָׁזִין. מַהְיִיסָּט וּוּיְזָן דָאָס לִילָּעָך.
טוֹרְבִּין אייז נִישְׁט קִין עַירְהַנְּדָחָת. אוּזָק אַ זָּוָנה, דָאָרְפְּט דִי שְׂטָאָט וּוּיְזָן!...
מִין וּוּיְבָעָר צְוָאָמָעָן מִיט בִּיטְעָרָע טְרָעָרָן. זִי שְׂעוּרָטָם, אַזְוָעָטָם כְּהָאָב מִיךְ
צְוָאָר נִשְׁטָמָעָט דָעָרְנָעָטְנָעָט. זִי טָעָנָהָט, אַזְוָעָטָם כְּבִין אַ מְשׁוֹגָעָנָעָר אָנוּ אַזְוָעָט
כְּהָאָב זִי גַּעֲקְנִיפְּט אָנוּ אַרְךְ גַּעֲשְׁפִּיגָן אַיִן אַוְיָר אַרְיָין, אַבְּעָר דִי וּוּיְבָעָר
שְׁאָקָלָעָן מִיט דִי קָעָפָט. מְבָרָעָגָט דָאָס נִיְּגָעָבָקָעָנָע וּוּיְבָל צָוָם רָב.
מְפִירָט זִי אַבְּעָר דָעָר שְׂטָאָט אָנוּ פּוֹן אַלְעָגָט פְּעַנְצָטָעָר קוֹקָן אַרְוִיס וּוּיְבָעָר
אָנוּ מְוִידָן. דִי בִּיתְדִּין שְׂטָבָב וּוּרָטָפָול מִיטָּעָנָתָשָׁן. מִין וּוּיְבָעָר קָלָאָגָט
אָנוּ יָאָמָעָרט. זִי שְׂעוּרָטָם, אַזְוָעָטָם שָׁוָם מְאָנְסָבִיל האָט זִי קִינְמָאָל נִשְׁטָמָעָט
אַנְגָּעָרִירָט. אַרְךְ אַוְיָד נִשְׁטָמָעָט. רַאֲיָן אַ מְטוּרָף! — זָגָט זִי אָנוּ וּוּיְזָט
אוּזָק מִיר. אַבְּעָר אַרְךְ טָעָהָט: אוּזָק זִי אַזְוָנה, בְּנֵי אַרְךְ אַ מְטוּרָף.
אַדְרָאָבָא, רָוָךְ אַרְךְ, זָאָל מַעַן זִי אַוּזְעָקְפִּירָן צָו אַ דָּקְטָאָר אָנוּ זָאָל עָר
זִי בּוֹדָק זִיָּן, וּוּאָוּ זָאָל מַעַן נִעְמָעָן אַיִן טָרְבִּין אַ דָּקְטָאָר? — פְּרָעָגָט
מַעַן מִיךְ. אוּזָק אַזְוָיָה, זָגָאָר, זָאָל מַעַן זִי פְּרָדוֹן קִין לְבוּלִין! דִי וּוּלָעָט
אייז נִשְׁטָמָעָט הַפְּקָר! — שְׁרִיְּ אַרְךְ. — כְּעַל אַוּפְּרוֹדוּרָעָן חַאלָב פּוַיְלָן . . .
כְּעַל רָוּפָן קָהָל צָוָם וְעַד אַרְבָּעָ אַרְצָות! . . . סְטִיטִישָׁן, וּוּאָס אַיִן קָהָל
שְׁוּלְדִיק? — פְּרָעָגָט מִיךְ דָעָר רָאַשׁ הַקָּהָל. כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה לָהָ!
— עַנְטָפָעָר אַרְךְ מִיט אַ גְּמָרָא. — וּוּאָוּ אַיִן דָאָס גַּעַהָעָרָט גַּעַוָּאָרָה, אַזְוָעָט
מִזְאָל לְאָנוּ זִיכְרָאָן אַ מְוִיד בְּנֵי אַבְּעָר דִי שְׁלוֹשִׁים אָנוּ יִשְׁיבָה-בְּחוּרִים זָאָל
קוּמוּעָן צָו אַרְךְ פְּלָעַצְלָעָךְ?

מִין וּוּיְבָעָר זָעָט, אַזְוָעָט אַיִן אַ תָּל מְאָכוֹן פּוֹן דָעָר فְּרָנָסָה אַרְךְ,
לוּיְפָט זִי מִיר אַקְעָגָן מִיט גַּעֲבִילְטָעָ פּוֹיסְטָן. זִי וּוּאָלָט מִיךְ זִיכְעָר גַּעַז

שלאנן, ווען מען האלט זי נישט צוריק. נו, יידן, איך זעט שוין, — טו
איך א רוף, — וואס פאר א סחרוה דאס איז? און דער עולם זעט און
ס'ווערט קלאָר פאָר אלע, אויך בֵּין גערעטען, נישט זי. בקייזר, דער
רב זאגט: ס'אייז דאָ אַ גַּט בֵּין יִידֶן! גיט איך די צוועלַף שורות און
ווערט פטור. אודאי וויל איך זי גטן, זאג איך, אבער כ'האָפַגְעָת
הווצאות. די חתונה האט מיך אַפְגַּעַקָּסֶט גוטע הונדערט גילדנים!...
ס'הויבט זיך אָן אַ דִּינְגָּעָנִישׁ. מײַן זויב האט פון אַרְעַ פָּלְעַצְלַעַךְ אַנְגָּעַ
זאמלט בלויו עטעלַעַכְעַ אָן זִיבָּצְקָ גִּילְדוֹנִים, צוֹנוֹיְפָּגְעַלְיִיגְט אַ גְּרָאַשְׁן
צַו אַ גְּרָאַשְׁן. קָהָל לִיְגַּט זִיךְ אַרְיִין, אָז כִּיאָלְגָּעַ נְעַמְּן וַיְיַפְּלֵל זַי חָאַט —
אבער איך בלַיְבָּ אַיְנְגָּעַשְׁפָּאָרֶט. זָאַל זַי, זָאַג איך, פָּאַרְקְּוִיפְּן ס'דְּרָשָׁה
געשאנק. אָן די מְוִיֵּד טוֹט אַ גְּעַשְׁרִי: גַּעֲמַט בֵּין מִיר אַלְץ צַו!...
רִיסְטְּ מִיר אַרְוִיְסְטְּ דִי גַּעַדְעָרִים!... אָן זַי טוֹט זִיךְ אַרְיִין בֵּין די
בָּאָחָן אָן גַּעֲמַט רַוְּפָן: אָוי, מַאְמָעַ, הַלוֹאָי וַאֲלָט אַיךְ גַּעַלְעָגָן וַאֲוֹדוֹ
לִיְגַּסְט!... אָן זַי לוֹיְפַּט צַו צְוָם רַבְּסַטְשַׁ, טוֹט אַ זַּעַם מִיטְטַ אַ פּוֹיסְטַ
אוֹזְ דִי טִינְטְ קָעָרֶט זִיךְ אַיבָּעָר, אָן הוֹלִיט: אָז דָּס האט מִיר גַּעַקְאָנְט
צַו הַאָנְטְ קָהְמָעַן, אִיז נִישְׁתָּאָקָא' גַּט אַוְיַף דָּעַר וּוּלְעַט!... אָן גַּלְיַיךְ
לוֹיְפַּט צַו דָּעַר שְׁמַשׁ אָן טוֹט אַיךְ אַ פְּאַטְשַׁ, אָז זַי טוֹט אַ פָּאַל אַוְיַף דָּעַר
עַרְד אָן ס'קְלִיְיד פָּאַרְשָׁאָרֶצְט זִיךְ אַיךְ אָן ס'הִיבָּל פָּאַלְט אַיךְ אַרְאָפְ פָּוֹן
קָאָפְ. מ'וֹיְל זַי אַוְיַהְוִיבָן, נָאָר זַי שְׁטוֹוִיסְטַ מִיטְטַ דִי פִּיסְ, פָּאַכְעַט מִיטְטַ דִי
הָעָנְט אָן גַּעַוְאָלְדָעָוָעָט: נִישְׁ/ קָאָ, יִידֶן זָעַנְט אִיר, נָאָר רַוְּצָחִים!...
אַיְן אָוּוֹנְט האָב אַיךְ פָּוֹנְדָעָסְטוּוֹעָגָן גַּעַקְרִיגָּן דִי הַוְּנְדָעָרָט גַּיְלְדִוְינִים
אָן מַהָּאָט זִיךְ גַּעַזְעַט שְׁרִיבָּן דָּעַם גַּט. מִיט אַמְּגָל האָב אַיךְ גַּעַזְגָּט, אָז
אַיךְ מוֹ אַרְוִיסְגִּינִין אַוְיַף אַ וּוֹיְל, אָן בֵּין מַעַר קִינְגָּמָל נִישְׁט צְוַרְיְקָגָעַ
קוֹמָעַן. אַ האָלְבָעַ נַאֲכַט האָט מעַן מִיךְ אַרְוּמְגָעָזָוָכְט. מַהָּאָט גַּעַשְׁרִיגָּן,
גַּעַרְופָּן; מַאְיָז גַּעַקְרָאָכְן אַוְיַף בִּידְעָמָל אָן אַיְן קָעַלְעָתָס. מִין
זַוְּיִיב אִיז גַּעַבְלִיבָּן אָן אַיְבִּיקָעַ עָגָוָה. כְּדִי אַפְצָוָתָן צְוַלְחָכָעִים גָּאָט, קָהָל
אָן איך אַיְגָן שְׁלִימִ-מוֹלָה, האָט זַי זִיךְ אַרְיְנְגָּעַזְאָרָפָן אִין בְּרוֹנְעָם. אַשְׁמָדָאַי
אַלְיָין האָט גַּעַלְיוֹבָט מִין שְׂטִיקָל אַרְבָּעַט.

— גַּאֲר נִישְׁ-קָשָׁה, — האָט עַד גַּעַזְגָּט, — דו גִּיסְט אַוְיַף אַ דָּרְךְ!...
אָן עַד האָט מִיךְ גַּעַשְׁקָט צַו אַגְּרָה בְּתַחַלָּה, דִי שְׁדִיכָע, וְואָס פָּאָרְ
גַּעֲמַט זִיךְ מִיט לְעַרְגָּעָן יְוָנָגָע שְׁדִים דָּעַם וּוֹעַג פָּן דָּעַר תְּחָמָה.

ג

אין מיטן דער נאכט, אין פאליש פון דער קלטער של, ווען סאוועס קלטגן
און מתים לאונגען און מאכן אן אל מלא רחמים די לעבעדייך ; אויף א געץ
פון שפינועבס, אונטער א האקן פון א געהאנגענעט, צוישן א טרוקן האנט-
פאס און א מילביבן אפיקומן.

איך ביז, עליכם ועל בנייכם, און אבל. מיין טאטט, זכותו יגון
וואנכח, דער געוועזענער ישיבה-בחור, האט צגמאכט און אויג. מהמת
ס'איין א מנהג, אzo קינדער דארפֿן נאכגין נאכן פֿאטערס לויה, און מהמת
קיין אנדערע קינדער ווי שדים און רוחות האט ער נישט געהאט (ס'זוויב
איין געועז און אומטראכטערין). זונגען מיר זיך צווניגעוקמען פון אלע
עקן וועלט. איך האב דא דערקענט א סך ברידער און שעועטער :
שדים, רוחות, שרעטלעך, לאפֿיטוטן, נישט-געלע, לצים און אלע אנדערע
שלעך, יעדער מיט זיינע סייגעס און שמד-שטייך. מהמת איך בין דער
עלטסטער און האב א נאמען צוישן די קליפות, האט מען מיר דא אנגעטען
గרייס כבוד. איך בין אנגעוקמען איין שטאט אדרין ווען דער טאטע האט
נאך געלעט. איך האב זיך דערוואוסט, און ער איז נאך דער חותנה גע-
ווארן אויס בטלאן און א פֿיערדיקער סוחר. פון קמנצען, נישט-דערוועגן
און נישט דערמעסטן, האט ער אנגעזאמלט א היפֿש פֿאַרמגען. כדי צו
פאריעדן דעם יצראָטב די ציין, ס'זאל הייסן, און ער איז עוסק איז
גAMILT-חסדים, איז ער געועז גבאי איז חברה-קדישא און האט יעדן שמחת
תורה געמאכט א סעודה און זיך גוט אַנגעשיכרט. נו, מילא, ר'האט איז
לאנג באָגראָבן אנדערע, ביין ס'איין געקמען ווין צייט.

כ' בין אדרין איז הויז, ווי מיין שטיגיגער איז, דורכוּן קוימען. אין קיד
אייז געשטאנגען א געזונטער פֿעטער דינסט-מוּיד און געקאָט אַיינגעליינטער
קליסקעס איין דער מילך. זיך האט דערבי יעדעס מאָל אַרוֹיסגעונמאָען
א הײַפֿן רָאַוְשִׁינְקָעֵס פון א זעקל און אַרְיִינְגָּוָאַרְפָּן אַין מוּיל. ס'האט
געשמעקט מיט צימרינג געגעעלעך, זאָפְּרָעָן און מיט צייטיקער נקבת.
די בעל-הביתטע, מיין שטיף-מוּטער, איז אַרְיִינְגָּוָאַרְפָּן, מסתמאָ, פון
טאָטנס שלאָפֿ-שטוּב. זיך איז געועז א קלינען, און אויסגעבעטער, מיט
רויטער בעקעלעך, מיט אַנדערטהאלבן גוידערלעך. אַוְיפֿן קאָפּ האט זיך
געטראָגן נישט אַקְּפִּיטִיכְל, נאָר א געקָרְבֶּט פֿאַרְוקְל, מיט אַשְׁרָונְט
אין מיטן און מיט לעקעלעך אין בידע זיינטן. אַוְיפֿן ווַיְכִּין האַלְדוּן איז

געהאנגען א שנור קרעעלן. אויף די לענדן האט זיך געבאמלט א בונט שליסלען (ויי האט געהערט צו יונען, וואס האלטן אלץ אונטערן שליסל). איר פנימל אייז געווען אביסל פאַרוּוִינט, אביסל לאָכְעַדְיק, און אונטערן לינקן אויג אייז געשטאנגען אָטְרֶעֶד. זי האט א פֿאָרְצִי געטן מיטן קורצן בעול און די טרעד אייז אַרְאָפְּגָעָפָּלְן אויף דער ערעד.

— נו, וואס הערט זיך? — האט די דינסט געפרענט.

— וואס זאל זיך הערטן? שלעכט! . . . וויי אייז מיר, ס'זערט ערגער פון שעה צו שעה.

— וואס האט געזאגט דער רופא?

— וואס זאל ער זאגן? אַבֵּין ר'נעט צו די אַכְּצָן גְּרָאַשְׁן! — האט מיין שטיף-מאמע אָרוֹף געטן מיט בעט. און צוגעגן: אויס-קְרָעָנְקָעָן זאל ער עס נאָר, טאַטְעַ-פְּאָטְעַר אַין הִימְלָל! . . .

— די בעל-הביבטע וויל אַפְּשָׂר אַבְּיסָל אַיְנְגָּלִיגְנָּטָן קְלִיסְקָעָס?

— האט די דינסט געפרענט.

— וווער האט אַין זינען צו עסן? — האט מיין שטיף-מאמע אָזָג געטן און זיך פְּאָרְקְרִימְט. — אָז ער ליגט אַין אַזָּא הִיט . . . צוֹוִיטָנס, גִּיב אַבְּיסָל! . . . פְּאָרְפָּאָלָן, ווי לְאָגָן מְלֻעָּבָט, מְזַעַּן עסן! . . .

די דינסט האט איר אַגְּגָּלִילִיגְנָּט אַבְּיסָל קְלִיסְקָעָס אַון אַגְּגָּנָּאָסָן מִילְּךָ פּוֹל בִּיזְן אויג. דערנָאָךְ האט זי אָזָג געטן:

— די בעל-הביבטע וויסט? פְּיוּול יְאַנוּוּעָר אַיז דָא גְּעוּוֹן! . . . בִּי דער שטיף-מאמען אייז אָקְלוּסְקָע גְּבָלִיבָן שְׁטִיְין אַין שְׁלִוְנָג.

— פְּיוּול? וואס רַעֲדַתָּו? . . . וואס האט ער גְּעוּוֹלָט? . . .

פָּאוֹרְזָאָס האטָנוּ מִיךְ נִישְׁ, גְּרוּפָן?

— ר'האָט בְּלוּזְן גְּעוּוֹלָטְן פְּרָעָגָן, וואס דער בעל-הביבטע מאכט. — זע נאָר, זע! ווי האט ער אויס-גְּזָעָזָן? — האט מיין שטיף-מוֹטָעָר גְּרוּפָן אָצְטָהְמָלְטָע. — כְּמַיְין, וואס ט'ער גַּזְאָגָט? . . . ר'האָט זיך געפרענט אויף מִיד? . . .

— יָא, אַוּדָאי . . .

— ר'אַיז גְּעוּוֹן אַין פּוֹקְסָעָנָעָם טְלוּפְּ, אַדְעָר אַין טְכוּרָעָנָעָם? . . .

— אַין פּוֹקְסָעָנָעָם, מִיט די וַיְידְלָעָן . . .

— א שעד וואס דה האסט מיך נישט גערופן ! — האט מיין שטייף
מושטער געזאגט. — א גראיסער שעד ! . . .

כדי צו הערען דעם וויאטערדיין שמעס, האב איך איבערגעלאזט און
אויער אין קיד און האב זיך געלאזט גיין צום טאטן. אין קראנקנס
שטוב זענען די טאפל-פאנצטער געזאגט פארמאכט און די זומען אַרומגען
נומען מיט א שטריק פון שטרוי, ס'זאל נישט אַריינוקומען קיין לופטל.
דער אויעוּן איי געזאגן אַנגעההיצט. ס'האט זיך דאס געשפֿרט מיט רפואות,
שוויסט און בעטגעוֹאנט. דער טאטע איי געלעגן אַנגעהשפֿארט אויפֿר
קישנס און אַיבערגעדעקט מיט צוויי פֿוכענע אַיבערבעטן, אַסְגָּולָה קעגן
אַפְּאַרְקִילּוֹג. דאס לאָנגָעַ פֿנִים איי געזאגן געל, ווי וואקס ; די נאָז —
בייניך און וויס ; דאס שווארצע בערדל — אַינְגָעַשְׁרוֹמֶן. אויפֿן
הויכן שטערן, וואס הינטער אַים האט זיך באַהָאַלְטָן סיִ לומודות און
סיִ חֲרִיפּוֹת אֵין מסחר, זענען געשטאנגען אַסְדָּקְלִינְגָּשׂ שְׁוֹוִיסִיס-טְרָאָפּּן.
די הענט האבן שווין געהאט דִּי שְׁטִיְפְּקִיִּיט ווי בי אַמת. איך בין
אַרְיִינְגְּקָוּמָעָן אָז זיך צְגַעַזְעַצְט צְוָאָפּּן.

— וואס מאָסטו, טאטע ? — האב איך אַים געפֿרְעַט, אָז אויבִּ
וואֹיל עַד האט מיך נישט געזאגן מיט די אויגן אָז נישט געהערט מיין
קול מיט די אויער, האט עַד גענטפֿערט :
— שלעכט. מ'שְׁטָאָרְבַּט.

— אָז וואס ווועט זיין מיט דיין פֿאַרְמָעָגָן ?
— וואס זאל זיין ? ס'זְוִיבִּיך ווועט עס יְרֻשְׁעָנָעָן.
— וויסטו, דאס זי גְּרִיטְזִיך שווין באַצְיִינְטָס חֲתוֹנָה צו האבן ?
אייז דיר אַמְּאָל אַינְגָעָפָּאָל, ווען דה האסט געקָאָרגְט אָז גַּעַשְׁוִינְדְּלָט, אָז
דו זאָמְלָסְט אַנדְזָעָר אָז אַנדְזָעָר מאָן ?

— מיט וועמען ווועט זי חֲתוֹנָה האבן ?
— מיט פֿיוּולָעָן . . . מיט פֿיוּול יְאַגְּרוּעָר ! . . .
— דאס קָאָן נישט זיין ! — האט דער טאטע אַרְזָה גַּעַטָּן. —
סְטִיטְשִׁיך, עַר אייז דאָך מִינְס אַ גּוֹטְעָר לְאַנְדְּ-חַכְּמָה, ווי זשע קומט
אוֹי טאטע, דו בִּיסְטָה דאָך אַ גְּאַנְצָעָר לְאַנְדְּ-חַכְּמָה, ווי זשע קומט
עַס, דו זאָלָסְט זיין אוֹי פֿאַרְנוֹאָרְט ? זאג מיר דעם אַמת, וואָלָסְטָה דיך
אַפְּגַעְזָאָגָט חֲתוֹנָה צו האבן, ווען דיין יְדִיד לְאַוט דִּיר אַיבָּעָר אַ שיִין זְוִיבָּל,
כְּפָתָור וְפָרָה, אָז קִינְדָּעָר, אָז מיט אַ גְּרוּיס פֿאַרְמָעָגָן דָּעָרְצָו ? . . . אָז

פֿאַרְוֹאָס רֻעֲכֶנְסְטוֹ, אָז פִּיוּוֹל יָאנְעוּוֹר דָּאָרְפִּיִּין אָ גְּרַעַסְעַדְרָעָר צְדִיק פּוֹן
דיַר ? —

— אַבְּעָר פּוֹן וְאַנְגָּעָן וְוִיסְטוֹ, אָז סְ'אַיז פִּיוּוֹל ?

— וּוּעַן דָו וְוַאלְסְטָט נִיט גְּעוּוֹעַן אָזְוִי פְּאַרְטְּוֹן אֵין דִי תְּשִׁירְקָמְסָהָרִים,
וְוַאלְסְטָט גְּעוּוֹאָסְטָה, דָאָס דִיַּין וְוַיְיָבָל הָאָט אִים נִישְׁתְּפִינְט גַּעַהָאָט. הָאָסְטָה
גְּעוּזָעַן, וּוי זִי הָאָט זִיךְעַנְמָעַן פּוֹצְנָן אָזְן צִירָן יְעַדְעָס מָאָל, וְוָאָס עַר אַיִן
גַּעַקְחָמָעַן צָו גַּאֲסָט ? גַּעַדְעַנְקָסְטָה, וּוי זִי הָאָט זִיךְעַדְרוּתָה, וּוּעַן עַר
אַיִן צָוּמָעַן עַרְשָׁתָן מָאָל גַּעַקְחָמָעַן אִינְמָפְּוּקְסָעָנָעָם פּוֹטָעָר מִיטָּדִי וְוַיְידָלָעָן ?
נוּ, אָז דָו וְוַעַסְטָל לִיגָּן אֵין דָרְעָרָד אָזְן בְּאַקְּנוֹ בִּיגְגָּל, אָזְן וְוּעַט זִיךְעַן אָרְיִיכְבָּעָן
אַלְמָנָה, וְוָאָס מִינְסָטָו וְוּעַט זִיךְעַן ? זָאָגָן תְּהָלִים ? . . . אֵין דָעַם
אַיְיָגָעָנָעָם בְּעַט, וְוָאָז דָו לִיגָּסְטָ אִיצְטָ אֵין גַּעַהָאָקְטָעָ וְוָאָגְדָּן, וְוּעַט זִיךְעַן לִיגָּן
מִיטָּפִיְיָולָעָן אָזְן זִיךְעַלְסְטִיקָמָאָן. נָאָר וְוָאָס דָו בִּיסְטָ ! יְאַלְדָּאַיְינָר !
דוּ לְמָקָן בְּנָאָמָר ! הָאָסְטָ גַּעַלְעָבָט וְוִי אָז אַיְילָאָן שְׂטָאַרְבָּסָט וְוִי אָ
לְעַקְיִישָׁ !

אָלְאַנְגָּעָן וְוַיְיָלָעָן אִיז שְׂטִיל גְּעוּוֹעַן. דָעַר טָאָטָע הָאָט צְוָגָעָמָאָכָט דִי
אוּגָן. דָעַר הוַיְכָעָר שְׁטָעָרָן הָאָט זִיךְעַד גַּעַקְנִינִישָׁתָם, דִי בְּרַעְמָעָן הָאָבָן זִיךְעַד
צְוָנוֹיְפָגָעָצְוִיגָן, דִי וְוַיְסָלְעָבָעָ לִיפָּן הָאָבָן גַּעַצְיָטָעָרָט, דִי אַדְעָרָן אֵין דִי
שְׁלִיפָּן הָאָבָן גַּעַטְעָנְצָלָט אָזְן זִיךְעַד גְּעוּאָרָפָן. מִינְעָן רַיְיד הָאָבָן אָפְנִים
דָעַם שְׁכִיבָּ-מְרָעָ פְּאַרְשָׁאָפָט גְּרוּיסָ צָעָר. עַר הָאָט אָז עַפְנָ גַּעַטָּוָן אָ
שְׁפָעַלְטָל פּוֹן אָז אַוְיָגָן.

— הָאָסְטָ אָז עַצְחָ ? — הָאָט עַר גַּעַפְרָעָגָט.

— גְּעוּוֹיסָ הָאָב אִיךְ ? סְ'אַיז אִיצְטָ קִיְיָגָעָר נִישְׁטָאָן אִין שְׁטוֹב. דִיַּין
וְוַיְיָבָסְעָקָט אֵין קִידְךְ אָזְן פְּרַעְסָט אִינְגָעָלִיְגָטָעָ קְלִיסְקָעָס. אֵין דָעַר
קָאָמָאָדָעָ לִיגָּן בְּאַנְקָנָאָטָן אָזְן וְוַעַקְסָלָעָן פָּאָר טְוִינְגָטָעָר זְהָוּבִּים. קִידְךְ
אָרָאָפָ אָזְן פְּאַרְבָּרָעָן זִיךְעַד אַיִן אַוְיָוָן. דָאָס אַיִן דָאַשִּׁיתָה. צְוָוִיטָןָס, שִׁיקָּ
רוֹפָן דָעַם רָב אָזְן לְאֹזְן אִים וְוִיסָן, אָזְן דָו הָאָסְטָ עַרְגָּעָץ אִין טִיְּתָשָׁלָאָנד
אָ בְּרוֹדָעָר. אָזְן אַזְוִי וְוִי דָו שְׂטָאַרְבָּסָט אָזְן קִינְדָּעָר, וְוּעַט דִיַּין אַשְׁתִּיחָיל
דָאָרָפָן נִעְמָעָן חַלִּיצהָה. אָזְן אַזְוִי וְוִי דִיַּין בְּרוֹדָעָר וְוּעַט מָעָן קִינְמָאָל נִישְׁטָ
גַּעַפְיָגָעָן, וְוּעַט זִיךְעַד בְּלִיבָּן זִיכְעַן בְּיַוְן טּוּוִיטָ אַרְיִין אָזְן פְּאַרְשָׁפָאָרָן זִיךְעַד
מִיטָּפִיְיָולָעָן יָאנְעוּוֹר. אַבְּעָר גְּרִיבָל דִיַּיךְ נִשְׁתְּטָ צָוָאָנָגָן, וְוַיְילָאָרָן
שְׁעהָן זְעַנְעָן גַּעַצְיָילָטָעָ.

— וווער ביסטו? — האט דער טاطע פלווצילינג מיך אַ פְּרָעָג געטונ. — דער שטן? אַ שְׁדָ? אַ רְוֹחַ? אַ מְשֻׁחָת? . . .
 — נִיְיַן, טָاطָע, נִישְׁטָא קִיְיַן שְׂדִים . . . אַיְךְ בֵּין דָעַר שְׁכָל הִישְׁרַן . . . נָוַן, זְוִים נִישְׁטַן . . . דִיְיַן יִדְעַנְעַ קָוְמַט בָּאַלְדָ אַרְיַין! . . .
 אֲפָנִים, אַז אַיְךְ הָאָב גַּעֲהָאַט כָּוחַ אַז דָעַר צְוָנָג, וּאֲרוֹם דָעַר חָולָה?
 מְסֻכָּן הָאָט גַּעֲנוּמָעַן אַרְיִיסְקְּרִיבָן פָּוֹן בָּעֵט. אַיְךְ הָאָב אִים גַּעֲהָאַפָּן אַזְן נָאָךְ לְאַגְּנָעָר קְרַעְכְּצָנִישָׁן אַזְן אַכְּצָנִישָׁן אַיְזָן עַר אַרְאָפָן פָּוֹן גַּעֲלָעָגָעָר אַזְן מִיְתָן דָאַרְעַ שְׁטְרוֹיכְלְעָנְדִיקָעַ פִּיס זִיךְן צְוָנְשָׁאָרָט צָוּ דָעַר קָאַמָּאָדָע. אַז וּוֹיֵיל הָאָט אַוִּיסְגָּזָעָן, אַז אַיְךְ גַּעֲנָצָעַ מִי אַיְזָן גַּעֲוָעָן אַוְמְזִיסְטָן. דָעַר שְׁוֹפְלָאָד הָאָט זִיךְן פָּאַרְהָאָקָט. אַיְךְ הָאָב חָוָשָׁד גַּעֲוָעָן, אַז דָאָס הָאָט דָעַר יִצְרָאָטָב אִים גַּעֲפְרָאוֹוֹת פָּאַרְהָאָלָטָן. אַיְךְ הָאָב דָעַרְיְבָעָר גַּעֲטָוֹן אַ צִי מִית אַלְעַ כְּחָותָן אַזְן עַר הָאָט זִיךְן גַּעֲפָנָט. בָּאַלְדָ הָאָט דָעַר טָاطָע זִיךְן דָעַרְשְׁלָעָפָט צָוּ אַוְיָוָן, גַּעֲפָנָט דָאָס טְרִיל אַזְן דִי וּוּקְסָלָעָן מִית דִי בָּאַנְקָנָאָטָן הָאָבָן גַּעֲנוּמָעַן בָּרָעָנָעַן. דִי פָּלָאַמְעָן הָאָבָן גַּעֲלָעָקָט דִי אַנְגָּעָרוּבְּטָעַ פָּאַפְּרִילְעַד אַזְן זִיךְן פָּאַרְצְעָרָט. אַז וּוֹיֵיל אַיְזָן אַוִּיפָּן גַּלְעַנְדִּיקָן אַשְׁ גַּעֲבָלִיבָן אַ פִּיעַרְדִּיקָעַ שְׁרִיפָט. דָעַם טָאטָנָס בְּלָאָס פְּנִים הָאָט בָּאַקְוּמוּן אַ פָּלָאַמְעָנְדִּיקָעַ רְוִיטְקִיטָיַה. אַיְזָן דִי אַלְבָ-אַוִּיסְגָּעָלָאַשְׁעָנָעַ אַוְיָגָן הָאָבָן זִיךְן אַגְּנָעָצָנְדָן בִּיְזָעַ פָּוֹנְקָעָן, דִי הָעָנָטָהָבָן זִיךְן אִים גַּעֲטְרִיסְטָלָט. אַוִּיבָוָאָיָל אַזְן שְׁטוּב אַיְזָן גַּעֲוָעָן הִיָּט, הָאָט עַר גַּעֲלָנוּגָעָן מִתְּ דִי צִיָּן. סְהָאָט אַוִּיסְגָּזָעָן, דָאָס רְדָאָט בָּאַקְוּמוּן נִיעַ כְּחָותָן, וּוֹיֵיל רְדָאָט וּוֹיְדָעַר אַמְּאָל זִיךְן אַוְמְגַעְקָרָט צָוּ דָעַר קָאַמָּאָדָע, גַּעֲפָנָט אַזְן אַנְדָעָר שְׁוֹפְלָאָד אַזְן אַרְוִיסְגָּעָצָוָגָן פָּוֹן דָאָרט דָעַם וּוֹיְבָס צִירָוָגָן. עַר הָאָט אַגְּנָעָנוּמָעַן פּוֹלָע הַוִּיפָּנָס פִּינְגְּרָלְעָדָר, פָּעָרָל, בְּרָאָשָׁן, צִיטְעָרְשְׁפִּילְקָעָס, אַוִּירְעִינָג אַזְן אַלְעַ אַרְיִינְגָּוָאָרָפָן אַיְזָן דִי לְעַבְּדִיקָעַ קוּוִילָן. אַ בְּלוּ פְּלָעַמְלָהָהָט זִיךְן אַ הוּבָגְעָטוֹן. סְהָאָט זִיךְן דָעַרְהָעָט אַ שְׁיְפָעָן וּוֹיָ פָּוֹן אַשְׁלָאָגָן, אַזְן אַזְן אַוִּיסְטְּעָרְלִישָׁר גַּעֲרוֹדָהָהָט זִיךְן אַטְרָאָג גַּעֲטוֹן אַזְן דָעַר לְוֹפֶט. דָעַרְגָּאָר הָאָט עַר מִתְּ שְׁלָאָבְּעָרִיקָעַ טְרִיטָזָן זִיךְן אַוְמְגַעְקָרָט צָוּ בָּעָט. עַר אַיְזָן אַ פָּאָל גַּעֲטוֹן אַוִּיפָּן גַּעֲלָעָגָעָר אַזְן אַיְזָן גַּעֲבָלִיבָן לִיגָּן אַ פָּאַרְדְּשָׁמָאַכְּטָעָר.

סְהָאָט נִשְׁתַּחַט גַּעֲדוּיְעָרָט קִיְיַן מִינָוֹת, וּוֹיָ דָאָס וּוֹיְבָ אַיְזָן אַרְיִינְגָעָן קְוּמָעָן. אַיְרָ פְּנִים אַיְזָן גַּעֲוָעָן צְעַפְּלָאָמָט פָּוֹן דָעַר קִידָן. זִי אַיְזָן גַּעֲגָנָגָעָן אַוִּיחָדָה דִי נְעָגָל אַזְן זִיךְן אַוְמְגַעְקוּקָט אַזְן אַלְעַ זִיטָן, וּוֹיָ זִיךְן וּוֹאָלָט חָוָשָׁד

געוווען, או עמצע אן אומגעזעגענער געפינט זיך אין חדר. אַ וויל איז זי געשטאנגען בים בעט און געקוקט אויפן מאנס פנים. ער האט אן עפּן געטונ אָן אויג.

— נו, זוי שפירסטו דיך? — האט זי געפרעגט. און נאך איידער ר'האט געפרואוט ענטפערן, האט זי צוגעבן: וויסט? פִּיוול יאנעווער איז דא געוווען. ר'האט זיך געפרעגט, וואס דו מאקסט. — זיי אָזוי גוט, רוף דעם רב! — האט דער טاطע געוזאגט. וואס דארפֿסטו עפּעס דעם רב? — האט זי געפרעגט אַ דערשראָקענען. דער טاطע האט גענטפערט: גַּי רוף אַם! תיכַּפְּ ומיד . . . אַך בין געשטאנגען אַין אַ ווינקל און אלץ געזען און געהרטן. וווען דער טاطע האט אַ זאג געטונ דעם רב, אַ ער האט אַ ברודער אַין טיטשלאָנד, איז דער رب געווארן אַ דערציטערטער. נאך אַ לאָנגער קווונקלעניש האט ער אַ זאג געטונ: חילילה וחס, ס'זאל די שעה ניש' זיין, בליבט זי דאך אַן אייביקע עגונה. וואס-זושע זאל אַיך טו? — האט דער טاطע געפרעגט. ס'איז דאַן עזה — האט גענטפערט דער رب — גיט אַיר אַ גט . . . אַז כ'בִּינְנִישְׁתִּיזְוּעֶרֶת-צְרוּגְעָדָעָנָקָעָן ט'העלפּן און אַירְטּ האָבָן אַ רפואה שלמה, קאָנוּ מען ווידער חתונה האָבָן . . .

די שטיף-מאמע אַיה, אַפְּנִים, געשטאנגען הינטער דער טיר און זיך אונטערגעהערט, וואָרום זי אַרְיִינְגָּעָלָפּן אַון גענומען ווינען מיט אַ יאמערלעך קול. דער טاطע האט אַ זאג געטונ: וואס ווינסטו? . . . דערוויל ליעב אַיך נאָך! . . . די יידצעע איז אַינְגָּאנְצָן אַרְוֵיס פּון די כלים: האט מיר קיינְמָאָל ניש' געזאגט, אַז דו האט אַ ברודער! — האט זי געגוואָלדעווועט. — פָּאוֹרוֹאָס האָסְטוּ פָּאָרְלִיקְנָט? שְׂרִיְּנִיש' — האט דער טاطע געמורמלט — כ'על דיר געבען אַ גט! . . . אַון וווען אַיך האָב אַים אַינְגָּערוּימָט דאָס אויב ער ווועט געבען אַ גט. ווועט ער צעשטערן דעם גאנְצָן אויפּטו, האט ער קראָאנְקָעָרְהָיט געמאָכָט שפָּאַס אַון מיר גענטפערט: אַידער זי וועלן זיך אויסקְרָאָצָן, ווועל אַיך שווין נישט זיין קיינְהִיגְעָר.

זו מאָכוּן אַ לאָנגָע מעשה קוֹדֵץ: דער טاطע אַיז געשטארבען באָ צייטנְס, אַידער דער סופּר האָט באָווֹזְן אַנְצּוּשְׁרִיבְּן אַ גט. ווועגן חתונה האָבָן מיט פִּיוול יאנעווער האָט שווין נישט געקָאנְט זיין קיינְ

רייך. באלאד נאכדעם זוי דער טאטע האט זיך אייבערגעפעקלט אויף יענער וועלט, האט די מאמע און עפּן געטן די קאמאלדע. ווען זי האט גיעזען, איז דאס געלט און דאס צירונג זענען נעלם געווארן, האט זי גענומען מאכּן אָזֶעלכּעַ קולות, איז מ'האָט געמיינט דאס נישט אנדערש נאר דער מה איזו לעבעדיק געווארן. היהת זי האט חושד געוווען די דינסט, האט זי זיך אַרְוִיפֿגַּעֲוָרְפֵּן אויף אַיר מיט גְּרוּיסְטְּצִילָה. יונע האט אַיר נישט געשוויגן, דער מה איזו געלעגן אויף דְּרָעְדָּה, ליכט האבן אים געבערענט צוקאָפּן, און דאָ האט מען זיך געללאָגָן און געביילט און זיך באָוָאָרְפֵּן מיט זולוֹלִים. אויבּוֹאוֹיל דער טאטע איז געוווען גבאי פון דער חַבְרַהַ-קְדִּשָּׁא, האט די חַבְרַהַ גַּעֲוָאָלַט הַיְשָׁה גַּעֲלַט פָּאָר דער קְרָעָה, און אַיְנִיקָּעַ האָבָן חַוְשָׁד גַּעֲוָעַן, דאס די שְׂטִיףְ-מָאָמָע שְׂפִילָט אַקְאָמְעָדָע, איז מ'האָט זי באָגְנְבָּעָט. די לִיְתָה האָבָן דער בְּעָרָפָסְט בַּיְיַיְךְ צוֹ לאָזָן לִיגָּן דֻּעָם מִתְּאֹזִי לְאָנָגְבִּי דָּאָס וּוּבָּי וּוּעָט אַרְוִיסְנְעָמָעָן סְקִינְפֵּל אָזָן אַוִּיסְצִילָן די רַעַנְדְּלָעַד אַוִּיפֵּן טִישׁ. דאס האָט גַּעֲבָרָאָכָט צו אַ צַּאָנְקָעְרִי צַוְּוִישָׁן דֻּעָר שְׂטִיףְ-מָאָמָע אָזָן דֻּעָר חַבְרַהַ-קְדִּשָּׁא. די נַאֲרִישׁ יַדְעַנָּעַ האָט זיך גַּעֲרִיכְט, איז פִּיוּלָה יַאֲנוּוּרָה, דֻּעָר חַשְׁבָּעָר קַחְלָה-מְאָן, וּוּעָט זיך פָּאָר אַיר אַנְגְּעָמָעָן, אַבְּעָר דֻּעָר יַיְדָה האָט זיך גַּעֲמָאָכָט גַּעֲפָגָרט.

דַּעְרוֹוִיל איזו דֻּעָר טְאָטָע גַּעֲלָעָגָן אָזָן חַבְרַהַ קְלִיפָּהַ האָבָן אַרְמוֹגָעַ הַוְּלִיעַט אַיְבָּרְעַן הוֹיַן. וּוּעָר ס'הָאָט גַּעֲפִיפֵּט אָזָן וּוּעָר ס'הָאָט גַּעֲהַאָצְקָעַט אויף די הַיְנְגָרְבָּעַ פִּיס; וּוּעָר ס'אַיְן גַּעֲרִיטָן אויף אַאֲ בְּזָוִים אָזָן וּוּעָר ס'הָאָט זיך גַּעֲפְּלִיסְקָעַט אַיְן פָּאָמְעָשָׁאָף; וּוּעָר ס'הָאָט גַּעֲפְּלִיקָט בְּלַעַטָּעָר פָּוּן וּוּעָר ס'הָאָט גַּעֲרִיסָן מְלֻבּוּשִׁים אָזָן וּוּעָר ס'הָאָט גַּעֲפְּלִיקָט בְּלַעַטָּעָר סְפִּירִים. ס'רָובָה האָבָן זיך גַּעֲנוּמָעָן צָוָם מַתָּה. זיך האָבָן אַיְם גַּעֲצָוֹפָט בָּאָרְדָה אָזָן פִּיאָוֹת אָזָן גַּעֲשְׁטָאָכָן הַיְנְטָעָר די גַּעַגְּלָל; אַיְם גַּעֲבוּעִירָט אַיְן די אוּיְרָעָן אָזָן אַיְם גַּעֲצָוֹקָט עַרְגָּעַץ אַנְדָּרְשָׁס. מַחְמָת אַיְךְ בֵּין גַּעַוְּעַן דֻּעָר עַלְטָעָר צַוְּוִישָׁן די רַוּחוֹת, האָבָן אַיְךְ זַיְעַל פָּאָרְטָרִיבָן אָזָן זיך אַגְּעוּרָפָן צָוָם בְּרַדְמִינָן: נָה, טְאָטָעָ, האָט גַּעֲלִינוּט צוֹ שְׂוִינְדְּלָעָן אָזָן צו בָּאָרוּבָן אַלְמָנוֹת אָזָן יְתּוּמִים פָּאָר אַוְיָ אַסְוּפָה? אָזָן עַר האָט גַּעַזְגָּט: דִּיְין קָוֵל אַיְן מִיר קַעַנְטָלָעַד. בִּיסְטוּ נִישְׁט אַמְּאָל דֻּעָר שְׁכָל הַיְשָׁה, וּוּאָס האָט גַּעֲרִידָט צוֹ מִיר פָּאָר דֻּעָר פְּטִירָה? אָזָן אַיְךְ האָב גַּעַזְגָּט: יָא, דָאָסְמָאָל האָב אַיְךְ גַּעֲרָעְדָּט אַיְן זַיְן גַּעַמְעָן, אָזָן יוּעָן עַר

האט מיך געפֿרענט : זוי קען דאס געמאַלט זיין דאס אַ שד זאל רעדן
 זוי דער שכְּלִיחֵישֶׁר ? האָב אַיך אַים געענְטְּפֿערֶת : זוי וויסן דאס דער
 שכְּלִיחֵישֶׁר אַלְיַין אַיז דער ערְגַּסְטָעֶר אָוּן הִינְטָעָרְלִיסְטִיקְסְטָעֶר פֿוֹן אַלְעַ
 שדיַם . ווֹאַלְסְטוֹ דאס געוואָסְטָט בִּים לְעָבָן , ווֹאַלְטָעַס דַּיר אַוּדָאי צַו
 גוֹז גַּעֲקוֹמָעָן , אַבְּעָר אַיכְּט אַיז שְׁוִין נַאֲך אַלְעַ הַיּוֹם . . .
 אָוּן אַיך האָב גַּעֲלָאַכְּט , גַּעֲשְׁפָעַט , אַים אַרְוִיסְגָּעָרִיסְן דֵּי נַשְּׁמָה פֿוֹן דֵּי
 נַאֲזְלַעְכָּעֶר אָוּן מִיט פִּיפְּעָרִי אָוּן הוַיְלָעָנִישׁ זִיךְ אַוּזְקַגְּעַקְוַילְעָרֶט מִיט
 אַיך אַיז כְּפִיהְקָלָע . . .

זידלום דער ערשטער

עס זענען אין אלע צייטן געווען ליטט, וואס איך, דער יצרה-הרע, האב זיי נישט געקאנט אנריידן נישט צו רציחה, נישט צו ניאוף, נישט צו דuib, גונבה, אדער אפילו צו ביטול-תורה. דער אינציגער וועאג, ווי מהאט געקאנט צוקומען צום כוח-הדם פון די דזוקע פיעצע בריות, איז געווען דורך איטלקיות און גרויסה-אלטעררי. איבער פון זיי איז געווען ר' זידל כהן. ערשותנ, איז ער געווען א' יהסן. ער איז געווען און איבנקל פון רשיי און האט געציגן דעם יהוס בין דוד המלך. ער האט געהאט זכות-אבות. צוויטנס, איז ער געווען א' למדן — איבער אין לובלינער געגנט. צו פינפ' יאר האט ער שיין געלענט גמרא מיט תוספות, צו זיבן — האט ער געקאנט פון אויסנוויניק קידושין און גיטין. צו נין האט ער געהאלטן שבת-הגדל א' דרשא אין דער יאנוער של און געשאָטן מיט שטייקער ראנש, ריטב"א און רמב"ם, און אלטער לומדים זענען געלביבן געפלעפט. אין חנ"ך איז ער געווען בי זיך אין דער חיים, און ווען ס'אייז געקומען צו דקדוק, איז ממש נישט געווען זינס-גליכן. דערצו איז ער געווען א' מהמיד. זומער און זיגנטער ער אוי-פֿגעשטאנען צו-גליך מיטן מאַרגנשטיין און זיך איז אַזְעַקְעַזְעַט לערבען. מהמת ער איז זעלטן אַרְיוֹסְגַּעַגְּאַנְגְּעַן אַן דְּרוּסְן, און נישט געטן קיין האנט אין קאלט וואָסער, האט ער געהאט א' קנאָפֶן אַפְּעַטִּיט אַן א' גְּרִינְגֶן שְׁלָאָפֶן. צו ריידן מיט ליטט האט ער נישט געהאט נישט קיין באָגָעָר אַן נישט קיין געדול. ער האט ליב געהאט איז זיך: ספרים. ווי נאר ד'אייז אַרְיִינְגַּעַקְומָעַן אַן בִּתְּמִדְרָשׁ, אדער אפילו איז שטוב, איזו גלייך איז ער צוגעלאָפֶן צו דער ספר-ישאנק. ער האט געלעטערט, גענישטערט, אַרְיִינְגַּעַזְוִיגַּן

דען שטוויב פון די בלעטער, און אוזי שטארק איז געווען זיין געדעכענישן. און ווען ער האט בלויו אינטמאָל אַ בְּלִיךְ גַּעֲטָוֹן אַוִּיףְּ אַ מאָמֶר אַין דָּעַר גַּמְרָאָ, אַדָּעַר אַוִּיףְּ אַ חִידּוּשׁ אַין אַ סְּפָרָ, הַאֲטָ ער אַים גַּעֲדַעַנְקָט אַוִּיףְּ אַלְעָזָרָ. דָּעַרְצָוּ הַאֲטָ ער גַּעֲהָאָט אַ גּוֹףְּ, וּוְאָס אָונְזָעָר אַיְנְגָעָר הַאֲטָ נִישְׁתָּחַטְּ גַּעֲקָאנְט אַוִּיףְּ אַים הַאֲבָן קִיּוֹן שְׁלִיטָהָ. קִיּוֹן הַאֲרָזֶר זַעֲנָעָן אַים סְּמָעַט נִשְׁתָּחַטְּ גַּעֲוָאָקָסָןָ, אַון צַו זַיְבָּעָצָן יָאָר אַיּוֹ זַיִן שִׁידָּל גַּעֲוָעָן נַאֲקָעָט אַוְן שְׁפִיצִיךְּ, אַוְן סְּאיּוֹן דָּאָרוּיפְּ פִּירְּ-אָ�ן-צְוָאָגָנְצִיךְּ שָׁעה אַיּוֹ מַעַת-לְעַת גַּעֲזָעָסָן אַ יָּאָרְמָלְקָעָ. דָּאָס פְּנִים אַיּוֹ גַּעֲוָעָן לְעַנְגָּלָעָדָ, רְוִיטְלָעָד אַוְן עַפְעָס וּוְיָאָגָעָפְּרוּיוֹןָ. אַוִּיףְּ דָּעַם אַוִּיסְגַּעַשְׁפִּיצְּטָן קִיּוֹן זַיְנָעָן גַּעֲוָאָקָסָן בְּלִויּוֹן עַטְלָעָכָעָ הַאֲרָזֶרָ. אַוִּיפְּן הוּיכָן שְׁטָעָרָן זַעֲנָעָן אַלְעָמָל גַּעֲשָׁתָאָגָעָן טְרָאָפָּנָס שְׁוֹוִיָּסָ. דִּי קְרוּמָעָ נָאָז הַאֲטָ אַוִּיסְגַּעַזְעָן מְשֻׁוְּנָה נַאֲקָעָטָ, אַ שְׁטִיגָּעָר וּוְיָיָי אַיְנָעָםָ, וּוְאָס אַיּוֹ גַּעֲוָאָיִינְטָ צַו טְרָאָגָן בְּרִילְן אַוְן רְהַאֲטָ זַיִן אַוִּיףְּ אַ זְוִילְ אַוִּיסְגַּעַטְוֹןָ. אַוְנְטָעָר דִּי אַנְגָּעָרוּטְלָטְעָ וּוּיָסָטָהָבָן גַּעֲרָוָת אַ פָּאָר גַּעֲלָעָ מְרָה-שְׁחוּרָה-דִּיקָעָ אַוְיָגָןָ. הַעַנְתָּ אַוְן פִּיסְ הַאֲטָ דָּעַר זִידָל גַּעֲהָאָט קְלִיְּנָעָ אַוְן וּוּיְבָרְשָׁעָ. ער אַיּוֹ נִשְׁתָּ גַּעֲנָגָעָן אַיּוֹ מְקוֹוָה אַוְן מְהַאֲטָ דָּעְרִיבָּעָר נִשְׁתָּ גַּעֲוָאָסָט אַיּוֹ שְׁטָאָטָ, צַי אַיּוֹ ער אַ-סְּרִיםָ, אַ טּוּמָטוּמָ, אַדָּעַר אַוְן אַנְדָּרוֹגִינוֹסָ. אַבְּעָר אַזְוִי וּוְיָדָעָרָפָטָעָרָ, רְסָנְדָלְ כָּהָןָ אַיּוֹ גַּעֲוָעָן אַוְן אַנְגָּעָשְׁטָאָפָטָעָר עַשְׂוָהָ, אַ לְמָדָן אַוְן אַנְגָּעָזָעָנָרָמָןָ, הַאֲטָ ערְגָּעָתָ מִיטָּ זַיִן בְּזִוְּיָהִיךְ אַ שִּׁידּוֹןָ, וּוְסְּהָאָטָ גַּעֲפָאָסָט פָּאָרָ זְיִינְסְגָּלִיכָּןָ. בֵּין דִּי כָּלה אַיּוֹ גַּעֲוָעָן פָּוֹן לְוּבָּלִיכָּ, אַ רְיִיכָּעָטָאָכְטָעָר אַוְן אַ יְפָחָה-חָוָאָרָ. בֵּין צַו דָּעַר חַתּוֹנָה הַאֲטָ זַיִן דָּעַמְתָּ נִשְׁתָּ גַּעֲוָעָן, אַוְן וְעַזָּן זַיִן הַאֲטָ אַוִּיףְּ אַיּוֹ אַיּוֹ גַּעֲוָעָן פָּאָרָן בְּאַדְעָנָסָ — אַיּוֹ שְׁוִין גַּעֲוָעָן צַו שְׁפָעָטָ. בְּקִיצּוֹרָ, זַיִן הַאֲטָ חַתּוֹנָה גַּעֲהָאָט אַוְן אַיּוֹ קִינְמָאָל נִשְׁתָּ טְרָאָגָעָדָיקָ גַּעֲוָאָרָןָ. זַיִן גַּעֲזָעָסָן אַיּוֹ דִּי חַדְרִיםָ, וּוְאָס דָּעַר שְׁוּוֹרָהָ הַאֲטָ אַיּוֹ אַפְּגָעָגָעָןָ, גַּעֲזָעָטָ זַאָקָןָ, אַרְיִינְגָּעָקָוָט אַיּוֹ מַעַשְׁ-בִּיכְלָעָדָ, זַיִךְ צְגָעָה-עָרָטָ וּוְיָדְרִיקָט וּוְאָקָןָ, אַרְיִינְגָּעָקָוָט אַיּוֹ מַעַשְׁ-בִּיכְלָעָדָ, זַיִךְ צְגָעָה-עָרָטָ בֵּין פָּוֹן דִּי מִינְגָּוָן וּוּלְעָן וּוּרְעָן טָעָגָ, אַוְן פָּוֹן דִּי טָעָגָ יָאָרָןָ, בֵּין וְאָגָעָןָ סְּזָוָעָט קְוּמָעָן דִּי צִיְּטָ צַו גִּינְזָרָןָ אַוְיָפְּן אַלְטָן יָאָנוּוּוֹרָ בִּיתְ-עוֹלָםָ. אַזְאָ כָּוחָ הַאֲטָ ערְגָּעָסָן, אַטְיְדָעָר זִידָלָ, אַזְאָלָץָ, וּוְאָס הַאֲטָ אַיּוֹ אַרְוּמְגָעָרִינְגָּלָטָ, הַאֲטָ אַנְגָּעָנוּמָעָן זַיִן צְוָהָ, אַוְיָבוֹאָוָילָ אַ דִּינְסְטְ-מוֹידָהָ הַאֲטָ אַכְּטְ-גַּעֲטָוֹן אַוִּיףְּ זַיְגָעָ שְׁטוּבָןָ, אַיּוֹ אַוִּיףְּ דָּעַם מַעְבָּל אַלְעָמָל גַּעֲלָגָן

א שטוויב. די פענץטער האט מען אין זיין הויזן כמעט קינמאָל נישט געלפנט און זי זינגען געווען פֿאַרְהָאָגְנָעָן מיט שׂווערע געווענטער. די דילן זענען געווען באַדקט מיט דיקע טעפֿיכער און די טרייט זענען געווען וויכּ און פֿאַרטוּבֿיט, ווי ס'זאלטן דאָרט אַרְוּמְגָאנְגָעָן נישט מענטשּׁן, נאָר רוחות. אוּבוּהָאוּיל זידל האט קינמאָל נישט אוּסְגָּעָבָן פֿאַר זיךְ קִין פרוטה און רעכט נישט געקאנט דעם פֿוּרְעָם פֿוֹן אַ מְטָבָע (ער האט געקראָגן זיין אוּסְהָאַלְטָעָנִישׁ פֿוֹן פֿאַטְעָר). אַיְזָן ער געווען אַ קְמָצָן און קינמאָל נישט גענוּמָעָן קִין אָוָרָה. אַזְוִי ווי דֶּהָאָט מיט קִינְגָּעָם נישט גַּעֲלָאָסָן קִין פֿרְיַינְטְּשָׁאָפְּטָא, אָונָן נישט ער, נישט זיַּין ווִיבָּ, האָבָן אַמְּאָל פֿאַרְבָּעָטָן אַהֲיָם אַ גָּאָסְטָא, — האט קִינְגָּעָר דָּעֵכְטָן נישט גַּעֲוָאָסָט ווי זיַּין דָּרָה זַעַט אוּסָט.

אַזְוִי ווי זידל האט נישט געהאט קִין יאָךְ פֿוֹן פֿרְנָסָה אָונָן קִין תָּאוֹתָה האָבָן אִים נישט באַלְעָסְטִיקָט, אִיּוֹ ער גַּעַזְעָסָן אָונָן פֿלִיסִיק גַּעַלְעָרוּבָט. פֿרְיַעַר האט ער זיךְ אַפְּגָעָבָן מיט שְׂסָס אָונָן פֿוּסְקִים, דָּעָרָנָאָר האט ער זיךְ אַרְיִינְגָּעָלָאָזָן אִין קְבָּלה אָונָן רְאִיּוֹן באָלְד גַּעַוָּאָרָן אַ גַּרְוִיסְעָרָר קְעָנָגָעָר אִין נְסָתָרוֹת. דֶּהָאָט אַפְּלִילָן אַגְּגָעָשְׁרִיבָן אַ פֿרְיוֹשׁ צָוָם וּזְוַיאָל הַמְּלָאָחָר, אַדְעָר צָוָם סְפָּרְדִּיצְרָה, אָזְנָאָט ער גַּעַרְקָאנְט דָּעֵם מְוֻרָהָנְבוּכִים אָונָן דָּעֵם כּוֹזְרִי אָונָן אַלְדִּיְאַבְּרִירִיקָעָ סְפָּרְדִּיְפּֿלוֹסְוִיפִּיה, אִיּוֹ צָוָם פֿאַרְשָׁטִין. אִין אַיְינְגָּעָם אַ טָּאגְהָאָט ער גַּעַרְקִיגָּן עֲרָגָעָן דִּי וּזְוַאלְגָאָטָעָ, אָונָן אַזְוִי אַרְוָם זיךְ אַוְיסְגָּעָלְעָרָנְטָ לְאַטְיִין. אַזְוִי ווי אִין יָגְנָעָוָה האט גַּרְאָד גַּעַוָּאָינְט אַ גַּעַלְעָרָנְטָר גַּלְחָ, האט זידל בַּיִּים גַּעַלְיָגָן בַּיְכָעָר אָונָן אִין גַּעַוָּאָרָן אַ גַּאְנְצָעָר קְעָנָגָעָר אִין סְפָּרְרִים חִיצְוָנִים. בְּקִיצְוָר, גְּלִיְיךְ ווי זיַּין פֿאַטְעָר, רְסָנְדָל, האט אַ גַּאְנָץ לְעָבָן צְוּנוּפֿגְּעָלִילִיגָּט אַ גַּרְאָשָׁן צָוָם אַ גַּרְאָשָׁן, אַרְבָּנָה, אַ רְעָנְדָל צָוָם אַ רְעָנְדָל, אַזְוִי האט זידל אַגְּגָעָזְמָלָט וּוִיסָן, אָונָן צָוָם אַ יָּאָרְפִּינְפִּ, זְעָקָס אָונָן דְּרִיְיסִיקָה, אִין ער גַּעַוָּעָן אַזְוִי אַ קְעָנָעָר, אָזְנָאָט נִשְׁתְּ גַּעַוָּעָן זְיִינְסָגְלִילִיכָן אִין גַּאְנָץ מְדִינָת פּוֹילָן, גַּרְאָד דָּאָמָּלָס האָב אַיךְ גַּעַרְקִיגָּן אַן אַגְּצָהָעָרָעָנְשָׁ, אָזְנָאָט כְּאַלְאָרָאָפְּקוּמָעָן אַנְרָעָדָן זַיְדְלָעָן צָוָם זַיְנָה.

— זַיְדָלָעָן צָוָם זַיְנָה? — האָב אַיךְ גַּעַפְּרָעָגָט — צָוָם וּזְאָסְעָרָעָ זַיְנָה? אָזְנָאָט הנָּהָה פֿוֹן עָסָן האָט ער נִשְׁתְּ אָונָן קִין מְסֻחָרִים פֿירְט ער נִשְׁתְּ אָונָן וּזְיִבְעָר גִּיְעָן אִים נִשְׁתְּ אָזְנָאָט דֶּי אַיְנְצִיקָעָ עֲבִירָה וּוָסָם מְהָאָט גַּעַקְאָנְט צָוָם אַיךְ זַיְדָלָעָן אַנְרָעָדָן, אִין אָפְּשָׁר גַּעַוָּעָן אַפְּיקָוָסָות. בְּהָאָב שְׂוִין געהאט אַמְּאָל גַּעַפְּרוֹאָסָט דָּאָס אַיךְ, אַבְּעָר סְאִין מִרְ נִשְׁתְּ גַּעַרְאָטָן.

— לאמיר אונגעמען, או ס'אייז נישטא, חיללה, קיין גאט — האט
עד מיר געזאגט, — נו, אייז וואס? אייז זיין נישט-זיין אלין אלקות.
נאר גאט, דער מסכט כל הסבות, קאו האבן דעם כוח נישט צו זיין . . .
— אויב ס'אייז נישטא קיין באשעפער, צו וואס-זשע דארפסטו
דאונגען אוון לערגען? — האב איך אים געפרעגט.
— וואס-זשע זאל איך טוּן? — האט עד מיך צורייקגעפרעגט,
טרינקען אקאוויט? טאנצן מיט א שיקסע?
דעם אמרת געזאגט, האב איך אים נישט געהאט וואס צו ענטפערן,
און כ'האב איך געלאזט געמאך. איצט, או מ'האט מיך געהיסן פון אויבן
זיך ווידעער א נעם טוּן צו זידלען (דער פאטער האט שוין נישט געלעבט),
האט ומיר די שליחות נישט געשמעקט. כ'האב נישט אונגעהיין צו וויסן,
וואי מ'הויבט אוֹן מיט אָזָא בעל-דבר, אוֹן בין אַראָפ אין שטעטל מיט
א שווער הארץ.

ב

נאר לאנגע נאכזובענישן אוֹן פֿאַרְישׁענִישַׁן, האב איך אויסגעַ
פונען, או זידל האט געהאט אײַן שלעכטע מידה — גאווה. עד האט
געהאט א סך מער ווי דאס אַכְטָל פון אוֹן אַכְטָל, וויפיל א תלמיד-חכם
דאָרֶף צו האבן.
איינמאל אין מיטן דער נאכט האב איך אים אויפגעוווקט פון
דרימל אוֹן צו אים א זאג געטן:
— וויסטו, זידל, אוֹן דו קענסט בעסער די קלינע אותיות פון
אלע רבנים אין מדינת פולין?
— אודאי וויס איך, האט עד גענטפערט, אבער ווער נאר וויסט
עס? קיינער נישט.
— וויסטו, זידל, אוֹן דו שאקלסט אויס פון אַרְבָּל די גרעטען
מדקדקים? — האב איך וויטער געפרעגט. — וויסטו, אוֹן דו קאנסט
מער קבלה וויפיל ס'אייז אַנְטְּפָלְעַקְט געווארן צו ר' חיימן וויטאל? וויסטו,
אוֹן דו ביסט מער פֿילּוּסּוֹפּ ווי דער רְמְבָּם?
— אַקְעָגָן ווָאַס זָאָגְסָטוּ דָּס אַלְץ? — האט זידל מיך געפרעגט
מיט חידוש.

— כ'זאג עס אקעגן דעם — האב איך געגענטפערט — וואס איז
אדם גדול, א שרד'תורה, א צנא דמלא ספרא זיצט באגראבן איז א העק
ווייאנעוו און קייןער קוקט זיך אויף אים נישט אום. די שטאט'ליאיט
זענען גראָב, דער רב איז א בור אָוּרִיתַא, און דײַן זויבּ קאָן דיך רעכט
נישט. ביסט א פערל איז אָמֶד, ר' זידל, א בּוּמְלָך איז שמאָטָעַס.
— וואס קען איך טוֹן? — האט ער געפרעגט. — זאל איך
אָרוּמוֹאָגָלָעָן און שרייען: אַנְיַ שְׁלָמָה?
— נניין, ר' זידל, דאס ווועט נישט העלפן. מ'עט דיך נאָך האָלָטָן
פֿאָר אַ מְטוּרָף.

— וואס-זושע איז דײַן עַצָּה? — האט ער געפרעגט.

— זאג מיר צו, איז דו ווועט מיר נישט אַיבּערַיִיסַן אַין מיטַן,
וועל איך דיר זאגן. זיי וויסן, יידן האָבָן קיינט אלל נוהגֿ-כּבּוד געוווען
אַין זיינְרַע מנהיגִים. אויף משָׁהָן האָבָן זיי געמורמלט אַון שְׁמָוֹאלָן האָבָן
זַיְיַ וַיְדַעַּשְׁפָּעַנְקַט; זַיְיַ אַרְיִינְגּוֹאוֹרְפָּן אַין אַ גָּרוֹב אַון
זַבְּרִיתָן האָבָן זַיְיַ גַּעֲקוּלָעַט. דער עַמְּ-הַנְּבָחָר האָט פִּינְטַ גְּרוּסִיקִיט. אַין
יעַדְן גְּרוּסַן מָאַן זַעַן זַיְיַ אַאנְקּוּרְעָנְטַן צָוֵם רְבוּנוֹרְשְׁלָעַלְמָן. אַיְדַן
הָבָן גַּעַרְן קְלִינְעַמְּנָעַטְעַלְעַד, מְילְבּוֹן-קְעַפְּעַלְעַד. זַיְיַעַרְעַ לְיַזְרַעַל
זַעַנְעַן שְׁוֹסְטְּעַרְלָעַד אַון וַיְאַסְעַרְ-טְּרַעְגָּרָט. זַיְיַעַרְעַ מְצֻוֹת אַון עַבְּרִות
הָבָן צַוְּנוֹ מִיט אַטְרָפָן מִילְהָ, וְוָאַס אַיְזַי אַרְיִינְגּוֹפְּאָלָן אַין אַ טָּאָפְּ
פְּלִישַׁ, אַדְעַר אַן אַיִּי, וְוָאַס אַיְזַי גַּעֲבוּרָן גַּעֲוָאָרָן אַין יְומַ-טּוֹב. דָּאָס
לְשׂוֹן-קְדוּשָׁהָבָן זַיְיַ מְוֹטוֹוְילִיקְ פָּאָרְגְּרִיּוֹת אַון פָּאָרְקִיפְּלָטְטָן. דָּוֹד הַמֶּלֶךְ
הָבָן זַיְיַ אַפְּגַּעַמְשָׁלָט אַין זַיְיַעַר גְּמָרָא זַיְיַ אַ Kleinshatteldik רְבָּל, וְוָאַס
פְּסָקָנְטַ שְׁאַלְוחַ-דְּשִׁים, אַלְזַי כְּדִי צִוְּנוֹעַמְעַן פָּוֹן אַים דָּעַם כְּבּוֹדַהְמָלוֹת.
זַיְיַעַר כָּל אַיִּז: וְוָאַס שְׁטוּבִּיקָעַר — אַלְזַי גַּעַנְטָעַר צַוְּגָאָט. נָה
אַלְזַי שְׁעַנְעַר; וְוָאַס שְׁטוּבִּיקָעַר — אַלְזַי גַּעַנְטָעַר צַוְּגָאָט. נָה
קָאנְסָטוֹ שְׁוֹן בָּאָגְרִיָּפָן, אַז דָו מִיט דְּיַין גְּרוּסַן מִותָּה, מִיטַּ דְּיַין רִיכְטוֹמָ
אַון יְחוֹסָ, מִיטַּ דְּיַין שְׁאַרְפָּעַר תְּפִיסָה אַון כּוֹחַ-הַזּוֹרָן, בִּיסְטַ בַּיִּ זַיְיַ
אַדְאָרָן אַין אוּגָג. פָּאָלָגְמִיהָ, ר' זַיְדָל, אַון שְׁמַד זַיְיַ. די גּוֹיִים זַעַנְעַן
גְּרִילְעַד פָּאָרְקִעְרָט פָּוֹן דִי יְדַן. אוּבָזְיַעַר גָּאָט אַיִּז אַ מעַנְטָשָׁ, קָעַן
בַּיִּ זַיְיַ אַ מעַנְטָשָׁ זַיְיַ אַ גָּאָט. זַיְיַהָבָן לִיבָּ גְּרוּסִיקִיט: גְּרוּסִעָ
בְּעַלְיִ-רְחָמִים אַון גְּרוּסִעָ אַכְּזָרִים; גְּרוּסִעָ בּוּיְעָר אַון גְּרוּסִעָ צְעַשְׁטָעָ
רָעָר; גְּרוּסִעָ צְנוּעָות אַון גְּרוּסִעָ הַרְוָן; גְּרוּסִעָ חַכְמִים אַון גְּרוּסִעָ

גראננים; גראיסע העדרשער און גראיסע ווידערשפונגער; גראיסע מאמיניגט און גראיסע לייקענער. זי איז אלץ איינט וואס איינגערד איז, — אבי' ראיין גראיס, מאכין זי אים פאר א גען. דעריבער, זידל, אויב דו זילסט כבוד אויפֿ דער-זועעלט,نعم און זיעיר אמונה. וואס שייך גאט, ליגט אים אין דער לינקער פאה, צי מ'דאונט פאר אים אין א שול אדער מ'בלעקבצט אין א תיפהה; צי מ'פאסט הפסכות, אדער מ'פרעסט דבר-אחר. ער איז איזי אלמעכטיק און געאכפערט, איז די גאנצע ערדייט אידע באוואוינער האבן בי אים א פנים ווי ווערים און מיקן. ער איז איזי דערהיבן און געגוריטט, איז ער זעם אפלו נישט די באשע בענישלעך וואס האלטן זיך פאר דעם בחיריה-היצירה.

— היעיסת עס, גאט האט נישט געגעבן די תורה צו משחן?

—אֲשִׁין פְנִים וּוֹאַלְטָג אֶת גַעַחַתּוּ, עֵר זָל זִיךְ אַוִיסְטָעַנְהָן מִיטָּה
אַיְלָדָאַשָּׁה! . . .

— און ישוע איז אויך נישט זיין זונ? . . .

— ישוע איז געווען אַ מזוז פון נצראת.

— און ס'אייז נישטא קיין שבר ועונגש? — האט זידל געפרעגט.
— נײַן.

— וואס-זשע איז יא דא? — האט וידל מיך געפרעגט א
פארוירטער און דערשראָקענער.

— עפַס איז דא נאר ס'איין נישט דלאיך — האב איד געוֹאנט
מעשה פילוסוף.

— אין נישטה קיין האפענוונג זיך צו דערוויסן דעם אמרת ? — הפת
עד מיך געפארשט.

— די וועלט איז נישט צום וויסן אוון איז נישט אמתדייך — האב
איך געדראשנט. — גלייך ווי מאקען נישט דערגאינן דעם טעם פון זאלץ
מייט דער נאָז אוון דעם ריח פון אַפְּרֶסְמוֹן מייט דעם אַוִיעֵר, אוון דעם
קלאנְג פון אַ פִּידָּל מייט דער צונְג — אַוְיִי קאָז מען נישט משיג זיין די
וועלט מייטן שכָּל.

— מיט וואס-זשע קען מען זי באגעמען?

— אַבִּישָׁל — דָּוֹרֶךְ דֵּי תְּאוּות. נו, האַסְטָמוֹ אֲבָעֶר בְּלוֹזָן אֵין תְּאוּהָ: דִּין גָּדְלָות. וּזְעַסְטוֹ זִי אוִיךְ בַּיְקוּמָעָן, בְּלִיבְסָטוֹ נַזְקָעָט אָוֹן חַוֵּיל.

— וואס זאל איך טוּן? — האט זידל געפרעגט אַ מְבוֹלְבָּלְדִּיקָּעָר,
אוֹן אַיךְ האָב גענטפֿערְט: גַּיְיַן זְוּעָקָן מְאָרָגָן צָוֶם גַּלְחָ אָוֹן עַנְטְּפֿערְ אַים
איַבְּעָר דִּין סָוד, אוֹ דוֹ וּלְיסָטָן וּוֹעֲדָן אַ זַּיְעָרְקָעָר. פָּאָרְקוֹיָף אַוִּיסְבִּיטָן סְרָעְנָדָל.
פָּאָרְמָעָגָן אָוֹן פְּרוֹאוֹו אַנְדְּרָעָדָן דִּין וּוֹיְבָ, זַי זָאַל אַוִּיךְ אַוִּיסְבִּיטָן סְרָעְנָדָל.
וּוֹעֶט זַי וּוֹעֶלֶן, אַיְזְן וּוֹאַרְלָן; אַלְאַ נִשְׁתָּאַטְהָרְטָן אַוִּיךְ קְנָאָפָּ. בֵּי דִין
גּוֹיִים וּוֹעֶט מַעַן דִּיךְ מְאָכָן פָּאָר אַגְּלָה, אוֹן אַ גַּלְחָ טָאָר נִשְׁתָּאַטְהָרְטָן קְיִינָן
וּוֹיְבָ. וּוֹעֶט וּוֹיְטָעָר זִיכְּן אָוֹן לְעַרְבָּעָן, טְרָאָגָן אַ לְאַנְגָּעָן זְוּפִיצָּעָן, אַ
יאַרְמָלָקָעָן שְׁמַעְקָעָן טְאַבָּאָקָעָן. מַעַר נִשְׁתָּאַטְהָרְטָן צָוֶם בְּלִיבָּן שְׁטָעָקָעָן
איַן אַ פָּאָרְוָאָרְפָּעָנָעָר הַעַק צְוּוַיְשָׁן אַיְדָן, וּוֹאָסָן האָבָן פִּינְטָן דִין אָוֹן דִּינָעָן
הַשְּׁלָמוֹת, אוֹן אַנְשְׁטָאָטָן צָוֶם דָּאוֹנוֹן אַיְן אַיְנְגָעָזְוָנָקָעָן בִּיתְמְדָרְשָׁן
וּוֹאוֹ קְבָּצָנִים קְרָאָצָן זַיְהָ הַגְּנָטָעָן אַרְיוֹן, — וּוֹעֶסֶטֶו וּוֹאַיְנָעָן אַיְן אַ גְּרוֹיִיָּה
סְעָר שְׁטָاطָם, פְּרָעָדִיקָן אַיְן אַ רְיִיכָּעָר תִּיפְּלָה, וּוֹאוֹ שְׁפִילָטָן אַן אַרְגָּל, אָוֹן
דִּינָעָן בְּעַלְיָהָבָתִים וּוֹעֶלֶן זַיְן רָאַתְהָאָרָן, אוֹן פְּרִיצָּות וּוֹעֶלֶן דִּיר קְוָשָׁן
דִּי הַאנְטָן אָוֹן וּוֹעֶסֶט פָּאָרָן אַיְן אַ קְּאַרְעַטָּע גַּעַשְׁפָאָנָט מִיטָּפִיר פָּעָרָדָה. אָוֹן
אוֹ דוֹ וּוֹעֶסֶט דִּיךְ דָּעַרְדִּיגָּעָן אָוֹן צְנוּנִיְּפְּשָׁטָעָלָן עַפְּעָס אַ טְּרִיפְּ-פְּסָול וּוֹעֶגֶן
דֻּעַם יְיַזְלָן אַיְן זַיְן מוֹטָעָה, אָוֹן אַם יְרַצָּה הַשְּׁמָן, אַזְּ אַלְץָן וּוֹעֶט גִּינְזָן
אוֹרְפָּן גְּלִיכְיָן וּוֹעֶגֶן, וּוֹעֶסֶטֶו וּוֹעֶרֶן אַן אַפִּיפְּוֹרָה, אָוֹן דִי גּוֹיִם וּוֹעֶלֶן דִּיךְ
טְרָאָגָן אַוִּיפָּךְ אַ גִּילְדָּעָנָר שְׁטוֹלָן, וּיְיַ אַ גַּעַז, אָוֹן מַעוֹעַט פָּאָר דִּיר
רוֹיְכָעָן וּוֹיְרָיךְ, אָוֹן מַעוֹעַט זַיְהָ בּוֹקָן צָוֶם דִין אַפְּבִילָד אַיְן שְׁפָאָנִיעָן אָוֹן
איַן קְרָאָקָעָן אַיְן רְוִיָּה.

— אָוֹן וּיְיַ וּוֹעֶל אַיךְ הַיִּסְן? — האָט זַיְדָל גַּעַפְּרָעָגָט.

— זַיְדָלָס דִּערְ ערְשְׁטָעָר.

אָזָא רֹוַשָּׁם האָבָן מִינָעָן וּוֹעֶרטָעָר גַּעַמְאָכָט אַוִּיפָּךְ זַיְדָלָעָן, אָזָא עַר האָט
זַיְהָ אַוִּיפָּגְּזָעָצָט אַוִּיפָּן גַּעַלְעָגָעָר אָזָן זַיְדָלָגָעָן שְׁאַקְלָעָן אַיְן דִּער פֿינְיָה
סְטָעָר אָהִין אָזָן צְוָרִיקָעָן, אָזָן זַיְן וּוֹיְבָה האָט זַיְדָלָגָעָט אָזָן
אַיְם גַּעַפְּרָעָגָט פָּאָרְוָאָט עַר שְׁלָאָפָּט נִשְׁתָּאַטְהָרְטָן; וּוֹאָרָומָט מִיטָּפִיר אַ פָּאָרְבָּאָרְגָּעָנָעָם
חוֹשָׁה האָט זַיְהָגָעָנָט, אָזָן עַפְּעָס אַ פָּאָרְלָאָגָג בְּאַהֲרָשָׁת אַיְרָמָעָן, אָזָן זַיְ
הַאָט גַּעַטְרָאָכָט: וּוֹעֶר וּוֹיְסָט? אַפְּשָׁר אַיְזָן גַּעַשְׁעָן אַנְסָן? . . . אָזָן מְחַמְּתָה
זַיְדָל האָט שְׁוִין גַּעַהָאָט אַפְּגָעָפָאָסָט מִיטָּפִיר זַיְדָל צָוֶם גַּטָּה, האָט עַר אַיְרָמָעָן
אַפְּגָעָנָטָרָט, וּזָאַל שְׁלָאָפָּן אָזָן נִשְׁתָּאַטְהָרְטָן קְיִינָן קְשִׁיותָן. עַר אַלְיָין
הַאָט אַנְגָּעָטָן דִּי שְׁטָעָקְ-שִׁיךְ, זַיְהָ אַיְנְגָעָהָילָט אַיְן אַ שְׁלָאָפְּ-דָּרָאָקָעָן, אַיְן

אוועק איז זיין קעמערל און אנגעזונדן אַ וואקסן ליכט. ער איז בי פאָרטאג געזען און ביי דער שיין געהזרט די וואָולגאָט, דעם חנֶה אויף לאָטַיִן, וואָס ער האָט געהאָט געבאָרגט בַּיִם כוֹמֶר.

ג

זִיִּידְלָהָאָט גַּעֲטָוֹן וּוְאַיךְ הָאָבָּאָט אִים גַּעֲרָאָטָן. ער איז אוועק צום גלח און אִים געגעבען אַן אַנְצָהָעָרָעָנִישׁ, דָּאָס ער ווֹיל מִיט אִים אַ שְׁמוּס טוֹן ווּעְגָּן אַכְּצָן אַן דְּרִיצָן. פָּאָרְשְׁטִיטִיט זִיךְ, אַן דָּעַר טְמָא אַיז צְוָעָזָטָן גַּעֲוָאָרָן, וואָס קָאָן זִין אַ בָּעָסְעָרָעָ סְחָוָה פָּאָר אַ גָּלָח וּוְאַ יִדְיְשָׁע נְשָׁמָה? צַו מַאֲכָן אַ לְאָגָּגָעָ מְעָשָׁה קָוָץ: גְּלָחִים אַן פָּרִיצִים פָּוֹן דָּעַר גַּעֲנָעָר גַּעֲנָתָה אַבָּאָן צְוָעָזָטָן זִידְלָעָן גַּאֲלָדָעָן גַּלְיָקָן, אַן זִידְלָהָאָט אַיִן אַיְלָעָנִישׁ פָּאָרְקִוִּיפֶּטֶת זִין הָאָבָּאָן-אַוְנוֹ-גּוֹטוֹס, זִיךְ גַּעֲלָאָוֹט בָּאַשְׁוּעָנָצָלָעָן מִיטָּן הַיְּלִיקָן ווּאַסְעָר, אַן אַיז גַּעֲוָאָרָן אַ גּוֹי. צום עֲרֵשְׁתָּן מָאָל אַיז לְעָבָן הָאָט זִידְלָהָאָט כְּבוֹד: גְּלָחִים הָאָבָּאָן זִיךְ אַרְוֹם אִים גַּעֲפָרָעָט; פָּרִיצִים הָאָבָּאָן אִים בָּאַשְׁאָסָן מִיטָּן לַיְּבִיזְוּנָרְטָעָר; פָּרִיצָות הָאָבָּאָן צַו אִים לַיְּטָזְעָלִיק גַּעֲשְׁמִיכְלָט אַן אִים פָּאָרְבָּעָטָן אַיז זִיעָרָעָה הַוִּיפָּן. זִין טְוִיְּפָ-פָּאָטָעָר אַיז גַּעֲוָעָן דָּעַר זְמָאַשְׁתָּשָׁעָר בִּישָׁאָף. ער האָט מַעַר נִשְׁתָּה גַּעֲהִיסָּן זִידְלָהָאָט סְנָדָלָס, נָאָר בְּעַנְדִּיקְטָוָס יָאנָאָזָסָקִי. ער אַיז בִּינָאָמָעָן אַיז אִים גַּעֲגָּבָן גַּעֲוָאָרָן נָאָךְ דָּעַר שְׁטָاطָט יָאנָעוֹ, ווּאוֹ ער אַיז גַּעֲבָוִירָן אַן אַיְפָגָעָזָוִיגָּן גַּעֲוָאָרָן. אַוִּיבָוָאַוִּיל זִידְלָהָאָט נָאָךְ נִשְׁתָּה גַּעֲוָעָן קִיְּיוֹן גָּלָח אַן אֲפִילִי נִשְׁתָּה קִיְּיוֹן דָּעָקָן, הָאָט ער זִיךְ גַּעֲלָאָוֹט אַוִּיפָּנִיָּעָן אַ לְאָגָּגָעָ שְׂוֹאָרְצָעָ סְוָטָאָנָעָ בַּיּוֹ דִּי קַנְعָלָעָן אַן הָאָט אַגְּגָעָטָן אַוִּיפָּנִיָּעָן אַ שְׁנוּרָ פָּאָטְשָׁעָרְקָעָס אַן אַ צָּלָם. גַּעֲוָאָינָט הָאָט ער דָּעָרוֹוִיל בַּיּוֹם גָּלָח אַן ער אַיז וּלְעָלָן אַרְוִיסָּן, ווּאוֹרָם דִּי יִדְיְשָׁע קוֹנְדָסִים הָאָבָּאָן אִים נַאֲגָעִיאָנָט אַן אִים נַאֲכָשְׁרִיגָּן מְשׁוּמָד. זִידְלָס גַּוְיָאִישָׁע פְּרִינְטָהָאָבָּאָן געהאָטָט פָּאָר אִים אַלְעָרְלִי פְּלָעָנָעָר. טִיל הָאָבָּאָן גַּעֲזָאָט, אַזְרָעָל אַנְקָוּמָעָן אַיז אַ סְּעִמְגִּינָּאָר פָּאָר גְּלָחִים אַן אוּסְטָחוֹדְרִין אויף כּוֹמֶר. אַנְדָּעָרָעָה הָאָבָּאָן אִים גַּעֲעָצָהָט, ער זָאָל ווּעָרָן אַמְּנָאָךְ אַיז אַ דָּאָמִינִיקָּאָנָעָרָקָלָוִיסְטָעָר אַיז לְוָבְּלִין. סְעָנָעָן אַפְּילָו גַּעֲוָעָן אַזְעָלְכָעָ, וואָס הָאָבָּאָן אִים גַּעֲרָאָטָן, ער זָאָל חַתּוֹנָה הָאָבָּאָן מִיט אַ פָּאָרְמָעָלָעָכָעָר עֲרֵלִית אַין דָּעַר גַּעֲנָתָ אַן ווּרְעָן אַ פְּרִיזָן. אַבָּעָר זִידְלָה

האט נישט געהאט קיין געדולד צו גיין מיטן דראָהמֶלֶךְ. ער האט געוואַלט גיך עולה לגודלה זיין אָזּוּ ווי ער האט געַ וואָסֶט, אָז פִּילְ מְשׂוּמְדִים האָבָן בְּאַקְוּמוּן אַ גְּרוּיסָן נְאַמְּעָן מֵיטַ זִיְעָרָעַ כתבי-פֿלְסָתָר אוּפִין תְּלִמוד אָזָן אוּףַ יִדִּישְׁקִיטַ, ווי אַ שְׂטִיכְגָּעַר פֿעָטְרוֹס אלְפָאָגָנָא, פָּאָבָלָא קְרִיסְטִיאָנוֹ פָּוֹן מְאַנְפָאַלְעַעַ, פָּאָוָל דַּעַ סָאנְטָא מַארְדִּיאָ פָּעָדָא דַּעַ אַ קָּאָבָאַלְעַרְיאָ, יְאָהָאָן בְּאַפְּטִיסְטָא, יְאָהָאָן פְּעָפְרָאַרְן, אָנֵן טָאנְיָוָס מַאְרְגָּאָרָעָטָא אָזָן פִּילְ אַנְדָּעָרַעַ — הָאָט זִידָל בַּיַּזְקָעַפָּאָסָט צו גַּיְינָן אַין זִיעָר שְׂטָעָגַגְ, אַיצְטַ, אָז זִידָל אַין שְׂוִין גַּעֲוָעָן אַ משְׂמָד אָזָן חַדְרַ-אַיְנָגָלְעַךְ זַעַנְעָן אִם נְאַכְּגָלְעָלְפָן אַין דַּי גָּסָן, הָאָט ער פְּלַצְלִינְגַּ אַיְסְגָּעָפָנוֹנָעַן, אָז ער האָט קִינְמָאָל נִישְׁטָה לִיב געהאט דֻּעַם תְּלִמוד, זִינְעַ שְׁקָלָאַזְטְּרָיאָס אָזָן אַגְּדוֹת, זִיְן גַּעַמְישַׁ פָּוֹן לְשׂוֹן-קוֹדֶשֶׁ אָזָן לְשׂוֹן אַרְמִיתַ, אָזָן אַרְיִנְטִיטְשְׁוָנוֹגָעַן אַין פְּסָקוּמִים פָּוֹן תְּנִינְדַּ. זִידָל אַין גַּעַפָּרְן קִיְּן לְבָלִין אָזָן קִיְּן קְרָאָקָעַ, ווֹאוּ ער האָט אַין דַּי גַּחְיִישַׁ בְּיִבְּלִיאַטְעַקָּן גַּעֲפָנוֹנָעַן דַּי בִּיכָּעָר, ווֹאסְ דַּי מְשֻׂמְדִים האָבָן פְּאַרְפָּאָסָט. ער האָט גַּלְיַיךְ פָּוֹן דַּי עַרְשָׁטָעַ בְּלַעַטָּעַ דְּרַעְקָעָט, אָז דַּי מְעַרְטָטָעַ פָּוֹן זִי זַעַנְעָן גַּעֲוָעָן עַמְּ-הָאָרֶצִים ; אָז זִיְיַהְ אָבָן נְאַכְּגָלְפָאַפָּלְט אַיְנָעָר דֻּעַם אַנְדָּעָר אָזָן אָלָעַ האָבָן זִי זִיךְ בְּאַנְצָטַ מִיטַּ דַּי אַיְגָעָנַע פָּאָר מִימָּרָאַסְ, ווי אַ שְׂטִיגְעַר : טָעוֹת גּוֹי מוֹתָר, כּוֹתִי שְׁשָׁבַת חַיְּבַת מִתְּהָ, טֻוב שְׁבָגוּיִים הַרְוגַּם. אַיְニְקָעַ האָבָן אַפְּלִיוּ נִישְׁטָ אַלְיַין גַּעַשְׁרִיבַן זִיעָרַחְיָוִים, נָאָר אַנְדָּעָר האָבָן עַס גַּעַטָּן אַין זִיעָר נְאַמְּעָן. דֻּעַם אַמְּתָה גְּרוּיסָן כתבי-פֿלְסָתָר קָעָגַן תְּלִמוד האָט נָאָד קִינְעָר נִישְׁטָ גַּעַהְאָט פְּאַרְפָּאָסָט, אָזָן קִינְעָר אַין נִישְׁטָ גַּעֲוָעָן אַזְוִי צְגָעָבְרִיַּת פָּאָר אַזָּא טְרִיףְ-פְּסָול ווי זִידָל, ער חַרְיףַ אָזָן בְּקַיְ, ער מְקוּבָּל אָזָן פִּילּוֹסְוֹפַּת. פָּאָר אַיְנוֹועָגַס האָט זִידָל זִיךְ פְּאַרְנוּמָעָן צוֹ גַּעֲפִינְעָן נִיעָר רָאיָות פָּוֹן תְּנִינְדַּ, אָז דַּי נְבִיאִים האָבָן בְּלַוְמְרָשַׁט פְּאַרְאוֹסִיַּיְ, גַּעֲזָעָן יְשָׁוָס קְוּמָעָן אָזָן זִיְיַהְ מִתְּהָ-מִשְׁוָה אָזָן זִיְיַהְ תְּחִתְ-הַמְּתִים. ער האָט אַזְיךְ גַּעֲוָאָלָט אַרְוִיסְדְּרִינְגָּעָן דֻּעַם קְרִיסְטָלְעָלְעָן דַּת עַל פִּי חַכְמָת הַלְּאָגִיקָּ, אַסְטְּרָאָנָאָמִיעָ אַזְיךְ-הַתְּבָעָ. זִידָלָס חִיבָּר האָט גַּעֲזָאָלָט ווּעָרָן, להבדֵּל, אַ גַּוְיָאִשְׁעָר יִדְ-חַזְקָה. אַ שְׁרִיפַּת, ווֹאסְ זָאָל זִידָלָן אַוּוּקְטָרָאָגָן פָּוֹן יַאֲגָעָוּ גַּלְיַיךְ אַין ווּאַטְיקָאָן.

זִידָל האָט גַּעֲלָרָנִים אָזָן גַּעֲפָרָשָׁט. ער אַיְזָ אַפְּגָעָזָעָסָן גַּאנְצָע טָעַג אַין זִיעָרַחְיָוִים אָזָן האָט הַאֲלָבָעַ נְעַכְתַּ גַּעַשְׁרִיבַן מִיטַּ אַ גַּעַנְדוּזָעָנָר פָּעָן. פָּוֹן צִיְּתָ צוֹ צִיְּתָ האָט ער זִיךְ בְּאַגְּעָגָט מִיטַּ דַּי חַכְמִיהַנְזָרִים

און געפירות מיט זי שמעסן אין פוליש און לאטינ. גלייך ווי זידל האט פריער זיך געגראבלט אין ספרים, אויז האט ער איצט געהאלטן אין אין ארוםוץן אין גויאישע ביכער. ער איז באלאד געווארן איז באקי אין זיעדר עניניהם, איז גלחים און משומדים האבן מורה באקומען מיט אים איינזוטענהן. ער האט אלעמען געבאפט בי גרייזן. ער האט געוואגט אויף אויסנוויניק גאנצע קאפאטעלען פון די קירכן-פאטערס. ער איז געווארן אַ מומחה אין לאטינ. מ'האט אים פיל מאל צועזאגט צו געבען אַ קאטעדרע אין זיינרן אַ סעמינאָר, אבער ערפעס האט מען די צוֹאָגָעָנִישׁן נישט געהאלטן. מ'האט אים געאלט מאכן פאר אַ מומחה אויף דער גלחישער ביבליאטעך אין קראָקע, אבער ערפעס אַ קראָב פון אַ וואַיעַז וואָדָע אַ זְעֻמָּצֶט געווארן אויף זיינָרָט. זידל האט אַנגָעָהוּבִּין איינזען, אַז בֵּי די ערלים אַז גָּרְנִישֶׁט אַזְוִי וָאוִיל. די גָּלְחִים האבן מען זיינָען דאס גָּלְד וָיְדָע אַפְּגָנָט. די פרעדיקטס אַז דִּי בְּתִיְּטוֹמָה זענען פול מיט עַמְּהָאָרֶצֶת. פְּסָקוּמִים פון חַנְּךָ אַז דִּעְם בְּרִיתְיָחְדָּה וּוּרְדָּן געפערשט אַז פָּאָרְקְּרִיפְּלָט. פִּיל גָּלְחִים קָאנָען נישט קִין וָאוָרט לאטינ. אויך זיינָר פּוֹלִישׁ לְשׁוֹן אַז פּוֹל מיט גְּרִיאָז.

זידל האט געשרבין זיינָר פָּאָשְׁקוּיל יָאָרָן לְאָגָג, אַבער ער אַז אלָז נישט פָּאָרְטִּיךְ געווארן. אויז גָּרוּס אַז גָּעוּזָן זיינָר וָאוַיל גָּלְעָלָעָנְטִיקִיט, אַז ער האט געהאלטן אין אַז גָּעְפִּינְעָן פְּגִימָות אַז זיינָר אַיְגָן וָרִיבָּעָכָץ. וואָס מעָר ער האט פָּאָרְדָּאָכָּטָן דִּי טָעוֹתִים. אלָז האבן זיינָר זִיד שְׂוִין אַנגָעָהוּפְּט אַז זיינָע שׁוֹפְּלָאָדָן כָּמָה בּוֹיְגָןָס פָּאָפִּיר, נָאָר קִין גָּאנָץ שׁוֹוָאָרְץ חִיבָּרָה האט ער נישט גַּעֲקָאָנְט צְנוּנִיְּפְּשָׁטָעָלָן. נָאָר יָאָרָן האט אַז אַז מִידְקִיט אַנגָעָנוּמָעָן אַז אַזְוִי אַ שְׁפָלוֹת. אַז ער האט מעָר נישט גַּעֲקָאָנְט מָאָכָן אַ צְוִוִּישְׁנִיךְ, וואָס סְאָיִז כּוֹמְרָשֶׁט רָעָכְט אַז וואָס אַז פָּאָלְשָׁ, וואָס אַז שְׁכָלְדִּיךְ אַז וואָס נָאָרִישָׁ, וואָס סְזָוּעָט דִּי דְשָׁעִים וָאוַיל גָּלְעָפְּעָלָן אַז אַזְוִי וואָס זיינָר וואָרְפָּן אַז אַוְמָחָן. ער האט מעָר נישט גַּעֲגָלוּבְּט נישט אַז אַמְּת אַז נישט אַז שְׁקָר. פְּרָנְדָּעָסְטוּוּעָן האט ער נישט אוַיְגָעָהָעָרָט זיינָר צוֹ גְּרִיבְּלָעָן אַז אַלְעָרְלִיְּ עֲנִינִים אַז מַחְדָּש צוֹ זיינָר חִידְשִׁים. מַחְמָת ער האט צְוָלִיב זיינָר בָּרָק וּוּגָן שְׁקוֹץ מְשׁוּם גַּעֲמָוֹת אַפְּט אַרְיִינְקָוּקָן אַז תְּלָמוֹד, האט ער זיך פָּאָרְטִּיפְּט אַז אַלְעָרְלִיְּ סּוּגִּיאָס אַז ער האט רָעָכְט נישט גַּעֲוָוָסֶט, אוּבָר ער לְעָרָנְט דְּעָרְפָּאָר, וּוְיל ער

זוכת נאד אלץ בלבולים, אדער אויס געועאויניהיט. ער האט מיט א ציטערנדיקער האנט געשריבן אויף די דאנדן פון ספריטס מראה-ה מקומות אונז זיך אריגנעלאלז איז נאכפארשן אלעלריי נווחחות. צומאל ערד האט ער סתם געליענט ביכער וועגן פראצעען פון מכשפות, געשיכ' טעס פון יונגרוינען, וואס ס'האט זיך איזן זיין באזעצעט א טיוול, בא-שריביגונגען פון דער אינקויזיציע אונז עבלעכ' זאבן, וואס האבן גער-טראפען איזן פארשיידגען לענדער אונז צייטן. דערוויל איזן דאס טאָר-בעלע מיט די גילדערנע רענדלאָע, וואס האט געהאגען אויף זיין האלדו הינטערן צלם, געוארן אלץ שיטערער. זיין פויים איז געוארן געל, ווי פאָרמעט, די אויגן — אויסגעלאָשן, די הענט האבן זיך אים געטריסלט, ווי בי אַזקן. זיין סוטאנע איז געוארן פול מיט פלאָקן אונז ריסן. יעדע האבעונג צו ווערדן מפורסם בי דיאומות איז אויסנערונען פון זיין הארץ. עס האט אים שוין באנג געטן וואָרום ער האט איבערגביטן דאס רענדל, נאָדר דער וועג צורייך איז אויך געווען פאָרכיזיטט, וואָרום ערשותנס האט ער זיך געוזאָקלט איזן אלע אַמונָּת. אַחֲרֵן דעם איז בי זיין געוזען אַג עוזען, איז אַ קְרִיסְטָם, וואָס ווערט צורייך אַיְדָּה, ווערט פֿאָרבְּרָעָנֶט אויףן שייטער.

אין איניגום א Tage וווען זידל איז געוזען אין דער ביבליאטעך
אין קראקע און אריינגעקוקט אין אן אלטן האלב-אָפֿגַעְמַעְקָטוֹן כהביבּ-יד,
אייז אים פֿולְצִילְינְגֶל טונקל געווארן פֿאָר די אויגן. אין אַנְהָוִיבּ האט עַר
געימינט דאס ס'האט אַנְגַעְחוּבּן דעמערַן, אַנְעַר האט געפְרָעַט וּאוֹרָט
מְצִינְדַט נִישְׁתָ אָן קִיּוֹן לִיכְטַ; אַבּעַר ווּעַן אַ מאָנְגָאָר, וּואָס אִין גַעֲזָעַטּ
דעַרְעַנְבּוּן, האט אַים גַעֲזָאָגָט, דאס ס'אַין הַעלְעָר Tage, האט עַר באַנְמַעַן,
אָז עַר אִין בלִינְד געווארן. עַר האט מְעַר נִישְׁתָ גַעְקָאנְט אַלְיָין אַהֲיָמִיגִין
אוֹן דער מאָנְגָאָר האט אַים אָפֿגַעְפֿירַט. פּוֹן דָאְמָאַלְס אָן האט זִידְל גַעַד
לְעַבְטַ אִין דער פֿינְצְטָעָרְנוּשַׁן. מְחַמֵּת עַר האט פֿוֹרְכְט גַעַהָאָט, אָז זִינְעַט
דוֹקָאָטוֹן וּוֹעַלְן זִיךְ אַינְגִיכְין אוֹיסְשָׁעָפָן, אָז עַר ווּעַט בלִיבְין אָז אוֹיגָן אָז
אוֹן אַ פֿרוֹתָה, האט עַר נַאֲך לְאַנְגָע אַרְיִינְקָלְעָרְעָנִישָׁן אָז קוֹוּגְקָלְעָנִישָׁן
אָפֿגַעְפָּסֶט בַּיִי זִיךְ צֹו ווּעַרְן אַ בעַטְלָעָר בַּיִי דָעַר תִּיפְלָה. כַּחֲאָבּ סִיִּי
וּוֹיְסִי אַלְעַן פֿאָרְלוּרְן — האט עַר גַעְקָלְעָרְט — סִיִּי דִיְוּוּעַלְט אָז סִיִּי
יעַנְעַזְוּלְט, — היַינְט, וּואָס האָבּ אַיךְ מַיךְ דָא גַרְוִיס צֹו האַלְטָן? . . .

או מען קען נישט אַרְבִּיעָר, אַיז אַ צִיכִין, אַז מַמוֹן אַרְנֶונְטָעָר.
אוֹן זִידֵל ר' סַנְדָלָס, אַדְעָר בַּעֲנָדִיקְטוֹס יַגְנָאָסְקִי, הַאַט אַפְגַּעַנוּמוֹעָן

און ארט אויף די טרעד פון א גראיס בית-טומאה און זיך דארטן
אוועקגעוצט בעטלען.

אין אנהויב האבן גחלים און קאנגןיקן געפראאות אים העלפֿן. מ'האָט
אָים געווואָלט אַריינזען אין אַ קליסטער. אַבעָּר זִידָּל אַיז נִישְׁתָּו וּוְילִיק
געווען צו ווועָרָן קִין מאָנָּאָךְ. ער האָט געווואָלט שלאָפּן בֵּינְאָכְּטָאָלִין אַין
זִין בוֹידָּעָם-שְׂטִיבָּל אָונְ טְּרָאָגָן זִין מִינְץ אַין אַ טָּאָרְבָּעָלָעָ הִינְטָעָרָן
ליַּיבָּל. ער האָט אוּיךְ מַעְרָן נִישְׁתָּו גַּעֲוָאָלָט זִיךְ בּוֹקָן צָום יוֹזָל. פּוֹן מַאלָּ
צָו מַאלָּ פְּלָעָגָט אַ גַּלְּחָיְשָׁעָר שְׂלָעָר זִיךְ אַוּוּקָשְׁטָעָלָן נַעֲבָן
אָים אָונְ פָּאָרְפִּירָן אַ גַּעֲלָרָנָן שְׁמוּעָה. שְׁפָעָטָעָר האָט מַעְן אַינְגָּאנְצָן
אַין אָים פָּאָרְגָּעָסָן, זִידָּל האָט זִיךְ גַּעֲדָנוּגָן אַ בָּאָבָּעָ זִיךְ זַאְל אָים פִּירָן
אַינְדָּעָרְפָּרִי צָו דַּעַר תִּיפְּלָה אָונְ בֵּינְאָכְּטָאָלִין צְרוּיקָ אַהֲיָם. זִיךְ האָט אָים אוּיךְ
אַיְנְמָאָל אַין טָאָגָן גַּעֲבָּרָאָכְּטָאָל טָעָפָל גַּעֲקָעָכָטָה. גַּוטָּע גַּוִּימָם האָבָּן צְגוּגָן
וּזְאָרְפָּן נְדָבָות. רְהָאָט אַפְּלִילָן זִידָּלָרָ אַגְּגָשְׁפָּאָרָט עַטְלָעָכָעָ מְתָבָּעוֹת,
אוֹן דָּאָס טָאָרְבָּעָלָעָ אוּיךְ זִין האָלְדוֹן אַיז גַּעֲוָאָרָן פּוֹלָעָר. דִּי אַנדְרָעָ
בְּעַטְלָעָסָהָן גַּעֲשָׁפָעָט אָוָיסָ אָים, נַאֲרָ רְהָאָט זִיךְ נִישְׁתָּו גַּעֲעָנְטָפָעָטָה.
ער אַיז שָׁעָהָן לְאָנֶגֶג גַּעֲשָׁטָגָעָן אַוּיךְ די קִנְּיָן, דַּעַר גַּאֲלָעָר בֵּינְיקָעָר קָאָפְּ
אַנְטְּבָּלוּזָּיטָה, דִּי וַיְיָסָ צְגוּגָלָאָסָן, דָּאָס שְׂוֹאָרָצָעָ מְלָבָּושָׁ פָּאָרְגָּעָלָפָלָטָה בֵּין
אָרוּחָה, אוֹן די לִיְּפָן האָבָּן נִישְׁתָּו אַוִּיפְּגָעָהָרָט זִיךְ שְׁאָקָלָעָן אָונְ פְּרָעָפָלָעָן.
די פָּאָרְבִּיגִיגִיעָר האָבָּן גַּעֲדָאָכָט, אָז דַּעַר בְּעַטְלָעָר זָאָגָט זִיךְ יִיעָרָעָ תְּפִילָוֹת.
אַין אַמְּתָהָן הָאָט ער גַּאֲרָר גַּעֲלָרָנָט אַוִּיסְנוּוִיָּנִיקָהָן מְשָׁנוֹתָה, גַּמְרָא אָונְ גַּעֲזָגָט
תְּהָלִים, דָּעַן די גַּוִּיאִישָׁעָ תְּרוּרוֹתָהָן ער פָּאָרְגָּעָסָן אַזְׁוִי גִּיךְ וּרְהָאָט
זִיךְ אַוִּיסְגָּעָלָרָנָט, אוֹן גַּעֲבָּלִיבָּן אַיז — די גִּירָסָאָ דִּינְקָוחָה. די קִירְדָּי
גָּאָס אַיז פּוֹל גַּעֲוָעָן מִיטָּ רֹוִישָׁ. וּוֹאָגָּנָס האָבָּן זִיךְ גַּעֲקוּילָעָרָט אַוּיךְ די
שְׁטִינְגָּעָר. פָּעָרָד האָבָּן גַּעֲהִירָזָעָט, די שְׁמִיסָּעָרָס האָבָּן גַּעֲשָׁרִיגָּן מִיטָּ
גְּרָאָבָּעָ קְוּלוֹת אָונְ גַּעֲקָאָקָט מִיטָּ די בִּיטְשָׁן. שְׁקִיטָּסָהָן האָבָּן גַּעֲלָאָכָט,
גַּעֲקוּוּיְשָׁעָטָה. קִינְדָּעָר האָבָּן גַּעֲוָיִינָטָה. גַּוִּיעָס האָבָּן זִיךְ גַּעֲקוּרִיגָּט,
זִיךְ גַּעֲרוֹפָּן צָוּנָעָמָעָן, גַּעֲרָעָדָט אַוִּיסְגָּעָלָאָסָעָנָעָ רַיִדָּ. זִידָּל פְּלָעָגָט צָוָּמָאָל
אוּיפְּהָעָרָן מַוְרָמָלָעָן, בְּלִיְּבָן קִנְיָעָן אַ פָּאָרְשָׁוּגָעָנָעָר, מִיטָּ אַ גַּעֲזָגָעָנָעָם
קָאָפְּ. ער האָט אִיצְּטָמָעָר נִישְׁתָּו גַּעֲהָאָט קִין שָׁוָם בַּאֲגָעָרָן, בְּלוֹיוֹן אַיז
פָּאָרְלָאָנֶגֶג האָט גַּעֲגָבָעָרָט אַיז אָים, צָו וּוּיסָן דָעָם אַמְתָה : אַיז דָא אַ
מְנָהִיגָה אַדְרָעָר אַלְזָ אַיז חֻמְרָדִיק אָונְ הַפְּקָר ? אַיז דָא אַ נְשָׁמָה, אַדְרָעָר אַלְעָ
מְחַשְּׁבָות זְעָגָעָן אַוִּיסְדָּעָמְפָעָכָעָר פּוֹן מַאְרָךְ ? אַיז פָּאָרָאָן שְׁכָר וּזְוּנָשָׁ,

אָדָעַר ס' אַיּוֹ נִשְׁטָא קִין שָׁוֹם חַשְׁבּוֹן? אַיּוֹ עַפְעַס פָּאָרָאַן, אָדָעַר דַעַר גַּנְגְּצָעַר יִשְׁ אַיִּטְלַ דַמְיוֹן? דַי זָוַן הַאַט אַיִם גַעֲרָעַנְתָם, רַעֲגָנָס הַאַבָּן אַוִיפְ אַיִם גַעֲגָסָן, טַוְיבָן הַאַבָּן אַיִם פָּאָרָאָמְרִינִיקָט מִיטַ אַפְפָאַל, נַאֲר עַר הַאַט נִשְׁתַגְעַטְוֹן קִין אַכְטַ צַו דַי דָרְוִיסְנְדִיקָע טַרְעַפְעַנְיָשָׂן. אַיְצָט, אוֹ זַיְדֵל הַאַט אַגְּנָעָוָאוִירָן וַיַּן אַיְנְצִיקָע תָּאוֹהָה, דַי גַּרְוִיסְהַאֲלָטָעָרִי, אַיּוֹ אַיִם שָׁוֹין קִין שָׁוֹם גַשְׁמִיתְדִיקָע וַזְדַר נִשְׁתַגְעַגְגָעָן. צַוְמָאַל פְלַעַגְט עַר זַיְדָ אַלְיַין אַפְרַעַג טַוּן: אַיּוֹ דַאַס גַעֲמָאַלְט, אוֹ אַיְךְ בֵּין זַיְדֵל דַעַר עַילְיָוָן אוֹ מַיְין פָאָטָעַר אַיּוֹ גַעֲוָעוֹן ר', סַנְדָל דַעַר רַאֲשַׁהַקָּהָל? הַאַבָּאַד בְּאַמְתָה אַמְאַל גַעֲהָאַט אַזְוִיבָ? זַעֲגָעָן נַאֲדַר פָאָרָאַן לִיְתָ, וּוֹאַס גַעַיְדַעַקְעָן מִיךְ? אַוְן אַיִם הַאַט וַיַּקְאַבְאָסְגַעְוָוָיָן, אוֹ דַאַס קָעָן נִשְׁתַגְעַת הַאַבָּן גַעֲוָעָן אַוִיפְ וּוֹאַר. אַוְן אַוִיב ס' אַיּוֹ יָא גַעֲשָׁעָן, אַיּוֹ דַי וּוֹאַר אַלְיַין אַיּוֹ גַּרְוִיסְעַר גַּרְיָיָן.

אַיּוֹ אַיְינְגָעָם אַפְרִימָאָרְגָן, וּוֹעַן דַי בָּאַבָּעָ אַיּוֹ גַעֲקוּמָעָן צַו זַיְדְלָעָן אַיּוֹ בּוֹיְדָעַס-שְׁטִיבָל, אַיִם אַוְעַקְצָופִין צַו דַעַר קִירְךָ, הַאַט זַי אַיִם גַעֲטְרָאַפָּן לִיְגָן קְרָאנְק. זַי הַאַט אַפְגָעָוָאַרְט בֵּין עַר אַיּוֹ אַיְנְגָעַשְׁלָאַפָּן. דָאָן הַאַט זַי שְׁטִילְעָרְהִיאַט אַפְגָעָבָונְדָן דַאַס טַאֲרַבְעַלְעַ מִיטַ רַעַנְדָלָעַר פָוַן זַיּוֹן הַאֲלָדוֹן אַוְן אַיּוֹ אַגְּנְטִינְגָעָן. דַעַר אַמְתָה אַיּוֹ גַעֲוָעָן דַאַס זַיְדֵל הַאַט גַעֲשְׁפִּירָט אַיּוֹ שְׁלָוָמָעָר וּוֹי מַבָּאָגְנְבָעָט אַיִם, נַאֲר ס' הַאַט אַיִם נִשְׁתַגְעַת גַעֲרָאַרְט. דַעַר קָאָפָ אַוִיפְ דַעַם קִישְׁעַלְעַ מִיטַ הַיִי אַיּוֹ גַעֲלָעָגָן שְׁוּוֹרָר וּוֹי אַשְׁטִיָּן. דַי פִּיס הַאַבָּן גַעֲרָאַן, דַי גַעֲלָעָקָעָן הַאַבָּן וּוֹיַ גַעֲטָוָן, דַאַס אַוְיסְגָעַצְעָרְטָעַ לִיְבָ אַיּוֹ גַעֲוָעָן הַיִסְ אַוְן וּוֹיַ הוֹילָ. זַיְדֵל אַיּוֹ אַיְנְגָעַשְׁלָאַפָּן אַוְן זַיּוֹן אַוִיפְ גַעֲכָאָפָן, וּזַיְדָעָר אַנְטְדִרְיְמָלָט גַעֲוָאָרָן אַוְן זַיְדָ אַוִיגָעָרִיסָן. עַר הַאַט נִשְׁתַגְעַטְוָסָט, אַוִיב ס' אַיּוֹ טָאָגָ אַדְעָר נַאֲכָט. עַר הַאַט גַעֲהָעָרְטָפָן גַסְ קְוָלוֹתָ, גַעֲשָׁרְיָיָן, אַבְרוּמָנִישָׂ, אַרְפָעָנִישָׂ, אַטְוּפָעָנִישָׂ, אַקְלִינְגָעָן פָוַן גַלְאָקָן אַוְן ס' הַאַט אַיִם צַוְמָאַל אַוְיסְגָעַדְכָט, גַלְיַיךְ אַינְדָרְוִיסָן וְאַלְטָ אַפְעָבָל פָוַן הַיִידָן גַעֲפָרָאָוָעָט אַחָגָא, מִיטַ טַרְוִמִיָּטָן אַוְן פּוּיקָעָרִיסָן, מִיטַ שְׁטוּרָקָאָצָן אַוְן וּוֹילְדָעָ חִוָּתָה, מִיטַ אַוְיסְגָעַלְאָסָעָנָע טַעַנָּץ אַוְן גַעֲצַנְדִינְגָעָרִישָׂ קְרָבָנוֹת. וּוֹאַ בֵּין אַיְךְ עַרְגָעָץ? — הַאַט עַר זַיְדָ אַלְיַין גַעֲפָרָעָגָט. דַעַר גַעֲמָעָן פָוַן דַעַר שְׁטָאַט קְרָאָקָע אַיּוֹ אַיִם אַרְוִיסְגָעַפְלִיגָן פָוַן דַי גַעֲהָיָרָן. עַר הַאַט אַפְיָלוֹ נִשְׁתַגְעַטְוָסָט אַיּוֹ דַעַר מִדִּינָה פּוֹילָן. אַיִם הַאַט זַיּוֹן אַוְיסְגָעָוָיָן, אַוְר אַיּוֹ עַרְגָעָץ אַיּוֹ אַחֲנוֹאָ אַיּוֹ רֹויָם, אַפְשָׁר אַיּוֹ קְרָתָגָא. אַיּוֹ וּוֹאַס פָאָר אַצִּיטָ לְעַב אַיְךְ? — הַאַט עַר זַיּוֹן גַעֲפָרָעָגָט, אַוְן אַיּוֹ

זיין פיבערדיקון מהח האט זיך גענומען וועבען אַ חשבוּן, אָז עס איז הונגערטער יָאָרְן פָּאָר דָּעֵר סְפִּירַת הַנוֹּצְרִים. בָּאַלְד אָז עַר פָּאָרְמָאָטָעֶרט גַּעוֹאוֹרְן פָּוּן צַוְּפֵיל אַרְיִינְטָרָאָכְטָן, בְּלוּזְׂוַן אַיְינְצִיקָּעֶר רְעַזְׂוַן אָז גַּעֲבָלִיבָּן: שְׁטָאָרָב אִיךְ טָאָקָע אָז קִיְּזָן שָׁוָם אַנְטְּפָלָעָקָוָגָן? וְוּטָם אַלְץ וְוּרָזָן אָוִיסָּט גַּעֲלָשָׁן אַוִּיפְּ אַיְיבָּק? זַעַנְעַן טָאָקָע דִּי אַפְּיָקוֹרִיסִים גַּעֲרָעָכָט? . . .

פלוצְלִינְג האָב אִיךְ, דָעֵר יְצָרְהָרָע, זִיךְ צָו אִים באַוְוִוָן. עַר האָט מִיךְ דָעַרְזָעַן בְּלִינְדָעָהִיט. זִיְידָל, האָב אִיךְ גַּעֲזָאנְט, זִיךְ גַּרְיָיט. דִי לְעַצְמָעַ שְׁהָא אַיְזָעַקְמָעַן. דָאָס בִּיסְטָדוֹ? — האָט זִיְידָל אַוְיסְגָּעָרָפָן מִיטְ פְּרִיד. — דָעֵר מְלָאָכָהָמוֹת? דָעֵר שְׁטָן? יָא, זִיְידָל, האָב אִיךְ גַּעֲנַטְפָּעָרֶט. אִיךְ בֵּין גַּעַקְמָעַן נָאָר דִיר. פְּרוֹאוֹו נִישְׁטָט טָוָן קִיְּזָן תְּשָׁוֹבָה, אָדָעֵר זָאגְן וּוִידְיוֹי, וּוַיְיָל סְ'וּעָט דִיר סִיְּיוֹוִי נִישְׁטָט הַעַלְפָן. וּוֹהָיַן גַּעַמְסָטוֹ מִיךְ? — האָט עַר גַּעַפְרָעָגֶט. גַּלְיִיךְ אַיְזָן גַּיהֲנוּם אַרְיָין. אָוִיב סְ'אַיְזָן דָא אַגְּיָהָנוּם, אַיְזָן דָא אַגְּט אַוִּיךְ! — האָט זִיְידָל גַּעַזְאָגֶט מִיטְ צִיטְעָרָנְדִיקָע לִיפָן. סְ'אַיְזָן קִיְּזָן רָאִיהָ נִישְׁט — האָב אִיךְ דָעֵר וּוֹידָעָרֶט. סְ'אַיְזָן יָא אַרְאיָה! — האָט עַר גַּעַנְטָפָעָרֶט. — אָוִיב אַגְּיָהָנוּם אַיְזָן דָא, אַיְזָן אַלְץ דָא. אָז אָוִיב דָו בִּיסְטָדוֹ, אַיְזָן עַר אַוִּיךְ דָא. אִיצְטָט נָעַם מִיךְ זַוְּאוֹדוֹ דָאָרָפְּסָט. אִיךְ בֵּין אַנְגָּעָבָרִיט! . . .

אִיךְ האָב אִים דָעַרְשָׁאָכָטָן מִיטְ מִיְזָן שְׁוּוּרָדָד, גַעַנְמָעַן זַיְן נְשָׁמָה אַיְזָן מִינְיָע נְגָל אַזְוָן אַזְוָעָגָעָפְּלִוִיגָן צָום שָׁאָוָל-תְּחָתִיתָה. קְלִיפָּות זַעַנְעַן נְאָכָגָעָפְּלִוִיגָן. דִי מְלָאָכִי-חַבָּלה אַיְזָן גַּיהֲנוּם האָבָן אַוְיפְּגָעָרוֹדָעָרֶט דִי קוֹילָן. צְוּוִיְיָ לְצִימָן, וּוָסְמָן זַיְנָעַן גַּעַשְׁטָאָגָעָן בֵּי דָעֵר טִיר — האָלָבְ-פִּיעָר, האָלָבְּ פָעָה, באָבָעָדָלָט אַזְוָן באַקָּאָלְטָנָט, מִיטְ המְנַטְּאָשָׁן אַוִּיךְ דִי קָעָפְ אַזְוָן מִיטְ רִיטָעָר אַוִּיךְ דִי לְעַנְדָן — האָבָן זִיךְ צַעְלָאָכָט.

— סְ'אַיְזָן זִיְידָלָס דָעֵר עַרְשָׁטָעָר — האָט אַיְינְגָעָר גַעַזְאָגֶט צָום צְוּיִיטָן, — דָעֵר יְשִׁיבָה-בְּחוֹר, וּוָסְמָן האָט גַעַוָאָלָט וּוּרָזָן אַז אַפְּיָוּר! . . .

צוותי מתים גויים טאנצן

ס' האט מיר אלעמאָל פֿאַרְשָׁאָפֶט פֿאַרְגּוּנִיגֶן צו טְרֵיְבָּן שְׁפָאָס נִישְׁתָּ
בלוייז מיט די לעבעדייקע, נאָר אוּיך מיט די טויטע. ס' אַיז וּזְאַילְ-בָּאָ
קָאָנוֹמָ, דָּאָס ס' אַיז נִישְׁתָּ אַין מִין מַאֲכָתָ מַחְיהִ-מִתִּים צו זַיִן. דָּאָס קָאָן
נאָר כְּבִיכָּל אַלְיִין. אַבְּעָר אַיךְ, דָּעָר יְצְרִיךְ-הָרָע, קָאָן אוּיךְ אַציְט אַומְקָעָרָן
צַו אַ ברְדִּימְבָּן אַ רְׂוחִיחִים, אַדְעָר אַ גְּנָשָׁ בְּהָמִתָּ, וּדְיַיְלְוִוּסְפִּים רְוָפָן
דָּאָס, אַזְּנִים לְאַזְּנָן אַרְוָמְטְרִיבָּן צְוִוְוִשָּׁן די לעבעדייקע. וּווַיְ אַיז צַו אַזְּאָ
איינעם. עַר אַיז נִישְׁתָּ לעבעדייק אַזְּנָן נִישְׁתָּ טוֹיטָ. עַר אַיז אוּיךְ דָּעָר
גְּרָעָנָעָץ. אַיךְ הָאָב לִיב צְצֻוקָּן וּזְאַמְתָּ עַסְטָ כְּלוּמְרָשָׁט, זָאָרגָט וּזְעָגָן
אַ תְּכִלִּתָּ, האָט חָתוֹנָה, זַיְנְדִּיקָּט, נַאֲרָט זַיִן אַזְּנָדְעָרָע. וּזְעָן דִּי שְׁפִילָ
וּזְעָרָט מִיר אַיבְּעָרְדְּרִיסִּיק, טַו אַיךְ צַו אַים אַזָּאָ: יְעַמְּדָ זַעַקְלָ בָּן
פְּלָעָקָל, גַּיְיַ צְוָרִיק אַין דִּיְן רַוְאִין אַזְּנָן דְּרִיְלָ נִישְׁתָּ קִיְיַן סְפָאְדִּיק. אַזְּנָן
עַר צְעָפָלָט זַיִן וּזְשָׁטוּבָ, וּזְאָרוֹם אַזְּנָן דָּעָר צִיְּטָ, וּזְאָס עַר האָט אַרְמוֹגָעָ
וּזְאָגָלָט אַוְיָפָן עַולְמִיחְדָּמִיוֹן, האָט דָּעָר גּוֹף גַּעֲטָאָן דָּאָס זַיְנִיקָעָ: עַר
הָאָט גַּעֲפִילָט.

נוֹ, הָאָב אַיךְ אַיְנָמָל אַוְיָסְגָּעָקְלִיבָּן אַ יְוָגְגָנָמָן מִיטָּן נָאָמָעָן
אַיְשָׁעָגָאָל. עַר אַיז שְׁוִין גַּעֲוָעָן אַיבְּעָר אַגְּבָּרָן זַיִן וּזְיַיְבָּן.
טְרִינְגָּעָ-רְיִיצָע, האָט שְׁוִין גַּעֲהָאָט חָתוֹנָה גַּעֲהָאָט מִיט אַזְּנָדְעָרָעָן.
מַחְמָתָ קִיְיַן עַלְטָעָרָן האָט עַר נִישְׁתָּ גַּעֲהָאָט, קִיְיַן קִינְדָּעָרָן האָט עַר נִישְׁתָּ
אַיבְּעָרְגָּעָלָאָט, קִיְיַן יְרוֹשָׁה אַוְדָאִי נִישְׁתָּ, אַזְּנָן גַּעֲוָוָיָנָט האָט עַר אַזְּנָן
גְּרוֹיסְעָר שְׁטָאָט, וּזְאָרְשָׁע, האָט קִינְגָּעָר אַזְּנָן שְׁוִין נִישְׁתָּ גַּעֲדָעָנָט.
דָּעָם גַּעֲזָגָט, אַיזְנָן גַּעֲוָעָן אַמְתָּ בְּיַיְמָן לְעַבָּן. עַרְשָׁטָנוֹס, אַיזְנָן
עַר גַּעֲוָעָן אַ קְבָּצָנוֹ אַיזְנָן זַיְבָּן פְּאָלָעָט, אַזְּנָן עַנְיִ השְׁוֹב בְּמַתָּ. צְוּוִיתָנוֹס, האָט
עַר זַיִד גַּלְאָט נִישְׁתָּ אַנְגָּעָזָעָן. דִּי פְּרָנְסָה האָט גַּעֲגָעָן סְוִוִּיבָּן: זַיְאַזְנָן

געווען אַ הענדלערין אין מאָרָק. געווואַינט האָט ס'פֿאַרְפֿאַלְק אִין אַ קעלעֶרֶ-שְׁטוּב, וּאוֹ ס'איַז געוווען פֿינְצְטָעֵר אַפְּילּוּ בִּיטְאָג. אִיטְשְׁעַז גָּאָדָל האָט זִיךְ אַרוֹמְגַעֲדָרִיטּ קְרוּעַ-בְּלָעַ אַיבָּעַד דִּי בְּתִיְ-מְדָרְשִׁים. גַּעַדרְימְלָט אַוִיכְ אַ בָּאנְק הִינְטְּעָרָן אוּוֹן. עַר אִין געוווען אַ קְלִינְיָרַ, אָז אַיְינְגְּעַבְּיוּגְּעַנְעָר, מִיטּ פֿאַרְשְׁלָאַפְּעָנוּ אַיְגְּעָלָעַ אָזִיט אַ בעַרְדָּל, וּאָס האָט אוּיסְגָּזָעַן וּוֹי אַ הִינְעָרְשָׁעַר עַק. דִּי צְעַלְכְּבָרְטָעַ זְשְׁוִיפְּצָעַ אִין געוווען בִּיְדַי לְעַנְדָּן אַרוֹמְגַעְגָּרְטָלְטּ מִיט אַ בעַנְדָּל. דִּי פְּלוֹדְעָרַן יִנְעַן אַיִם אַלְעַמְּאָל אַרְאָפְּגַעְפָּאָלָן. אַוְיָפְּן קָאָפְּ האָט עַד גַּעַטְרָאָגָן אַ הִינְטָרָה שְׁלָאָק פּוֹן אַ הִיטָּל, אָז אַוִיכְ דִּי פִּיס — אַ פָּאָר שְׁקָרָאָבָּעָס. עַר האָט אַפְּגַעְלָעָט אַזְוִי זַעַקְס אַזְוִי דְּרִיסְיָיךְ יָאָר. דַּעֲרָנָאָק אִין עַד שְׁלָאָפְּ גַּעַוְאָרָן פּוֹיְלָט שְׁטוּרָויִ, אַיבָּעַרְגַּעְדָּקָט מִיט שְׁמָאָטָעָס. אָזִין זַיְן פְּנִים אִין גַּעַוְאָרָן פּוֹן טָאג צָו טָאג גַּעַלְעָר אָז אַיְינְגְּעַפְּאָלְעָנָר. אִין אַיְינָעָם אַ פְּרִימָאָגָן, וּוֹעַן טְרִיאַנָּעַ רִיאַצְעַ האָט זִיךְ גַּעַפְּעַדְעָרָט אָז גַּעַנוֹמָעַן אַירָעַ קְוִישָׁן, גְּרִיטָט צָו גַּיְינַן אַמְּאָרָק אַרְדִּיָּן, האָט יִי דְּעַרְזָעַן, אָז אַיר בְּאַשְׁפִּיזְעָר, דִּי קְרוּוּן פּוֹן אַיר קָאָפְּ, וּעַמְעָנָס פִּיסְנַ-בְּעַנְקָעָלָעַ זַי וּוֹעַט זַיְן אַין גַּזְעָדָן, אִין שְׁוִין נִיטְ קְיַיְן הִיגְעָר. זַי האָט אַרוֹסְגַּעַנוֹמוֹעַן אַפְּעַדְעָר פּוֹן צִיכְלָן אָז אַיִם צְוָגְעַלְיָגָט צָו דִּי נְזָוְדְלָעָכָר, נָאָר דִּי פְּעַדְעָר האָט זִיךְ נִישְׁטָ גְּרִירָתָן. בְּקִיצָּוֹר, דִּי יִידְעַנְעַ האָט וּוֹיסְ אַיִזְ צְוָנוֹיְפֿגְּעָרָאָצָט אַ פָּאָר גִּילְדָּן אַיִף אַ לְוִוְיה אָזִן מְהַאָט אַיטְשְׁעַ-גַּאֲדָלָעַן אַרְבְּעַרְגְּעַפְּקָלָט אַוְיָפְּן עַולְמַ-הַאָמָתָן. מְחַמְתְּ סְ אַיִזְ גַּעַוְעַן פְּרִיטִיךְ, האָבָן דִּי שְׁבָנִים נִישְׁטָ גַּעַהְאָט קְיַיְן צִיטָט נְאַכְצָוְגִּין נָאָך דָּעַר עַגְלָה אָזִן מְהַאָט אִים שְׁוִין וּוֹיסְ אַיִזְ אַיְלָעָנִישָׁ זַיְן רַעַכְתָּ גַּעַטָּן. מְהַאָט אַפְּילּוּ נִישְׁטָ אַרוֹיְפֿגְּעַשְׁטָעָלָט אַוִיכְ דָּעַם קְבָּר קְיַיְן בְּרַעְטָל מִיט אַ נְאָמָעָן.

גַּעַוְיִינְלָעַךְ, וּוֹעַן אַיִד שְׁטָאָרְבָּט, קְוּמָט צָו אִים דָּעַר מְלָאָקְ-דְּזָמָה אָזִן פְּרַעְגָּט אִים: מְהַדְשָׁמָךְ, אָזִן מְמֻעָט אָזִן מְזֻוְעָנָט זִינְגָעַ מְזוֹוָת אָזִן עֲבִירָות. נָוָה האָבָן אַבָּעָר דִּי מְלָאָכִים אָזִן דִּי שְׁדִים אַוִיכְ פֿאַרְגָּעָסָן אָזִן אַיטְשְׁעַ-גַּאֲדָלָעַן. עַר אַיִזְ אַפְּגַעְלָעָגָן חְדִשִּׁים אָזִן קְיַיְן זִינְגָעַ אִין נִישְׁטָ גַּעַקְוּמָעָן אָזִן קְיַיְן זִינְגָעַ האָט נִישְׁטָ גַּעַפְּרָעָגָט. גְּרָאָד האָב אַיִד מִיךְ דְּזְרוֹתָוָסָט וּוֹעַגְנָן דָּעַם פְּאַרְלָאַזְעָנָעָם שְׂוֹכְנִיעָפָר אָזִין מִיר אַיִזְ אַיְינְגְּעַפְּאָלָן צָו מְאָכוֹן מִיט אִים אַ שְׁפָאָס. הַעַר נָאָר דַו, מְתִיחָהָר אַיטְשְׁעַ-גַּאֲדָל, — האָב אַיִךְ

צו אים א דוח געטונ — וויפל איז דער שייעור צו פוילן אין דר'ערד ? שטי אויף און גי ארויס אין שטאט. ס'דריען זיך ארטס אין ווארשע אזופיל מתים, זאל זיין נאך איינער. הכלל, דער יונגערמאן איז אויפיג עשתאנגען און זיך געללאוט גיין. ס'איי געוווען אין מיטן דער נאכט און דער קברותIID איז געללאפַן. איך האט אַיִינְגָעֶפְּרֶט אַיְטְשָׁעֶגְּאָדְלֶעָן און טהרה-שטיבל און ער האט צוגענווען ביימ שומර-המתים די זושפֿיצָע און ס'היטל און די הויזן און זיך געללאוט שפָאנְגָעָן אין שטאט אַריַין.

אויבוואויל ער איז געוווען אַנְגָּעָטָן גָּלִיךְ ווי יעדער אַנדְעָרָעָר קְבָּצָן, האבן מענטשן זיך פאר אים דערשראָקָן. דער נאכטְדוּעָכְטָעָר האט אַנְגָּעָט הויין קלעפָן מיטן שטעָקָן, ווען ר'האט אים דערדען קְרִיבָן מִיטְ שְׂטִילָע טרייט. הינט האבן זיך צְבִילָט. אַ שכּוֹר, וואס איז אים אַלְעָגָנְגָעָקָומָעָן, האט זיך איזן רגע אויסגענִיכְטָעָט, ווען ר'האט אויף אַים אַ קּוֹק גָּעָטָן, און גענווען האצְקָעָן אויף צְרוּיקָן. מהמת אַיְטְשָׁעֶגְּאָדְלֶעָן פָּוֹן הוֵי, האט געווואָסֶט, אָז ער איז טויט און או ר'איי שוֹין אַ יָּאָר צִיְּטָן פָּוֹן הוֵי, האט ער זיך פָּאָרְנוּמָעָן אוּפָּן וועג אַהֲיִם. ער איז פָּאָרְבִּי דָּאָס שְׂמָאָלָע גְּעָסָל, וואו ר'האט געוואַינָט, זיך געללאוט קְרִיבָן מִיטְ די פִּינְצְּטָעָרָע טְרָעָפָן קְעָלָעָר אַרְיִין, און זיך אַנְגָּעָהָלָטָן אָז וואָקְלִידִיקָן גַּעַלְעַנְדָּר. זַעַ, זַעַ, ווי שְׁפָעַט כְּבִין זיך פָּאָרְזָעָן אַין בִּיתְ-מְדָרֵש ! — האט ער גַּעַמְרָהָלָט, טְרִינְגָּעָרִיכָּע וּוּעָט מִיר עָוקָר מִן הַשּׁוֹרֶשׁ זַיִן.

ער האט אַ שְׁטוֹפָ גַּעַטָּן די טִיר, נָאָר צַו זַיִן פָּאָרְוָוָנְדָעָרָוָג אַיז זַי געוווען פָּאָרְשְׁפָּאָרָט אויף אַ קִיְּטָל. זַי מַזְוִי זַיִן אויף מִיר שְׁטָאָרָק בְּרוֹנוֹ ! האט ער גַּעַטָּאָכָט. ער האט אַנְגָּעָקְלָאָפְּט אַיִּנְמָאָל אָז נָאָכָמָאָל. פְּלוֹצְלִינְגָּה האט ער דָּעָרְהָעָרָט אַ זִּיפְּצָפָן אַ מָּאָנְסְּבִּיל. וואס טוֹט זיך דָּא עַפְּעַס ? — האט ער זיך אַלְיִין גַּעַפְּרָעָגָט. — שַׁוֹּין וּשְׁעַ זַאל טְרִינְגָּעָר דִּיְצִיעָן, חְלִילָה, האבן גַּעַשְׁטְּרוּיכָלָט גַּעַוּאָרָן אַין אַ זִּינְד ? . . . עַט, ס'איי נָאָרִיש ! ס'האט זיך מִיר גַּעַדְכָּט ! . . . אַין דער רגע האט עַמְעַץ אַן עַפְּנוֹ גַּעַטָּן די טִיר. אַיְטְשָׁעֶגְּאָדְלֶעָן גַּעַווֹעָן אַין חַשְׁכָּוֹת אַ גַּעַשְׁטָאָלָט פָּוֹן אַ מָּאָנְסְּבִּיל. אַזְוִי ווי ס'איי אַים אַיִּינְגָּעֶפְּאָלָן, אַז אָפְּשָׁר האט ער גַּעַמְאָכָט אַ טְעוֹת אָז אַנְגָּעָקְלָאָפְּט אַין אַ פְּרָעָמְדָעָר דִּירָה, האט ער אַ פְּרָעָג גַּעַטָּן : — דָּא וּאוֹיְבָן טְרִינְגָּעָרִיכָּע ? . . .

— וווערט זענט איר? — האט געפראגעט אָ גראָב מאַנסכּוּלֵש קּוֹל.
— ווּאָס ווִילְט אִיר? —

— סטייטש, אַיך בֵּין דָּאָר אִיר מאָן! — האט אַיטשעַ-גָּאָדָל גַּעֲזָגֶט
אַ מְבוֹלְבּוּלָעָר.

— אִיר מאָן? — האט יונגעָר אַ גַּעַשְׁרִי גַּעַטְוֹן מִיט אַ הוֵילְ קּוֹל
אוֹן אַיּוֹ אַפְּגַעַטְרָעָטָן אוֹיפֿ הַינְּטָעָרוֹוַיְלָעָכְץ.

— ווּעָר אַיּוֹ עַס פָּאָר אַ אַיְנָעָר? — האט טַרְיִינְעַ-רִיצְעַ אַ רֻוְּת
גַּעַטְוֹן פּוֹן גַּעַלְגַּעַלָּר אַרְאָפּ. זִי אַיּוֹ בָּאָלָד דָּעָרָנָאָךְ צַוְּעָקוּמוּן צַו דָּעָר
טִיר. אַיטשעַ-גָּאָדָל האט דָּעָרָקָאנְט סִי אִיר ווּאָוקְסּ, סִי אִיר גָּאנָגּ
סִי דָּעָם זִיסְלָעַר-זַוְּיַאלְעָכְן גַּעַרְוָךְ פּוֹן אִיר לִיבְ.

— דָּאָס בֵּין אַיךְ, אַיטשעַ-גָּאָדָל, — האט ער אַ זָּאָג גַּעַטְוֹן.
אַנְשָׁטָאָט צַו עַנְטָפְּרָעָן, האט טַרְיִינְעַ-רִיצְעַ גַּעַנוּמוּן שְׂרִיעָן מִיט
יַאֲמָרְלָעָכְץ קוּלוֹת. דָּעָר מַאֲנַסְּבִּיל האט אַ פָּאָרְקָלָאָפּ גַּעַטוֹן דִּי טִיר.
אַיטשעַ-גָּאָדָל אַיּוֹ גַּעַלְבִּין שְׂטִינְ אַ דָּעָרְצִיטְעָרְטָעָר. פְּרִיעָר האט טַרְיִינְעַ
רִיצְעַ אַרְוִיסְגַּעַלְאֹזֶט אַיּוֹ גַּעַשְׁרִי נַאֲךְ דָּעָם אַנְדָּעָרָן. דָּעָרָנָאָךְ אַיּוֹ זִי
פָּאָרְשְׁטוּמָט גַּעַוּוֹאָרָן, אַ שְׁטִיגְגָּעָר וּזִי ווּאָלָט גַּעַפְּאָלָן חַלְשָׁוֹת. דָּעָרָנָאָךְ
הָאָט ער דָּעָרְהָעָרָט אַ שְׁעַפְּטַשְׁעַנְיָשְׁ אַיּוֹ אַ מַוְּמָּלָעָנִישְׁ, אוֹן בִּידְעָן, טַרְיִינְעַ
רִיצְעַ אַיּוֹ דָּעָר מַאֲנַסְּבִּיל, הָאָבָּוּן גַּעַנוּמוּן דָּופּוֹן שְׁמַעַיְשָׁרָאָל. ווּאָס טָוָט
זִיךְ דָּא? — האט אַיטשעַ-גָּאָדָל זִיךְ אַלְיָין גַּעַפְּרָעָגֶט. ער אַיּוֹ גַּעַשְׁטָאָנָעָן
אַיּוֹ חַשְׁבָּות, זִיךְ גַּעַרְבִּילָט גַּעַלְקָאָצְטָ דִּי בָּאָרָד, גַּעַקְנִיטִישְׁתָּ דָּעָם שְׁטָעָרָן,
נַאֲךְ ווּאָס מַעְרְ דְּהָאָט אַרְיִינְגְּעַקְלָעָרָט, אַלְיָץ אַרְיִינְגְּעַלְאֹזֶט
זִיךְ פָּאָרְגָּעָקְמוּן. נִישְׁתָּ אַנְדָּעָרָשְׁ, נַאֲךְ דִּי אַשְׁהָ האָט זִיךְ אַרְיִינְגְּעַלְאֹזֶט
אַיּוֹ זָנוֹת, — האט ער אַ זָּאָג גַּעַטְוֹן. סְאִין אִים, נַעֲבָעָד, גַּעַוּוֹן בִּיטָעָר
אַיְבָּעָרְצְּלָאָזְן זִיךְ אַשְׁהָ אַיּוֹ זִיךְ זִיךְ בְּגַעַנְקִיבָּעָט אַיּוֹ גִּיןְ נַעֲכְטִיקְן אַיּוֹ אַ בִּיתְ
מְדִשְׁ, אַדְעָר אַיּוֹ אַ הַכְּנִסְתָּ אַרְחִימִ-שְׁטָבָה. נַאֲךְ אַזְׂוִי וּסְאִין נִישְׁתָּ
גַּעַוּוֹן זִיךְ טְבָעָ צַו קְרִיגְן זִיךְ, אַיּוֹ ער האָט רַעֲכָת נִישְׁתָּ גַּעַוּוֹאָסְטָ, וּזִי
אַזְׂוִי מְהֻוִּיבָט אַוִּיףְ סְקָולְ, האָט ער בִּי זִיךְ אַפְּגַעַפְּאָסְטָ אַוּעֲקַצְגְּיָין.
וּוּאָס זָאָל אַיךְ טָוּן? — האָט ער צַו זִיךְ גַּעַרְעָדָט. — מַסְתָּמָא אַיּוֹ אַזְׂוִי
בָּאַשְׁעָרָטָ.

אוֹן ער האָט מִיט שְׁלָאַבְּעַרְיקָעָ פִּס זִיךְ גַּעַלְאֹזֶט גִּיןְ מִיט דִי טְרָעָפּ
אוֹיפֿ צְוִירִיקְ.

ב

פארטאג, ווען איטשע-גאדל איז געלען אויף דער ערַד, אין אַ
וינקל פון הנטה-אורחים-שטוב, און איז קלומרט געללאָפַן, בין אַיך
געקומען צו אַים אַין געשטעלט פון אַ שווארץן פֿאלשין מיט גענדענע
פֿיס אַון גּוֹזָגֶט:

— וואָס דריילסְטוֹן, איטשע-גאדל? אַ מענטש לעבט נישט אייביך,
און אָז מ'כָּאָפַט נישט אַרְיִין אויף דער וועלט, איז פֿאָרְפָּאָלַן ווי אַין ברָאָה.
אויב דִין וויב אַין געווארן אַ זונָה, ווער דַו אַ נָּוָאָף! . . .

— ס'טִיטִישׁ, מ'טָאָר דָאָךְ נישט, — האָט ער גענטפֿערַט.
מ'ווערט דָאָךְ באַשְׁטְרָאָפַט אַין גִּיהְנוּם . . .

— גַּי שׁוֹןִי, גַּי, ס'איַן נִשְׁתָּאָקִין גִּיהְנוּם! — האָב אַיך אַים
געזָגֶט. — אַ מה וויסט גָּרְנִישֶׁט אַון שְׁפִירַט גָּרְנִישֶׁט. לִית דִין ולִתְהַ
דִין!

— ווי אָזְוֵי זָל אַיך ווערַן אַ הַוְּלָטָאי, אַז בְּין אַפְּגָעָרִיסְן אַון
אַפְּגָעָלִיסְן? — האָט איטשע-גאדל געפרעַט.

— די נְגִידִים האָבָן אַ סְדַּגְּלַט — האָב אַיך גּוֹזָגֶט, — גַּי
אַרוֹיִס אַין מאָרָק אַון גְּנָבָעַ . . . אַיכְלַד דִיר צְוַהַעַלְפָן.

— אַון טָאָמָעַר ווּעַט מַעַן מַיךְ כָּפֹן אַון אַיִינְזָעַן אַין תְּפִיסָה?
— עַט, מ'קָאָן דִיר גָּרְנִישֶׁט טוֹן . . .

צומאָרְגָּנס אַינְדָּעָרְפִּי אַין אַיטשָׁע גָּאָדָל אַיִינְגָּעַשְׁטָאָגָעַן אַון אַין
אַרוֹיִס אַין מאָרָק. ער אַין אַרְיִין אַין אַ קְרָאָם, קלומרט עַפְעַס צַו
קוּיפָּן, נָאָר אַוְּבָּוְאָוְּלָס' זְעַנְעַן דָאָרַט נִשְׁתָּאָקִין קְנוּנִים האָט די
קרעַמְעַדְרִין אַים נִשְׁתָּאָקִין גַעֲפָרָעַט וואָס ער ווֹיל. ער אַין צְוַגְּעַנְגָּעַן צַו
אַזְאָק בעַבְלָעַד אַון אַרְיִינְגָּעַשְׁטָקַט די פֿינְגָּעַר, נָאָר די פֿאָרְקִוְּפָּעָרִין
הָאָט אַים נִשְׁתָּאָקִין אַוְּסְגָּעָרָעַט פֿאָרוֹאָס ער פֿאָרָעַט זִיךְ מַיט דַעַר סְחוֹרָה.
מַיט אַמְּאָל אַין די יְיָדָעַן אַרְיִין אַין אַ הַינְּטָרְ-שְׁטִיבָל אַון גַעַלְאָזֶט
ס'גַעַוְעַלְבָל אויף הַפְּקָר. אַיטשָׁע-גָאָדָל הָאָט זִיךְ דַעַגְעַנְטָעַט צָוָם
לְאַדְנִיטִישׁ, גַעֲפָנְטַדְעַט דַעַם שְׁוּפָלָאָה, אַנְגָּעַנוּמָעַן אַ הוַיְפָן גַעַלְט אַון אַרְיִינְגָּעַ-
שְׁטָקַט אַין קָעַשְׁעַנְעַ. בָּאָלָד הָאָט ער זִיךְ אַרוֹיִסְגָּעַשְׁאָרָט אַון זִיךְ אַוְיסְ-
גַעַמְישָׁט מִיטַן הַמוֹן.

ס' האט נישט געדייערט קיין מינוט, ווי ער האט דערהערט א גע-
וואלד. די קראמערין האט געשריגן, מ'זאלCAFEN דעם גנב. ס'איו
געווארן א געלווייט, א געיעיג. יעדער אינגערד האט הוושד געוען דעם
אנגדרן. מ' האט אפנצעטעלט עפעס א בעטלער און אים באוכט, און
אויבוואויל מ' האט אין זיינע שמאטעס גארבישט געפונען און ר' האט
געשווארין, איז ער וויסט נישט פון קיין פתרון און קיין חלום, האט
מען אים געללאגן. אבער אים, איטשע-גאַדלאָן, האט קינגערד נישט הוושד
געוען. זעטס ! — האָב איך אים געזאגט. — איז מאין נישט קיין נאָר,
עסט מען אין סוכה.

— וואָס זאָל איך איצט טוּן ? — האָט ער געפרעגט.

— ביסט גָּאָרְנִישֶׁט הָוָגְגָּרִיךְ ?

— יאָ און נין.

— אלע איינס. גַּי אַרְיִין אָן אַ גָּאָרְקָּד אָן הִיֵּס דִּיר גַּעֲבָן
גרִישִׁיצָּע, קָעַלְבָּרְדָּן פִּיסְלָעָךְ, אַיְעָרְ-לְאָקְשָׁן, מִירְזָ-צִימָעָס, אָן אַ טְרוֹנָק
ברָאנְפָּן פָּאָר אַ צְוָלָאָג. פָּאָרָן אַוּעָקָגִין גַּנְבָּע אַרְאָפְּ פָּוּן אַ האָקוֹן אַ שְ׀יִין
פּוֹטָעָרָל אָן אַ סּוּבְּלָעָן הִיטָּל. דָּעַרְנָאָךְ וּוּעָלָן מִירְ וּוּיְטָעָרְ רְעָדָן.
מחמת דער יצְּרָטוֹב האָט נישט געוואוֹסְט, אָן אַיטְשָׁע-גָּאָדָל לְעַבְּטָן,
וּוְאָרוּם ער אַיְזָן נישט געווֹעָן פָּאָרְשָׁרְבִּין אַיְזָן סְפָּרְ-הָאָחִים, האָט ער אַיְם
גַּעַלְאָזָט צְוָרוֹ, אָן אַיְךְ האָב גַּעַוּלְטִיקְט אַיְבָּעָרְ אַיְם.
וּוְאַיְךְ האָב גַּעַהְיִיסָּן אָן נָאָךְ אַ שְׁעה אַיְזָן ער אַרְוִיסְגָּעְקָוּמָעָן אַ בָּאָנִיאָטָעָר
מענטש. דָּאָס פְּנִים אַיְזָן, אַמְתָּה, גַּעַבְּלִיבָּן בְּלִיְּיךְ אָן הוּוֵיל, אָן דִּי אוּיגָן
זענען געווֹעָן שָׁאָטָנְדִּיק, פָּאָרְגָּלוּוּעָרט. אַבָּעָר דָּאָס סּוּבְּלָעָן הִיטָּל אָן
דער טְכִיְּרָעָנָר קָאָלְנָעָרְ האָבָן כְּמַעַט אַלְעָץ צּוֹגְעָדָקָט. מְחַמְּתָּה ר' האָט
אוַיסְגָּעוֹזָן וּוְיָ אַגְּיִיד, זענען דִּי שְׁנָאָרָעָרָס צּוֹגְעָשָׁטָאָגָעָן, ער זאָל זַיִּי
גַּעַבְּן נְדָבָות, נָאָר ר' האָט זַיִּיךְ גַּעַמְאָכָט נִישְׁט זַעַנְדִּיק אָן נִשְׁטָה הָעָרְבָּדִיק,
וּוְיָ גַּעַוְוִינְגָּלְעָךְ נְגִידִים.

— וואָס זאָל איך איצט טוּן ? — האָט אַיטְשָׁע-גָּאָדָל מִיךְ וּוּידָעָר
געַפְּרָעָגָט.

— וּוְילְסָט אָפָּשָׂר האָבָן אַבְּסִיל שְׁפָאָס מִיטְ דִּיְין וּוּיְבָ, דָּעָר זָוָה ?

— האָב איך אים געַפְּרָעָגָט.

— יאָ, פָּאָרוֹאָס נִשְׁט ? . . .

— קומ אוןטו וואס איכל דיך הייסן . . . איכל שוין זען, או אלץ
אל זיין רעכט.

איך האב ארטיגעפירות איטשע-גאדלען אין מאrk, וואו טריינען-
רייצע אין געשטאנגען איבער א קויבער פארפויילטע ערעלעך. להיפוך
זו איטשע-גאדלען, דעתם חלש, אין זי געווונט נקבה, מיט
רויטע באקן און מיט ברדייט היפטן. איזו ווי איטשע-גאדל אין געווונט
זיכער, דאס ס'איז ערשת איריבער א טאג זינט זי האט אים פאללאוט, אין
עד געווונט פארוונדערט פון דער פארענדערונג, וואס איזו אויף איר גע-
קמען. איר קול אין געווונט שטארקער, דאס פנים — יינגער. זי האט
געראדעט צו די אנדערע מאrik-זיצערינס און בעתי-מעשה געגעסן מיט
חשק אングערישט געקעכטס פון און ערעדערן טעלפל. אפנימ, און דאס
וננות באקומט איר וואויל, — האט איטשע-גאדל געטראכט, דאס הייסט :
איך האב געמאכט, עד זאל איזו טראכטן, ווארום זיין מחשבה אין געווונט
אין מײן רשות. עד האט זיך דערגענטערט און געזאגט :

— זייט מוחל, וויבל, ווי טיעדר זענען די ערעלעך?
וואו טריינע-רייצע האט זיך אומגעוקט און דערוון א בכבודיקן
מאן אין א טולופ און אין א סוביילען היטל, אין זי שטארק פארחידושט
געוואאן, און זי האט זיך אנגערופן :

— א פרוטה א פונט. דריי פאר א צווייר!
— צו וואלול! — האט איטשע-גאדל געזאגט — בי אונדז אין
דאנציג צאלט מען פאר איזא שחורה דריי פרוטות א פונט . . .
— איזא, דאס הייסט א מחק! — האט טריינע-רייצע אויסגערוףן
און זיך אינגעוקט א פארוונדערט און דעת פרעמדן. — בי אונדז
אייז אלץ בזיל-הול . . .

— ווארום האנדטלט איר אין מאrk? — האט איטשע-גאדל זי
געפרעגט. — האט איר נישט קיין מאן, וואס זאל איך מפרנס זיין?
— כ'האב א מאן בייז הוונדרט און צוואנציך יאָר, — האט זי
געענטפערט, — נאָר כ'מו אים צוהעלפן.
— וואס טוט ער? — האט איטשע-גאדל געפרעגט און געלאכט אין
זיין הארץ. ד'איז געווונט זיכער, או דאס רעדט זי וועגן אים, איטשע-
גאדלען.

— ר'טוט אלין. ר'אייז א טראגעער און האנדלט צו מיט אלטוווארג און אייז א שטייקל בעדנען און א שוטער, נאָר ווי זאגט מען? אַסְד מלאכאות און וויניק ברוכות.

די ליאגט, — האט איטשע-גאָדֵל געטראקט. — זי אייז נישט נאָר אַזונָה, זי אייז אַשְׁקְרָנִית אוּיך.

— אַיר האט קינדעָר? — האט ער זי געפֿרָעָט. זי האט געזאגט, אָז נישט.

— וואָרוֹם נישט? — האט ער געפֿרָעָט קליגעדריש.

— מײַינְעָר אייז דער צוּוִיטָעָר מאָן — האט טריינְעַ-רייצְעַ געזאגט: — דער ערשותער, אָפְּגָעַשְׂיָידָט זאָל ער זיַּן, אַיז, ר'זָאָל עס מִיר מָוחָל זיַּן, געוווען אַשְׁלָאָפְּעָר אָז אַשְׁלִימַ-מְזָוָּל . . . ר'אייז געשטָאָרְבָּן מִיט אַיז אָזָרְיךָ . . . מִיטָּן אִיצְטִיקָן, זאָל לעבען, ווֹאוּין אַיךְ ערְשָׁת עַטְלָעָכָע ווֹאָכָן. אִיטשְׁעַ-גָּאָדֵל האט זיךְ קוּם אַיְינְגָהָאָלְטָן נישט צוּ לְאָכָן. ר'הָאָט קִינְמָאָל זיךְ נישט אַוְיסְגָּעָמָאָלָט, אָז אָנָּאָשָׁה זאָל קָאָגָעָן אָזָי אָז חֲרָפָה זָאָגָן לִיגָּן.

— זאגט מִיר דעם אַמְתָּה: ווּעַמְעָן האט אַיר לִיבָּר, דעם אִיצְטִיקָן, אָדָעָר יָעָנְעָם, עַלְיוֹ הַשְּׁלוּם?

— ווֹאָס פֶּרֶעָגָט אַיר מִיךְ עַפְּעָס אָזָי אַוְיסְ? — האט זיךְ אַגְּנָעָרְפָּן. — די דָּאָנְצִיגָּעָר זָעָנָעָן, אָפְּנִים, נִיְגָעָרְיקָעָ לִיְּטָט . . .

— אַיְזָן דָּאָנְצִיגָּאָן אַיז אַמְּנָהָגָן, אָזָוּ מְפֶרֶעָגָט, עַנְטָפָעָרְטָן מַעַן, — האט ער געזאגט אָזָן אַיז אַלְיָין געוווען פָּאָרְרוֹאָונְדָעָרטָן פָּוּן זיַּן זוֹזָה. אָפְּנִים, אָז ווֹעָן מַעַן האט גָּעָלָט, האט מַעַן חַוְצָה — האט ער גַּעַלְעָרְטָן. טְרִינְעַ-רייצְעַ האט אַיז עַפְּס גַּעַטְרָאָכָט אָזָן בְּשַׁעַטְמָעָשָׁה אַרְאָפְּגָעָשְׁלָנוּגָעָן דעם לעצטָן לעַפְּלָגִין.

— הַלְמָאִי זאָל אַיךְ לִיגָּן זָאָגָן? — האט זיךְ אַגְּנָעָרְפָּן נַאָךְ אַקוּונְקָלְעָנִישׁ. — דער אַיז אַ מאָן, אָזָן יָעָנְעָר, נִשְׁטָה וַיְנִידְקָה זאָל אַיךְ מִיט די רִיְּדָה, אַיז, נַעֲבָעָד, געוווען אַשְׁלָוְמִיאָל . . . זאָל אַים די ערְדָּגְרִינְג זיַּן! . . .

פלוצְלִינְג האט זיךְ אַ קוֹק גַּעַטְוֹן אַוְיפָּס דעם סַוְהָר אָזָן אַפְּחָד אַיז זיךְ באָפְּאָלָן. סְאַיז אַיר אַזְשָׁ קָאָלָט גַּעַוְאָרָן אַיז די רִיפְּנָן. אַיר פְּנִים אַיז

געווארן וויסס ווי קרייד. דאס ערדענע טעפל איז אַרְוִיסָגֶעֶפֶלְן פון אירע הענט און צערראָן געווארן אויף שאָרבּּנס.

— ווער זענט איר? וואָס ווילט איר? — האט זי אַ גַּשְׁרִי גַּעַזְטָן נישט מיט איר קול, און נאָך אַידְעָר אַיטְשָׁע-גַּאֲדָל האט באָוּזָן צו ענטפֿערָן, איז זי אַ פָּאֵל גַּעַטְוֹן חַלְשָׁוֹת . . . צוֹוִישָׁן די ווייבּּער איז געווארן אַ טומָל אָן אַ גַּשְׁרִי. אַיטְשָׁע-גַּאֲדָל האט זיך גַּדְעָן אַוְיסָגֶעֶפֶל מיטן גַּעַזְמָל אָן זיך אַפְּגַּעַטְרָאָן.

ב

אויפּן מאָרָק אֵין אלט-שְׂטָאָט אָיז גַּעַוּעַן אַ גַּרְוִיס שְׂנִיטְ-גַּעַשְׁעַפֶּט. ס'הָאָט גַּעהָרְטָן צו אָן אַלְמָנָה, וואָס אַיר נָאָמָן אָיז גַּעַוּעַן פִּינְקָל. די פִּינְקָל אָיז גַּעַוּעַן בָּאַרְיִמְט מִיט אַיר קָלוֹשָׁאָפֶט אָן וָאוּלְקָעְנוּדוּדִיקִיט. זי האט גַּעַקְאָנָט רָעַדְן פּוֹלִישָׁן אָן דִּיטְשָׁן אָן אַין דַּעַר וָאָכָּן גַּעַזְגַּעַן אַגְּגָעָטוֹן אָין קָאַרְטָעְנָעָה קָלִידְעָר אָן אַין צִירָוָן. אַיר שִׁיטְלָאָז גַּעַוּעַן גַּעַקְאָרְבָּט אָן ס'הָאָט גַּעַשְׁטָעְקָט דָּעָרִין אַ וְלִיבְּרָנְדָרָקָם. שִׁיכְיָה לְעָך האט זי גַּעַטְרָאָגָן מִיט הַוִּיכָּעָן קָנְאָפְּלָעָן. אַירע קָלִידְעָר האט זי גַּעַלְאָזָט מָאָכָּן בַּי אַ שְׁנִידְעָר, וואָס האט גַּעַנְיִיט פָּאָרְפִּיזָט. זי אָיז גַּעַוּעַן אַחְנוּדוּדִיקָעָן, אַגְּרִינְגָעָבָעָן, ווי אַסְטָרְהָהָלָה, מִיט שָׁאָרְפָּעָ אַוְיָגָן אָן מִיט אַ נָּאָת, ווי דַּעַר שְׁנָאָבָל פָּוָן אַ רְוִיבְּ-פּוֹיגָל. אַירע שְׁפָאָסָן אָן גַּלְיְיכְוּרְטָלְעָך האָבָּן גַּעהָאָט אַ שָּׁם צוֹוִישָׁן סָוחְרָיִם.

נו, אָיז די אַשָּׁה גַּעַוּוֹרָן אָן אַלְמָנָה צו עַטְלָעְכָּע אָן צְוָאנְצִיק יָאָר אָן מַעַר נִישְׁט חַתּוֹנָה גַּעהָאָט. וְזָאָרוּם נִישְׁט? דָּאָס אָיז גַּעַוּעַן אַיר סָוד, קִינְעָר האט זיך נִישְׁט אַיְנְגָעְשָׁטָעָלְט זַי צו פְּרָעָגָן. אַיר מָאגָן, ר' יוֹסְף רָאָפְּאָרָט, אָיז גַּעַוּעַן אַגְּבִּירִישָׁעָר זַוְּ, אַתְּלִימְדִ-חִכְּמָה אָן אַ קָּעְנָרָע. מִסְתְּהָמָה האט זי אַיִם נִישְׁט גַּעַקְאָנָט פָּאָרְגָּעָסָן. דַּעַר אַמְּתָא אָיז גַּעַוּעַן, אָז פָּאָר זַיְן פְּטִירָה אָיז זי גַּעַקְמָעָן צו זַיְן בָּעַט אָן פָּוָן אַיר אַיְגָעָנָעָם וּוְיַיְן גַּעַגְעָבָן תְּקִיעָתִיכְפָּ, אָז זי וּוּעָט קִינְמָאָל נָאָך אַיִם נִישְׁט חַתּוֹנָה האָבָּן. האט גַּעַטְרָאָפָּן, דָּאָס די אַשָּׁה פִּינְקָל רָאָפְּאָרָט האט אַגְּגָעָהָבוֹן לִיְיָדָן פָּוָן עַפְּעָס אָן אַיְגָעָוִינִיקָּסְטָעָר שְׁלָאָפְּקִיטָה. די גַּרְעָסְטָעָז דָּאָקָר טוֹרִים האָבָּן אַיר נִישְׁט גַּעַקְאָנָט הַעֲלָפָן. אָיז יָעָנָר צִיְּתָה האט מעַן

גערעדט, דאס אין ווין וואוינט אָ דאקטאר, וואס טוט וואונדער, מאכט ממש פון טויט לעבעדיק. די אשה פינקל האט דערום איבערגעלאזט די קראם בי אירע דריי משורתים, אײַן יונגערטמאן אונ் צוּווַיַּה מידלעך, אונ் איז אועוק קיין ווין. אעלע דריי זענען געווען אירע קרובים אונ் זי האט זיך געקאנט פאָרלאֹן אוּף זי אונַן אוּף זיעֶר ערלעבקיט.

חדשים זענען אועוק אונַן מ'האט פון דער אשה נישט געהערט. מ'האט שווין אָנגעההיבן מודמלען, אָז פינקל איז מעַר נישט צוישן די לעבעדיקע. אַיידער זי איז אועוקגעפֿאָרַן, האט זי געמאַט אַ צוֹוָהָה, ווֹאוֹ זי האט אָ טיל פון אַיר פֿאָרמְעָגָן אָפֿגָעָשְׁרִיבָן אַיר משְׁפָחָה, אונַן דאס אַיבָּערִיךָע — אוּף עולמוֹת. אַירע טִיעָרָע קְלִידְעָר אָז דִּי זִידְעָנָע ווֹעַשְׂה האט מעַן גַּעֲזָלַט פֿוֹגָאנְדָּעָרְטִילְעַן צוּוַיַּשָּׁן אַרְעָמָעַ בְּלוֹתָה. זי האט אַיבָּערִגעָלָזָט אָ סְבָּוּם אוּף צוֹ דִּינְגָּעָן צָעֵן בְּטָלְנוּמִים, זיַּיְזָלָן אָ יָאָר נָאָךְ אַיר פְּטִירָה זָאָגָן קְדִישָׁאָן לְעָרְגָּעָן מְשָׁנָיוֹת. מ'האט אַוַּיךְ גַּעֲזָלַט לְאָזָן בְּרָעְנָעָן אַיְן בִּיתְמִידְרָשָׁא אָ נְרָתְמִידָא אַוַּיךְ אַיר נָאָמָעָן. קְרוֹעָן, די אַשְׁהָה האט זִיךְ בָּאָזָאָרְגָּט, זיַּזָּל נִישְׁטָהָ קְוּמָעָן צָוָם בִּיתְהִידְוִינְדְּמָעָה מִימִטְלָיְהָעָן לְיִדְיִיכָּעָן הָעָנָט. נָוָה, האט דְּעָרְוִוִּילְקָיְינְעָרָן נִישְׁטָה גַּעֲלָאָזָט סְאַיְן פון אַיר גַּעַוּאָדָה, אָזָן דִּי וּאָרְשָׁעוּוֹדָרָן קְאָבָן נִישְׁטָה גַּעֲלָאָזָט דִּירָן אַיר הָאָב אָזָן גּוֹטָס וּלְאָגָן מ'האט נִישְׁטָה גַּעַרְקִיגָּן קִין זִיכְעָרָעָן יִדְעָה אָז זִיךְ שְׁוִין אַוַּיךְ עַלְמָאַדְקָשָׁוֹת. אָזָן צָוַיְזָעָן אַרְבִּיבָּרְדְּרִיְּיָה פְּעָרְטָלְיָה. אָז פְּינְקָל אַיְן שְׁוִין נִישְׁטָה קִין הִיגָּעָן, אַיְן גַּעַוּוֹן קְלָאָר פָּאָר אַלְעָמָעָן, דָעַן אַיְן אָ קְנָאָפְּ אַיר צִיְּתָן אַיְן נִישְׁטָה אָנְגָּעָקָומָעָן פון אַיר קִין תּוֹמְנוֹתָהָוֹת. אַירע נָאָגָעָן הָאָבָן שְׁוִין גַּעֲהָאָט זִיךְ בָּאָקָלָאנְטָה, אָזָן ווֹעַן מ'האט דְּעָרְמָאָנָט אַיר נָאָמָעָן, האט מעַן גַּעֲזָאָגָט: אָפֿגָעָשִׁידָט זָאָל זִיךְ זִיךְ, אַדְעָר: עַלְיהָה הַשְּׁלָוּמָה. אַיְינְיקָעָן וּוּיְיבָּרְדָּה הָאָבָן גַּעֲהָאָט חְלוּמָות, דָאָס זִיךְ גַּעַקְוּמָעָן צָוֹ זִיךְ אָנְגָּעָטָן אַיְן חְרִיכִים אָזָן גַּעַבְעָטוֹן מִזְאָל אַרְבְּעָרְפִּירָן אַירע בִּינְעָרָן קִין וּוּאָרְשָׁעָן זִיךְ מְקָבָר זִיְּן נָעָבָן אַירע עַלְטָעָרָן אָזָן אַוְרְ-עַלְטָעָרָן, דָעַן אַיר נְשָׁמָה האט אָז דָעַם גַּוְיָאִישָׁן ווֹין קִין מְנוֹחָה נִישְׁטָה.

פלְּצָלִילְגָּג האט מעַן דְּעָרְהָעָלָט די אוּיסְטָעָרְלִישָׁע שְׁמוּעה, אָז פְּינְקָל אַזְּרִיקְגַּעֲקָומָעָן. פֿאָרְגָּאָכָט, ווֹעַן אַירע מְעַנְתָּשָׁן זָעָנָעָן גַּעַזְעָסָן אַיְן גַּעַזְעָלָב אָזָן מ'האט זִיךְ גַּעַגְוִיִּת אַנְצּוֹזִינְדָּן דָעַם אַיְילְ-לְאָמָּפָּה, אַיְן פְּינְקָל אַרְלִינְגְּגַעְקָומָעָן. זִיךְ גַּעַוּוֹן אָנְגָּעָטָן אַיְן שְׁוּאָרְצָעָן מְלֻבָּשִׁים

און איר געשטעלט האט אויסגעזען מאגערעד און העכער. אויף די
משורטים איז געפאלן אוא פחד, או ווי האבן פאלידין דאס לשונ. פינקל
האט א זאג געטן :

— איר האט אודאי שוין געדעכטן, איז איר זענט מיינער פטוד?

— חס ושלום! — האט גענטפערט דער משורת.

— ווארום האט די מומע נישט גשריבן? — האט געפרעגט דאס
עלטערע מידל און זיך צועוינט.

— איז כ'האב נישט גשריבן, מסתמא האב איך נישט געקאנט!
— האט פינקל גענטפערט אויך איר שטרענגן אופן.

זי האט דערציילט בKİזא, איז איז געלעגן איז זיין אין שפיטאָל
און איז געווען זיער שלאָט, נאָר איצט איז איר בעסער. זי איין, אַפְנִים,
ニeshט גענויגט געווען לאָנג צו שמועסן ווועגן איר גסיעת. זי איז געווען
אַ פֿאַרְעָנְדְּעַטְּעַט. אַיר פֿנִים איז געווען אַינְגַּשְׁפְּלָלְן אַון גַּעֲלָעָט. זי
אויגן האָבָן גַּעֲקֹקֶט שַׁאֲרָךְ אַון עַפְסָט וַיְוִיתָן אַוּוֹרָן
גַּעֲבִוְיָגְעָנָעָר אַון שְׁפִיצְקָעָר. זי איז אַ גַּאנְצָן טָאָג גַּעֲזָעָסָן אַין קְרָאָם
אוֹן אַרְיִינְגְּעָקָוֹקָט אַין אַ מְנוֹרָתָהָמָאָר, אַבְּעָר דָּס יַנְגָעָר מִידְלָהָאָט
גַּעֲמָעָדָקָט, אַז זַי מִישְׁטָן נִישְׁטָן אַיבָּעָר קִיְּזָן בְּלָאָט אַון הָאָלָט אַלְעָמָל בֵּי
דֻּעַם אַיְגָעָנָעָם דָּף. דָּס אַיז אַיר גַּעֲוָעָן אַ חִידְשָׁן. וַיְיִבְעָר האָבָן
גַּעֲהָלָטוֹן אַין אַיז קוּמָן זי אוֹיסְפְּרָעָגָן אַיז זי באַשְׁוִינָעָן, נאָר זי זי
זַי אוֹיפְּגָעָנוּמָעָן קָאַלְטָלָעָד אַון פְּרָעָמְדָלָעָד. זי זי עדָן אַיְגָעָנָעָם אַפְּגָעָ
פְּטָרָט מִיט דָּעַר אַיְגָעָנָר תְּשָׁוָהָה: אַז זַי אַיז גַּעֲוָעָן זַיְעָר שלאָט. זי
יַוְנָגָן וַיְיִבְלָעָךְ האָבָן זַי גַּעֲפָאָרְשָׁת, אַוְיבָּן ווִין אַיז וַאֲרָהָאָפְטִיךְ אַ גְּרוּסִיךְ
אַרְטִיכָּעָ שְׁטָאָט, אַזְן ווִי דִי פְּרוּעָן קְלִידָן זַיְעָרָן, אַזְן וַאֲסָעָרָ
מְאַדָּעָס סְזָעָנָן דָּאָרָט אוֹיפְּגָעָקוּמָעָן, נאָר פִּינְקָל האָט גַּעֲטָעָהָת:

— כ'האב רַעַכְתָּ דִי שְׁטָאָט נִישְׁטָן גַּעֲזָעָן. דָּעַר קָאָפְּ אַיז מִיד נִישְׁטָן
גַּעֲוָעָן דָּעָרְבִּי.

אַיז אַיְגָעָנָעָם אַ טָּאָג, ווּעָן פִּינְקָל אַיז גַּעֲזָעָסָן אַיז אַיר קְרָאָם, זַי
אַיְלָ פָּוָן אַיז זַיְיט, דִי שְׁעָרָ פָּוָן דָּעַר אַגְּדָעָרְעָד, אַיז האָט מִיט אַ גְּלִיְיךְ
וַעֲרָנְדִּיקָן בְּלִיךְ אַרְיִינְגְּעָקָוֹקָט אַין מְנוֹרָתָהָמָאָר, אַיז אַרְיִינְגְּעָקוּמָעָן
אַיְטְשָׁעָגָדָל. אַיךְ האָב אַים גַּעֲהִיסָּן גַּיְוִין קוּפָּן טָוָךְ אוִיךְ אַ קָּפְאָטָעָ
און ער האָט אַזְיִי גַּעֲטָוֹן. ער האָט פְּאַרְפִּירְט אַ שְׁמוּעָט מִיט דָּעַר שְׁנִיְיךְ

קרעמעדרין און דערציילט, איז ער איז א סוחר פון דאנציג און אן אלמן. שוין לאנג איז איעיר וויב ליעבט נישט? — האט פינקל געפרעגט, און אייטשע-גאדל האט איר דערציילט, ווי לאנג. וואס טוט איר אין וואראשע? — האט זי געפרעגט, און ער האט געזאגט, דאס ר'האט בדעה דא אויפצובויען א שטינגערדנע מועיר פון פיר שטאך, מיט דריי הופן. צו וואס טויג איז אוזא גראיס געמי? — האט פינקל געפרעגט, און ער האט געזאגט: ואָרְוּם נישט? מ'בױַיט נישט בלוייז פאָר זיך, נאָר פאָר קינדער און קינדִס-קינדער. איר האט דען קינדער? — האט פינקל געפרעגט, און ער האט געענטפערט: די ערשות, עליה השלום, אייז געווען אן עקרה, אבער איז שטיי איצט און שידוכים. פינקל האט אים געפרעגט וויפל אילן געוואנט ער דארף אויף דער ושופיצע און ער האט געענטפערט: וואס אייז די נפקאַמינה? אַבֵּי אַינְצַחְוִילֶן דעם גוף. און ער האט זי אַנְגַּעֲקֹטַט מיט זיינע פֿאָרְלַאַשְׁעָנָע אַוְיגָן, און זי האט אים אַפְּגַּעַנְטַפְּעָרָט מיט אַשְׁטוּמָעָן בְּלִיךְ פָּוּן אִירָעָטְרִיבָּע שְׂוֹאָרְץ אַפְּלָעָן.

צומאָרגָנס האָב אַיך אייטשע-גָּאָדָלָעָן גָּהִיָּיסָן שִׁיקָּן צו פִּינְקָלָעָן אַשְׁדָּכוֹן. סְטִיטִישָׁן, כ'הָאָב דָּאָךְ אַ וַיְיִבְּ! — האט ער געטענהָט, און אַיך האָב געענטפערט: האָסְט גָּרְנִישָׁט, טו וואס אַיך היִיס דִּיר. בְּקִיצָּרָה, דער שְׁדָכוֹן אַיז אַוְעָק אַון פִּינְקָל אַיז צוֹוְשָׁן אַיז אַון נִין באַשְׁטָאנָעָן.

ווען די מְשֻׁרְתִּים אַון די שְׁכָנוֹת האָבָן זיך דערוואָוסט, אַיז פִּינְקָל האָט אַיְנְגָעְווֹילִיקָט חַתּוֹנָה צו האָבָן, זענָען זַיְיַ שְׁטָאָרָק פֿאָרוֹאוֹנְדָּעָרט גַּעַד ווֹאָרָן. די לִיְּטָז זענָען גַּעַטְמָעָן אַיך ווַיְנִיטָּשָׁן מַולְטָוב אַון זי האָט גַּעַד עַנְטַפְּעָרָט: יִשְׁרָאֵלָה. אַון ווען מ'הָאָט זי געפרעגט: ווער אַיז דער חַתּוֹן? פָּוּן ווֹאָגָעָן קָוָמָט ער אַון וואס טוט ער? — האָט זי געענטִי פָּעָרָט: ווער ווַיְיסְטָט? עַפְּעָס בּוֹיט ער אַהֲיוֹן אַיז מַאְרָק . . . סְטִיטִישָׁן, ס'אַיז דָּאָך נִשְׁטָא קִיּוֹן לִיְּדִיקָּעָר פְּלָאָץ? — האָט מעָן זי אַיבְּעָרָד געפרעגט, אַון פִּינְקָל האָט צְוָרִיקְגַּעַזָּגָט: מִינְסְטָאָלָבָן זַאל ער בוּיָ� אַוְיפָּן ווַיְנִטָּמָט . . . אַון אַוְיבָּוָאָיָל זי האָט גַּעַשְׁמִיכִילָט, זענָען אִירָעָט אַוְיגָן גַּעַבְּלִיבָּן שְׁטָאָר אַון פִּינְצָטָעָר, אַון צְוָמָאָל ווען די ווַיְיִבְּעָר האָבָן זיך דערָעָר עַנְטַפְּעָרָט צו אַיך, האָט זיך זי אַוְיסְטְּגָּדוֹכָט, אַיז ס'שְׁפִּירָט זיך פָּוּן אַיך אַן אַוְיסְטְּעַרְלִישָׁעָר דִּיחָה. מַחְמָת פִּינְקָל האָט בָּאָלָד ווַיְיִדְעָר זיך פָּאָרְטִיפָּט אַין דעם סְפָּר מִיט די גַּעַלְבָּלְעָכָע בְּלַעַטָּעָר, האָט מעָן זי צוֹרוֹ גַּעַלְאָזָט,

און די וויבער האבן געמורמלט צוישן זיך : ס'אייז עפעס נישט די
אייגענע פינקל. און זיין האבן פאללאוט איר געוועלב מיט א שוער
געמיט.

¶

פינקלס משרותים האבן גערעכנט, דאס זיין ער בעל-הביתטע וועט זיך
רייך אויסקלידין צו דער חתונה, נאר זי האט קיין ניעז מלבושים זיך
ニישט געלאָזט ניעען. די מoid, וואס האט געדינט אין פינקלס הויז, האט
איינגעזען, איז איר בעל-הביתטע פירט זיך משונחידק. דאס עסן, וואס
זי האט איר צוגעטראָן, האט זי כמעט נישט אַנגערירט. זי האט
קיינמאָל נישט געמערכט, זי זאל גיין אין קעמערל טוּן איר באָדערפֿעניש,
זי זאל זיך וואשן, איבערבייטן אַ העמד. זי האט אויך נישט אַיבערגעַי
טוּן קיין מלבוש. דאס געלעגעַר, וואס זי האט איר אויסגעבעט, איז
געבליבן צומאָרגנס אַזוי גלאָט און קאָלט ווי געכטן. ווּן זי איז געַ
גאנגען איבער דער שטוב, האט מען נישט געהערט אירע טרייט. ס'האט
אָפט געטראָן, איז די מoid האט צו איר גערעדט און זי האט נישט
גענטפֿערט. אויבוואויל ס'אייז שוין אַפְגַעַשְׁטַעַלְט געווֹאוֹן אַ זָמָן-חתונה,
האט פינקל נישט געמאָכט קיין שום פֿאַרְבָּאַרְטִיטֶוֹגֶעֶן. איינמאָל האט
די דינסט זי געפרעגט : וואו וועט שלאָפָן דער בעל-הבית ? וואס פֿאָר
אַ בעל-הבית ? — האט פינקל צוּרִיק געפרעגט. כ'מיין, נאָך דער
חתונה, — האט די דינסט געשטאמלט. פינקל האט אַ שאָקל געטונו
מייטן קאָפָן : ר'עט שלאָפָן דאָרט, וואו דער ערשטער . . .

אַ נאָכט פֿאָר דער חתונה האט פינקל זיך באָזיוֹן אין מקוה. די
ויבער האבן זיך עפעס נישט געיליכט אויף אַיר קומען, און אלע זענען
גריליעַך פֿאַרוֹאַנדערט געווֹאוֹן. אַיר אַרְיַינְקְומַעַן האט אַן אַ פֿאַרוֹואָס
אַרוֹיסְגַעֲרוֹפָן בַּיְדֵי פֿרוֹיַעַן אַ פַּחַד. זי האט אויסגעזען אַין אַירע שׂוֹאָרַי
צע מלבושים משונה לאָנג און דאָר. אַיר געשטאלט האט נישט געווֹאוֹרָפָן
קײַין שאָטן אויף דער וואָנט. די טיקערין האט זיך דערגענטערט צו
אַיר, געווֹאלט אַיר העלפָן זיך אויסטוֹן, נאר זי אַיז זי פֿאַרְבִּיגְעַגְּאַנְגָּעָן.
זי האט זיך אַוועְקְגַעְזְעַט אַויף אַ ברעג באָנק אַן גענוּמָען אַראָפְצִיעַן די
קליעַדער. צו אלעמענס שטויינונג זענען אַירע זאָקָן געווֹעַן צעריסן אַן

איך וועש — געלעקט. איך נאכטער גוף איז געווען איז אויסגע策רט, או מ' האט געקענט איבערציילן יעדע דיפ. זי איז א גלייבע אראפ מיט די טרעד אין ואסער, זיך אונטערגעטיקט שויגענדיקערהייט און איז א לאנגע וויל געליבן אונטן. ס' האט אפילו קיין בלועל נישט געטן. דערנאך האט זי ארויסגעשטוקט דעם נאסן קאפ. איך שיידל איז געווען נישט געשווין אדער געגאלט, וויס איז דער מנהג בי פרומע וויבער, נאר באזאקסן מיט בינטולעך צעהויבערטע האר.

ס' איז געווען איז דער נאכט פון דער חתונה. פינקלס מידלעך האבן אנגעטען זואקענע ליכט איז די לייכטער און איז די הענגי לייכטנע. די כלה האט אנגעטען א שוואיך זייזן קלידי מיט א שלעפ און זיך אועקגעשטעלט ביימ פענצעטער אויסקון דעם חתן. איטשע-גאָדַל איז געקומען א מבוהליךער, מיטגעבראָכט א דײַן און טעלעכ אָרְעֶמֶעָ ליט צו א מניין. אלץ איז צוּגָאנָגָעָן וויס דער שטייגער איז. דער דײַן האט מיט א גענדזענער פון גערשיבן די כתובה און מסדר קידושין געווען. וווען ס' איז געקומען צו מקדש זיין, האט איטשע-גאָדַל אָרוֹיסִ גענווען פון בוועט-קעשענע א רינגל און עס אָנְגָעָטָן פינקלען אויפֿן זייזן-פֿינְגָעָר. דערנאך האט מען גיך צענוומען די חופה און אועקגעשטעלט די שטאגען הינטערן אויזן. די דינסטמויד האט דערלאָגָט די געסט לעקעך און בראנפֿן און זיך האבן געוואונטשן חתנ-כלַה — מול-טוב. וווען דער דײַן האט אָנְגָעָוָאָונְטָן פינקלען: אם ירצה השם אויף א ברית, האט זיך שמייכל געטן און געוויז א מיל לאָנָגָע שווארצלעכּ ציין. איטשע-גאָדַל האט איינגעבויגן דעם קאָפ און געכּיבָעָט . . .

— אָ גוּטָן נאָכָט ! אָ מַזְלִידְקָעָן נאָכָט ! — האבן די ליט גערופֿן און זענען אהימגענָגָעָן.
די דינסטמויד איז יעגעם אונט געווען פרײַ און זי איז אוועק צו איך מוטער. פינקלס מoidן האבן זיך געליגט שלאָפֿן איז די אונטער-שטע חדרים. פינקל און איטשע-גאָדַל זענען געליבן אלַין.
— זאל איך אויסלעשן די לייכט ? — האט זיך געדרעטן, און איטשע-גאָדַל האט גענטפֿערט : מיינסטאָלבָן. וואָרום ביסטו איז אויס פֿאָראָומְעָרט ? — האט זיך ווידעער געדרעטן, און איטשע-גאָדַל האט געזאגט : ס' דוכט זיך דיר אויס.

— ווילסט עסן, אדער שלאָפָן? — האט פינקל אַ מְוֻרְמָל געטונ.

אייטשע-גאָדָל האט גענָאָט: כ'ויל שלאָפָן, איך אויך — האט פינקל זיך אַנגערופֶן מיט אַ זיפֶץ.

זיז אַז גענָאָגָען צום שלאָפָה-חַדֵּר אָזן אייטשע-גאָדָל אִין אַיר נַאֲכַבָּע גאנָגָען מיט וּאֲקָלְדִּיקָע טַרְיט. זיז זיינָען פָּאוֹבִי אַ פִּינְצְּטָעָרָן נַאֲגָג. וואָס אַז מיט דיין הויז? — האט פינקל געפְּרָעָגָט. דער פְּלָאָז אִין שווין דא, האט אייטשע-גאָדָל געפְּרָעָפְּלָט. פְּלָאָז אִין אלעַמָּל דא! — האט פינקל געָזָאָט שטְרָעָנָג. פְּלוֹזְלִינְג האט אייטשע-גאָדָל דערשְׁפִּיט. אָז זיך דערוּיְטָעָרֶט זיך פָּוֹן אַים. וואָו גַּיְסָטוֹ? — האט ער אַ פְּרָעָג געטונ, אָז זיז האט גַּזְזָאָגָט: קָוָם, האָב נִישְׁתְּ קִין פָּחָד.

די שלאָפָה-שְׁטוּב אָז גַּעַוּעַן מְשׂוֹנָה בְּרִיטִית אָזָן עַפְּסָס וּוֹי אָן וּוּנט. אַ זַּוְינְט האט גַּעַבְּלָאָזָן, וּוֹי אַינְדְּרוֹיסָן. אַ נִּשְׁתְּ-גַּעַוּוֹיְנָלְעָכָע חַשְׁכָּות אַז דָּאָרט גַּעַשְׁטָאָגָעָן. טו דייך אויסָס! — האט פִּינְקָל בְּאָפְּוּלִין. ס' אַז קָאָלֶט! — האט אייטשע-גָּאָדָל גַּעַרְפָּוֹן. ער האט גַּעַוְאָלָט זיך צַוְעָצָן אוֹרֶף אַ שְׁטוֹל אָז אַוְיסָטוֹן די שִׁיר, נַאֲרָ רְ'הָאָט גַּעַטְאָפְּט אִין דער פִּינְצְּטָעָרָנִיש אָז נִשְׁתְּ גַּעַקְאָנָט גַּעַפְּינְגָעָן קִין בענְקָל. וואָו בִּיסְטוֹ? — האט פִּינְקָל זיך אַנגָּעָרוֹפָן. בִּיסְט שווין אִין בעַט? — האט אייטשע-גָּאָדָל גַּעַמְוָרָלָט, אָז פִּינְקָל האט צְוִירִקְגַּעַמְוָרָלָט: דָּוְכְּט זיך יָא. כ'קָעָן נִשְׁתְּ גַּעַפְּינְגָעָן קִין בענְקָל וואָז זיך אוֹיסָצָטוֹן — האט אייטשע-גָּאָדָל זיך גַּעַקְלָאָגָט אָז פִּינְקָל האט גַּעַשְׁפְּטָשָׁעָט: בִּיטְט נִעְבָּעָגָג אַגָּר אַ פְּרָעָמִיאָל. באַיְנְ-בְּרִירָה האט ער אוֹוּקְגַּלְיָינְט דָּאָס פּוֹטָעָר אָז דָּאָס סְוִיבְּלָעָנָע הַיְתָל אַוְיףָּ דָּעָר ערָד. ער האט זיך גַּעַלְאָזָט קְרִיכָּן צָוָם גַּעַי לְעִגָּר מִיט שְׁטְרוּכְּלָעַנְדִּיקָע קְנִי. מִיט אַמְּאָל האט זיך אַים אוֹיסָגְּעוֹיוֹן, אָז ער זַעַט אַ גְּרוֹב. וואָס פָּלָאָגְּטָעָסְטוֹ דייך? — האט פִּינְקָל גַּעַבְּרוּמָט, אָז אַיְטְשָׁע-גָּאָדָל האט אַ שְׁעַפְּטָש גַּעַטָּוֹן: עַפְּעָס זַעַט אַיך אַ גְּרוֹב. וואָס פָּאָר אַ גְּרוֹב? — האט פִּינְקָל גַּעַדְוָפָן מִיט שְׁרָעָק, אָז אַיְטְשָׁע-גָּאָדָל האט אַפְּגַּעַנְטָפְּעָרֶט: ס' דָּוְכְּט זיך מִיר, אַדְעָר וּוֹאָס? . . . אָז וּוֹי ער האט אַרְוִיסְגַּעַבְּרָאָכָט די דָּאַיְקָע וּיְדָא אָז ער אַרְיִינְגַּעַפְּאָלָן אָז אַ פְּאַדְיְפָּ�גָן. ס' האט גַּעַטָּוֹן אַ הוֹילְזָן קָלָאָפָ, וּוֹי בִּינְעָרָד וּוֹלָטָן זיך גַּעַשְׁאָטָן. וואָס האט פָּאָסִירָט? — האט פִּינְקָל גַּעַפְּרָעָגָט. כ'בֵּין אַרְיִינְגַּעַפְּאָלָן, דָּאַטְעָוָעָ מִיד!

— האט אייטשע-גָּאָדָל גַּעַרְעָכָט אָז דִּי צָוָג אִין אַים גַּעַוְאָרָן אַלְזָ שְׁנוּדָעָר. פִּינְקָל האט גַּעַפְּרוֹאָזָט זיך אַיְמְפְּהִוְיָבָן אָז אַים הַעֲלָפָן אַוְיףָּ

שטיין, נאר אידער געלענקיין זענען געווען ווי אפגענומען. כ'פארדשטיי נישט וואוַהין ביסט אַרײַנְגָּעֶפָּאַלְגָּן, ס'זענען דאַ נישטאָ קִין גְּרִיבְּעָר! — האָט זי גָּעוֹרְפָּן. אַ לאָגָע ווַיְיל האָבָּן בִּידָּע שְׂטִילְגָּעְשָׁוְיגָן. דערנָאָד האָט פִּינְקָל זִיךְּ אַנְגָּעֶדְּרָוָן: ווַיְיִ אֵיזְּ מִידְּ אָוֹן ווַיְנַהֲדֵּה, מִידְּ מַאֲכָן זִיךְּ נַעֲבָעֵד אָוְמִיסְטָ צָוֵם נָאָר. בִּיסְטָ, חַלְילָה, קְרָאָנָּק? — האָט אִיטְשָׁעְגָּאָדָל גַּעֲרָעְדָּט מִיטָּ אַ פָּאָרְדְּשָׁטְיקָט קָוֵל אָוֹן פִּינְקָל האָט אַ זָּאָג גַּעֲטָוֹן מִיטָּ אַ נִּיגְּזָן פָּוֹן מַעְנָה-לְשׁוֹן: כְּבִין מַעְרָ וּיְ קְרָאָנָּק. כְּבִין טְוִיטָ וּיְ אַלְעָ טְוִיטָעָ . . . גּוֹאָלָד, שְׁמָעַ יִשְׂרָאֵל הָאַלְקָיְנוּ הָאַחֲד! — האָט אִיטְשָׁעְגָּאָדָל גַּעֲטָוֹן אַ כָּאָרְכָּל מִיטָּ דָעַם לְעַצְּטָן בִּיסְטָ צְרוּיקְגָּעְרוּפָעָנָעָם חַיָּות, אָוֹן פִּינְקָל, דֵי גָּאָטְפָּאָרְכְּטִיקָּע, האָט אַפְּגָּעָנְטָפָּעָרָט: בָּרוּךְ שֶׁמֶן כְּבָודָ מלְכוֹתוֹ לְעוֹלָם וְעַד . . .

צְוּמָאָרְגָּנָס האָט זִיךְּ פָּאָרְשָׁפְּרִיטָ אַיְבָּעָר וּוְאָרְשָׁעָ דִי שְׁמוּעָה, אָז פִּינְקָל אָוֹן דָעַר חַתּוֹן אַיְרָעָר זעַנְעָן אִין דָעַר חַוְּפָּה-נְאָכָּט נַעַלְמָ גַּעַוָּאָרָן. פְּרִיעָר האָט מַעַן גַּעַרְעָכָט, אָז דָאָס פָּאָרְפָּאָלָק אֵיזְּ אַנְטְּלָאָפָּן קִין דָאָנְצִיגָּא. אַוְיְבוֹאָוִיל קִינְנָעָר האָט נִשְׁתַּחַת בָּאָגְרִיפָּן צַו וּוְאָס אָוֹן פָּאָר וּוְעַמְעָן זַיְהָאָבָּן גַּעַדְאָרְפָּט אַנְטְּרִינְיָעָן וּוּרְדָן. דערנָאָד אֵיזְּ אַגְּגָעָקוּמָעָן פָּוֹן וּוְיַן אַ בְּרִיוֹן. אִין בְּרִיוֹן אֵיזְּ גַּעַשְׁטָאָנָעָן, אָז פִּינְקָל אֵיזְּ גַּעַשְׁטָאָרָבָן מִיטָּ אַלְעָגָעָחָדִים צְוָרִיק אָזְן אַזְמָהָאָט זַיְמָקָבָר גַּעַוְוָן אַוְיָפָן דָאָרְטִיכָּן בִּיתְ-עוֹלָם. עֲרַשְׁתָּאָצָן אַזְמָהָאָט זַיְמָקָבָר גַּעַוְוָן אַוְיָפָן דָאָרְטִיכָּן בִּיתְ-עוֹלָם. דָאָן האָבָּן דִי לִיְּטָ בְּאָנוּמָעָן, אָז דִי צְרוּיקְגָּעְרוּפָעָנָעָם פִּינְקָל אֵיזְּ גַּעַוְוָן אַ פָּאָרְשָׁטְעָלְטָעָ אָזְן אַזְמָהָאָט זַיְמָקָבָר גַּעַוְוָן אַיְטָלְפָּאָלְבָּלְעָנְדָעָנִישָׁ. מַהָּאָט זִיךְּ אַזְמָהָאָט דָעְרוֹאָוָסָט, אָז מִיטָּ אַזְמָהָאָט אֵיזְּ צְוָרִיק אֵיזְּ גַּעַשְׁטָאָרָבָן אָזְן וּוְאָרְשָׁעָ אַכְּבָּצָן אִיטְשָׁעְגָּאָדָל, אָזְן אַזְמָהָאָט אֵיזְּ צְוָיִי מַאלְגָּעָקוּמָעָן שְׁרָעָקָן זַיְן אַשְׁהָ טְרִינְעָ-רְיִיצְעָ, וּוְאָס האָט שְׁוִין גַּעַהְאָט אָזְן אַנְדָּרָהָן. אָזְן אַלְעָ שְׁטוּבָן אָזְן דָעַר גַּעַנְגָּט האָט מַעַן גַּעַלְאָזָט אַיְבָּרְקָהָן דִי מְזוֹוָתָה. צַעַן יְיִדְעָן זעַנְעָן גַּעַגְּנָגָעָן אַוְיָפָן אִיטְשָׁעְגָּאָדָלָס קָבָר, גַּעַבְעָטָן בֵּי אִים מְחִילָה אָזְן אַיְם בָּאָשְׁוּאָוִירָן, עָרָזָל בְּלִיְּבָן אַזְמָהָאָט זַיְן דָעַם נִשְׁתַּחַת קָוּמָעָן בָּאָלָאָ. מְוֹתְשָׁעָן דִי לְעַבְעַדְקָעָ. אָזְן כְּדִי מְפִיסָן זַיְן דָעַם מַתָּה, האָט קָהָל אִים גַּעַשְׁטָעָלְטָ אַ מְצָבָה. אַזְיִ אַזְמָהָאָט אֵיזְּ דָעַר אִיטְשָׁעְגָּאָדָל, וּוְאָס אֵיזְּ אַוְעָקָפָן דָעַר וּוְעַלְטָ אַוְמָבָאָקָאנָט, נַאֲכָן טְוִיטָ גַּעַוְוָרָן מְפֹרְסָם. אָזְן וּוְעַן זַיְן פְּרִיעָרָדָיָה דִּיק וּוְיִבְּ, טְרִינְעָ-רְיִיצְעָ, האָט, מַיטָּ מַזְלָל, גַּעַבְיָוִיזָן אַ בּוּנִיכָרָה, האָט זַיְ אִים אַ נְאָמָעָן גַּעַטְוֹן. נַאֲךְ אַיְרָ עַרְשָׁטָן מָאָן — אִיטְשָׁעְגָּאָדָל.

נוּ זעַנְעָן אִיטְשָׁעְגָּאָדָל אָזְן פִּינְקָל נִשְׁתַּחַת גַּעַוְוָן דִי אִינְצִיקָעָ צְוָיִי

מתים, וואס זענען געגנגען טאנצן. איך טו אפט אזעלכע שפֿאָסן. די
וועטלט איז פול מיט ברַ-מִינְגָס, וואס האבן אַנְגַעַטְוֹן סַוְבְּלָעָן אָן זְשֻׁפְּיִצְעָס
און טכּוּרָעָנָע טוֹלִיפָעָס אָן סַאְמַעְטָעָנָע שׂוּבָעָס, אָן זַיִי הַוְלִיעָן אַרְוָם
אוּפִין עַוְלָם-הַדְמִיּוֹן. אָפְשָׁר אֵינוֹ עַס דִּין שְׁכַנְן, אָן אָפְשָׁר דִּין וּוַיְיבָ, אָן
אָפְשָׁר בִּיסְטוֹן אַלְיָין אֲמָת? . . . אָנוֹ, קְנוּפֶל-אַוִּיחָדָה דִּין טוֹזְלִיק! ס'קָאָן
גְּדוּלָעָךְ גַּעֲמָלָט זַיִן, אוֹ הַינְטָעָרָן לִיְבְּסָעָרְדָאָק בִּיסְטוֹן אַיְנְגָעָהִילָט אֵין
חַכְרִיכִים . . .

דער ייד פון בבל

א גאנצע נאכט איז דער ייד פון בבל, ווי מהאט אים גערופן,
געפארן איינדר אליאן אויף א זאגן וואס איז געגאנגען פון לובלין קיין
ביגאריי. דער בעל-עגלה, א קליען יידל מיט בריטיע פלייצעס און
אייז א פאר הויכע שטיוול, האט שלעפעריך און שווייגנדיק געטרעטען נבען
דער פור, געשאקלט מיטן קאָפּ צוֹגְלִיךְ מיט דער דארער קליאַטשע, וואס
אייז געגאנגען טרייט בי טרייט און האט זיך אלעמאָל אַפְּגַעַשְׁתַּעַלְתָּן. זי
פלעגט מיט איינמאָל קרום אַנְשְׁטַעַלְן די אויערין, ווי אויף שארכן, וואס
ס'ענען מסוגל צו הערו נאָר בעליך, און אומקוּן זיך אויף צורייך
מיט אָ גְּרוּזִין נִשְׁטַּבְּאַבְּרָעָמֵן שֻׁוֹאַרְצָאָפּ — אָ מענטשלעֶדֶקְלוּגָן,
פול מיט געראָכְעָנָעָר לבנה-שיין. ס'האט זיך געדוכט, און זי קוּקְט
דעַרְקָעַנְגָּדִיק און פֿאַרְהִידְוּשָׁט אַוְיָפּ אַוְיסְטְּרָלִישָׁן פֿאַסְטְּוּשִׁיר, וואס איז
געוווען אַנְגָּעָטָן איז אָ סָעָמָעָטָן פֿוֹטָעָר און געטראָגָן אַוְיָפּ קָאָפּ אָ צָעָר
קְנוּיְדָעָרְטָע פֿעָז. זי האט אַפְּילָו אוּפְּגַעַהֲבוּן די שְׁוֹאַרְצָע טַעַמְפִּי
בְּאַהֲרָטָע אַוְיבְּעָרְשָׁטָע לִיפּ אַז גְּעוּזָין די שְׁיַטְּרָעָרָע לְאַגְּנָע צִיִּין, ווי איז אָ
מיַן פֿעָרְדִּישָׁן שְׁמִיכְלָן . . . דער ייד פון בבל האט אָ צִיטָעָר גַּעַטָּוּן,
גענוּמָעָן אַונְטְּעָרָהָוָסָטָן אַז זָגָן אָ שְׁפָרוֹן. דער בעל-עַגְּלָה האט זיך
ווי אוּפְּגַעַכְאָפּט, דערמָאנָט זיך וועמָעָן עַר פֿירְט, אַז זיך אַפְּגַעַשְׁאָקָלָם, ווי
פֿוֹן אָ בִּיןָו אַוְיסְטְּרָכְטָעָנִישׁ. עַר האט מִיטָּן אַרְבָּלָפּוֹן זִיְּן וּאַטְעָנָעָם
שְׁפַעַנְצָעָר אָ זַוִּישׁ גַּעַטָּוּן אַיבְּרָעָן קְוָדְצָן שְׁטָעָרָה, אָ קוּק גַּעַטָּוּן אוּפּ רַעַכְתָּם,
אוּפּ לִינְקָם. אַיְנָעָבְוַיְעָרָט דַּעַם בְּלִיק פּוֹל מִיט אַונְטְּעָרָוּעָנִישׁ חַשְׁד
אייז גַּעַפְּלִידִיק-פֿאַרְשָׁוֹאָמָעָנָע שְׁתָחִים, אַז פּוֹלְצִילְגָּג גַּעַנוּמָעָן גַּעַדְיכְּט
שְׁמִינִין מִיט דַּעַר בִּיטְשָׁן אַז שְׁרִיְּעָן הַיּוּרִיךְ אַז מִיט רַוְגָּזָה :

— וויאָ מאָלאָ ! . . . ווֹי — אָ ! . . .

אוּפּ דַּי אַפְּגַעַשְׁנִיטַעַגְעָן פֿעַלְדָּעָר האָבָּן זיך הַעַל אַפְּגַעַצְיִיכְנָט קוּפְּעָס
היַי. אָ גְּרוּזִין שְׁטִיעַנְדִּיקָע וּוַיְנְטִימָיל, ווי אָ תְּלִיהָ אַז דַּי גָּאנְצָע צִיְּט

געגנונגען פארויס, האט אלעמאָל זיך אונטערגעטוּקַט און פֿולְצְלִינְג זיך
באווין פון אָן אַנדְרֶעֶר זֵיט, ווי אויפֿגעטוּכַט פון דער ערֶד. עס האט
זיך געדוכט, אָז זיך זויל מיט אַירֶע אַוְיסְגַּעַשְׁפְּרִיטַע פְּלִיגֶל, ווי אַרְעָםַס,
וואָרָעַנְגַּעַן אָן פֿאַרְשְׁטָעלַן דָּעַם ווֹעַג . . . פון ערְגַּעַץ האט זיך געהרט
דאָס קְרַעְכְּצָן פון אָסָאוּעַ. אַין הִימְלָה האט זיך אַפְּגָעַרְיסְּן אָשְׁטָרָן,
אָ לוֹיְפֿ-גַּעַטְוֹן, ווי אוֹיף אַיְגַּעַנְגַּר אַחֲרִיוֹת, אָן אַיבְּעַרְגַּעַלְאָזָן נָאָז זיך
אָ פֿיְעַרְדִּיקָעַ רֹוט. דער ייד פון בְּבָל האט אָ בלְקִים גַּעַטְוֹן אוֹיף זַיִן
פֿעַלְעַנְגָּר טָאָרְבָּעַ, גַּעַטְוֹלִיעַט זיך אָן דער ווֹאַלְעַנְגָּר שָׁאל אָן גַּעַזְפְּצַט:
— אוֹי מַאְמָעַ . . . ווֹיפְּלָאָזָן דער שִׁיאָוּר ? . . . כְּהָאָב שָׁוִין
אוֹ זַיִן כָּוחַ נִישְׁטָה ! . . .

דער ייד פון בְּבָל האט גַּעַמְיִינְטַע יַעַנְעַ לִיְיט, די שְׁדִים, מִיט ווּלְכָבָע
ער האט אָ לעַבְּנַלְאָגָג גַּעַפְּרִיטַע וְלִחְמָה, גַּעַטְרִיבָן וְיִדְוָרָךְ קְמִיעָות אָן
הַשְּׁבָעוֹת, אָן אַיצְטָהָבָן זַיִן אַנְגַּעַהוּבָן אַין אִים זיך בָּאוּוּין אָן פּוֹלְן — אָ
מִיט אָ יַאֲרַדְרִיסְטִיק צְוָרִיק האט עַר זיך בָּאוּוּין אָן פּוֹלְן — אָ
חוֹכָרָה, אָ דָאָרָעָה, אָן אָלָאנְגָּלְבָּשׂ מִיט גַּעַלְעַז אָן ווַיְסַע פָּאָסָה, אָן
סָאַנְדָּאָלָה, ווֹאָסָהָבָן אַיסְגַּעַעַן זַיִן חַלְיְזָה-שִׁיחָה, אָן מִיט אָ ווַיְסַע גַּאֲרָטָל
אוֹיף די לעַנְדוֹן. גַּעַרְפּוֹן האט עַר זיך יוֹעַצְ-בְּרַ-מְצִילָה, גַּעַרְעַדְטַע תְּרַגּוֹם
אוֹן לשׂוֹן-קוֹדֶשׁ, אָן אַנְגַּעַגְּבָה, אָז עַר קוֹמֶט פון בְּבָל, ווֹאָז עַר האט
גַּעַלְעַרְנָט בַּיִּאָזְקָן קְבָּלה מעַשְׂתָּה. דער ייד האט גַּעַהְיִילָט פָּאַלְיקָע אָן
משׁוֹגָעָים, אַרְדִּיסְגַּעַטְרִיבָן דִּיבְוקִים אָן מְרַה-שְׁחוֹרָהָה. עַר האט אָן אָ
שְׁוֹאָרְצָן שְׁפִּיגָּל גַּעַוְיָין גַּעַשְׁטָאָלָטָן פון גַּעַשְׁטָאָרְבָּעָן קְרוּבִּים אָן
איַבְּעַרְגַּעַטְרָאָגָן קְרַעְנָקָן פון מַעְטָנְשָׁן אוֹיף העַגְּנָעָר . . . אַיְבוֹאָוִיל עַר
הָאָט זיך גַּעַפְּרִיטַע פְּרוֹם, אָין גַּעַגְּנָעָן אַין מִקּוֹתָה אָן גַּעַפְּאָסָט תְּעִנִּיתִים,
הָבָּבָן רְבָנִים אָן צְדִיקִים אִים גַּעַרְדָּפְטַע, גַּעַשְׁרִיבָן בְּרִיוֹן, אָז עַר זִינְקָט
אָין דער סְטְרָאָהָרָאָ, בָּאָנוֹצָט זיך מִיט כִּישְׁוֹף אָן שְׁמוֹת-הַתּוֹמָאָה, אָן
גַּעַאָסְרָט מִיט אִים צַוְּהָבָן צַוְּתָּן. מִהָּאָט גַּעַרְעַדְטַע, אָז עַר שְׁטָאָמָט פון
די דָאָנְמָעָס אָן אָז עַר גִּיאַט אַרְדִּיסְיַעְדִּיקָע אַרְפָּן פֿעַלְדַּ אַפְּוֹאָרָטָן
דָּעַם פֿאָלְשָׁן וְמִשְׁיחָה . . . אַנְדְּרָעָהָבָן דָּעַרְצִיְּלָט, אָז יוֹעַצְ-בְּרַ-מְצִילָה
הָאָלָט זיך אוֹיף צְוִישָׁן רֹוחָות רְעוֹת, לְעַבְּטָ מִיט זִיעָרָס אָ נְקָבָה אָן
הָאָט מִיט אַיר קִינְדָּעָר . . . אָין דִּי שְׁטָעַלְעַד, ווֹאָז עַר פֿלְעַגְּטָ קְוֹמָעָן,
הָאָט מַעַן אַוְיסְבָּאָהָאָלָטָן פָּאָר אִים דִּי מְעוֹבְּרָתָע וְוַיְבָלָעָד. יַדְעַנְעָס זַעַנְעָס
אַרְומְגַעְגַּעַן אָן טָאָפְּלִיטַע פֿאָרְטּוּכָעָר אָן מִהָּאָט נִישְׁטָ גַּעַלְאָזָת חֲדָרָ

קינדר ער אלין. איצט איז יויעץ-בר-מצליה שווין געווען א זיבעツיקער, געדעדט יידיש-לשון, און געוואינט איגנער אלין און א פארווארפונגער גאָס הינטער לובלין. איז קיין בית-מדרשה האט מען אים נישט אַרײַנגעַ לאָטאַ. די יידישע שכבים האבן זיך ביסלעכוייז פון דעם הויז אַרְיסִ געציינגן, ואָרוּם ס'אָז געווען אַפְּחַד אַים אַנְצּוּקָוּן. דאס לאָנגַעַ פֿנִים איז געווען צִיגֶּלְ-רוּתִים אָזָן ווֵי אַפְּגַעַשְׂיַילַט; די נָאָז — קְרוּם אָז שְׁפִיצְיַיךְ; די האָלְבָּ-אוּסְגָּעָרְקָעָנָע בָּאָרְד — אַפְּגַעַשְׂטָאָגָעָן אָז אַזִּימַט, ווֵי ס'וֹאָלָט שְׁטָעַנְדִּיק גַּנְיָאנְט אוּרִיף אִיר אַז ווִינְט; דאס רַעֲכַטְעַ אוּג — חַמִּיד צּוּגַעַמְאָכָט, ווֵי פָאָרְקָלְעַפְט; דאס לִינְקָע — מְשֻׁוְנָה גְּדוּסִים, אַוְיפְּגָעָרִיסִים אָזָן טְרִיבִים, אָזָן גַּעַקְוַקְט האָט עַס עַרְגַּעַץ אַינְדָּעָרְקִים, ווֵי פָאָרְגְּלִיוּעָרְטַט פָּונְפָּחָד. די הענט האָבָן זיך בי אַים גַּעַטְרִיסְטַט, אָזָן דער קָאָפְּ האָט זיך גַּעַשְׁאָקָלָט אַינְדָּעָרְבִּיט, ווֵי אוּרִיף נָיִן . . .

אייצט, אָזָן דער שְׁטָילָעָר אַלְלוֹ-נָאָכָט. האָט דער יִיד זיך אַינְגַעְבִּיגַן אָזָן אַיְינְגַעְהַילִיט, קְלָעָנָעָר צָו מָאָכָן דָּעַם לאָנגַעַ שְׁפִיצְיַיךְ שְׁאָטָן, ווּאָס אָזָן נָאָכְגַּעַלְאָפָּן דָּעַר פּוֹר.

— מְלָאָזֶט נִישְׁטְרָעָן! . . . — האָט עַר גַּעַמְרָמְלָט — מְרִיסְט שְׁטִיקָעָר! . . .

נִישְׁט אַוְמוּסְטַט האָבָן אַים צְדִיקִים מִיט יָאָרְן צְרוּקִים גַּעַוְאָרָנְטַט, אָז עַר שְׁפִילְט זיך מִיט פִּיעָה, אָזָן אוּזְדִּיְלִיפְתָּה וּזְעָלָן זיך סְוִּיכְלְסְטוּף צָו אַים נָעָמָעַן. אַסְפְּרָדִי, אַזְוּ פָּוּן אַשְׁדָּדְר — האָט יוּעַצְ-בָּרְ-מְצָלִיחַ אַוְיסְגָּעַד וּזְאַנְדְּעָרָט אַזְוּלָט, גַּעַקְאָנְט פָּעָרְטִיעַ אָזָן תִּימָּן, מְצָרִים אָזָן מְאָרָאָקָא, גַּעַד לְעָבָט אָזָן בָּאָגְדָּאָד אָזָן בָּוּכָּאָרָע, גַּעַרְעָדְט אַסְדַּלְשָׁוָנוֹת. אַוְמָעָטָם האָט עַר גַּעַגְּבָן קְמִיעָות צָו פָּאָרְטִירִיבָן דָּעַם שְׁטָן אָזָן דִּי לִילִית, גַּעַד רָאַטְעוּט גַּעַלְיִמְטָע. מְהָאָט אַים אַרְאַפְּגָעָנוּמָעַן צָו חַתְנִים, ווּאָס האָבָן נִישְׁט גַּעַקְאָנְט אַוְיְבִינְדָּן כְּלוֹת, צָו וּוּבְּעָרְמִיט מִיאָסָע שְׁלָוקְעַכְּצָן, צָו שְׁוּדָעָרָע האָבָרִינְס אָזָן צָו קִינְדָּעָה, ווּאָס ס'אָזְדִּיְלְגִּינְג אַפְּגָעַד נָמָעַן גַּעַוְאָרָן דָּעַר דִּיבָּר. אָזָן דָּעַר טָאָרְבָּע זִינְגָעָר האָבָן זיך גַּעַד וּזְאַלְגָּעָרט: וּוּלְפִישָׁע צִיְּן אָזָן קְנוּילְן טִיוֹלְסְקִוִּיט, אַפְּעַנְדָּל מִיט קוּילְן אוּרִיף קְטוּרָה אָזָן קָאָלְטָעָנוּס; אַפְּלָעַשְׁלָאַשְׁ פָּוּן אַפְּאָרְבָּרְעָנָטָר קָאָז אָזָן אַשְׁיָּדָל פָּוּן אַמְתָּה. עַטְלָעַכְעַ מְאָל האָט עַר אוּרִיפָּן וּוּגָח חַתְנָה-גַּעַהָאָט, נָאָר די וּוּיְבָעָר האָבָן זיך גַּעַשְׁעָנוּס פָּאָר אַים, גַּעַשְׁלָעַפְט אַים צָוָם רְבָּנָאָך אַגְּט, אָזָן עַר פָּלָעַגְט זִי לְאָזָן עַגְוָנוֹת. יוּעַצְ-בָּרְ-מְצָלִיחַ האָט גַּעַזְוָמָלָט

געלט, געהאט הענגען אויפן האָרֶץ אַ טַּאָרְבָּעָלָעַ מִיט פֿערְלַ, געהאטן,
או מען ווועט אַים אויף דער עַלְתָּעָר לאָזֵן תְּשׁוֹבָה-הַטָּו אָזֵן עַר ווועט קָאנְגָעַן
אוועק קִיְּן אַרְצִי-יִשְׂרָאֵל אָזֵן פְּטוּר צַו ווּעָרָן פֿוֹן דִּי חִיצוֹנִים. אַבְּעָר גַּרְאָד
אַיצְּטָ, ווּעָן עַר אַיזְּ אַינְגָאנְצָן גַּעֲפָלָן פֿוֹן דִּי כּוֹחוֹת, האָבָּן דִּי קְלִיפּוֹת
זִיךְּ צַו אַים גַּעַזְמָעַן, שְׁוִין עַטְלָעָכְּ אַירְךְּ ווּעַר שְׁלָאָפְּט אַינְגָאנְצָן נִישְׁטָן.
שְׁוּאָרָצְּעַ לִיטְּ מִיט גַּעַנְדָּעָנָעַ פִּיס טָאנְצָן בִּינְאָכְּט אַוְיףְּ זִינְעַן ווּעָנְטָן,
שְׁפִּילְּן אַוְיףְּ פִּידְעָלָעַךְּ, כִּיכְּעָן. ווּפְלָל מַאל עַר נָעָמָט אַינְגָאנְצָן, צְוָפְּט
מעַן אַים בַּיְּ דִּי פְּיוֹתָן. אָפְּט בָּגְנָבָעַט מעַן אַים. עַר פְּילְּט בְּפּוּעַל מִשְׁמָן,
אוֹ זִיךְּ קְרִיכְּן מִיט דִּי הָעַנְטָן צַו אַים הִינְטָרָן בּוּזָעָם. אָן אַנְדָּעָרָשׁ מַאל
טְּרִיבְּטָמָעַן מִיט אַים לִיצְנָותָן. מַטְּרָאָגְטִּי-אַיבָּעָר דִּי זָאָכָן אַין שְׁטוּבָ פֿוֹן
איַין אַרְטָ צַוְּן אַנְדָּעָרָן. דָּעַם לְאַמְּפָ שְׁטָעַלְטָמָעַן אַוְועַק אַוְיףְּ דַּעְרָ
עַרְדָּ, מַקְלָאָפְּט אַין דִּי שְׁוִיבָן, מַפְּיִיפְּט אַים אַין דִּי אַוְיעָרָן. נַאֲקָעַטָּע
נַקְבָּותָן, מִיט צַעְפָּן בַּיְּן אַרְאָפָּן. גַּיְעַן אַרְוָם מִיט בָּאַרוּוּסָעָ פּוֹסְזָוִילָן אַיְבָּרָעָן
דִּילָן, זַעַן זִיךְּ אַוְיףְּ זִין בָּעַטָּ, לָאָכָן אַינְגָאנְצָן אַרְוָם מִיטְּ הָאָרָן, ווּיְ אַים צַוְּן
דָּעַרְשָׁטִיקָן, אָזֵן מַטְּעַנְהָטָמָעַן אַים אַיְזָן אַזְּוִי לְאָנָּגָה, בַּיְּן עַר בְּלִיבָּטָלָגָן
אַ פָּאַרְחָלְשְׁטָעָרָן.

— יוּעַץ — זָאָגָן זִיךְּ — קִיְּן עַולְמַ-הָבָא ווּעַסְטָוָן סִיְּ ווּיְ נִישְׁטָן
הָאָבָּן . . . גַּיְבָּ דִּיךְ אַונְטָעָר אָזֵן ווּעָר אָן אַונְדוּעָרְקָעָר ! . . .
יְוּעַץ-בְּרִ-מְצָלִיחָ ווִוִּיסְטָן, אָזֵן מַחְנוֹתָן לְאַפְּיָוָתָן ווְאָרָטָן אַפְּ זִיךְּ טּוּוִיטָן,
כְּדִי אַרְיִינְצּוֹכָאָפָּן זִיךְּן זִיבְּדִיקָעָ נַשְּׁמָה אָזֵן זִיךְּ צְעִילִיסָן אַוְיףְּ שְׁטִיקָעָרָן,
ווּפְלָל מַאל עַר קוּקָט אַיבָּעָר דִּי מְזוֹזָותָן, גַּעֲפִינְטָ עַר דָּאָרָטָן אַ פְּסָלָן אַין
שְׁמָן. דִּי סְפָרִים ווּעָרָן אַוְיפְּגָעָפְּרָעָסָן פֿוֹן מִיְּן אָזֵן מַאלָן. אַנוּמָלָטָהָטָה
עַר גַּעַעַפְּנָטָדָי בְּתִים פֿוֹן זִינְעַן תְּפִילָן אָזֵן גַּעַפְּנוֹגָן פָּאַרְפּוּילָטָעָ שְׁטִיקָלָעָד
פָּאַרְמָעָט . . . דִּי שְׁטוּבָן, ווּאָזֵן ווּאָרִיבָן. זַעַן גְּרוּיִיסָעָ, נַיְדָעָרִיקָעָן,
הָאָלָבָ-לִיְדִיקָעָן. דִּי קְלִינְיָן שִׁיפְּעָ פָּעָנְצָטָעָר גַּיְעַן אַרְוִיסָעָן קָעָגָן אַ
גַּעַשְׁפָּאַלְטָעַנְגָּעָר מַוְיעָרָן פֿוֹן אַ חְרוּבוֹן קְלוּיְסָטָעָר אָזֵן סְשָׁטִיטָה אַין הוּאָזָן תְּמִידָן
אַ טְּוּנְקָלְקִיָּט, ווּיְ אַין אַ קְּעָלָעָר. דִּי שְׁוּעָרָעָ קְוּפְּעָרְטָן, ווּאָזֵן עַר הָאָלָט
זִיךְּ גַּעַלְטָ, סְגָלָות אָזֵן חַפְצִים, זַעַנְעָן צְוּגָעַשְׁמִידָט צַוְּן דִּילָן, בָּאַדְעָקָטָמִיט
פָּעָל אָזֵן אַרְוָמָגָעָנוּמָעָן מִיטְּ קוּפְּרָנָעָ רִיְפָן. קִיְּן יִדְיִשְׁעָ דִּינְסָט ווּילְ זִיךְּ
בַּיְּ אַים נִלְשָׁתָהָלָטָן. דִּי אַלְטָעָ טְוִיבָעָ גּוֹיָעָ, ווּאָסָה הִיאָט דִּי דִירָה, העַנְגָּט
אָן-בַּיְּ זִיךְּ אַין קִיךְ יִזְוְלָעָד מִיטְּ צְלָמִים אָזֵן הָאָלָטָי-אַוְיףְּ כְּלָלָעָיִדְיִיְהָיָה

און אן אלטן צויטיקן הונט. מחת די קיך איז א טרפהנע, קאכט יויעץ בר-מצליה אלין זיך טעפלעד געקעטס איז היינז-אווון. לעצטנס שיטן אים איז די לציג פולע הויפנס זאלץ איז עסן, איז ער קאזועס נישט נעמען איז מוויל אריין. דער דיגטס כלב בילט אויף אים איז אויפהער און ווארטט זיך בייסן; די ים-חוינוימלעך האבן צו אים חזטה. וויפל מאל ער ליגט זיך צו, קריין זי אויף אים אויף און גראבלען אים איז פנים.

יעץ-בר-מצליה האט שוין וויפל מאל בי זיך אפגעפאסט צו לעבען פון גרייטן און מער נישט צו שלעפנ זיך איבער די פאראו-אראפענע שטטעט-לעך. פונדעשטווועגן, יעדעם מאל וווען מ'רויפט אים ערצען ארויס צו א שלאפן, אדער א מטורף, טוט ער אן דעם טווזליק און פארט.

— פארפאלן — טענחת ער צו זיך אלין. — כ'בין סי-זוי פארליון פון אלע ווועלטן . . . לאמיד ראטעווען א נפש! . . .

אייצט פארט ער קיין בילגאריי, צום דארטיקן גביר ר' פאלק חפז, בי ווועמען דאס גרייסע ניע היין האט אומגערכט אנגעההויבן פוילן. אויף די דילן וואלקון דארט משוגען שוואמען איז אויף די ווונט שטייען גרייסע געלע פלא肯, זוי נגעים . . . בי יעץ-בר-מצליה הענט דער קאפ ארונטער פון מאטקייט, דאס אנטזיניקע מוויל איז פארהקט און ער שנארקט הויך און מיט א דינעם פיט. איז מזרח גליין די זוימען וואלקנס; אויף די פעלדער ארום קייקלען זיך געדיכטע קוואלייס נעלל, און ס'דוכט זיך צומאל זוי מען וואלט געפאנן קעגן אן אפגענטם ים . . . ביים בעל-ענלה הינטערן הענד הענט אן אפגעשפראכענע מטיב, וואס ס'האט אים מיטגעבען דער בילגארײער רב פאר א שמירה, און ער האט אן אנטאג נישט ארדיסצ'ורען מיט דעם פארשווין קיין איז ווארט און נישט צו קוקן אויף אים. דער שאפענער קאלאנדער פון זיין פעלצל איז אויפגעהויבן. ער וויל אטילו נישט זיצן אויפן געוזס און ער קרייכט די גאנצע צייט צופס. בלויו וווען דאס פערדל נעמט מאכן שטיק, שטעלן זיך אויף די הינטערלשטט פיס איז הייזשען — ריסט זיך דער בעל-ענלה אויף, בטلت אויס אלע בייזע חולומות און פאכעט מיט דער בייטש.

— וויא, גניאדא! — שריט ער. — היידא! . . . נישט דיין עטק! . . .

א גאנצן טאג איז דער ייד פון בבל געועסן אין ר' פאלק חפץ
ליידיקן הוין און געטן סגולות. ער האט אין די ווינקלען אנגעהאנגען
קלינע ליגענע טארבעלעך מיט קמייעת, געהאלטן אין אין מומלען מיט
די בלוייס ליפן לחשים, און בסדר זיך אומגעוקט איז אלע זיינן, ווי
ער וואלט געוכט אן אומגעגענעם, וואס באהאלט זיך אויס פון איים.
דער ייד האט גענישטערט איז די קעלרט, איז אומגעגענגען מיט א ליכט
אויפן טונקעלן בוידעם, האט געברענט שפינועבס און גערדייט וויבע
נאקעטע ביכער פון גראיסע שפינען, וואס האבן, פארבלענדט, גע-
גלאיטשט זיך אויף איבערגריסענע פעדימ. . . ער האט ארויסגעשית
צוווי יונגגען, די זאלן כאפּן א שווארצע קאץ. די קאץ האט מען געבונדן,
זיז אריינגעלייגט איז א גרייסן וועשטמאפּ. אונגעליגט אויף איר העלאצער,
באגאסן מיט נאפט און אונטערגעצונדן. באלאד דערנאך זונגען די יונגגען
אנטלאפּן און אפּילו נישט געטארט אומוקון זיך. פון קעסל אroiיס האט
זיך דערהערט א פארשטייקטער מענטשלעכער קויטש. ער שועערער
טאפּ האט זיך א דריי געטן, ווי אויפּצוהיבּן זיך איז דער לופט . . .
א וויבעריש קראעטען איז פון דארטן אroiיס און קלילות . . . ס'האט
געועצת א שווארצער פעטער רוייה, געלאלטען זיך, ווי א צאפּ . . . בימט
ייד פון בבל האט איז דעם אינעם אפענען אויג אפגעלאנט איז
פון פיעער. הענט און פיס האבן זיך אים געווארפּן, ווי איז קדחת, און
א שויים איז אroiיס איבערן מoil. ער האט זיך אנגעהשפּארט אויף זיין
שטען, כדי נישט אnidערצופּאלן, אינגעוביָן זיך. די קאץ — א
פארקיילט — איז געווארן טאפלט לאנג. ער פארשראפּטער ווידל
האט שטיף געשטארט אroiיפּ, דעם קלינעם קאפּ צוואמען מיט די פאַ
דערשטע פיס האט זיך צוגדריקט צום דנא, ווי צום לעצטן שפרונו . . .
צווישן די לאנגע רייס-צ'ין האט ארויסגעהאנגען א פארברענט צונג . . .
יעז' בר-מצליה האט אnidערגעקניט, געפּראכט, נישט געקאנט כאפּן
דעם אטעם, ווי נאך א גroiיס אמפערניש, און גיד-גיד געוזגט די השבעה
אויף אראמיש-לישון :

נירא בעינה דאוכמתא . . .

פיק הורמיזא בת הורמיזא . . .

יועץ-בר-מצלייס קומען האט געזאלט בליבן אין שטאט א סוד. איזוי האט ער געהאט אויסגענומען מיטן בעלה-הבית, ר' פאלק חפה, פונדי-דעתסוויגן האבן מענטשן גענומען זיך זאמלען פאָרַן הווּג. מ'האט געברענונג צו פירן קאָלְיקָעַם, משוגעים, געלימטע, אַ טאָטַע האט געטראגן אוית דִּ פְּלִיצְיעַס אַ יְוָגֶן אַ חְלוֹה-נוֹפֵל מִתְּ אַבְּדָגָנִידִיעַ אָוִינָן, וַיְיִבְּרַעַד האבן געפריט מיט זיך פון דִּ דֻּרְפְּפָעַר אַרוּם פַּאֲרוֹזָעָנִישׁן. יועץ-בר-מצליה האט געבעטן תחוננים מ'זאל זיך צעיגין, געטעהט, אַז ער האט קיין כוח נישט, אַבער דער המון איי געווארן אליך גרעסער. מ'האט געקלאָפַט איין דִּ טִירָן, גַּשְׁרִיגָן. יועץ-בר-מצליה האט געבעטן אַ פַּעַנְצִי טער אויפַן גָּאָרָן, אַרוַּיסְגַּעַשְׁטָקַט דַּעַם קָאָפַט אָוּן גַּעַבְעַטַּן זִיך :

— ייְדָן, האט רְחַמּוֹת ! . . . לְאוֹת מִיךְ צְרוּ ! . . .

ער האט פונדעתסוויגן אַנגַעַנוּמָעַן קְרָאנְקָעַ בֵּין פָּאַרְנָאָכָט. יְעַזְּרַבְּרַי בר-מצליה האט שוין גַּעַוְאָלַט אַוּעַקְפָּאָרָן, אַבער דָּא אַיִן גַּעַקְוּמָעַן דער שמש מיט אַ שְׁילְחוֹת, אַז דער רב רְוֶפֶט אַיִם. אַיִן בִּיתְדִּין-שְׁטוּבָן, וַואַוְהַיִן דער יִיד פָּוּן בְּבָל אַיִן אַוּעָקָע, וַעֲנַעַן דִּי לְאָדוֹן שוין גַּעַוְעַן פָּאַרְמָאָכָט. דער לאָמָפַט אַיִן גַּעַוְעַן צְוַשְׁתָּאָרָק אַרוַּיסְגַּעַרְוקָט. דער אלְטָעַר קְפָּדְנִישָׁעַר رب, וַואָס האט גַּעַהָאָט זִינְטַיָּרָן גַּעַהָעָרטַ פָּוּן דַּעַם כִּישְׁוּפְ-מַאֲכָעָר אָוּן זִינְעַע מעשיים, אַיִן גַּעַשְׁטָאָגָעָן אַיִן זִין לְאָנְגָּגָן, בְּרִיאַתְן טוֹלִיקָה, מִיטַּן סְפָאָדִיק אוּפַן קָאָפַט. דִּי לעַנדַּן זִינְבַּע זַעַבְעַן אַרוֹמְגַעְוִיקָּלַט גַּעַוְעַן מיט אַ גַּרְאָבָעַר גַּאָרְטָלָל, דִּי סְפָרִים-שָׁאָנָק אַיִן גַּעַשְׁטָאָגָעָן אָפָּן, וַוי אוּפַט אַ שְׁמִירָה. ער האט מיט תְּקִיפָּה אַ קוֹק גַּעַטְוֹן אוּפַט דַּעַם יִיד פָּוּן בְּבָל, אַיִם אַפְּגַעְמָאָסָטָן מיט בִּיטְוֹל פָּוּן קָאָפַט בֵּין דִּי פִּיס, גַּעַפְרָעָטָן :

— אַיר זַעַנְתָּ דָאָס דַּעַר יְעַזְּרַבְּרַי-מצליה ? . . .

— אַיךְ רְבָּן . . .

— יִיד, אַיר זַעַנְתָּ נַעֲבָעַר גַּאָרְ-גַּאָרְ קִיּוֹן מַצְלִיחָה נִישְׁט ! — הָאָט דַּעַר رب כָּמַעַט אַ גַּעַשְׁרִי גַּעַטְוֹן. — מִיְינָט נִישְׁט, אַז דִּי וּוּלְטַ שְׁלָאָפָּט . . . אַיר זַעַנְתָּ אַ דּוֹרֶשׁ אַל הַמִּתִּים . . . אַ בָּעַל אָבָּ וַיְדֻוּנִי ! . . .

— נִיְיָן, הָב ! . . .

— לִיְקָנָט נִישְׁט ! — האט דַּעַר רב גַּעַשְׁרִיגָּן אָוּן אַ טּוֹפָע גַּעַטְוֹן מִיטַּן פָּוּס. — אַיר זַעַנְתָּ עֲסָק אַיִן כְּשָׁפִים ! . . . מַווּעַט אַיךְ נִישְׁט שְׁוֹיְינִין ! . . .

— כְּזַוִּיס . . .

— געדענקט, ייד, איר וועט חרטה האבן! — האט דער רב גערופן אוֹן אַ כָּאָפּ גַּעֲטָן דִּי לְוַלְקָעַ, וַיְיַהֵי אִים צַוְּדָרְלָאָגְנָעָן אַיבָּלָן קָאָפּ. — הונדערטער יַאֲרָן וַיְוַעַט אִיר אַיְיךְ אַרְוּמוֹאַגְלָעָרָן צַוְּשָׁן דִּי מְשֻׁתִּיתִים אוֹן מַעַט אַיְיךְ אַיְן גִּיהְנוּם נִישְׁתַּחֲרֵר אַרְיִינְלָאָזּוֹן! . . . אִיר זָקָן מִמֶּרְאָה! . . .

דער ייד פון בבל האט אַ צִיטָעָר גַּעֲטָן, גַּעוּוֹאַלְט עַפְּסָעַנְטָפְּרָעָן, מַיאָוָס פַּאֲרָקְרִימָט דָּאָס אַנְצִיְינִיקָעַ מוֹילָן. יוֹעַץ-בָּרְ-מְצָלִיחַ האט גַּעוּוֹאַלְט זָגָגַן, אֹז פִּיקְוח-זִנְפְּשָׁה אַיְן דּוֹחָה עַבְרוֹתָה, אַ פַּאֲרָשְׁטָעָק גַּעֲטָן דִּי הָאנְטָן אַיְן בּוֹזִים, וַיְאוֹרֵר האט גַּעֲהָאָט לִיגָּן פָּוֹן סְפָּרְדִּישׁוּשׁ חַכְמָס אַוְן אַשְׁכְּנוּיִשׁ רַבְנִים צָעַנְדְּלִיקָעָר פַּאֲרָגְעָלְטָעָר בְּרִיוֹוָה, אֹז עַר האט מַמְשָׁ אַפְּגָעָרְאַטְעוּוּעָט נְפָשָׁות, — אַבָּעָר דִּי פִּינְגָּעָר זָעֲנָעָן אִים וַיְיַהֵי אַפְּגָעָנוּמָעָן גַּעֲוָאָזָן. בַּיּוֹם האט צְוָנוֹיְפְּגָעְבִּילָט דִּי פּוֹיסְטוֹן, אִים אַנְטְּקָעְגָּעָלְאָפּוֹן אַוְן גַּעְגָּוָלְדָעְוּוּת:

— אַרְוִיס פָּוֹן מִין שְׁטוּבָה, רְשָׁעָה! . . . טָמָא מְטוּמָא! . . .

יוֹעַץ אַיְן אַרְוִיס מִיטָּ פַּרְעָמְדָעָ פִּיסָּ, גַּעהְעָרְטָ אַרְוָם זִיךְ רַיְיד אַוְן גַּעְלְעַטְטָעָר. עַר האט גַּלְיָיךְ גַּעוּוֹאַלְט אַוְעַקְפָּאָרָן, אַבָּעָר בְּעַלְ-עֲגָלָה האט זִיךְ אַיְנְגָעְשְׁפָּאָרָט, אֹז עַר וְוַעַט בְּשָׂוּם אַוְפָּן נִישְׁתַּחֲרֵר שְׁלַעְפָּן זִיךְ מִיט אִים אַלְיָין בִּינְאָכָט, אַוְן דָּעָר יַיְדָ פָּוֹן בְּבָל אַיְזָן גַּעֲבְּלִיבָן נְעַכְתִּיקָן אַיְן דָּעָם לִיְדִיקָן הָוֵי, וַיְאוֹרֵר אַיְזָן גַּעֲוָעָן אַגְּאָצָן טָאגָ. מַהְאָט גַּעַד בְּרָעָנָגָט אַהֲרָר בְּעַטְגָּוָאנָט, אַגְּגָעָזָנָדָן אַ לִיכְתָּ אַוְן עַס אַגְּגָעָטְרִיפָּט אַוְיָפָּן פְּעַנְצְּטָעָר. צְוַיְיָי חַבְּרָה-קְדִישָׁא-יִידָּין הָאָבָן אִים אַרְוִיס-גַּעְגָּוָעָלָגָן אַ טָּאָפּ הַיִּסְׁ וְזָאָסָעָר אַוְן אַ שִּׁיסָּ. יוֹעַץ-בָּרְ-מְצָלִיחַ האט אַרְוִיס-גַּעְגָּוָעָמָעָן פָּוֹן דָּעָר טָאָרָבָּע טְרוּקָעָנוּ פְּעַנְצְּטָלָעָךְ בְּרוּיטָ, אַיְנְגָעְבָּרָאָקָט, גַּעְפְּרָאָוָט עָסָן, אַבָּעָר דִּהְאָט נִישְׁתַּחֲרֵר שְׁקָאָנָט אַרְאָפְּשָׁלִינְגָּעָן. דָּעָר שָׁאָרָבָן אַיְזָן גַּעְוָעָן אַבָּעָר רַיְהָאָט זִיךְ רַיְהָאָט נִישְׁתַּחֲרֵר שְׁטוּבָה גַּעְגָּנָגָעָן אַ וְיִגְתָּ. דָּאָס פְּלַעְמָל פָּוֹן אַיְזָרָעָר דָּעָר לִיְדִיקָר שְׁטוּבָה גַּעְגָּנָגָעָן אַ וְיִגְתָּ. דָּאָס פְּלַעְמָל פָּוֹן לִיכְתָּ האָט זִיךְ גַּעְוָאָרָפָּן, גַּעְרְוִיכְעָרָט, אַוְן דָּעָרְפָּוָן הָאָבָן דִּי וּוּיְקָלָעָן גַּעְצִיטָעָרָט אַוְן סְזָעָנָעָן אַיְבָּעָר זִיךְ גַּעְלָאָפָּן שָׁאָטָנְדִּיקָעָ שְׁלָאָגָגָעָן. אַיְבָּעָרָן דִּיל זָעָנָעָן גַּעְרָאָכָן וּוּרְאָיָם, סְהָאָט גַּעְשְׁמָעָקָט מִיטָּ קָעְלָעָר אַוְן פּוּלְעָכָן. יוֹעַץ-בָּרְ-מְצָלִיחַ האָט זִיךְ אַוְעַקְגָּעְלִילִיגָּט אַיְן דִּי מְלָבוֹשִׁים אַוְיָפָּן גַּעְלְגָעָר. דִּי עַרְשָׁטָע עַטְלָעָכָע מִינּוֹתָה עַר גַּעְדְּרִימָלָט מִיטָּ אַפְּעָנָעָ וְוִיעָס. סְהָאָט זִיךְ אִים אַוְיָסְגָּעְדוּכָּט, אֹז עַר אַיְזָן אַיְן בָּאָגְדָּאָה, דָּאָס שְׁוֹאָרָצָע בָּאָחָנָטָע תִּימְגִּישָׁה וְוִיבָּה קְנִיטָפָאָר אִים, טָוָט אִים אַוְיָס דִּי שִׁיךְ אַוְן

וואשט זינע פיס. באיל האט ער א ציטער געטן און זיך אויפגעכאמט. דאס ליכט איז געוען פֿאַרְלָאַשּׁוֹן. אין חשבות האבן זיך די ווענט ווי פֿאַנְגְּאַנדְרֶגְּעַרְקְּט, און דאס גאנצע הוויז האט זיך געוווקלט, ווי א שיף איפֿן וואסער. דורך די שייבן האט אַרְיִינְגְּעַקְּט אַשְׁוֹאַרְצָע בערדיקע צורה מיט הערגנער און מיט אַן אַפְּעַנְעָם פֿיסְק, לאַנְגְּפֿיטְקָע כלבים זענען געלאָפּן אַיבְּרָעָן דִּיל, אַנְגְּרִירְט אַינְגְּנָעָר דֻּעַם אַנְדְּעָרָן מיט די שְׁפִּיצְיָקָע מַאֲרְדָּעָט, זיך גַּעֲדָרִית אַרְוּמְאַזְרוּם, ווי וועלָף אַין אַשְׁטִיגָּג. אליע אַדְוָם האט גַּעֲקְרִיבְּט, גַּעֲקְנָאָקְט, ווי די מַוְיָּעָן זָאַל זיך שְׁפָאָלָן. יוֹעֵץ בְּרַמְצָלִיחָה האט זיך אויפֿגְּעַזְעַט, זיך גַּעֲפְּרוֹאוֹסָט אַנְהָאָלָט אַין בִּידְעָזִיטן, נָאָר ער האט זיך גַּעֲלָאָמְעָרָט אַין לִיְדִיקִיט. ער האט גַּעֲפְּנָט דאס מַיְלָץ זָאַגָּן אַלְחָשָׁן, אַבְּעָר צָוּם עַרְשָׁתָן מָאַל האט ער פֿאַרְגָּעָסָן אַלְעָם שְׂמוֹת אַונְ השְׁבָעוֹת. דאס האָרֶץ האט זיך אַים אַפְּגַּעַשְׁטָעָלָט אַונְ ער האט דַּעֲרְפִּילָט ווי די פִּיס ווּרְעָן אַים קָאָלָט. ער האט צָו זיך אַלְיָין אַזָּאָג גַּעֲטָן:

— דער סָוף . . .

ער האט פֿוֹנְדְּעָסְטוּוֹגָן מיט די לעצטע כוֹחוֹת זיך אויפֿגְּעַשְׁטָעָלָט, זיך גַּעֲלוֹזָט צו דער טִיר, גַּעֲטָאָפּט ווי אַ בלִינְדָּעָר. ער האט אַרְוְמָגָעָד בְּלָאַנְדוֹשָׁעָט אַיבְּרָעָן שְׁמָאָלָן גַּעֲדָרִיטְוֹן קָאַרְיִידָּאָר, זיך אַנְגְּעַשְׁטוֹיסָן מִיטָּן שְׁטָעָרָן אַין בִּישְׁטִידְלָן, גַּעֲשְׁפִּירְט ווי עַס לוֹפְּנָן אַים אוֹיפֿק בִּילָן. דאס טַאָרְבָּעָלָעָ אַוִּיפֿ זַיְן הַאָלָדוֹן אַיְזָוִי גַּעֲוָאָרָן אַונְ אַים האט זיך גַּעֲדָאָכָט, אָז ער הערט ווי סְשִׁיטָן זיך אַוִּיסָּן די פֿעְרָיל. ווען ער אַיְזָאָרָוִיס אַיְנְדָּרוֹיסָן — אַ בְּאַגְּאַסְעָנָעָר מיט קָאָלָטָן שְׂוּוֹיִיס אַונְ מיט גַּוְאַלְדִּרְיָיסָן אַיְן מְלָבּוֹש — אַיְזָשִׁוְן די שְׁטָאָט גַּעֲשְׁלָאָפּן. די לבָּנה אַיְזָגְּנָעָן גַּיְך אַונְטָעָר דער הוּאָט פּוֹן די וּאְלָקְנָס, — לאַנְגָּעָ, מְגוּשְׁמִידְקָע, ווי טְמָאָרָפִּיש, — אַונְ גַּעֲוָאָרָפּן אַ בלִינְדִּיקָע שִׁין, ווי אַיְן מְולָד. הַינְטָהָבָן גַּעַדְבִּיט אַוִּיפֿ אַים, נָאַכְגָּעַלְאָפּן מיט אַ הוּילְעָרִי, אַים גַּעֲרִיסָן בַּיִּדְיָוָן בַּיִּדְיָוָן. יְזִיכְרַמְצָלִיחָה האט אַונְ אַטְעָם זַיְן אַפְּגַּעַרְבִּיבָּן, גַּעֲאַילָט אַ צְעַכְרָאַסְטָעָט טַעַר אלְיָין ווַיְיִתְעָר, גַּעֲהָעָרָט הַינְטָעָר זיך קְוּלוֹת אַונְ טְרִיטָט, ווי מְזָאָלָט אַים נָאַכְגָּעַיָּגָט. פּוֹן דער הַעַלְעָר הוּאָט זענען די היְזָעָר פּוֹן בִּידְעָזִיטָן גַּאָס פֿאַרְשָׁוֹאָנוֹנָן; אַ ברִיְיטָר ווַיְיִתְפָּרָאָן בְּלִיק זענען אוֹיפֿגְּעַאָנְגָּעָן פֿלְעַמְלָעָר ווי פְּאָלָעָס. עַרְגָּעִץ ווַיְיִתְפָּאָרָן בְּלִיק זענען אוֹיפֿגְּעַאָנְגָּעָן פֿלְעַמְלָעָר ווי הַבְּדָלוֹת, סְהָאָט זיך גַּעֲהָעָרָט אַ פֿאַרְשָׁטִיקָט שְׁפִּילָן, אַ פִּיְּפָן אַונְ אַ

טומל, ווי פון א גאנצער מהנה, וואס דערגענטערט זיך. עפעס א מטוושטשעך פארישוין, א משונה-הויכער, ווי אויף שטאלצן, האט געטאנצט הינטערוילעבעץ . . . מ'האט געשריין: חתן! . . . חתן! . . . יועץ-בר-מצליה האט מיט אינמאָל פֿאַרְשְׁטָאנָעָן, אָזִי דִי סְטְרָאָ-אַחֲרָא וויל אַים חתונה-מַאַכְּן פֿאָר אַ נִישְׁטְ-גּוֹטָס, אָזִי שְׂטִין גַּעֲלִיבָן, אַ היְזֻעְרִיקָעֶר גענומען שריין:

— שדי קרע שטן! . . . געוואלד! . . .

יועץ האט געוואלט לויין צורייך, נאָר די קניין זענען אַים געוווען געלילימט. — מיט אַמְּאָל אַיז ער געוווען אַין סָאמָע מִיטָן פֿוֹן דָּעֶר צְעִי הוליעטער חַבָּרָה, לאָנגַע נִישְׁטְ-מִשׁוֹתְדִּיקָע הענט האָבָן אַים אַרְמוֹגָעָן-כָּאָפָט, גַּעֲרִיסָן פֿוֹן אַלְעַ זַיְתָן, האָרִיךָע פֿאַרְשְׁוִינָעָן, ווַיְיכָע, ווי פֿוֹן שְׁפִינְגּוּעָבָס, האָבָן זיך גַּעֲשְׁטוּפָט אַרוּם אַים, ווי אַרוּם אַ בעַל-שְׁמָחָה, גַּעֲלָאָכָט מִיט עפָעָס אַן אָוּמְרִינְגָעֶר קְלַעְפִּיקָעֶר פֿרִידָה, גַּעֲוָאָרְפָּן זיך אוּפָן האָלְדָן, מַזְוִיק האָט אוּפְּגַעַשְׁפִּילָט, שְׁטוּרְקָאָצָן האָבָן זיך אַנְגְּעָזָנוֹנְדָן אָוּן דָּעֶר הַיְמָל אַיז גַּעֲוָאָרָן רְוִית ווי בשָׁעָת אַ שְׁרָפָה. יְזַיְּ-בְּ-רִ-מְצָלָה האָט צָוָם לְעֵצָּטָן מָאָל גַּעֲפְּרוֹאוֹת זיך אָרוּסִירִיסָן, גַּעֲוָאָלָט מַאַכְּן אַ טְּרִיטָה, אַבְּעָרְדִּי עַרְד אַונְטָעָר אַים האָט זיך גַּעֲוָוִינְגָט. עַמְּעַץ האָט אַוִּיסְטָרִיט אַיבָּעָר אַים אַ חַוְּפָה, מַהָּאָט אַים אַגְּעָטוֹן אַ קִּיטָּל. אַ גַּעַשְׁפִּירִיט אַשְׁהָאָה אַינְגָּאנְצָן אַ נַּאֲקָעָטָע, האָט אַים אַרְמוֹגָעָנוֹמָעָן, צְוַגְּשַׁפְּאָרָט אַים צָו אַירָע אַנְטְּבָלוֹיוֹטָע בְּרִיסְטָן, אַרוּפְּגַעְלִיגָּט זיך אוּפָט אַים מִיט אַיר גַּאנְצָעָר שְׁוּעָרְקִיט אַוְן גַּעֲבָעָטָן זיך :

— יוּאַץ, זַי מִיךְ נִישְׁטְ-מְבִישָׁ . . . זַאְגְּ הַרְיָ אַת . . . אוּפָט אַיְビָקָ . . . מַזְלְ-טָוָב ! . . .

יְזַיְּ-טְּבָעָה האָט מיט פֿאַרְטְּוִיבְּטָע אוּיְרָן גַּעהְרָט אַ גַּעַבְּרָאָגָן פֿוֹן צְעִי ברָאָבָן גַּלְאָז, אַ פּוֹיקְעָרִי, אַ טְּפַעְרִי פֿוֹן פִּיס, גַּעַלְעָכְטָעָר אַוְן קְוַוִּיטְשָׁעָרִיָּן. אַ באָבָע מִיט אַ גְּרוּיסָן קוַיְלָעָטָש האָט גַּעהְאָפְסָעָט פֿאַרְוִיסָה, גַּעַיְמָאָכָט קָאָזְשָׁאָלְקָעָס. מיט אַינְמָאָל האָט זיך אַפְּגָעָרְקָט דִי עַרְד אַונְטָעָר דִי פִּיס, דִי גַּאנְצָע חתונה האָט זיך אַ הוַיְבָ גַּעַטָּוֹן אַין דָּעֶר לוֹפְטָה, קְרוּם גענומען זיך טְרָאָגָן אַיבָּעָר בְּאַלְוִיבְּטָעָנָע שְׁטָעָטָע. אַונְטָוֹן זענען נַאֲכְגָּלְאָפָן המונְגִים מַעֲנְטָשָׁן, גַּעַטְיִיטָלָט אוּפָט דָּעָם ווְאַונְדָּעָר, אלָעַ צְוַאָמָעָן נַאֲכְגָּעָדָרָן. רְוָפָעָס אַן אַוִּיסְטְּרָעְלִישָׁ ווְאָרט, וואָס האָט זיך גַּעַלְאָוֹת אַנְכָּאָפָן.

פון מורה נישט אַראָפּצּוֹפָאַלְן, האט יֻעַזִּיבֶרְ-מְצֵלִיחַ צוֹגַעֲמָאָכַט די אויגן
און צום לעצטן מאָל אַ טְרָאָכַט גַּעַטְוֹן:
— כְּבִין אַ זְיַעַרְיקָעֶד . . .

זומאָרגנָס האט מען אַים געפּונְגַּען לִיגַּן מִיטַּן פְּנִים אַרְאָפּ אָוִיףַּ אַ
ליידְיקָן פְּלָאָץ נִישְׁט וּוִיטְ פָּוּן דָּעַר מַוְיַּעַד. דָּעַר קָאָפּ אַיְזַּן גַּעַוְעַן אַיְינְגַּעַרְאָבָן
איַן זָמָדָה, העַנְטַּמְּאָזְנִיפִּיס — צַעַשְׁפְּרִיטַּת, וּוֹי עַר וּוֹאָלְטַ אַרְאָפּגְּעָפָלְן פָּוּן
אַ גְּרוֹיסְעֶר הָוֵיךְ . . .

